

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

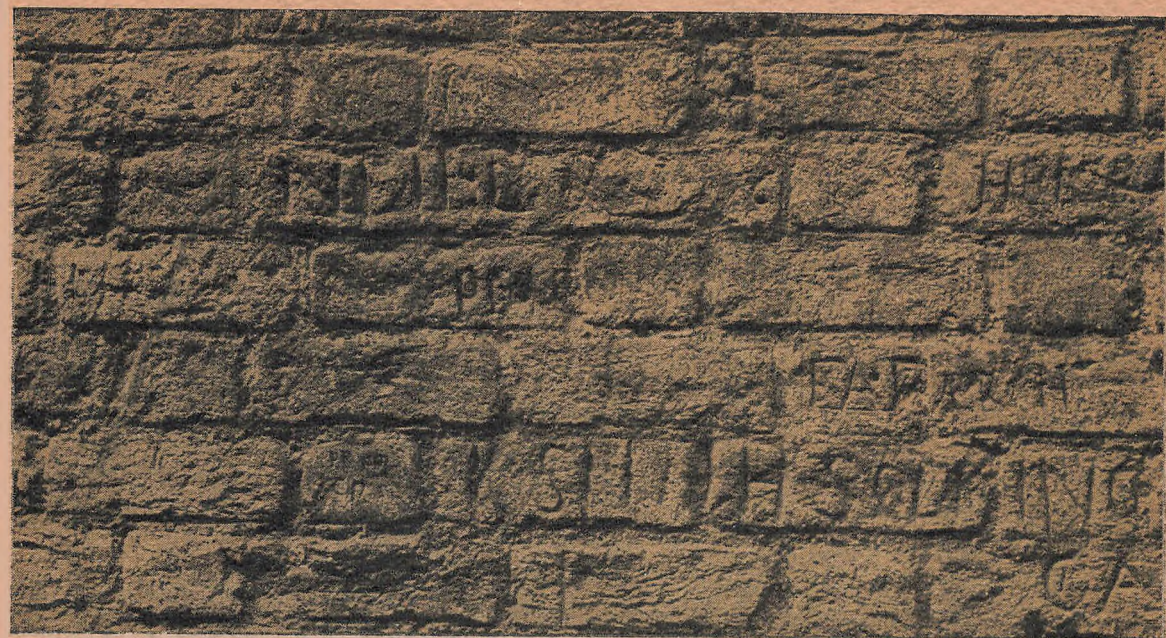
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KJELD GALSTER

AALBORG

KATEDRALSKOLE

1540-1940

KJELD GALSTER

AALBORG KATEDRALSKOLE
1540-1940

AALBORG
AALBORG KATEDRALSKOLES STUDIELEGAT
1940

Trykt i
Aalborg Stiftsbogtrykkeri
Oprettet ved Kongelig Privilegium 1743

I Kommission hos
L. C. Lauritzens Boghandel
Aalborg

Paa den gamle Skoles Østside ud mod Skolegaarden har Aalborg Peblinge Slægt efter Slægt Aarhundreder tilbage indridset deres Navne

Klllerich fot.

Da Tanken om at fejre Aalborg Katedralskoles 400 Aars Jubilæum opstod, fandt man, at det vilde være naturligt at markere Dagen ved Udgivelse af en Skolens Historie 1540—1940. Der blev af undertegnede udtalt Ønsket om, at Skriftet skulde fremgaa ved et Samarbejde af Skolens Historielærere, men da denne Plan viste sig uigennemførlig, paatog jeg mig Arbejdet. 8. Februar 1939 nedsattes en Komité bestaaende af Biskop Oldenburg, Stiftamtmand Berner, Stiftsprovst Horstmann, Borgmester Jørgensen, Studielegatets Bestyrelse: Konsul Abel, Konsul Bremmer, Dir. Axel V. Jensen og Fabrikant L. Mørch, Dommer Axel Nielsen (Skolenævnet), Red. Viggo Barfoed (de gamle Elever) og Adjunkt Stenbjerre (Lærerne) samt Rektor Galster. Komitéen billigede Planen og valgte af sin Midte et Forretningsudvalg: forudensidstnævnte Konsul Bremmer (Formand), Fabrikant Mørch (Kasserer) og Adjunkt Stenbjerre (Sekretær).

At det vilde blive et stort Arbejde, var Forf. klar over. Aalborg Katedralskoles Historie var aldrig før skrevet, hverken helt eller brudstykkevis; lidt af Materialet forelaa trykt, men det allermeste maatte hentes frem af Arkiverne, navnlig Aalborg Bispearkiv og Skolens Arkiv (i Viborg). Men som saa ofte blev de gule Papirer til Liv, Personer og Situationer. Forf. — for nogle Aar siden Skoledreng her, nu i Skolens Tjeneste — syntes, han kunde føle med sine Forgængere, de gamle »Skolepersoner« — trods Forskellighederne fra nu Menesker med de samme Dyder og Lyder, Ønsker, Forhaabninger og Stræben som vi, og — ud fra deres Tids Syn — med det samme Maal som vi: en dygtig, dansk

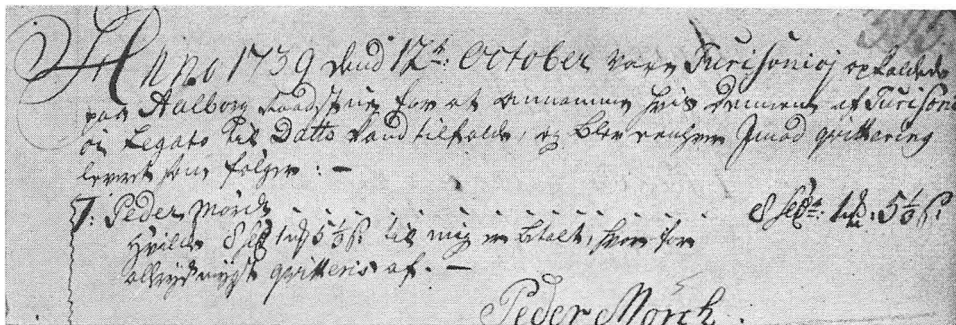
Ungdom. Derfor er Arbejdet — trods de ikke faa Timer, det har kostet af en ikke for rundeligt tilmaalt Tid — blevet til *con amore*.

Skolen har haft den Glæde til Værket at modtage Understøttelse af Carlsbergfondet, Undervisningsministeriet, Aalborg By, Hasseris, Aalborg Amtsraad, samtlige Sparekasser og Banker i Aalborg og Nørresundby, De for- enede Textilfabrikker og A/S. C. W. Obel. Ved denne store Hjælp vil det være muligt at overdrage Indtægten af Bogsalget til Aalborg Katedralskoles Studie- legat, saaledes at Renten kommer en (eller flere) dygtige Aalborg Studenter til Gode i deres første vanskelige Studieaar. Paa denne Maade vil dette Værk om Fortiden faa Betydning for Fremtiden.

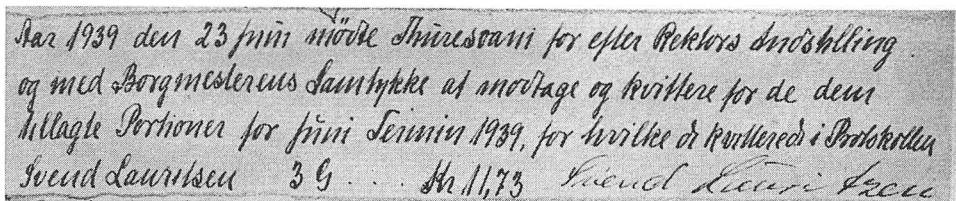
Hjælp til selve Arbejdet har været ydet af flere, navnlig af Skolens Lærere, deriblandt Lektor Stegmann, der har paataget sig Biografierne, Adjunkt Stenbjerre, bl. a. med Korrekturen, Adjunkt Kiilerich, hvem adskillige af Fotografierne skyldes, Lektor Hage og cand. mag. Hjortsø. Paa en Maade kan det alligevel med en vis Ret siges, at Værket er blevet til gennem et fælles Arbejde ved Aalborg Katedralskole.

Aalborg Katedralskole, 23. Juli 1940.

Kjeld Galster.

A handwritten note in cursive script on aged paper. The text is written in dark ink and includes a date '1759' and a reference to 'October'. The handwriting is somewhat faded and difficult to read in places. The note appears to be a receipt or acknowledgment of some kind, mentioning 'Legat' and 'Dette'. The signature 'Peder March' is visible at the bottom right of the note.

A handwritten note in cursive script on aged paper. The text is written in dark ink and includes a date '1939' and a reference to 'den 23 juni'. The handwriting is somewhat faded and difficult to read in places. The note appears to be a receipt or acknowledgment of some kind, mentioning 'Legat' and 'Dette'. The signature 'Svend Lauritsen' is visible at the bottom left of the note.

Kvittering fra 1739 og 1939 for Modtagelsen
af Thuresens Legat af to Aalborg Dreng e i den samme gamle Protokol

Kirkegaard fot.

Indholdsfortegnelse

Kirkeskolen:

Indledning	9
Schola Alburgensis grundlægges	12
Katedralskolen	15
Skolehuset	16
Kampen for Brødet:	
Societas scholæ	21
Disciplene	24
Hørerne	29
Skolemesteren	33
De to Biskoppers Kamp for de fattige Peblinge og Degne:	
Ingeborg Skeel	37
Anne Maltedatter	48
Biskop og Rektor	54
Undervisning	56

Aalborg Skole i Opløsning:

Hans Ægidisen	73
Christen Mortensen	82
Mogens Wiingaard. Den store Ufreds Tid:	
Rektor og Hører.....	87
Rektor i Offensiven	93
Biskoppen i Offensiven	103
Det endelige Nederlag	108
Personen Mogens Wiingaard	116

Kundskabs-, Hukommelses- og Remse-Skolen

Skolen og Kirken	123
Undervisning	126

Rektorerne:	
Søren Ware	130
Mathias Thestrup	132
Thomas Hopp	134
Ludvig Hemmer og Georg Frederik Thestrup	135
Hans Gottschalck.....	140
Forretning og Konkurrence:	
Kamp for Undervisningsmonopol.....	142
Den forfulgte Degn	143
Løbedegne — Sædedegne og deres Afgifter	146
Ex musica	148
Ligpenge	151
Skoledagen — Eksamen — Skolefester:	
Skoledagen	153
Eksamen	154
Skolefester	154
Disciplene — Skoletugt	162
Disciplenes ydre Kaar	171
Høreren	176
Den store Skolereduktion. — Hørernes ydre Kaar	187
Skolens Budget	193
Skolehuset og dets Anvendelse:	
Skolehuset	197
Skolens Indretning	199
Bygningens Vedligeholdelse	206
Inventar	210
Brændsel og Belysning	212
Rengøring	214
Biblioteket	215

Kulturskolen:

De nye Ideer. — Den nye Skoleordning. — Den ny Skole	217
Hans Gottschalck og Rasmus Kisbye	222
Emmanuel Tauber	229
Skolen i Jomfru Ane Gade. — Madvigs Skoleordning	255
P. H. Tregder	259
Johannes Forchhammer	266
Halls Skolelov	273
D. H. Bøggild	274
E. Ankjær	280
Nogle Lærere fra de sidste Tiaar af forrige Aarhundrede	289

Realgymnasiet:

J. C. Christensens Skolelov	296
Elever og Lærere	297

Ydre Begivenheder	302
Stipendier	304
Skolens Budget	311
Skolen i Arbejde og Fest. — Skoleaand	312

Oplysninger om Lærere (1870—1940) og Elever (1870—1838) af H. Stegmann

Lærerne	324
Studerterne	327

Henvisninger

.....	374
-------	-----

Navneliste

376

Kirkeskolen

Indledning

Ogsaa paa Skolevæsenets Omraade sporedes her i Danmark den store aandelige Bevægelse ude fra Europa, Humanismen, med dens Kundskabs-tørst og Dannelseshunger og Tro paa, at Kundskaber og Viden vilde og maatte indvirke paa Karakteren, gøre denne renere og roligere, saa et ædler Menneske fremstod.

En saadan Humanist var *Paulus Helie*. Hvad vilde Følgen blive, hvis vi ikke have Skoler? spørger han. »Vi fødes op her i Danmark, besynderlig hvor vi komme silde til Skole, blandt galne Piger og løsagtige Dreng, blandt Drankere og Doblere, Pibere og Legere, hvor vi se Hovmod og Gækkeri og høre mōgen ubekvemme Snak og Tale, at jeg skal ikke sie mōget andet, som høviske Øren kunne ikke høre«¹).

Det gælder ved Studier at opdrage det rette Sind. At befæste en By er vel Tak og Ære værd, »men det er da forgæves, naarsom Menigheds medfødte Mænd og Indbyggere ere ikke ved eet Sind, og eendrægtige udi een Kærlighed, og fri og ledige for Had, Tvedragt, Parti, Bulder og Oprør, men hvem kan bedre holde Eendrægtighed ved Magt eller og afstyre Bulder og Oprør end de, som ere retsindige, vise og kloge . . . Vi lade os gøre vise, at der hør ikke anden Visdom til Menigheds Bistand end at købe og sælge, hugge og slaa, brygge og bage, fiske og rage og andre grove Handeværk, og for den Sag findes mange som intet agte den retsindige Visdom, som er Sjælen anrørendes, der hør til Dyd og Ære, til gode Sæder, Tugt og Ærlighed, til Fred og Kærlighed . . . , og Alverdens Salighed hænger oppaa, at saadanne Mænd fremdrages og oppeholdes, der disse aandelige Ting kunde frambringe, hjælpe og styrke«.

Disse humanistiske Tanker prægede Kristian II.s Skolelovgivning, men denne førtes som bekendt aldrig ud i Livet, og selv om Bevægelsen havde flere Tilhængere herhjemme, naaede den ikke at faa spiret, før en ny Søndenvind

førte andre Frøkorn herop til den danske Jord af en langt større Spirekraft, Reformationen.

Medens Humanismen lagde Hovedvægten paa Udviklingen af det ædelt menneskelige, er for Luther Kristendommen i den Form, hvori han havde fundet Fred, det altoverskyggende, og derfor det, der burde være Skolens Nerve og Maal. Studierne af de gamle Sprog skulde være Skolens Indhold, men de skulde være Vaaben i Kampen for den rene Lære.

At lære de gamle Sprog rigtigt, er saa vigtigt, mener Luther, fordi den rette Forstaaelse af den hellige Skrift, og dermed Saligheden, afhænger deraf. »Djævelen haver altid drevet det Spil at vende alle fra den rette Grund paa den hellige Skrift og lokkede Klerkene til at lære anden løsagtig Lærdom og Menneskens Digt, thi han vidste vel, at han skulde fange stor Skade paa sit Rige, som er denne Verden, om de lærte det rette Fundamente og Grund af Skriften og forstode de ædelig Tungemaal . . . Alle skulle vel mærke og forstaa, at vi kunne ikke beholde og lære Evangelion uden fornævnte Tungemaal. Tungemaalene ere Balger og Skeder, i hvilke Guds Aands Sværd bevarer udi; de ere og de Kister, i hvilke man bevarer samme dyrebare Klenodie udi . . . Thi er det fast og vist, at hvor som Tungemaalene forgaa, der maa og endelige Evangelium forgaa«²).

Skolens Maal var altsaa at tænde Evangelii Lys i de unge Sjæle, at give dem Troen paa det, som Luther havde erfaret førte til Lykke og Sindets Fred, og gøre dem til Guds Riges Stridsmænd mod Djævelen og hans Hjælpere, Klerkene og Sværmerne. Maalet var det f r o m m e M e n n e s k e, naar Mennesket var fromt, var det ogsaa ædelt.

Af Luthers Tilhængere var ingen ivrigere end *Kristian III.*, og da han havde sejret i 1536, var Banen fri ogsaa for Luthers Skoletanker (som de var udformet af Melanchton). Skolen, der før havde været knyttet til den katolske Kirke og tjent dens Formaal, var hermed blevet *Statens*, et Led i den lutherske Statskirkes Organisation.

I Kirkeordinansen af 14. Juni 1539 er da ogsaa Bestemmelserne om Skolen en nøje Gengivelse af, hvad Luther mente, var Skolens Hensigt og Maal:

»Udi hver Købsted skal være en Latine Skole og duelige og bekvemme Forstandere, som dennem kunne regere, 3 eller 2 i det mindste.

Til dennem skal Ungdommen sættes til, at hun ej falder fra Kristo igen, den hun eensinde er blevet tilviet udi Daaben.

Men gode Prædikanter skulle alle Tid raade i alle Steder Almuen til med al Vindskibelighed, at Forældre tænke sig det at være deres Børn pligtige,

at Gud det og kræver af dennem, og at den menige Nødtørfthighed haver Behov, at der maa være de til, ved hvilke vi kunne lade sand Gudfrygtighed i Kristendommen efter os, hos vore Efterkommere*)

Dette skal og Superattendenten med vor Lensmand, naar de fare om, flittelig paaminde, haardelig tilskynde og paa vore Vegne strengelig biude, at saa skal ske; ja ogsaa hjælpe til med, baade med Raad og Gerning, at Skolerne maa komme til sig«.

Som det fremgaar af Tonen heri, var det ikke let at faa Børn til den nye Skole. Kloster- og Domskolerne havde kunnet faa Børnene og de unge til sig, fordi gennem dem Vejen kunde gaa til Ære, Magt og store Indtægter, Karriere kort sagt — det hyppigste og vigtigste Motiv hos Ungdommen og Hjemmene, dengang som nu. Men den lutherske Skole kunde i Virkeligheden kun love en Stilling i en fattig Kirke. Derfor maatte Bisperne ikke blot »flittelig paaminde«, men ogsaa »haardelig tilskynde og paa Kongens Vegne strengelig biude«.

»Djævelen gaar hemmelige baade Nat og Dage efter alle kristne Menneskes Skade og Fordærve baade til Liv og Sjæl«. Saa drog da, efter Kongens Bud, Bisperne ud hver i sit Stift for at hverve — ved Opmuntringer og Trusler — Peblinge til Skolen, Fremtidens unge Stridsmænd for Evangeliet og Guds Rige.

Vi kan endnu i Dag høre en af disse, *Peder Palladius*, tale til Menigheden om dette Spørgsmaal³⁾:

»Nu sidder der en Djævel ved den Edelmands, Borgers og Bondes Hjerte og holder hannem derfra, at han skal ikke lade sin Drengbarn komme til Skole, alligevel han formærker i Sandhed, at hans Barn er dertil udvalgt fra sin Moders Liv; det gør den lede og skændige Djævel derfor, . . . at Folk maatte komme udi Vildfarelse igen, som de haver været hertil, det leder han efter«.

Naar Forældrene fornemme, siger han endvidere, at det, som Degnen lærer Børnene, løber i dem som Smørsouce, skal de sende dem til nærmeste Købstad i Skole. Naar saa et Fjerdingaar er gaaet, skal de spørge Skolemesteren der; siger han: „Ja, det er et godt Barn, det lærer vel“, da »vare din Hud, om du tager hannem derfra igen; enten skal han snart dø bort, eller du skalt faa lidet Godt og Gavn af hannem. Aarsagen vil jeg sige dig, fordi at du

---

*) »eller ogsaa bruge dennem udi verdslig Regimente til menige Mands Behov«, tilføjes der. Det samme havde Luther sagt, men det kom i Praksis til at ligge udenfor Skolens Maal, i hvert Fald før Enevælden.

vilt da nøde og tvinge det Barn fra det, som han er født til af sin Moders Liv . . . da bliver han til en Dagetyv . . . de kunne intet andet gøre end Skam og Skade . . . Men der sidder tit paa en Bondekvindes Skød en dejlig liden Dregebarn, som vokser op og kommer til Skole og kan siden hjælpe en hel Hob Slægt indtil niende Knæ med Guds salige Ord og andre gode Raad . . . det vaar jo eders store Ære«.

En Indvending fra Forældrenes Side laa nær: »Hvorledes skulde dog mit lille Barn klare sig derinde i Byen saa helt alene, fattigt og overladt saa helt til sig selv?« Men ogsaa derimod ved Biskoppen Raad:

»Have I ikke at føde eders Børn med, lader dem ikke derfor blive fra Skolen, faar dem Hækrogen i Munden (som Kvæget) og lader dem føde sig selv. I saa aldrig nogen Pebling svelte ihjel, de faa deres Føde halv snarere end andre . . . De hellige Engle er hos dem og gode gudfrygtige Borgere forsé dem med Hus og Almisse, saa dem skader dog intet . . . Lad ikkun dit Barn løbe til Roskild, til København, til Malmø, til Tyskland; dør han bort, saa finder du hannem i Himmerige, bliver han ved Livet, saa kommer han dig glad nok hjem igen, der tørst du intet tvile paa«.

Saa let og ligetil var det for Manden med den stærke Tro at sende de smaa Børn ud — ikke blot ud mellem fremmede, men bort uden Hjemmets Støtte, i Armod, helt overladt til sig selv og Godtfolks Medlidenhed.

Schola Alburgensis grundlægges

Ordren om flittelig Paamindelse og haardelig Tilskyndelse var jo givet til alle Rigets Bisper, og i Kirkerne i A a l b o r g og dens Omegn nord og syd for Fjorden har da ogsaa den Viborg Bisp *Jacob Skønning* og den Vendsyssel Bisp *Peder Thomesen* lokket og truet Borger og Bonde til at sende deres Børn til Aalborg Skole.

Over hele Landet var der naturligvis Forvirring i disse Aar m. H. t. de for Kirken nødvendige Midler. Hvorledes skulde Fattigplejen, som den katolske Kirke havde taget sig af, organiseres? Hvad skulde de protestantiske Præster leve af? Selv Biskoppernes Indkomster var problematiske, saa de maatte bede Kongen, at Indtægterne maatte blive bestemt, »saa vi dem ej skulle kræve til Utykke, Guds Ord til Beskæmmelse og vort Embede til Foragtelse«.

Disse Vanskeligheder og denne Forvirring prægede naturligvis ogsaa den nye Skole, der jo var en Del af Kirken.

Der har i den katolske Tid, i hvert Tilfælde paa et vist Tidspunkt, været

en Skole i Aalborg. I Guds Legems Lavs *liber vivorum*, der indeholder Navnene paa Medlemmerne fra 1431—56, staar der nemlig:

*Dominus Laurencius Johannis, quondam rector scolarium Alburgensium et capellanus hujus Convivii*⁴).

Omkring Midten af det 15. Aarhundrede har der altsaa været en katolsk Skole her med en *Laurencius Johannis* til Rektor. Men til dette Navn indskrænker sig al vor Viden; om den eksisterede før, om den eksisterede efter denne Tid, om den var knyttet til et af Klostrene eller til en af Hovedkirkerne, vi ved intet derom.

Overalt i Landet var Vanskelighederne store, men særlig store var dog Vanskelighederne for den nye protestantiske Statsskole i Aalborg.

Ingen By og Egn — bortset fra København — havde lidt saa meget under Grevens Fejde som Aalborg. Her havde Skipper Klement haft sit Sæde og sin Borg, og vel saa at sige alle Borgerne og særlig mange af Omegnens Bønder havde gjort fælles Sag med ham og Kristian II. Hævnen var kommet over dem, da Johan Rantzau erobrede Byen (December 1535) og graadige holstenske Landsknægte plyndrede den.

Dog, Kongebudet lød jo, at der skulde oprettes Latinskoler i alle danske Købstæder, og kort Tid efter at Kirkeordonansen var udstedt, var da ogsaa *Schola Alburgensis* oprettet.

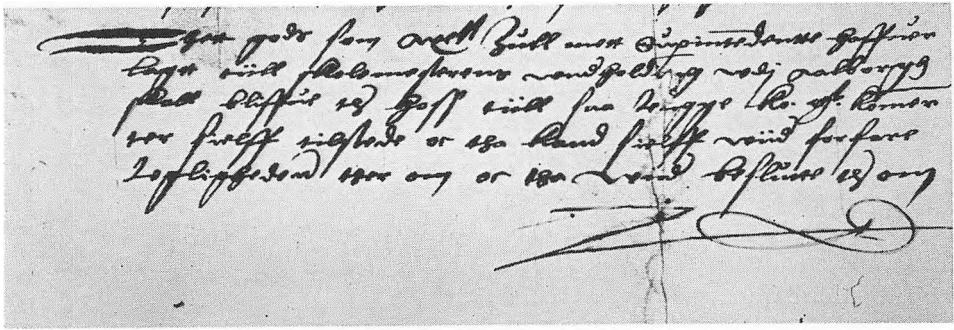
Men Forholdene var saa primitive og fattige, at man daarligt kan tænke sig det.

Børn var der sikkert kun faa af. Biskoppens »haardelige Paamindelse« har ikke kunnet skræmme mange, og det, der kunde loves nu, var jo kun Brød af Folks Medlidenhed og Naade, og et fattigt Præstekald i Fremtiden. Statens Bidrag var foreløbig kun det billige, at den gjorde Peblingene til privilegerede Tiggere.

Lokaler har man let kunnet faa, da saa mange Bygninger, der før havde været Kirkens, var blevet offentlig Ejendom. Men der manglede Midler til at indrette dem, ligesom ogsaa til det nødtørftigste Materiel.

Omtrent lige saa vanskeligt var det at skaffe Skolemesteren Underhold, men nødvendigt var det jo, at han kunde holde Livet oppe. Kirkeværgerne havde Forpligtelse til at skaffe ham som Kirkens andre Personer, Præsterne, Husly. Hans Underhold blev rent interimistisk tilstaaet ham af Kirkens Gods af Stiftsøvrigheden, d. v. s. Lensmanden paa Aalborghus *Axel Juel* og Biskoppen i Viborg, *Jakob Skønning*.

Denne sidste Ordning bifaldtes ved et Kongebrev af 26. August 1540 til Jakob Skønning⁵):

»... Det Gods, som Axel Juel med Superintendenten haver lagt til Skolemesterens Underholding udi Aalborg, skal blive der hos, til saa længe Ko. Mt. kommer der selv tilstede og da kan selv vider forfare Lejligheden derom og da vider beslutte derom«.

Hermed toner for første Gang Aalborg Skole frem i Historiens Lys, og med disse Kongeord er i Realiteten Skolemesteren ansat i Statens Tjeneste, idet han lønnes af Kronens Gods. Dermed har da Aalborg Skole faaet kongelig Bekræftelse, selv om det endelige Ord ikke er sagt. Skolens egentlige Stiftelsesdag er selvfølgelig den Dag, da den første Skolemester mødtes med de første Disciple, men til den kender vi intet, og der er derfor god Grund til at mindes den Dag noget efter, den 26. August 1540, da Skolen første Gang nævnes, og da den anerkendes som Kongens : Statens Skole, som den første Mærkedag i dens nu 400-aarige Historie.

Kort Tid derefter kom Kgl. Majestæt selv tilstede. I Maj 1542 foretog Kristian III. en Rejse i Jylland, blandt andet for selv at sikre Skolernes Eksistens her: 5. Maj udstedtes der Gavebrev til Vejle Skole, 10. til Varde, 14. til Holstebro, 1. Juni til Aarhus, 3. til Randers, 7. til Kolding.

29. Maj var Kristian III. i Aalborg, og her fik Skolepersonerne Brev paa, hvad de allerede en Tid havde nydt⁶⁾: »Kong Christian giver Skolemester og Hørere*) i Aalborg samt deres Efterfølgere Brev paa al den Jordskyld, Rente og Indkomst, som tilforn har hørt til Altere, Messer, Kalender og Gilder i Aalborg By og ikke hører Adelen til«**).

*) Der var altsaa paa dette Tidspunkt mindst to Hørere ved Skolen.

***) Gilder: Broderskaber af Gejstlige og Lægfolk, der sluttede sig sammen for at ære en eller anden Helgen. Saadanne Broderskaber havde deres Tilhold i et Kloster, i hvis Kirke deres Værnehelgen havde sit Alter. Naar en Broder døde, blev der, ofte i lange Tider, en eller flere Gange aarlig, læst Messer for ham. — Kalender: Gejstlige Lav fra den sidste Del af Middelalderen — til gensidig Opbyggelse og Hjælp.

Gennem Tiderne havde fromme (og ufromme) Mennesker givet Gods til Kirken, for at der ved et af Altrene kunde læses Sjælemesser for dem — den pinte Sjæl til Udfrielse af Skærsilden. Nu var der jo ikke nogen Skærsild mere, og dette Gods, samt det, der havde tilhørt de godgørende gejstlige Sammenslutninger, Kalender og Gilder, blev nu skænket til et nyt Formaal, Ungdommens Optugtelse til Kirkens Tjeneste, Skolen.

Hvorledes man gik til Værks med dette Altergods, disse Aalborg Ejendomme, fremgaar af ovennævnte Kongebrev af 26. August 1540:

»Hørerne eller Lokaterne (i Viborg) skal udlægges Rente af Gildesgods, Altergods eller anden Rente, som findes der udi Byen og ingen Arvinger ere til, hvilket samme Gods Lensmanden med Superintendenten, Borgmestere og Raadmænd udi Viborg skulle vurdere og siden sælge det Borgerne arflig, dog sættendes dennem det paa en aarlig Leje og Jordskyld aarligen til evig Tid deraf at give, og gøre der Segl og Brev paa, og siden af samme Rente og Jordskyld gøre og forordinere Hørerne og deres Efterkommere Hørere en evig Rente og Underholdning . . . og i samme Maade bestilles om Skolemesterne og Hørerne i andre Købstæder der udi Stigtet, dog hver efter sin Lejlighed«.

Altsaa, efter at Altergodset er blevet vurderet af Kronens og Byens Repræsentanter, er det blevet »solgt« 2: givet i Arvefæste, saaledes at Husfæsterne mod den faste »evige« aarlige Afgift havde den fulde Brugsret og ogsaa kunde pantsætte eller sælge Ejendommene, naar blot Skolen fik sin Afgift*).

Katedralskolen

I 1553 valgtes Mag. LAVRITS NIELSEN til Biskop i Vendsyssel Stift, og dermed indlededes vigtige Begivenheder i Aalborg Skoles Historie.

Et Par Aar forinden blev Bisperesidensen opført i Hjørring, og det syntes dermed fastslaaet, at denne centralt beliggende By skulde være og blive Stiftsby.

I Kristian III.s Brev til Lensmanden (2. Dec. 1553) i Anledning af Bispevalget hedder det imidlertid⁶⁾:

»Endog at vor Købsted Aalborg ligger udi Viborg Stigt, da ville vi, at Mester Lavrits skal have sit Værelse og Bolig udi Aalborg og der have Tilsun med Skoler og Lejser, og ligevel Superintendenten af Viborg Stigt at have sin Værelse udi Aalborg . . . og der have sin Befaling over Præster«.

Kort Tid derefter ophævedes imidlertid dette gejstlige Dobbelttherredømme i Aalborg, idet Kongen 29. Sept. 1554 tilskrev Biskop Kjeld Juel, at Mester Lavrits ogsaa skulde have Befaling over de gejstlige i Aalborg By »paa det

*) Sml. Fremgangsmaaden med Universitetets Ejendomme ved samme Tid⁷⁾.

han, som de andre Superintendenter maatte have en Købsted udi sin Befaling, udi hvilken han kunde læse for Præster og andre unge Personer, som der studere, som hans Lektie besøge ville«.

Dermed er det vigtige sket, at Aalborg er blevet Stiftsby, og dette skyldtes saa ganske afgjort — dens Skole. Paa denne Tid foregik nemlig Præsteuddannelsen for en stor Del i Stiftsbyerne og hos den saakaldte *lector theologiæ*, undertiden Bispen. Det er sikkert Mester Lavrits, der har været den drivende Kraft. Efteraaret 1553 valgtes han jo af Stiftets Gejstlige, derpaa opholdt han sig en Tid hos Kongen paa Koldinghus. Her har han vel fremsat sine Ønsker, som Kongen saa har rettet sig efter.

Aalborg Skole var dermed — af Gavn, om end ikke af Navn — blevet Aalborg Katedralskole, i Rang med de andre 6 i Kongeriget, og den kunde nu i Aalborg Biskoppen vente at finde en mægtig Beskytter og Velynder, da den jo nu i særlig Grad var hans Skole, og i de første 150 Aar er det da ogsaa snarere Biskoppen end Skolens Rektor, der styrer og leder den.

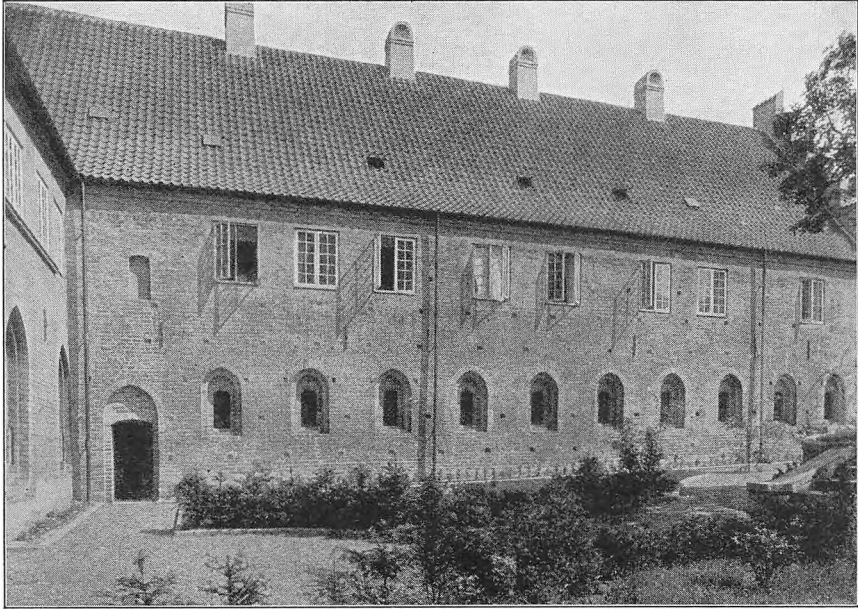
Skolehuset

Mester Lavrits virkede straks videre for sin Skole, og der gik kun et halvt Aar, saa havde han naaet et nyt stort Resultat.

21. Juli 1554 udstedte Kristian III. følgende Brev: »... Efterdi Vi forfare, at der er ingen Skole-Hus udi Vor Købstæd Aalborg, som der kan bruges til Skole, da, paa det der kan holdes en god Skole dør i Byen, og dør optugtes og holdes til Lære unge Personer, som kan lægge Vind paa dennem udi boglige Kunster, Religionen til Bedste, have Vi af Vor synderlig Naade og Gunst undt og givet... et Sten-Hus, staaende udi Hospitalet der udi Aalborg, som Skolen dør nu paaholdes, liggende ud til Abildgaarden, næst op til Taarnet, med 15 Alne Gaardsrum liggendes næst op til samme Sten-Hus ud til Gaden, hvilket Sten-Hus, baade under og oven, med forskrevne 15 Alne Gaardsrum, herefter maa og skal altid blive til et Skole-Hus og Skolemesters Vaaning⁹⁾.

Nu havde Mester Lavrits' Katedralskole en værdig og stolt Bolig og Bygning, Østfløjen i Helligaandsklosterets sydlige Gaard (Brødregaarden) — »under og oven«.

»Under« var der — nærmest Kirken, der dengang afsluttede Brødregaarden mod Syd — Sakristiet (12×8 Alen), dernæst et noget mindre Rum, vist før Kæmnerens Kontor, og nordligst Kapitelsalen (paa Størrelse med Sakristiet), to meget anseelige Rum, forsynet med skønne Kalkmalerier. Rummene havde Dør ud til den 4 Alen brede, overhængede Gang, der vendte ud mod Gaarden¹⁰⁾.

Skolehuset set fra Vest (*Hospitalsforstanderens Have*).
(Fra Aalborg Stiftshosp.s Hist.)

»O v e n«. Brede, ligeløbende Trapper førte op til Brødrenes *Dormitorium*, der dog var opløst i Enkeltceller, mindst 5 Smaakamre langs hver af Ydervæggene, skilt ved en Midterkorridor.

Beliggenheden kunde ikke være bedre, kun faa Skridt fra Budolfi Kirke.

Af Kongebrevet fremgaar det, at Skolen har haft til Huse i Bygningen ogsaa tidligere. Men hvor havde man indrettet sig?

Bygningen var forholdsvis ny, vist kun et halvt Hundredaar gammel, men meget forfalden. Den havde selvfølgelig lidt meget under Grevens Fejde. Og i den pengefattige Tid derefter, hvor Staten maatte strenge sig an, for at Præster og Bisper kunde faa blot taalelige Levevilkaar, var der ikke Raad til saadan noget som Reparationer, og den nødvendige Ombygning vilde blive dyr.

Det sandsynlige er da, at man har indrettet sig i den sydlige Del af *Dormitoriet*, at man her har lavet det (de) nødvendige Skolerum. Det hele har været ganske primitivt, da de nødvendige Midler jo manglede. Men heroppe blev Skolen saa i 300 Aar.

I de inderste (nordlige) Soverum er Skolemester og Hører blevet indlogeret. Disse Værelser har tillige, i hvert Fald i den koldeste Tid, været brugt til Undervisningsrum.

*Fra Skolepligterne gik Peblingene Kirkegaard Fot.
til Kirkepligterne, de 100 Skridt til Budolfi Kirke.*

Hvor stolt en Gave det end var, er der dog ellers næppe sket nogen Forandring de første Aar.

En Tilstaaelse af, hvor fattigt det var, er i Virkeligheden den kongelige Gave af 10. Decbr. 1558, 4 Aar senere altsaa, hvor Kristian III. skænker 4 D. 3 Sk. aarlig til Skolens Bygning! Det har sikkert været tvunget af den haarde Nød; Kirkerne har ikke kunnet overkomme Reparationerne.

Først 12 Aar efter Overtagelsen blev der gjort noget alvorligt: Den 5. Decbr. 1566 fik Lensmanden Otto Brahe (Tycho Brahes Fader) Brev om »at lade Borgmester og Raadmænd følge vor og Cronens Part af Haverslev Sogn, som Vi have tilladt dem i dette Aar at oppebære og anvende til Skolens Bygning og Forbedring«¹¹⁾. —

For første Gang er en rund Sum stillet til Raadighed til Indretning af Skolen, og sikkert først nu er Skolen blevet nogenlunde tidssvarende indrettet*).

*) Hvor fattige Forholdene var, ser vi ogsaa af et Kongebrev noget senere (af 12. Jan. 1575) om Sakristiet: »Efterdi Vi forfare, at det Hus, som . . . Vor kære Hr. Fader . . . haver givet fra den H. Aands Kloster . . . til et Lectorii Hus, nu saaledes skal være forfalden, at Superintendenten eller den, som herefter beskikkes til Læremester, saavel som de hannem høre skulle, ikke vel kunne være derudi, uden stor Livs-Fare . . ., og at den nederste Part udi Skolen, som tilforn var Sacristi, til denne Dag ikke haver været udi nogen Brug . . . da have Vi undt og tilladt . . . at samme nederste Part af Skolen . . . maa herefter være og blive til et Lectorii Hus, at inddrages og fraskilles fra Skolen til et Lære-Hus, saa at Superintendenten efter Lejlighed, naar han ikke er udi Visitats . . . udi samme Hus skulde læse og undervise de Personer af Skolen og andre, som tjenlige ere at kunne høre samme Lektioner«.

1554 overtoges Stenhuset altsaa af Skolen.

Paa de Steder, hvor man faa Aar forinden saa Helligaands Brødrene vandre med deres maleriske blaa Dragt, med den sorte Kappe og Dobbeltkorset paa venstre Skulder, skulde nu de præsteklædte Hørere og Peblinge have deres Gang, og 300 Aar igennem kom »Klosteret« til at huse Slægt efter Slægt af Børn og Ungdom. Skældsord har runget, og milde Ord har lydt, Ferlen har suset, og Høreren har klappet Peblingens Kind; der har været terpet monotont og fælt, og varme, indtrængende Røster har fundet Vej til Hjerterne, alt indenfor de samme Mure, som i Dag møder v o r t Øje. Slægt efter Slægt er vandret ud af dette Skolehus' Port til Sejr eller Nederlag i Livet, Højhed eller Ringhed, Fløjl eller Vadmél, Ære eller Vanære.

Det er ikke mange historiske Efterretninger, man har om Skolens første Tid. Men at Skolehuset staar endnu, udvendigt og indvendigt i første Stokværk at se paa, som dengang Skolemesteren og Hørerne tog det ind til Aandens Værksted for 400 Aar siden, det er enestaaende i dansk Skolehistorie — og det føles, naar man staar paa Stedet, næsten som man bliver rykket ud af 1940 og Aarhundreder tilbage, ind i den gamle Skoles Verden, til M e n n e s k e n e dengang, den Aalborg-Ungdom, der her fik ikke blot Stemplet af Minerva, men det Præg af Ædelt og Grimt, Vilje og Sløvhed, Styrke og Svaghed, der skulde pryde eller skæmme paa Livstid.

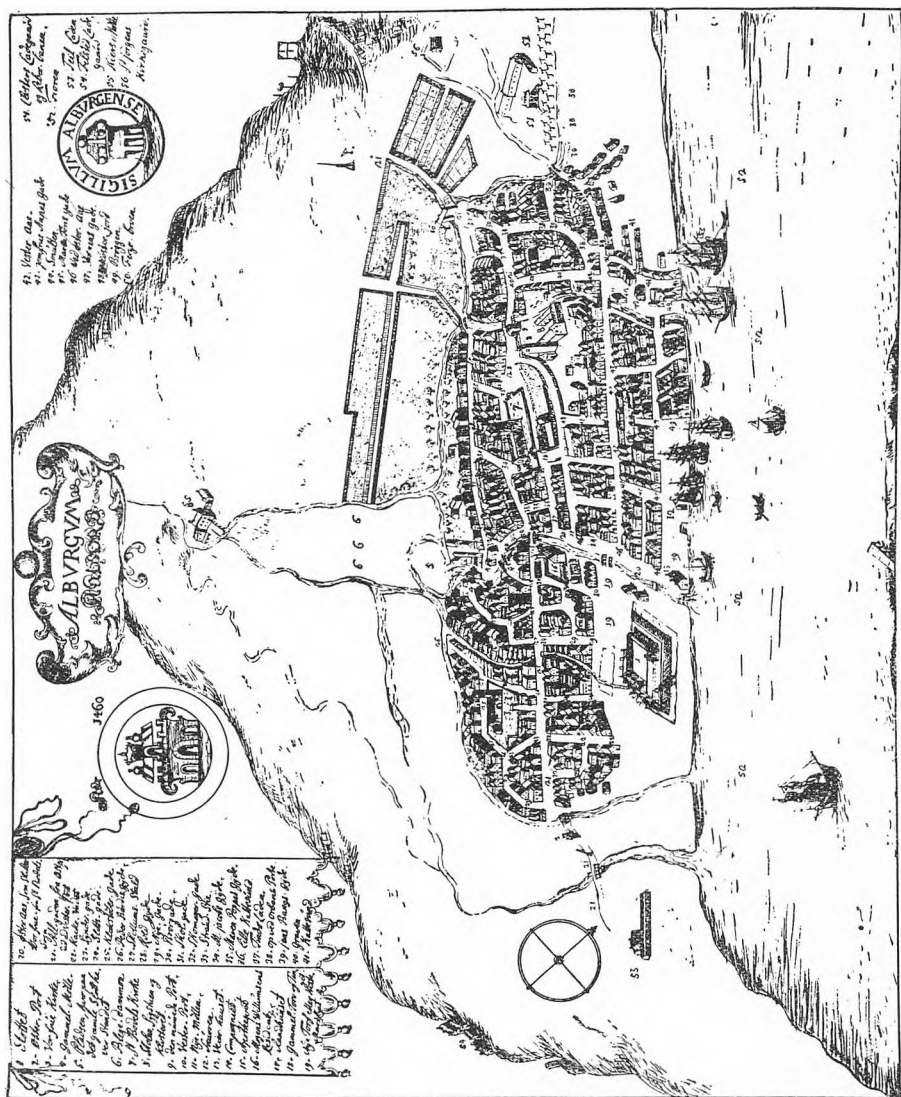
Inden vi følger Latinskolen videre ned gennem Tiderne, vil jeg bede Læseren studere omstaaende Kort fra c. 1675, det ældste af Aalborg (Side 20).

Det viser Peblingenes Hjem og Tumblepladser gennem Aarhundreder. I Gaderne her har de færdedes og haft deres Slagsmaal, Fjorden, Aaerne, Engene og Markerne har set deres Lege og deres gale Streger. Inden for Husene har de siddet med deres Sorger og Glæder.

Størst Interesse har naturligvis Skolens nærmeste Omgivelser.

Her maa da først nævnes Hospitalet, paa hvis Grund Skolen laa som en Enklave. Et ejendommeligt Naboskab, de unge og friske, Fremtiden, og de gamle og syge, Fortiden. Mange Originaler og sære Figurer har optaget de unge, og særlig interessant har det vel været i sidste Halvdel af 17. Aarhundrede, da Soldater og Matroser, der var kvæstede i Kongens Krige, optoges i Hospitalet. — Lige Vest for Skolen laa Hospitalets Hauge, den og andet har indeholdt visse Fristelser, saa der maatte en § til i Klosterets Forordning (1654), der lyder¹²):

»Ingen maa stige over Klosters Mure eller Planker eller komme andensteds ind eller ud, uden de ad den rette Port eller Laage; befindes nogen herimod

Ældste Kort over Aalborg fra 1675.

at gøre, er det Skolebørn, miste Huden slet, andre Løsgængere sættes i Pumpen*) ved Vand og Brød, siden straffes, som vedbør«.

Gik man kun godt et halvt Hundrede Skridt vest paa fra Skolens Sydgavl — med ret stærkt Fald — stod man ved Vester-Aa. Øst for Skolen laa Legepladsen.

*) Arresthus ved Muret Bro over Vester-Aa paa Algade.

Vigtigst i Skolens Liv har Kirkerne været. Flere Gange om Dagen har man set en Skare Peblinge og Degne bevæge sig fra Skolen til Sangopvarthning ved Gudstjeneste eller anden kirkelig Handling.

Kun 100 Skridt, og de var ved Budolfi Kirke, hvor de tog Plads, Mesterlektianerne paa et Pulpitur paa den søndre, Peblingene paa et paa den nordre Side af Koret. Andre maatte gaa gennem Algade de godt 5 Minutters Gang til Frue Kirke, og her — vel navnlig naar Toget gik til Skolen — kunde det være svært nok for Hørerer at holde sammen paa Skaren, saa der c. 1562 maatte udstedes en Magistrats Vedtægt:

»Naar Skolepersoner drager enten Pebling eller Bysinker ad Skolen, kommer da nogen og tager fra dem Peblingen, da skal de bøde for hver, de tager løs, til Byen 18 Sk.«¹³⁾.

Kampen for Brødet

Societas scholæ

Skolens Personer, Disciplene, Hørerne og Rektor, dannede tilsammen et Samfund, et *societas scholæ*, hvis Medlemmer var henvist til hinanden og nært knyttet sammen, ikke blot fordi det var *docentes* og *discentes*, men maaske endnu mere paa Grund af fælles ydre Kaar og fælles økonomiske Interesser.

»Faar dem Hørkrogen i Munden og lader dem føde sig selv«, sagde jo Peder Palladius om Peblingene, og der er ingen Tvivl om, at saa at sige alle de Bønderbørn, Degnene sendte ind fra Landet til Skolen, har staaet helt uden Hjem og uden Subsistensmidler. Mange fattige Aalborgdrengene har været omtrent lige saa ringe stillet.

Ogsaa deres Lærere levede i Fattigdom. De kunde — og maatte — ikke gifte sig, havde hverken Familie eller Hjem, kun et Opholdsrum.

Skulde Lærere og Disciple klare sig, maatte det være ved Organisation og Samarbejde.

Det er allerede fortalt, at Skolens væsentligste Opgave var at uddanne Kirkens Tjenere, Herrens Stridsmænd.

Men allerede i Skolen blev Disciplene taget i Brug i Sagens Tjeneste:

»Naar otte slar, skulle de af de øverste Lektier søge Choret«.

»Naar Klokken slaar to, skulle atter de af de øverste Lektier søge Choret«.

Saaledes forlanger Kirkeordinansen af 1539. To Gange om Dagen, hellig

og søgn, skulde altsaa de større Elever, under Ledelse af deres Lærer, møde i Kirken, deltage i og lede Sangen.

For det nye Menighedsliv var Sangen af den aller største Betydning. Og her bliver Disciplene altsaa I n s t r u m e n t e t. Hørerne, de vordende Præster, indøver Salmerne med dem, og gennem Disciplene bliver alle de nye Salmer i disse Tider Menighedens.

Men dette Instrument, indøvet af Skolen i Kirkens Tjeneste, brugtes af *societas scholæ* til at fremskaffe højst fornødne Indtægter.

De større Disciple var inddelt i Kor. Sangerne kaldtes *Davidici* (sandsynligvis efter en Figur af Bly, et Tegn, der gav Tilladelse til at tigge), eller populært Diskanter. *Davidici* var ledsaget af *Palvistæ*, de mindre gode Sangere, der samlede Pengene ind i Bøsser eller Bækkener (pelves).

Hvor Koret kom frem, har Folk været glade ved at lytte. Det var sikkert den bedste Sang og Musik, man havde i Byen, og Skolen gjorde meget ud af Undervisningen heri, det var jo ligesom deres Haandværk, som de skulde leve af*).

Særlig virksom var Organisationens de tre Helligaftener, Jul, Nytaar og Helligtrekonger. Saa var der Samarbejde mellem alle, fra Rektoren ned til den mindste Pebling. I samlet Skare drog hele Skolen ud, forrest de smaa (Sinkerne) med tændte Lygter. Derefter Skolens Musikkorps. Ud for de mere velhavende Borgeres Huse standsede man og insinuerede sig med Sang og Musik.

Der er ingen speciel Skildring fra Aalborg, men det har vel været her som andetsteds.

Helligtrekongers Aften bares foran Skaren et Helligtrekongers Lys i et

---

*) 1595 var der mellem disse Aalborg *Davidici* en 20-aarig, Peder Pedersen. 27 Aar derefter, da Peder Pedersen Aalborg sad som Præst paa Storøen i Norge, oversatte han, paa Opfordring af sin gamle Rektor fra Aalborg, Niels Paaske, der nu var hans Biskop i Bergen, Davids Salmer. »Jeg har indskrevet alle Salmerne paa 4 Stemmer, baade for Tidsfordriv, om nogen kommer tilsammen; desligeste for Skolepersoner (om de dem overkommer) deres Skyld, som om Vinteren for godt Folks Vinduer og Døre lader høre deres *Musicam* klinge, at de dennem derudi, Almuen og gemen Mand til Forstand, langt heller end udi nogen anden fremmed Sprog, kunde sig exercere, paa det Guds Ord des rigeligere kunde bo iblandt os«.

Foruden sine egne Oversættelser har han medtaget 3 andre:

»Trende Salmer, som er den 3. og 5., haver jeg indført, som s. Mester Peder Olufsen Skytte, Sognepræst til Gunnerup, verterede i min Barndom og forsendte os Skolebørn i Aalborg at skulle exercere. *Item* den 8. Salme, hvis Compositis den er, ved jeg ikke, dog fordi den er gemen og lyder hos hver godt Folk gudfrygtig i Munden, vilde jeg den ogsaa, til Autoris Gratification, lade blive her med«.

Tøndebaand overtrukket med oljet Papir; det var Stjernen. De hellige tre Konger var hvidklædte; paa Hovedet bar de høje Papirshuer med Flitterguld, og en af dem var sværtet sort i Ansigtet, det var Negerkongen. De ledsagedes af en »Judas« med en Pung, hvori Gaverne lagdes, Maria med Barnet, Josef med Økse i Haanden og Pukkel paa Ryggen og andre Personer fra Bibelen¹⁴). Desuden en Præst og en Nar. Det gjaldt jo at gøre Optogene folkelige og morsomme, for at Skillingen kunde blive saa stor som muligt.

Naar de kom hjem til Skolen, har der været almindelig Spænding over, hvor meget Judas havde i sin Pung, ikke mindre hos Rektor end hos Pebling, alle var de jo afhængig af, hvad der kom ind *ex musica*.

Men Korenes Tjeneste indskrænkedes ikke til disse Aftener: naar der var Barnedaab, Bryllup eller anden Lystighed, sendtes der Bud efter dem, ikke blot fra Byen, men fra Omegnen, helt oppe fra Brønderslev. Og saa maatte Undervisningen suspenderes.

Rektor havde *directio musicæ*, Høreren fulgte Koret, og Udbyttet — der var bestemte Takster — deltes imellem de tre Parter af *societas scholæ* — Rektor, Hørere og Disciple — i et bestemt, noget vekslende, Forhold.

Nogen Indtægt havde Skolen ogsaa gennem Ligpengene, idet Skolerne havde Privilegium paa at »gaa for Liget og sjunge«.

Betalingen rettede sig efter, om det var »hel Skole« med Rektor, eller »halv«, eller kun een Lektie med dens Hører, der optraadte; endvidere efter, hvor fine Peblingene var, om de var i Kapper (svarende til Præstekjoler) eller ikke, om Liget bares under Sang og Klokkeringning, Klokkernes Antal, Pladsen paa Kirkegaarden eller i Kirken.

Om hvordan Ligtøget skulde ordnes, melder Aalborg Bys Vider og Vedtægter følgende:

»Først ganger den Dødes Nærmeste næstefter Liget, saa Borgmester og Raad og Mandspersoner parvis, 2 efter 2, saa Hustruene ligesaa 2 efter 2, parvis. Men foran Liget ganger Skolemester og Hørere med Degne og Peblinge, og næst foran Liget ganger Præsterne«¹⁵). De syngende Skolebørn førte altsaa Toget.

Indtægterne fordeltes med $\frac{1}{3}$ til Rektor, $\frac{1}{3}$ til Hørerne og $\frac{1}{3}$ til Disciplene.

Efter at vi nu har set, paa hvilke Maader »Skolen« kunde hjælpe den enkelte, skal vi undersøge, ved hvilke Midler Disciplene, Hørerne og Rektor, hver for sig, skaffede sig noget til Underhold.

Disciplene

Staten hjalp Disciplene paa den nemme og billige Maade, at den gav sit Minde til et omfattende og organiseret Skole-Tiggeri.

1587 blev der indført strengere Bestemmelser om Betlere og Stoddere; »dog«, hed det, »skal hermed ikke være forment fattige Folks Børn, som gange til Skole der udi Byen, at bede deres Brød for Godtfolkes Døre, som sædvanligt haver været, eller og at bede og søge Hjælp af fremmede Folk, som kommer did til Byen, udi deres Herberger. Dog skulle saadanne Degne eller Peblinge ikke tilstedes at løbe efter fremmede vejfarendes Folk paa Gaden, eller uden Byen at tigge Penninge, som hertil sket er . . . Dog skal hermed være undtaget, at hvor udi Byerne findes almindelige Markeder eller anden mærkelig stor Forsamling, at de, som ere dertil tilforordnede, mue da besøge Godtfolk med deres David og Bækken, dog at de forholde dennem derudinden skikkelige, som det sig bør«.

Det er altsaa et næsten uindskrænket Privilegium (Ordren om ikke at løbe efter de Vejfarende er næppe blevet overholdt), og der vaagedes over, at fremmede Drengene ikke gjorde Indgreb deri; skete det, var Eksekution paa Skolen tilladt: »Men dersom der befindes nogen Drengene at omgange udi Peblinge Navn, og dog ikke søge Skolen og bede Almisse der udi Byen, da skal Skolemesteren have fuld Magt med hans Peblinge dennem at paagribe og føre til Skolen og der lade dennem hudslide«. Det var Indgreb i Skolebørnernes Fagforenings Privilegium.

Det mest utilslørede Tiggeri dreves af de mindre.

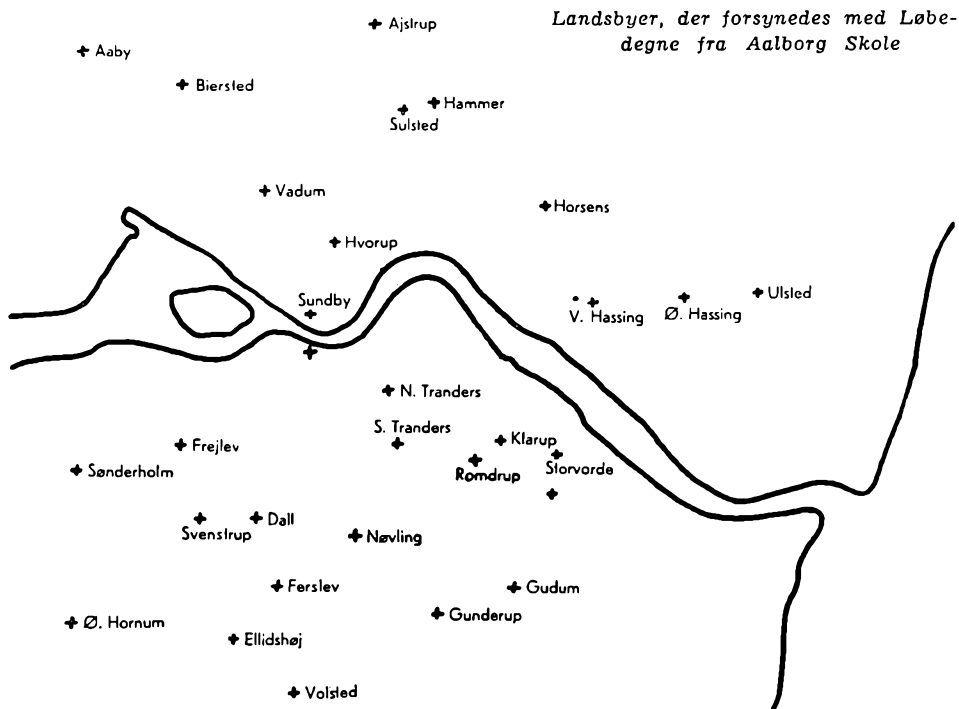
Udstyret med deres lange Hættehale, Kendingsmærket, mødte de med Bøsser og Kurve. Opmærksomheden søgte de at vække ved deres Raab *Panem propter Deum* eller *Date panem pauperibus*. Saa lød deres Sang, f. Eks.:

Du Kristen, som ret betænker,
Hvortil dit Embede før,
Du dennem vist Noget skænker,
Som kommer for din Dør.

En klattet Fole kan blive Hest,
En fattig Pebling kan blive Præst;
Hvad Gud og Lykken vil,
Det gaar omsider til.

Altsammen er ikke af Glæde
Vi sjunge saa lystelig,
Men Taaren mon Kinden væde
af Kummer, Frost og Sne.
Nød tvinger nøgen Kvinde at spinde
Legeren leger, for han vil vinde.
En god Samvittighed
Det er det bedste, jeg ved.

Hvis den sidste Opfordring til at give til Guds smaa Tjenere er blevet fulgt, har deres *Deo gratias* lydt til Afsked.

De store Disciple, Mesterlektianerne, der var kommet i den Alder, hvor man plejer at tjene sit Brød selv, hjalp Staten desuden ved at overdrage til dem Degneembederne i Omegnen, gøre dem til *Løbedegne*. I Kirkeordnansen hedder det:

»Lands-Sogner, som ligge noget nær Købstæderne, skulle tage sig Sogne Degner af Skolerne, og lade dennem faa den vanlige Rente for en Hjælp at studere med«.

Da der, forstaaeligt nok, rundt om i Landet var en Del Uvilje herimod hos Sognemændene, maatte Befalingen indskærpes og nøjere præciseres (1574, 28. Jan.):

»Vi ville alvorligen holdet have, at alle Sogner, som ligge paa to Mile nær nogen Købstæd, skulle have deres Degne af Skolerne, og menige Sognemænd udi samme Sogner at skulle være forpligtet at give og fornøje dennem, og ingen anden, den sædvanlige Degne-Rente, der plejer og bør af at gange, efter Ordinansens Lydelse«.

Som andre Steder er det naturligvis ogsaa her i Aalborg gaaet langsomt med at faa Skoledrengene indtrængt i Degneembederne, men det blev gjort:

ikke blot alle Kirker i de to Mils Afstand fra Aalborg blev virkelig betjent med Degne fra Aalborg Skole, men flere, der laa længere borte, indtil omtrent 4 Mil fra Byen (Ulsted). Hele Egnens Folkeskoleundervisning, baade nordenfjords og søndenfjords, var i Hænderne paa Latinskoledrengene.

Hver Lørdag ilede 16 Degne afsted: til Tranders, Klarup-Romdrup, Gudum-Vorde, Gunderup, Nøvling, til Dal-Ferslev-Volsted, Svenstrup-Ellidshøj, Frejlev-Sønderholm, Ø. Hornum, og nordenfjords til Sundby-Hvorup, Vadum, Biersted, Aaby, til Sulsted-Ajstrup, til Horsens-Hammer og Ulsted.

Unægtelig var det et Job. De blev sikkert bespist om Søndagen og, hvis de var vennesele og foretagsomme, forsynet med Rejsekost, naar de travede af, eventuelt Søndag Aften. Og til Højtiderne fik de deres Løn.

Man har „en Register over de Sogner, som Degne af Aalburge besøger, med den aarlige Rente og Rettighed, som af dennem ganger” (1587)¹⁶]. Det fremgaar heraf, at Degnene udelukkende lønnedes med Naturalier: Æg og Kage til Paaske, Ost og Lam (eller Halvdelen af Kongens Kvægtiende) til St. Hans, undertiden ogsaa Brød og Gaas til Jul; desuden Korn (Byg og Rug) varierende fra 4 til 14 Td. De forskellige Kvanta er ofte ubestemte, saa de har vel rettet sig noget efter Degnens Flid i Kirken og selskabelige Evne udenfor.

Naar Degnen havde ringet, sjunget og hvad der ellers hørte til hans Kirketjeneste, og derpaa lært Ungdommen dens Barnelærdom (Katekismus), var han sin egen Herre, og der har vel nok været dem, der har syntes, at Degnepligterne og det frie Liv, som dermed fulgte, var at foretrække for det bundne Liv paa Søgnedagene, og derfor har haft uopsættelige Forretninger, der hindrede, at de rettidig greb deres Stav, saa deres Pladser stod tomme Dagen derefter i Skolen i Aalborg.

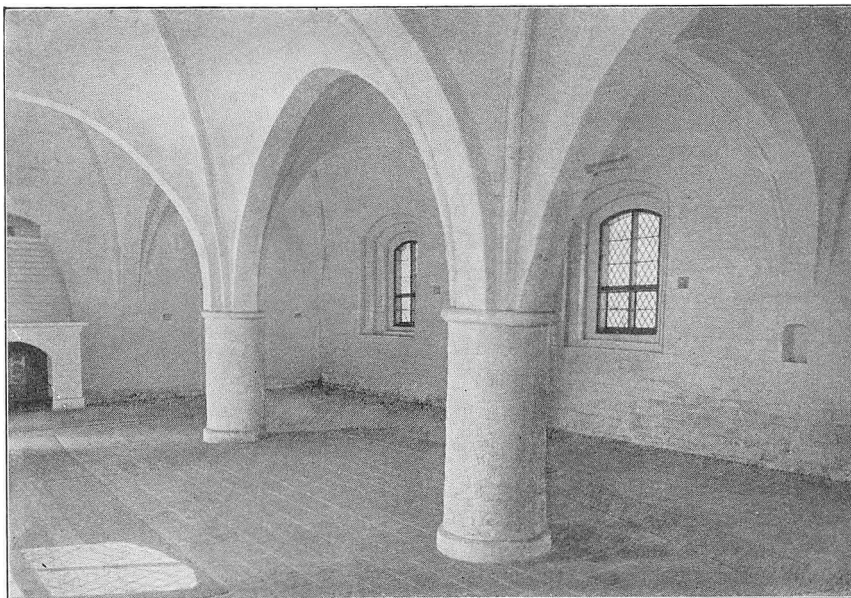
Men ogsaa for Sognene havde Ordningen, som det er let at se, sine uheldige Sider, og da Tiderne blev noget bedre for Skolerne, likvideredes efterhaanden dette Forhold (fra c. 1650); men herom senere.

Tiderne var nemlig efterhaanden blevet noget bedre. Peder Palladius havde jo med en Blanding af virkelig Fromhed og Opportunitet udtalt om Børnene: »Faar dem Høkkrogen i Munden og lader dem føde sig selv. I saa aldrig nogen Pebling svelte ihjel.... De hellige Engle er hos dem og gode gudfrygtige Borgere forsé dem med Hus og Almisse«.

Under hele Kristian III.s Regering havde man virkelig overladt hele Forsorgen til de hellige Engle og Godtfolk. Men under Frederik II. var man kommen saa vidt, at de styrende indsaa deres Forpligtelse overfor den studerende Ungdom. 1569 kom Forordningen om Kommunitetet, hvorved 100

fattige Studenter fik gratis Bispising, og i de følgende Aar af hans Regering etableredes der en lignende Bispising rundt om ved Latinskolerne.

Man har en Række Fundatser fra forskellige Skoler, ingen fra Aalborg. Men faktisk er det, at 21 Disciple her i Byen nød Kongens Kost — i Refektoriet paa Klosteret, under Ledelse og Opsyn af Skolemester eller Hører.

Refektoriet, hvor Skolemesteren, Hørerne og Disciple nød Kongens Kost.
(Aalborg Stiftshosp. Hist.)

Grunden til denne Forbedring har vel nok delvis været menneskelig Medfølelse. Men man var ikke sentimental; de Motiver, man angav, var andre, det hører vi af Aalborg Rektoren Mogens Wiingaards Mund (1. Juni 1672): »Det var gavnligt, ikke aleneste for exercitiens Skyld, men og for Disciplinens: thi de fattige og de, som komme langvejs fra, ere tit værst at *coërcere**), fordi de haver intet uden Skolens Disciplin at frygte for; men haver man da til Hjælp Kost at *privere***), da skulde det gavne meget. (Fornemme Folkes Børn kan revses af deres Forældre og hjemme i deres Logement.)«

C. 1640 blev Fællesbordet paa Klosteret ophævet. I Stedet nød 21 Disciple

*) holde indenfor Skrannerne.

***) berøve.

Kostpenge, i 1672 hver 8 Sk. om Ugen. Senere fik de 16 hver 13 Sletdaler*), de 5 hver 8 Sl.d. 8 Sk. aarlig.

Men til større Hjælp end Kosten ved Hospitalets Bord var dog de Stipendier, som fromme Mennesker i Aarenes Løb testamenterede til de fattige Peblinge og Degne. Men derom vil der senere blive fortalt.

Det er en Riddersmand.

Er dette mon Høveren?

Men trods de saa forskellige ydre Kaar var Grundtrækkene naturligvis de samme hos Disciplene dengang som nu — de var Børn, som de er det nu.

Ved et heldigt Tilfælde er der i Skolens Bibliotek bevaret den store Kirkesangbog (med Noder) Niels Jespersens Graduale 1573, som har været brugt ved Skolens Sangundervisning.

I ledige Øjeblikke har Disciplene muntret sig med at lave adskillige Tegninger i Marginen, deriblandt ovenstaaende.

Ogsaa i 1940 kan tilsvarende selvfabrikerede Kunstværker i Lærebøgerne tjene til Sindets Opmuntring i Timerne.

*) En Sletdaler = $\frac{2}{3}$ Dlr. (4 M.).

Hørerne

Hvorledes var nu Hørernes økonomiske Forhold? Ud fra „En Register over, hvis (: hvad) Rente Skolemester med sine Hørere udi Aalborg Skole haver« (1587)¹⁷), er det muligt at danne sig et Skøn over Udviklingen.

Ex musica havde de hver $4\frac{2}{3}$ D.; af Ligpenge hver $1\frac{2}{3}$ aarlig. Dertil kom »Skolegæld«, frivillige Skolepenge af de noget mere velhavende, ca. $3\frac{2}{3}$.

Det vil altsaa sige, at de havde c. 10 D. hver. Anslaaer man Dalerens Købevne til c. 25 Kr. nu — hvad der i Følge Sagens Natur er ret skønsmæssigt —, vil man se, at det var ganske utilstrækkeligt til at leve af. Ubegribeligt, hvorledes de har kunnet faa Føden, hvis man ikke tænker sig, at Borgerne har ladet dem spise hjemme hos sig, til Gengæld for den Lærdom, de gav deres Børn.

I denne deres Elendighed var den Viborg Bisp *Kjeld Juel* betænkt paa at hjælpe dem, men det Middel, han griber til, viser, hvor svært det var at skaffe dem Subsistensmidler.

Som det huskes, havde Kongen i Kirkeordonansen befalet Sognene at tage sig Degne af Skolerne.

Nu var der hermed ganske vist tænkt paa de ældre Elever i Skolen, men Grænsen mellem Mesterlektianerne og Hørerne var ret ubestemt, idet man ofte gik fra at være Skoledreng lige over til at være Lærer, og Mester *Kjeld* har da ment, at der her var en Udvej.

Der var imidlertid intet Degnekald ledigt i nærmeste Omegn. Mester *Kjeld* er da slaaet ned paa *Jens Degn* i Nøvling og Gunderup (15 km fra Aalborg)¹⁶).

Han stævnedes 7. Marts 1550 *Jens Degn* for Lensmand *Axel Juel* i Aalborg »og mente baade samme Sogne burde at ligge til Aalborg Skole og tage sig Sogne-Degn efter Kong. Majestats.. Ordinanses Lydelse, desligeste, at *Jens Degn* vor ikke den Mand, der burde at nyde nogen Kirketjeneste eller Rente, hvilket han sagde sig at have bevist ved Dombreve og andre Breve«.

Jens Degn blev da dømt fra sit Embede, men fik »for Guds Skyld og andre Dannemænds Bøns Skyld« Lov til at sidde i Embedet et Aar endnu mod at svare 2 Pund Korn til Hørerens.

Til Paasken skulde han vige, men han blev.

Mester *Kjeld* stævnedes ham da for Kapitelsretten i Viborg. Dommen faldt (18. Febr. 1551): *Jens Degn* bør holde sit Løfte og *Gunderup* og *Nøvling* tage sig Degn af Aalborg Skole efter Paaske iflg. Kong. Majestæts Ordians' Lydelse.

Men det var endnu nødvendigt at mobilisere Lensmanden.

For at fastslaa den nye Tingenes Tilstand og forhindre yderligere Modstand har Lensmanden derpaa udsendt følgende Skrivelse:

Oluf Munk Hovedsmand paa Aalborghus, hilser eder alle
 som bygge og bo udi Gunderup og Nøvling kærigen med Gud. Vider at jeg nu . . . haver
 tilskikket og underlagt forte tvende Sogners Degnerente at følge Skolen her
 udi Aalborg. Thi beder jeg eder, og paa Ko. Mat.s Vegne befaler, at I herefter
 giver og gør hvilken Person Skolemesteren her af Skolen eder tilskikkende
 vorder og ingen anden, al den Rente og Rettighed, som I plejer at give eders
 Sognedegn. Han skal igen gøre eder al den tilbørlige Tjeneste inden Kirken
 og uden, som en Sognedegn bør at gøre sine Sognefolk . . . Skrevet paa Aal-
 borghus Onsdagen næst efter Apostlenes Philippi og Jacobi Dag*) Aar MDLI.

»Oluf Munk, Hovedsmand paa Aalborghus, hilser eder alle, som bygge
 og bo udi Gunderup og Nøvling, kærigen med Gud. Vider, at jeg nu . . . haver
 tilskikket og underlagt forte tvende Sogners Degnerente at følge Skolen her
 udi Aalborg. Thi beder jeg eder, og paa Ko. Mat.s Vegne befaler, at I herefter
 giver og gør hvilken Person Skolemesteren her af Skolen eder tilskikkende
 vorder og ingen anden, al den Rente og Rettighed, som I plejer at give eders
 Sognedegn. Han skal igen gøre eder al den tilbørlige Tjeneste inden Kirken
 og uden, som en Sognedegn bør at gøre sine Sognefolk . . . Skrevet paa Aal-
 borghus Onsdagen næst efter Apostlenes Philippi og Jacobi Dag*) Aar MDLI.«

Degnekrigen var endt, Jens Degn fordrevet. Hørerer havde, for at kunne
 eksistere, faaet hans Embede at passe i sin fritid — 15 km fra sin Arbejds-
 plads, Skolen.

At Hørerer saaledes i den første Tid var Løbedegne — for det fremdragne
 Tilfælde har naturligvis ikke været isoleret — har af flere Grunde ikke
 været heldigt.

Nogen Tid derefter er det da ogsaa forandret, idet de to øverste Hørerer er

*) 6. Maj.

blevet Degne ved de to Hovedkirker, 3. Lektie Hørerens ved Budolfi, 2. Lekties ved Frue Kirke.

Den første havde i Degnerente 9 D.; desuden Korn, af Hasseris 4 Tønder Byg, af Sulsted 2 Td. Rug og af Aaby 2 Td. Byg.

Den anden, i Vor Frue, havde: Degnerente 10 D., af Tranders 4 Td. Byg, af Gunderup 2 Td. Byg, af Bredkær 1 Td. Rug.

Fra denne Tid og ned gennem Aarhundreder var Embedet som øverste Hører knyttet til Degneembedet ved Budolfi, og paa samme Maade var næst øverste Hører altid Degn ved Vor Frue. Først c. 1800 ophævedes Forbindelsen.

Nederste Hører var Degn i Vester og Øster Hassing og fik derfor 15 Tr. Rug med de sædvanlige »smaa Degnerenter« (som Løbedegnene havde det): det halve af Kongens Kvægtiende, Æg og Kage til Paaske, Gaas og Brød til Jul.

De to øverste Hørere var altsaa blevet stationære. Men sammen med Mesterlektianerne blev stadig nederste Hører hver Lørdag færget over Fjorden for at trave hen imod sit Maal — Løbedegn som de. Man maa haabe, at han har været ivrigere end de andre Degne efter at naa tilbage til Skolens Arbejde om Mandagen.

I 1558 opnaaede Hørerne (og Rektor) en stor Fordel. Da Døden nærmede sig, stævnedes Kristian III. Biskopperne og Lensmændene til sig paa Koldinghus for at høre, hvad de maatte have at klage paa angaaende Skoler og Hospitaler, og her opnaaede den nyvalgte Biskop *Jørgen Mortensen Boringholm* den 10. December, at Kongen tilstod Hørerne 4 D., 5 D., 3 D. 1 M. og Skolemesteren 4 (foruden de 4 D. 3 Sk. til Bygningen. Side 16), »Jordskyld« af nogle Gaarde og Huse i Aalborg, der hidtil havde ligget til Aalborghus.

Men langt vigtigere var dog det andet Gavebrev, ogsaa af 10. Dec.:

»Efterdi Skolemesteren og Hørerne udi Aalborg Skole ikke have haft deres Underholdning til Øl og Mad for deres Tjeneste, da have vi det saa forordnet, at forsk^{ne} Skolemester og de tre Lokater i samme Skole altid herefter skulle have deres Nødtørft og Underholdning til Øl og Mad udi vort almindelige Hospital der sammesteds«. Hospitalet maa for den fattige Skolemesters og Høreres Underholdning oppebære Kronens Part af Korntiende af Vust og Torup.

Nu kunde man da sidde — i Klosterets Refektorium — og spise en Mad, der ikke var Naadsensbrød. Saa utroligt det lyder, er det, saa vidt man kan se, først nu, i 1558, Staten giver Hørerne nogen Løn.

Taget under eet havde hver af de 3 Hørere (1587) følgende Indtægter:

3. Lektie-Hører: c. 24 D. Frit Bord. + 6 Tr. Byg; 2 Tr. Rug.
 2. Lektie-Hører: c. 26 D. Frit Bord. Frit Hus*). + 6 Tr. Byg; 1 Tr. Rug.
 1. Lektie-Hører: c. 15 D. Frit Bord. + 15 Tr. Rug;
 + smaa Degnerenter.

Det var vist lige, hvad man kunde eksistere for, og da man havde givet Hørerne saa meget, gav man heller ikke mere i de næste hundrede Aar.

Det blev forholdsvis kort Tid, Skolepersonerne kom til at nyde Kongens Kost; allerede 15. August 1594 blev Spisningen afløst af Kostpenge¹⁹⁾: 50 Daler til Rektor, 25 til hver af Hørerne.

For disse sidste var der ikke megen Profit derved (i Kolding takseredes omtrent samtidig Skoledrengs, Hørers og Rektors Kost til 20, 22¹/₂ og 25 D.); for Rektor var det noget gunstigere, han havde Ret til ogsaa at have sin Famulus paa Kost og regnedes derfor aabenbart for to Personer. Men naturligvis har det været en Fordel, at man saaledes blev sin egen Herre og kunde disponere selvstændigt. En Lettelse var det vel ogsaa at blive fri for at overvaage, at Disciplene under Maaltidet ikke gjorde sig skyldig i letfærdig Skæmt, men førte alvorlig og latinsk Tale og Discurs.

Til Gengæld blev der paalagt Rektor og Hørere Forpligtelse til at prædike i Hospitalskirken, de skulde altsaa praktisk talt *in solido* røgte et Præstekald, og Hørerens var nu baade Lærer, Degn og Præst!

1649 ansattes imidlertid en Hospitalspræst, og Rektor og Hørere skulde nu i Stedet præke visse Aftener i Hovedkirkerne. Først 1686 blev de, efter Ansøgning, »befriede og forskaanede« for denne Embedspligt.

At Hørerne kunde have andre Bekymringer end økonomiske, er i og for sig indlysende. Men et heldigt Tilfælde bevirker, at vi kan fremdrage en Situation, der helt har faaet Hørerens til at blive ude af sig selv, idet han var ude for intet mindre end Krænkelser af Embedsmand — Degn — i Funktion.

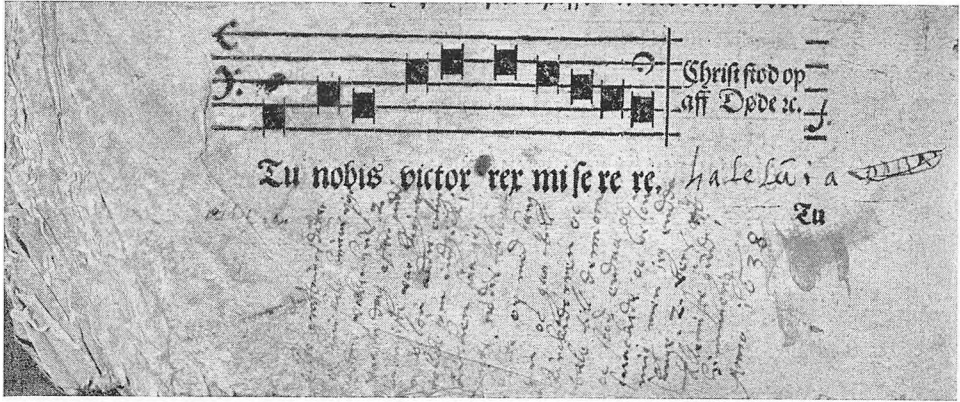
»Jens Pedersøns (?) Datter og Mikkel Bruns Pige kom aabenliis 2. Paaske-dag, efter Gudstieneste var begyndt, og belou andre erlige Folck, som indgick i Kircken, saa jeg maatte nødis til at holde op med Sangen oc gaa til Kirke-dørren oc tale til dennom; og stod [de] end a a oc snackede oc belou mig, men (: medens) jeg endda siungde 2. Vers af Alleniste Gud i Himmerig.

Anno 1638«.

---

*) Det siges kun om 2. Lektiehører, at han har »frit Hus«, sandsynligvis fordi han — sammen med Skolemesteren — har boet paa Skolen. Men ogsaa de to andre maa have haft frit Værelse i Nærheden af Skolen, idet dette jo i den koldeste Tid maatte bruges ved Undervisningen.

Kommentar er overflødig, og enhver vil forstaa, at Hørerens blev s a a forbitret, at han straks ved ovennævnte Stemningsudbrud maatte opnotere den skandaløse Opførsel i Marginen af Skolens Eksemplar af Jespersens Graduale.

Den iltre Hørerens Anmærkning til de to lattermilde og respektløse Piger i Kirken.

Skolemesteren

Vi har en Opgørelse af Rektors Indtægter allerede fra 1553²⁰) underskrevet af *Oluf Jensen*, den første Rektor, hvis Navn vi kender.

»V i s s e R e n t e til Aalborg Skole aarligen: 24 Daler aarligen Jordskyld af nogle Borger her i Byen, som fordomdags laa til nogle Altere og Kong. Mt. haver bevilget til Skolemesters Ophold.

U v i s s e R e n t e er Skolegæld, hvilke der haver beløbet sig i min Tid af fattige, som dog noget formaaendes Forældre haver, og af rige et helt Aar om 14 eller 16 (i det mieste) Daler med Godtfolks Skænk«.

Den »visse Rente« er naturligvis Indtægten af det Altergods, der d. 29. Maj 1542 blev lagt til Skolemesteren (S. 14.)

»Skolegæld« er som nævnt de frivillige Skolepenge, Forældrene gav Rektoren privat. Ovenstaaende viser, at selv mindre bemidlede paa dette Tidspunkt har givet den, for at Rektoren kunde holde sig oven Vande. »Godtfolks Skænk« er vel »*ex musica*«.

1554 fik han Ret til Bolig i Skolehuset, hvor han sikkert havde boet fra den Tid, det blev taget i Brug.

10. Dec. 1558 kom som nævnt hertil 4 D. i Jordskyld samt Kosten i Hospitalet (til sig og sin Famulus, en af Mesterlektianerne).

1587 specificeres hans Indkomster saaledes: »af Borgerne« 27 D., Skolegæld 5, *ex musica* 10, Ligpenge 4, ialt 46 D. + altsaa frit Bord og frit Hus; ikke meget, men dog alligevel omtrent dobbelt saa meget i rede Penge som en Hører.

Noget senere søgte Kongen at forbedre Skolemesterens Løn ved at fremtvinge et kommunalt Tilskud²¹⁾.

1. Maj 1621 udsendte Kristian IV. følgende Missive til Borgmester og Raad udi Aalborg: »Vider, at eftersom Vi naadigst forfare, hvorledes Rector udi Skolen derudi vor Købstad Aalborg ikke skulde have saamegen Indkomst, som han sig med kan om Aaret underholde, da bede Vi Eder og ville, at I, efterdi Eders By det vel formaar, forskaffer forne *Rectori* saa møgen Underholdning af Byen, som han sig vel med kan underholde, efterdi det kommer og sker menige Ungdom til Optugtelse og Forfremmelse dermed udi«.

Sommeren 1621 sammenkaldte Lensmanden Otto Skeel da Borgmester og Raad samt 12 Borgere paa menige Bymænds Vegne, og disse vedtog da at udgive 50 Sletdaler aarlig til Rektoren, »videre end de ham tilforn givet have«: udover den Jordskyld og Rente, der var givet af Kongen 1542 og 1558, men oprævedes af Byen.

De to første Aar betaltes der til Rektor Anders Knudsen, men saa gik det i Staa.

Heller ikke til den nye Rektor (fra 1629) Mag. *Hans Ægidisen* betaltes der noget.

Han klager til Kongen, der 17. Dec. 1633 befaler Lensmanden at faa Sagen bragt i Rigtighed.

Det lykkes ham ikke, og 8. Dec. 1634 indstævner Mester Hans Borgmester og Raad til Betaling af 4×50 Sl.d.

Under intetsigende Paaskud trækker Byen Sagen ud i omtrent 6 Aar! og først efter ny Klage og ny kongelig Ordre falder der Dom (31. Aug. 1640), men noget ubestemt formuleret: »Borgmester og Raad tildømmes at betale Skolemesteren, hvad forefindes kan med Rette at restere af hans Løn, som det sig bør«.

Der betales nu et Par Aar (1640—42)*], men saa holder man atter op. Dette skyldtes, foruden almindelig Modvilje hos Byen mod kommunalt Tilskud, den Omstændighed, at Byen havde Modkrav paa Rektoren, idet denne unægtelig havde maltrakteret sin Bolig i Skolehuset (se senere).

---

*) Netop 1642 oprettede Mester Hans, der ellers altid var paa Knæene, et Legat paa 100 Sl.d., at lønne den Person med, der katekiserer i Frue Kirke. Var dette mon en Betingelse for, at man udbetalte ham de 100 Sl.d.?

1648 klager Mester Hans saa for 3. Gang til Kongen, der befaler Stiftsøvrigheden at fælde Dom i Sagen.

Udfaldet blev et Forlig (21. Sept. 1648), der afsluttede de standende Stridigheder under eet:

»Haver Borgmester og Raad lovet at ville give Mag. Hans Ægidisen 100 Slettedaler til førstkommende Pinsedag udi rede Penge og ingen anden Vare, for al hans Fordring indtil denne Dag, samt og [for] Skolemesterens Residens Bygnings I- og Afflyttelse«. Brevene, der derudi var skrevne, maatte ikke komme nogen af Parterne til Skade eller Præjudice.

Fra 1622 til 1648 havde Byen altsaa — i Stedet for et aarligt Tilskud paa 50 Sl.d. — kun givet ialt et Par Hundrede.

Ogsaa i den følgende Tid var der hyppigt Klage over, at det kommunale Tilskud til Rektoren ikke betaltes (saaledes 1663 og 1712), og Regeringen har forstaaet, at skulde Rektorens Løn forbedres, maatte det ske gennem Kronen.

Det skete da ogsaa.

6. Maj 1640, netop ved den Tid, da han fik Forlig med Byen, skrev Hans Ægidisen en Ansøgning til Kongen:

I 10 Aar havde han tjent Aalborg Skole og i den Tid ikke haft det, som han nødtørftig kunde have sin Underholdning af. Han var da ydmygeligst begærende, at Kgl. Maj. for Guds og det berømmelige Navns Skyld vilde naadigst bevilge ham *pro persona* de Tiender, som Elsebe Pedersdatter*) nyder og har i Øster og Vester Hassing, at nyde og have efter hendes Død.

Det tilstodes, og da Elsebe Pedersdatter døde Aaret efter (1641), var Mester Hans Indehaver af den runde Gave, V e s t e r o g Ø s t e r H a s s i n g K o n g e - o g K i r k e t i e n d e.

Byens Raad — der jo var interesseret i, at Skolen fik saa meget som muligt a n d e t s t e d s f r a — ansøgte i 1648 om, at de to Sognetiender maatte følge Skolens Rektor, *perpetueres* til de latinske Skolemestre, og dette bevilgedes (14. Sept.), »dog for tilbørlig Stedsmaal og Afgift«.

20. Dec. 1654 perpetueredes ogsaa S t e n u m**) Kongetiende til Rektoratet.

I disse Aar kom ogsaa en 3. vigtig Bestemmelse til.

Aalborg Skole var vokset — og dermed Rektorens Arbejde. For at lette dette — og dermed forbedre hans Kaar — bestemtes det, 1646, 1. Dec., at der skulde forordnes og konstitueres en Konrektor, der skulde overtage de 3 Ugedage, Halvdelen af Undervisningen, i Mester-

*) Gift med Biskop Christen Hansen.

**) Nordvest for Brønderslev.

lektion og deltage i Skolens Ledelse. Men først 1652, 29. Sept., skabtes det nødvendige økonomiske Grundlag, idet Kongen til Skolen gav og *perpetuerede jus patronatus* til V. og Ø. Hassing Sogne, saa og Herligheden til Præstegaarden med al anden bemeldte Kalds Tilliggelse. Ved Vacance skulde Biskop og Lensmand udnævne en skikkelig Person, og denne skulde saa af sine Indkomster udrede en passende Lønning til Konrektor*).

1661, 24. Marts, ansattes *Peder Ægidisen*, »eftersom han i Københavns Belejrings Tid sig i adskillige Occasioner imod Fjenden har ladet bruge«, som den første Konrektor ved Aalborg Skole.

Det var næsten, som om Skolen og Rektorens Person var eet. Han alene havde (til 1661) Disciplene de sidste Aar i Mesterlektion, og af hans Undervisning først og fremmest ahang Resultatet af examen artium i København. Fra ham kom den gode eller daarlige Aand og Tone. En god Rektor: Ry og Trivsel for Skolen — en daarlig: Vanry og Forfald.

Derfor satte man saa meget ind paa at hæve hans Stilling økonomisk, og det skete altsaa ved disse 3 Bestemmelser: Ø. og V. Hassing samt Stenum Tiender perpetuerede til Rektoratet, samt Oprettelsen af Konrektoratet.

Denne Understøttelse og Hjælp stabiliserede den Aalborg Rektors Stilling saa betydeligt, at den bevirker en væsentlig Ændring: før var Rektoratet kun et Gennemgangsled, et Springbræt; alle søgte, saa snart Lejlighed gaves, Præsteembede. Nu havde dette ikke længere økonomisk Interesse og fra og med Hans Ægidisen forbliver alle Aalborg Rektorer ved Skolegerningen hele deres Liv (hvis de da ikke tvinges bort).

Fra c. 1650 var det altsaa økonomisk set godt at være Rektor i Aalborg.

For Hørerne derimod interesserede man sig ikke. Det ses ikke, at der er gjort noget for at forbedre deres Kaar, helt fra de i 1558 fik Kongens Kost og et Aarhundrede frem. De fik stadig hutle sig igennem, de led stadig under Kampen for Tilværelsen, maatte leve for et Eksistensminimum.

Vi har nu fortalt om alle Skolens Indtægter, undtagen een: Renten af de Stipendier, som fromme Mennesker i Aarenes Løb testamenterede til de fattige Peblinge og Degne.

I det følgende skal der da berettes om disse, hvad der giver Anledning til den første mere sammenhængende Fortælling i Aalborg Skoles Historie.

---

*) Det blev 80 Rd., senere forhøjet til 200 Sl.d.

De to Biskoppers Kamp for de fattige Peblinge og Degne Ingeborg Skeel

19. Marts 1602 skrev Fru INGEBORG SKEEL til Voergaard følgende Brev til JACOB JENSEN HOLM ²¹⁾, Superintendenten i Aalborg:

Min gansk venlig Hilsen forsendt med Gud, Vor Herre. Kære Mester Jacob, betakker jeg eder for megen Ære og Gode mig bevist, hvis igen at forskyldte jeg efter Formue altid vil findes ganske godvillig.

Kære Mester Jacob, jeg haver bekommet eders gode Skrivelse, som I skriver for denne Degn, at jeg vil tage hannem i mine Sogen, V o e r og A l b æ k Sogen; dog formerker jeg vel udi eders gode Skrivelse, at I er vel tilfreds, at der bruges Skole Børn dertil, som vi og tilforn haver taldes om. Og efterdi den arme S æ b y Skole er saa nær her hos, siuntes mig vel for godt at være, at de arme, dèr gaar til Skole, maatte her forfremmes med den. Jeg vil aldrig have nogen bosiddende Degn her ved Gaarden mere. . . . Jeg haver og halfvejes lovet en af mine gammel Tjeneres Søn, afgangne Jacob Tussøns i Liungso, samme Kald, som gaar til Skole her i Sæby. Om eder kan siunes, kan han være tjenlig dertil.

Min gode Mester Jacob, di Fisk, jeg haver lovet eder, skal jeg nu fly eder med det allerførst. Min Fisker er paa Asdal. Jeg venter hannem inden faa Dage, saa skal han strax drage hen og fly eder de flest levende, han kan faa. Og hvis eder er kært, gør jeg altid ganske gerne, og vil hermed have eder Gud allermægtiges befalende og eders ganske Hus — med mange M*)gode Natter.

Ex Voergaard, den 19. Martii A^o 1602. Ingeborg Scheel
e. H.

Hæderlig og Højlærd Mand, Mester Jacob Jensen Holm, Superintendent udi Aalborrig Stigt, min ganske gode Ven venligen tilskrevet.

To Aar senere, da Fru Ingeborg laa farligt syg, lod hun opsætte følgende Gavebrev²²⁾:

Kendes jeg Ingeborg Scheel til Voergaard og gør vitterligt udi denne mit aabne Brev, at som Gud den almægtigste, min allerkæreste himmelske Fader, nu haver mig besøgt med en stor Siugdom og Skrøbelighed, saa jeg ikke kan vide, naar hans guddommelige Majestæt vil mig hjemkalde fra denne elendige Verden til den evige Glæde, Ære og Herlighed, som hans elskelige, enbaarne

*) M[ille] 2: Tusinde.

Søn, min eneste Frelser og Saliggører, Jesus Christus, mig haver forhvervet formedelst sit dyrebaare Blod: da haver jeg nu, den Stund jeg er ved min fuldkommen Fornuft i min Siugdom og med min frie Vilge og velberaa Hue, til Guds Ære, hans Kirkes Opbyggelse og Forsiun, Guds Limmers Hjelp og Forfremmelse, udlovet, skænket og givet to tusind Daler: det ene tusind Daler til Aalborg Skole, og det andet tusind Daler til de husarme udi Købstænderne over al Vendelbo Stigt. Og skal forne to tusind Daler blive standendes paa Rente hos mig og mine Arvinger for et hundret Daler til aarlig Rente, og for[skrev]ne Rente Penning, som er et hundret Daler, skal aarlige gives Halvparten, som er et halvt hundret Daler, til Aalborg Skole, og den anden Halvpart, som er et halv hundret Daler, skal gives de husarme og de fattige. Og skal forne Rente Penning udgives til gode rede udi Superintendentens Hus i forne Aalborg og antvortes Superintendenten, den som nu er eller herefter kommendes vorder, aarlige inden Juledag i det seneste, og han siden med Skolemesteren at udskifte det halv hundret Daler til fattige Personer i Skolen, om hvilke der er god Forhaabning, at de udi Fremtiden kan blive skikkelige til at tjene udi Kirkerne og Skolerne, som de ville forsvare for Gud den almægtigste. Men den anden halv hundret Daler skal uddieles som herefter følge . . .

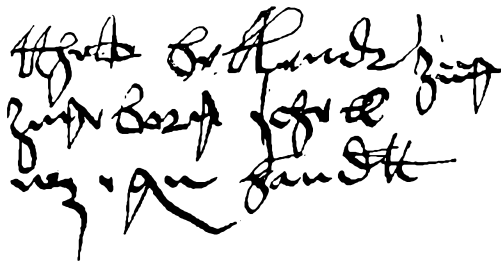
Ingeborg Skeel.
(Fra Sarkofaget i Voer Kirke.)

Dette skal saa holdes ubrødelig steds og hvert Aar herefter evindeligt. Sker det og, at mine Arvinger eller ogsaa deres Arvinger lader sig befinde forsømmelige og ikke vil udgive et hundret Daler aarlig til den Tid og Termin, som forvit stander, da skal Kongelig Majestæts Lensmand paa Aalborghus med Superintendenten, Sognepræsterne og Skolemesteren i forne Aalborg, som nu er og herefter kommendes vorder, have Fuldmagt at indkræve og opbære af dennem forne to tusende Daler med deres bagstandendes Rente Penning og siden skal og maa de udsætte forne to tusend Daler paa Rente hos andre ærlige

Folk, ædle eller uædle, som vil og kan aarligen udgive forne et hundert Daler Rente Penning, og det under visse Forlove eller Pant, at denne min yderste Vilie og Fortsæt ubrødelig og fast maa holdes og fuldkommes, som forvit stander, altid og evindelige.

Forbiudendes nogen herudi noget at forandre eller forholde under Guds Vrede og Straf. Til Vitterlighed at alting saa ubrødelig holdes skal, som forvit stander, haver jeg trydt mit Signet her neden paa og med egen Haand underskrevet.

Datum Vorgaard den 13. Oktobris 1604.

(Dette bekiender jeg Ingeborg Scheel
med egen Haand.)

4 Dage derefter, 17. Oktober, døde Fru Ingeborg.

Som bekendt har Sagnet omspundet Fru Ingeborg, Voergaards stolte Byg-herre, med Rædsler, saa vist enhver, der har levet som Barn i Vendsyssel, har gyst ved Fortællingerne. Hvordan hun var i Virkeligheden, er det, som saa ofte i lignende Tilfælde, vanskeligt at afgøre. Men saa meget kan i hvert Fald — ud fra Brevet, Testamentet og et Gavebrev til Hospitalet i Sæby, der senere skal omtales — siges med Sikkerhed, at hun har haft Hjerter for de fattige Skolepersoner og Husarme og gerne villet lindre deres Kaar.

Af det først anførte Brev fra 1602 synes det at fremgaa, at der har været en ret nær Forbindelse mellem Fru Ingeborg og Biskop Jacob Jensen Holm: Tonen er fortrolig og snakkende, og Fru Ingeborg er ivrig for, at den lovede Gave kan blive saa velmagende som muligt.

De har ogsaa drøftet og drøfter Skolens Sager, og Fru Ingeborg deler Bispens Mening, at fattige Skolepersoner kan hjælpes ved, at man bruger dem til Løbedegne. Det, at hun testamenterer de 1000 Daler til Aalborg latinske Skole, skønt »den arme Sæby Skole er saa nær her hos«, peger ogsaa henimod Bispens.

I hvert Fald blev det ham, der maatte forhandle med Fru Ingeborgs

Arvinger, Hans Axelsen (Arenfeld) og Søstrene Anne, Dorte og Karen Iversdatter Krabbe*), og faa Testamentet ført ud i Virkeligheden.

I Aalborg Bispearkiv ligger endnu Jacob Holms Concept til et vigtigt Brev, skrevet med en Skrivers Haand og forsynet med hans egenhændige Rettelser:

(Concept)

(Rettelse)

En ganske venlig Hilsen forsendt, med Gud, Vor Herre.

Kære Patroner og gode Venner, salig Fru Ingeborg Skiels Arvinger.

Jeg betakker eder ydmigelig for alt bevist Ære og Gode, hvis igen at forskylde jeg efter min ringe Formue altid vil findes ganske redebon og godvillige. Og som jeg talede med eder, der I var forsamlet her i Byen til Pindsmarked om de 2000 Daler, som salig Fru Ingeborg Skiel gav til vor Skole og de husarme udi de VI Købstæder her i Stigtet og I da loved at ville give mig endeligt Svar derpaa, naar Gud ville, I blev forsamlet udi Viborg vid S. Michels Dag, [saa sender jeg eder nu en Copie af for^{ne} Fru Ingeborgs Brev med min Underskrift, af hvilken I noksom kan se og forfare, at den gode Kvinde haver skenket og givet for^{ne} 2000 Daler til de fattige, saa Renten der af skulde være udgivet af hinder selv aarligen, om Gud lenger havde givet hinder Livet]. Eder drages og vel til Minde, at I alle samtlige befalede mig at velsigne denne hinders runde Velgerning af Prædikestolen over Begravelsen udi mange Adels Personers Nær-

saa efterdi jeg ey for nogen Aarsags Skyld nu ikke kunde møde i Viborg og eder mindelig erindre, da haver jeg fremsendt denne min Skrivelse og erinder eder om eders Errinde.

*) Niels Skeel ∞ Karen Krabbe	Anna Skeel ∞ Axel Axelsen til Palsgaard	Iver Krabbe
Ingeborg Skeel † 1604 ∞ Otto Banner † 1585	Hans Axelsen (Arenfeld) Margrete	Anna, Enke eft. Erik Kaas Dorte ∞ Karen † 1605 Erik Løkke ∞ Falk Gøje † 1592
(Niels og Anna Skeel er Søkende, ligesom Karen og Iver Krabbe.)		

værelse og Paahørelse, og at I da loved denne hinders Vilje og Gave til Guds Ære og hans fattige Limmers Forfremmelse at ville efterleve. [Og det er eder noksomt vitterligen, at salig Frue Karen Krabbe saavel som I andre gode velbiurdige Arvinger dette samme da bevilgede og samtykkede. Og paa denne eders gudfrygtige Forløve og Tilskyndelse haver jeg paa de Penninge, som baade denne gode salige Frue og andre haver lovet, skænkt og givet til vor Skole, ladet indligge nogle store Bøger i Skolen, efter Kong: May: Brev, udi hvilke jeg haver ladet nedskrive] og eders Mildhed og Trofasthed, til en evig Ihukommelse.

Jeg lod nogle af eder til Pindsemarked se en aaben beseglede Kong: May: og Rigens Raads Dom udi slig Tilfælde udgangen. Udi hvilken blandt møget andet findes indført, at de Arvinger burde at holde, hvis givet var i et Testamet til Skolen og de fattige.

[Jeg haver og vil ingen Fordel have deraf, men er dog forpligtig dertil at være omsøgelig for de fattige; som Ordinanzen og min Ed mig tilholder. Og derfor vil jeg forlade mig til, at I, som til denne Dag haver været mine gode Venner, ikke vil mig derudi forsinke, at jeg taler og fordrer om de fattiges Gavn og Bedste, paa hvilken jeg vil og staa, saa vidt mig muligt kan være, og forlader mig derfor til, at Kongl: May:, min allernaadigste Herre, og Rigens Raad ikke skal dømmе de fattige og Skolen denne Gave fra, efter denne Brev, som salige Fru Ingeborg Skeel haver af eder*). Vor fattige Skole er saa meget armelig forset, som ingen anden stor Skole i Dannemark, og derfor kunde der næppelige gøres en større Synd end at forkorte denne runde Almis. Hieronymus siger,

Paa denne eders gudfrygtige Forløve og Tilsagn haver jeg ladet indskrive udi nogle store Bøger, i vor Skole, efter Kong: May: Brev indlagt, baade salig Fru Ingeborg Skeels Rundhed imod Skolen og de fattige

og forhaaber derfor, at hans Mayestæt skal ogsaa anse vor Skole og de fattige, om Sagen for ham bliver indstævnet, efter den Lejlighed, som jeg i denne Sag begiver (?), hvilket endelig vil ske, om den salig Frues Brev og Gave ikke fuldkommes. Jeg forventer paa denne min Skrivelse en god og behagelig Svar.

*) Se derom senere (Side 44).

at det er større Synd at forvende og fratage noget, som er givet og lagt til de fattige, end Kirketiuferi, hvilken er altid holdt for en meget stor dødelig Synd. Jeg bekender vel denne at være en stor Velgerning og Rundhed. Men Gud den almægtigste, som lover, at en kold Vands Drik skal ikke blive ubelønt, som gives en af de mindste, som tror paa hannem*)], skal sandelig efter hans Forløve og Tilsagn belønne og vederlægge eder denne Rundhed, baade her i Verden med timelig Velsignelse og paa Dommens Dag med den evige Glæde efter vor Herres Jesu egne Ord hos Matthæum, som tilregner dig selv al den Rundhed, som hans fattige Lemmer er bevist i denne Verden**).

Gud den almægtigste.

Aalborg 21. September 1606.

[*Jacob Jensen Holm.*]

Af denne Concept er det let at se, hvorledes Sagen har udviklet sig: endnu ved Fru Ingeborgs Begravelse har Arvingerne i Virkeligheden anerkendt Testamentet. Men Juledag 1605 har Bispen forgæves ventet Rentepengene fra Arvingerne. Ved Pinsemarkedet 1606 i Aalborg har der atter været Forhandlinger. Arvingerne har svaret undvigende og skudt Afgørelsen ud til Mikkelsdag, men Biskoppen har vistnok mærket, hvor det bar hen, og da Mikkelsdag nærmede sig, har han skrevet ovenstaaende Brev. Af Concepten ser man hans varme Hjerte for Skolen og de fattige, de stærke Udtryk har han ganske vist ofte svækket eller udeladt, og Tonen er saadan, at Forlig endnu kunde komme i Stand, men at han til det yderste vilde staa paa Skolens Ret, siges klart og tydeligt.

Paa sin Sarkofag vilde Fru Ingeborg blandt andet have sat:

Naar Udarvingen de tager Gods og Peng
Hukommels om de døde varer da ej leng.

Hun kendte sine Arvinger.

De havde lige haft en bitter Strid indbyrdes. Hans Axelsen var af de andre indstævnet for at have tilholdt sig en Søsterlod efter sin (i 1604) afdøde Søster

---

*) Matt. 10,42.

***) Matt. 25,40.

Margrete. Han havde haft den Dristighed, skønt Søsteren var blevet fradømt Arv efter sine Forældre p. Gr. a. letsindigt Levned. Nu, ved Processen, var hun efter sin Død blevet stillet i Gabestok: hun havde ladet sig beligge af en Skrædder, var senere rømt med en Studenter (som hun derpaa havde levet i Ægteskab med i 20 Aar som Præstekone i Norge). 12. Marts faldt Dommen: Hans Axelsen maatte ikke tave Arv »paa sin Søsters, den Hores, Vegne«.

I Viborg paa Mikkelsdag var de ellers stridende Arvinger imidlertid enige, og snart blev det aabenbart, at Fru Ingeborgs Trussel om Guds Vrede og Straf ikke kunde veje de 2000 Daler op, ikke engang om den nidkære Biskops Tilsagn om Guds Belønning med timelig Velsignelse her og den evige Glæde hisset blev lagt i samme Vægtskaal. De nægtede at lade Fru Ingeborgs sidste Vilje stande for fulde.

Mester Jacob Holm havde selv været Rektor i 7 Aar (Viborg 1574—81) »med stor Berømmelse«, og han har følt, at Skolen og de fattige havde deres naturlige Beskytter i ham, Biskoppen. Han havde saaledes tidligere taget sig af Peblingene og Degnene i Nykøbing, Mors, og (26. Okt. 1588) klaget til Kongens Kansler, Niels Kaas, over, at Lensmanden paa Dueholm, Henrik Reventlow, forholdt VI fattige Skolebørn den aarlige Hjælp, der var tillagt dem af Klosteret, og Hørerens hans II Tønder Byg aarlig²³).

Nu maatte han tage sig af de fattige Skolepersoners Ret i Aalborg mod sine »gode Venner«. Dette Legat paa 1000 Daler betød saa meget. Naar Mester Jacob havde skrevet: »Vor fattige Skole er saa meget armelig forset som ingen anden stor Skole i Dannemark«, var det rigtigt: der fandtes kun 3 smaa Legater fra Aalborg Borgere paa ialt 250 Daler, hvoraf Skolen skulde nyde en Del af Renten, ialt 9 Rd.!). Nu var der Haab om den første rundelige adelige Gave.

I Begyndelsen kunde Udsigterne synes ret lyse.

24. August 1583 havde Fru Ingeborg »med min kære Husbonde Otto Banners Villie og Samtykke« forpligtet sig og sine Arvinger til aarlig at afgive 1 Td. Smør, ½ Læst Byg, 6 Td. Rug, 1 Skippund Flæsk og 1 Slatenød, item deres fri Ildebrand af Voergaard Skov til de fattige Folk i Sæby Sygehus, »i det Hus jeg selv har ladet bygge«.

Heller ikke dette Gavebrev vilde Arvingerne lade stande for fulde, men omtrent samtidig med, at Mester Jacob har modtaget deres endelige afvisende Svar, har de modtaget en Skrivelse fra Kongen (6. Nov. 1606), hvor de tilholdtes at betale, »efterdi det synes meget ubilligt at abalienere og fravende

---

*) »Sjælegift« 1609 »en Bog her forordnet paa Aalborg Raadhus, og findes heri indregnet, hvis som er givet til fattige Skolebørn og husarme«²⁴).

Hospitaler og Guds Ords Tjenere, hvad der til deres Underhold er tillagt«²⁵).

Da alt Haab var ude om en fredelig Løsning, indsendte Skolens Rektor, Mester POVEL JENSEN KOLDING, med Fuldmagt af Mester Jacob i 1608 en Stævning for Kongens Retterting.

Efter en Fremstilling af Sagen hedder det videre:

For^{ne} et Hundrede Daler aarligen skulde udgives og ydes udi Superintendentens Hus i Olborrig inden Jul. Disse Rente Penning haver fornevet Mester Jacob Jensen Holm paa Skolens og de Fattiges Vegne nogle Gange æsket af den Salige Frues Arvinger, og haver dog intet bekommet, hvorfor jeg nu paa hans Vegne underdanigst sætter udi Rette for vor allernaadigste Herre og højvise Rigens Raad, om de gode Arvinger ikke bør at holde for^{ne} Fru Ingeborg Skeels Brev? og enten strax at udligge Hovedstolen med Renter, eller og at en af den salig Frues Arvinger vil beholde for^{ne} 2000 Daler paa Rente og give derfor nøjagtige Forvaring, som det sig bør, og den tilbagestandendes Rente, som er 300 Daler, nu strax maa betales og siden aarlig 100 Daler, til den Tid og Dag, som den salig Frues Fundatz paaliuder. Den salig Frues første Arvinger haver bevilget, samtykt og med Brev og Segl stadfæstet hende at maa afhænde og bortgive fra sig, saa meget som hun af hinders Løsøre selv frivilligen vilde bortgive, bortforlene eller med sine Breve og Segl fraa sig og fraa sine Arvinger afhænde, hvad heller det sker i hendes Velmagt eller paa Sotte Seng, som strax er her med en visse Copie at bevise. Hvorfor jeg og underdanigst herpaa forhaaber en naadigst Sentenz og Dom.

Gud alsommægtigste, hvis Sag det er, skal den naadige Umage rigeligen belønne.

Kongelig Majestæts underdanigste Tjener

(udateret)

Povel Jensen.

Det Brev, der sigtes til heri, og som var i Bispens Besiddelse in originali, er følgende (dateret Voergaard d. 28. Maj 1590):

Vi efterskrevne Hans Axelsøn til Palsgaard, paa min egen, Erik Lykke til Eskær, Høvedsmand paa Gulland, Falk Gøje til Skærso, Høvedsmand paa Borringholm, paa vores Hustruers Vegne, og Anna Krabbe til Østergaard paa mine egne Vegne, kendes og gøre samtlige vitterligt for alle med dette vores aabne Brev, at efterdi vores kære Morbroder Datter og Farsøster Datter, ærlig og velbiurdig Frue, Fru Ingeborg Skeel til Voergaard, salig Otto Banners Efterleverske, af os venligen haver været begærendes, at vi alle og hver ville samtykke og hinder bevilge, saa hun maa være mægtige og maa afhænde og bortgive saa meget af hinders Løsøre, som hinder udi sin levendes Live løster og i sin Velmagt heller paa sin Siugeseng kært er at bortgive, og at dette siden

efter hines Død skulde stande for fulde, saa haver vi nu alle samtlige og hver særdeles med vores egne og vores Hustruers fri Villie og Samtykke godvilligen bevilget og samtykket.. at dette skal være for^{ne} Fru Ingeborg Skeel.. frit fore..

Da nu Penge regnedes for Løsøre, kunde Sagen dermed synes oplagt. Men det var den ikke: Fru Ingeborgs Testamente har vel hendes Underskrift, men hendes Segl er ikke paatrykt, og der findes heller ikke, hvad der ogsaa krævedes, godt Folks Underskrift til Vitterlighed. Desuden har man sikkert hævdet, at hun — 4 Dage før sin Død — ikke har været klar.

Betæneligheder af denne Art har vel gjort sig gældende, saa Stævningen foreløbig blev henlagt, og Mester Jacob Jensen døde (29. Maj 1609), uden at den var ført frem til Dom.

Omtrent et Aar senere ramtes man af et haardt Slag. I 19 Aar havde Fru Ingeborgs Gavebrev til de fattige i Sæby (S. 43) staaet ved Magt, og dog kendtes det nu magtesløst for Kongens Retterting, fordi Ingeborg Skeels Ægtefælle, Otto Banner, ikke havde medunderskrevet. 23. Marts 1610 dømtes det, at »for^{ne} Brev bør ikke at komme Fru I. Skiels Arvinger til Skade«, en Dom, der jo staaer i den skarpeste Modsætning til det kgl. Brev af 6. November 1606 til Arvingerne.

3. Januar 1610 var den nye Biskop Mester CHRISTEN HANSEN (RIBER) blevet udnævnt. Trods det knusende Nederlag, som Dommen af 23. Marts var, gjorde han endnu to kraftige Forsøg, som han selv fortæller om paa en af hans Forgænger vidimeret Copi af Testamentet (S. 46).

Man husker, at Testamentet paalagde Lensmanden paa Aalborghus, hvis Renterne ikke betaltes, at medvirke til, at Kapitalen blev inddrevet hos den uefterrettelige Arving og udsat andensteds.

En Dag tidlig paa Efteraaret 1611 opsøgte Mester Christen Hansen saa Lensmanden *Manderup Parsberg*, og det kom til følgende Replikskifte:

Bispen: Testamentet kræver, at Lensmanden skal tage sig af Sagen.

Lensmanden: Der foreligger ingen tvingende Grund til, at jeg skulde kommandere med en Affære af denne Art, ej heller kan denne Sag kommandere over Lensmanden.

Altsaa et klart og utvetydigt Afslag.

Kort derefter rejste Bispen over til København og søgte Foretræde hos sin øverste Foresatte, Kongens Kansler *Christian Friis*, og paa Mødet den 26. Oktober 1611 forelagde han denne den omtalte Copi af Fru Ingeborgs Testamente, idet han ogsaa meddelte, at hans Forgænger, velærværdige Magister Jacob, havde indstævnet Arvingerne for Kongens Retterting.

Efter en Afskrift af Ingeborg Skeels Brev har Jacob Jensen Holm skrevet: At ærlig og velbyrdig salig Fru Ingeborg Skeels Brev lyder Ord for Ord aldeles som skrevet staar her, det vidner jeg.

Derpaa følger Christen Hansens latinske Beretning om hans Forsøg: 24)

NB. Has literas mecum Hafniam anni A° 1611. Et die 26. Oktob in mense, occasione data Mag^m dm. Cancellarium conveni hav de re. Significabam etiam Antecessorem meum v. cl. dm. M. Jacobem s[uæ] M[ajestatis] dica heredes ad comitia citasse.

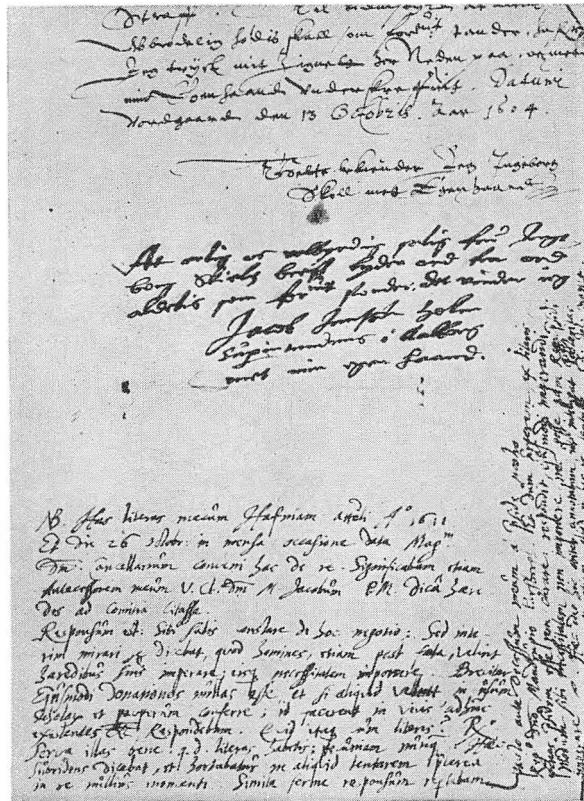
Responsum est: sibi satis constare de hoc negotio; sed interim mirari se dicebat, quod homines, etiam post fata, velint hæredibus suis imperare, eisque necessitatem imponere. Breviter, ejusmodi donationes nullas esse et si aliquid velint in usum scholæ et pauperum conferre, id facerent in vivis adhuc existentes.

Respondebam: quid itaque cum literis? R[espondit]: Serva illas bene. q[uod] d[ictas] literas habetis, pecuniam nunquam. Hæc subridens dicebat et hortabatur, ne aliquid tentarem propterea in re nullius momenti.

Simili ferme responsum repetebam paulo ante discessum meum a p[æ]side nostro Reg. dm. Mandrupio Parsberg. Et dum urgerem ex literis penes p[æ]sidem esse rem curare: respondit ejusmodi imperandi modum sibi necessitatem non imponere, nec posse eam Regali Præsidi imperare.

Hæc ideo hic obiter annotabam, ut intelligat Posteritas me etiam aliquod in hac re tentasse.

Ch. H.
ma. pa.

Christen Hansens latinske Beretning

Kansleren svarede: Han vidste nok om den Historie. Og han tilføjede, at det undrede ham, at der var Folk, der, endogsaa efter Døden, vilde kommandere med deres Arvinger, sætte dem i en Tvangssituation. Kort sagt, slige Donationer var værdiløse, og hvis nogen vilde bidrage noget til Skolens og de fattiges Gavn, skulde de gøre det mod de levende, medens de selv var i deres Kraft.

Bispen svarede: Hvad saa med Testamentet?

Kansleren svarede: Ja, pas godt paa det. For Testamentet har I — Pengene aldrig.

Dette sagde han fordækt smilende og raadede kraftigt Biskoppen til intet videre at forsøge i denne værdiløse Sag.

Altsaa et ligesaa klart og utvetydigt Afslag.

To levende Scener! De to Rigsraader, der vel nok vilde give, og ogsaa var godgørende, men Arvingernes, Slægtens, Ret var noget helligt, nok give med varm Haand, men ikke med kold Haand, Livsgave, ikke Døds gave! Og overfor dem Biskoppen, der ligesom sin Forgænger og Mester Povel uforfærdet taler de fattiges Sag; thi: »de fattiges Sager Guds Sag«.

Mester Christen slutter sin Beretning med: Dette har jeg opnoteret her, for at kommende Slægter kan se, at jeg ogsaa har gjort et Forsøg i denne Sag.

Nu var det fastslaaet: det vilde være helt omsonst at føre Sagen frem til Dom.

Saaledes blev den gode Fru Ingeborgs Penge aldrig uddelt mellem Peblingerne i Aalborg latinske Skole og de fattige i Købstæderne.

Men dette Kirkens og Skolens Nederlag nagede ikke blot Christen Hansen, men ogsaa hans Efterfølgere. En af dem, *Matthias Foss* (1672—83), har taget et Stykke Papir og slaaet det om Akterne, og derpaa har han skrevet:

Sl. Ingeborg Skeels gode Tanke, med 2000 Sl.dr. *legato* til Aalborg Skole og Byernes fattige udi Windelboe Stift, forandrede og annullerede af hendes Arvinger.

Derpaa staar der — med Henviisning til Apostlenes Gerninger 5. Kap., hvor der fortælles om, at Ananias og Safira solgte en Ejendom og stak en Del af Købesummen tilside for Apostlene:

Non mentiti estis hominibus sed Deo*),

og nederst fastslaas det triste Faktum: Disse Brever er ikke vider af nogen valeur.

*) Ikke for Menneskene, men for Gud har I løjet.

Anne Maltesdatter

Men Mester Jacob og Mester Christen skulde ogsaa træffe nordjyske Adelsfolk af en anden Støbning end Ingeborg Skeels Arvinger.

Her maa i første Række ANNE MALTESDATTER (1554—1621) nævnes.

»Og efterdi en god og gudfrygtig Optugtelse i Ungdommen er en Begyndelse til alt godt og Menneskenes timelige og evige Velfærd, da haver hendes salige Forældre opfød hende hjemme hos dem selv udi Tugt og Formaning til Herren og holdt hende til Gudfrygtighed, Høviskhed og andre christelige Dyder, som en fin og høvisk Jomfru og ret Adels Person bedst pryder og vel anstaar, derhos ogsaa til Hus Raadighed«; dette fortæller Christen Hansen om hende (i sin Ligtale*).

Af sin Fader, *Malte Jensen* (Sehested) til Holmgaard har hun ogsaa kunnet lære Gavmildhed mod Skolerne og de fattige: 1588 skænkede han 200 gode gamle fuldgørendes Daler til arme Skolepersoner i Viborg, hvad der er saa meget mere bemærkelsesværdigt, som adelige Donationer til Skolerne før 1600 var yderst sjældne (ved de 4 Katedralskoler i Nørrejylland var der, foruden hans, kun een, i Aarhus).

17 Aar gammel blev hun gift med *Ove Lunge* til Odden, der i 13 Aar (1584—97) var Lensmand paa Aalborghus.

Det er fristende at give en Skildring af hendes Datter, den unge Fru *Sidsel Lunges* Død d. 14. August 1614 paa Eskær (ved Sindal), hvor hun paa Moderens Bøn var rejst op, da hun skulde føde sit Barn og følte sig svag. Som den fremtræder i Christen Hansens Ligprædiken, er den noget af det smukkeste og mest rørende i Samtidens Litteratur, om ikke det smukkeste. Men det faar være nok at sige, at man derudfra faar et stærkt Indtryk af Familien Lunges indbyrdes Sammenhold, Kærlighed og Opofrelse, et Præg og Egenskaber, som naturligvis for en stor Del stammer fra Moderen.

Fru Anne havde 9 Børn, hvoraf flere naaede høje Stillinger, men hun maatte se de 8 dø. Men hendes Liv var saa gennemsyret af Fromhed, at hun altid følte sig i Guds Haand, og tænkende paa hende kunde Christen Hansen sige: »Ligesom en kan tage en dyrebar Clenodie og Liggendfæ udi sin Haand og den nedlægge og vel bevare: saa er og Gud den, der tager de retfærdiges, det er troendes Guds Børns Sjæle udi sin guddommelige Haand og Gemme«.

Og sin Tro viste hun i sine Gerninger:

»Thi ligesom hun haver elsket Gud og hans salige Ord, saa haver hun og haft en synderlig Lyst til Kirker, Skoler og Skolebørn og andre fattige vedtørvende Guds Lemmer at forfremme . . saa hun denne Kirke (: Vor Frue i Aalborg), saa

*) *Schola crucis* Korsens Skole, udi Fru Anne Maltes Datter til Eskær Begravelse udi vor Frue Kirke i Aalborg 28. Martii 1621 fremsæt. Kbh. 1623.

vel som andre Kirker, hun haver holdet Hus hos og besøgt, haver siret og beprydet... Haver i lige Maade altid været meget velvillige til at give fattige Folk, som synderlig paakende udi den dyre Tid for nogen Aar siden, at der almindelig blev spiset for hendes Port hver Dag 300 eller 400 Mennesker foruden 12 smaa faderløse og moderløse Børn, som hun holdt paa hendes Gaard og lod opføde, saa længe den dyre Tid varede... Ogsaa i hendes langvarende Svaghed haver den S. Frue sendt baade her til Byen og i andre Sogner Korn og Penge at udskifte til de fattige«.

Men størst Interesse for os har naturligvis hendes Stilling til Skolen:

»Haver den Salige Frue og betænkt fattige Skolens Personer at forfremmes og hvert Aar, medens hindes S. Husbond havde Aalborg Slot i Forlening, foræret de fattige her i Skolen hver Jule Aften med Penning og anden Nødtørfthighed. Disligeste Nykøbing Skole udi Mors, og andre Steder, som her vilde blive forlangt at opregne. Men udi Synderlighed haver den Salige Frue for nogen Aar siden givet til Skolen her udi Byen 500 Daler in specie*) og 500 Slette Daler**)«.

Og hendes kraftige Vilje, at disse Gavebreve skulde respekteres, viser følgende Bestemmelse i Fundatsen: Efter hendes Død skal Arvingerne stadig betale Renterne. Men »dersom mine Arvinger ikke udlægger fornævnte Summa Penge (2: Renterne) ... da bepligter jeg mig, for mig og mine Arvinger, een for alle og alle for een, hvilken af os fornævnte Mag. Christen Hansen eller efterkommende Superintendenten udi Windelbo Stift æsket og manet bliver, at inddrage i et ærligt Herberg i Aalborg, og der at holde et ærligt og adeligt Indlegere, og ikke ved nogen Undskyldning der ud igen at drage ved Nat eller Dag, førend fornævnte Mag. Christen Hansen eller efterkommende Superintendenten med Skolens Forstandere... fornævnte 2de Summa Penge med deres efterstaaende Renter til fuld Nøje i alle Maader vorder erlagt og betalt,

Killerich fot.

Anne Maltesdatters Døbefond
i Frue Kirke

*) $15/12$ 1615.

**) $24/12$ 1617.

den sidste Daler med den første og den første med den sidste, udi en samlet Summa, intet med alle undtagen i nogen Maader«.

Det er da at »kommandere med Arvingerne«. Det skulde ikke gaa her som med salig Fru Ingeborgs Testamente.

Den samme Interesse genfindes hos hendes Søn, Rigsraad og Rigmarsk *Jørgen Lunge* til Odden (1577—1619).

Ved hans Grav udtalte Christen Hansen: Den sal: Herre haver haft en besynderlig Omhyggelighed, Lyst og Vilje til, at Ungdommen og fattige Skolebørn kunde forfremmes udi sand Guds frygt og boglige Kunster, saa han derfor af en mild og god Hjertelag haver skænket og givet til denne vores Skole her i Aalborg en meget rund Almisse.

Om denne faar vi nærmere Besked i »Sjælegift«:

Anno 1606 den 10. Julii haver ærlig og velbiurdig Mand *Jørgen Lunge* til Odden given og funderet til fattige Skolepersoner Renten af III C Daler, som er XVIII Daler, som hans kære Moder, ærlig og velbiurdig Fru Anne, salig Ove Lunges, aarligen udgiver og haver Hovedsummen paa Rente, efter hendes udgivne og underskrevne Brevs Lydelse, under forn^e Dato, som findes her paa Raadstuen, i Brevskabet, indlagt udi en Skuffe med B paa.

Denne adelige Donation til Aalborg latinske Skole, der saa tydeligt er fremkommet ved Samraad af Moder og Søn, var den første effektive. Mester Jacob fik paa sine gamle Dage i to Aar den Glæde at uddele Renterne, paa samme Tid som han havde Skuffelsen med Fru Ingeborgs Arvinger.

Lige efter at Moderen havde forhøjet sin Gave fra 500 til 1000 Daler (24. December 1617), forhøjede Sønnen sin fra 300 til andre 1000 (27. Marts 1618), netop den Sum, Fru Ingeborgs Arvinger havde forholdt Skolen*).

Naar Anne Maltedatter som Lensmandens Frue 13 Aar igennem gjorde godt mod de fattige Peblinge og Degne i Aalborg, kan man sige, at der sikkert har været Forbindelse mellem hende og Bispen, ligesom der var mellem samme Mester Jacob og Fru Ingeborg.

27. Juni 1597 indskreves ved Universitetet i Padua sammen med *Jørgen Lunge*, hans Broder og Hovmester ogsaa »Christian Hanssen, Denmarcker«, saa det er sandsynligt, at de en Tid har rejst sammen og studeret sammen i Padua²⁷). Efter at han er blevet Biskop, er Bekendtskabet utvivlsomt blevet fornyet, og ogsaa med Anne Maltedatter, den altid gavmilde, er han kommet i Forbindelse.

---

*) I »Sjælegift« er Meddelelsen om Gaven paa de 300 Rd. (1606) slettet ud, og den nye Gave fremtræder saa med 1000 Rd.

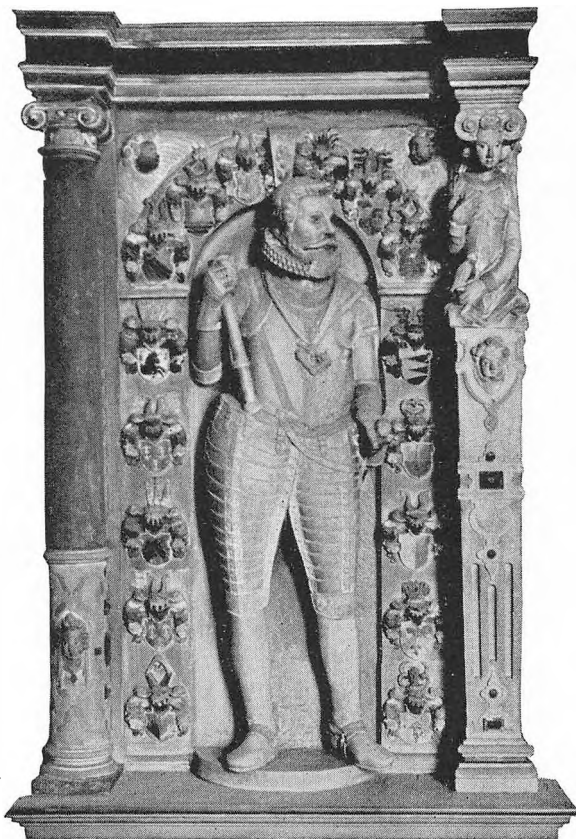
At Biskopperne har søgt at paavirke de rige og fromme nordjyske Adelsfolk, har al Sandsynlighed for sig. Sikkert er følgende:

Ved Anne Maltedatters Begravelse (28. Marts 1621) sluttede Christen Hansen sin Tale ved ud over den store adelige Forsamling i Frue Kirke at sige:

Med Gerninger i sig selv kunne vi bevise Troen at være levendig udi os, hvilken ellers, siger S. Jacob, er død*). Saa det bør os ikke at være forsømmelige i det Gode at bevise vor fattige Næste og Jævn Christen, at Troen maa ske ikke skulde blive kold og forsvindes, men at vi kunde findes og kendes for de rette gode Christne, hvilke gerne bevise Barmhjertigheds Gerninger imod deres egen og Christi Lemmer her i Verden: Paa det vi kunne bruge GVDS velsignede gode Gaver, som han os med forlent haver, GVD til Ære, vores Næste til Gode og os til Salighed, som denne S. Frue haver bevist sin Tro til Guds Ord og det hellige Prædike Embede og i Elskelighed imod fattige og vidtørfte Christi Lemmer. Saa er vor Tro GVD kær og angennem, naar den saa zires og prydes med allehaande christelige gode Gerninger, Troens Frugter.

Endnu tydeligere sagde Biskoppen det til den store Forsamling af Adelsfolk ved Jørgen Lunges Begravelse (3. Sept. 1619). Efter at have nævnt den salig Herres Gavmildhed mod Skolen fortsætter han:

Derfore siges dette nu her, at vise den salige Herres gode Villie og Genegenhed til at haandhæve og forfremme det, GVD kunde æres af, Kirker og Skoler opbygges og forbedres, andre gudfrygtige Adelspersoner til god Exempel at efterfølge, hvilke GVD rigeligen haver velsignet med timelige Gods og Penning, at de ville lade deres Kilder og Vandbække

Parti fra Lungernes

Killerich fot.

Epitafium i Frue Kirke (Ove Lunge d. Y.)

*) Jak. 2,17,2,20.

udflyde paa Gaderne, at de kunne være velsignede, som Salomon, den vise Konge, taler*), og meddele til de vidtørvende, fattige Christi Lemmer, Husarme og Skolebørn, som raabe for Dørene: *Panem propter DEUM*, det de kunde forhjælpes og fordres med til deres fattige, nødtørftige Føde og Underhold.

At dette skulde have været de eneste Gange, Christen Hansen har søgt at indvirke paa Adelen, er ganske usandsynligt, han har vel tit — baade under 4 Øjne og fra Prædikestolen — rettet en Appel til dem om at betænke Guds fattige Lemmer.

I hvert Fald blev hans Bispetid en Tid saare rig paa adelige Gaver til Aalborg Skole:

1. Jørgen Lunge. 10. Juli 1606. 300 Daler.
2. Christence**) og Anne Kruchou. 24. Jan. 1615. 200 Daler.
3. Anne Maltesdatter. 15. Dec. 1615. 500 Daler.
4. Christoffer Friis. 25. Jan. 1616. 500 Daler.
5. Margrete Rosenkranz til Hundslund***). 29. Nov. 1617. 500 Daler.
6. Anne Maltesdatter. 24. Dec. 1617. 500 Daler.
7. Jørgen Lunge. 27. Marts 1618. 700 Daler (extra).
8. Palle Rodsten til Hørbylund. 21. Okt. 1618†). 500 Daler.
9. Thala Rosenkranz. 24. Maj 1624. 50 Daler.
- (10. Peder Kjærulf, Præst i Sæby paa Sjælland. 10. Nov. 1632. 200 Daler.)
11. Otto Skeel til Hammelose og Birgitte Lindenow††). 30. Dec. 1635. 300 Daler.
12. Helvig Kaas, sal. Hannibal Gyldenstjernes til Restrup. 1638. 500 Daler.

I Brevet til Fru Ingeborgs Arvinger havde Mester Jacob jo med fuld Føje skrevet: »Vor fattige Skole er saa meget armelig forset, som ingen anden stor Skole i Dannemark«. Da Christen Hansen havde været Biskop i faa Aar, var Forholdet et ganske andet, og dette er de to Biskoppers Fortjeneste, de følte sig som — og var — Skolens Hyrder.

I Begyndelsen af sit Episkopat, da Christen Hansen led sit store Nederlag overfor Fru Ingeborgs Arvinger, havde han tavs maattet bøje sig for Christian Friis' Diktat: »Hvis nogen vil bidrage til Skolens og de fattiges Gavn, skal de gøre det mod de levende, medens de selv er i deres fulde Kraft«.

L i v s g a v e, i k k e D ø d s g a v e.

*) Ordspr. 5, 16—18.

**) Henrettet for Trolddom 1621.

***) Hendes Søn Laurits Lindenow havde været gift med Sidsel Lunge.

†) Fremgaar af Sjølægigt; Hofmans Fundatser IV har fejlagtig 1616.

††) Datter af Margrete Rosenkranz.

Dette Princip var paa den Tid dominerende mellem den danske Adel, men ikke eneherkende. Deroverfor stod *Herluf Trolles* i hans Fundats 23. Maj 1565:

Efterdi at alle Menneske ere skabte til Guds Ære, og skyldige den at forøge og formere: saa ere de og pligtige at lade deres Efterkommere den rette Guds Dyrkelse i Sandhed og Guds frygt, Gud til Lov og Ære, Land og Rige til Forbedring, at alle, som i Lande bo, maa vide at ære Gud af Hu og Hjerte i alle deres Væsen og Gerninger. Derfor haver jeg *Herluf Trolle* . . . og jeg *Birgitte Gøie* . . . oprettet en Skole.

Døds gave (og Livsgave).

I de første Aartier af det 17. Aarhundrede bliver *Herluf Trolles* Princip almindeligere, der er Landet over ikke faa — ganske vist ret smaa, ikke over 1000 Rd. — testamentariske Gaver fra Adelen til de latinske Skoler. Men intetsteds, saa vidt man kan se, talrigere og betydeligere end i Nordjylland til Aalborg latinske Skole. Og for dette har utvivlsomt *Christen Hansen* en stor Del af Æren.

Motiverne har vel undertiden været personlig Forfængelighed, undertiden ogsaa ren Medlidenhed med Børnene, der led Nød. *Anne Maltesdatter* var ikke den eneste, der havde sendt Børnene Gaver; 1631—34 sad paa Aalborghus ovennævnte *Otto Skeel*, og han og hans Hustru *Birgitte Lindenow* bestemte (20. April 1632) bl. a.: Jeg lover, saa længe jeg lever, heller min Hustru og Arvinger, naar jeg ved Døden afgaar, at klæde aarligen sex fattige Skoles-Personer udi Aalborg Skole . . . og det imod Jule-Højtid udi *Lybsgraa*, med Skjorter, Sko og Strømper, og enhver af dennem gives en Rigsmark.

Men det stærkeste Motiv har været det fromme Sinds Trang til at virke for Guds Riges Fremgang i Kampen mod Satan her paa Jorden. Pengene gives »af et christeligt Forsæt og godt Betænkende til Guds Æres Forfremmelse«, og Renterne ønskes givet til »fattige Skoles Personer, om hvilke der er god Forhaabning, at de udi Fremtiden kunde komme Guds Kirke til Opbyggelse«.

Det er — svagere sagt — den samme Aand og Hensigt, der taler ud af de nordjyske adelige Donationer til Aalborg Skole som ud af *Herluf Trolles* Fundats.

Ved Kongens Kost og disse Stipendier var den fattige Skoleungdoms Kaar lindret noget. Men at denne Barndommens Kamp for Tilværelsen absolut ikke var forbi, vil fremgaa af det senere.

Biskop og Rektor

Den første Rektor i Aalborg efter Reformationen, hvis Navn vi kender, er den *Ole Jensen*, der 1553 underskrev Opgivelserne af de fattige Embedsindtægter (S. 33). Først fra 1573 har vi en sammenhængende Rektorliste²⁸). Denne ser saaledes ud:

2. <i>Poul Nielsen Randers</i>	1573—74.
3. <i>Mads Jensen, Jens Sadelmagers Søn</i> *)	1574—79.
4. <i>Johannes Theodorus</i>	1579—83.
5. <i>Thomas Christophersen Galschiøtt</i>	1583—85.
6. <i>Niels Krog</i>	1585—88.
7. <i>Søren Nielsen Viborg</i>	1588—91.
8. <i>Hans Petersen</i>	1591—92.
9. <i>Villads Nielsen Brøns</i>	1592—93.
10. <i>Niels Paaske</i>	1593—c. 95.
11. <i>Niels Rasmussen Guldsmed</i>	c. 1595—1601.
12. <i>Jens Nielsen Holm</i>	1601—05.
13. <i>Poul Jensen Kolding</i>	1605—08.
14. <i>Palle Knudsen</i>	1608—13.
15. <i>Sveder Poulsen Kitting</i>	1613—17.
16. <i>Hans Samuelson Schroeder</i>	1617.
17. <i>Anders Knudsen</i>	1617—29.
18. <i>Hans Jørgensen</i>	1629—31.

Af disse kastede Poul Jensen Kolding og Sveder Poulsen Kitting Glans over Skolen og vil blive omtalt senere. De andre er uden større Betydning, de er vistnok alle blevet Præster (undtagen Hans Petersen (8) og Anders Knudsen (17), der døde i Embedet). Skolegerningen var noget ganske transitiv for dem, 3½ Aar knap var de gennemsnitlig i Rektorembetet, »han afsvedte (*desudavit*) 3 Aar i Skolens Støv« hedder det i Rektorlisten om en af dem.

Saa var der ganske anderledes Stabilitet i Bisperesidensen. Fra det Aar Skolen blev Katedralskole og til 1642 var der kun 4, en gennemsnitlig Embedstid af 22 Aar.

Den Overvægt, dette gav Biskopperne, øgedes ved, at Rektorerne var ganske unge Mænd, c. 25 Aar, medens Biskopperne var modne og erfarne

*) Optoges 1574 i Guds Legems Lav sammen med sin Broder Peder; 1577 optoges en tredje Broder, Mikkell.

Mænd. De stod øverst paa den gejstlige Rangstige, medens Rektorerne sad paa det næstnederste Trin (med kun Hørerne under sig).

For Rektorerne var Skolen kun et Gennemgangsled eller Springbræt, medens det for den dygtige Aalborg Biskop hørte til hans Livsmaal at faa hans Katedralskole i Flor.

Bispens Indflydelse øgedes ved, at han var virkelig sagkyndig, selv Skolemand, idet han i Reglen selv havde været Rektor før, og han kunde følge og bedømme Undervisningen overalt, idet han beherskede Latinen og Kristendomskundskaben.

Før Rektoren blev valgt af ham, blev han examineret af ham, om han nu ogsaa havde de nødvendige Kundskaber, og paa en vis Maade blev han prøvet hvert Aar, idet det var Biskoppen, der examinerede hans Elever og bestemte, om de kunde dimitteres til København. Om dette fortæller Biskop *Jens Bircherod* os i sine Dagbøger fra en noget senere Tid:

24. M a j 1694. Holdte jeg *examen styli in schola Aalborgensi*.

25. M a j 1694. Examinerede jeg om Eftermiddagen *scholæ Alburgensis discipulos in artibus*, og siden med en liden *sermon gratulerede manumittendis* deres tilstundende Forflyttelse *in civitatem academicam*.

31. M a j 1695. Vaar jeg den hele Eftermiddag udi Skolen, i Rectoris . . . Overværelse, examinerede Disciplene, særdeles dem, som i Aar skulle dimitteres, *in stylo et artibus* . . . og bevilgede Rectori de 9 øverste af Disciplerne til Academiet at dimittere.

3. J u n i 1706. Vaar jeg fra Morgen til Aften, den ganske Dag, *hora meridiana excepta**) paa vores latinske Skole, og examinerede, efter aarlig Skik, udi alle Lectierne. Sexten Personer *e suprema classe* bevilgede jeg til Academiet at maatte i Aar dimitteres. Og fik jeg ikke denne Gang fleres Stile oplæst, end disse sammes; saasom det meste af Tiden gik hen for mig med at tilspørge Disciplene *in artibus sive præceptis***).

7. J u n i 1706 gik jeg, *post prandium****), atter hen paa Skolen, og foretog alle de *specimina styli*†), som forgangen Torsdag ikke vare oplæste, for at vide, hvad Sted enhver af Disciplene udi den forestaaende *translation* kunde (efter deres befundne *meriter*) *assigneres*.

Biskoppen var dog ikke blot Stiftet latinske Skolers Undervisningsinspektør, men havde ogsaa Indseende med, at Rektorens private Liv var sømmeligt og kysk.

*) Undtagen Middagstimen.

***) »mundtligt«.

****) Efter Frokost

†) Censurerede alle de latinske Stile.

Var denne forfalden til Dovenskab, Drik eller Skørlevned, kunde Bispen afsætte, eller i hvert Fald suspendere ham.

Til Biskoppen maatte Rektoren ved sin Embedstiltrædelse udstede en Forpligt. En saadan haves i Behold; den er karakteristisk nok²⁹⁾:

»Jeg Mester Poul Nielsen Randrusiensis kendes og gør vitterligt for alle med dette mit aabne Brev og denne Haandskrift, at efterdi hæderlig Mand Mester Jørgen Mortensen, Superintendens udi Vendelbo Stigt, med Guds Ords Tjenere i Aalborg, saa og Borgmesters og Raads der samme Steds deres Bevilling og Samtykke, haver kaldet og betroet mig til en Skolemester at være udi Aalborg, dèr Godtfolkes Børn at oplære i Gudfrygtighed og boglige Kunster med Tugt og gode Sæder, saa de maa, næst Guds Hjælp, i Framtiden komme til Guds Ære og Menighedsens Bedste,

da lover og tilsiger jeg for^{ne} Mester Jørgen og de andre Dannemænd allesammen paa min gode Tro og Love at skulle, næst Guds Hjælp gøre min største Flid med al Gudfrygtighed at staa samme min Embed for, at jeg og ingen Tid skal forsømme af de Timer, mig bør at være i Skolen og arbejde. Jeg skal og derhos føre et christent Levned, forvarende mig for Drukkenskab og Ukyskhed med Horeri og Skørlevned og andre Laster, mit Embed kan være imod, og derhos sky de Huse og Personer, som jeg kan høre ilde for eller forhindres fra mit Embede.

Og dersom jeg forser herimod, det Gud forbiude, og ej raader Bod derpaa, naar jeg er en Gang og anden paamindt, da skal jeg vige af samme Befaling uden videre Tø og Trætte, og de saa maa kalde uforhindret en anden i min Sted til Skolen, som baade kan og vil gøre det, hannem bør at gøre«.

Biskopperne var altsaa baade ved Alder og Erfaring, Interesse og Sagskundskab, Magt og Myndighed de ledende i de første 100 Aar af Skolens Liv. De omfattede deres Gerning med Interesse, og alle — Laurits Nielsen, Jørgen Mortensen Boringholm, Jacob Jensen Holm og Christen Hansen — har de, som vist, med Ære indskrevet deres Navn i Aalborg Katedralskoles Historie.

Undervisning

Om Skolen og Maalet med dens Undervisning paa Reformationstiden er der allerede talt.

Forøvrigt tier Kilderne ganske i de første Aartier. Men det er saa heldigt, at vi fra Slutningen af Aarhundredet har et Dokument, der gør, at vi kan følge Undervisningen i Aalborg Skole Time for Time.

Vi har allerede hørt om Biskop Jacob Jensen Holms Nidkærhed i Kampen for de fattige Skolebørn. Ogsaa paa anden Maade kan vi se ham ivrig for Skolen.

Da han i 1587 blev Biskop, lod han ikke blot en Fortegnelse over Rektors og Hørernes og ogsaa Løbedegnenes Indkomster optegne (paa Dansk), men tillige en »Fortegnelse over Læsestof, som plejer at forelægges til Uddannelse af Skoleungdommen i Aalborg« (paa Latin)³⁰). Biskoppen, der lige havde været en ivrig Rektor (i Viborg), har vel ment, at han saaledes lettere kunde holde Lærerne til — naar deres Pligter var opskrevet.

1. Lektiehørers Timer.

¹) Efter at have brugt et Stykke Tid til Indøvelse af Substantivers og Verbers Paradigmer forelægges om Morgenen hver Dag: Mandag, Tirsdag, Torsdag og Fredag Hovedreglerne af Kathekismus i Philips Grammatik.

²) 8—9 udvalgte Regler af Syntaxen. ³) 9—9½ dikteres 3—4 Ord. ⁴) 9½—10 eksamineres Begynderne i hver Klasse (som man kalder dem).

⁵) 1—2 undervises i Dialoger. ⁶) 3—3½ læses Catos disticha moralia, og tilsidst vender Læreren sig mod Begynderne.

⁷) Naar Drengene til de fastsatte Tider om Lørdagen har gengivet Lektien, de har faaet for, plejer Luthers Katekismus at blive forelagt.

2. Lektiehørers Timer.

¹) Mandag og Tirsdag Morgen forklares i en halv Time Etymologien (Formlæren) i Philips Grammatiks Katekismus, efter at Verbernes og Substantivernes Bøjninger først er gennemgaaet. ²) I Tilknytning hertil behandles Syntaxen fra 8—9. ³) 9—9½ dikteres udvalgte Gloser fra Hadrians Samling. [9½—10 examinerer han Begynderne.]

⁴) 1—2 behandles Ciceros epistulæ minores. ⁵) 3—4½ Catos disticha moralia.

⁶) Onsdag [8—10] gives der, efter en Repetition af de foregaaende Timer, Stof til Stilskrivning til de egnede Elever.

⁷) Det samme [som Mandag—Tirsdag] finder Sted de følgende Dage, undtagen at der

[⁸] Lørdag 8—9 fremsættes Hovedreglerne af Wittenbergernes teologiske Katekismus.

3. Lektiehørers Timer.

¹) Morgentimerne Mandag og Tirsdag læser han Etymologia i Philips Grammatik. ²) 8—9 sammes Syntax. ³) 9—9½ dikterer han [af] Hadrians Glose-samling. ⁴) 9½—10 eksaminerer han Begynderne.

⁵⁾ 1—2 underviser han i Ciceros epistolæ minores. ⁶⁾ 3—4½ forelægger han Virgils eclogæ.

⁷⁾ Onsdag [8—10] giver han sine Elever Opgaver i nøjagtig skriftlig Gen-givelse (*imitatio*) af det læste, dog først efter at have repeteret de foregaaende Timer omhyggeligt.

⁸⁾ Den samme Læseplan [som Mandag—Tirsdag] følger han de næste Dage, undtagen at han Fredag 1—2 undertiden foredrager Erasmus' Samtaler.

[⁹⁾ Lørdag 8—9½ Wittenbergernes teologiske Katekismus og ogsaa Herrens Evangelium paa Latin.

Rektorens Timer i hver Uge.

¹⁾ I Morgentimerne Mandag og Tirsdag, om Sommeren 5—7, om Vinteren 6—7, forelægges Øvelser paa Grundlag af Lossius' Dialektik. ²⁾ 8—9 undervises i Etymologien i Philips Grammatik. ³⁾ 9—9½ dikteres [af] Hadrianus Junius' Glosesamling.

⁴⁾ 12—1 paa disse Ugedage er helliget saavel Messesang som liturgisk Musik, saa at Drengene lærer baade den daglige Messesang og den højere Musik.

⁵⁾ 1—2 forklares Ciceros epistolæ familiares. ⁶⁾ 3—5 læses Terents.

⁷⁾ Onsdag 8—10 afholdes Prøve i det [de foregaaende Dage] læste. I samme Tid gives der Stof til Taleøvelse (*oratio*), som afholdes den følgende Dags Eftermiddag enten paa Prosa eller i bunden Form.

⁸⁾ I Morgentimerne om Torsdagen foretages der om Sommeren 5—7, om Vinteren 6—7, Øvelser over Lossius' Rhetorik. ⁹⁾ 8—9 læses Philips Syntax. ¹⁰⁾ 9—9½ dikteres [af] Hadrians Glosesamling.

¹¹⁾ Fredagen 8—9½ indøves, naar Disciplene har deltaget i Gudstjenesten, Reglerne i Clenardus' græske Grammatik.

¹²⁾ 1—2 behandles Virgils Georgica. ¹³⁾ 3—5 læses der atter over Terents.

¹⁴⁾ Efter at alt dette er gennemgaaet, gengiver Drengene om Lørdagen (om Sommeren 5—7, om Vinteren 6—7) efter Hukommelsen Indholdet af det læste.

¹⁵⁾ Derpaa har Eleverne fri til Kl. 8, og saa plejer man (efter at de dog som sædvanlig har deltaget i Korsangen) at læse Wittenbergernes teologiske Katekismus. ¹⁶⁾ 9—9½ anvendes til en grammatisk Gennemgang af Herrens Evangelium paa Græsk.

Herudfra kan fastslaas følgende:

Skoledagen er paa de 4 Ugedage fra 6 (7)—9½ (Kl. 7—8 fri, Kirkegang) og 1—3½ à 5 (Kl. 2—3 fri, Kirkegang). Onsdag og Lørdag kun 8—10, Eftermiddagen fri.

Ugen falder i to Halvdele. Mandag og Tirsdag gennemgaas der, og Onsdag høres der i Stoffet. Paa tilsvarende Maade de tre sidste Dage. (Herudfra forstaar man bedre, at Rektor og Konrektor senere kunde dele Ugen imellem sig i Mesterlektionen).

Onsdag bruges i alle Klasser til den store, relativt selvstændige Opgave, Stil (*imitatio*) eller Taleøvelse (*oratio*).

Lørdag er helliget Religionen. Eftermiddagen helt fri, sikkert fordi baade Mesterlektionerne og Hørere var Degne og skulde skynde sig afsted.

I alle Klasserne gennemgaar man paa samme Tid beslægtet Stof, saa Disciplene gennem alle Skoleaarene havde samme »Fag« i de samme Timer.

Inden vi ser paa det egentlige Kursus, maa Begynderundervisningen omtales.

I Kirkeordinansen forbydes de »danske« Skoler. Købstadens latinske Skole skal tage sig af hele Undervisningen.

I 1. Lektie var der da to Afdelinger: Begynderne (*abcdarii*) og de Viderekomne.

Der staar intet om Metoden i Begynderundervisningen, men Børnene har sikkert faaet forelagt Melanchtons A B C, der, efter Alfabetet, indeholdt Pater Noster, Ave Maria, *Symbolum Apostolicum*, de 10 Bud og Bjergprædiken — paa Latin. De lærte a l l i g e v e l at læse, og blev ogsaa øvet i at skrive. Kl. 9^{1/2}—10 tog Læreren sig af dem, og ved Skoletidens Slutning saa han igennem, hvad de havde faaet lavet. Det var en haard, men probat Optagelsesprøve. I 2. og 3. Lektie optoges aabenbart ogsaa *abcdarii*, der skulde hjælpes (Kl. 9^{1/2}—10).

Fagene er Religion, Latin, Græsk, Dialektik, Retorik og Musik, men i Virkeligheden er de alle (undtagen Musik) Bifag til Latin.

I) Paa alle Trin, ligefra det første til det sidste, dyrkedes (om Formiddagen) den sproglige Teori (*præcepta dicendi*) paa Grundlag af Melanchtons Grammatik, ortographia, etymologia, syntaxis og prosodia.

Maalet var at lære: »faste Regler for at kunne tale og skrive korrekt« (*certa loquendi et scribendi ratio*).

I Mesterlektionen udvidedes Undervisningen i Teori med Dialektik og Retorik (Melanchtons Lærebog, Lossius' Udgave).

»Dialektik er Kunsten, Metoden, at fremsætte sine Meninge for andre (*docendi*) rigtigt, i logisk Rækkefølge og klart«.

»Retorik er Kunsten at tale (*dicendi*) rigtigt og pynteligt (*ornate*); dette Talent kaldes Veltalenhed (*eloquentia*)«.

186 QVAESTIONVM
ELEMENTO
RVM RHETORICES
 LIBRI DVO PHILIPPI MELANCHTONIS
 in breues interrogationes
 contracti, edificandi causa.

LIBER PRIMVS,
DE INVENTIONE.

- Loci principales libri primi
1. Definitio Rhetorices.
  2. Genera causarum quatuor.
  3. Status.
  4. Partes orationis sex.
  5. Loci Communes.
  6. Aff. & q.

Quid est Rhetorica?

RHETORICA est ars, qua docet viam ac rationem recte & ornate dicendi, qua facultas eloquentia vocatur.

Quid est officium seu finis Rhetorices?

Judicare de longa Oratore, qualis sit partium seruis, qua sunt ornamenta, item effugere, vt oratio certas partes habeat, & res magnas non exponat breuiter, sed addat verborum lumen.

Quod

Quod est discrimen Dialecticæ & Rhetoricæ?

Dialectica res nudas proponit, Rhetorica vero addit elocutionem, quasi vestitum.

Quot sunt officia Oratoris?

Quinq., Inuentio, Dispositio, Elocutio, Memoria, Pronunciatio. †

Quid est Inuentio?

Est, vt Cicero finit, exogitatio rerum verarum aut verisimilium, qua causam probabilem reddunt.

Quid est Dispositio?

Est rerum inuentarum in ordinem distributio.

Quid est Elocutio?

Est idoneorum verborum & sententiarum ad inuentionem accommodatio.

Quid est Memoria?

Est firmis animi, rerum & verborum ad inuentionem perceptio.

Quid est Pronunciatio?

Est ex verborum & rerum dignitate, voci & corpori moderatio.

Circa quid versatur inuentio & Dispositio?

Circa res inueniendas & disponendas certo ordine.

Circa quid versatur Elocutio?

Circa

Parua Grammatica Latina Philippi Melanchtonis - Hafniæ 1610 Killerich fot

Forskellen paa de to Kunster var, at Dialektiken fremsatte Meninger i logisk Nøgenhed (*res nudæ*), Retoriken tilføjede Stilen, det oratoriske Udtryk (*elocutio*), ligesom Klæderne.

II) Haand i Haand med den grammatike Teori gik lige fra Begyndelsen Læsningen (*lectio*).

For at understøtte denne blev der hele Skoletiden igennem arbejdet med Gloser Kl. 9—9½ de fire Dage om Ugen. Dette skete paa Grundlag af Hadrian Junius' *Nomenclator*.

I dette Leksikon er Ordene ordnet alfabetisk i Grupper efter deres Betydning (en Gruppe: *de ædificiis*, en anden: *de animalibus*), og Ordene i hver Gruppe igen alfabetisk.

Det har været et Verdensforetagende, hvert latinsk Ord er oversat til Tysk, Fransk, Engelsk, Spansk, Italiensk (men ikke til Dansk).

Seivfølgelig har Leksikonet været for dyrt at anskaffe for Børnene; Læreren har i de 4 halve Timer dikteret de nye Glosser og hørt i de gamle.

Formulae formularum supra explicata est. In istis libro dicitur: Epistolas nec alijs
 scribitis credere posse, nec ipsis credere. In epist. Deo n. humanae caritate negant.

Humanitas inanis expectatio, chion. EPI. FAM.
 tibi placebit iouem lapidem iurare, cum scias iouem
 tratu esse nemini posse? Quid fiet porro populo vlti-
 brano, si tu statueris πολίτευθαι nō oportere? Quis
 re si planē à nobis deficiis, moleste fero: sin Pansa assen-
 tiri commodum est, ignosco. modo scribas aliquando
 ad nos quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri aut cui
 vari uelis. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

Deo ne me iniustum esse existimasti, ut tibi ira
 scer, quod parum mihi constans, & nimium
 cupidus decedendi uiderere, ob eamq; causam
 me arbitrare literas ad te iugdium nō misisse? Mibi per-
 turbatio animi tui, quā primis literis perspiciebā, mole-
 stiam attulit: neq; alia fuit ulla causa intermissionis lite-
 rarum, nisi quod ubi esses, planē nesciebam. Hic tu me
 etiam insinualas, nec satisfactiōnem meā accipis. Audi
 mi Testa: utrū superiorē te pecunia facit, an quod te im-
 perator consulit: moriar ni (quae tua gloria est) puto te
 malle à Cesare cōsuli, quā inaurari. Si uero utrunq; est,
 quis te feret praeter me, qui omnia ferre possim? Sed ut
 rem redeam, te istic inuitū non esse uehementer gau-
 deo: & ut illud erat molestum, sic hoc est iucundū. Tā-
 tum metuo ne artificium tuū tibi parum proffit. Nam,
 istic non ex iure manu confectum, sed magis
 ferro rem repetunt, regnumq; petunt, uadūt solida ui-
 Neq; est quod illam exceptionem inter dicto pertime-
 scas, quod tu prior in omnibus armatis non ueneris.
 Scio

(Kgl. Bibl.) M. T. Ciceronis Epistularum volumen primum 1565. Killerich fol.
 En Side af Ciceros Breve med en Skoledrengs Tilskrifter. Samme Breve læses ogsaa nu
 i Aalborg Katedralskole.

Selve Læsningen er begyndt saa tidligt som paa nogen Maade muligt, allerede i 1. Lektie.

I de første Aar har man lempet sig noget efter Børnenes Alder.

Foruden med Luthers Katekismus er man begyndt med Cato: *Disticha moralia*. Først staar der Leveregler paa 2—3 Ord, undertiden af et noget voksent Indhold (*Ama conjugem, Meretricem fuge*), dernæst paa to Hexametre. Tilsidst Citater fra Klassikerne.

Parallelt hermed læstes der Dialoger, sikkert den meget hyppigt brugte *Paedologia* af Petrus Mosellanus. Forfatteren lader her Drengene tale om Emner, der kunde faa Latinen til at glide lettere: en Fødselsdag, et Bryllup, Sport (Bueskydning).

Allerede i 2. Lektie er Klassikerne kommet til, først Cicero, saa Virgil, og saa Terents. Ciceros Breve, Virgils Skrift om Landlivet og Terents Komedier, Stof fra Dagliglivet, som kunde gøre Latinen levende.

Ud fra denne Læsning skulde man hente *exempla*, sproglige Udtryk, man kunde bruge; man skulde skaffe sig et rigt Ordforraad. Men ikke nok med det, man maatte agte paa, hvorledes Tankerne var knyttet sammen, Udtryk, Billeder, Historier, rammende Ord.

Men ikke blot Ord (*verba*), ogsaa Ting, positiv Viden (*res*) maatte Disciplene erhverve sig gennem Klassikerne, historisk, geografisk, naturhistorisk, medicinsk; paa alle Omraader var jo de Gamle Læremestrene.

III) Allerede i 2. Lektie begyndte det relativt selvstændige Arbejde, *imitatio*. Maalet med al Teori og Praksis, *præcepta dicendi* og *exempla*, var, at Disciplene skulde lære at efterligne de latinske Klassikers Stil. I den Hensigt gaves der dem, paa Grundlag af det læste, hver Uge en Stil for, og denne *exercitio styli* spillede gennem hele Skolen den største Rolle. Øvelse er den bedste Læremester.

Disse Øvelser var ikke blot i løs Form, men ogsaa i bunden, strakte sig ikke blot over Prosaen, men ogsaa over Poesien, og det sidste regnedes ikke for det mindst vigtige.

I Mesterlektien naaedes Undervisningens højeste Spids, *declamatio*, Kunsten at kunne forme og foredrage en latinsk Tale, indledet og afsluttet med latinske Vers. Gennem Aar havde man øvet sig i at skrive og læse, optegnet sine *observationes* og *exempla*, nu gjaldt det at kunne bruge det lærte i en skøn Tale. Hver, der havde gennemgaaet den humanistiske Skole, maatte være kapabel, at tale klart og tydeligt over enhver Genstand, han kendte fra Klassikerne.

Indholdet var ikke saa vigtigt, det var Formen, det kom an paa.

Nu er det saa heldigt, at vi har 4 saadanne *orationes*, holdt noget senere (1614) paa Aalborg Skole, og en af disse: *Tale til Hundens Pris* skal vi høre noget af.

Den unge Mesterlektianer, *Christoffer Fransen*, begynder med at nævne, hvad han ikke vil tale om. Derpaa fremsætter han, hvad han vil tale imod, den almindelige Foragt for Hunden, nævner sine Motiver, sin Hensigt, og sine »Beviser« fra de gamle Skrifter paa, at Hunden har været æret hos alle Folk, lige fra de gamle Ægyptere.

Han gaar dernæst ind paa dens enkelte Egenskaber: Troskab, Vagtsomhed, Klogskab, Hukommelse, Ædelmodighed samt Nytten, man har af den.

Som Indledning Lovprisning paa Vers; som Afslutning Smædevers til Hundens Foragtere, ligesom der ogsaa ofte under Talen havde været frygtelige Angreb paa slige Skurke.

Talen har varet c. 1½ Time og er holdt efter Hukommelsen.

For at give et Indtryk af Indhold og Form skal her et Stykke af Afsnittet om Nytten citeres³¹):

Hunden ejer ikke et Lem, som ikke har den største Betydning for Lægekunsten, hvad jeg fra de Gamles berømte Skrifter vil drage frem i Dagens Lys. At dens Lemmer nemlig har en forunderlig Magt til at drive forskellige Sygdomme ud af et sygt Legeme, er alle Lægebøger fulde af Beretninger om, alle gamle Husraad ligesom ogsaa de farmakopæiske Skrifter, hvilke fastslaar denne min Mening. Men hvis en er bange for, at dette skal ligge udenfor, hvad man kan tro sandfærdigt, og hvis vedkommende endog mener, at jeg ikke tager det saa nøje med Sandheden, saa slaa han op i Plinius, Dioscorides og Galenus*), og læse han efter hos alle de andre fremragende Mænd, der har skrevet om Lægekunsten: saa endelig vil han indse, til hvor megen og hvor stor Nytte Hundene er. Tilberedes der ikke af deres *Marv og Kød* de herligste Salver mod enhver Art Gifte og ondartede Bylder? At dens *Fedt*, inddryppet i Ørerne, hjælper paa Tunghørhed, forsikrer Naturforskeren Plinius. Albertus tilføjer med veltalende Ord, at intet anvendes med gunstigere Resultat mod Podagra. Det fjerner Sommerfregner og borttager Pletter i Ansigtet. Dens *Haar*, lagte paa Saar, standser Blod og værner et Saar mod at blive betændt. Dens *Hjerne* heler Benbrud. At dens *Mælk* indtager Første-

---

*) Plinius d. Ældre (23—79 e. Kr.). Hans *Naturalis historia* i 37 Bøger gav Verden al dens naturhistoriske Viden. — Hans Samtidige, Dioscorides, var med *Materia medica* Aarhundreders største Autoritet m. H. t. Farmakologien. — Galenus (131—201) var med sine Skrifter Autoriteten paa Lægevidenskabens Omraade.

pladsen som Modgift, bekræfter den kyndigste af alle Læger, Dioscorides, fordi den endogsaa driver det døde Foster ud af Livmoderen, naar Kvinden har indtaget den, halvt blandet op med Vin. Dens Milt, drukkert med Vin, kurerer en haardt angreben Milt. At dens ædler e Indvold e, stegte sammen med dens Kød, og bragte i Pulverform og indtaget i et dertil egnet Vehikel (jeg bruger Lægeudtrykket) afgiver et helsebringende Middel mod Epilepsi, selv naar Sygdomstilfældet næsten er haabløst, er selve Erfaringen Vidne paa...

Ogsaa det maa man i høj Grad undre sig over, at hvis Hundens Billede er blevet indgraveret i Guld eller Jaspis, yder det et meget kraftigt Middel mod saare mange Slags Gifte, og det er i det hele taget lige saa virksomt som den Urt Moly, som Mercurius i sin Tid overrakte Ulysses, da han skulde rejse til Circe, for at han kunde komme sine Kammerater til Hjælp ved at befri dem fra Circes Giftbægre og kalde dem tilbage fra deres Dyreskikkelse. Forunderligt finder I dette, men jeg har Ting, der er langt vidunderligere, hentede fra Ludovicus Dulcis, en Mand, der er meget vel bevandret paa de historiske Videnskabers Felt. Jeg ved ikke, om det, som jeg paa dette Punkt staar i Begreb med at udtale mig om, nogensinde er kommet eder for Øre.

Hør da nu en mærkværdig Ting: Hvis Billedet af en i en Krebs siddende Hund hænges om Halsen, er det i Overensstemmelse med Venus' Natur og en Amulet mod de slemme Følger af Samleje. Og ikke nok dermed, men over for saare mange Lidenskaber af den Art anvendes dette Billede som den kraftigste Modgift; ja, det indtager endog Førstepladsen blandt de virksomste, ja fast utroligste Hjælpemidler. Ikke vilde jeg paa dette Punkt vove at udtale noget saa stort, at ikke Forundring skulde svække Tilliden til min Tale, hvis ikke ovennævnte Ludovicus Dulcis stivede mig af gennem sit betydelige Værk »Om Ædelstene«. Han tilføjer oven i Købet, at det besidder en Magt, der kan maales sig med Løvens og Ørnens Billede: Hvis nemlig, siger han, man bærer det paa sig, indgraveret i Jaspis, skal man ikke frygte Vattersot. Atter og atter vil man befries fra pestbringende Sot og for Hundebid. Ja, det gavner over for et ualmindelig farligt Saar, dvs. et, der er bibragt af en gal Hunds Tænder.

Og eftersom Forgiftningssygdomme oftest helbredes ved særlige Modgifte, saa befrier en gal Hunds stegte Lever ham, der er bidt, naar han spiser den; og den værner ham mod Vandskræk; og samme Hunds Tand knytter man som Amulet til Armen ved den Traad, hvormed den er trukket ud og indføjjet i et Stykke Skind.

Hvem er da, spørger jeg, i den Grad blottet for al Fornuft, at han ser ned paa selve Hunden, om hvilken det er aabenbart, at endog dens Billede alene, indgraveret paa Ædelstene, besidder saa stor Magt og saa stor Virkning over Menne-

skenes hele Liv? Men nu, mine Tilhørere, for ikke at synes at misbruge eders Elskværdighed ved min Tales Længde, vil jeg stryge og rulle min trætte Stemmes Sejl sammen, mens eder Velviljes Vind endnu blæser, hvorimod mine Kræfters Vindpust, om jeg saa maa sige, løjer af; jeg vil da kaste Anker paa denne Sejlads, naar jeg først med faa Ord faar berørt, i hvor høj Grad Lægernes Forkæmper, den lærde Galenus, anbefaler Hundene. Hunden, siger han, besidder intet i hele sit Legeme, som ikke yder vor Lægekunst den største Nytte; ja han tilføjer endog, at deres Gødning afgiver et saare kraftigt Lægemiddel mod Angina, Dysenteri og særlig haardnakkede Bylder.

Det er let for os at more os over Indholdet; men glemmes maa det ikke, at det var Tidens højeste medicinske og naturvidenskabelige Viden, der her fremsattes.

Det skinner igennem, hvor glad den unge Christoffer har været for Hunde: »Ikke vil jeg sige, hvor megen indsmigrende Venlighed de viser, hvor megen Sørgmodighed de fordriver; ikke skal jeg tilføje, hvor megen Livsglæde de fremkalder, hvor megen Kærlighed de vækker, og det lige saa fuldt i Hjemmet... som ude«. Men alt det fra Livet faar ikke Lov til at komme frem. Det er stadigvæk Klassikerne, og med stor Lærdom dynges *exemplum* ovenpaa *exemplum* som Bevis. Et Utal af latinske Forfattere nævnes og citeres, undertiden Forfattere, der i vore Dage er ukendte — endog for Fagfolk. Den Belæsthed, der lægges for Dagen, er imponerende.

Trods det meget, der fortælles om Hunden, ud fra Klassikerne, Saxo Grammaticus, Erasmus Rotterodamus og en Vrimmel af andre Forfattere, af litterært, historisk, naturhistorisk og medicinsk Stof, gør Indholdet alligevel paa os et noget dødt Indtryk, for man skimter kun lige Christoffer Fransen selv. Men det er ogsaa kun Formen, det kommer an paa. Man mærker den unge Talers Glæde ved at færdes paa »Retorikkens blomstrende Mark«, ved at dyrke, som han siger, »Veltalenhedens blomstrende Studium, hin alle Videnskabers straalende Herskerinde, der absolut er det mest ophøjede, det ypperste, det nyttigste, det mest beundringsværdige, der af Tingenes øverste Skaber er nedlagt i de dødeliges Bryst«.

Allerede i 1. Lektie læstes Luthers Katekismus paa Latin, og man fortsatte dermed i de to næste Klasser. Ogsaa det nye Testamente læstes paa Latin. Da Luther udformede sine Skoletanker, var Sproget til for Religionens Skyld, nu var det snarere omvendt i Skolen.

I Mesterlektien tog man fat paa græsk Grammatik. Men man læste ikke en Linie af den græske Litteratur, Maalet var en »grammatisk Gennemgang af Herrens Evangelium« paa Græsk, ganske sikkert ved at man oversatte det til

Latin. Græsk er altsaa ikke noget selvstændigt Fag og snarere en Disciplin til Latin end til Religion.

Amandus mig og Jønsen med heder med dem dætt
og egen Samværdige at mig i Dag som er den
13 July 1815 90 år. ved den hellige trofasthed
væsten er Haldie off hederlig og veltroet upon
Gunnar Niess skolemeester i Aalborg at være
Jens medierne i Aalborg skole. Den første
mig, og haffere tilbage. Hederlig off for land
Mand Meester Jacob Jønsen som varis alle sin
pintendens off for Gunnar Niess min hør
trængte med alle fleitigend, gudsforliged off
høflendend med skolen off vnderdømmend off
vnderdømmend end end dætt for min hør off
Gunnar mig for heder mig til vderig off hør
ingem at soldo. At der som Gunnar mig
naadigem affvandt i hør off hør at mig for end
mig vderig hør vderig vderig, hør off skolen
land hør hør off mig der om hør paa mig
for heder mig mig til vder all med hør off
gudsforligend, paa hør hør at hør off
hør min hør, Gunnar mig for hør hør
pintendens off skolemeester mig for hør off
hør, vder for hør mig for hør off hør
land hør hør vder hør off for hør
hør hør hør hør vder hør mig
hør mig om hør mig mig egen hør
hør hør hør hør hør hør hør

J. Jønsen
Jacob Schiffer, egen hør

Fordelen ved denne Skoleordning var dens stærke Koncentration og Sluttethed. Man havde til Motto Plinius' Regel *non multa, sed multum*. Alt var samlet om Latinen, og det var meget faa Forfattere, der blev læst — men til Gengæld skulde de ogsaa blive Disciplenes aandelige Ejendom.

Vi faar let den Mening, at Humanismens Skole var virkelighedsfjern. Det passer ikke, den gav Kundskaber og Kultur, lukkede en ind i Aandens Verden, der er skarpt adskilt fra *vita Cyclopia*, Filisterens. Latin var Verdenssproget, og mere end det: erstattede ogsaa delvis Modersmaalet. Gennem det aabnede hele Verdens Litteratur sig for den unge, ved det kunde han tale med og skrive til Aandsfæller i al Verdens Lande. Gennem det kunde han skaffe sig Tidens højeste Viden.

Latinen svarede paa en vis Maade til i det nuværende Gymnasium: Latin, Tysk, Engelsk, Fransk, dansk Stil, ja delvis Historie, Geografi og Naturhistorie; kunde altsaa paa en vis Maade siges at svare til det nysproglige Gymnasium!

Det, der var hele Undervisningens Maal, var *sapiens atque eloqvens pietas*: S a g k u n d s k a b, F r e m s t i l l i n g s e v n e, K a r a k t e r.

13. Juli 1590 udstedte F j e r d e Lektiehører Peder Jenssøn følgende Forpligt til sine Overordnede, Biskop og Rektor (S. 66)^{31a})

Kendes jeg Per Jenssøn med dette mit aabne Brev og egen Haandskrift, at jeg i Dag, som er den 13. Juli Anno 1590, udi den hellige Trefoldigheds Navn er kaldet af hæderlig og vellærd Person, Søren Nielssen, Skolemester i Alburg, at være hans Medtjener i Alburg Skole i den fjerde Lese, og haver tilsagt hæderlig og højlærd Mand, Mester Jacob Jensen Holm, vores kære Superintendent, og for^{ne} Søren Nielssen min tro Tjeneste med al Flittighed, Gudfrygtighed og Beskedenhed mod Skolen og Underdanighed og Lydagtighed emod begi for^{ne} min kære Øvrighed, hvilket jeg forpligter mig til troligen og stadeligen at holde.

Og dersom (hvilket Gud naadeligen afvende) det befindes, at jeg her emod mig noget forseendes vorder, hvorover Skolen kan lide Skade, og jeg derom bliver paa mindt, forpligter jeg mig til uden al Modsigelse og Genstridighed paa den Termin at stande af denne min Kald, hvilken min for^{ne} kære Superintendentens og Skolemester mig forholder og tilsiger, uden saa sker, jeg formedelst Forbøn kan hos dennem videre formaa og forhverve.

1587 var der jo kun 3 Klasser. Med denne Udnævnelse af en Fjerde Lektiehører i 1590 er Skolen altsaa udvidet med e n f j e r d e Klasse, inden Mesterlektien, en Foranstaltning, der naturligvis gav et langt bedre Grundlag for Arbejdet, men som naturligvis har kostet Biskoppen J a c o b J e n s e n H o l m

og Rektoren ikke ringe Møje, da en fuldstændig Omlægning af hver Klasses Pensa jo dermed var nødvendig.

Om de fleste af de Rektorer, der tjente under Biskop Jacob Jensen Holm, vides ikke meget (Villads Nielsen Brøns kom fra Aalborg til Viborg, og til hans Navn er knyttet de meget strenge Skolelove der; Niels Paaske blev senere Biskop i Stavanger og var Anders Arrebos bitre Modstander og Anklager). Men kendt over det ganske Land var – eller blev – POUL JENSEN KOLDING, som vi allerede har set som Biskoppens Hjælper i Striden mod Ingeborg Skeels gridske Arvinger (S. 44).

Poul Jensen er, som Navnet siger, født i Kolding 1581.

»Anno 1601 udi Foraaret begav jeg mig fraa København at ville forsøge mig udi fremmede Lænder og paa fremmede Universiteter og derover igennemvandrede en stor Part af Tyskland, Bøhmen og Italien paa en tre Aars Tid. Første Aar jeg drog ud, kom jeg om S. Hansdags Tide til den berømte og navnkundige Astronomum og danske Mand . . . Tyge Brahe, som daa . . . holdt Hus til Prag udi Böhmen, og tjente hannem for en Student, indtil Gud . . . kaldede hannem samme Aar om Mortensdags Tide til sin himmelske Salighed, . . . og tjente hannem i hans Dødsstund.

Ellers vaar den længste Tid, jeg mig synderligen nogen visse Sted opholdt og tog Vare paa min Studering, til (i) fornævnte Prag, Ferrara og Rom udi Italien og Wittenberg udi Tyskland.

Anno 1604, den 6. Decembris, tog jeg udi København gradum Magisterii efter hæderlig og højlærde Mands Doctor Hans Resen, daa øverste Theologus . . . hans Raad og Tilskyndelse.

Anno 1605, den 22. Augusti, blev jeg Rector og Skolemester udi Aalborg, dertil kaldet af hæderlig og højlærd Mand, Mester Jacob Holm . . . , formedelst fornævnte Doctor Hans Resens Angivende og Befordring. Og vaar jeg udi samme Skoletjeneste paa tre Aars Tid til den 11. Julii, jeg resignerede³³⁾.

Begge — Biskop og Rektor — var de begejstrede Humanister.

Biskoppen betonedede Vigtigheden af den gode og forstandige Opdragelse — ved den uddannes nemlig Dyden til en anden Natur, og han mente, at en vel ledet Optugtelse baade kunde sætte nogenlunde Skik paa de helt tøjlesløse og paa dem, der af Naturen havde ringere Anlæg for det gode, ligesom den kan lægge en Dæmper paa de begavedes for store Voldsomhed og føre de middelmaadige, de jævnt gode, frem til en passende Handlemaade³³⁾.

Rektoren siger: »Det er forunderligt, hvormeget Lys og Kraft, der strømmer ud fra Videnskaben. Thi selv om, som Cicero siger, de fleste gør det,

som Moralbudene lærer, af Naturen, saa er dog Filosofi og Videnskab (*ars*) paalideligere end Naturen. Thi den har noget ligesom paamindende, og naar man benytter den som Rettesnor, saa vil man ingenlunde fare vild i sine gode Forsætter, og naar der til en udmærket og berømmelig Natur kommer en vis fornøftig og sikker Bedømmelse (*ratio*), saa plejer det enestaaende, moralsk fuldkomne at opstaa³⁴).

For dem begge supplerede, forædlede Videnskaben og Opdragelsen Naturen og de medfødte Evner. For at bruge et moderne Udtryk: Skolen skulde være, og var, k a r a k t e r d a n n e n d e.

Det var Modreformationens Tid, overalt trængte Katolicismen sejrrikt frem. Et Led i Kampen var de dygtigt ledede Jesuitterskoler; dér arbejdedes der metodisk og naaedes store Resultater. Da mange Danske søgte til disse i Udlandet, blev man nervøs herhjemme: vor Skole var altsaa daarlig og maatte reformeres.

22. Oktober 1604 sendte Kristian IV. et Brev til Bisperne med Klager over den danske Skole: Til Skoletjenesten forordnedes undertiden Personer, der ikke var skikkede; for Fremtiden skulde Rektorerne ved de 7 Katedralskoler altid være Magistre. Der læstes forskellige Pensa ved Skolerne. Der var ikke System i Undervisningen, før Disciplene har fattet *rudimenta Grammaticæ Latinæ* drages de derfra til *Linguam græcam* og *Dialecticam*. Lærerne manglede Energi og Interesse, syntes mere at søge deres egen end Disciplenes Forfremmelse. — Derfor var der nu udstedt en *Tabellam Scholasticam* med *admonitionibus*, hvorefter Rektorerne sig havde at rette³⁵).

At komme med disse Paamindelser her i Aalborg var overflødig, da Jacob Holms Timeplan fra 1587 viser, at der paa de Punkter ikke var meget at rette.

Derimod er *Tabella scholastica* vigtig, idet den paabød Indførelsen af nye Fag: Aritmetik, Geometri, teoretisk Musik og — under særlige Omstændigheder — Hebraisk; desuden udvidedes Fordringerne i Græsk, Dialektik og Retorik.

Kritik af Gymnasieskolen medfører ofte, at Kravene strammes; ogsaa den nye Skoleordning af 1604 betegner en Skærpelse af Kravene. Den maa siges at være en Forringelse, idet den bryder den Enkelhed og Sluttethed, der præger Melanchtons Skole, og den bragte da heller ikke i det lange Løb nogen Forbedring.

Men paa den anden Side afspejler den med sin Interesse for Real-fag den nye af Naturvidenskaberne prægede Tid, og den betød i de første Aar sikkert heller ikke lidet ved de Skoler, hvor Lederen var optaget af og gik ind for det nye.

Den Mand, der prægede den nye Skoleordning, var *Hans Poulsen Resen*. Paa hans Anbefaling til Jacob Jensen Holm — i hvis Hus i Viborg Resen havde boet to Aar som Skoledreng — var det, at Poul Jensen Kolding blev ansat.

I de 3 Aar, Kolding var Rektor, arbejdede han for det nye; (har han som Tyge Brahes Elev haft en særlig Forkærlighed for Realfagene?) Og han fik de nye Krav gennemført: Da den nye Biskop *Christen Hansen* 1610 traadte til, skrev han egenhændigt paa sin Forgængers Timeplan fra 1587: *Lectiones de mandato literarum Suæ Regis Majestatis sunt renovatæ*.

Koldings Minde som Skolemand lever endnu i hans *Etymologium Latinum cum danica interpretatione in usum patriæ juventutis*. 1620. (1490 S. i Folio.) Dette var Afløser af Hadrians internationale Leksikon, idet heri alle latinske Ord er oversat ved gode danske Ord.

Dette Værk arbejdede han med allerede i Aalborg; i Fortalen siger han: »Ogsaa dette bevægede mig, da jeg for 14 Aar siden forestod Skolen i Aalborg, at jeg blandt mine andre Embedspligter havde min Opmærksomhed henvendt paa paa enhver Maade at lette Ungdommen for saa store Vanskeligheder ved at give dem et Arbejde, der var mere afrundet og overskueligt«.

1626 udgav han: *Dictionarium Herlovianum*, et for sin Tid ikke mindre berømmeligt Arbejde, den første dansk-latinske Ordbog. I Fortalen ivrer han mod dem, som ringeagter deres Modersmaal og blander det med latinske og andre fremmede Ord og beskæmmer det ved at kalde det fattigt, »Mennesker, der i Sandhed alt for skammeligt fornærmer deres Fædreland. Thi hvad findes vel i det latinske eller noget andet Sprog, som det danske ikke lige passende kunde udtrykke. Mangler vi Ord for vore egne og hjemlige Ting, eller har Naturen skabt os stumme som Fisk?«

I disse Ord har vi Mester Pouls varme, begejstrede Sind.

Som Titlen paa hans sidste Bog siger, kom han senere til Herlufsholm, som han blev en fremragende Forstander for (1622—31).

1640 døde han. Jacob Bircherod fortalte en Menneskealder senere sin Søn Jens, at Kolding endnu paa Sottesengen, *fattigere* sig med sine *congesta philologica* at føre til Pens, og der han laa moxen med Aanden paa Tungen, blev han ved at travillere i dette *studio*, indtil *fatalis terminus* gjorde Ende paa hans lovværdige Møje.

Ligesom *Christen Hansen*, da han blev Biskop (1610), har følt sig forpligtet til at fortsætte sin Forgængers Arbejde for at redde de fattige Peblings Penge, han har stræbt at holde Skolens Standard i Undervisningen.

Som ung havde han været Tyge Brahes Lærling paa Hveen (1586—90);

senere havde han studeret flere Aar i Udlandet. I København blev han efterhaanden *Professor pædagogicus, mathematicus*, derpaa i Græsk og endelig i Dialektik. Som Biskop bevarede han sine videnskabelige Interesser, navnlig for Matematik.

Den kendteste Rektor under ham er SVEDER POULSEN KITTING (1613—17). Han havde studeret i Udlandet, ved Jesuiterskoler, og da han var blevet Rektor i Aalborg, hans Fødeby, indførte han de *exercitia oratoria*, som han kendte derfra.

Fire af disse høves endnu:

Jesu Christi Lidelse og Død. — Veltalenhedens Pris. — Lovtale om Hunden. — Det afskyeelige ved Bacchanaler.

Tilstede ved Festen var foruden Biskop og Lensmand andre fornemme Herrer, da Christoffer Fransen og de tre andre unge Mænd talte, saaledes Palle Rodsten til Hørbylund, Georg Worm til Vaar og Sten Rodsten til Lunds-gaard.

Hensigten med disse *exercitia oratoria* var at kaste Glans over Skolen og at faa nordjyske Adelsmænd interesserede for Skolens Arbejde og Peblingene. 21. Oktober 1618 skænkede Palle Rodsten 500 D. til de fattige Peblinge.

Og saa har Rektor Kitting vel ogsaa ment, at de kastede Glans over ham selv — for mere eller mindre var disse *exercitia* naturligvis hans Værk — og derfor lod han dem straks trykke (Rostock 1614).

Aalborg Skole i Opløsning

Hans Ægidisen

Naturligvis nød Skolen godt af de gode Tider, Byen og Landet havde, ligesom den led under de samme Tilskikkelser og Skæbner som By og Land.

De mange Donationer i Begyndelsen af 17. Aarhundrede er delvis at forklare ud fra, at Tiden var en Opgangsperiode, og paa den anden Side mærkedes Skolen af de Ulykker, der gik over Byen og Landet ved de Kejserliges Besættelse af Jylland 1627—28 og Svenskernes 1644 og 1657—60.

I »Fjendens Tid« 1628 var Byen saa nær taget, at Raadet maatte tage »de fattiges og Skolepersoners« Penge:

»Kiendes vi efterskrevne, Lars Nielsen, Borgemester i Aalborg og... at eftersom vi paa vores egne og vores Medborgeres Vegne nu udi denne farlige Krigs Tilstand behøver en Summa Penge til Byens store Fornødenhed og Udgift, saa have vi... annammed af Sancte Bodels Kirkes Skrin, som staar paa Aalborg Raadhus, 130 Slette Daler udi adskillige Mønt... , som tilkommer Sancte Bodels Kirke, de fattige og Skole Personer, hvilke Penge vi lover og tilsiger for os og andre vore Medborgere at skulle igen til gode Rede erlægges og afbetales, hvilken Tid... den almægtigste Gud det saa forset haver, at vi igen komme til Fode og Stilstand, Kirken, Skolen og de fattige udi alle Maader skadesløse holdne« (18. Februar 1628)¹].

Kirkens Penge var imidlertid brugt til »Kirkens Bygnings Behov«, og man laante da 49 Sl. D. af Hospitalets og 81 af Skolens Penge.

At det var Nøden, der tvang, fremgaar af, at Biskop Christen Hansen, Skolens tro Vogter, havde givet sin Sanktion til Laanet. —

At Undervisningen delvis har været suspenderet i disse »Fjendens Tider«, fremgaar af, at der 1627 kun dimitteredes een, 1644 ingen, 1657—59 ingen (til Gengæld var der i 1660 31, opsparet i Krigens Tid, det største Tal indtil 1913).

1654 var Skolen sikkert lukket paa Grund af den store Pest.

Forøvrigt fortæller Kilderne ikke meget, men et Indblik i, hvad de store Disciple kunde komme ud for i slige urolige Tider, viser følgende:

Det var ikke saa sjældent, at Skarnsfolk, særlig let lokkede og forførte Kvinder, gik i Ledtog med Fjenden og hjalp ham med at plyndre og pine Landsmænd. Vel nok for at fri sin Søn for onde Rygter af den Slags tog Jens Smed i Serridslev 14. Juli 1653 paa Jerslev Herreds Ting Stokkenævnsvidne af 24 Mænd, at det var dem vitterligt, at hans Søn *Anders Jensen* gik i Aalborg Latinskole, da Svenskerne gjorde Indfald, og han blev taget fra Skolen af Svenskerne mod sin Vilje, idet han blev fanget i Slaget for Sundby*). Svenskerne tog ham med til Jerslev, hvor han var hos en Kornet som Junge, saa længe Fjenden opholdt sig her i Landet, men han gav ikke Fjenderne Anvisning paa nogen og ej heller gav han dem nogen Underretning, men talte sine Landsmænds Sag og hjalp dem til Rette, og han har altid forholdt sig ærligt, kristeligt og vel²).

Værre for Skolens Liv end disse ydre Forhold var det dog, om der var Opløsning inden for Murene.

HANS ÆGIDISEN danner Epoke i Skolens Historie, idet han som nævnt er den første, der er Rektor hele sin Embedstid ud, og efter ham har ingen Aalborg Rektor søgt over i andet Erhverv. Endvidere er han den første Aalborg Rektor, det man véd af, der havde Strid med sin Overordnede, Biskoppen.

Hans Ægidisen var født i Ribe 1604; hans Fader var Rektor. 1623 blev han Student fra Lund. 16. Nov. 1628 blev han indskrevet ved Universitet i Leyden, 1631 Magister.

Samme Aar var han blevet Rektor i Aalborg³).

Der er allerede fortalt om hans Stridigheder med Byen om de 50 Sl. D. aarlig hele hans Rektortid. Rektoren havde unægtelig Ret, men havde ofte ikke det formelle i Orden, hvorfor Raadet Gang paa Gang kunde faa Sagen træneret.

Ved hans Uorden og Sløseri kunde Byen ogsaa rejse Modkrav. Allerede 13. Maj 1633 blev der taget Syn »over det Hus, hvor Skolemester og Hører har deres Kamre i Klostret. I samme Hus stod en Hest og en Kalv, og laa der Klove**) og Baand til 2 Køer, og var der en stor Hob Møg og Urenlighed allesteds over ganske Huset derinde, og dette under Skolemesters og Hørers Kamre; og Niels Laursen Skrædder havde lejet det underste i samme Hus af Skolemester M. Hans til hans Kvæg og Fæmon«.

*) 18. Jan. 1644, da Svenskerne gik over Isen og slog Vendelboerne.

**) Hesteskoformet Stykke Træ, der lægges om Halsen paa Køer og Faar.

Han har aabenbart ikke været den bedste til at lære de unge Mennesker Orden og Renlighed.

Som det erindres, havde Skolemesteren i 1554 Vaaning i Skolehuset. Der bor Rektor og en Hører aabenbart endnu, og Rummene nedenunder, som han har tilladt sig at leje ud til Heste- og Kostald, er aabenbart selve »Kapitel-salen« og »Sakristiet« (der 1575 skulde bruges til Lektoriehus. S. 18).

Men Mester Hans har ikke forbedret sig, efter at der var taget Syn. 7 Aar derefter har han stadig disponeret over de ledige Rum i Skolehuset og lejet dem ud, uden at melde Borgmester og Raad det mindste derom. Og da de derover var »forværret og brøsthouden«, dømtes han 21. Septb. 1640 til at betale 60 Rd. for Bygfældighed.

Dommen har aabenbart givet Raadet Magt til at faa ham fjernet. Men hans nye Vært har tydeligt nok ikke sat større Pris paa ham: 12. Sept. 1642 forbiuder Mester Peder Pedersen Mester Hans Ægidius at befatte sig noget med M. Peders Gaard, han nu ibor. Han kræver nu paa 3. Ting, at han fraflytter⁴).

1635 var han blevet stævnet til Betaling af 75 Rd. 1 M. 1 Sk., som han var Petter Røring skyldig for adskilligt Kramgods.

Ganske vist var Lønnen ikke saa stor, men dog saa stor, at Mester Hans ikke søgte Præsteembede som alle hans Forgængere, og naar han rodede sig ind i saa meget, skyldtes det sikkert først og fremmest svigtende Evner hos samme Mester Hans.

Sine svigtende Evner viste han ogsaa i en Strid, han havde med Hr. *Christen Christensen*, Præst i Volsted, Ferslev og Dall.

Denne var en entreprenant og noget uheldig Herre⁵). Kirken brugte han til at tørre Tøj i, hvorfor den stod uafaaet, og han holdt undertiden Faar og Kalve i den, saa Faare- og Fæmøg laa op til Alteret og hans Piger maatte muge derinde. Hans Hest stod tøjret paa Kirkegaarden, og Faar og Svin var der ogsaa dér. Skriftebørnene beskyldtes han for at have udskældt for Skalk og Skælme, til Gengæld beskyldte en Bonde ham for at være Tyv og Skælm. Paa Hellum Ting erklærede 36 Bønder, at de altid havde hørt, at Hr. Christen havde Lyst til Trætte og Klammeri.

Han havde to Sønner, der gik i Aalborg Skole, den ældste — han hed *Christen* som Faderen — i Mesterlektionen under Mester Hans. Faderen brugte Unge Christen — Nytaarsdag 1640 — til at prædike for ham i Dall, og selv blev han borte. Men endnu mere kom Sønnens Arbejdskraft Hjemmet tilgode, da Faderen, med Sanktion af den naadige Frue, Margrete Marsvin, sal. Jørgen Urnes til Næs (Lindenberg), fik ham gjort til Løbedegn i de tre

Sogne (1641). Lønningen var 8 Tønder Byg, Æg og Kage til Paaske, Øste og tre Lam til St. Hans, og det var jo godt at tage ind i ens Lade og Spisekammer.

Unge Christen hørte heller ikke til Vorherres bedste Børn. 1640 var han blevet beskyldt for at have kørt Rug af en anden Gaards Ager. Han syntes at have arvet en vis Foretagsomheds Aand fra Faderen.

Af en eller anden Grund er Mester Hans blevet utilfreds med unge Christen og Menagen derude i de tre Sogne, og saa udnævnte han — det mente han var hans Rettighed — en anden af sine Mesterlektianere, *Peder Klementsens*, til Løbedegn derude (Foraaret 1642).

Men unge Christen vilde ikke vige Degnestolen og opgive Ostene og de tre Lam, der vinkede til St. Hans.

Saa forviste Mester Hans ham fra Skolen, hvad der slog saa meget haardere, som han til September skulde have været dimmitteret.

Dermed mente han at kunne trumfe sin Vilje igennem og sendte saa Onsdag den 11. Maj sin Degn, *Peder Klementsens*, ud til Volsted.

Denne forklagede først for Sognemændenes Rival: Han kunde ingen Bud have i Kirken for den Degn, der var kommen i Kirken at gøre hans Embede. Derpaa vendte han sig til Hr. Christen, der gik neden ved Kirkegulvet, forkyndte ham Rektorens Ordre og Sønnens Eksklusion og har nok brugt nogle kraftige Ord om unge Christen og hans Broder*).

Præsten har ogsaa haft en Mund. Men saa sagde *Peder Klementsens* et fælt Ord: han vilde give ham en Lort og hans Sønner tow; han (Præsten) var saa god som de. Og det sagde han i Kirken.

»Og der fornævnte Person kom uden Kirkedøren paa Kirkegaarden, drog han paa en Kaarde, han havde i Haanden, og bød Christen Christensen, Hr. Christens Søn, komme til hannem og sagde ydermere: „kom ann; han var tilfreds, hvilken Maade det var udi“. Stødte saa sin Kaarde i Jorden.«

Mere staar der ikke her i Tingbogen, men unge Christen har vist ikke staaet tavs og ubevægelig.

Men eet er Ord, et andet Handling. Nu kom den spændende Søndag (15. Maj), da det skulde vise sig, om *Peder Klementsens* blev Degn og Christen Christensen dimmitteret, eller Striden skulde fortsættes.

Mester Hans sendte *Peder Klementsens* afsted til Volsted Kirke.

Degn Nr. 2 kom først, satte sig i Degnestolen i Kors Døren og sang. Degn Nr. 1 kom, aabenbart for sent, gik hen til ham, satte sig ved ham i Stolen,

*) Skildringen her er fra Fleskum Tingbog, 6. og 13. Juni 1642. Mester Hans og *Peder Klementsens* var, trods Stævning, ikke mødt, saa det er næsten kun deres Modstanderes Ord, vi hører. Man vilde gerne ogsaa have hørt Mester Hans' Anbringender

rørte med hans Haand i hans Axel og sagde: Sid til Side, lad min Fader gaa omkring, blev saa siddende hos hanom og hverken stødte eller slog hanom. Men det er Præstens Forklaring. En af Sognemændene vidnede, at »Christen Christensen kom gaaendes efter (?: hen til) Degnestolen og gik til hanom, stødte hanom til Side — det han revsede. Saa talte Præsten i Prædikestolen til hans Søn, bad hanom være rolig«. Og dette maa siges at være mest sandsynligt: at der ligefrem har været Slagsmaal mellem de to Degne paa Kirkegulvet, saa Hr. Christen fra Prædikestolen maa paabyde Ro. (Noget senere, 4. Juni, lod Peder Klementsens tage Syn over et Saarmaal paa hans højre Arm oven for Alboven, som han bekendte, at Christen Christensen havde givet hanem og stødte hanem om Kold i Volsted Kirke, han sad og sang i Kirken. — Det Saar er vist fra dengang, unge Christen »rørte med hans Haand i hans Axel«).

Peder Klementsens naaede ogsaa til Ferslev Kirke. Der »stod han med en Kaarde i sin Haand og sloges paa Kirkegulvet«. Men man kan da ikke slaas alene. Unge Christen er nok ogsaa kommet til Ferslev.

At der var to Degne har ikke fremmet Gudstjenesten og Andagten.

Peder Klementsens og Christen Christensen er de første Aalborg Skoledrengene, der optræder i Historien. Vi har ikke Ære af dem.

To Dage derefter, om Tirsdagen, mødte Anders Bygsæk og Niels Christensen, efter Befaling af deres gunstige Husbond, velbyrdige Fru Margrete Marsvin, hos Mester Hans i Aalborg for at bede om godt Vejr for unge Christen, der ogsaa var med.

De begærede af hanem, at han læste og saa deres Sognedegns Kundskab og Vide, som han havde af Sognemændene; altsaa deres Anbefaling. Hvortil Hr. Hans svarede: nej, han vilde ikke se det.

Saa begærede de, saavel som og Christen Christensen selver, efterdi han ikke vilde give hanem sin testimonium, han maatte da med Fred gaa i Skole og unde det samme som en anden. — At gaa et Aar længere end beregnet, spillede jo ikke saa stor en Rolle, da han jo havde Embede.

Da svarede Skolemesteren Nej og sagde (til unge Christen): Jeg forbiuder dig Skolen, din Skælm! din Løgner! og din Flegel! Med mange andre Skældsord, som han havde dertil.

Som et sidste Forsøg bad de, han da vilde give ham sin testimonium til København.

Men Mester Hans svarede: han vidste vel den Tid, han vilde have givet Christen Christensen sin testimonium til København. Han lader ham altsaa utilsløret vide, hvad der er Grunden til, at han spærrer ham Vejen.

Det havde ikke nyttet Mester Hans, at han sendte sin Degn derud. Den

næstnæste Dag, Kristi Himmelfarts Dag, den 19. Maj, gjorde han da et dristigt Fremstød, idet han selv viste sig i egen høje Rektorpherson.

Pludselig fremtredt han i Volsted Kirke (den sydligste), gik ind — trods Forbud af Anders Bygsæk og Niels Christensen paa deres Husbonds, Fru Margrete Marsvins Vegne.

Han havde med sig en ung Person, som han berettede at ville der i Sognet til Degn indsætte, Peder Klementsens.

Sognemændene svarede, de vilde intet have den Mand, de vilde intet have anden end den, de havde, saa længe han vilde tjene dem.

Der de kom uden Kirken, sagde Anders Bygsæk: »Jeg havde ikke troet, I skulde have gjort sligt Oprør og min gode Husbond den Fortræd.«

Dertil svarede Mester Hans: »Jeg passer intet om eders Husbond, om Lensmanden, ej heller om Bispen. Jeg vil vist sætte en Degn; hvem jeg vil.«

Derpaa ilede Rektoren de 6 km nordpaa til Ferslev Kirke. Der var Guds-tjeneste, men han gik op i Kors Døren op til Altergulvet og sagde nogle Ord til Præsten — hvad det var, kunde Vidnet, Hans Henriksen, ikke høre.

Siden sagde Skolemesteren til Sognemændene: Han havde en ung Person, den vilde han sætte til Degn, om de vilde nøjes med den.

Dertil svarede Hans Henriksen: »Det raader Hr. Christen imod«.

Derhos svarede Hr. Christen: »Jeg nøjes intet med hanom«.

Det samme svarede Sognemændene.

Hans Skolemester sagde: han kunde for, hvem han skulde indsætte til Sogndegn.

Det kan være tvivlsomt, om Mester Hans foreløbig har været behersket. Men at Beherskelsen i hvert Fald var et overstaaet Stadium, da han senere paa Dagen kom til Dall Kirke (den nordligste), er utvivlsomt.

Han kom dertil, den Tid Tjenesten var ude, gik op i Altergulvet og hævdede den venstre Haand.

Saa fulgtes Præsten med Skolemesteren. At appellere til Sognemændene har denne — efter sit Besøg i de to andre Kirker — set var unyttigt. Nu vilde han have et Opgør med Hr. Christen selv.

Han har forklaget de to Sønner, sagt at unge Christen var uværdig til Degn, og sagde ham lige op i hans aabne Ansigt: »I haver to Skalker til Sønner«.

Præsten har forsvaret Familiens Ære og sikkert ikke haft svært ved at finde Skoser og fæle Ord til Rektoren, saa denne tilsidst raabte: »Havde jeg dig paa et andet Sted!« truede og hødte til hanom med et spansk Rør, som han havde i Haanden.

De to Degne havde været oppe at slaas i Kirken, det var lige ved, at

Rektoren og Præsten havde fulgt deres Eksempel og taget til Næverne.

Det var rigtig en sørgelig Festdag for Skolemesteren og den unge Person, der var med ham.

Rektoren var faret op som en Løve; han faldt ned som et Lam: stævnet paa Fleskum Herredsting mødte han ikke (og hans Protége Peder Klementsens altsaa heller ikke), Vi har ikke Dommen, men Resultatet var, at unge Christen forblev i Degneembedet; det kan ses af, at han 1645 blev overfaldet af en Bonde dernede med en Økse (han har næppe været sagesløs).

Ikke engang sin Hævnaakt fik Rektoren gennemført.

Da Mester Hans altsaa ikke mødte paa Fleskum Ting, stævnedes Hr. Christen ham d. 11. Juli for Aalborg Byting, dels fordi han var kommen i Volsted Kirke i Hr. Christens Sogner og var falden i Præstens Embede, dels for de Ord og den Skælden, som han haver haft paa Hr. Christens Degn; han bør saadant at bevise eller derfor at lide Tiltale.

Muligvis er det denne fornyede Aktion, der har gjort Rektoren mør; nok er det, han krøb til Korset og gav unge Christen hans testimonium (11. Juni), og om Efteraaret blev *Christianus Christierni* Student.

Nederlag over hele Linjen for den iltre Magister.

Gennem hele denne Sag faar vi Indtryk af Mester Hans som en Mand fattig paa Udveje — man synes, det maatte have været let at finde Forbunds-fæller derude i Sognene mod et Par Herrer som Christen Christensen sen. og jun. — en hidsig og konfus Mand, stædig og dog viljesvag var han.

Netop som denne Sag stod paa, døde den gamle Biskop Christen Hansen, og Aalborg fik en ny, *Anders Andersen (Ringkøbing)*. Det var ikke noget godt Indtryk, han ved sin Tiltræden fik af sin Rektor.

Samtidig med, at Rektoren saaledes blev tvunget til at dimittere Christen Christensen, dimitterede han ogsaa *Hans Hansen Varde*. Denne havde han, skønt han var Skoledreng, i 1630 ansat som Hører, og først nu, efter at Skoledrengen havde gaaet 12 Aar som Hører og var blevet en noget moden Herre, blev han Student, et Forhold, der just heller ikke tyder paa Energi fra Skolemesterens Side.

Til sidst blev det saa galt med denne, at Biskop Anders Andersen indgav skriftlig Klage til Lensmanden paa Aalborghus, *Erik Juel* (25. Marts 1653)⁶⁾.

»Næst al Saligheds Ønske til Sjæl og Liv, ombedes min gunstige Hr. Lensmand og Patron underdanigst og tjenstvilligst at tale med hans Magnificense Hr. Kansler*) om vor latinske Skoles Beskaffenhed her i Aalborg. Velbet²

*) Christen Thomsen til Stovgaard.

den gode Herre ved sig uden Tvivl at erindre, at ikke jeg alene har for hans Magnificense andraget, hvorledes *Rector scholæ* er ganske kedsom og træt af den Tjeneste (hvortil han ej heller nogensinde har været meget kapabel eller skikkelig), men ogsaa Mr. Hans selv har det tilstaaet og bekendt. Og jeg det, jo mere Tid efter Tid befinder, baade *in prælectionibus et exercitiis* og besynderlig udi Disciplinen, *quæ nom viget sed jacet**). Af saadan Aarsag entholde mange gode Folk deres Børn her fra Skolen, ikke uden Stadens Foragt; andre lade sig mærke, at de ville dem affordre herfra og til en anden Skole forskikke, naar de saa vidt komme, at de kunne transfereres udi den øverste (som er Skolemesterens) Lectie. Min gode Hr. Patron ved selv mere og udførligere om des Lejlighed at referere. At derfor burde tænkes paa noget Middel, at man med Maner kunde blive ham kvit; han begynder at sanke til Alder og har tjent længe; derfor pludselig ham at *remove* har vel stor Betænkning. *Sapienti satis.*«

Nogle Uger senere (1. Juni 1653) gik Biskoppen direkte til Kansleren med de samme kraftige Anklager:

Gud velsigne Hr. Kansler!

Jeg har tilforn anmeldt eders Magnificense vor Skoles Tilstand her i Aalborg, hvormed er hel slet bestilt, og ikke nogen Forbedring er at formode, saalænge Mr. Hans Ægidiisen *in rectoratu* forbliver. Thi han Tid efter Tid vorder mere kedsom af det Arbejde, hvilket og Hr. Kansler af hans egen Beretning for rum Tid siden har fornummet. Disciplinen svækkes og aftager jo mere og mere. Med *exercitiis et prælectionibus* er det og ganske slet; paa en god Del af det, som i andre Trivialskolers forelæses, bliver ikke dreven, men staar ganske tilbage, af Aarsag at *Rector scholæ* det ikke selv forstaar. Vel komme nogle faa Disciple efterhaanden saa vidt, at de blandt andre blive admitterede *in civitatem academicam*; men dog blive mange færdige og gode *ingenia* forsømte, hvilke, dersom de bleve ret *excolerede*, kunde komme langt videre og til større *frugem*. Dersom eders Magnificense vilde det saaledes midle, at Mr. Hans med noget ringe kunde blive aflagt, og Skolen ham kvit med Maner, vil jeg vist formode, det skulde ske til ikke ringe Opbyggelse. Men efterdi jeg min gunstige Hr. Lensmand her paa Stedet tjenstvillig har ombedet videre om des Lejlighed at tale med Hr. Kansler, vil jeg ikke med vidtløftigere Skriven være ham molesterlig. Ønskende hans Magnificense under Guds trygge Beskærmelse af Hjærtet troligen.

Det er haarde Anklager Biskoppen retter mod Rektoren: for Slaphed, Uvidenhed, Uflid, Uskikkethed.

---

*) Som ikke blomstrer, men ligger død.

Undersøger vi Universitetsmatriklen, giver den Biskoppen Ret: 1643—1653 er der kun dimitteret 38, 3—4 om Aaret (i de følgende 11 Aar, 1654—64, under hans Efterfølger, var der 103, altsaa omtrent 3 Gange saa mange). 1647, 49, 1651 og 53 vilde Biskoppen ikke give sit Minde til Dimission af en eneste af Rektorens Disciple.

Vi har ikke Rektorens egne Ord for, hvorledes han tog Situationen. Naturligvis har han ikke villet underskrive Biskoppens Dom — det var ogsaa for meget forlangt — men efter Brevene at dømme har han følt sin egen Svaghed og gerne villet ud af en Bestilling, han ikke magtede.

Den ønskede Afgørelse lod ikke længe vente paa sig. 27. Juni 1653 udgik kgl. Brev til Anders Andersen; da han læste det, har han nok smilet genkendende ved flere af Udtrykkene:

Eftersom vi naadigst komme i Forfaring, hvorledes os elskelige hæderlig og vellærd Mand, Mr. Hans Ægidiisen, *Rector scholæ* i vor Købstad Aalborg, ved samme sin Bestilling, som han i lang Tid har forestaaet, fast skal trættes og kedes, og formedelst han sanker til Alder, gerne at skulle se, at han fra slig Arbejde kunde erlediges, da, paa det at Skolen af en Person, som mere Lyst og Fyrighed dertil har, kan vorde betjent, have vi Mr. Hans Ægidiisen for sin hidindtil gjorte Tjeneste med Gudsted^{*)}) Præbende naadigst forundt og forlent; thi ville vi naadigst, at I gøre den Anordning, at forbte Mr. Hans Ægidiisen med forderligste sin Bestilling resignerer, og en anden, tjenlig og dygtig, Person til *Rector scholæ* i hans Sted vorder forordnet.

Det Indtryk, Biskop Anders Andersen gennem Mester Hans' planløse, ubesindige og konfuse Felttog mod Volsted, Ferslev og Dall, fik af Rektoren, da han tiltraadte sit Embede, havde han faaet sørgeligt bekræftet. Det triste Misforhold mellem Hans Ægidius' Lyst til Strid og Evne til at føre en Sag igennem har skaffet ham mange Nederlag i Tiden fra han truede Hr. Christen med sit spanske Rør, og til han modtog det beskæmmende kongelige Brev, der tvang ham til at resignere sin Bestilling.

Nu var Biskoppen ham kvit »med Maner«: han havde Tienden fra de to Landsbyer V. og Ø. Hassing (S. 35) og Gautsted Præbende. Han var afskediget ikke i Naade men »med Pension«.

Den gamle Mand, der længe havde sanket til Alder, var da 49 Aar; han traadte fra i den Alder, man nu i Reglen tiltræder et Rektorat. I 6 Aar nød han sit Otium († 1659).

---

*) Vist Gautsted Præbende i Oslo Kapitel.

Christen Mortensen

I Stedet for Hans Ægidisen ansatte Biskop Anders Andersen CHRISTEN MORTENSEN (Student fra Viborg 1638; Hører sammesteds 1651; 1655 blev han Magister).

Der viste sig straks Fremgang. Skolen vandt atter Tillid, Mesterlektionen fyldtes. Der oprettedes 1654 en 5. Lektie, og en Konrektor ansattes (1661).

Allerede et Aar efter at han var blevet Rektor (1654), kunde Bispen sende 14 af hans Lektie til København, det højeste Antal, der hidtil var sejlet til København.

Biskop Anders Andersen kunde glæde sig over Forandringen, der var sket. Om den nye Rektor skrev han (8. Febr. 1663): »Supplicanten med Flid og Arbejdssomhed opvarter sin Bestilling, saa alting i Skolen haver god Skik«. Det var andre Ord end dem om salig Mester Hans.

Det var Skik, at Studenterne medbragte et (latinsk) Testimonium fra Skolen. Af saadanne er der (fra før 1811) kun bevaret eet, og det er skrevet af Christen Mortensen (se omstaaende):

Højærværdige og Højlærde Professorer ved Københavns Universitet.

Vi sender en Yngling til Eder, I Mænd hævet over enhver Pris, høje Velyndere, ved Navn Anders Mortensen, ganske vist af lav Byrd, eftersom han stammer fra en Landsby her i Omegnen, hvor han er født 1638, men udrustet med saadanne Evner, at der er sikkert Haab om, at han vil være Christi Kirke til Gavn. Vi beder ydmygt, at I vil kende ham værdig til Eders Samfund og indføre ham i Studenter Matriklen. Vor Bøn maa dog ikke opfattes saaledes, at vi skulde synes at tvivle om hans Chancer i Fremtiden, thi han medbringer de Evner og Kundskaber, som Skoleungdommen plejer at være i Besiddelse af. Men han har hos os fra Barndommen ført et saa rent Levned, at vi intet har fundet hos ham, som fortjener et strængere Ris. Da det nu forholder sig saaledes, saa haaber vi, at I behandler den lovende unge Mand saaledes, at han føler sig forøget ved Eders Gunst, men støttet ved vor anbefaling.

Christiaans Martini.

Aalborg 12. Marts 1662.

Man synes, man gennem det mærker hans humane Sind.

Som det erindres, fremgik det af »Registeret« af 1587, at kun een af Hørerne havde »frit Hus« i Skolebygningen ligesom Rektoren.

Da denne i 1640 maatte fraflytte det noget maltrakterede Skolehus, har Hørerens sikkert ogsaa maattet forlade det.

Transporter, Affpaafter / Notarii Instrumentor, ~~Christi~~
Dreffer.

1674

Amplissimis atq; Humanissimis Aca-
demia Hafniensis Professoribus.

Adolescentem ad vos mittimus, Viri omni laude majores, fa-
lores optimi, obscuro quidem loco natum, quiggeçui pagus, seu vi-
cina ortum fecit Anno M. DC. XXXVIII. ANDREAS MA-
THIE ipsi nomen est; sed eo ingenio praeditum, ut certa spes af-
fulgeat eum Ecclesia Christi utilem fore, quem ut vestra Civitate
dignum judicatis et in album studiosorum referatis, omni animi
subjectione petimus, nec tamen ita petimus, ut de ipsius profectu
dubitare videamur; ingenium enim affert iis artibus excellentum, qua
juventuti scholastica proponi solent. Vitam autem nobiscum a
puero exegit ita inculturata, ut severiori virgula dignum nihil in
ipso adinvenerimus. Quae cum ita sese habeant, egregium Ado-
lescentem ita tractate, ut vestro favore auctum se intelligat, nostra
autem commendatione sublevatum. Nos vicissim habebitis ut vestri
amantissimos, ita et observantissimos. Perscriptum Albiq; 1111 Dies

Martii. Anni M. DC. LXXX.

Christianus Martini
Sch. Albiq; Rector

I Tiden derefter er Boligforholdene blevet ordnet: Rummene under Skolen. Sakristiet, Kæmnerkontoret, Kapitelsalen samt den lange Gang er blevet afskildret (se senere), og her har saa de fem Hørere faaet deres Kamre. Det havde for Skolen den store Fordel, at alle Lektierne i den koldeste Tid kunde undervises her paa selve Skolen.

Under hans Efterfølger, Mogens Wiingaard, boede Hørerne paa Skolen, og da det er lidet troligt, at hans Forgænger Hans Ægidisen skulde have naaet noget praktisk Resultat, er det sikkert under Christen Mortensen, at denne vigtige Forandring er sket.

Alle Hørerne havde Forpligtelse til at overtage det dem her anviste Kammer, for at de dér — paa de kolde Dage — kunde samle Disciplene, og alle *exercitia Scholestica* saaledes holdes indenfor Skolens Mure; om de vilde bo der om Natten eller logere hos Slægtinge, stod dem derimod frit.

Da Hans Ægidisen døde i 1660 og Tienderne af V. og Ø. Hassing dermed automatisk gik over til Christen Mortensen, mente han, at han var velhavende nok, og giftede sig — han er saaledes den første Aalborg Rektor, der faar Familie og eget Hjem.

Men det blev vanskeligt nok for ham økonomisk set. Da han havde faaet de nævnte Tiender, saa Byen her i en Chance for atter at beklippe Rektorens Daler, og de nægtede under slig *prætext* at betale ham ikke blot de famøse 50 Sld., men ogsaa Jordskyldspengene og 24 Sld., som han hidtil havde faaet i Huslejegodtgørelse.

Han klagede til Kongen (7. Febr. 1663), der allerede 16 Dage derefter gav Borgmester og Raad Ordre til at udbetale ham »uden Ophold og Forhindring, hvis Løn og anden Rettighed, som hannem og hans Formænd der af Byen tilforn deputeret og bevilget er«.

En Strid, som Skolen havde i denne Tid, skal endnu omtales.

Kaj Lykke, den noksom bekendte, en af Danmarks rigeste Godsejere og mest indsmigrende Kavallerer, der i 1661 var Lensmand paa Aalborghus, havde 17. Januar givet Maren Sørensdatter, Laurits de Hemmers, Fæstebrev paa Kongetienden i Sundby — paa bedre Betingelser end ellers, idet en Del af Afgiften, 4 Tønder Byg til 3. Lektiehøreren, ikke var nævnt.

1665 førte Christen Mortensen Sagen frem for Retten, men Byfogden, Peter Panck, dømte 6. Marts i Raadmand de Hemmers Favør.

Medens Sagen nu beroede hos Borgmester og Raad, skrev Biskop *Anders Andersen* følgende Brev til Kgl. Maj.s Kancelli-Raad og øverste Sekretær: Erik Kragh:

Ønsker Hans Magnificentz Hr. Secretario, min højtærede gode gamle Ven og altid velbefunden gunstige Patron al lyksalig Velstand til Sjæl og Liv næst tjenstvillig Helsen og Redebonhed til Aar.

Haver jeg Hans Magnificentz herhos uforbigengeligen at formelde om et *negotio*, som Aalborg Skole vedkommer, ikke af saa stor *importantz*, dog værd at drive indtil den højeste Rets Kendelse, dersom Skolen ikke *satisfaction* paa anden Maner faa kan.

Denne er Sagen kortelig befattet:

Anno 1634 haver afgangen s. Hr. Otto Skeel til Hammelmose, da kgl. Befalingsmand paa Aalborghus, forhøjet Afgiften af Kgl. Majestæts Anpart Korn-tiende i Sundby Sogn i Vendsyssel og lagt derpaa fire Tønder Biug, hvilke den, som samme Tiende i Fæste havde, eller derefter bekom, skulde aarligen udgive til Høreren i tredie Lektie hans Løns (som ellers — saa vel som de andres — er meget ringe) Forbedring, foruden og over den tilforn sædvanlig Afgift, som i Jordebogen er indført. Derefter haver den gode sal. Mand Gunde Lange i sin Tid bortfæst forte Anpart Tiende med den Condition at samme fire Tønder Biug, over den i Jordebogen antegnede Afgift, til den tredie Lectie Hører her i Skolen, hvert Aar, under sin Stedmaals Fortabelse, skulde udgives; hvorudi Ingen sig vejgert haver, førend nu for nogle Aar siden, da Kaj, som tilforn kaldtes Lykke*), Lenet en kort Tid var betroet, haver givet en Dannemand her i Byen, nemlig Lauritz de Hemmer (hvilken han og satte til Raadmand) Stedsmaals-Brev paa forte Tiende og af sit Fæstebrev de fire Tønder Biug til Høreren (af hvad Aarsag kan ikke ret vides) udeladt. Og efter den Tid haver bemeldte Lauritz de Hemmer sig ikke villet bekvemme til samme 4 Tønder Biug at pensére; hvorudover jeg haver agtet hannem med Retten paa Skolens Vegne at lade søge og Sagen føre i Proces. Hvorvidt dermed er kommen, kan Eders Magnificentz af hosføjede Copier strax fornemme, dersom han sig med dem at igennemlæse (hvilket jeg tjenstvilligen beder) vil umage. Jeg havde formodet, at Borgmester og Raad skulde have kendt paa Byfogedens Dom, men denne Mand haver Sagen i sex Uger optaget, i Henseende, som mig indbilder, at Sagen, dersom de Skolen tillige med Byfogeden have dømt imod, ikke til næstkommende Herredag for den højeste Ret skulde lovligen kunne indstævnes, og at Lauritz de Hemmer dismidler have *respit* og Anlass om kongelig Confirmation paa sit Stedsmaals Brev at erholde. Og denne er Hovedaarsagen, hvorfor jeg haver mig understaaet herom Eders Magnificentz at *molestére*, med tjenst-

---

*) Et Par Maaneder efter at Kaj Lykke havde lavet denne Transaktion, blev han p. Gr. a. et letsindigt Brev, han havde skrevet om Landets Dronning, dømt fra Ære, Liv og Gods og henrettet *in effigie*.

villigste Begæring, at dersom nogen Ansøgning i saa Maade gøres, Hr. Secretarius da kunde og vilde desto bedre af den rette Grund højstbemeldte Hans Majestæt Sagen forebringe og actmæssigen vor Skole (som ganske ringe Indkomme haver) til Bedste *interpretere*. Og dersom Lauritz de Hemmer nogen Confirmation (hvilket jeg ikke begærer at forhindre) skulde anholde, den da med den Caution maatte gives, at Skolen om sin aarlige Pension, nemlig de 4 Tønder Biug, af samme Ærinde kan være forsikret; paa det Man i Fremtiden over vrang Beretning (dersom Sagen anderledes, maaske, af nogen for Eders Magnificentze skulde blive angiven), Mange til Molest og vor fattige Skole til Bekostning ikke skulde have sig fornødentlig at beklage.

Endelig er jeg tjenstvilligen begærendes, at Eders Magnificentz mig vilde sit gode Raad meddele, enten jeg *supplicando* skal underdanigst anholde om kongelig Confirmation paa ovenbemeldte 4 Tønder Biug til Skolen at *perpetueres*, eller og Sagen for den højeste Ret med Proces indestævne og finde Dom. Det første agter jeg at være bedst og raadeligst, dersom Eders Magnificentz (hvilket jeg vist formoder) af den gode gamle *affection* mig paa Skolens Vegne herudinden vil assistere. Det andet siunes at ville gaa paa for stor Omkost, hvilken den fattige Skole ikke kan vedstaa.

Jeg beder om Forladelse, at jeg min højærede Patron saa dristigen bemøjer; kunde det dog ikke forbigaa, efterdi min Pligt og tilbørlig Omsorg for Skolen mig dertil *obligerer*. Maatte jeg til Svar nogle faa Linier med forderligste bekomme, skete mig dermed største Velvillighed. Og vil nu slutte hannem med alle Kære under Guds trygge Beskærmelse troligen og altid forblive Hans Magnificentzes

til al angenehm Tjeneste beredvilligste

Aalborg, den 17. Martii 1665.

Anders Andersen.

Biskoppen og Skolen sejrede: allerede 30. Marts tilholdtes Lauritz de Hemmer at betale de 4 Tønder Byg aarlig (fra 1661) til Skolen, skete det ikke, skulde hans Fæstebrev kasseres. —

Brevet er interessant, fordi det viser Anders Andersens store Interesse for Skolen, han gaar i Brechen for den, er dens Værn og Værge, fortsætter altsaa paa smuk Maade Aalborg Bispestols Skoletraditioner. —

1668 døde Christen Mortensen — alt for tidligt — og senere paa Aaret Anders Andersen.

To Aar forinden havde de faaet *Mogens Wiingaard* til Skolen som Konrektor, en lovende ung Mand, syntes de, og Christen Mortensen kendte ham fra Skolen som en af de flinkeste Disciple.

Da Christen Mortensen var død, anbefalede Biskoppen Mogens Wiingaard saa varmt til Kansleren, Peder Reetz, at Kongen udnævnte ham til Rektor.

De to, Christen Mortensen og Anders Andersen, skulde lige have vidst, hvorledes han, som de havde bragt frem, skulde handle med det Livsværk, de havde skabt: en god latinsk Skole, bygget op paa nært Samarbejde mellem Biskop og Rektor.

Mogens Wiingaard Den store Ufreds Tid

Rektor og Hører

MOGENS WIINGAARD blev født 6. December 1636 i Nørholm. Faderen, Præsten Mogens Thomsen W., var død noget forinden, og Moderen giftede sig med hans Eftermand, Jens Siørslev⁷⁾. Denne har vel saa forberedt Stedsønnen, til han sattes i Aalborg Skole. Her oplevede han de urolige Krigsaar 1657—60, hvor Skolen var i Opløsning, og 1660 dimitteredes han til Universitetet, 23 Aar gammel, sammen med 30 opsamlede Kammerater.

Kun 6 Aar senere blev han Konrektor ved sin gamle Skole, og som meddelt to Aar derefter Rektor, 1668, efter at han 1667 havde taget Magistergraden.

Med Anders Andersen er det vel gaaet nogenlunde, han var jo hans Velynder og havde selv faaet ham valgt. Med dennes Efterfølger *Mourits Kønig* (1668—72) derimod varede Freden ikke ret længe. Men langt bitrere var dog hans Strid her i hans første Rektoraar med Høreren JACOB PEDERSEN BRUUN, der snart slog ud i høje Luer⁸⁾.

Dennes Svoger Jon Bjørnsen havde fra Riga medtaget en liden Bjørneunge, som han satte i sin Gaard. Men der den ikke kunde tvinge sin Natur, gjorde den stor Skade paa Høns og Gæs. Derfor bad han venligen Jacob Pedersen, at han vilde tage den op til sig. Denne tog den saa med sig og beholdt den hos sig i Skolegaarden, trods Mogens Wiingaards Paamindelser — man maa unægtelig lade Rektoren, at det var en farlig Skolekammerat — og først da Jacob Pedersen var i København for at søge Kald, blev den fjernet. Dens videre Skæbne er ubekendt.

Ved Eksamen i 1668 havde Rektor som sædvanlig examineret alle Disciplene til Aarsprøven. Jacob Pedersen rejste med Rektors Forlov til Lerup Marked, og da han kom tilbage, havde denne transfereret flere af hans Disciple fra 1. til 2. Lektie. Da Niels Andersen, *collega secundæ classis*, derpaa *explorerede*^{*}),

*) Undersøgte.

om de dertil var dygtige, var der en Del og næsten alle, der ikke kunde gøre Forskel paa *Conjugationes* og *Declinationes* og ej heller havde naaet *metam præscriptam*, hvorfor de to Hørere paa egen Haand sørgede for, at et Par Stykker af dem atter rykkede ned i Jacob Pedersens Lektie.

Hvis Fjendskabet hidtil har været latent, skulde det ikke vare længe, inden det blev aabenlyst.

Da Jacob Pedersen kom hjem fra København — den Rejse man benyttede til at fjerne det vilde Dyr — og for sin Bestillings Forrettelse kom op mod Korsdøren i Budolfi, stod en af Disciplene af 4. Lektie og gav en af hans fra 1. ikke alene 4 eller 6 Ørefigener, men og sled ham i Hovedet med et Ris — den lille har vel hugget et eller andet spiseligt af den stores Forraad. Jacob sagde: »Det staar dig ikke fint, at du slaar det fattige Barn, det var bedre, at du tog hannem hjem med dig og gav hannem en Mundfuld Brød; thi han er mere frossen og hungrig, end som du mener, og har derfor ikke gjort Skalkhed, for hvis Skyld du overfalder hannem«. Disciplen svarede studsigt: »Hvad haver du med mig at gøre?« For ikke at give nogen Forargelse i Kirken, bad Jacob ham kun følge med til Rektoren henne i Skolen.

Her sagde denne: »Giv eder tilfreds, *Domine Jacobe*, han skal nok faa sin tilbørlige Straf!«

Men Dagen efter var en anden Bestemmelse taget. Nu hed det: »Ja, den Aktion, som var i Aftes mellem den Discipel og eder, maa blive derved«. Da Jacob forbavset udbrød, at han ikke kunde tro, at Rektoren skulde begære, at han, som tog sig andres Byrde og Arbejde paa, skulde lide nogen Despekt, kom Bekræftelsen: »Det faar at blive derved.« Nu blev Jacob alvorlig forbitret ved saaledes at være ladet i Stikken og udbrød: »Dersom jeg ikke maa nyde tilbørlig Respekt og Lydighed af Disciplene, da gaar jeg ikke i Kirken, men enhver af *collegis*, som af gammel Tid har *hebdomaderet**), at svare til sin Uge. Dette var Insubordination, og Rektoren tordnede: »Jeg vil *removere* dig!«

Jacob begærede, at dette maatte ske *in præsentia conrectoris et collegarum*, og da de var kommet, forlangte han at vide Aarsagen til Afskedigelsen. Rektoren raabte: »Jeg sætter dig ud paa Kongens og Biskoppens Vegne!« Hvertil Jacob svarede: »Med samme Ret kunde jeg *removere* eder af Skolen. Jeg tror ikke Hans Majestæt sætter nogen fattig Karl af sin Bestilling uden Aarsag.«

Ved Intercession udefra introducerede Rektor ham dog igen, mod at han lovede Flittighed i Kirken og Mester Mogens tilbørlig Lydighed og Respekt. En 8 eller 14 Dage gik det saa, men derpaa blev han atter forsømmelig, hævder

*) Have Uge (7 Dage).

Wiingaard, og de sidste 3 Uger vil han ikke tro, at han to Gange har været i Kor Morgen eller Aften og søgt sin egen Sted og taget Vare paa Børnene.

Onsdag d. 28. April (1669) om Aftenen var i Jon Bjørnsens Hus forsamlet Konrektoren Peder Vistisen, Niels Andersen, Jacob Pedersen og en 24-aarig Discipel Christen Nielsen Skyt. De faar yderligere Besøg af Christen Nielsen Berg, en studiosus*).

Som de nu sad tilhobe, kom der Diskurs om *rectore scholæ Alburgensis*, og Jacob, der sikkert ikke havde faaet for lidt at drikke, skældte ham for en Hundsfot, en Sinke og ulærd Person, der ikke var værdig til at betjene saadan høj Bestilling. Da Christen Nielsen Berg — Studenten — søgte at lægge en Dæmper paa ham, sagde han af Spot: »Est du M. Mogens' Karl? Vilt du stikke mig ud? Maaske, som jeg haver hørt, du skal være Hører i min Sted.« Saa slog han i Bordet, knæppede med Fingrene og sagde: »Jeg blæs ad M. Mogens,« lukkede saa Vinduet op og blæste ud i Luften. Konrektoren tog ham beroligende ved Haanden, trykte ham ned i Sædet og sagde: »*D.ne frater, nil de absentibus nisi bonum*«. Men Jacob vilde ikke lade sig bekvemme, han blev ved at sige: »En Hundsfot, en Hundsfot!« Den brave Konrektor fortalte nu en munter Historie, men ogsaa dette var forgæves.

Da kom der til alt Held atter en af Skolens Disciple, Laurits Olsen, ind i Selskabet. Konrektor, der fra Begyndelsen har forstaaet, hvad den løsmundede Kollega udsatte sig for, bad ham spille en Dans paa Sinken (et Blæsehorn), som han og gjorde. Saa tog Konrektor Jacobs Søster ved Haanden og dansede med hende, leverede hende derpaa til Jacob Pedersen, der saa dansede ud.

Dermed havde Diskursen Ende. Den havde varet længe nok!

Det faar staa hen, om de to Christen Nielsen'er, Studenten og Degnen, der hver for sig har lugtet en Chance, glade har forebragt Rektor de interessante Udtalelser, eller om noget er kommet denne for Øre, og han saa har udfrittet dem, og de saa, ikke ugerne, har givet ham Besked, sikkert er det, at han, med en Blanding af Forbitelse og Fryd har lyttet til deres Relationer — nu kunde han r a m m e Jacob.

Et Par Dage derefter, 6. Maj, suspendede han ham for anden Gang og forviste ham Lektien — uden foreløbig at angive nogen som helst Grund, og uden i Forvejen at give Biskoppen Besked derom.

Hensigten var tydeligt nok nu at faa ham afskediget.

11. Maj mødtes de stridende Parter for Biskoppen og førte deres Sag.

Hvorledes Biskoppens Dom er faldet ud i Enkeltheder, vides ikke. Men den

---

*) Student fra Aalborg 1666. Skyt blev Student 1669.

er gaaet Rektoren imod, han har maattet hæve Suspensionen, og nogen Tid derefter er Jacob Pedersen 2. Lektiehører.

Men Jacob kunde ikke nære sig.

23. Sept. havde han 3 af Skolemesters Disciple med deres Instrumenter hos sig om Aftenen*).

Det varede ikke længe, inden Mester Mogens befalede de 3 Degne i sit Hus at *testere* om, hvad Jacob havde sagt og gjort ved Sammenkomsten i hans Kammer. Det, de refererede, var saa graverende, fandt Rektor, at han, optændt af Vrede, kaldte Hørerens for sig og *in præsentia collegarum et discipulorum* skældte ham for en Sinke og sagde, at han for Retten skulde svare for de Ord, han havde sagt.

I Forbindelse hermed hævdede han i sit Indlæg til Bispen, at dersom Jacob af lærde, sanddru og upartiske Mænd blev eksamineret, da skulde nogle af hans, Skolemesterens, Lektie findes bedre *in scolasticis*.

I sit Forsvar til Bispen indrømmer Jacob følgende: »Sandt er det, at jeg lod hente en Pot Øl, dog ikke til nogen Overflødighed, men aleneste til en liden Rekreation for dem, som Instrumenterne mig til Vilje brugte, imidlertid jeg øvede mig i Sungen, dog uden Guds Fortørnelse og ingen deres Forargelse, eftersom det var om Aftenen, længe efter at Skolen var dimitteret«.

Men at der skulde være sket nogen Exces, som berettedes, i adskillige Maa-der, det benægter han.

Han blues ved at repetere Beskyldningerne**), men de, som kender ham, kan *testere*, at han ikke er saa ufin, at han saadan Uhøflighed skulde begaa.

Dog, at han heller ikke denne Aften har kunnet vare sin løse Mund, fremgaar af Fortsættelsen: »Dog eftersom det saa højt opsættes, begærer jeg paa det ydmygeligste, at min ærværdige Hr. Biskop og gode Fader vil mig denne min Forseelse forlade og ikke til min Fordærvelse eftertrage, eftersom det er menneskeligt at falde og forse sig. Jeg lover, at det aldrig mere skal ske.«

Jacob anerkender ikke Vidnerne, da de er *sub ferula****). Men det er tydeligt, at han er bange for Proces: »Jeg beder tjenstvilligen, at saadant maa efterlades for stor Vidtløftighed, Omkostning og andet, som værre er, som deraf kan forårsages. Jeg elsker, begærer og søger Fred. Gud give dennem Ufred nok, som den begærer at søge«.

Men ellers staar han med rank Ryg overfor sin Modstander: »Dersom det

---

*) Jacob Pedersen er aabenbart Skolens Kantor.

**) Hvilke disse er, kan desværre ikke fastslaaes, da Rektorens Indlæg mangler.

***) Under Ferlen.

behager Hans Ærværdighed mig til nogen Eksamen udi min Bestillings Udkrævende at *admittere*, da skal jeg efter største Skyldighed *submittere* mig hans *exami*ni og ikke *re*ctoris, hvis Myndighed udi den Sag jeg mener at være død, og forhaaber jeg da næst Guds Hjælp saa god at befindes til at forestaa den Lektie, som mig er eller bliver betroet, som M. M. W. den ganske Skole, og saa længe M. M. W. ikke beviser mig at være en Sinke, saa kan jeg ikke bedre *judicere* om hannem end han om mig; thi hvo Ære vil vinde, skal Ære vove, og naar han mig erklærer*), vil jeg og hannem igen erklære, og som *re*ctori *scholæ* al Ære og Lydighed bevise . . .«.

Men ved denne Trusel om Proces havde Mester Mogens faktisk en Klemme paa Jacob Pedersen, og han benyttede den hensynsløst:

»Lørdag 13. November 1669 mødte de to Hørere Christopher Jacobsen Moldrup og Jacob Borchorst Mouritsøn paa 2. Lektiehørers Kammer og tilsagde ham efter Rektors Ordre, og uden at Biskoppen havde givet sin Tilslutning:

1) at Jacob Pedersøn Bruun inden Torsdag Aftens Forløb skulde ganske kvittere sin Skolebestilling;

2) at han inden for^{ne} Tid skulde gøre sit Kammer ryddeligt,

3) af for^{ne} J. P. B. intet maatte prætere enten paa de Penge, som gaa af Kammeret**) eller noget, hvilket dersom han gjorde, da vilde M. M. *tentere extrema****).

Paa dette Brev har de to Hørere skrevet: »Jacob Pedersøn Brun hans Svar og Ord var, at han vilde tale med hans Ærværdighed Biskoppen derom«.

Efter i sin Erklæring til Bispen at have forsikret, at han formedelst vrang Beretning falskeligen og løgnagtigen er paasagt, hedder det om hans og Rektorens økonomiske Mellemværende:

»... Jeg skal betale hver med Guds Hjælp deres fortjente Løn... men en Del mine fortjente Penge til Jul véd *D. rector* vel, at han har hos sig endnu og mig dem forholdt«.

Hermed sigter han aabenbart til den Del *ex musica*, som han havde Ret til som Kantor. Rektorens Plan er altsaa at intimidere ham til at give Afkald paa dette snart aargamle Tilgodehavende.

Forøvrigt er Jacob rolig og fattet:

D. rector skulde ikke være saa meget hastig, at jeg nu denne samme Time skulde resignere. Jeg er født og kommen af ærlige Forældre og Familier,

*) Gør Undskyldning.

**) Hører til Embedet.

***) Altsaa Proces.

hvilke underholdt og altid have gjort mange fattige Skolepersoner til gode, hvilket eder, M. Mogens, selv er meget vel bevidst*). Jeg havde ikke formodet, at M. M. uden Aarsag saa højt skulde tragte efter min yderste Fordærvelse, men heller formodet nogen Satisfaktion for den store Despekt, mig allerede vederfarede er; men saasnart det behager Gud, ønsker jeg heller at komme fra Stedet end paa saadan Maade at forblive...

Men skal han ud, vil han ud med Maner, og han rekommenderer sig tillidsfuld Biskoppens *patrocinio*.

Han blev ikke skuffet, kort Tid derefter (8. Juni 1670) udnævnedes Biskoppen ham til adjungerende og succederende Sognepræst i Skæve**). Fjord, Bakker og Dale var nu mellem de to Fjender, det var ikke for meget.

En Bedømmelse af Rektoren og hele Forholdet udsættes til senere. Om Hørerens dette: han synes at have været en af Naturen rolig og fredelig Mand; i Striden stiller Kollegerne — og Konrektoren, der dog ellers naturligt var sin Kompagnon, Rektorens Forbundsfælle — sig paa hans Side med en Erklæring (10. Maj), hvor de siger god for hans Karakter og hele Opførsel; og navnlig ses hans Besindighed af den rolige Maade, hvorpaa han behandler den Skarns Knægt af 4. Lektie i Kirken. Men han var egenraadig og stædig — naar en Børneunge ikke kan tvinge sin Natur overfor Gæs og Høns, er det ikke saa heldigt at anbringe den i en Skolegaard. Og naar han mente, at han led Uret, var han ikke til at hugge eller stikke i, saa han gjorde sig skyldig i farlig Lydighedsnægtelse. Forholdet er blevet saa spændt, at han ser rødt, naar Rektor kommer paa Tale, og saa har han brugt mange og fæle Ord. Dette kan være forholdsvis uskyldigt, naar man er i en Vennekres; men han har ikke taget sig i Agt, og skønt han skulde være blevet belært af Skade den brogede Aften hos Svogeren, har han dog været uforsigtig hin Musik- og Ølafte hos sig selv og sikkert uden at dæmpe Ilden ladet sit Raseri koge — ubehersket givet sin Forbitrelse Luft i Nærværelse af Mag. Mogens' glad og spændt lyttende Disciple. Han maatte jo vide, at han var under Observation, og at Rektors Gunst er mere værd end en Lærers Øl, der er drukket.

At det ikke var saa slemt, fremgaar ogsaa af, at Biskoppen hurtigt forfremmede den af Rektor afskedigede Hører ved at befordre ham til Præstekald.

Dette faar være nok om Wiingaards Forhold til Hørerne — at disse helt

---

*) J. P. B. (f. 1645) var Student fra Aalborg 1663, altsaa Skolekammerat med Rektor. Hans Fader var Købmand Peder Nielsen (c. 1600—1649), hans Moster Ane Urbansdatter († 1684). Det kunde, efter hans Bemærkning, se ud, som om Rektoren som Pebling har nydt Hjælp og Understøttelse i hans Hjem.

***) Her døde han 1717.

har staaet paa Kollega Jacobs Side, er tydeligt. Som Supplement til, at han nægtede Jacob hans *Quantum ex musica*, skal kun tilføjes, at Hørerne Aar efter Aar paatalte, at de ikke fik deres Del af Jordskylden udbetalt. Mester Mogens nægtede deres Ret dertil, skønt den skulde synes tydelig iflg. Chr. III.s Gavebrev af 10. Dec. 1558 (S. 31). Hans Forgængere havde ogsaa anerkendt Hørernes Ret til Jordskyld. Endelig i 1677 maatte ovennævnte Christopher Jacobsen føre Sagen mod sin Rektor frem for Retten. Den endelige Dom kendes ikke, men vi véd, at Landemodet udsatte Sagen i den Forhaabning, at »et *Temperament*« kunde findes, at Hørerne herefter kunde nyde deres *proportionaliter*. Altsaa principielt er Hørernes Standpunkt anerkendt.

Det var hans underordnede. Hvordan var saa Forholdet til hans sideordnede og overordnede?

Rektor i Offensiven⁴⁾

1670 afløstes den gemytlige, afdæmpede Konrektor Peter Vistisen af den 22-aarige Nordmand OLE BJØRN, et Ordensmenneske og i flere Retninger dygtig, men haard, hidsig og rethaverisk.

To Aar senere skete et andet Personskifte, der skulde blive lige saa skæbnesvangert: Biskop Kønig døde, kun 35 Aar gammel, og blev efterfulgt af MATTHIAS FOSS (1672—83).

Denne var selv Skolemand, idet han 1653 var blevet Rektor i sin Fødeby Lund. 1660, da Skaane blev svensk, udnævntes han til Slotspræst og 1665 til Professor.

Et af Grundtrækkene i hans Karakter var, at han vilde have Orden i Sagerne, og endnu inden sin Ankomst tilskrev han Rektor om Disciplenes Beneficier. Af dennes Svar (1. Juni 1672) fremgaar det, at den faste og ordnende Haand har manglet: For nogle Aar siden var Christen Skeel til Hammelose død, og hvem Kapitalen af Otto Skeels Legat nu var transporteret til, vidste man overhovedet ikke, og Renten var de sidste Aar ikke blevet betalt. Værst var det dog med det Kruckowske: »Det haver jeg ingen Vished om. Om Fundatsen er i Stiftskisten, ved jeg ikke. I Skolens Regnskaber findes intet derom. Men dog alligevel er her af Skolens Discipler, som har faaet 18 Slettedaler af en Borger i Aalborg af samme *stipendio*«.

Matthias Foss har ikke været ked af, at der nylig (23. Aug. 1672) var kommet en allernaadigst trykt Befaling, der urgerede paa største Rigtighed over Skolernes Indkomster.

Rektoren ønskede, at Fremgangsmaaden med Stipendierne skulde være som hidtil: »Renten er stedse indleveret til Biskopperne, hvilke har kvitteret Debitorerne. Siden har Biskopperne leveret dem til *rectores scholæ*, og de har udbyttet dem til Disciplerne efter Fundatzens Indhold, saa som de for deres Hr. Biskoppen kunde forsvare« (1. Juni 1672).

Men Biskoppen var ikke til Sinds at følge denne Henstilling. Allerede inden de har set hinanden, er det, som om Kampen er begyndt.

Biskoppen begærede udleveret den gamle Skolebog, som Chr. Mortensen havde konsciberet til Brug for *rector scholæ*; og derefter indstiftede han, kort efter sin Ankomst, sammen med Stiftamtmanden, en *Liber stipendiarius Scholæ Aalburgensis*¹⁰⁾, der skulde være Skolens officielle Bog og bero i Bispegaarden:

»Anno 1673, den 3. Februarii have vi underskrevne til Aalborg Skoles *conversation* og desto større Rigtighed om dens Betjentes aarlige Løn og Disciplernes beneficier baade af *Legatis* og Sognerne ladet i denne Bog... specificere enhvers visse og uvisse aarlige Løn, samt og de *Legata*, som ere givne til bem^{te} Skole af en og anden Guds Børn; og derhos forordnet, at *Legatorum* aarlige *Distributio* skal ske offentlig udi Skolen, og af hver i samme Bog indtegnes, hvis han bekommer; de nærværende og efterkommende til ævig Underretning, om hvis i alle Maader passeret er«.

For at give Handlingen større Højtidelighed og Offentlighed tilskrev Biskoppen kort efter Magistraten (13. Juni 1673):

»Saasom jeg nu er i Værk med Skolens Revision, og til dens tillagte *beneficia* udi Rigtighed at bringe behøver deres gode resolution, saa er jeg venligen begærende af dem:...

. . . Som jeg efter Kgl. Majt's naadigste Forordning er forbunden til at have inspection med Skolens aarlige Regnskaber, saa haver jeg fundet det raadeligst, at Skolens *beneficia* blive offentlig i Skolen en Gang om Aaret udbyttede i got Folkes Overværelse, at al Underslæb derved kunde forebygges, og hver Discipel da annamme sin *deputat*, og i Skolens Bog kvittere, og derfor gerne vilde have Dem ombædet, at Borgmestrene vilde være i Skolen tilstæde, naar slig Uddeling sker, anseende, at de udi nogle foundationer ere dog ombedede at have Opsium med den derudi givne Almisses forsvarlige Uddeling, som da og bedst ske kunde, og med mig tillige og med Præsterne undertegne den da gjorte *contribution*«.

Naturligvis maatte det vedblive at være Skolen, der indstillede de til Stipendier værdige, men hvert Aar blev det nu ved den aarlige Distribution

ii Stipendiarij Juliani.
 Sicut ut supra annuimus *Jacopo Quinto Rectori.*
Christo Thomae

Sicut ut supra annuimus *Jacopo Quinto Rectori.*
Jacob Laurinsson.

ii Stipendium Vincelianum.
 In hoc stipendium, Lophuando nre seg. *1679*, et
 nihil est hic *Jacobus* solo *Lophuando*.

Dated at *Uppsala* the 22 Decembri 1679
Bishop *Thomas* *Wingard*
Jacob Laurinsson

Det nederste af en Side i *Liber stipendiarius*. Mærk Biskoppens selvbevidste Underskrift, flankeret af Rektorens noget udviskede og Konrektorens pertentlige Underskrift.

fastslaaet, hvem der var Skolens myndige og mægtige Leder; Præsternes, Borgmestrenes og Stiftamtmandens Nærværelse gav Biskoppens Myndighed større Vægt, Rektoren skulde kun fuldbyrde hans Vilje.

Rektoren forlangte senere den gamle Skolebog tilbage, »da han Intet havde om Skolens Beskaffenhed og ikke vidste, om der var sket nogen sær Forandring siden, som vedkom *Disciplines stipendia*«, men det skete ikke, — *Liber stipendiarius*, Biskoppens Protokol, skulde ikke have nogen Konkurrent.

Paa dette Punkt — Stipendierne og deres Uddeling — satte Biskoppen altsaa sin Vilje retsløst igennem. Det skulde ikke lykkes ham med hans andre Reformforsøg.

Allerede som Professor ved Universitetet mente Foss, under de aarlige Skolernes Forhør til Depositsen, baade af Skolemesterens *Testimoniis* saa og af Disciplenes *Profekt*, at have fornummet Aalborg Skoles slette og kummerlige Tilstand. Hvorudover han straks, 4 Dage efter sin Ankomst, tog sig for den i alle Stykker nøje at overse og eksaminere.

Ved denne Eksamen, siger han (i sit Forsvar ved Højesteret) fornåm han saa stor Lunkenhed i Guds Frygt, at der fandtes Disciple paa 17 og 18 Aar, som aldrig have været til Alters, uforsvarlig *Licens* og Frihed hos Ungdommen baade i Levned og Skolegang, al for megen Efterladenhed og Forsømmelse hos *Docentes* og ingen Metode i deres Læsning.

Efter den Forfarenhed og Videnskab, han ved Guds Naade havde i 8 Aars Skoletjeneste selv tilforn samlet sig, lagde han nu — fortsætter han — yderste Flid derpaa, at baade den store *disordre*, som i Skolen fandtes, maatte lemfældigen corrigeres, og hver, saavel *inter docentes* som *discentes* gøre sit Embede Fyldest.

Til den Ende gav han først kristelige og gavnlige *constitutiones* om deres Guds frygt, Levnedes Ærbarhed og frugtbar Skolegang. Dernæst ordinerede han hver *classi* i den nederste Skole*) dens visse *metas*, hvorvidt hver *Collega sine Disciple* i sin Klasse skulde perfektionere, foreskrev dem og derhos *methodum docendi*, samt og hvad Bøger de skulde bruge. Og der han siden fandt Mangel paa dem, forskød han for sine egne Penge af de Bøger, som fattedes, over 70 Exemplarer, som *Rectori* bleve tilstillede at *secundere* de fattigste med, naar det behøvedes (uanset at han for det og andet aldrig fik noget Regnskab af ham).

Foss har altsaa fundet Slendrian over hele Linien i Skolen, og den har han villet til Livs.

Disse Biskoppens *constitutiones* har Wiingaard saa, saa vidt det var ham muligt, obstrueret og saboteret; han har — med Rette — i dem set en kraftig Kritik af og Mistillid til hans hele Ledelse:

Den *tabula legum scholasticarum*, som Biskoppen havde givet dem i Skolen, fandt han, fortæller han, udi næste *examina* saa *laseret*, at *leges*, som var derpaa klistrede, var næsten afrevne og Tavlen overskaaren med Knive. Og at Rektor ingen Mishag havde haft udi denne *action*, syntes deraf kendeligen at fornemmes, at han aldrig gjorde nogen *inquisition* derom i Skolen.

I en af Artiklerne paabødes maanedlig Examen, men, som Biskoppen erford ved at adspørge *collegas* — han er aabenbart ikke paa Talefod med Rektor — blev der neppe holdet een om Aaret, og ihvorvel han efter *leges* skulde maanedligen lade Biskoppen se Disciplenes *profekt*, at han deraf kunde kende,

*) Altsaa 1. til 5. Lektie.

hvor vidt Skolen avancerede, sagde han (Biskoppen) dog 4 Aar igennem ikke et Ord derom.

Da Biskoppen engang, for sin Svagheds Skyld, ikke kunde være Disciplenes *translation* overværendes, gav han Rektor en Seddel paa, hvilke han, efter det *examen* han havde holdt med dem, siutes med Nytte og Gavn at kunne transfereres. Men Rektor gjorde tvært imod Ordren og transfererede flere, med hvilken *præcipitance**), som han dog tit og ofte var paamindt om, han haver gjort stor Skade — siger Bispen — paa mange *ingenia*, som han haver givet højere Plads end de fortjente, og derved siden intet har kunnet fortomme. — Ja, han dimitterede endogsaa engang, Biskoppen uafvidende, tvende Disciple til Akademiet og forløvede de øvrige at rejse hjem; skønt Biskoppen havde advaret ham, at han vilde examinere, har han dog splittet Skolen og Disciplene ad, og — det grovere er — taget deres Argumentbøger fra dem, at Biskoppen dog ikke skulde fornemme, hvad han havde efterkommet, af hvad han efter sidste Examen skriftligen havde lovet ham.

Men endnu mere end de nye Bestemmelser, der angik selve Skolen, skulde de Dispositioner, Biskoppen traf om Kirken og dens Betjening, faa Lidenskaberne til at flamme op.

Saasnart Biskoppen havde tilendebragt sin *examen* af Skolen, tog han — med den ham egne Energi — Kirkerne i Byen under Inspektion. Og her fandt han udi Musikken, som Skolen skulde betjene dem med, største Confusion, ikke uden Forvirrelse udi Gudstjenesten.

Han bad da Rektoren, han vilde være sig om en god *cantore*, der baade kunde dirigere Musikken saa og informere Ungdommen *in utraque musica, et vocali et instrumentali*, at deres Tid i Skolen kunde vel anlægges, deres Vel-færd i alle Maader søges og Guds Kirke skikkeligen betjenes.

Rektoren tilsagde ham det at ville efterkomme, men der blev intet foretaget.

Efter et Par Maaneders frugtesløs Forhaabning henvendte Biskoppen sig saa til Skolens anden Leder, *Konrektor Ole Bjørn*, og bad ham sørge for en bekvem Kantor.

14 Dage derefter, 18. Januar 1673, ansattes saa af Bispen (og Konrektoren) *Hans Christensen*, Skolen som en *Phonascus****) og Kirkerne som en *Cantor in musica figurata* at opvarte; og det blev nøje fastsat, hvilke hans Pligter var: »Skolen hver Dag 2 eller 3 Timer (eftersom Tiden formedelst anden Skoleinstitution bekvemmeligst kan eragtes) at opvarte, og der Disciplerne, efter

*) Utidig Gavmildhed.

**) Lærer i eenstemmig Sang.

enhvers *inclination* og *capacitet*, en Del udi Røsters *modulation*, en Del paa Violen flittigen at informere; endogsaa hjemme paa Kammeret, naar Tiden det billiger, enhver af dennem, efter Fornødenhed, i forberørte Maader at hjælpe, og ellers den ganske Musik saa lave, at begge Kirkerne paa de sædvanlige Søn- og Fest-dage dermed forsvarligen kan betjenes med« .

Foruden 50 Slettedaler skulde han for dette Arbejde have $\frac{1}{3}$ af alle Accidenserne, som Kirkens Musik til Skolerne kunde indbringe.

Disse Indtægter gik altsaa fra Skolen (og fra hvem?) Af den Grund, og for den Kritiks Skyld, som dér laa i denne Disposition, var Rektor mod Forandringen, og Foss har forstaaet, at saalænge Wiingaard havde Musikken under sig, vilde — som ved den øvrige Undervisning — enhver Fornylse blive obstrueret og saboteret.

Nu var der det, at der i det kgl. Ansættelsesbrev stod, at Rektoren havde Musikens Direktion. »Men«, dømte Biskoppen, »det *restringerer**) ham at rette sig i alle Maader efter, hvad Superintendenten til Skolens Bedste anordner, og vil han ikke gøre sit Embede i denne Post redeligen, saa kan Embedet ikke derfor ophøre, men jeg maa nødvendigvis være forpligtet til at beskikke en anden, der med Flid vil forvalte det. Desforuden: — Haver Kongelig Majestæt auctoriseret Superintendenten til at remove de udygtige Skolemestre fra deres Bestilling, da kan jeg og remove ham fra den Part af hans Bestilling, i hvilken han ikke vil findes retraadig«.

Ud fra disse Synspunkter gjorde da Biskoppen den dristige *Ordinance* (13. Marts 1673), at han satte Rektoren fra Musikens Direktion og overdrog den til Konrektor Ole Bjørn, og for at al *disordre* kunde i dette *exercitio* afværges, gav Biskoppen ogsaa her noget senere visse *constitutiones*.

Nu var Guds Kirke i den Post vel forsiunet, og dirigerede Konrektor med tilbørlig Flid Musiken til alles Fornøjelse, siger Bispen. Regnskaberne viste den slette Tilstand før og gode nu.

Men det kostede: Wiingaard og Bjørn har næppe elsket hinanden før, men nu var der Had, saa hver har set den andens Ruin som sin fornemste Opgave.

Først søgte Rektor at skræmme den anden: Han oplæste offentlig i Skolen sit Bestillingsbrev, og da det ikke virkede, nedlagde han Forbud mod Ole Bjørn: »under Straf som vedbør, som den, der forsætteligen og fortrædeligen forser sig imod christelig Sæd og sin allerunderdaniste Pligt imod Kongelig Majestæt«.

Det var en farlig Anklage, men Ole Bjørn havde Bispens Autoritet at støtte

---

*) paahviler

sig til, og da Rektoren fandt det rigtigt offentligt at sigte ham for Utroskab i Musikens Direktion, idet han selv skulde have indkasseret Pengene for Barne-daabsmusik, modbeviste Regnskaberne det.

Naturligvis indskrænkede Krigen sig ikke til Musiken. Rektoren — der stadig er den aggressive — anklagede ham ogsaa for haard Disciplin. Sagen blev ført frem for Bispen. Rektor fremlagde et Brev, som Konrektor havde skrevet til en af sine forrige Disciple, og begærede hans Kundskab derom. Som Konrektor straks ved Omstændigheder *refuterede*, da kunde Disciplens Klage i en Sag, som i saa rum en Tid havde været upaakæret, ikke være suffisant til at bevise hans Saggivelse, eftersom — ræsonnerer Bispen — et Barn klager vel tit over, at han straffes, men siger ikke hvorfor. *Collegæ* er altid tilstede, naar *disciplina* sker; og de befriede samtlige Bjørn og sagde ham fri for denne Beskyldning.

Ikke underligt, at der kunde falde drøje Ord mellem de to Ungdoms-opdragere: Da Wiingaard anklagede Bjørn for at straffe for haardt, udrød Bjørn: »Det skal en Skælm sige mig paa« (at Ordene var faldet saaledes, vilde Bjørn ikke fragaa, men sagde sig at have talt *indefinite* et *universaliter*). Men værre var det dog, da Wiingaard offentlig (6. November 1674) udtalte som sin Mening til Bjørn: «I er ikke kaldet til andet end at læse i Skole-gaarden for Svin», Ord, der vist stod i Forbindelse med, at han endogsaa troede at kunne gøre Bjørns Embede og Vokation disputerlig.

Den 21. Oktober mente Skolens Rektor selv at maatte tage sin Tilflugt til »haard Disciplin« mod Kompagnonen, idet han overfaldt sin Fjende i Skolens Forstue med blodigt Slag i Næse og Mund, »hvorved«, siger Ole Bjørn, helt rimeligt, synes man, »han ej alene har gjort mig stor Vold og Uret, men endog *violeret* og givet Forargelse imod sit Embede«.

Naturligvis maatte disse Stridigheder afgøres ved Retten, og 2. Dec. 1674 fældede Provsteretten følgende Dom:

1) Anlangendes det blodige Slag i Næse og Mund, som Ole Bjørn søger Mag. Mogens for at have bekommet af ham i Skolens Forstue, der han kom ned fra sin Bestillings Forretning, da som Mag. Mogens det benægter, alligevel Ole Bjørn med tvende Vidner haver gjort sin Bløde bevislig og ydermere med den ene af samme Vidner bevist M. W. at have slaget ham i Næse og Mund, hvoraf den Bløden forarsagedes, og Mag. Oluf endelig for Retten sigter ham for sin Slagsmand, da har Mag. M. sig for samme Tiltale lovligen at befri, hvorefter siden kan kendes paa de Injurier, som de paa begge Sider klager over at have lidet af den andens Skælden.

2) Hvad ellers belanger den Sag, han Mag. Oluf angiver for, at han for

Musikens Administration skulde falde i Kongens Naade og Unaade, da bør han for Tiltale fri at være, da han har handlet efter Superintendentens Ordre. Denne reserverer sig Tiltale mod Mag. M., som med slig haard Irettesættelse gaar ham ind paa Person og Embede.

3) Naar Mag. M. disputerer O. B. hans Embede, er det med urette.

Naturligvis bragte denne Dom ingen Fred. Der kives og kævles videre.

Da fordobler Wiingaard dristigt Spillet's Indsats ved at klage til Kongen over, at Musikens Direktion, uden kongelig Ordre, er blevet ham frataget, og han opnaar den Triumf, at der tilskrives Bispen, at han »skulle holde over, hvis før haver været passeret med Musikens Direktion paa bedste og christeligste Maade«.

For at understrege sin Triumf arrangerede nu Rektor, paa et Tidspunkt, da han selv vidste Besked og umiddelbart før Biskoppen fik Meddelelsen, følgende Scene:

I Biskoppens nye *constitutiones* var der en Artikel, der bød, at Ungdommen skulde informeres af Kantoren hver Dag imellem 9 og 10 slæt. Nu samlede Rektoren alle Hørerne en Dag i Juli 1675 og forbød dem at lade nogen af deres Disciple nogen Dag komme paa *cantorio* imellem 9 og 10 slæt. Næppe havde han sagt det, førend Ole Bjørn kom op i Skolen, *importunerede* ham (siger Wiingaard) og bød Kollegerne, at imellem 9 og 10 slæt da alene og ellers ikke nogen Sinde maatte dimittere deres Disciple paa Kantoret. Hvor paa Rektoren (under stor Raab og Trampen, siger Ole Bjørn) bød, at de ingen uden ham skulde *parere*.

Et forargeligt Optrin, oppe i Skolen, sandsynligvis i Børnenes Nærværelse (det har været morsomt at gaa i Aalborg Skole dengang), Autoritet i Kamp mod Autoritet, Konrektor Rebel mod Rektor, Rektor Rebel mod Biskop.

Rektor opnaaede, hvad han saa raffineret havde udregnet: Ole Bjørn klagede over ham til Bispen (24. Juli 1675), og samtidig (25. Juli) blev til denne overleveret det kongelige Missive, der bød ham, at han skulde holde over, hvis før havde været passeret med Musikens Direktion.

Biskoppen kunde nok hævde, at Wiingaard vrangeligen og imod sin Samvittighed havde klaget til Kongen over, at Konrektor selv, Skolen til Skade — det han aldrig vilde kunne bevise — havde tilegnet sig Musikens Direktion. Men derfor var Nederlaget lige evident og eklatant.

Men tydeligt at erkende dette var for svært for den myndige Biskop Foss. Han kaldte Rektoren for sig og resolverede sig, at saa snart *examen scholæ* var holden og Konrektor havde gjort sit Regnskab færdigt, saa skulde han gerne

overdrage ham (Rektor) *musicæ directionem* igen, sa a f r e m t han vilde — nu Musikken var vel beskikket — holde den vedlige, leve efter *constitutiones* og ingen Egennytte søge derefter. Konrektoren, der aldrig havde nydt en Skillings Værd, skulde han dog gerne for hans Tjeneste unde den *trient*, som Skolens Disciple havde hidindtil været bevilget.

Men — undskylder Biskoppen sig videre — som Siugdommen hindrede ham først et Fjerdingsaar til og fra, at han ikke før ret før Jule-hellige-Dage kunde ende Examen og siden fast al Festen igennem holdt Sengen, saa kunde han det samme ikke heller *æreqvere*, førend 3. Februar 1676, da Konrektoren overleverede ham Skolens Diskant-Bøger, Instrumenter og *musicæ directionem*, og af ham derfor blev kvitteret.

Men Wiingaard har ikke villet lade sig nogen Betingelse stille — dertil mente han, at han stod for stærkt. Og naar Biskoppen saaledes trænerede hans Ret, har han taget det efter Omstændighederne roligt: han var nemlig i Færd med at bore nye Minegange under sine Fjender — ligesaa hemmeligt, som han havde indsendt sin Klage til Kongen, ligesaa hemmeligt i n d s t æ v n e r h a n nu allerede 30. Sept. 1675 Konrektor og Biskop for Højesteret.

Naturligvis havde Wiingaard ikke efterkommet Provsterettens Dom af 2. Dec. 1674 (S. 99), og da han jo ogsaa havde sigtet Ole Bjørn for Utroskab i Musikens Administration og ikke havde givet ham Undskyldning for forskellige andre ærerørige Udtalelser, sidst for Retten d. 2. Aug., da han to Gange raabte: »Det er Løgn, I siger«, og for hver Gang slog haardeligen med sin Haand i Bordet, havde Ole Bjørn stævnet ham for Landemodet.

Dette afsagde d. 13. Oktober 1675 Dom:

Saasom stor og usømmelig Forargelse og Urolighed har nu længe svævet mellem M. M. W., *rectorem*, og M. O. Bjørn, *conrectorem*, *scholæ Aalbg.*, som nu saavidt er kommen, at der ved fem Stævninger til itzige Provstemøde er indstævnet, og saa vidtløftig Proces skulde efter sliq Medfart aldrig faa Ende, saa er der for Retten afsagt... De Skældsord, som for Retten ere faldne, bør med tilbørlig Erklæring for Retten igen at afsones... og ellers de andre Injurier, som de hinanden fælles anklage for, som Christne at efterlade, og række hinanden Forligelses og trofast Venskabs Haand, som det sig dem anstaar, der skal være Ungdommens Lys og Exempel, og siden derefter, Conrektor at give *Rectori* den skyldige Føjelighed og Ære, som sin *magistratui intra scholam*, og Rector ogsaa bevise *conrectori* al tilbørlig Finhed og Tjeneste, og ellers M. M. W. at give *conrectori* til Kost og Tæring 16 Rd., hvorved alle

Sager og Tvister skal ophæves, med mindre nogen af Parterne med denne Afsigt ikke skulde være fornøjet, da det skulde stande dem frit for den paa behørige Steder at indstævne.

Parterne bleve af Biskoppen tilspurgte, om de med Dommen vilde nøjes og den paa begge Sider efterkomme, hvortil de begge gav deres Samtykke. Derpaa erklærede Mag. M. W. Mag. O. B. for de forsmædelige og ærerørige Ord, han havde ladet falde, baade paa hans Embede og Person, og derpaa begge gave hinanden Forligelses Hænder.

Hvor mon Mogens Wiingaards Tanker har været henne, da han gav Ole Bjørn Forligelses Haand?

Skal man kalde Mester Mogens' Fremgangsmaade Taktik? eller Intrige? eller Falskhed? — Der er vel noget af hvert. En farlig Modstander!

Efter at Biskoppen d. 3. Februar 1676 havde kvitteret Ole Bjørn for Musikens Direktion, nægtede Mogens Wiingaard at tage sig den an paa Bispens Betingelser. Denne lod ham kalde og formanede ham, i Sognepræstens Nærværelse, at afstaa slig Opsætsighed og Egensindighed.

Nu sprang Bomben. Rektoren sagde, at han allerede havde indstævnet Biskoppen for Kongelig Majestæt.

16. Juli 1676 kom Sagen for.

Wiingaards Hovedanklage mod Ole Bjørn var naturligvis, at han uden kgl. Ordre havde tiltaget sig Musikens Direktion, Skolen og *Rectori scholæ* til største *præjudice* og Skade. Dernæst »utilbørlige Ord« (: de forligte Sager; af Konkreta nævner han kun det S. 99 citerede »Skælm« og endelig »slemme Sager« (: hans haarde Disciplin).

Biskoppen anklages navnlig for, at han, uagtet Kongens Befaling var ham leveret 25. Juli 1675, »dog ikke endnu holder over Kongens Befalinger, men assisterer Ole Bjørn — Rector og Skolen til mærkelig Brøst og Skade«.

Det er tydeligt, at Slaget i denne Omgang først og fremmest er rettet mod Ole Bjørn. Men har han først ham fældet, ligger Øksen slebet til Biskoppens Hals, og Situationen kunde blive saa meget farligere for Bispnen, som han tidligere (1662) havde været under Anklage af den enevældige Konge (for fra Prædikestolen at have behandlet Statssager og at have fremført Ting, der kunde vende Undersaatternes Hjerter fra Kongen).

Alene af den Grund er det ikke underligt, at Foss ønskede, at Wiingaard for sin onde Administration i sin Skoletjeneste og mange *uremederlige* Fejl maa have forbrudt sit Kald, for Guds Æres, Ungdommens Velstands og Christi Kirkes Skyld.

Dommen gav tilsyneladende Mag. Mogens slet intet.

Refererende til Provstemødets Dom (S. 99) hedder det: Den første Post anlangende Slagsmaal og Skældsord bør efter indgangen Forligelse paa begge Sider ganske og aldeles at være ophævet, og Ole Bjørn bør her for Retten erklære Mogens Wiingaard, ligesom han hannem for Provsteretten gjort haver.

Belangendes den 2. og 3. Post bør Ole Bjørn for Mogens Wiingaards Tiltale fri at være.

Biskoppen i Offensiven

Denne Dom gjorde naturligvis ikke en Ende paa Striden. Men før vi ser paa dens videre Udvikling, vil det være illustrerende at se paa en anden aarelang Strid, som Rektor og Bisp havde med hinanden *uden for Skolen*¹⁾.

Den Aalborg Rektor havde jo (fra 14. Sept. 1648) Kirketienderne af V. og Ø. Hassing, »dog for tilbørlig Stedsmaal og Afgift«, hvortil hørte Vedligeholdelsen af Kirkerne; og Tilsynet med, at dette skete tilbørligt, havde Biskoppen (og Stiftamtmanden).

Da Tilsynet de første Aar var svigtende, undlod Wiingaard at vedligeholde, og det gik, indtil Matthias Foss kom til Stiftet (1672).

Han fandt Kirkerne nødlidende og i slet Tilstand, og da to Aar var gaaet med mundtlige Advarsler, fik han Dom ved Provsteretten for, at Rektoren skulde betale (9. Dec. 1674). Wiingaard lovede at præstere Summen til første Pinsemarked, men da Dagen kom, vilde Mag. Mogens ej betale.

Ny Provsteretsdom (11. August 1675), og fra begge Prædikestole lod man Bønderne vide, at Tienden skulde leveres til en vis Dannemand i Aalborg, som man havde solgt Kornet til. Men Rektoren indstævnede Bønderne til at møde hos Herredsfogden, uden at give Bisp og Lensmand Varsel derom, og fik hans Dom for, at Tienden skulde betales ham, Rektoren, hvilket og den største Part af Bønderne gjorde. Stiftet gjorde nu Indførsel i hans iboende Gaard, men Rektoren skaffede sig Sommeren 1676 (samme Tid, der var ham saa god med det kgl. Missive angaaende Musiken) kgl. Ordre til Stiftamtmand og Bisp at forhjælpe Mag. Mogens udi, hvad ham med Rette tilkom — efter hvad Bispen paastod: under det urigtige Foregivende, at der tilkom ham som hans Formand 20 Rd. af Kirkens aarlige Indkomst, som i al Fald burde diskonteres i hans Gæld.

Endnu i 4 Aar sad Wiingaard paa Kirkernes Kasse, hvorved disse kom i saa stor Brøstfældighed, at Sognemændene klagede over denne Ubillighed og begærede Syn.

Nu (1680) blev Rektoren, først for Landemodet og, da han appellerede, derpaa for Højesteret dømt til at betale, hvad han skyldte Kirkerne og »herefter aarligen og i rette Tid at betale Afgiften af Tienderne efter Recessen«.

Nu endelig klarede Wiingaard sin Gæld, det hele (1672—80). Men saa var han ogsaa træt, næste Aar betalte han intet, kun med Løfter, og da de viste sig tomme, og han blev indstævnet for Landemodet, gik han om Eftermiddagen før Retten op og lovede Bispen, at han vilde betale, men der kom ingen Penge. I Retten havde han et Skrin med, der var Pengene i, sagde han. Men da Landemodet dømte (27. April 1682), at Pengene skulde annammes og optælles for Retten, tog han Skrinet ud fra Retten, og da man bebrejdede ham hans Despekt og Skrømt, svarede han bestandig og ubevægelig: Nej, han kunde ikke, Pengene var nu hjemme i hans Hus, og det var forgæves, at Stiftamtmand, Bisp og en Del af Provsterne nogle Gange bad og advarede Mag. Mogens, at han dog nu vilde lade Pengene igen hente op fra sit Hus og ikke »ved slig Formastelighed« kaste sig i langt større Fare. Han betalte ikke. Stiftet appellerede saa til Højesteret, og her stadfæstedes (25. Aug. 1682) Landemodets Dom: han skulde betale den forfaldne Rente fra 1681 med Rentes Rente. Desuden 30 Rd. i Sagsomkostninger, og for unødigt Trætte til Kvæsthuset 10 Rd.

Paa dette Tidspunkt havde Mogens Skolemester altsaa træneret Sagen i 10 til 11 Aar og haft den samme Sag to Gange for Provsterretten, to Gange for Landemodet og to Gange for Højesteret, og hans Handlemaade herunder — særlig Scenerne med Pengeskrinet — havde været en underlig Blanding af Drillesyge, Rethaveri, Ubestemthed, Stædighed og Desperation.

Ved Højesteretsdommen 16. Juli 1676 (vedr. Forholdet til Bispen og Konrektoren) havde Wiingaard paa en vis Maade intet opnaaet; ikke paa noget Punkt havde han faaet Ram paa sine to Modstandere; om Foss' famøse Afskedigelse af ham som Leder af Musiken blev der ikke sagt et Ord af Højesteret, idet man vel har skønnet, at der forelaa fornuftige Grunde derfor, og fordi Rektor jo nu *de facto* havde *musicæ directionem*.

Men Biskoppen var blevet skræmmet, han havde følt, at Isen var tynd, og havde erfaret, at Tyren er et farligt Dyr.

Dog derfra var der et langt Skridt til at bøje sig, og det varede da ogsaa kun et Aars Tid, saa bebrejdede Wiingaard i Biskoppens Hus i Overværelse af nogle Provster Foss, at han var gaaet ham for nær i de Rettigheder, som hans Formand før ham havde haft.

Biskoppen lod sig bevæge til at tilgive ham, fordi dette Angreb var rettet i

en privat Konference inden lukte Døre, dernæst fordi Tiden var vanskelig (den skaanske Krig!), og endelig, fordi han haabede, Mag. Mogens skulde dog endelig erkende sine Fejl, fortryde dem og forandre sig. — At han skulde være saa naiv at tro paa et Mirakel som det sidste, lyder dog lidet sandsynligt. Men han længtes ikke efter nye Sindsbevægelser som dem sidste Aar.

De Punkter, hvor Rektoren navnlig følte sig forfulgt af Biskoppen, var følgende:

1) Biskoppen indviklede ham ufor skyldt i Processer, og Skolen, som kræver et helt Menneske, maatte have Skade af, at Rektor hvert Aar skal underbrydes med Processer.

2) *Cantor extra scholam* blev ved at fungere, hvorved Skolen tabte aarlig 137 Rd., som den ellers havde nydt ved Bryllupper, Barnedaab, Præstevielser og Provstemoder, og Rektor deraf for sin Part $\frac{1}{3}$.

3) Det var Rektors Ret efter Ordonansen at forsørge sig med Hørere. Men Biskoppen vilde tiltage sig Udnævnelser.

4) Biskoppen havde, uden Kongens Tilladelse, sat en Inspektor, Sognepræsten *Peder Clausen Reenberg*, over Skolen. (Han sagde, at naar Rektor gør sin Pligt, kan det være ham det samme, hvormange Inspektorer der er.) Denne Inspektor misbrugte Hørerne til Stævningsmænd og Disciplene til hans private Arbejde, indtil Rektor lod sig forlyde med, at Hs. Maj.s Skole ikke saaledes maatte misbruges*).

5) Biskoppen tillod sig at transferere, skønt det var Rektors Ret at transferere, som forsvarligt kan eragtes.

Saaledes gik der 6 Aar under stadig Strid og Kiv. Biskoppen forholdt sig, han slog ikke til, i de sidste Aar var han ogsaa syg.

Da, paa det offentlige Landemode 27. April 1682, i Stiftamtmandens og alle Provsternes samt mange andre gode Folks Nærværelse, »indvæltede« Mag. Mogens sig atter paa Biskoppen, at »Biskoppen gik ham for nær i de Rettigheder, hans Formænd havde nydt, hvilket var Skolen til mærkelig Brøst og Skade«, og da Biskoppen kom med sit Forsvar, gentog han samme Beskyldning halsstarrigen.

Det er tydeligt, at nu vilde han, ved denne offentlige Sigtelse, fremkalde en Afgørelse — hvis det da ikke helt har været Desperation.

---

*) Et Led i Kampen mod den uønskede Inspektor har det sikkert været, at Wiingaard anlagde Sag imod ham for Landemodet 13. Okt. 1681 og fremlagde 4 Disputatser med sit *Testimonium Academicum* og adskillige *Programmata*, for at faa sig tilkendt højere Rang. Dommen blev et Nederlag: »Mag. Mogens bør, saalænge han ikkun er *rector scholæ* at *cedere* Mag. Peder Clausen i Gang og Sæde, ligesom det paa begge Sider imellem begge deres Formænd brugeligt haver været«.

Foss, der hermed offentlig var sigtet for Embedsmisbrug, androg da paa, at Kommissarier maatte udnævnes til at dømme i denne Sag.

Disse (Stiftamtmanden og to Provster) fældede en Dom, der var saa tydelig som vel muligt. Wiingaard appellerede til Højesteret.

For Højesteret, 26. Aug. 1682, fremførte Wiingaard de Anker, der allerede er nævnt.

Biskoppen svarede i sit Indlæg, at Mag. W. selv havde forvoldt den Medfart, for det første paa Grund af sin slette og beklagelige Information.

Vi har ikke Ordlyden af hans Anbringender, men i Mening og Tendens har de været de samme som for Højesteret i 1676:

»De, som fra *inferiore schola* ere in *superiorem* transfererede, lære baade slet intet, men endog *deterioréres**) udi det, de have lært,, at jeg og for den Aarsags Skyld haver ikke toert udi forleden Aars *examine* lade forflytte nogen udi den øverste Lectie, at de ikke der skulde tabe baade Tid, Omkostning og den *project*, de tilforn have gjort in *stilo et in artibus*.

Udi *dimission* haver jeg ofte haft liden Behag; dog at de ikke skulde samle videre Aar og Grovhed her paa Stedet, haver jeg maatt' lade det saa passere indtil *datum*«.

Til Støtte for sin Mening fremlagde han følgende Erklæring fra Universitetet (af 25. Juni 1676)¹²⁾:

»De *testimonia*, som *Rector scholæ Aalburgensis* haver givet dem, som fra den Skole til *Academiet* ere blevne dimitterede, haver ikke kunnet os fornøje, eftersom de ikke med den Flid og Maner haver været skrevne, som vel udkræves af dennem, der udi Skolerne skulle undervise Ungdommen. I lige Maade maa Vi beklage, at de *Discipler*, som fra Aalborg Skole til *Academiet* haver paa nogle Aar været fremskikkede, ere blevne befundne saa grove, som neppe nogen af nogen anden Skole, saa at en Del derfor af Os ere blevne *rejecerede*, og en Del med de Vilkaar *admitterede*, at de siden efter nogen Tids Forløb skulde ved nye Prøver udvise deres *project*. Hvilket Vi tilforn Hans Høiærværdighed haver givet tilkende, som tillige med Os besværede sig over Ungdommens Ulyksalighed her udi, og ønskede, at saadant ved et eller andet godt Middel kunde blive forandret.

*Rector et Professores
Regiæ Academiæ Hafniensis.*

Hvad dette »gode Middel« skulde være, er der ingen Tvivl om.

Denne Erklæring vejer tungt i Wiingaards Disfavør. Universitetet var

---

*) Forningses.

Landets Eksamenskommission, det havde Sammenligningsgrundlag med andre Skoler og maa siges at være øverste Instans i en Sag som denne.

Wiingaard forsvarede sig ved at fremlægge sine akademiske Anbefalinger og nævnede Eksamensresultater, som han syntes var tilfredsstillende.

Den Medfart, Mag. Mogens havde lidt, sagde Biskoppen videre, havde han selv forvoldt for det andet, fordi han saa mere paa Forældrenes blinde Begæring og andre *Commoditeter* end paa Disciplenes Bedste.

Vi er her ved et af de Stridspunkter, hvor Kampen var hedest: Transfereringen.

I sit Svar indrømmer Wiingaard i Virkeligheden, at Skolen nu er i Op-løsning: en Del er bortløbne fra Skolen og tage sig ingen Ting til, andre er »lokkede« til andre Skoler uden *testimoniis* (altsaa mod Rektors Vilje), atter andre er blevne dovne, nachlæssige og forsømmelige.

Men Grunden til denne Skolens Tilbagegang finder Skolemester Mogens let og enkelt, det er: «formedelst Ophold, naar de sidde over deres Tid, *docentibus* til stor Fortræd, Harme og Møjsommelighed».

I det hele taget har Biskoppen Ansvaret for Miseren, han har selv villet disponere alting: »Vil nu højtærede Hr. Biskop retsindigen eftertænke, hvorledes nogen kan forestaa et Skoleembede, naar han maa i Intet kalde sig Hørere efter Ordinansen; naar han intet maa flytte Disciplene efter Capacitet; naar han Intet maa *dispensere**) udi Disciplenes *beneficiis* dem tilgode; da vil jeg ydmygeligst formode, at hans Velærv. skal selv overdrage alting til mig at *dispensere*, ligesom min Formand for mig nydt og haft haver. Sker det ikke s a a forsvarligen, saa er jeg Straf skyldig«.

Mogens Wiingaards Klager blev vejet og fundet for lette. Ogsaa for Højesteret blev han dømt:

Commisariernes Dom bør ved Magt at stande, og Mester Mogens Wiingaard for første holdende Landemode gøre og underskrive den forelagte Afbedelse og Forpligt, og dersom han siden sig imod forskrevne Forpligt forseendes vorder, da at have forbrudt sin Bestal-ling.

Den 11. Oktober skete Eksekutionen paa Landemodet. Mag. Mogens maatte selv oplæse følgende ydmygende Afbedelse:

... Jeg haver højligten forgrebet mig imod min kære Hr. Biskop..., idet jeg iblandt andet har indført disse ubesindige Ord, at hans Velærværdighed var gaaet mig for nær i min Rettighed... Skolen til mærkelig Brøst og Skade... Jeg kender hermed og for alle vitterligt gør, at jeg ingen Føje eller Aarsag

*) disponere.

haver haft til denne Beskyldning . . . og beder hans Velværværdighed paa det aller ydmygeligste om Forladelse, at han mig denne grove Forseelse for Guds Skyld vilde tilgive.

Og efter Afbedelsen maa han slutte med sin Forpligt:

Jeg anlover hermed al tilbørlig Lydighed, i hvis hans Velærv. mig paa sit Embedes Vegne befalendes vorder, saa og saadan Flittighed, Aarvaagenhed og Vindskibelighed i min Skoletjeneste, at hans Velærv. aldrig skal have nogen billig Aarsag over mig at klage; og skulde jeg — det Gud forbyde — mig herimod nogensteds forbyrde, da skal denne grove Sag staa mig aaben for.

Provsternes Ansigter har vel været tillukkede, men der har været stille Glæde i Provsternes Række.

Skolens Rektor staar her i Virkeligheden som den dovne, upaalidelige og opsætsige Skoledreng, der ydmyg maa love sin Overordnede Bod og Bedring, om han vil undgaa Bortvisning fra Skolen.

Biskoppen havde nu Hals- og Haandsret over Rektoren. Den, som slaar, faar.

Det endelige Nederlag

Efter dette store Sammenstød var der en Tid Stilhed paa Aalborgs latinske Valplads. Dette skyldtes, at Biskop Foss var dødssyg, og vel ogsaa, at sligt Nederlag kunde dæmpe og skræmme selv en Mester Mogens.

Sommeren 1683 døde Matthias Foss og efterfulgtes af HENRIK BORNE-MANN.

Ogsaa han var Skolemand, idet han 1669, 23 Aar gammel, var blevet Subrektor, 3 Aar senere Rektor ved selve Frueskole i København (1672—75).

Han var af den samme ivrige, paagaaende Type som sin Forgænger; men Rektoren skulde snart faa at føle, at Svøben var blevet ombyttet med en Skorpion. Foss havde nok været haard, men han var stadig veget tilbage fra at »*tentere extrema*«, og Rektoren havde derfor kunnet holde Spillet gaende i saa mange Aar, og den sidste Afgørelse var jo ligefrem fremtvunget ved Rektorens Aggressivitet.

Bornemann har fra først af tænkt: »Med mig skal det ikke gaa saaledes; jeg lader mig i n t e t byde. Kort Proces!«

Endnu før sin Ankomst skrev han til Wiingaard, at han havde hørt, at han vilde *innovere* de *leges*, som hans Formand til Guds Ære og Skolens Forfremmelse havde givet. — W. fandt, at dette gav Aarsag til at opkradse de gamle Saar, som siuntes tilgroede¹³).

23. November i Aalborg
tilskrev Bornemann ham:

Rektoren havde at give
ham Underretning om de
Stipendier, der var ved Aal-
borg Skole, *item* havde han
at sende ham de gamle Bø-
ger og *statuta in originali*.

»*Item* haver I at tale
straks med *Con-rectore* og
Locaterne, at I med dennem
og de med eder, indgiver
mig straks skriftlig, hves I
udi nogen Maader om Sko-
lens Tilstand paa disse Tider
kan have for mig, som en
fremmed og nykommen
Mand, enten at klage eller
at advare; og det saa ræt-
sindelig, at der for Guds
Øje intet dølges, af hves
som til Guds Ære og Skolens
Fremtarv og Bedste kan

siunes at *pertinere*. Paa det jeg saa med tilbørlig Iver og Nidkærhed,
paa mit Embeds Vegne, kan vide at gøre Anstalt videre med disse Ting.

Item haver I straks, uden Ophold, at indgive for mig eders Skoles *metas et leges*, over alle Lexierne, efter de *monita**), som jeg baade i min visitats sidste Gang *publice* gav, saa og siden ofte *privatim* haver igentaget, thi jeg vil se eders egne Betænkninger, som jeg haver sagt, først, og hvad I foreslager med eders *collegis*, hvorvidt I tænke at vinde med hver Classe, og hvorledes I selv vedtage at forholde eder, paa det jeg saa siden, efter det mig godt siunes, og det som kan accordere med det Kgl. universitets Foreskrivelser, saavel *in legibus* som *in metis*, kan forandre, hves fornøden gøres, enten med Tillæggelse eller Fratagelse.

Hvorudi I haver uden Forhaling og Forsømmelse straks at expedere mine Begæringer, at I ikke skal anses for den, der er Aarsag til Skolens videre Forsømmelse, og at Skolens *membra* ikke, for eders utidige Tavshed om deres

Biskop Henrik Bornemann.
(Maleri i Budolfi Kirke.)

Kirkegaard fot.

*) Paamindelser, Formaninger.

beneficiis, skal geraade i nogen Forlis paa deres *beneficiis*, i dette mit Embedes første Indtrædelse, som maaske siden ikke saa let skal kunne remederes. Hvorfor I og paa denne forføjede Copi, som jeg fremskikker videmeret under min egen Haand til eder, ville være tiltænkt at paaskrive, denne min Vilje i Dag at være eder tilkendegivet. Hvorefter I vil eder rette«.

Dette er Kommandotone, der vel nok var Biskoppen egen, men dog yderligere skærpet, fordi Rektoren — med sin sædvanlige Udsættelses- og Undlædelsespolitik — flere Gange havde siddet hans Ordre overhørig.

Saa sendte Rektoren da bl. a. de ønskede *metæ*, derimellem ogsaa nogle for Københavns Skole, hvor Bornemann jo havde været Rektor, og nogle fra Viborg. Men mellem de første var der flere *errata**), og i de sidste var noget raderet!

Selv mente Wiingaard sig sagesløs heri, men han maatte lide under Revselsler, Trusler og Advarsler, siger han. Biskoppen har vel ment, at det var simpelt Bedrageri.

Atter vrede Bryn mod vrede Bryn. Og nu gaar Begivenhederne Slag i Slag i de næste 3 Uger.

Bornemann har aabenbart ligesom Foss ment, at der arbejdedes for lidt i Skolen, og villet have Kravene sat op. Han har ligesom Foss ogsaa været utilfreds med Rektorens Kundskaber, og en Dag noget senere foreholdt han Rektoren, at Biskoppen efter Loven maatte eksaminere ikke blot Disciplene, men ogsaa Rektoren. Wiingaard svarede: »Javel, men offentlig, saa baade Hørerne og Disciplene er hos,« hvorpaa Biskoppen satte sin Tommelfinger for Rektorens Øje og sagde: »Top, denne Time!!« Rektoren gik nu hjem sig kortelig derpaa at berede; hvorpaa Biskoppen dog sendte Bud, han skulde ikke være saa snar, om der faldt et heftigt Ord.

Den latinske Luft i Aalborg Skolestue har været tung i de Dage.

Saa kom Udbruddet.

Det var gaaet tilbage med Skolens Ligpenge. Folk gav nu saa saare lidt, fordi Skolen ikke længere kastede Glans over Familien ved at føre Toget gennem Gaderne, men kun gjorde Opvartning i Kirken.

Da nu tillige en kgl. Anordning tilholdt Biskop og Stiftamtmand at sætte en vis Takst, fik disse den 14. December 1683 en ny Aalborg Scholes Liig Taxt¹⁴) indført. § 2 lyder:

»For 16 skikkelige Skolebørn, som skulle siunge udi Kirken til Lig-Tjeneste 3 Sl.dlr. Og skal da bemeldte 16 Skolebørn være Halvdelen med Kapper og

---

*) Fejl.

Halvdelen uden Kapper, som foruden, hves der sjunges udi Choret før Prædiken, skulle være forpligtede, strax Præsten gaar af Prædikestolen, i god Orden og Skik, Par efter Par, at staa midt paa Gulvet, i den brede Gang af Kirken, og der sjunge for Sørgefolkene de imod Lig-Tjenestens Ende sædvanlige Ligpsalmer«.

Denne sidste Bestemmelse, der gentages i de øvrige §§, var en Skik fra Frue Kirke i København, som det var Biskoppen meget magtpaaliggende at faa indført i Aalborg — og faa indført straks.

Dagen efter, 15. Dec., sendte Biskoppen Anordningen op paa Skolen. Rektor lod *Jørgen Hansen*, 5. Lektiehører og Degn til Budolfi, og Bent Sørensen, 4. Lektiehører og Degn til Vor Frue, hente, forelæste dem den og leverede dem derpaa Anordningen¹⁵).

Med den kritiske Indstilling, Rektor havde over for alt, hvad der kom fra Bispegaarden, har han ikke kunnet tilbageholde sin Mening: At Anordningen var *obscur*, han vidste ikke, hvorledes han skulde forstaa de sidste Ord i det første Punkt. Dernæst at Skolen var gaaet for nær, de kunde ikke have den 6. Del mod det, de tilforn havde nydt.

Den 17. December, da Bispen var paa Skolen for at distribuere Skolens *beneficia*, gentog Rektor sin Kritik. Til det første svarede Bispen, at den var intet *obscur*; til det andet: *Quod scripsi, scripsi*.

Samme Dag blev der budet for et Lig ved Navn Johanne Urbansdatter. For dette Lig blev der leveret Rektor de 3 Sletdaler, hvilket han averterede Jørgen Hansen om. Men han forglemte at vare Disciplene i hans egen Lektie til for Lig.

Den 18. December ved 10 slæt, da samme Lig blev begravet, skikkede Jørgen Hansen Bud, ved sin Discipel Niels Petersen, om Rektor havde varet Degnene til for Lig. Han maatte svare nej, men befalede straks samme Bud, at han skulde vare dem at møde i Skolen og derfra søge sig i Kirken, at sjunge for Liget, og forholde sig efter Jørgen Hansens Instruks.

Vi er nu i Budolfi Kirke, hvor Biskop Bornemann selv er tilstede. Han konstaterede, ikke uden Harmes, at Disciplene kom ikke i nogen Maade skikkeligen eller i rette Tider, men med største Konfusion og Uskikkelighed, leendes og stimendes, med en hastig Renden op og ned ad Kirkegulvet.

Og værst blev det, da man kom til det Punkt, der efter Mag. Mogens Mening var *obscur*, da »Degnene« — staaende omkring Kisten — skulde synge: Saa lade vi hende sove i Fred . . . saa fandt de unge Mennesker dette nye og uvante saa morsomt, at der opstod Fjanten og Fnisen og slet dulgt Munterhed mellem Sortkapperne paa Kirkegulvet.

Da Biskoppen fandt, at denne Uskikkelighed og Disorder med samme Lig-tjeneste gik ej alene mod hans Anstalt, men mod al kristelig Andagt og sømmelig Skik i Guds Hus, lod han samtlige Skoletjenerne straks indkalde i sit Hus om Aftenen.

I sin Beretning for Højesteret udbryder Wiingaard her: »Stormægtigste Konge, nu vidste jeg fattige Menneske mig ingen Fare, vidste ej heller af nogen Forseelse, førend Prædiken var endet«. Det er sandsynligt, at dette virkelig passer; han var saa sløset, planløs og tilfældig i sine Dispositioner, at han slet ikke har tænkt, at der kunde komme en Ulykke ud af hans Overfladiskhed og Undladen.

Da Skoletjenerne kom til Biskoppen, var denne mægtig ophidset, taledede dem haanligen og haardeligen til, og iblandt andet spurgte han, om de alle samtlige eller en af dem havde rottet dem tilhobe imod ham.

Rektor: »Jeg beder ydmygeligst om Forladelse. Jeg lover for os, at hverken en af os, ej heller vi alle samtlige haver det gjort.«

Biskoppen blev ved at tale dem ilde til, gav dem adskillige *tituler*, sigendes bl. a., at han mente, han var kommet til Mennesker og ikke til Bæster.

Ole Bjørn, der var Ordensmenneske og hidsig, er blevet forbitret over, at der saaledes hvilede Mistanke paa ham for noget, han slet ikke kunde gøre sig skyldig i, og idet han har sagt et Par hæftige Ord, har nogle Spypartikler*) ramt Biskoppen, der raabte, om han vilde kaste sit Skarn ud i hans Ansigt!

Omsider bad Rektoren, at Biskoppen dog vilde give *patience*, at man kunde forhøre, hvorledes det hængte sammen, han vidste intet, hvori *fauten* skulde bestaa. Bispen udbrød hidsigt: *patience!* Saa tav Wiingaard, og der blev en lang Pavse.

Det er ikke sandsynligt, at Mogens Wiingaard stadig kan have troet, at han var helt uden Skyld i det skete. Men i hvert Fald blev det ikke ham, der brød den lange Pause med det forløsende Ord, men Jørgen Hansen, der jo unægtelig ogsaa foreløbig stod med det ubehagelige Ansvar: »Der Klokken var halvgaen 11, og det var flux mod Liget skulde begraves, da sendte jeg Bud til *Rectorem*, om han havde varet Degnene til med Kappel for Lig. Da sagde han nej.«

Nu vendte Bornemann sig mod Rektoren. Han fandt, rimeligt nok, at Wiingaard, som *Rector scholæ* og som den, der i sin Samvittighed kunde vide, at Forseelsen var fra ham selv, burde med al Høflighed have undskyldt samme Forseelse. Men i den Sted, hævder Biskoppen, beviste han ham slet ingen *Submission* eller Høflighed, men mere, efter sin gamle Maner, paa alle hans

---

*) Han vilde »*excernere sputum*«.

alvorlige Tilrettesættelser, en utilbørlig Trotsighed og Stivhed. Han vilde intet som helst indrømme, havde intet forsømt og intet gjort ilde.

Da slog Lynet ned: »Efterdi I ej vil vide, at I haver gjort Uret, suspenderer jeg eder, og haver I at entholde eder fra Embedet, indtil Sagens Uddrag.«

Og vendt mod de andre, men vel sagt til Jørgen Hansen: »Jeg kunde lige saa vel have gjort det imod eder, men I er mig alt for ringe, at jeg skulde udøse min Vrede paa eder.«

Wiingaard stod en Stund forbavset og forfærdet — han vidste vel, hvad en saadan Suspension kunde medføre for ham. Omsider gik han hen at tage Afsked og vilde faa Biskoppens Haand. Men saa fik han endnu en *titul*: at Biskoppen ikke vilde værdiges hans Haand *propter ruditatem**).

Biskoppen havde tænkt: »Jeg skulde siden ikkun med saare liden *respect* have kunnet gjort noget i Embedet, enten for den ene eller for den anden, dersom saadan min første *publique* Forretning skulde saa af mine egne *suppositis* strax uden al Frygt trædes under Fødderne.«

Men det var alligevel en fortrædelig Sag, og næste Morgen tidlig, 19. December, Kl. 6¹/₂, da Biskoppen gik til Alters, sendte han Bud til Mester Mogens og tilbød at hæve Suspensionen, ifald denne — i Stiftamtmandens, Provsternes og Skolepersonernes Nærværelse — vilde *agnoscere* sin *errorem*, *deprecere***) den og anlove herefter bedre *observants* og Lydighed, »hvilken Fornøjelse jeg siuntes, jeg maatte endeligen i det ringeste have, for saadan *obstinat* og *public* Foragt, efterdi Suspensionen varede dog ikkun en Nat over, medens det var mørkt og der ganske intet forefaldt for *Rectori* i Embedet, ja var ingen uden Conrector og Hørerne alene bevidst, da dog den ganske Stad fast vidste af den overtraaden Anordning«.

Men Mag. Mogens fandt, at der ved en saadan Submission vilde lægges Baand paa *Rectorem scholæ*, og afviste Sendebudene — haanligen, siger Bornemann, »og siden ved opsætsige Gebærder og mange usømmelige Ord offentlig injurierede han mig«.

Der var ingen Vej tilbage, Wiingaard vidste, hvad hans Indsats var nu, og endnu samme Dag forlod han Aalborg og ilede til København.

Under al den Opstandelse og Staahej i Kleresiet og i Glæden over den besværlige Skolemesters Ulykke glemte, forstaar man saa godt, Budolfi Kirkes Sognepræst, Peder Clausen Reenberg, Johanne Urbansdatter, da hun var kommet

*) Ubehøvlighed.

**) Erkende sine Fejl og bede om Undskyldning.

i Jorden, og fik ikke hendes Navn med de behørigte Oplysninger indført i Kirkebogen.

Nu skulde det endelige og afgørende Slag staa, og begge Parter virkede for sin Sag ved Henvendelse de rigtige Steder, som det vil ses af følgende Brev (af 9. Februar 1684) fra Justitiarius ved Højesteret, *Michael Wibe*, til Bornemann¹⁶⁾:

... Hvad ellers den Person angaar, som er *Rector scholæ* udi Aalborg, da haver han vaaret hos mig og hans Sag andraget, men jeg befinder af hans egen Relation, at han ikke er paa den rette Vej; hvorfor jeg formanede hannem til at antage en bedre Conduite og at begegne eders Velærv. med tilbørlig *respect*, *observant* og Lydighed. Men jeg fornå, at han haver mere Lyst til Trætte og Proces og vil endelig, at Sagen skal komme til *judicis decisionem*, som vel ikke kan udfalde meget favorabel for hannem. Saa vidt jeg kan se, saa er det et *contentiosum**) *ingenium*, som, kan ske, har noget lidet studeret, men ikke lært at tvinge sine affecter, eller at formere sit Gemyt til *modestiam*, Dyd og Lemfældighed, et alge~~m~~en *vitium***), om jeg tør det sige, fast hos en stor Del af dennem, som vil have det Navn hos os at have studeret.

Ihvor om alting er, saa kan eders Velærv. noksom være forsikret, at intet her enten skal expederes eller i andre Maader foretages, som — i denne Sag saavel som i alle andre, som grunder sig paa Ret og Billighed — kunde være hans Embedes Myndighed og Autoritet til *præjuditz*«.

Bornemann stævnedes Wiingaard til at møde i Aalborg for Landemodet, men han udeblev og lod Retten gaa sin skæve Gang (9. April 1684 faldt Dommen). Han havde nemlig allerede — 5. Marts — stævnet Bornemann for Højesteret. 3. Juni føjede han dertil en ny Stævning af hele Kleresiet, Stiftamtmand *Hondorph* og samtlige Provster, for — ved deres Dom — at have vist Stævningen for Højesteret Despekt. Det er, som han ikke — selv nu — kan lade være med at samle paa Fjender.

Den 28. August kom Sagen for, og endnu her for Højesteret hævder Wiingaard, at han ikke véd udførligen, hvoraf Sagen rejser sig.

Dommen gaar ham fuldstændigt imod. Han dømmes til at have sit Embede forbrudt samt til offentlig og fornøjelig Afbedelse til Stiftamtmand og Provster for Stævning.

Endelig! I den latinske Skole, i Bispegaarden og rundt om hos Provsterne blev der draget mangfoldige Lettelsens Sukke.

Et lille Efterspil stod dog tilbage.

---

*) Stridbar, polemisk.

***) Fejl.

Der har (siden 1676) været saa stille omkring Mester Mogens og Mester Ole i deres indbyrdes Forhold, men derfra vil det være letsindigt at slutte til et kordialt Forhold:

Mester Mogens og Ole Bjørn, der havde været konstitueret Rektor i den Tid, Wiingaard var suspenderet, kunde selvfølgelig ikke ordne deres sidste Mellemværender i Fordragelighed, og Landemodet maatte dømme dem imellem¹⁷⁾.

Ole Bjørn ønskede sin Modpart skarpere til rette sat, men her mente man dog, at »det staar Mag. Bjørn bedst i denne Post at bære over med sin Vederpart«. Men ellers gav man ham Medhold:

»Endelig at bringe alting til Rigtighed engang med saadanne vidtløftige Processer imellem disse hæderlige Mænd: da tilfindes Mag. W. her for Retten . . . straks inden 15 Dage at skaffe Mag. B. fuldkommen og skadesløs Fornøjelse i alle Maader, for alt hvis han paa *rectoris* Løn fra Mag. W.s Suspensions dato indtil Højeste Rets Doms Afsigelse i Sagen kan prætere; og derforuden, for saa mange u-nødvendige Processer, han haver indviklet ham udi, baade til Hjemting, Herredsting og Landsting, at betale Mag. B. straks og uden Forholdning 30 Slettedaler . . .«.

W. levede nu en kortere Tid paa sin Ejendom *Kaasgaard* i Jetsmark. Men hans økonomiske Forhold var kommet i en saa haabløs Forfatning, at han blev sat i Gældsængsel, hvor han sad i 3 Aar, til han, ved en kgl. Resolution af 12. Jan. 1689, kom ud igen »p. Gr. af sin bekendte armelige Tilstand«.

Resten af sit Liv levede W. i København som Litterat. For at eksistere oversatte han, bl. a. *Florus: Romerske Historie*, og *Curtius: Alexander den Store**). 1710 fik han en Hjælp paa 6 Rd. af det Hoepnerske Legat for fattige, syge Studenter, og kort efter er han død.

En af de faa Glæder, han havde i sine sidste Aar, var Ole Bjørns Ulykke, som han endog søgte at skildre i sin *Relatio danica de Enurgemenis Tistadibus* (om Besættelsen i Thisted se S. 121). Hans eget Fald var vel stort, men den andens var større.

---

*) Denne synes at have faaet en ikke ringe Udbredelse. Jacob von Thyboe siger, at han haver læst den Bog sexten Gange, ja sexten Gange til og ført sig den til Nytte udi adskillige Krige; efter den plejer han at rangere sine Tropper. Og naar Herman von Bremen i *Collegium Politicum* siger: »Mener I vel, at det er af Frygt, at Duc de Vendosme har retireret sig og sat Ild paa Landet? Nej den Karl har læset Alexander Magnuses Krønike, thi saa gjorde han, da Darius forfulgte ham«, røber han ogsaa Kendskab til Mons. Wiingaards Bog, i hvert Fald dens Eksistens!

Personen Mogens Wiingaard

Om Wiingaards to episkopale Modstandere følgende:

Matthias Foss var en myndig Mand, der dog søgte at komme et langt Stykke Vej med det gode: der gik tre Maaneder, inden han skred ind over for den slette Ledelse af Musiken, og han lod to Aar gaa, inden han anlagde Proces, da Wiingaard lod de to Kirker i Hassing forfalde. Naar han gennem saa mange Aar undlod at skride til det yderste over for Wiingaard, kan det ogsaa, foruden af Ængstelse, have været af en vis Fredsommelighed.

Hos *Bornemann* derimod var der kort fra Ord til Handling — Suspension-Scenen viser endog, at han kunde være hidsig —, og han veg ikke en Tomme fra, hvad han havde bestemt.

Men om dem begge kan man fastslaa, at de var dygtige og interesserede Skolemænd. Begge havde de som Rektorer indlagt sig Fortjenester, og som Biskopper var for dem begge Aalborg Skole deres Skole, hvis Flor var deres Ære, ogsaa de fortsætter altsaa den smukke Tradition helt fra Katedralskolens første Tid af Ansvarsbevidsthed og Skoleiver. Med Myndighed fik de Stipendiernes økonomiske Forhold ordnet, saa de nu altid uddeles — og uddeles i rette Tid. Paa alle Skolelivets Omraader vilde de Orden og Fasthed.

Der gaar altsaa en Idé igennem deres Arbejde. Det kan man ikke sige om Mogens Wiingaard, det skulde da være den at holde sig sine Modstandere fra Livet og selv komme dem saa tæt og ubehageligt ind paa Livet som muligt. Han var en gold Natur.

Naturligvis har Foss og i højere Grad Bornemann en Del af Skylden for det daarlige Forhold.

Men anderledes stiller det sig, naar vi skal bedømme ham sammen med den fredsommelige, men stædige Hører. Med *Jacob Pedersen* forsøger han aldrig nogen Sinde at tale sig til Rette, han er hidsig, ja helt ubehersket, og da han har faaet noget imod ham, forfølger han ham, vil slaa ham ned. Overbærenhed, Smil og Venlighed har han i n t e t af.

For at komme sin Uven til Livs undser han sig ikke for at bruge sine Disciple som Spioner, og han ikke blot modtager, men søger Oplysninger hos dem, der kan være til Fordærv for Fjenden.

Takken til Høreren for hans beherskede Optræden i Kirken er, at Rektoren — uden Motivering! — nægter at straffe den brutale og næsvise Herre fra 4. Lektie (S. 88). Han mangler nemlig helt Solidaritetsfølelse med sine Medarbejdere. Skolen — det er mig, Mester Mogens Wiingaard!

Han stod fremmed og fjendtlig overfor Lærerne og de overfor ham. De følte sig endogsaa økonomisk forurettet af ham, saa de maatte søge deres Ret for Domstolene. Da han ikke kunde vinde dem, maatte han binde dem. Da den store Proces i 1682 stod for Døren, indhentede Biskoppen Oplysninger hos hans tidligere Hørere (omtrent forøvrigt som Rektoren brugte sine Disciple), og en af disse, *Jens Ibsen Vidsted*, Præst i Sejerslev paa Mors, meddelte (26. Juli 1682)¹⁸): »Saasom . . . min kære Hr. Biskop . . . haver mig . . . anbefalet, at jeg skulde give fra mig en skriftlig Underretning, hvorledes . . . Mag. Mogens Wiingaard . . . tager dem udi Ed for sig, som af hannem som *Collegæ* . . . bliver indsatte og beskikkede, da kan jeg i Guds Sandhed vidne og vidner, — om fornødent gøres, vil jeg personligen forklare og vedstaa — at den 'Tid, jeg af hannem blev indsat . . ., maatte jeg iblandt andet i den Mening . . . afigge mit *jurament* paa *ne nihil contra Mag. Magnum Wingardum machinaturum*«*).

Den Skoleaand, Mag. Wiingaard skabte, var saa slet som mulig. Fjendskab mellem de to Ledere, Konrektoren og ham. Lærerne har han demoraliseret, de svagere ved at kue dem, de stærkere ved at fremkalde en i det store og hele gold Opsætsighed, saa der har været en Blanding af Servilitet, Fjendskab og lurende Skadefryd. Samfølelse og Sammenhold har der ikke været, hver passede sit, forsaavidt han fik Lov til at være i Fred for den anden, og gjorde det i Reglen daarligt, fordi Interessen i en Skole af denne Art maatte svækkes.

Samarbejdet svigter fuldstændigt. Naar Rektor har transfereret, sætter Høreren Børnene tilbage, naar Biskoppen har truffet Bestemmelse om Opflytning, laver Rektoren den om, indtil Biskoppen maa fratage Rektoren — Lederen af den daglige Undervisning — Retten til at træffe Afgørelsen paa dette vigtige Punkt.

Ufreden og Ufordrageligheden laa over Skolen, fra Morgen til Aften, fra Mandag til Lørdag, fra Nytaar til Jul.

Ofte forekom Skandale-Scener for aabent Tæppe, hvor Rektoren tilsidesatte og nedbrød Hørernes Autoritet, Konrektor Rektors, og vice versa, og alle vidste, at Biskoppen havde en helt anden Mening end Rektor.

Det kunde ikke blive andet med en Mand til Leder som Mogens Wiingaard: fuld af Diktatorlyster, uden Diktatorevner, upaalidelig, saa man sjældent vidste, hvor man havde ham, intrigant, manglende Selvkritik og Selvkontrol.

Dertil meget sløset, aldrig noget i Orden, hvorfor hans økonomiske Forhold til andre ogsaa altid var et Virvar af Krav og Modkrav. For Højesteret i 1676 sagde Foss: »Som en af Tavlerne her i Kirken er indrettet til fattige Skolebørn

*) Ed paa ikke at optræde fjendtligt mod Mag. M. W.

i Vadmel at klæde, de og derforuden have deres Vadmel af Ligpenge, saa har han dog aldrig klædt et Barn derfor, siden jeg hidkom, det mig er vitterligt, eller gjort Regnskab for slig Opbørsel, i hvor tit jeg har manet ham derom. Vel er mig ved andres Hænder tilkommet et Regnskab, han skal have lagt ind paa min Formands Skifte, men som der var hos Indtægten ingen Specifikation, hvoraf den viser sig, hos Udgiften ingen *Quittance*, saa kan jeg det ikke for et Regnskab anse. Dog det er nu 4 Aar siden han det forfærdigede, og efter den Tid har han ingen Regnskab villet gøre med mere, som hans Egennyttighed af Skolebørnenes Intrader kunne bevise af«.

Wiingaard har sikkert ikke været uredelig med betroede Midler, men at han kunde mistænkes derfor, er forstaaeligt, naar hans Regnskaber er i en saa haabløs Uorden.

Den kloge Justitiarius saa helt rigtigt: »Det er et *contentiosum ingenium*, som, kan ske, har noget lidet studeret, men ikke lært at tvinge sine affecter, eller at formere sit Gemyt til *modestiam*, Dyd og Lemfældighed«.

Desperado og Spillernatur som han er, og med den fuldstændige Mangel paa Evne til at tale sig tilrette, er det næsten som *Processen* bliver hans naturlige Sprog i Omgangen med Mennesker. Processer fylder helt hans Tilværelse (et skønsomt Udvalg af dem, men heller ikke mere, er givet her). En Lommeprokuratorhjerne. Han blev helt professionel, eller næsten mere, fuld af Finter og Kneb (der undertiden skaffede ham Sejren), fuld af tomme Løfter, udrustet med en sjælden Evne til at holde hen. En Kværlant, der udnyttede og misbrugte det juridiske Apparat, af en Type, som ogsaa kendes i Dag. Han red Biskopper, Provster, Præster og Hørere som en Mare, Kiv og Spektakel, Ufred og Proces stod om ham, Danmarks mest proceslystne Skolemand.

Gustav Frøding har fortalt os om de to Bønder: *Jan Erså i Nackeby* og *Per Perså i Backeby*, der altid levede i Ufred med hinanden og kun havde en Glæde, naar det gik den anden galt. Og det blev ikke bedre med Alderen.

Ju mera de bedagades	Och ingen av dem mjuknade
Dess mer det stämdes, klagades	När de på slutet sjuknade
Och tappades och vanns.	Och stoppades i jord.
Var domen för Per Perså,	»Vi' nästa ting, Jans Erså!«
Så vädjade Jan Erså	»Vi möts, vi möts, Per Perså!«
Till närmaste instans.	Var deras sista ord.

Det er en Digtters spøgefulde Skildring af det *contentiosum ingenium*, som ogsaa Mogens Skolemester havde.

Wiingaard havde en ældre Broder *Kjeld Mogensen*. Han aflyste 4. Sept. 1664 sin Hustru fra Prædikestolen som udygtig til Ægteskab, og Søndagen derefter lyste han 23 Gange til Ægteskab mellem sig og Kongens Datter¹⁹). Han blev afsat, han var helt gal. Men ogsaa over den yngre Broders hele Færd er der noget patologisk.

Men Medaljen maa da have en Avers? Ethvert Menneske er da en eller anden Blanding af ondt og godt!

Mogens Wiingaard var en from Mand. Han stod skarpt mod Kirkens Embedsmænd, men han vaagede nidkært over, at Disciplene hørte Herrens Ord og mødte flittigt i Kirken. 1690 udgav han Sex aandelige Sange til Nyt-Aars Opmuntring opsat ved Modgangs Wilkaar. Her taler han om vor syndige Natur:

Men naar Mammon, Verden og Kødets smiler,
Vi til deres Smigren da ganske iler,
Og for dennem os med Credenzen bukke
Og Gud udlukke.

Djævlen vi jo kalde paa i vor Tale,
Ihvor hart ham Skrifterne og afmale,
I hans Gerning vi os og id'lig øve
Og Gud bedrøve.

Han indvikler os i vor Gods og Vælde,
Som man fanger Diur udi Garn og Fælde,
Og som Edderkoppen sin Væv udspinder
Og Fluen binder.

Hvorudover vi strax forkippet blive
Paa den sulten Mammon og os hengive
Fra Guds Pagt til Satan og os forbryder
Mod det Gud byder.

Dersom en Soldat ikke bedre holdte
Sig til Fanen rød, som han sig tilsoldte,
Hvad Straf mener du, han da skulde lide,
Ja Spot og Kvide?

Ligesom man i »Far Verden, far vel« mærker Kingos Synsbevidsthed, mærker man heri Mogens Wiingaards og hans Følelse af egen Ringhed og Svaghed.

Men det er umuligt at finde nogen som helst Forbindelse mellem hans fromme kristne Indstilling og hans Indstilling overfor hans Medmennesker og hans Livsførelse.

Kiv og Vrøvl havde han i rigt Maal; men der synes aldrig at have været noget mellem ham og Disciplene. Da Biskoppen 1682 bebrejdede ham, at han saa for meget paa Forældrenes blinde Begæring, svarede han: »Hs. Velærv. ved vel, at man beskedentlig og høflig skal omgaas Forældre, som sætte deres Børn til Skolen«. Nu var Rektoren jo den »milde« i Krav til Maal og Opførsel, medens Konrektoren, der vilde have Orden, og Biskoppen var de »strenge«, og det har vel givet ham en vis Popularitet mellem Børn (og Forældre); muligt er det ogsaa, at han har været venlig af Sind overfor Børnene, men noget Bevis derfor har vi ikke.

Endvidere var han en kundskabsrig Mand — hans Virksomhed efter Afskedigelsen viser det — og en aandelig interesseret Mand, men altsaa ikke saa meget, at det kunde gøre ham mere *modest*, *tempereret* og *følgelig* udi hans Tale.

Som det vil erindres, udtalte Universitetet, Landets Eksamenskommission: »De Discipler, som fra Aalborg Skole til Akademiet haver paa nogle Aar været fremskikkede, ere blevne befundne saa grove, som neppe nogen af nogen anden Skole«. Denne Dom er utvivlsom rigtig.

Skolen havde faaet et daarligt Ord paa sig, og Eleverne forlod den (i 1681 var der kun 77 Elever i de 6 Klasser, deraf 10 i Mesterlektionen).

Tilbagegangen kan maales med Tal: i de sidste 12 Aar af hans Forgænger Chr. Mortensens Rektorat, 1656—67 (1654—55 var der Pest) blev ialt 133 Student fra Aalborg Skole, i de sidste 12 af Wiingaards (1673—84) kun 48.

Mag. Mogens var i alle Maader Aalborg Skole en dyr Mand.

Men den interesserede Læser maa være ham taknemmelig for, at han skaffede Aalborg Katedralskoles Historie nogle spændende Aar og levende Situationer; der var altid Drama i hans Tid.

Konrektor *Ole Bjørn*, der medens Wiingaard var suspenderet, ledede Skolen, har sikkert haabet paa og regnet med at blive Rektor. Men deraf blev der intet. Allerede i 1684, straks efter Afskedigelsen, traadte han ud af Skolens Tjeneste, sikkert paa en eller anden Maade tvunget eller nødnet dertil af Biskop Bornemann, der — som vi snart skal se — havde sine egne Planer.

Men hvad hans Motiver end har været, var det en fortjenstfuld Gerning, at han fik Mester Ole ud.

1692 blev Ole Bjørn Præst i Thisted, og her fik han en endnu sværere Kamp at bestaa end den mod Mag. Mogens.

Til Straf for Synderne her paa Jorden foer Djævelen — saadant var jo sket saa ofte før — i to af hans Sognebørn, Maren Spillemands og Barnet Karen Olufsdatter.

Ole Bjørn tog Kampen op. 3—4 ja undertiden 5 Timer laa han i Bøn for at uddrive de onde Aander, idet han dog — for nogen *Respiration* — afvekslede med bekvemme Salmer at lade synge imellem. Det var som Angreb og Modangreb mellem Djævelen og ham; en Aften blev 18 onde Gejster drevet ud af Maren Spillemands, hun saa dem (Gejsterne) udfare som en Sværm af Bier eller Fluer; men næste Dag var de der igen i hende, og han maatte uddrive dem, først 6, saa 4, saa 2 og 2.

Snart efter var 10 andre Kvinder besat; Ole Bjørn havde faaet Hjælp i sine Besværgelser af to unge Teologer, nu skulde ogsaa Herredets 3 Præster hjælpe ham i hans Manen.

Biskoppen i Aalborg, Jens Bircherod, havde hidtil støttet ham. Nu kom han selv til Thisted, men ved at tale med de to først besatte fandt han, at det var Bedrageri.

Men Ole Bjørn holdt fast paa sin Mening: det var Djævelen, der talte ud af de Besatte, og først naar de Troldkvinder, de havde anklaget, fik deres Straf — Baalet —, var Roden revet op og Satan besejret.

Det er to Tider, der støder sammen: Kirkens gamle Tro paa Heksenes onde Magt og den nye Tids Rationalisme.

Ole Bjørn vilde ikke give sig. Han lod falde adskillige spotske og foragtelige Ord mod Biskoppen. Havde han før kæmpet baade mod Mogens Wiingaard og Djævelen, frygtede han vel ikke Jens Bircherod nu.

Sagen blev tilsidst ført for Højesteret, og her blev (1698) flere af de Besatte og Ole Bjørn dømt som Bedragere og altsaa Gudsbespottere. Ole Bjørn skulde afføres sin præstelige Dragt og indsættes i Fængsel paa Livstid. Aaret efter formildedes Straffen til Landsforvisning.

Samtiden saa kun Alternativet: Besættelse—Bedrageri. Den moderne Forskning²⁰⁾ regner de »Besatte« for Hysterikere. Ole Bjørn har utvivlsomt været i god Tro; som fanatisk Troende har han, som saa mange endnu paa hans Tid og som Peder Palladius tidligere, villet skaffe Heksene »en sviende Hale«, for derved at bekæmpe Satan og skaffe de Besatte Fred. Ja, han har selv personlig haft en Forsmag paa Besættelse, »helst da to hvide Rotter om Natten vilde kvæle hannem«.

Fældende i vore Øjne er derimod den anden Beskyldning imod ham for »forargeligen, skammeligen og utugtigen at have omgaaets en Del af det unge Kvindekøn i sin Menighed ved den saakaldte »faderlige Revselse« paa Rumpen,

som han haver forøvet«, Slag med Ris eller Haanden, naar de ikke kunde deres Børnelærdom.

Ole Bjørn benægter ikke den faderlige Revselse nævnte bare Sted, men henviser til Loven, som tilholder, at Ungdommen maa revses med Ris for bedre at undervises i sin Kristendom og derved undgaa Bøddelens Haand i Fremtiden.

Men Aarsagen til denne sære Lyst og Tilbøjelighed har været at søge, siges der²⁰), i en degenerativ sjælelig Abnormitet. Efter alt hvad der foreligger, synes Forklaringen at være den, at han fandt en pervers Tilfredsstillelse for sin Køn-drift i »den faderlige Revselse«.

Det kan ogsaa af denne Grund siges, at han var en farlig Mand at have i en Skole. Med ham og Mogens Wiingaard som Ledere var Aalborg Skole ikke blot en s l e t Skole, men ogsaa en u h y g g e l i g Skole.

Ulykke og Fald var det eneste, de to Kompagnoner havde fælles. Skæbnen var ikke uretfærdig.

Kundskabs- Hukommelses- og Remseskolen

Skolen og Kirken

Kort Tid efter at Bornemanns Efterfølger paa Bispestolen *Jens Bircherod* var kommet til Byen sendte vor gamle Bekendt, Sognepræst ved Budolfi, *Peter Clausen Reenberg*, ham en Klage (20. Sept. 1694)¹⁾ over Rektor *Ware*:

»Kan jeg intet tie længer til den Forsømmelse, der er med den sædvanlige Chor, Bøn og Sang i Kirkerne, idet ingen kommer der, enten af Hører eller Discipler, uden een, 2 à 3 af den øverste Lektie og de smaa Peblinger, saa den Gudstjeneste ganske skødesløst omgaas. Hvoraf disse Consekventser kan følge:

1° Vænnens intet Ungdommen fra Barnsben op til nogen Guds frygt, lærer ingen Psalmer, af hvilke vi bør have nogen Forraad . . .

2° Naar de smaa flyttes op i Lektierne, følger de deres Forfædres Vaane, bliver borte af Bønnen, tager Frihed, hvor ingen Opsium er, falder fra Guds frygt, kunne saa aldrig tone en Psalme . . .

3° Vænnens de til Leg og Ørkesløshed, efterdi de ere dog uden Skolen den hele Time i det ringeste — uden saa er, at Hørerne kan tage dem paa Kammeret et $\frac{1}{4}$ heller lidt mere, mulig det kan nogen Tid falde under et Skin, at baade Hørere og Discipler kunne der bedre *absentere* af Kirken . . .

Menigheden og den gemene Almue haver taget Forargelse og *absentere* nu fra Bønnen, mere end nogen Tid tilforn, saa de ligger end denne Dag *Mag. Mogens Wiingaard* det til Berømmelse, at han med *Conrectore Mag. Ole Bjørn* vare aldrig forsømmelige i det Stykke, men gerne samledes med al Skolen i den Tjeneste, altid een af dem i det ringeste.

Det haver saa vaaret Skik her af Arilds Tid, som jeg hører af gamle Folk, og selv ved, det var saa Skik, da jeg kom her.

Jeg giver *Mag. Ware* at betænke, hvor vi, siden Reformatzen, haver faaet

vore Toner og Melodier i Kirkerne, om det ikke er sket ved gudfrygtige, lærde Mænds Flid, der haver holdet Skolebørnene dertil, af hvilke den gemene Mand siden haver lært Melodierne i Kirken. Og nu, vi haver Forandring paa Melodierne og større Mængde paa Psalmer*) til Menighedens større Opbyggelse . . . kan det ske bedre end . . . ved at Disciplerne sjunger Psalmerne til Bønnen? hvor der møder nu En, nu Anden af Almuen, særdeles naar der er Skiftedag, de hører en Psalme, de vidste intet tilforn, de ser, det drives med Alvorlighed, En siger den Anden deraf, derover faar Almuen Lyst at søge Kirken, og ingen Psalme bliver fremmed for dem om Sabbathen.

Men aldrig saas Skolen samlet i Bønnen, saa siger den gemene Mand, uden naar Bispen gik til Skrifte.

Jeg beder ydmygelig, at der maatte raades Bod paa. Jeg ved intet, der kan siges mod, uden at Disciplerne skulde hindres fra Skolen og *studiis*. Jeg svarer, det maa endelig staa fast: *pietas ad omnia utilis*, de Studeringer og den Flittighed, der holder os fra Guds frygt, opbygger lidet, det er Skolens Pligt at opvarte og særdeles gaa andre for med godt exempel, mange Guds Børn sætter deres Børn til Skole for Guds Frygt fornemmelig, der nu tager Forargelse . . .

Højtærede, kære Hr. Biskop og Fader, tager denne min Skrivelse vel op og udtolker den i den bedste Mening, for Guds og Eders høje og hellige Embedes Skyld . . . Gører og noget for mit hellige Embedes Skyld . . . Dog beder jeg om den hæderlig og højlærde Mands, Mag. Søren Wares Venskab, at dette i Mindelighed, om muligt, maatte rettes, og vi leve som Christlige, i retsindig Eendragtighed og Kærlighed, uden nogle privat interesse og Had, og bygge saa tilfælles paa Jerusalems Mure, hvilket aldrig kan ske, Gud til nogen Ære, uden vi forstaa hverandre vel og dependere af den Orden og Skik, Gud i sin Kirke fra Apostlernes Tider haver indrettet, og hos os, ved vor allernaadigste Konges Begæring, er ved Loven og Ritualet stadfæstet«.

Klagen er et interessant Dokument til Belysning af Tiden. Det, Peder Clausen kæmper for, er den gamle Kirkeskole, hvor Skolen var Kirkens Forgaard, hvor Skolen kun havde Kirkens Maal. Endnu Mogens Wiingaard og Ole Bjørn havde dette Syn.

Men under deres Efterfølger, Ware, er det altsaa blevet anderledes.

Han anerkender ikke Skolens kirkelige Pligter i det Omfang som tidligere, Opbygningen af Jerusalems Mure staar ikke for ham som den første Pligt. Vi har Lov til i dette at se et Symptom paa Skolens Emancipering af Kirken.

Tegn paa det samme er, at Rektors og Høreres Prædike-pligt ophører 1686

---

*) Kingo og andre.

og maaske ogsaa noget Mogens Wiingaards Iver for at komme før Sognepræsten i Gang og Sæde (S. 105).

Dette er naturligvis ikke et specielt Aalborg-Fænomen. I en af Rektor *Chr. Falsters* »Discurser«²⁾ har vi et morsomt Eksempel paa den samme Emanicipation. Det er en Præst, der tales til:

»Vær saa god at sammenligne eders begges Bestilling, og hvis du ikke er fra dit Vid eller med velberaad Hu drister dig til at gøre Sandheden til intet, maa du tilstaa, at en saa stor Skoles Rektor bærer en langt tungere Byrde paa sine Skuldre, har et langt større Embede i Fædrelandet at opvise, forpligtes af en mangfoldig Undervisnings langt talrigere og strengere Regler. Dig kan nemlig ingen med rette beskyldte for Vankundighed, naar du blot er bevæbnet med Kendskab til Teologiens Begyndelsesgrunde . . . , en Rektor derimod vil ingen forstandig Mand lovprise, om han end er nok saa kyndig i de hellige Skrifter, ja man vil end ikke frikende ham for Mangel paa Opdragelse, hvis han ikke tillige er oplært i de verdslige, hvis han ikke er vellærd i Philosophien og i begge Slags Veltalenhed. Du styrer ikkun een Kirke; men naar man ret vil dømme om Sagen, da beskikker han næsten lige saa mange Kirker — enten til deres Gavn eller Skade — som han har Tilhørere at undervise. Du har ikkun Sjælen at sørge for; men han skal, om han da ikke er aldeles uduelig, lægge sig paa Hjerte . . . ikke alene at danne deres Forstand, men ligeledes at bepryde deres Legeme med Klædedragt og Renlighed, at sætte ordentlig Skik paa deres Manerer. Derfor tør du ej tvivle om, at denne er langt ypperligere end du og en langt nyttigere Borger«.

Kirken har stadig stor Indflydelse paa Skolen: Undervisningen indledes med Bøn baade Morgen, Formiddag og Eftermiddag, Skolen gaar i Kirke baade Fredag og Søndag, Disciplene uddannes til Kirkesangere, Hørerne har deres kirkelige Tjenester, de (og Disciplene) skulde som hidtil gaa i sorte Klæder med en liden Krave — uden Kaarde (dog maatte de udenfor Kirke og Skole bære en anden anstændig og sømmelig Dragt).

Men Indflydelsen var langt mindre end før:

Fra 1739 var Stipendierne under Magistratens og Sognepræstens Forvaltning. Kongen, og ikke længere Bispen, skulde udnævne Rektor og Konrektor.

Endnu Bircherod († 1708) kunde optræde som den strenge Dommer overfor Skolens Rektor, men gennem hele Aarhundredet efter ham mærker vi saare lidet til Biskoppens Indgriben. Stiftsøvrigheden havde stadig Inspektionen med Undervisningen, men Skolen var nu Rektorens, ikke Biskoppens.

Undervisning

Den menneskelige Aands Verden var blevet større. Teologien var ikke den eneste Videnskab, ved Siden af den havde Medicin, Jura, Naturvidenskaber og Statsvidenskab faaet Selvstændighed. Bibelen og de klassiske Skrifter var hørt op at være ufejlbarlige Autoriteter, man byggede ogsaa paa Erfaringen og Iagttagelsen.

Fransk afløste paa flere Omraader Latin som Verdenssprog, og det belevne kom i flere Krese i højere Kurs end det lærde.

Modersmaalet krævede mere og mere sin Ret paa Latinens Bekostning.

Det fromme Menneske, Herrens Tjener, var ikke længere Tidens Ideal. I Løbet af Aarhundredet fæstnedes det nye Ideal: det tænksomme Menneske, Samfundets Tjener. Holberg og de andre Fremskridtsaander krævede selvstændig Undersøgelse af ethvert Forhold og Spørgsmaal; *pietas* maatte vige for *judicium*. Og med al sin Virken stod man i Samfundets Tjeneste, altid maatte man stræbe at være en nyttig Borger.

Efter et kort Tilbageblik skal vi se paa, hvorvidt disse nye Forhold præger Skolen, ud over det allerede paapegede, det negative, at Kirkeskolen er ophørt at eksistere.

I Tiden efter Skolereformen 1604 (S. 69) gøres der Gang paa Gang Forsøg paa at modernisere Undervisningen ved at gøre Lærebøgerne klarere og simplere; men det er saare lidet, der kommer ud af Bestræbelserne, skønt Regeringen en Tid er ivrig derfor.

I det hele taget er hele det 17. og en stor Del af det 18. Aarhundrede præget af en stærk Ulyst til Reformen og en Vedhængen ved det tilvante, der maa betegnes som *S t a g n a t i o n*.

Mere og mere bliver en slem Tendens dominerende: at lade haant om Forstaaelsen og næsten udelukkende bygge paa Udenadslæren.

Indsigtsfulde Pædagoger opponerede derimod, saaledes *Hans Mikkelsen Ravn* (1649)³): »Jeg giver enhver Videnskabsmand at betænke, om ikke al den megen Udenadslæren . . . er skadelig. At »*artium præcepta*«^{*)} læres udenad, det er efter min Mening saare godt og en meget rimelig Fordring. Men at lære hele Forfattere eller hele Bøger udenad, det erklærer jeg for unyttigt og umuligt. Unyttigt, fordi det glemmes, saa snart det er lært, og tjener kun til at bebyrde Hukommelsen paa Dømmekraftens Bekostning. Det skulde hjælpe paa Stilen; men min Erfaring er det, at de, som bedst kan opramse det udenadlærte, i Almindelighed allermindst forstaar at gøre Anvendelse deraf. Umuligt er det ogsaa for mange, om ikke for alle Disciple«.

*) Det vigtigste af Stoffet (Reglerne).

Men der blev talt for døve Øren. Disciplene blev Slægtled efter Slægtled lagt paa denne deres »Pinebænk«.

Kun i een Retning var der Udvikling — om til det bedre eller det værre, vil fremgaa af det følgende. I 1604 havde man optaget nye Fag (Matematik og Hebraisk), og Fagkresen blev i de følgende Tider stadig udvidet.

Først med Skoleloven af 17. April 1739 blev der gjort et organisatorisk Forsøg.

3 af de vigtigste Bestemmelser var:

1° Det danske Sprog bør dyrkes, bl. a. ved at der oversættes fra Latin til Dansk, ikke kun omvendt. Man kunde give Disciplene Materier, saa de satte Breve op i deres Friheds Timer; man kunde faa dem til at opsætte Relationer over noget, som er passeret (altsaa »dansk Stil« og »Foredrag«).

2° Ingen Discipel, hvad Lektie han er udi, skal lære noget udenad, førend det er ham saa tydeligt forklaret, at han selv kan gøre Rede for det paa sit Modersmaal. »Thi det tilkommer Lærerne at have Umagen og gøre alting det letteste muligt for Disciplene«.

3° Dømmekraften skal flittig øves.

Vi skal nu se, hvorledes denne moderne Skolelov praktiseredes, specielt i Aalborg.

Om Undervisningen i Aalborg i hans Skoletid (1722—29) fortæller *Wille Høyberg*⁴⁾ følgende*):

»En Discipel skal have Frihed til at tale med sin Lærer og consulere ham i Alting . . . , hvorved læres 10 Gange mere, end der ellers sædvanlig sker i de offentlige Skoler, hvor de lade det være nok med at befale . . . uden nogen grundig Lærdom og Undervisning . . . , da Disciplernes eneste Foretagende bestaar i en svar Del Udenad Læsning og følgelig Lærernes Arbejde og største Behandling i at høre Disciplernes Lectier.

Da jeg var bleven Student, lærte jeg . . . , at mine forrige Lærere havde været mig som Støtter og Milpæle, hvilke vel vise de Rejsende Vejen, uden at kunne selv tale eller røre sig«.

Det synes, at Aalborg Skole i hvert Fald ikke var forud for sin Tid. 10 Aar efter *Wille Høybergs* Skolegang kom altsaa den nye Skoleordning. Til Undersøgelse af, hvorvidt denne bragte Forandringer i denne ganske mekaniske Undervisningsform, er det saa heldigt, at vi har et fremragende Kildeskrift, det bedste i hele Danmark fra dette Aarhundrede, saa godt, at det sammen med Arkivmaterialet maa betegnes som Hovedkilden til Skolens Historie: JOHAN

*) W. H. (1711—1757). Hans mærkeligste Skrift er *Holbergiana* og *Tychoniana*.

HENRIK TAUBER's Optegnelser om hans Skolegang i Aalborg 1756—62*).

Lad os følge ham gennem et Par af Klasserne:

1. Lektie. Efter at Tauber har fortalt om alt, hvad de læste, hedder det: »Alle Lektierne, som man havde at gøre Rede for, maatte enhver kunne ramse op med saa stor Færdighed, at han ikke stødte et Ord, for hver en Gang en stødte an eller standsede, vankede der dygtige og drøje Hug... For at undgaa denne Tortur læste jeg Dag og Nat... Saaledes havde jeg aldrig fri i Fritimerne eller om Lørdagen og næppe Tid til at spise. Det var tidligt, om jeg Kl. 10 om Aftenen kunde komme til Sengs.

2. Lektie. Vi læste Langens Grammatica, Revl og Krat, uden at gaa det mindste forbi; i den etymologiske Del maatte vi lære alle Regler med Undtagelser, alle Gloser, i Syntax alle Exemplerne til hver Regel... og ramse dem op i deres Orden, sige hver paa Dansk, forklare, hvori Reglen bestaar, og saa uden mindste Hjælp gaa fra det ene Exempel til det andet, saalænge der var noget, den hele lange Rad igennem, uden at standse: thi enhver Standsning forvoldte den standsende enten Skænd eller Hug. Denne fæle Tortur var Aarsag i, at jeg i to samfulde Aar, medens jeg var i 2. Lektie, bestandig stjal mig til i Kirken under Prædiken at læse over paa min Syntax... Jeg stønnede ofte under Arbejdet som Plovøksnene for Ploven...

Mesterlektionen. Rektor Hemmer læste de trede sidste Dage i Ugen. Taarsdagen havde vi til Morgenlektie en Side første Gang i Wøldikes *Positiones* fra *de gratia Dei*, en Side i *historia Universalis Holbergii* fra Enden af det fjerde Monarchie, et Rige i Geographien, alt paa Latin. Vi maatte kunne alle Udenadslektier paa vore Fingre uden at støde et Ord eller standse, ellers fik vi dem om, hvad dog næsten aldrig skete. Ligeledes havde vi 4 Kapitler i *Sallustii bellum Jugurthinum*. Alt dette kunde Rektoren faa hørt fra 6 til 8. Fra 8 til 9 havde vi 2 Kapitler Tydning Græsk**)... Fra 11 til 1 havde vi atter 2 Kapitlers Tydning. Denne Eftermiddagslektie blev strax hørt og Resten af Græsk. Derpaa blev Stilene rettede, som vare blevne tilsagde Løverdagen forud... Ligeledes havde vi 2 Kapitlers Tydning fra 3—4 om Eftermiddagen. Vi vare altid færdige med hver Dags Arbejde og havde i Rektors Dage aldrig Restandse fra den ene Dag til den anden.

Fredag Formiddag gik Disciplene i Kirke og Rektor med. En halv Time før

---

*) Johan Henrik Tauber (1743—1816), Søn af Kobbersmed Emmanuel T. i Aalborg. Rektor i Horsens, Odense og Roskilde. En af de ivrigste Reformpædagoger i Aarhundredets sidste Tiaar. Har beskrevet sit Levned i 14 tykke Kvartbind (der findes i Aalborg Katedralskoles Bibliotek). En Del af de første Bind er — noget unøjagtigt — udgivet i »Rist og Clausens Memoirer og Breve« Bind 38.

**) Oversættelse af det nye Testamente.

Kirketiden, ligesom om Søndagen For- og Eftermiddag, samledes Disciplene paa Skolen for at holde Bøn. Efter Prædiken gik alle i deres Orden to og to, med deres Lærere og om Formiddagen Rektor, om Eftermiddagen Konrektor bagefter, lige til Skolen for at gøre Rede for deres Lærere for Prædiken... Efter Prædiken havde Mesterlektien altid Hebraisk, i Førstningen 4 Vers ad Gangen, lært paa det nøjagtigste med alle Smaating. Denne Examination i det Hebraiske varede gerne til Kl. 12. Om Eftermiddagen havde vi... to Kapitler Græsk, og i Mellemtimen Kl. 3—4 to Kapitlers Tydning.

Lørdagslektien var ligesom om Torsdag Formiddag... Eftermiddagen havde vi Lov«.

Paa Konrektors Dage var Fordringerne mindre.

Naturligvis maa det indrømmes, at Tauber — Skolemanden, der var saa ivrig for moderne Undervisningsform — ikke har gjort sig Umage for at afdæmpe. Men der bliver nok tilbage til, at vi kan fastslaa, at Aalborg Skole — som Landets andre paa denne Tid — var en udpræget *K u n d s k a b s s k o l e*. Mottoet var nu ikke Humanist skolens, snarere det modsatte: *non multum sed multa*. Eleverne blev overbebyrdet, om Torsdagen i Mesterlektien er de i Virkeligheden optaget fra 6 til 6, idet de i de fire Mellemtimer har Lektier for, der skal afleveres i Timen derefter!

Men Skolen var ogsaa en *H u k o m m e l s e s -* og *R e m s e s k o l e*. Vi husker Bestemmelsen i den nye Skolelov 1739, der paabød, at intet maatte læres udenad, før det var forstaaet. Til denne er der ikke taget det mindste Hensyn; ligesom heller ikke til den anden, Modersmaalet dyrkedes ikke i mindste Maade, alle Lærebøger var paa Latin (hvis det ikke var græske eller hebraiske Tekster), selv den græske Grammatik var paa Latin, og Græsk oversattes til Latin.

At Dømmekraften flittigt blev øvet, er der heller intet der tyder paa. Det er, som om de tre vigtige Bestemmelser i 1739 er skrevet i Vind og paa Vove.

I 1789 skrev Tauber⁴⁾: »Ved en maskinagtig Opdragelse..., under Haardhed og Skræk, fremdrevne ved Belønninger og Fordele..., tildannede og øvede paa en mekanisk Maade, uden at sættes i Gang til selv at tænke og virke,... bruge de fleste Lærere den samme Afretnings- og Behandlings Maade til deres Disciple, som haver været brugt til dem, træde i de gamle Spor, følge deres Forgængeres Fjed, forproppe, overdrive og forspænde Lærlingen, hænge saa haardnakket i Vaner og Vedtægter, at den sundere og rigtigere Anvisning iflg. Forordningen ganske forsømmes, eller maa staa tilside for det plagende, buldrende og voldsomme Angreb paa Disciplenes Sjæl og Legeme«.

»Jeg haver saa købt min Lærdom og Visdom, jeg vil og saa sælge hannem igen,« sagde »Remsepædagogen« altsaa nu, ligesom »Pryglepædagogen« hos Christiern Pedersen.

Den hele Skildring viser, hvor ensidig og forbenet konservativ man var med Hensyn til Metode ned gennem det 18. Aarhundrede.

Det er, som om den nye Tids Aand slet ikke lever, der er intet Forsøg gjort paa at udvikle *ingenium* og *judicium*. Skolens Ideal er ikke det tænksomme Menneske, men det flittige, stærkt receptive, dygtigt refererende Menneske.

Ud fra Taubers drastiske Skildring at slutte, at Aalborg paa denne Tid havde en daarlig Skole, vilde være forhastet. Tauber elskede sin Skole paa Grund af de Mennesker, der var i den. Men Ulykken — eller Heldet — har villet, at der paa Skolebænken sad en Dreng, der blev en af Aarhundredets varmeste Skolereformatorer. Derfor nyder Aalborg den tvivlsomme Ære at være den Skole, der af alle bedst kan belyse det Remseri og den Aandløshed, som prægede ikke blot Aalborg men den danske Skole i Datiden.

Først ved Aarhundredets Slutning kom Fornyelsen.

Rektorerne

Søren Ware

Naar Biskop Bornemann fik Ole Bjørn lempet ud af Skolen, skyldtes det sikkert ikke alene dennes Diskvalifikationer, men ogsaa at han havde sine private Planer.

Han havde en Svoger, SØREN WARE, og ham fik han gjort til Rektor.

Nu var Samarbejdet jo meget lettere, og vi ser da ogsaa Biskoppen i Sving med at indfange de Desertører, der — klogeligt, men uden Tilladelse — var vandret fra Mogens Wiingaard til andre Skoler. Saaledes havde Bornemann faaet opsporet et Par i Aarhus. Desangaaende tilskrev han Biskop Grave og fik fra ham følgende Besked (5. Nov. 1684)⁵⁾:

»De tvende Skolepersoner fra Aalborg, som, efter saa idelig og indstændig Anmodning, af *Rectore* her i Skolen bleve annammede, alene indtil man kunde fornemme, om de kunde med de vedkommendes Villie forløves derfra, og paa det de imidlertid ikke skulde komme i Vildfarelse, ere straks og uden Forhaling remitterede til *scholam patriam*, og skal aldrig saadanne *transfugæ*, saa længe Jeg lever, her i Skolen saaledes mere vorde annammede. Formoder saa, at *honoratissimus dominus collega* hermed vorder tilfreds«.

Der er navnlig eet Punkt, hvor det kan fastslaas, at det var godt at have Biskoppen til Svoger.

21. Juni 1686 ansøgte Ware om at maatte nyde Konrektors Løn mod ogsaa at gøre Konrektors Arbejde⁶⁾, og dette Andragende anbefalede Bornemann med følgende:

»1° Supplikanten haver, saalænge han endnu til denne Dag haver alene forestandet Aalborg Skole og betjent tillige baade *Rectoris* og *Con-Rectoris* Platz dersammesteds, med al Troskab, Flid og Vindskibelighed saaledes signaliseret sig, at jeg, med Guds Hjælp, vil fremdeles forhaabe, hans Tjeneste skal blive Gud takkelig og Skolen nyttelig.

2° Det giver, udi disse besværlige Tider dog, for saa liden et Tal af *discen-tibus* og saa meget ringe Indkomme for *docentibus*, efter daglig Forfarenhed mere *confusion* og Forvikkelse paa mange Steder for Skolerne med *Rectoris* og *Con-Rectoris* Sammenføjelse end Nytte og Opbyggelse.

3° Det siunes og meget bedre og billigere, at en god og tro Skoletjener, som haver slaget sit Sind alene til det Studium og tænker ikke videre, maa ved nogen hæderlig Forsørgelse have sit Brød og leve vel, end tvende ved et armeligt og fattigt Brød at svækkes og dovnnes, ja kives og trættes, idelig«.

Paa Grundlag af denne Anbefaling bevilgedes det (10. Juli) Søren Ware at maatte nyde Conrektoratets Indkomster sammen med Rectoratets.

Herved havde Bornemann skaffet Ware en drabelig Indtægt, idet han, naar han havde puttet Rektorens 188 Rd. 4 M. i sin ene Lomme, kunde putte Konrektorens 154 Rd. 4 M. i sin anden. Han alene havde lige saa meget i Indtægt som hele Lærerpersonalet, alle 5, tilsammen (hver c. 70 Rd., ialt 362 Rd. 4 Mk.), hvad der formentlig ikke har virket opløftende for den kollegiale Samfølelse.

Selv om Biskoppen har Ret i, at det ikke var til Gavn for Skolen, at den havde Mogens Wiingaard og Ole Bjørn tillige, kan det ikke rokke ved det Faktum, at Konrektoratet var oprettet, for at Arbejdet i Mesterlektien kunde fordeles paa to og derved blive saa meget des bedre og Rektor faa saa meget des mere Tid til Skolens Ledelse. Man kan ikke frigøre sig for den Tanke, at Biskoppen har set mere paa Svogerens Bedste end paa Skolens.

Da Bornemann rejste og den nye Biskop *Jens Bircherod* kom, var Rektoren straks paa Stikkerne:

»D. 27. Febr. 1694. Ankomme vi, lykkelig og vel, til Aalborg om Eftermiddagen Kl. 2. *Rector scholæ* Søfren Warde, med flere Fornemme af Stadens *Clerici*, toge imod os, Nogle udenfor Byen, Nogle straks efter vor Ankomst.

Bemeldte *Mag. Warde* og hans *Hustru* gjorde os ellers i andre *Maader* megen *Caresse*, og saasom vi straks inddroge i *Bispe-Residentsen*, havde de, imod vores *adventum*, ladet alle *Værelserne* smukt pryde og tillave; *item* baade vores *Køkken* og *Kælder* med adskillige *Viktualier*, til vor *Husholdnings* *Anfang*, forsiune. Til *Aftensmaaltid* sendte samme *Godtfolk* os fra deres *Hus* *s y v s k ø n n e R e t t e r M a d*^{*)}.

Helt kordialt, som i den tidligere *Biskops Tid*, kan *Forholdet* dog ikke have været altid:

D. 14. Juli 1701. Om *Formiddagen* var jeg paa et *Par Timer* inde i den latinske *Skole*, og der *Disciplene* vare dimitterede, gav jeg *Rectori, Mag. Ware*, en alvorlig *Admonition*, at han sine *collegas* med større *humanitet* maatte begegne; saasom en af dem havde for mig skriftligt *Klagemaal* over ham indgivet, at han forleden *Uge* vaar af bemeldte *Rectori, levem ob causam*^{*)}) med *usømmelige Skældsord, publice* udi *Skolen læderet*.

At *Rektoren* havde *Strid* med *Byen* om de 50 *Sld.* er det vist overflødigt at bemærke, den *Strid* hørte aabenbart med til *Embedet*. 26. *Marts* 1712 kom der kgl. *Ordre* til *Magistraten* om at forskafe *Rektor* hans resterende *Løn* for 8^{1/2} *Aar*, 425 *Sld.*

1712 døde han.

Som et *Kuriosum* kan meddeles, at der under *Ware* mellem *Hørerne* var en *Ejler Wessel* (1699—1712), der var en *Broder* til *Peter Tordenskjold*. 9. *Nov.* 1707 blev han »voldelig og morderisk *Vis*« overfaldet i *Julstrup Præstegaard* af *Præsten* i *Ellitshøj*, *Frederik Bloch* (*Student* fra *Aalborg* 1685). 1719 blev han paa sin *Broders* *Anbefaling* *Præst* i *Throndhjem*.

Mathias Thestrup

Bircherods Efterfølger Frans Thestrup (1709—35) var en *Mand* med gode *Forbindelser*, som han forstod at bruge godt. Sine to *Sønner Mathias* og *Christian* gav han da ogsaa en *Opdragelse* og *Uddannelse*, saa de var parat til at gøre *Karriere*: den ældste var 1709—11 og den anden 1718—20 paa lange *Udenlandsrejser* til *Europas Kulturcentre*.

Da *Faderen* var blevet *Biskop* i *Aalborg*, ansatte han straks den yngste som *Hører* her, og da *Mathias* kom hjem, blev han med det samme *Rektor* i *Thisted*. Da saa *Ware* døde i 1712, lod han straks den usømmelige *Kontamina-*

^{*)} For en *Bagatels Skyld*.

tion af Embeder ophøre, men paa den Maade, at han gjorde sin ene Søn, MATHIAS THESTRUP til Rektor (24 Aar) og den anden Søn, Christian (23 Aar), til Konrektor ved Aalborg Katedralskole.

Kort Tid efter at de var blevet ansat, begyndte de at vente paa det næste: Allerede 1716 designeredes Mathias til Landsdommer i Jylland og 1719 Christian til Prof. philos. ved Universitet, og saa sad de altsaa paa deres Kateder og ventede paa at komme ind i de bedre Embeder, dog at Konrektoren brugte et Par Aar af Ventetiden til at rejse ud.

Allerede 1722 naaede Konrektoren og 1726 Rektoren at komme bort til det bedre.

1715 blev *Knud Scott* Student fra Aalborg og omgaaende gjort til Hører ved sin Skole — han havde Biskoppen til Morbror.

Der var altsaa en vis Eenhed over Skolen.

Da Rektoren 20. Okt. 1716 fejrede sit Bryllup, frembar de 4 Lærere — sikkert paa Fætter Scotts Foranledning — som Det Velbyrdige Huusis Ydmygste Clienter deres Lykønskning i hver sit morsomme Barokdigt⁸).

De skildrer, hvorledes alt ikke blot i Naturen, men ogsaa i Skolen tager Del i Glæden:

Her frydes Musæ da, ja hvert et Skole-Sæde
Tør springe højt i Vejr, og løfte sig med Glæde.

Og Fætter Scott slutter med følgende S a l u t:

Apollo med sit Choer sig synis nu at bøye,
De 9 Gudinder selv at falde ned til føye.
Vor Skolis Cathedrå med hver et Bielcke-Træ
For Bruden bøyer nu sin usædvante Knæe.
En Salve giver de*), der ønskes idel Lycke:
Lands-Dommer med sin Brud gaae alting efter Tycke!
Gud V e r c k e t s M e s t e r**) var, hand vircke altid got
For dette Brude-Par! det ønsker og **Knud Scott**.

Der var fredeligere nu i den latinske Skole end i Mogens Wiingaards og Ole Bjørns Tid.

---

*) Her er der vel blevet affyret Skud med løst Krudt.

**) Bruden hed Sidsel Werchmester!

Thomas Hopp

Da Mathias Thestrup i 1726 trak sig tilbage fra Rektoratet, blev han afløst af THOMAS HOPP.

Denne var Student fra Aalborg Skole (1710). Efter at have taget teologisk Attestats og været Huslærer blev han 1721 Subrektor, 1722 Konrektor ved Aalborg Skole (s. A. Magister) og 4 Aar derefter altsaa Skolens Leder.

Den eneste Udtalelse om Rektor Hopp, vi har, er fra den allerede nævnte *Wille Høyberg*⁹⁾:

»Min sidste og fornemmeste Lærer, Rector Hopp, var den allerudueligste Lærer, jeg nogen Tid har kendt, hvad heller han da var en Dosmer eller et dovent Creatur, hvilket sidste jeg da helst troer; imidlertid kan jeg sige ham dette til Vanære, at jeg i de 2de Aar, som jeg sad i Mester-Lectien under ham, aldrig lærte et eeneste Ord af ham, undtagen dette, at han tvang os alle til at lære en Hob udenad, uden at forklare os det allerringeste deraf, og derimod corrigerede aldrig nogen Stil for os... Det eeneste, som kan siges ham til nogen Æreminde, er dette, at han ikke viste sig nogen Bødel, eller brugte Ferle og Ris til sit Skole-Scepter, men hellere... saa saaledes igennem Fingre med alting, at det gik til i hans Tid, som fordem i Israels Dommers Tid, da enhver gjorde, som ham godt tycktes (Jud 21 ult.)«.

Høybergs Ord røber stærk Uvilje mod, ja Had til Rektoren, bitre Følelser, som denne ikke nærrede tilbage (da Høyberg rejste til København, medgav Hopp ham et meget anbefalende Testimonium, hvori han bad Professorerne tage sig af denne velbegavede og velinstruerede Yngling, hvis trange pekuniære Forhold (*res domi angustæ*) gjorde ham velskikket til Understøttelse.) Høyberg var, som han selv siger, »af et meget blødt Gemyt« og nervøs, og desuden mærker man nogen Tendens til at skildre hans Barndoms Skole som Modsætning til hans Idealskole. Hans Dom (der jo i Virkeligheden er naadeløs Fordømmelse) maa derfor tages med stærkt Forbehold — og vil vise, hvor farligt det er at bygge paa en enkelt, subjektiv Dom.

Det er ikke meget, man har til at kontrollere og supplere Høyberg med, men dog maaske tilstrækkeligt.

I en Indberetning om Skolen (der senere skal omtales) siger Hopp, at der er Lærere »med underlige og vanskelige Gemytter, som ikke ved med Lemfældighed at omgaas de unge og lempe sig efter deres Gemytter. Det paastaar jeg fast, at Strenghed og Haardhed gerne følge dem, der ikke endnu har prøvede og forsøgte Sind og ej ved Aars og Alders Indflydelse... har lært og ere som hædede i Taalmodighed... Hvad skulde vel den Discipel

fatte af det, der læres og siges, naar Læreren staar med Riset over Hovedet, og Discipelen mere frygter og skælver for Hug og haarde Ord, end han agter paa Lærdommen?»

Naar Wille Høyberg endvidere opstiller det triste Alternativ, at Rektoren var enten en Dosmer eller et dovent Creatur, kan der imod det sidste siges, at han havde megen historisk Interesse. De udførlige Meddelelser fra Aalborg, navnlig om Indskrifterne i Frue og Budolfi Kirke, som findes i Erik Pontoppidans *Marmora Danica*, skyldes hans Arbejde (1738), og han indsendte til denne sine historiske »*observationes*«¹⁰). Tilbage bliver som den anden Mulighed, at han var en Dosmer, men En vil jo nødig tro, at denne Aandsform kan forenes med Rektorembedet, og der foreligger da heller ikke noget som helst Bevismateriale her.

Om Thomas Hopp kan da følgende siges:

I en Tid, hvor Ris og Ferle ofte var Universalmiddel, var han en mild Mand, ikke Strenghed og Hug, men Lempe og Taalmod var hans Virkemidler. Det kan imidlertid bebrejdes ham, at han ikke energisk nok har gennemført sine Principper overfor de andre Lærere.

Som for de fleste i Tiden var Udenadslæren hans Maal, og hans Undervisning var vist ret aandløs. Han var i det hele taget en konservativ og ret passiv Natur.

Han var en aandelig interesseret Mand, særlig for Historie.

Sine Regnskaber førte han med den mest pyntelige Orden.

Ogsaa sine egne Pengesager forstod han at administrere godt; hans Embeds Indtægter steg, og han kunde efterlade 8—900 Rd. til hver af sine 8 Børn. Han manglede ikke Evne til at virke for sin personlige Fordel (som det senere skal ses).

Ludvig Hemmer og Georg Frederik Thestrup

LUDVIG HEMMER var Lægesøn fra Ribe og profiterede i Mesterlektionen af at have Chr. Falster til Lærer.

Da han kom til København, havde han den Lykke, at *Hans Gram*, der havde opdaget hans betydelige Evner, interesseret tog sig af ham. Til Gram skrev han 29. Dec. 1728 fra sin Fødeby et charmerende latinsk Brev¹¹), der giver et lige saa smukt Billede af den 18aarige Students Videbegærlighed og Taknemmelighed som af den berømte Historikers Hjælpsomhed og gode Hjerte:

Aaret gaar til Ende; saaledes skrider Tiden jo efter menneskeligt Maal.

Ofte uds lukkes sammen med Aaret Mindet om Velgerninger i Ens Sind; saaledes er de fleste Menneskers Karakter. Hos mig tror jeg, Hjertet er anderledes. Jeg glemmer ikke Mindet om Eders Velvilje, høje Herre, paa Nytaarsdag, men husker, hvor let Adgangen til Eders rige Bibliotek har været, og hvor behagelig Trøst og Tilflugtssted I med Eders Omhu og Elskværdighed (*humanitas*) har ydet mig i min Nervøsitet overfor det nye (*anxietas*), og endelig med hvilke Raad I har lettet mit Sind og opmuntret mig til Studier. Dette er Gerninger, udmærkede Tjenester, som jeg altid vil huske . . . I min Sjæl sidder endnu — og vil altid sidde — Mindet om Eders Velgerninger. For mine Øjne svæver endnu — og vil altid svæve — Mindet om Eders gode Vilje. Nytaarsdag vil være mig som en Termin, hvor jeg bestandig vil nære Taknemmelighed mod Eders Navn. Jeg tier om Eders talrige Fortjenester af mine Studier, som restløst vil tjene Eder til Ære og være viede Beundringen af Eders Kvaliteter.

Dette er Grunden til, at jeg sender Eder dette Udbytte af Eders Bibliotek. Jeg beder Eder indtrængende om at vurdere Umagen (*operam*), ikke Resultatet (*opera*), Sindelaget (*anima*), ikke Arbejdet (*verba*), og I vil deri se et Tegn paa mit taknemmelige Sind.

(*Det, han sender, er 60 Vokabler, der ikke findes i Stephanus'*) græske Leksikon*), de eneste, som den ulyksalige Ildebrand**) levnede af godt 300. Jeg beder Eder betragte dette som et raat og ubearbejdet Supplement til Stephanus' Thesaurus . . .

Give den gode Gud og mine Bønner, at I med Eders Familie maa leve det nye Aar i Fred, og at Fremgang maa blive Eder til Del med Æresbevisninger og Lykke, og at I maa opnaa høj Alder.

Den mest trofaste Dyrker af Eders ophøjede Navn

Ludovicus Hemmer.

Hans levende aandelige Interesse kan ogsaa ses af, at han var en nær Ven af *Bolle Luxdorph*; i et latinsk Brev¹²⁾ kalder denne ham *dulcissimus, veter, notus, et inter paucissimos carus sodalis et amicus*. Ogsaa med *Hans de Hofman* stod han i Forbindelse; han skaffede ham ikke alene selv mange historiske og andre Efterretninger til hans store Værk *Fundationer*, men sendte ham ogsaa »med utrættelig Flid« yderligere Oplysninger fra Gejstlige og Verdslige her i Stiftet. I 1758 skrev han et smukt Digt til Hofmans Pris.

Efter at have været Hører ved Frue Skole 6 Aar blev han i 1742, 32 Aar gammel, udnævnt til Rektor ved Aalborg Skole, som Thomas Hopps Efterfølger.

---

*) Stephanus' Thesaurus er (i ny Udg.) stadig Standardværket.

**) 28. Oktober 1728.

Hemmer var ikke blot, som vi skal se, ivrig inden for Skolens Mure, men ogsaa den repræsentative Side af hans Virksomhed havde hans Interesse: Da Frederik V. i 1749 kom til Byen, digtede han saaledes en skøn Hyldest til Majestæten. Billede S. 155.

Digtet var — som Skolens Regnskabsbog udviser — »trykt paa Atlask, beforet med rødt Fløjl og med Guld Galuner besat« (saa Udgiften 7 Rd. 4 Sk. har vel ikke været for stor for Stadsen). Disciplene overleverede det paa Skolens Vegne til Kongen.

Samme Aar skrev han et Lykønskingsdigt i Anledning af Dronning Lovises lyksalige Forløsning med Hans kongelige Højhed vor allernaadigste nyfødte Arve-Printz og Herre Printz Christian, og 1761 en allerunderdanigst Nytaar-Lykønskning til Kongen, hvoraf det fremgaar, at hans og alle Under-saatters Lykke og Velfærd afhænger af Majestæternes Ve og Vel, saadan som en Verdensmand i Baroktiden nu udtrykte sig.

Gennem hele sin Rektortid — han døde 1763 — havde han ved sin Side som Konrektor GEORG FREDERIK THESTRUP.

Denne, en Præstesøn fra Dannemare paa Lolland, havde gaaet i Aalborg Skole — han var Brodersøn af Rektoren og Sønesøn af Biskoppen, og Aalborg Skole blev hans Liv: han blev Student herfra, og allerede Aaret efter, 1735, blev han, kun 17 Aar gammel, yngre end flere af Latinerne, Hører heroppe. 1741, 23 Aar gammel, udnævntes han til Konrektor, efter at han i Mellemtiden havde taget Magistergraden. 1763 blev han Hemmers Efterfølger og styrede saa Skolen til sin Død 1778.

Som Lærer og Rektor havde *Hemmer* sine Fejl: Fliden hos de daarligere begavede bemærkede han ikke, han saa kun paa Evnen, ikke paa Viljen. — De flinke derimod roste han alt for meget, saa de fik for store Tanker om sig selv. — Han var en meget krævende Lærer, overbebyrdede Disciplene og drev Rovdrift.

Han var en stærk Natur. »Rektor havde i hele sin Bygning, Anstand, Gebærdelse, Stilling, Gerning, Udtale og Væsen, noget ærefrygtindgydende. Han kunde med sit Øjekast regere sin Lektie. Og de, som ikke var vant til at se ham og tale med ham, skælvede for ham og tabte ofte al Samling og Eftertanke«.

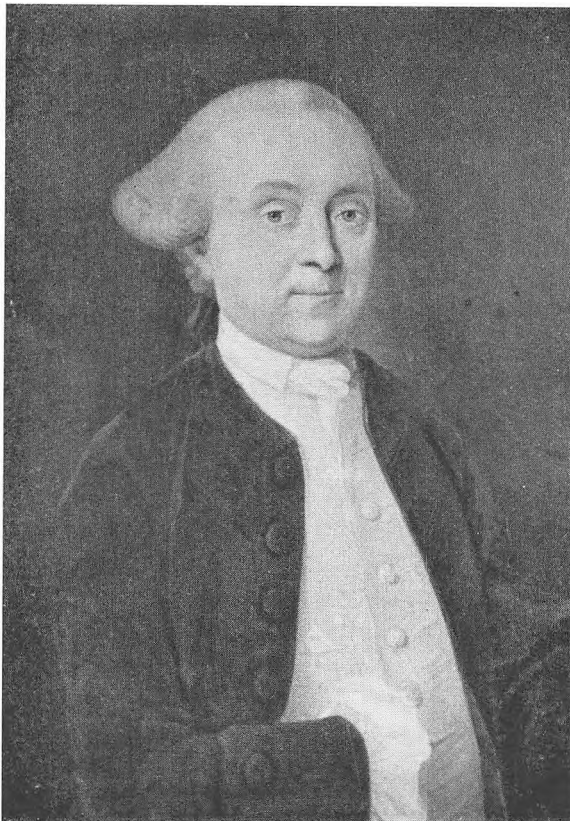
Men Tauber tilføjer: «Og dog var han intet mindre end Tyrann».

Han var den stærke Natur, der nøjes med at fare med Lempe: de dovne og forsømmelige straffede han med, at han lod dem sidde — de var store nok til at forstaa, hvad det gjaldt. De Ord, han brugte til dem, kunde lyde

saa fredeligt: »I er ret en Æsel« eller »I er ret en Svin-igel«*), men Tonen og Minen gjorde, at Ordene var værre end »et Skindfuld Hug«, og den elendige var indtil videre et Skumpelskud, ogsaa mellem Kammeraterne.

Var han endelig nødt til at slaa, skampryglede han ikke, men gav nogle Haand-dask, og Skammen var større Straf end Svien.

Engang han aabenbart var kommet tidligere ind i Mesterlektionen end ventet, var Klassens Uro, Milling, kravlet op paa den øverste Tromle af Kakkellovnen. Rektorens Reaktion overfor denne Overraskelse var et forbavset: »Gud bevare os! Hvor er I kommet derop?« Da Herren »ganske net som en Kat« er kommet ned igen, og Rektoren atter forbavset har maattet spørge: »Hvorledes?« og den frimodige Synder har svaret: »Det skal jeg straks vise Dem!«, saa har Rektoren kun smilende til Svar: »Gud bevare os, nej bliv I kuns ved Jorden!« — Det tyder da paa, at den strenge Mand ikke var blottet for Overbærenhed, Humør og Sans for Overraskelser og Situationer.

Georg Frederik Thestrup.
(Kirkegaard fot. efter Maleri i Skolens Kontor.)

I flere Retninger en Modsætning til den præcise og i det ydre saa barske Hemmer var hans nære Medarbejder Konrektor *Thestrup*.

Han kom gerne først et Kvarter, efter at der var »varet«. Men det, syntes man, var en ringe Fejl. »Den venlige Nedladdenhed til alle uden Forskel, den deltagende Ømhed mod alle, det milde Aasyn, den bløde, dog ikke kælne

*) Pindsvin.

eller umandige Stemme, den hærdede Taalmodighed, den standhaftige Lemfældighed, endog hans Liv-Udtryk, hvormed han gav sit Bifald tilkende: »Det var saadant ret, min Søn!« røbede Sjælefaderen og Menneskevennen. Saa trofast som hans Hukommelse var til at huske med Velbehag den ordentlige, vindskibelige og veltænkende Discipel, saa glemsom var han, naar den dovne, uordentlige, ja ofte endog fornærmende Discipel forbedrede sig eller bad om Forladelse. Hans ædle Sjæl kunde aldrig smittes af Misundelse og Had«. Det er Taubers Karakteristik af hans »ejegode Konrektor«, og lige saa glad for ham har en anden af hans Elever, *Ole Kraft*, været, han taler om »hans herlige Mildhed, usædvanlige Gaver til at være fattelig, og sær kærlige og sagtmodige Omgang«. Altsaa helt igennem en elskelig Mand.

Det var ikke let at have de unge Mennesker de 3 Konrektor-dage, efter at Rektoren havde herset med dem i sine 3. Mange skulkede for at hvile ud, og Rektoren vilde ikke hjælpe Konrektoren — Disciplene fejlede jo ikke noget paa hans Dage.

Trods det var der det skønneste Forhold mellem de to. Aldrig talte de ondt om hinanden, og aldrig mærkedes den mindste Misforstaaelse imellem dem. »Enhver søgte paa sin Maade at nytte Disciplenes Ungdom med deres Forstand og følgeværdige Exempler«, og at de paavirkede dem aandeligt, ses af, at man fandt det Særkende for de to's Disciple, at de havde en almindelig Trang til stadig at udvide deres Kundskaber og more sig med Læsning af nyttige Skrifter indtil deres sidste Dage¹³). Hvor godt de supplerede hinanden, fremgaar af Taubers Ord: »Af begges forenede gode Egenskaber kunde man samle Grundtræk til en fuldkommen Skolelærer«.

Der kan ikke tænkes nogen større Modsætning end Forholdet Hemmer-Thestrup og Wiingaard-Ole Bjørn. Nu raadede Samarbejdets og Venlighedens Aand i Aalborg Skole, og det kan siges, at — trods de mange Prygl og trods den megen Læren-udenad — var Aalborg Skole, i den lange Tid de to Kompagnoner gav Tonen an (1742—1778), en god og en human Skole.

»Under disse tvende Overlæreres Anvisning og Anførsel var Skolen i sin Velmagt og hædret ved Universitetet« (Tauber).

Hans Gottschalck

HANS GOTTSCHALCK var Degnesøn fra Roskildeegnen. 1760 blev han Hører i Aalborg, 1763 Konrektor, 1776 adjungeret og succederende Rektor og 1778 Rektor efter Georg Frederik Thestrup.

En af hans tidligere Elever, Ole Kraft, roser ham for hans grundige og smagfulde Undervisning og hans skarpsindige og tydelige Foredrag, hvorved Filologi blev ham et behageligt Studium.

Vi kan gengive et Par Øjebliksbilleder fra hans Liv en Foraarsdag 1772: Han og Tauber var rejst ud for at besøge Præsten i Barmer. »Den halve Nat blev hensnakket ved Gottschalcks Lunefuldhed. Han laa hos mig i samme Seng og Præsten i en Seng lige overfor. De trakterede hinanden med latinske Fraser, saa jeg udmattet . . . faldt i Søvn«. Næste Nat Kl. 2 kom de — forsinket af Uvejr — til Nibe og tog efter Indbydelse ind til Præsten der. I Stedet for at skaffe en Vogn gav Gottschalck sig til at spille Kort med to Præster og Præstekonen og blev ved til Kl. 6. Saa kedsommelig en Nat havde Tauber aldrig haft. Næste Formiddag rullede de hjem »for at udhvile os efter denne trættende Adspredelse« (Lørdag—Mandag).

Tauber satte aabenbart Pris paa ham, men det er tvivlsomt, om Lærerne har gjort det: i en Indberetning af 13. Marts 1788 til Direktionen for de lærde Skoler bl. a. om Lønforholdene, lader han Kantorens og 5. Lektiehørerens Skrivelse medfølge efter deres Ønske — de vilde gerne opnaa Forbedring. Men han kommenterer dem paa følgende Maade: »I Kantorens og Femtelektiehørerens mig uvedkommende og maaske her upassende *Excursus* tager jeg ingen Del. Den Jerimiade, som især den nederste Hører paa en hel snurrig Maade anstiller over Hørernes slette Kamre*), befindes i det væsentlige ganske rigtig. Disse Høreres Haandskrifter har jeg taget mig den Frihed at indsende, for at formindske den Kædsomhed, som min tørre Underretning maaske kunde opvække«. En ikke helt fair Optræden! I en Embedsskrivelse latterliggør og skader han to af sine Lærere, for hvis Vel han dog havde noget Ansvar.

Til Stiftamtmanden, Holck, har Forholdet tilsyneladende været godt. Da denne var blevet bisat d. 9. Februar 1782, holdt Rektoren Kl. 11 i den latinske Skole for en høj og anseelig Forsamling en latinsk Sørgetale. Uombedet af alle og tilskyndet aleneste af den inderligste Højagtelse og underdanigste Taknemmelighed søgte han paa det zirligste at bringe i ærefuld Erindring højbemeldte Herres højpriselige Egenskaber¹⁴).

Slet saa godt har Forholdet til den anden af Skolens Patroner, Biskop *Studsgaard*, aabenbart ikke været: Da Gottschalck 1. Oktober 1791 havde ind-

*) Det er umuligt for en anden en at finde noget snurrigt i Hørerens Brev.

sendt Stipendieregnskabet, skrev Biskoppen følgende kedelige Anmærkning:

»Naar Hr. Rektor Gottschalck kan angive nogen gyldig Aarsag, hvorfor han haver tildelt sin egen Søn 5 Rd. mere af Skolens Penge end de øvrige Kandidater, saa finder jeg intet at erindre imod denne mig forelagte Distributions-Plan«.

Rektoren skrev da følgende Forsvar, som han indførte i Skolens Regnskabsbog:

Af Kandidaterne har nogle haft Thuresens Legat, andre haft *præmium diligentiae* eller faaet Præmie for Eksamensstilen, nogle har ogsaa tjent Penge extra: en har været Degn i Hospitalet, to har staaet paa Orgelværket, en været Forsanger i Frue Kirke. Det faar han til 5 Aarsager. »Den 6. og sidste er denne, at min Søn kunde behøve, hvad han fik, og det ligesaa vel som nogen af de andre, da hans Arvemidler ikke ere store, og jeg, hans Fader, nu er en aldrende Mand, der, uagtet jeg har, Gud være lovet, et got Æmbede*), dog ikke kan vente i de første to Aar, om Gud vil, jeg saa længe lever, at faa noget tilovers, eller at efterlade enten ham eller mine andre 3 Børn, noget; siden jeg ved det Samfrænder-Skifte, jeg holdt med dem efter deres Sal. Moder**), tildelte dem noget mere, end jeg kunde taale, og det for at dæmpe visse Folks Snak, som satte ondt i mine Børn og bildte dem ind, at jeg var en velholden, ja en rig Mand, venteligen fordi jeg for et Par Aar siden var sluppen noget ud af min forhen tæmmelig store Gæld og har desuden aldrig klynket, eller haft mindste Gaver til at klynke«.

Helst skulde Rektoren naturligvis ikke have beregnet nogen Ekstraportion til sin Søn (?: sig selv). Men hellere end at levere et Forsvar som dette maatte han dog have ført de 5 Rd. til Indtægt for Skolen i næste Aars Regnskab. Af alle hans Argumenter er der intet, der har Vægt. Paa Grund af pedantisk Ængstelse ved, at han de første to Aar ikke kan lægge noget til Side, og ved at han — efter Udbetaling til Børnene! — foreløbig ingen Formue har, mener han sig berettiget til at favorisere sin Søn, saa han tildeler ham større Portion end de andre 8, hvoraf de fleste var fra fattige Hjem.

Med en vis Ret kan man kalde disse Forhold Smaating, men man synes, man derigennem ser Gottschalck som en Person af temmelig lille Format.

Vigtigst er dog det Indtryk, vi faar af ham ved hans Reaktion overfor Tidens nye Ideer. Derom senere.

---

*) Rektorens Indtægter var, naar alle Afgifter og Skatter var trukket fra, 606 Rd. (1788). Til Sammenligning tjener, at 5. Lektiehører havde 219 (deraf 55 som Skolens Kantor), 4.: 142, 3.: 124, 2.: 114 (1779 var 1. Lektie blevet nedlagt, og Lønnen, 83 Rd., delt mellem 2. og 3. Lektiehører). De fire Læreres samlede Løn var altsaa 599 Rd.

*) Hans Hustru var død 22. Jan. 1790.

Forretning og Konkurrence

Kamp for Undervisningsmonopol

Som man kan tænke sig, var Rektor og Konrektor *Søren Ware* en Mand, der forstod sig paa Penge og var øm over, at hans og Skolens Rettigheder ikke blev gaaet for nær:

»16. Maj 1700. *Mag. Søren Ware* indgav til mig en skriftlig Klage-maal og Besværing over en af sine *Collegis*, formedelst nogen Efterladenhed i hans *functione Scholastica*, og særdeles stødte sig meget derpaa, at han adskillige Godtfolks Børn, hvilke *publicam scholam* ej frekventerer, *privatim* paa sit Kammer informerer, *publico Lyceo* (efter *Mag. Wares* Formening) til Skade og *præjuditz*«. (*Jens Bircherod*).

Altsaa Skolens Rektor vaager over, at Skolens Lærere ikke giver Privat-undervisning.

Men endnu værre var det, om Konkurrencen kom udefra, det var et Indgreb i det latinske Undervisningsmonopol, et Forsøg paa at kapre nogle af Skolens retmæssige Kundekreds:

27. Marts 1706 var *Ware* hos Biskoppen og klagede over *Mag. Vilh. Schmidt*, *Roesholm Præstegaard* i *Thy*, »som understaar sig at drage Disciplerne her fra Skolen hen til sit Hus, og dem der under privat manuduction at antage«.

Da *Pastor Vilh. Schmidt* ikke vilde bøje sig for Biskoppens Forbud, kom Sagen for Landemodet (12. Okt. 1707)¹⁵).

»*Mag. Villem mente*, at han, saavel som andre studerede Mænd og *in Philosophia promoti* havde Frihed at forfremme Studeringer til Guds og hans Kirkes Ære og Ungdommens Forfremmelse, thi han havde aldrig hørt, at det havde været nogen studeret forment.

Biskoppen bl. a. sagde for Retten, at det staar ingen honnet eller reputerlig Præste Mand an ved ubluelig Opfinderi og stinkende egen Ros at tale alle Vegne om sine egne indbildede Kvaliteter og derimod andre langt bedre Mænds *Reputats* ved skammelig *Calumnia**) søge at forklejne, *item* at det langt mindre er nogen retsindig og redelig Præste Mands *fact* ved saadanne sine formente Kvaliteters *ridicule* Udraabelse og ved andre *iniquissimæ persuasiones***) at *abalinere****) og forlokke Godtfolks Børn fra den offentlige af Kgl. Majestæt stiftede og privilegerede Trivial Skole, hvilke d è r enten ere antagne udi eller agte at frekventere; ja at gøre tilmed deres Hjerter og Ge-

*) Bagvaskelse.

**) Ubillige Overtalelser.

***) Fjærne.

mytter fra deres velbeskikkede og legitimerede Skolelærere afspændstige. (Til Bevis fremlagdes et Brev, skrevet til Seigr. *Henrik From* i Aalborg.) Man har ikke hidtildags vidst af slige Privilegier at sige, at nogen, fordi han er *promotus Mag.*, maa derfor ved en Skoles Oprettelse i sit Hus drage og antage endog med utilbørlige Forlokkelser fra de offentlige Skoler under sin information, hvem han lyster, og falde saaledes hine ret beskikkede Skolelærere ind i deres Embede«.

Mag. Schmidt har aabenbart oprettet et »privat Artiums Kursus« i sin Præstegaard og med alle en dreven Forretningsmands Kneb og Reklamekunster — som heller ikke har været ukendt senere — søgt at lokke Kunder til sig.

Ved Dommen forbødes det ham »under højeste Straf« at befatte sig med nogen fremmeds privat Information eller Dimission uden Biskoppens Samtykke og Tilladelse.

Men han vilde ikke give sig, og derfor forstaar man Biskoppens Glædesudbrud 20. Juni 1708: Den første Tidende, som mig, ved *reditum meum*, mødte, vaar denne: At *Thrax**) *ille Roesholmianus*, som havde paa nogen Tid lang med sin Uförm og Opsætsighed forvoldt mig megen Fortræd, og agtede fremdeles at rejse Børster, vaar imod sin egen og deres Forventelse, midt i sin Trodsen og Pukken, af Døden henrevet«.

Roesholm Præstegaard kunde ikke længere konkurrere med Aalborg Katedralskole.

Den forfulgte Degn

5. Lektiehører var stadig Degn ved Budolfi, og 4. Lektiehører ved Vor Frue, medens 1. Lektiehører atter bestred Kantoratet, og ligesom Rektoren stred for sit, saaledes kæmpede Lærerne i disse Stillinger ogsaa mandeligt for deres Intrader og Privilegier.

Midt ind i slige Stridigheder kommer vi ved en Klage til Biskoppen fra 4. Lektiehører, *Jens Rhimann*, Degn i Vor Frue (16. Jan. 1703)¹⁶):

Slemst var det med den Forkort, der nu var i Degnens Indkomster, naar Folk skulde til Jordan beforders, og slemst var det med Tilbagegangen i Offer af Korn, Ost, Æg og Kage, men værre var det, at »de smaa *sportulæ* og *accidentzer*, som endnu ere tilbage, dagligen formedelst Ens og Andens Indpas afkortes og afknibes.

Thi først gør Organisten mig temmelig Indpas i mine Intrader.

*) Thraker, Bandit.

Han *extenderer* sin Magt og Ret paa de Tider, som han hellers aldrig opvarter eller er forpligtet til, men jeg alene er bunden ved og staar for at svare til. Falder da midt i min Opvartning ind med Værket, naar nogle Brudevielser da indfalde, og mig ogsaa de *accidentzer*, som da kan forfalde, ganske fratager. Ja, ikke aleneste det, betager mig ogsaa da min Magt og Ret i Sangen at dirigere, og leger efter sit eget Hoved, om han vil, Brudefolkene til Fornøjelse og sig til Profit.

Og imidlertid han saaledes betager mig min Ret, følger der ogsaa andre *Anomalier* med, at formedelst denne sig tiltagne Magt, gaar nu ogsaa *I n s t r u m e n t i s t e r n e* Skolen selv og Kantor, hvis *Dependenter* de dog ere i Kirken, i Forkøb, saa at de ogsaa nu komme til, naar Organisten vil, uden Kantors eller Skolens Hjælp, for Brudefolk at musicere med deres egen Hjælp, og paa den samme Maade betage Skolen sit, ligesom Organisten betager mig mit. Alt sammen deraf, at Degnen har saa lidt at sige i saadan Affære, og Organisten ved verdslig *Øvrigheds patrocínio* har tiltaget sig mer, end ham tilkom, naar der har været noget derved at at vinde.

Men det, som falder endnu alle fortrydeligst, er Indpas, som mig er sket af *Jacob Svendsen, Klokker* til Vor Frue Kirke.

Han gør mig en snedig, ja dumdristig og saa godt som voldelig Indpas i mine Intrader . . . Thi siden jeg er kommen til 4. Lektie at betjene, har han begyndt, paa halvanden Aars Tid, ikke aleneste, mig uafvidendes og uden min Vilje og Hjælp, *extraordinære Communicanter*, saasom *Obristen* over Landmilitzen og Kammer Junker *Scheel* med Sang offentligen i Kirken at opvarte: men endog forleden Torsdag, imod mit Forbud i mine Disciplers Paahør, forbet^e Kammer Junker med vidtløftig Sang, baade før, under og efter Communicationen, betjent, med hvilken Post han skal ikke aleneste med første saa godt som *exactionere**) ganske Degne Embedet, men endogsaa det saa for-dunkle og formørke, at faa herefter skal vide Degnen noget at tilkomme. Som jeg ogsaa har befunden hos Mange af Byens Folk, naar jeg med Præsten og ham gaar om min Løn, da flere give ham mere end mig, foruden det jeg har befunden hos disse forbet^e Communicanter . . ., som mig endog til Degne-Penge ikke en Skilling har givet, naar *Jacob Svendsen* derimod, ved saadan Indsnigelse, har kunnet snappe af Kammer Junker *Scheel* 2 eller 3 Rd. om Aaret og maaske ligesaa meget af *Obristen*. Saa jeg frygter for, at Degnens *Accidentzer* skal paa den Maade efterhaanden sig ganske bortsnige.

. . . *Jacob Svendsen*, som er saa grov og dumdristig, vil jeg aller ydmygst *supplicere* om, at min gunstige Hr. Biskop vilde . . . selv studse og tilrettesætte,

---

*) Beskatte.

at jeg for saadan voldelig Indpas baade i mine Intrader saa og i mit Embede en tilbørlig *revange* af ham maatte bekomme, paa det . . . enhver kunde sit med Ro herefter oppasse og Frugten deraf nyde«.

Desværre véd vi intet om, hvad Organisten, Instrumentisterne og Klokkeren har svaret. Men der er vist ingen Tvivl om, at de ogsaa har haft Exempler paa, hvor paagaende, tarvelig og smart Degnen har været overfor dem og deres Intrader. At Organisten saaledes klemte paa med Værket, og at Klokkeren saaledes voldelig tog Tonen fra Degnen og derved berøvede ham Obristens Daler, var ikke skønt. Men der har været to Parter om at føre Krig.

Omtrent som det er gaaet her i Frue Kirke, er det gaaet andre Steder og til andre Tider. Paa den ene Side Hørerne (Degnen og Kantoren) og Skolekoret, paa den anden Side Organist, Klokke og Instrumentister. De har været som Forretningsmænd, der under skarp Konkurrence, paagaende og ikke altid ved lige fine Midler, har søgt at kapre Kunder og Profit paa den andens Bekostning.

Dog gik vist her i Frue Kirke Bølgerne særlig højt. Jens Rhimann var et Temperament: Mellem de besatte fra Thisted, der i Aalborg var anklaget for Bedrageri, var ogsaa den frugtsommelige *Inger Fusmand*. Til hende trængte Jens Rhimann ind, iført Rejsetøj, for at hun ikke skulde kende ham, og da han traf hende i »Anfægtelse«, vilde han true hende til at være rolig og slog derfor den syge med sin Stok. I Anledning af denne Raahed (Inger døde kort Tid derefter) blev han afskediget iflg. Dom 1698, men ved Biskop Bircherods Protektion snart efter genindsat.

Organisten og Klokkeren har maaske været saa paagaende, som han skildrer dem, men Jens Rhimann har nu heller ikke haft sin Styrke i Moderation.

At Biskoppen skulde have faaet stiftet Fred, er ganske usandsynligt, dertil var de stridende Gemytter for bevægede, og Tiden derefter er vel gaaet med nye gensidige Overgreb og ny gensidig Forargelse. De er forblevet i Totterne paa hinanden, indtil Jens Bircherod har ladet Rhimann forlade Valpladsen, Frue Kirke:

»6. Februar 1704. Flyttede min nyantagne *Amanuensis* Jens Rhimann fuldkommelig ind i min Residentz, der han havde næstforegaaende Dag *publice* resigneret sin Skole Bestilling«.

Løbedegne — Sædedegne og deres Afgifter

At Degneembederne blev betjent af Skolepersoner fra Aalborg, var en Disposition i sin Tid skabt af Nød, for dog at give de vordende Præster Mulighed for at substistere. Der var navnlig tre alvorlige Anker: det var »Præsterne til adskillig Besværlighed — Skolebørnene til ikke liden Tidsspilde i deres Studeringer — og Landets Ungdom til temmelig Forsømmelse i deres Børnelærdom«.

Den første Modstand her paa Egnen mod dette Forhold, der kan konstateres, kom fra *Jørgen Marsvin til Avnsbjerg**) og *St. Restrup*, der som Patron for Sønderholm og Frejlev ansatte en Sædedegn her kort før 1650. Biskop *Anders Andersen* viste, som saa ofte ellers, sin Interesse for Skolen, idet han fremførte Sagen for Kansleren: »Hans Magnificents vilde erindre sig at tale med Velb. Jørgen Marsvin om det Degneembede i Synderholm, som af Arilds Tid og efter Ordinatzten haver ligget til Aalborg Skole: At den gode Mand vilde sig bekvemme, saa Skolens Frihed ikke skulde lide nogen Afgang. Eller og Hans Magnificents derudi selv vil actionére«¹⁷).

20. Febr. 1652 kom det til Forlig: Jørgen Marsvins Sædedegn skulde gennem Bispem aarlig levere Skolen 4 Tønder Byg, godt og ustraffeligt Korn med Landgilde Maal¹⁸).

1672 var der Sædedegne overalt, kun Romdrup Sogn betjentes endnu fra Mesterlektionen, og da Løbedegne-institutionen ophævedes ved Lov af 12. Jan. 1686, var der altsaa højst een Aalborg Dreng, der kunde berøres deraf.

Den Ordning, der var truffet de fleste Steder, var den samme som i Sønderholm, at Degnen penserede til Skolen, men i nogle Sogne gaves Afgiften til en af Lærerne, saaledes i Vadum. I Aaby-Birsted og Ø. og V. Hassing fik Hørerne den fulde Indtægt mod en ringe aarlig »Genannt« (6 Rd. 4 Mk.) til den stedlige Degn.

Da den nye Lov af 12. Jan. 1686 kom med nye Bestemmelser, har det været et nok saa brydsomt Arbejde for Biskop Bornemann, at skifte Ret og Skel mellem Skole og Degn. Vi har et Brev fra ham (af 25. Febr. 1688) til Provst *Lassen* i Kær Herred, hvor han meddeler ham Fremgangsmaaden: Provsten skal i hvert Sogn — i Præstens Nærværelse — forhandle med Degnen. Og han synes at kende sine Folk og vide, hvorledes de skal tages, »*Anders Degn* fra Sulsted plejer altid at være noget kerlingeagtig og haver altid den Vaane, at han klynker, hvorfor han og nogen Tid haver tilbageholdet med en

---

*) Kendt fra E. Bindstouw og De tre Helligaftener.

stor Del af Pensionen; men han maa forsikre sig, man taaler ikke Sligt altid, men vender paa det sidste Brodden imod igen, og hvis han ikke, efter Loven og *Mandata Regia*, beviser sig lydig og rigtig, maa han vente sig en Stævning og Dom derfor — i hvad for Rygstød han end turde have at hælde sig til«.

Det nye, der sker, er en Normalisering, idet alle Degne skal pensere til Aalborg Skole med $\frac{1}{3}$ af deres Indtægt, og Grænsen udvides betydeligt: Søndenfjords beholdt Skolen de Sogne, den havde, og nordenfjords modtog den nu Pensoin fra s a m t l i g e Degne i Kær, Jerslev, Hvetbo, Ø. og V. Han Herred.

Derved skaffedes der Skolen en anseelig Indtægt, 258 Rd. 90 Rd. brugtes til Forbedring af de 3 nederste Høreres smaa Indtægter. Men Resten kom Disciplene direkte tilgode i Form af Understøttelser.

Men mellem Degnene var der mange, der — sikkert med god Grund — havde det som Anders Degn i Sulsted. Ofte i Tiden herefter og senere var der Degnekrieg, og Skolens Rektor maatte optræde som den haarde Kreditor og Forretningsmand mod »Anders Degn«.

Man har i Regnskabsbøgerne Afskrift af flere Degnebrev. Saaledes klager *Jens Christian Sahle*, Degn i Hornum og Sønderholm, (3. Aug. 1752) til Skolens Forstandere*) over en truende Execution. Han har lovet at betale Restancen for Hornum, men for Sønderholm kan han ikke, og kaster sig nu for den høje Øvrigheds Fødder, bønfoldende, at den vil sætte en Naade Streg over hans gamle Gæld, skrivende ham ud for øde, at han ikke *totaliter* skal ruineres. I hans Hus findes der ikke 1 Sk. til Executions Gebyr. Han haaber Naade, om ikke for sin egen Persons, saa for sine mange Børns Skyld, hvilke ere 14 i Tallet og 8 endnu levende.

Omtrent ved samme Tid (8. Aug. 1752) klager den Rubjerg-Maarup Degn, *Peiter Nielsen* sig: Hans Degnekald er saa sent og meget ringe, at han med sine Hænders Arbejde maa tiltrælle sig den meste Del af sin Føde og Klæde. Kaldet er saa meget ringe, at han, skønt han lever ugift, ikke deraf kan have Udkomsten og Næringen. Sognene, som før har været 300 Tønder Hartkorn, er nu, formedelst denne ødelæggende Sandflugt, lidet mere end 60, saa Lærerne maa henleve i megen Betryk og Armod. Han haaber derfor at blive fritaget for Restancerne og faa sin Pension nedsat, »paa det jeg fattige Menneske tillige med min ældgamle og skrøbelige Moder og svage Søster, derved ej skulde blive endnu mere trængende og nødlidende«. — Begge fik de Lempelser.

Løbedegneembederne forsvandt altsaa. Men der var enkelte andre »Embeder« til Skoledrengene. Mogens Wiingaard oplyser (1. Juni 1672), at »vor Frue Sogn betjenes af en i min Lektie med Præsten at opvarte. Vor Frue Sogns

*) Stiftamtmand Holck og Biskop Brorson.

Klokker er opladt en anden. De fattige i Hospitalet betjenes med Chor Morgen og Aften og Bordlæsning to Gange om Dagen. De fattige i Jens Bangs Hus betjenes med Chor Morgen og Aften«, hvilket altsammen naturligvis honoreredes.

Opvartning af lignende Art havde Skoledrenge lige til Slutningen af det 18. Aarhundrede. Det gav altid nogle Smaaintægter (cfr. S. 141).

Ex musica

Som det vil erindres, kom »Musikpengene« til Skolen ad to Veje, dels gennem Bryllupper, Barnedaab og desl., dels ved Indsamling paa de 3 Helligaftener i Julen.

Men disse Indtægtskilder flød mindre stærkt end før.

Allerede Mogens Wiingaard klager (1680):

Eders Kgl. Maj. haver jeg i allerdybeste Underdanighed at andrage, hvorledes en stor Del Godtfolk af Aalborg, som ved kgl. Tilladelse lade sig og sine *kopulere* udi Kirkerne, ikke i ringeste Maader vil *kontribuere* til Skolen for Musiken, uden vidtløftig Proces, uanset de baade ved Kgl. Bevilling dertil *restringeres*, at, som Præsterne og Kirkerne, saa ogsaa Skolerne intet maa fragaa, og de tillige vorder delagtige udi Musiken alle Højtids- og andre Dage, foruden den Koralsang og Tjeneste, som holdes for dennem i begge Kirkerne 2 Gange hver Søndag og 4 Gange hver hellig Dag. Thi indflyr jeg til Eders Kgl. Ms allern. Bevilling, at ingen til Ægteskabs Kopulation maa *admitteres*, førend de tilforn bevise med *Rector scholæ* hans Haand, at de Skolen have fornøjet, efter den Anordning, som i København sker eller paabiudendes vorder.

Men ogsaa med Indsamlingen paa de 3 Helligaftener var det galt.

Det var ikke en hyggelig Juleaften Skolens Diskantkor altid havde:

»Jeg maatte snart ynke de fattige Skole-Personer, som denne Aften i stor Regn og Slud gik om og sang Discanten paa vores Gader for saare liden Fortjeneste, eftersom Indvaanernes *Liberalitet* jo mer og mer aftager«. (Bircherod. Juleaften 1702.)

To Aar senere var der ingen Grund til at have saa ondt af dem, da var Tonen en anden: »4. Jan. 1705. Eftersom en fornemme Købmands-Kvinde her i Byen fremførte for mig et Klagemaal over Fjerde-Lektie Hører Peder Svendsen, at han Nytaars-Aften sidst afviget skal have udenfor deres Vinduer brugt megen *importunité*, da han med Discant-Choret vilde

gøre dem Opvartning, og de den ikke vilde antage: saa lod jeg ham fordre til mig og gav ham for slig Ubesindighed, med at obtrudere*) Folk sin Musik, en skarp *Admonition*. Dog fornåm jeg, at der havde, med unyttig Ordvexling, været Skyld paa begge Sider, hvorfor jeg ikke vilde gøre videre Væsen deraf«.

Her har sikkert Diskant-Koret sammen med deres Kantor optraadt ret aggressivt overfor den fornemme Købmand-Kvinde, thi det gjaldt om at faa saa meget som muligt ind; $\frac{1}{3}$ af de 60 Rd., der i Reglen indkom ved Diskant-Korene paa de 3 hellige Aftener, var de unge Musikeres egen (og de er vist blevet udbetalt straks af Rektor, da de aldrig optræder i Regnskaberne).

Men det kunde ogsaa hænde, at andre optraadte aggressivt overfor dem og deres Rettigheder. »15. Aug. 1706. Saasom vor nye Stad-Instrumentist *Lyder Lind* gav Klage over Skolens Cantor *Søren Villumsen*, fordi han havde for kort Tid siden, tilligemed Disciplene, gjort Opvartning til et Bryllup her i Byen, saavel med *Instrumental*-, som med *Vocal*-Musik, hvorved den anden forment sig at være gjort Indpas, saa fordrede jeg om Aftenen bem^{te} *Cantorem* for mig, at fornemme hans Erklæring imod denne Beskyldning«.

Biskop Bircherod imødekommer Instrumentisten saa vidt, at han forbyder Skolen at konkurrere med ham ved at spille op til Gilder, Dans og Drik i Husene.

Men dermed var *Lyder Lind* ikke tilfreds. 1. Marts 1707 havde Biskoppen atter »en ny Væsen og Færd« med ham. Tidlig om Morgenen kom Kantoren *Søren Villumsen* og refererede klageligen: nogle Brudfolk, der skulde kopuleres i Dag, havde betinget *Lyder Lind* med sin Instrumentalmusik at gøre sin Opvartning i Frue Kirke; men Skolens Vokalmusik vilde de ikke have derhos.

Sligt vilde Bispem ikke taale. Instrumentisterne maatte ikke indtrænge sig i Skolens Kirketjeneste, til deres Accidensers Formindskelse.

Han lod derfor Organisten kalde og lod ham sige: Naar Skolens Personer ikke tilligemed musicerede, maatte han hverken nu eller nogensinde herefter lade Instrumentisterne komme op paa Orgelværket.

At Instrumentisten saa blev stædig og næste Søndag ved Gudstjenesten nægtede at gaa op paa Orgelværket med sine Svende, angaar os ikke direkte her, men viser, at der var andre end Degnen Rhimann, der kunde gaa amok under disse bitre Stridigheder.

8. Marts satte Biskoppen med haarde Ord Instrumentisten i Rette for hans forrige Søndag udviste *Contumaciam*.

---

*) Paanøde.

Men alligevel erhvervede han sig af Bircherod — der synes at have været en ret svag Karakter — et Brev af en saadan Karakter, at han efter Biskoppens Død (1708) kunde føre Proces mod Skolen om dens Ret til Instrumentalmusik.

Søren Ware klagede da (8. April 1711) til Kongen:

Skolen havde fra ældgammel Tid haft Privilegiet, hvorfor han udbad sig, at Kongen vilde tage den fattige Skole i sin Beskærmelse, at den ubehindret maatte gøre sin Opvartning udi Kirkerne og til Kopulationer og over Borde »Det sker ikke tit og er ikke meget, som Skolen kan have deraf. Men det opvækker og bevæger Godtfolk til Velvillighed og Kærlighed mod Skolen og at hjælpe de fattige Disciple frem, det baade Gud og Kongen naadigt vil behage, fornemmelig . . . saasom de gaa strax bort, naar de have forrettet deres *function* og Instrumentisterne siden opvarte til Dans og anden Lystighed«.

Kongen gav Skolen Ret (22. Maj), og lige til 1805 stillede Skolens Kor til Bryllupper, naar der var noget at fortjene, med Sang og Spil.

Alle, Rektor, Hører og Pebling, maatte de være paa deres Post, enhver maatte være et Stykke af en Forretningsmand; hvis man ikke passede paa, forspildte man sin Chance i Konkurrencen. Kundekresen maatte bevares.

Det gik vel sjældent saa haardt til som i 1692, da Instrumentisten *Bendix Conradsen*, og en Kammerat overfaldt Skolens Kantor, den ikke særlig uskyldige og fredelige *Jens Skottenborg*, og hans Kor og skadede Kantorens Haand, saa Bartskæren maatte læge den formedelst 2 D. 1. M. Men mange hidsige Ord og mange drøje Knubs har der været vekslet mellem Skolens Personer og deres Konkurrenter.

Ved Skoleordningen af 17. April 1739 blev det forbudt Hørerne at forrette anden Tjeneste end i Skolen og Kirken, ligesom ogsaa Omgang med Korene paa Helligaftenerne skulde indstilles, da »derved langt mere tabes for de unge ved den farlige Anledning til en og anden Usømmelighed, end der vindes til deres Nødtørft af den liden Penge-Hjælp, som nuomstunder ikkun af faa gives«.

1759 hører vi om, hvor galt det er gaaet med Indtægterne: Ingen af Skolen, uden Degnene i Kirkerne, nyder noget af Brude-Vielserne i Kirkerne; men for dem i Husene gives 4 Rd. til Skolen (Rektor $\frac{1}{3}$, Kantor $\frac{1}{3}$, Skolen $\frac{1}{3}$). Lig-Penge ere ringe¹⁹).

Da vovede Rektor Georg Frederik Thestrup et stort Fremstød:

Ligpenge

25. April 1765 indsendte Rektor *Thestrup* — direkte til Kongen — følgende Andragende²⁰):

Aalborg Skole har en meget ringe Indtægt af Lig sammenlignet med andre Skoler, den »nyder intet af Lig uden af dem, der begraves med Sang og Prædiken tillige« (i: de velhavende), og det formenes Skolen at synge for Lig, naar Ligprædiken ej tillige forlanges.

Derfor ønskes:

I. At der maa synges nogle gudelige Vers for Lig paa Kirkegaarden eller i Kirken og over Gravene, ligesom i København Skole, omendskønt Ligprædiken just ej holdes eller forlanges.

II. At Aalborg Skole, ligesom det alt er bevilget andre Steder, maa af alle Lig (de fattigste alene og aldeles undtagen) nyde noget vist, enten Skolens Tjeneste forlanges eller ej, til hvilken Skolens Betaling følgende Ansøgning gøres:

1) Af alle Lig, som have været enten i Rangen eller af Adel som hidtil 10 Rd., og naar Trauer-Musik tillades og samme af Skolen ønskes, betales derfor aparte og efter Omstændighederne.

2) Af andre Lig skal for hel Skole, som er 24 Disciplers Opvartning med Sang, naar samme begæres, betales 4 Rd. Men forlanges ej Skolens Tjeneste eller Sang, da erlægges dog til Skolen af et fuldkommen Lig over 15 Aar 3 Rd. og for et Lig under 15 Aar 3 M.

3) (Paa samme Maade for halv Skole, 12 Disciple, 2 Rd. - 1 Rd. - 1 M.)

4) Dersom af mindre Formuende, hvis Lig begraves paa Kirkegaarden, begæres ikkun 6 Disciplers Sang over Graven, da betales derfor 6 M. Men forlanges ingen Disciplers Sang eller Tjeneste, saa erlægges dog til Skolen af slig et fuldvoxen Lig 1 M.

Men af de ganske fattige og uformuende, som derom forevise Magistratens Attest og ej betale noget til Kirken, betales ej heller noget til Skolen.

Dette er jo en veritabel *L i g s k a t*, som Skolen ønsker alle (undtagen ligefrem Fattigfolk) paalignet, og som naturligvis vilde give en drabelig Indtægt.

Rektor *Thestrup* slutter saa fromt: »Den store Gud lyksaliggøre og overgyde Deres Kgl. Majestæt og ganske Kgl. Arve-Hus med alle aandelige og legemlige Velsignelser! i hvilket inderlige Hjertens Ønske jeg al min Livs Tid henlever«.

Men dette kunde ikke skjule det beklagelige Faktum, at Andragendet ikke var indgivet ad tjenstlig Vej, men uden om Skolens Direktører, Stiftsøvrigheden.

Derfor sendte Kancelliet, 6. Maj, følgende: »Hans Kgl. Majestæt vil, at Geheimekonferentsraad, Baron Holck og Biskop Brorson med forderligste herom indsende deres Erklæring til videre Resolution og, om Ophold sker, da Aarsagen at indberette«.

12. Juni svarede Stiftsøvrigheden: De kunde ikke attestere, at Aalborg Skole var trængende. Hvis andre Skoler, som Ribe, havde opnaaet den ansøgte Be-naadning, maatte det nok være, fordi de ikke nær havde de *Beneficia* som Aalborg. — Det vilde blive til stor Besværing og Trykkelse for mange, især Almuen, at betale til Skolen dette, som den ej var trængende til. Det indstilledes, at der som hidtil betaltes 10 Rd. for Sang for adelige Lig, ellers intet, »og tillige, at der befales, at de øvrige, som ingen Ligprædiken ville have, uden Sang og uden Betaling til Skolen at begraves. Thi ellers bliver det til anseelig Afgang i Præsternes Indkomster«.

Med dette sidste Argument er vi ved Sagens Kerne. Ligesom Skolens Kantor stod overfor Instrumentisten, saaledes strides her — om end ikke paa saa grov og haandgribelig Maade — Rektor og Biskop, Skole og Kirke, om Indtægterne af Lig. Thestrup kendte nok Brorsons Stilling, derfor gaar Ansøgningen uden om ham og direkte til Kongen.

19. Juli 1765 kom Resolutionen — det gik ikke langsommere med at ekspedere Sager i Enevældens Tid end nu. »Ligskat« blev det ganske vist ikke til, men den latinske Skole maatte, naar det forlangtes, imod sædvanlig Betaling, synge nogle Salmevers for Lig paa Kirkegaarden eller i Kirken, omendskønt ikke Ligprædiken er begæret eller bliver holdet.

Rektoren havde delvis sejret over Biskoppen.

Denne Rektor Thestrups noget entreprenante Aand var, som det vist allerede har kunnet ses, imod Tidsaanden. Udviklingen gik i Retning af at faa den lærde Skole som Forretning likvideret, i Løbet af Aarhundredet spiller Skolen og Skolepersonerne en stadig mindre Rolle som Firma og Forretningsmænd.

Ved Plakat af 22. Marts 1805 afskaffedes endelig al Degneforretning, Kirketjeneste og Sangopvarnting. Disse overdroges til de »danske Skoler« og deres Lærere, idet der tilstodes de latinske Skoler en Erstatning for Indtægststab.

Forretningen var ophævet.

Skoledagen — Eksamen — Skolefester

Skoledagen

Skoledagen i Aalborg kan vi opleve sammen med Tauber:

Skoletiden var Kl. 6—8, 9—11 og om Eftermiddagen 1—3 og 4—6, altsaa 4 Gange maatte Børnene i Skole, ialt 8 Timer, og deres Skolegang strakte sig over Tiden 6—6 med 4 enkelte Mellemtimer (om Vinteren læste man dog kun 8—11 og 1—4, Mørket forbød længere Arbejdstid).

En halv Time før Skoletidens Begyndelse (altsaa 5^{1/2}!) maatte den Discipel i Mesterlektien, hvis Tur det var, gaa ned til Rektor (eller Konrektor paa hans Dage) for at »vare« og hente Nøglen til Skolen.

1. Lektie skulde nu spejde, og saa snart de saa Rektor under Opsejling, blev Hørerne, der var i deres Kammer paa Skolen, tilvarede af en af deres Disciple.

Alle Disciple var paa deres Plads og enhver Hører i sin Lektie, for oprette og staaende at hilse Rektor.

Naar denne var kommet ind i Mesterlektien, blev Døren staaende aaben — under Læsningen var den lukket — og ¹) en af Mesterlektianerne traadte frem i Døren og begyndte Sangen. Saasnart Salmen var til Ende, ²) traadte en anden frem, som messede: »Vi have syndet« ... og hele Skolen messede igen: »Vi have mishandlet« ... ³) Derpaa blev Morgenbønnen fra Luthers Katekismus messet. ⁴) Nu traadte Sangeren atter frem og istemte et Vers, ⁵) og endelig traadte en tredie frem og oplæste en af Davids Salmer.

Derpaa begyndte Læsningen i alle Klasser.

En af den nederste Lektie... maatte i rette Tid træde frem og med Vægterstemme raabe hver Time, Læsningen skulde ophøre, som: »*Hora octava! Deus adsit nobis sua gratia!*« (Han svarer altsaa til vort Ringeapparat.) Enhver Lærer holdt ved dette Raab Hatten for Øjnene og gjorde i al Stilhed et Par Minutter sin Bøn.

Naar Klokken var 7^{3/4}, pikkede en Discipel fra 5. paa Døren. Den blev straks aabnet, og Rektor traadte frem i Døren. Discipelen stillede sig i 3 Skridts Afstand og oplæste en latinsk Bøn. Rektor holdt, ligesom Hørerne, Hatten for Øjnene. Naar dette var forbi, blev Døren igen lukket. 5. Lektie gik med sin Hører i Kor til Budolfi, og 4. med sin til Frue.

Kl. 6 raabte den latinske Vægter for sidste Gang for den Dag, en Salme blev sunget, Aftenbønnen læst, Nøglen bragt til Rektor. Friaftenen begyndte, hvis ikke nye Pligter ventede. Og saa altsaa op næste Morgen Kl. 5.

Disse Ceremonier gaar efter al Sandsynlighed meget langt tilbage i Tiden.

Eksamen

Den offentlige Eksamen afholdtes lige efter St. Hans. To af Mesterlektien gik at indbyde Stiftamtmand, Biskop, Magistrat, Gejstlighed og alle studerede Personer. Forstanderne og Magistraten plejede imidlertid ikke at møde, og det var Mesterlektien ikke ked af, for saa blev der ingen mundtlig Eksamen. De andre Lektier eksamineredes af Rektor eller Konrektor i Hørens Nærværelse paa et af Kamrene.

Naar derpaa den latinske Stil var skrevet og Censur var holdt, kom *ingeniorum proba* (Dimissions- og Translokationsfesten) i Honoratiores' Overværelse.

De forsømmelige af Artiumskandidaterne blev opkaldt og formanede, de fortrinlig flittige rost.

Derpaa blev der holdt to Afskedstaler af de to øverste Kandidater, den ene paa Latin, den anden paa Dansk, helst paa Vers.

Derpaa skete Dimissionen. Enhvers Navn nævnedes, han bukkede for Honoratiores, derpaa for Rektor, som tog ham i Haanden og ønskede ham til Lykke. Atter Buk — seks — for Konrektoren og de fem Hørere efter Rang, og man stillede sig op i Døren for at overvære den paafølgende Translokation.

Naar de nogle Dage derefter havde afhentet deres *testimonium academicum*, var de »Frihedsmænd«, tog straks den nye Kaarde ved Siden og gennemstrejfedede alle Gader for at sige Farvel m. m.

Nogle Dage derefter stod de paa Smakken. Tauber, der har givet os ovenstaaende Beretning, medførte tvende nye Klædninger, en sort og en affarvet med alt Tilbehør, sorte Silkestrømper, Sølvske, Knive og Gafler, seks Teskeer, Sukkertang, Servietter, Haandklæder og en Madkurv, der kunde udholde en Belejring i 4—6 Uger.

Saa godt udrustet var nu næppe mange af hans Kammerater. Men alle har de, da Skibet under Kanonade og Glædeshujen gled ud paa Fjorden, været opfyldt af Forventning og Spænding. Det nye Liv? og hvordan vilde de klare sig til examen artium ved Universitetet?

Skolefester

Naturligvis har der i Aalborg som andetsteds været opført Skolekomedier, men kun en enkelt Efterretning derom haves — fra Biskop Bircherod:

D. 6. Juni 1706. Efter min foregaaende Tilladelse agerede Skoles-Personer i St. Butolphi Kirke (dog ikke, førend at Høimesse-Tieneste var ude)

den rige Mands og Lazari Historie sangvis, med nogle gudelige og i forrige Tider (til samme Act) componerede Arier*).

I Betragtning af Emnets Art har der sikkert været forbundet en Indsamling til de fattige Peblinge dermed.

Ellers er det officielle Festligheder, vi har et Par Efterretninger om.

Den nære Forbindelse i Thestrup'ernes Tid mellem Bisperesidens og Skole kastede Glans over denne sidste. Det saa man ved Reformationsfestlighederne i 1717²¹).

Lørdag d. 30. Oktober kørte de tvende øverste Collegæ omkring udi Biskoppens Vogn og inviterede udi Biskoppens, Rectoris og Conrectoris Navn med dertil komponerede *Programmate invitationis* Byens Honoratiores til trende Solenniteter paa Aalborg Skole.

Denne var til Jubilæumsfesten sired og udstafferet, det bedste muligt var, *Cathedra* med Himmel over, beklædt med rødt Damask, og røde Damaskes Gardiner hang smukt opbundne paa begge Sider af Mesterlektie-Døren, hvor Luthers Skilderi var opslaaet indenfor og Pavens udenfor. Desforuden var Skolen, baade inden og uden Mesterlektion, betrukket med bedste Tapetserier, som kunde bekommes, og ellers sired med smukke Skilderier og Gardiner udi Vinduerne, samt opsatte baade røde Damaskes og Guldlæders Stole Skolen igennem for de indbudnes *Kommoditet*.

Næste Dag bevægede en Suite af 22 Karosser sig under Kanonskud fra Slottet til Skolen. De blev af Stadens Instrumentister modtagne, som med

Kiilerich fot.
Rektor Hemmers Velkomstdigt til Frederik V.

*) Om dette Stykke har sagkyndige ingen Oplysninger kunnet give.

Trompeter og Valdhorn blæste ud af Vinduet mod deres Ankomst. *Conrector scholæ* stod ved Døren med samtlige *Collegis* og tog imod Honoratiores og ledsagede dem op paa Skolen. Her blev de af Skolens Musik, som med Positiv, Vokal- og anden Instrumental-Musik var anrettet, *saluterede*. Derefter, da alle var skikkede til Sæde og et smukt musikalsk Stykke var hørt, holdt *Rector scholæ* en *orationem jubilæam*. Derefter hørtes atter en smuk Musik, og saa fulgtes Hr. Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen med den ganske Suite baade af Adel, gejstlige og verdslige Personer udi samlet Procession til St. Budolfi Kirke til Aftensang.

Dagen derefter, Mandagen, Kl. 12 saa man den samme Procession vandre mod Skolen under løsende Skud, nu fra Bisperesidensen.

Atter Vokal- og Instrumental-Musik, og efter at et latinsk Jubelstykke, dertil komponeret, var udmusiceret, begyndte *Conrector scholæ* selv *ex cathedra* lydelig den hellige Hymne: »*Veni, sancte spiritus*«, og efter at den ved Skolens Musik *per bucinam**) *jubilem* var udsungen, holdt bemeldte *Conrector* en *orationem historico-jubilæam*.

Hvad samme ogsaa gjorde ved den tredie Jubilæumsfest paa Skolen Onsdag den 3. November.

Festen blev fejret til Luthers Berømmelse. Men ved Biskops, Rektors og Konrektors forenede Anstrengelser og ved deres udprægede Sans for Arrangements og Ostentation blev den i lige saa høj Grad til Glorificering af Familien Thestrup, Kløverbladet.

Men Skolen var i Centrum, siret og udstafferet. Det var andre Tider end salig Wiingaards.

At Jubilæet for Reformationens Indførelse i Danmark ogsaa fejredes, 27. Oktober 1736, vil ses af hosstaaende skønne Plakat med Rektoren Thomas Hopps Fryderaab og Festprogram.

Midt paa Plakaten gives i Tidens Barokstil Festprogrammet:

Taksigelses- og Jubel-Fest

Til Amindelse

om

Den just for to Hundrede Aar siden

ved

Saa Højsalig og Uforglemmelig som Højlovlig Ihukommelse

Konning Christian den Tredies

udi Kirken og Staten til fred og frihed

---

*) Valdhorn.

Med største Forundring

Gjorte Forandring

Paa den almindelige Herredag udi København d. 30. Octob. 1536,

Da

Det Pavelige Aag ganske blev afkast,

Den Papistiske Lærdom aldeles forkast,

Den Evangelische Sandhed igen rodfæst

Guds Kirke paa Klippen Christo selv saa grundfæst,

At Helvedes Porte mod den intet skal kunde formaa.

Kommer da, I Guds Børn, som endog anser Skolen som et Guds Hus,

Kommer Høje og Lave, Ædle og Uædle, Gejstlige og Verdslige, Gamle og Unge,

Værdiger os at anhøre

Om denne i disse Nordiske Riger saa vigtige som salige Reformation

Paa Aalborg Cathedralskole en Latinsk Oration

D. 31. Oktob. fra Klokken 9 slet Formiddag

Og danske Orationer fra Kl. 2 slet Eftermiddag.

Samtlige da tillige

Guds Ære

Kongens Glæde

Landets Bedste

Med samlede Hjerter ved andægtige Bønner og Forbønner at søge,

Inderlig og eendrægtelig at bede

At Guds Ords rene Lærdom og Sakramenternes rette Brug

Hos os og vore Efterkommere altid maa blive uforfalsket

Til Verdens Ende*).

Vi har overværet en Skolefest under Mathias Thestrup. Lad os nu være Deltager i den Fest, som hans Slægtning Georg Frederik Th. har arrangeret for at fejre Kr. VII.s Fødselsdag 29. Januar 1772²³):

Den latinske Skoles studerende Ungdom var om Aftenen forsamlet paa Skolen, som overalt var smukt beklædet, og især Mesterlectien ziret med Hans Majestæts Portrait og en ophøjet Stol eller Trone samt paa Frontespicen af Skolen ud til Gaden anbragt en smuk Illumination, og alle Vinduer med Lys tillige illuminerede, hvor da, i en stor Forsamling af mange Gejstlige og Verdslige, Tilhørere og Tilskuere, tillige med samtlige Skolens Lærere og Disciple, blev i Anledning af Hs. Kgl. M.s velsignede 24 Aars Fødselsdag af *Discipulis*

---

*) Denne kuriøse Plakat er 1889 skænket Skolen af Hospitalsforstander *Barfod*, der havde faaet den af Arbejdsmand *Peder Ulsted*, der atter havde fundet den ved en Flytning, han besørgede.

Musicis sjunget nogle Lykønskings- og Glædes-Arier, som af den hele Forsamling blev sluttet med et frydefuldt og eendrægtigt: Længe leve vor aller-naadigste og gode Konge, Chr. VII!

Siden forbleve Disciplene tilhobe paa Skolen ud paa Aftenen og glædede sig med hverandre i al Endrægtighed, Kærlighed og Uskyldighed, ønskende ustandselig H.s M. et langt Liv og lyksaligt Regimente, og erindrende hverandre stedse at lægge Vind paa at frygte Gud og ære Kongen, og enhver at stræbe at gøre sig duelig og skikket til Guds, Kongens og Fædrenelandets Tjenester«.

En saare skøn, en altfor skøn Stemning! Den pastorale Redaktør af *Jydske Efterretninger* har lagt sin egen seriøs-højtidelige Stemning ind i Ungdommen. De Aalborg Dreng i 1772 var vel ikke s a a forskellige fra dem i 1940. Men meget af Tidens Aand faar vi gennem Beskrivelsen.

Et Par Skolefester af særegen Karakter skal endnu omtales.

Efter en ældgammel Sædvane, fortæller Tauber, skulde den hele Skoleungdom fra Top til Taa have fri om Eftermiddagen, naar en Nyling var optaget. Det skete ogsaa paa hans første Dag.

Men næppe var han kommet hjem, før en Skare af hans nye Kammerater kaldte ham ud; den dristigste og talsomste førte Ordet: »Alle de, som komme ind i Skolen, maa give et *Kvantum* til en Velkomstsmaus for deres Meddisciple og en Indvielse i deres Samfund og Dusbroderskab«. »Det beror paa dig selv,« tilføjede en anden, en underfundig Person, »hvor rund du vil være.« »Det ringeste er en Rigsort,« mente en tredje af de Sammensvorne. Tauber fik de altsaa nødvendige Penge og en fjerde, Mads Krog, der altid havde en Skælm bag Øret og bar en Ræv i Hjærtet, modtog Løsepenge.

Tauber kunde ikke selv gaa med, og det kunde han være glad for.

Da man var ankommet til Gilstedet, opstod der nemlig Skænderi mellem Røverne om Rovet: nogle vilde fortære det paa Stedet under et, andre vilde have det delt, og Skænderiet blev til Slagsmaal.

Nogle blev forpryglede, de anklagede deres Bødler for Høreren, det kom til Forhør paa Kammeret, Svindelen blev opdaget.

Men at den »ældgamle Sædvane« derfor forsvandt, kan man vel næppe tro. Mange Aar derefter har sikkert hver »Nyling« maattet betale sit *Kvantum*.

En endnu mere udpræget Bjergsomhedens Aand vistes dog af de unge Minervæ Sønner ved den sidste Skolefest. Ogsaa om den kan Tauber fortælle:

En Chance til at skaffe sig Rejsepenge havde enhver af Kandidaterne ved at de — efter Tur — paa en af Søndagene før deres Afrejse holdt en Afskedsprædiken i St. Jørgens Kirke (uden for Vesterport).

Dagen før indbød den unge Prædikant alle, Høje og Lave, i Byen; med Kappe og Krave gik han Hus for Hus, endog i Gyderne. Købmænd og Haandværkere

med deres Koner spadserede i godt Vejr derud, ja mange Fornemme kørte i Karet. Paa Helligdagene kom mange Tjenestepiger, fordi de havde deres Kisteklæder paa for at lade sig se — man var nøjsom med Folkeforlystelser dengang — dem kaldte man i Skolesproget »Forklædetøjet«.

Prædikestolen i St. Jørgens Kirke, som Aalborg Studenterne saa ofte har staaet paa. Den har ligget i Stumper og Stykker paa Aalborg Museums Loft, men er sat sammen (og fot.) af Riis Møller.

Kl. 12 indfandt Prædikanten sig sammen med ham, der havde prædikeret sidste Søndag, og ham, der skulde prædike den næste. De stationerede sig ved det venstre Hjørne af St. Jørgen, og bag disse trede de øvrige Kandidater, saa var alle Værterne der for at hilse paa Gæsterne. Naar der kom Fornemme kørende, sprang en af de 3 forreste frem, ofte alle 3, hentede dem ud af Karet og ledsagede dem ind ad Kirkedøren.

Kl. 12 ringede det første Gang, Kl. 1 anden Gang, og naar det lakkede mod 2, og der ikke kom flere — man havde god Tid —, ringede det sammen. Den unge Prædikant gik fulgt af alle Kandidaterne op til Prædikestolen, og under Prædikanten gik saa en om med Tavlen, først til alle Fruentim-

merne i Stolene — »Forklædetøjet« gav kun 2 Sk. —, saa til Mandspersonerne i Gangene, derpaa ud i Vaabehuset, der ofte var fuldpakket, tilsidst ud paa Kirkegaarden, hvor en Mængde klyngede sig op til Vinduerne og ofte en større Masse laa strøede omkring i Græsset hele Kirkegaarden over. Ofte maatte Tavlebæreren gaa ind for at tømme Indholdet i Prædikantens Stol, og hvis han var vel lidt, kunde der indkomme baade 20 og 30 Rd. til ham.

Det var Festens første Del. To Dage, før de skulde rejse, kvitterede de unge for Venligheden. En af Pigerne, der var med, fortæller herom, da hun var gammel, og man kan mærke, hvor bevæget hun er ved at fortælle om sine Oplevelser fra de unge Aar²³) (ca. 1780):

Jeg erindrer en Fornøjelse, som vi Unge havde dengang, og som vi satte stor Pris paa. De, der gik i Latinskolen og skulde til Kjøbenhavn, havde sjælden Rejsepenge. Det var derfor Skik og Brug dengang, at de holdt en Afskedsprædiken, som vi kaldte det, i Skt. Jørgens Kirke. . . . Naar nu disse Latinere eller Studenter, som vi kaldte dem, skulde gøre denne Afskedsprædiken, gik de omkring i Byen og bad Forældre, om de tillod, at deres Børn maatte høre deres Afskedstale i Sct. Jørgens Kirke; dette tillod de da gerne, og gav vi da altid en Krone hver i den Tavle, der gik omkring i Kirken for dem, der holdt Afskedsprædiken.

Dersom der nu var en eller to, der skulde rejse, saa fik de gerne saa mange Penge ind, at de bleve saa fornøjede, at de gjorde et lille Bal to Dage, før de rejste, og dertil inviterede de nogle af dem, der havde givet mest, og som de bedst kunde lide, og der var jeg gerne med og har saamænd aldrig moret mig saadan som paa de Baller.

Forresten spildte man ikke Tiden eller ødte saa mange Penge paa Ballerne som nu (1848); man fik aldrig varm Mad. Vi spiste et Stykke Smørrebrød, eller noget Kage eller Æbleskiver, som vore Piger bragte op, og fik dertil et Glas Punsch, som vor Cavaleer trakterede os med, hvorfor han spiste med os af Kurven, saa længe der var noget i den . . . . Vi dansede Menuet, Sextur . . . . Rilen og Kysturen . . . . og der skulde passes paa, kan De tro, for at komme ud af mange af dem, især af den gale Kjøraus, som vi altid dansede, naar vi havde spist og drukket vor Punsch, og da kan De tro, vi lo for Alvor; ogsaa holdt vi op imellem, og saa legede vi Panteleg eller Jomfruen i det grønne og andre saadanne herlige Lege. Før Ballets Slutning satte vi os gerne sammen i en Kreds og sang. Men Herre Gud, hvor det saa var strengt, naar vi kom hjem og kom af Klæderne og skulde paa Maltloftet*), men der hjalp ingen kære Mor; thi Ballerne varede aldrig længere end til Klokken to.

Mon der er saa stor Forskel paa Stemningen hos Aalborg Studenten af 1780, der nød Æbleskiverne, Menuetten og Pigens Selskab, og Stemningen hos Aalborg Studenten af 1939, der fester i Kilden? Verden ligger aaben, og Lykken venter, naturligvis.

---

*) Faderen ejede en stor Købmandsgaard og havde fire Skibe i Søen. Alligevel skulde de fire Døtre — selv efter et Bal altsaa — op Kl. 3 og bære Malt paa Køllen og af Køllen, derpaa ned i Køkkenet og lave Davre.

Disciplene — Skoletugt

At Aalborg har haft sine Skolelove, som man havde det i andre Byer, véd vi; men der er intet bevaret deraf.

Fra Arkiver og Levnedbeskrivelser er det imidlertid muligt at fremdrage Begivenheder og Træk, der alligevel kan give os et Indblik i Skoletugten i Aalborg Skole:

Det første Tegn paa kraftig Skoletugt, vi ser, er følgende:

13. Maj 1631 beklagede Byfoged Mogens Jespersen sig paa Raadstuen over, at hans lille Søn Jørgen var blevet forurettet og slagen for nogle Dage siden i Skolen af hans Hører, «saa han ligger udi sin Seng, og befrygtendes, om han igen skal kan blive tilpas»²⁴).

Det næste er følgende:

Som Laurids Svendsen, Kong. Majestæts Byfoged i Aalborg, Lørdag d. 4. Juni Anno Domini 1692 sidder roligt i sin Stue, banker det paa Døren. Til sin Forbavselse ser han, at det er Amtmand *Jespersens* Tjener, og endnu mere forbavset bliver han, da han hører hans Ærinde: Begæring fra hans Herre, om Byfogden vilde med sin Nabo Bartskeerer Mester *Villem Schmidt* gaa hen og siune en Skolediscipel, *Christen Christensen*, som skulde være noget ilde medhandlet²⁵).

Da Byfogden kom ud for Mester Villems Hus, traadte denne netop ud, fulgt af tvende Kolleger, Mester Melchior Hossmand og Mester Bendix Fideler. Og de gik da, 4 Mand høj, følgende Øvrighedens Bud, hen til det betegnede Sted.

I Løbet af et Par Dage var Rygter ude over hele Byen, dels naturligvis fordi der var Skandale i selve Affæren, og dels fordi Sensationen forøgedes ved, at det var Amtmanden, der havde taget Initiativ, og ikke, som Skik og Brug var i slige Tilfælde, Rektoren eller hans Overordnede, Biskoppen.

2 Dage derefter, Mandagen d. 6. Juni, kaldte derfor Biskoppen *Henrik Bornemann*, den Hører, *Jens Skottenborg*, som Rygtet udpegede, op i sin Sal, og affordrede ham, i Rektors *Præsens*, en Forklaring, og som denne selv forment sin Skyld ej at være saa stor, blev det ham anbefalet at forvise sig herom ved et lovligt Tingsvidne.

Endnu samme Dag stævnedes han ved Sognesvendene Anders Jensen og Søren Christensen de 4 til at møde for Retten og give nøjagtig Forklaring, thi da Rygter var »forebragt vores gunstige Hr. Biskop, hvorudover jeg fattige Karl maa frygte mig efter Loven for ydermere Viderværdighed og Ulempe, med mindre lovligen afbevises, at min Skyld og Brøde dog ej er saa stor, som Ry og Rygte gaar, saa foraarsages jeg herved til min Befrielse at søge herom nøjagtig og fuldkommen Oplysning«.

Ved Retsmødet Mandag d. 13. Juni fremstod den velbemeldte Hr. Byfoged Laurids Svendsen og ved Ed efter Loven og med oprakt Finger vandt: Han var fulgtes med de 3 Bartskeerere til Købmand Svend Kirketorp, hvor han saa en Dreng, navnlig *Christen Christensen*, ligge i en Seng, og Kirketorps Kone stod og smurte ham paa hans Ryg. Da saa Byfogden, at samme Dreng bag paa fra hans Hals og ned til hans Krydsled, var noget gul og blaa, og paa Ryggen var fem smaa Steder, som Huden var bristen. Og Drengen efter Tilspørgelse sagde, at hans Hører havde slaget hannem med en Tyremie. Ellers saas inden paa hans højre Ben ved Skenebenet et lidet Saaremaal næsten lægt.

De 3 Bartskeerere fremstod derpaa, en efter en, og ved Ed og ved oprakt Finger vandt de i Overensstemmelse med Byfogden. Ogsaa Mester Villem havde faaet Bud fra Amtmanden, og han havde derefter stævnet de to andre til sig.

Det Tingsvidne blev overleveret Skottenborgs Kollega, hæderlig og vellærte *Studiosus*, 4. Lektiehører Niels Muus. Det kostede 6 Mark, men var næppe de Penge værd for Hr. Skottenborg.

Nu stod det til Biskoppen, som Skolens øverste Foresatte, at fastsætte Straffen for den uheldige Hører:

Lørdag den 18. Juni maatte denne atter møde i Biskoppens store Stue og blev udi *Rectoris scholæ* og alle de andre 4 Høreres Nærværelse til Rette sat og advaret herefter at se sig bedre for og bruge moderat Disciplin, og til en Straf, foruden de paa Tingvidnet bekostede 6 Mark, mulkeret videre paa 6 Slettedaler, som til *Rectorem scholæ* bør leveres og man siden til Barnets *soulagement* eller andre Udgift vil disponere over. Hvorhos han lovede Bod og Bedring.

Biskoppen har saa benyttet Lejligheden: De andre *Collegæ* bleve samtligen paamindte at handle efter deres Ed, forsigtigen, paa det at Skolen ikke, ved deres ubeherskede Disciplin, skulde komme i Vanry.

Men dermed var den uheldige Hørers Bodsgang ikke til Ende. Dette skete Kl. 10¹/₂. Kl. 3 fik han af Bispen Ordre til at gaa til Provsten Peder Clausen Reenberg og give hannem tillige med andre Sagens Udgang tilkende, saavelsom at love hannem Bod og Bedring og bede om Forladelse.

Hvilket han og gjorde.

Hvis Biskoppens Beretning er fuldstændig — og han vilde vel som Dommer ikke skjule et saa vigtigt Punkt — har Hørereren ikke opponeret mod Byfogdens Fremstilling. Det kan derfor betragtes som givet, at der foreligger grov Mis-

handling, med et saa kraftigt Torturedskab som en Tyremie, fortsat gennem længere Tid (Saaret paa Benet var næsten lægt), og det gør Sagen endnu ugunstigere for Skottenborg, at det var en af de mindste Elever, han havde trakteret saaledes (han var 1. Lektiehører).

Det er sikkert ikke Medlidenhed med den lille mishandlede Christen, men snarere personligt Fjendskab til Høreren, der har sat Begivenhederne i Sving.

Men at Jens Skottenborg saaledes vist har været ude for en Hævnakt, kan ikke stille hans Brutalitet i et skønnere Lys.

Om sine sørgelige Oplevelser i Aalborg Skole i 1720erne fortæller *Wille Høyberg* os følgende:

»Det, jeg har at laste Konrektor *Niels Krog* for, er, foruden hans sædvanlige Strenghed, den Uret, som han 3 à 4 Gange gjorde mig i sin Fremfusenhed og Overilelse. Thi engang maatte jeg med alle mine andre Disciple løse mine Buxer i 4. Lectie, fordi vi engang havde slaaest med Snebolder paa Gaden, og derover forsømt noget af vor Skole-Tid, efter at vi havde været i Vor Frue Kirke og sunget ved Daaben. Og som jeg altid havde vogtet mig for den Skam, saaledes at *solvere femoralia**), hvilket dog var en daglig Execution i alle Lectier, saa formente jeg, at han derved gjorde mig den største Tort, uagtet han ikke slog mig saa meget, som de andre, men jeg ventede, at han skulde have forskaanet mig, fordi jeg aldrig plejede ellers at forsømme Skolen, som ellers de fleste gjorde, og i slig Henseende holdte han ingen Moderation eller gjorde Forskel paa Gemytterne.

Siden gjorde han mig i Mesterlektien endnu en større Uret, idet han tvang mig til at løse min Trøje, fordi jeg havde gjort en Stil for en af mine Kammerater, hvilket jeg ikke vilde bekende. Endnu en anden Gang gav han mig 4 à 6 Haanddasker, fordi jeg ikke havde gjort Vers paa min Stil, hvilket jeg dog ellers altid gjorde... Men jeg, for at hævne den Uret, gjorde en anden Tid Sapphiske Vers paa min Stil, og som han ikke vel kunde corrigere dem i en Hast, slog han mig ikke siden, førend den sidste Dag, som jeg skulde dimitteres af Skolen«.

Høyberg skulde — efter Skikken — prædike i St. Jørgens Kirke. Da kom — ligesaa uformodentlig som ubuden — Konrektoren til Stede. Hans Aasyn indjog Prædikanten en saadan Skræk, at Talen mislykkedes. Af Generthed herover søgte han ikke Konrektoren men blot Rektoren om Tilladelse til at tage hjem til Nykøbing før den endelige Afrejse til København. Og da Konrektoren nu saa ham paa Dimissionsdagen, gav han ham to *Soufflets* under Øret.

---

*) Knappe Bukserne ned.

Høybergs Dom over Skolens Rektor, Thomas Hopp (S. 134), er ubarmhjerlig, og hans generelle Dom over hans Aalborg-Lærere er det ogsaa: »De fleste af mine Lærere havde alle været Sinkere eller store Døsmere, eller og slemme Tyranner, som ikke vidste ret at tractere gode Gemytter«.

Naar hans Syn paa Skolen er saa mørkt, skyldes det for en stor Del, at han — som han ogsaa selv siger — var af blødt Gemyt og havde en særdeles stor medfødt Frygt og Undseelse.

»Denne min medfødte Frygt blev ej aleneste Tid efter anden mere og mere forøget, men og ganske forvandlet til en bestandig Skræk og *Alteration*, lig en *terror panicus*, ved det jeg daglig saa den haarde Execution og umenneskelige Medfart med Disciplerne i Skolen, som idelig og altid bleve hudstrøgne, ja som kagstrøgne og paa Tyrkisk afpiskede. Og uagtet jeg selv meget sjælden fik enten Hug eller Slag . . . , saa dog alligevel var der mig saa stor en Skræk overfalden, at jeg altid ligesom skælvede ved at gaa indad Skolen . . . Og er det mærkeligt, at denne Frygt aldrig siden har forladt mig, men det endnu kan hændes mig, at noget, lignende en *Horreur*, kan paakomme mig ved at træde ind i en Latinsk Skole. Sligt strider aabenbar imod de frie Kunsters baade Navn og egentlige Natur, hvorføre Skolerne ikke ubilligen kaldes *Ergastula* eller Tugthuse, men de og undertiden kunde bære Navn af *Carnificinæ*, eller Pinesteder og Bødelstuer«.

Endnu bedre Besked faar vi af *Johan Henrik Tauber* (Elev i Aalborg 1756—1762).

Straks den første Dag, han er i Skole, faar han et Indtryk af Skoleaanden:

»Som jeg stod allerbedst i Kammeret og svarede paa, hvad min Hører spurgte mig om, kom to Disciple med Dødsangst i Ansigtet; de var anklagede for Slagsmaal og andre Skurkestreger. Den ene, Johannes Viborg, havde en gammel, pjaltet og forreven sort Kjol paa, af hvilken Stykkerne flagede omkring ham. Han havde taget Huen af en forbigaaende Dreng og pissert i den. Drengen havde taget Huen, saa fuld den var, løb ned med den til Hørerens, saa Saucen flød ud af den ene Ende, som af en Destillerpost. Den anden, Søren Klæstrup, havde sat ham i Rette derfor, og da han ej vilde lade det være, banket ham, saa de kom i Haandmængsel. Klæstrups Paryk røg i Rendestenen. I den Forfatning kom de, den ene med Klage over den anden, efter Ordre ned paa Kammeret for at modtage deres Produkt. Johannes Viborg maatte først holde for. Jeg kan endnu huske de Ord, som min Hører brugte: »Saa skal du have, dit Skarn, der har været saa uhøvisk, saa ublu, at kaste din Urenlighed fra dig i Drengens Hue.« Han fik en utallig Mængde Haandtager eller Dask af den tykke Ende af et haardt sammenbundet Ris, men modtog dem med en

mandig *Stoicismus*. Jeg, som første Gang saa dette Syn, troede, at han maatte blive slaaet ihjel. Den anden, mindre skyldig, fik mindre Straf; men i den Tilstand, han var, følte han den ti Gange smerteligere end hans Medskyldige, thi hans Hænder sad i en Kage af den fæleste Udslet. Han tiggede og bad for sig; men der var ingen Forbarmelse. Ved hvert Hug af Livs Styrke brølede han, og Materie og Blod strittede til alle Sider«.

Dette første Indtryk skulde ikke blive gjort til Skamme senere:

»Alle Lektier, som man havde at gøre Rede for, maatte enhver kunne ramse op med saa stor en Færdighed, at han ikke stødte et Ord; for hver en Gang en stødte an eller standsede, vankede der dygtige og drøje Hug. Naar vi havde en Pille Gloser for, fik enhver en Haandtæve for hver Gløse, han ikke kunde. Mange fejlede af bare Angst. Den hele Skole var ligere et Tugthus end en Undervisnings Anstalt . . .

Jeg havde det Uheld at sidde i Lektie med en Mængde skødesløse Dreng, som hver Dag blev bankede som Melsække . . . Ved højre og venstre Side, overalt, var der Nederlag . . .

Saa nidkær vor omhyggelige Lærer Bjørn Glædrup var for at tildanne sine Lærlinge og vænne dem til at tyde og gøre Stil, saa svært, saa frugtesløs var dette Arbejde for Mængden. Det var ret en Marterdag, naar der blev rettet Stil; for hver en Fejl fik man en Haandtæve saa stærk, som Hørerens kunde tærsk. Mange vare saa gennembarkede og forbankede, at de ej følte det mindste; naar Stilen var altfor fuldsællet af Fejl, fik Disciplene paa Rumpen, ikke alene paa Kammeret, men endog paa Skolen. Denne viderlige Tortur blev tit brugt . . . Synderne blev lagt paa Skolebænken og paa Kammeret over en Stol og pisket saa længe ubarmhjertig, som Riset kunde holde. Det var en virkelig Hudstrygelse og en tyrkisk Straf, som den strafskyldige maatte udstaa uden at skribe eller hyle. Ethvert skikkeligt og menneskelig opdraget Barn maatte grue ved at være Tilskuere til saadan Mishandling. De, som nu var en 15 til 16 Aar, bleve i det Sted saa forpryglede og hudflettede paa Ryggen og i Hænderne, som om de havde løbet Spidsrod. Jeg mindes, at Chr. Didriksen engang for sin Stil skulde have en Snes Dask eller mere. Da han havde faaet den halve Portion saa drøjt, at Skindet maatte revne, sprang han af Pine i sin Forvildelse op paa Hørerens Thebord og havde nær væltet den hele Maskine . . .

En anden Gang indtraf der et Spektakel med en Discipel af femte Lektie i Konrektors Dag. Han svarede sin Hører overmaade grovt, da han satte ham til Rette, fordi han var forsømmelig. Da han nu, for denne Grovhed, blev budet Hug, svarede han: »Gid Fanden tage et Slag af Jer!« Hørerens, ellers en from og sindig Mand, blev opbragt, pikkede paa Mesterlektie Døren, der straks blev

lukt op. Han fortalte Konrektor*) denne Grovhed. Konrektor, saa menneskekærlig og overbærende han ellers var, saa opbragt blev han og dømte Disciplen til at staa Skole-Ret eller dobbelt Lektie-Ret af hans egen og Mesterlektien. Da den studsige Discipel hørte dette, sprang han op i sit Sted og vilde løbe bort, men blev i Flugten greben af en af Hørerne, Kantor Møller. Dette forværedede hans Sag... Han maatte trække ud. Konrektor gav ham nogle Rap paa den bare Ryg, hans Hører maatte ligeledes give ham fire dygtige Slag, derpaa alle af den øverste Lektie, og de, som ikke slog, eller lode, som de sloge stærkt, blev truede med at skulle staa i hans Sted. Da han nu havde faaet den første Salve af Mesterlektien, faldt Turen til femte Lektie, som, forbitrede over den Skam, der overgik Lektien for hans Skyld, indsmurte hans Ryg, saa han kunde huske det.

Man har endogsaa Eksempler paa, at Hørere blev udkommanderet som Profosser for at tortere fremmede Drenge:

»17. Sept. 1696. Lod jeg tvende Discipler af Thisted Skole (hvilke jeg... havde ladet hid til Aalborg nedføre) ved *binos Hypodidasalos***), *Jens Skottenburg* og *Christoff. Mumme*, skarpelig examinere; saasom man havde refereret mig, dennem at være Medvidner i en stor Del af det Bedrageri i Thisted²⁶).«

Den Disciplin, der herskede i Aalborg Skole — som i Landets andre Latin-skoler — vil straks forfærde, og med Rette. Men tre Forhold maa tages i Betragtning.

I den gamle »Jærtegnspostil« fortæller *Christiern Pedersen* om en Mand, der ikke revsede sin Søn. Han stjal som Barn fra Naboerne. Det blev kæret, men Faderen straffede ham kun med 3 eller 4 Slag. Han stjal som voksen, og to Gange løste Faderen ham af Galgen. Den tredie Gang var han fortabt. Som han stod paa Stigen, bad han, om han for Guds Skyld maatte tale med sin Fader. Da han kom grædendes, bad Sønnen, at han vilde kysse ham. Som Faderen bød Munden til hans, da bed Sønnen Næsen af ham. Da sagde Almuen: »O, hvor ilde lønner du din Fader.« Sønnen svarede: »Jeg gjorde vel og retvislig imod ham. Thi han er Aarsag, at jeg skal hænge. Havde han straffet og slaget mig med Ris i min Ungdom, naar jeg brød, da havde jeg ikke staaet og kommet til denne skammelige Død... Thi skal han have Skændsel af hver Mand, saa længe han lever, at andre maa se dem i Spejl paa ham og revse deres Børn.« Her om skriver og Kong Salomon og siger: »Hvo, som spar Riset,

*) Georg Frederik Thestrup.

**) Tvende Hørere.

han hader sit Barn«. Thi skulle alle Dannemænd gerne revse deres Børn, naar de bryde.

Dette Syn paa Riset som Universal-Opdragelsesmiddel, der ogsaa kommer til Orde i Ordsprogene »Ris gør godt Barn«, »Man skal revse et Barn, at det ej vorder ondt, og et ondt, at det ej vorder værre«, havde holdt sig gennem Tiderne:

Skønt Tauber var en moderne Skolemand og tager Afstand fra de »tyrkiske Straffe«, siger han dog om den uvaarne Knægt, der maatte staa dobbelt Lektie-Ret: »Mennesket blev helbredet ved dette beske Lægemedel og blev siden en dygtig og duelig Præst«.

Et andet Forhold, der maa tages med i Betragtning, staar i Forbindelse hermed: Skolen var ikke ene om denne Tro paa de haarde Straffes gode Virkning, den var Hjemmenes, Samfundets, Tidens. Der er ingen Tvivl om, at der i vor Tid, med dens langt blidere Skoleaand, lyder langt flere Klager over Læreres Streghed end i hine jernhaarde Tider. Ja, man kan sige, at naar Børnene blev pisket af Hørerne, var der et Slags Samarbejde mellem Skole og Hjem. Holberg udtrykker det spøgende (Ep. 226): »Hver Skolemester var som en souverain Konge i Mignature; Disciplene levede under streng Ave; deres sribede Rygge, deres Buler udi Panden, og deres hovne Kinde gave tilkende, at hver Skole var som et Lacedæmonisk Gymnasium . . . Forældrene, i Stæden for at kæle for deres Børn, spurte dagligen efter, om de fik brav Hug; hvilket de nidkære Lærere gemenligen bejaede, og til Bevis fremvise de Disciplenes broderede Kroppe«.

Den anden Undskyldning, der kan fremføres, er, at Skolen, naar den idømte sine haardeste Straffe, straffede Forbrydelser mod **S a m f u n d e t** paa Samfundets Vegne.

Denne Skolens Forrettighed gaar meget langt tilbage og udledes af, at Kirken var unddraget den verdslige Ret bortset fra Manddrab og andre grove Forbrydelser. Der henligger i Bispearkivet et aabent Brev (fra ⁹/₁₂ 1588²⁷), hvoraf det fremgaar, at den Aalborg Rektor Søren Nielsen Viborg er kommen i Forfarenhed, at en af hans Disciple, Jens Eriksen, født i Hellum, skulde tiltales for verdslig Øvrighed til Jerlev Herredsting. Desaaarsag minder han om Skolens Frihed: »Ingen Skoleperson skal tiltales til Ting eller Trætte for verdslig Dømmer, men for deres rette Øvrighed, som er Skolemesteren . . . Hvis nogen haver hannem til at tale, skal de deres Sag efter vores Privilegier og Frihed indføre for mig for Skoledøren, og der faa Ret af hannem, som tilbørligt er«.

Denne Ret bestod aabenbart endnu paa Taubers Tid: »Aabenbare Laster og Udskejelser, som kunde udsætte Disciplene for Øvrighedens Tiltale eller for-

volde, at de kunde falde i Rettens Hænder«, blev haardt straffede enten af Rektor Hemmer selv, ved at lade dem løse Trøjen, eller ved at han lod dem staa Lektie- og, den allerhøjeste Straf, Skoleret . . . Engang havde et Par af den øverste Lektie uden for Byen (med en Bøsse) skudt lige igennem Vinduerne af St. Jørgens Kirke. Der blev klaget, og Personerne maatte løse Trøjen. Rektor foreholdt dem, hvor lemfædig den Straf var imod den, de kunde frygte for, dersom det skulde gaa til offentlig Undersøgelse. De tog med Glæde mod nogle Slag af Riset paa den bare Ryg inden lukte Døre i deres Meddisciples Nærværelse. — Engang havde en af 4. Lektie brudt ind i en Købmandsbod og bortstjaalet en stor Del. Der mumledes om Angivelse, men Rektoren gjorde strax Anstalter, at Tyven kom til at staa Lektie-Ret. Han maatte trække Skjorten ned over Ryggen, fik en halv Snes drøje Slag paa den bare Ryg af sin Hører og derpaa af hver Discipel 4 Slag saa lemfædige eller saa drøje, som de yndede eller ikke yndede ham. Da der nu kom Klage fra Købmanden med Trusel om at overlevere Tyven til Retten, svarede Rektor: »Han har allerede offentlig udstaaet sin Straf, og jeg vil se den, som kan gøre ham det mindste.« Derpaa blev han afskediget med *testimonium vitæ* for at søge sin Lykke paa en anden Vej.

Det tredie Moment, der maa tages i Betragtning, er, at der maa skarp Lud til skurvede Hoveder, og Latinerne var »skurvede Hoveder«. »Det er Skalke, som til Skole gaa«, lyder et Ordsprog — og dermed Folkets Dom. Drik, Slagsmaal og Hor var ikke ukendte; det maa ikke glemmes, at mange, især i ældre Tider, var dragne Karle, der forlængst havde vinket Farvel til Barndomstidens Uskyld. »Man faar ej andet af Degne og Duer end fansede*) Møer og skidne Stuer« siger et andet Ordsprog. Mange af de latinske Drengene har fundet mere Smag i Ølkruset og Pigen end i Minerva, har hellere villet bruge Kaarde og Knytnæve end Aandens Vaaben.

I 1580 blev det i Guds Legems Lav i Aalborg, der jo var Købmændenes Gilde, bestemt, at ingen Gildebroder eller Gildesøster maatte tage mere end een Dreng eller Pige med sig, men, tilføjes der, til Tjener maatte der ikke bruges nogen Degn, »ingen Degne maatte tilstedes Lavet at søge, for den Uskikkelighed, som her hos [dem] findes«²⁸). Der maa være gaaet megen Uskikkelighed, flere Skandaler, med Mad, Øl og maaske fansede Møer, forud, før man i Guds Legems Lav griber til den drastiske Foranstaltning ved en Lovparagraf at udelukke ikke enkelte, men hele den latinske Ungdom fra at betjene det gode Selskab . . . Dommen om Uskikkelighed er jo generel, gælder hele Standen.

*) Begramsede.

De entreprenante Degne har imidlertid opdaget, at Døren alligevel kunde listes op. Gildebrødrene maatte altsaa ikke tage nogen af dem med; men der stod intet om Gæsterne, og naar Skolemester eller Hører var indbudene, aabnedes der saa for Herlighederne. Derfor maatte der i 1597 en Tillægsbestemmelse til: »Om nogen Hører eller Skolemester bliver buden til Gilde, maa de ingen Degn have med sig«²⁹). Nu var Døren laaset.

Degne og Duer gør skidne Stuer, har man aabenbart sandet i Aalborg. Vi kan ogsaa se, hvad Biskop Bircherod fortæller os:

»18. Dec. 1702 besøgte Commerceraad Hans Bentzon mig og gav Klage over endel af vor latinske Skoles Disciple, som haver undertiden fordristet sig til at gaa med Bøsser og skyde ved Ladegaarden, hvorved hannem og andre Hosboende nogen Ulykke snarligen maatte tilføjes. Som jeg havde stor Mishag udi Sligt at spørge, og det er ingenlunde Skolebørns *profession* med saadan Krybskytteri at omgaas, saa skikkede jeg strax Bud derom til *Mag. Ware*, at han fik herover at holde tilbørlig Justits, og straffe de Skyldige som vedbør.

10. Jan. 1708. Nogen fortrædelig Handel havde jeg, formedelst et Slagsmaal, som haver *præteritâ vespérâ været* paa Gaden imellem Skoles-Personerne og Baadsfolket. Hine klagede sig at være af disse overfaldne; saasom og en skikkelig Person af *Rectoris Lektie* var i Hovedet forhugget og ilde blesseret. Contraparten derimod vilde indvende al Skylden paa Skolen*)

28. Nov. 1706. *M. Sofren Ware* taledede i mit Hus med mig om en af hans Disciple *in suprema classe*, som var i disse Dage af et besovet Kvindfolk udlagt for Barnefader.

---

*) Det har ikke været eneste Gang, Latinerne har været i Slagsmaal i Aalborgs Gader. Raadstueprotokollen fortæller (7. Febr. 1744):

Da det af *Rectore scholæ* Ludvig de Hemmer for os er blevet andraget, hvorledes en Del Skomager Drengene adskillige Gange sig skal have sammen rottet og om Aftenen paa Gaderne overfaldet en og anden af Skolens Disciple, ja bem. Hr. Rectors egen Tjener, da, som Magistraten umuligt ustraffet kan lade passere, at nogen om Aftenen . . . bliver *insulteret* og givet ringeste Overlast; saa anbefales Oldermændene og samtlige Mestere udi Skomagerlauget, at de alvorligen tilholde deres Tiunde og Drengene ej at give ringeste Anledning til videre Slagsmaal, langt mindre at sammen rotte sig paa Gaderne, naar de i deres Husbonds Ærinde udskikkes. Thi vidrig Fald blive Mestrene, som ere pligtige at holde deres Drengene under vedbørlig Disciplin, holdt ansvarlig for alt, hvad de udfinde kunde . . . og Magistraten har allerede ved Ober Brandmesteren føjet fornøden Anstalt, at i Fald nogen af berørte Skomager Drengene sig om Aftenen skulde complottere, de da straxen af Vægtrene paagribes og udi Raadstue Kælderen til videre indsættes«.

Mon Latinerne har været saa uskyldige i Krigstilstanden, som det lader her? Og mon ikke de mere haandfaste af Minervæ Sønner har følt det som et stort Nederlag, at Skolen saaledes skulde have Assistance af Ober Brandmesteren og Vægtrene for at ordne Skomagerdrengene?

6. Jan. 1707. Capt. Kaltoft... besøgte mig... givendes mig tilkende, at den Skoles-Person, navnlig Jens Qvist, som for kort Tid siden vaar, *propter fornicationem**), fra Skolen bleven forvist, havde angivet sig hos hannem til en Soldat-Plads under hans Compagni. Vilde derhos hos mig fornemme, om han samme Person uforment maatte hverve«. (B. svarede, at hverken han eller Rektor havde mere med denne Person at gøre.)

Forøvrigt flyder Kilderne om de Aalborg Latineres Uskikkelighed forholdsvis sparsomt, hvoraf man dog vist ikke kan slutte, at de har været mindre henhalden til Syndighed end andre Steder. Men paa den anden Side er det sikkert, at der altid, selv i de barskeste Tider, i den gamle Latinskole har været en Stamme af Ungdom, for hvem Indsigt og Dygtiggørelse har været Livets Indhold, som de har stræbt imod, ofte paa Trods af Nød og Savn, ofte maaske netop modnede ved denne Kamp.

Disse tre undskyldende Momenter: Samfundsaanden, Skolen som Substitut for den verdslige Øvrighed, den ofte hjemløse Ungdoms Hang til at leve stærkt og farligt, maa ikke glemmes. Men selv naar disse tages i Betragtning, vil der ikke opstaa nogen Sympati eller Respekt for den Skoletugt, der hævdedes i Aalborg (og Landets andre Skoler) i det 18. Aarhundrede og tidligere.

Disciplenes ydre Kaar

I Skolens Arkiv findes en Protocol over Aalborg Latinske Skoles Discipler, indrettet efter Hands Kngl. Majestæts allernaadigste Forordning af 23. Juli 1756, der er meget oplysende, idet den for hver Elev kræver Svar paa følgende Spørgsmaal:

Navn, Alder og Forældre?

Af hvem sat i Skolen, hvad Tid og hvor? Hvo, der har taget sig af ham, med videre?

Opflyttelse i Lect., samt hvad ham aarlig er tillagt af Stipendiis Scholæ?
Meningen var, at man vilde søge at faa udrangeret de uegnede.

Af Protokollen, hvor disse Spørgsmaal staar besvaret, fremgaar det, at Disciplenes Antal i 1757 var 52, deraf 11 i Mesterlektien, 5 i 1. Lektie.

Desuden er der Oplysninger om 12, der blev optaget i 1758 (Protokollen er kun ført de to Aar). Vort Materiale er altsaa 64 Latinere.

Oplysningerne frembyder forskellige Overraskelser.

---

*) Paa Gr. a. Utugt.

Kun 35, 2: 55 %, er indmeldt i 1. Lektie, de andre er kommet ind senere, 11 Elever — 17 % — først i Alderen 16—19 Aar, man har læst med dem hjemme paa Landet for at sende dem af Sted til fremmede saa sent som muligt.

Ikke mindre end 37, 2: 58 %, er udenbys fra og bor altsaa hos fremmede. De kommer ikke specielt fra det nærmeste Opland, men fra hele Nordjylland.

Af egentlig Overklasse er der kun 3 (2 Byfogedsønner, 1 Søn af Krigskommissær). Man har i de Kredse holdt Privatlærer.

Ellers fordeler Disciplene sig saaledes:

- 15 Præstesønner,
- 2 Hørersønner,
- 6 Degnesønner,
- 13 fra Haandværkere,
- 6 - Handelsmænd,
- 9 - Bestillingsmænd,
- 6 - Gaardmænd og Husmænd,
- 2 - Arbejdere (ved et Par opgives Faderens Bestilling ikke).

Ikke mindre end 26, 40 %, er faderløse (af dem 9 desuden moderløse).

Kun 3 sørger Familien helt for. Det nævnes med en vis Stolthed: »Forlanger intet af Skolens Stipendier«. Man er gaaet ud fra det modsatte som det givne.

Saa at sige alle Skolens Disciple er altsaa blevet hjulpet med Stipendier, et Par Daler i 1. Lektie, stigende til 30 D. i Mesterlektien, en ikke ubetydelig Sum, naar det betænkes, at man paa den Tid i Aalborg kunde faa »Kost, Kammer, Lysning, Vask, Varme« for 1 D. om Ugen.

Disciplene falder i 3 Grupper, omtrent lige store.

I. 19 underholdes af Hjemmet med Hjælp af Skolens Stipendier.

II. 22 faar nogen Hjælp af Hjemmet, men maa ellers klare sig ved Godtfolk i Byen og Skolens Stipendier.

III. 20 faar slet intet hjemmefra, men maa helt klare sig ved fremmed Godgørenhed og Skolen.

Selv om det i Gruppe I. undertiden siges, at der er Fattigdom, er dette dog i det hele jævnt velhavende Middelstandshjem.

Men 22 af Børnene (31 %) er altsaa saa fattige, at Byens Borgere maa træde til og hjælpe Hjemmet (7 af dem var faderløse, 12 udenbys fra). Dette skete ved Kost en eller flere Dage, eller ved Ugepenge, og 19 andre (30 %) er helt overladt til sig selv (15 af dem er faderløse). »Næst Gud slaar han sin Lid til Godtfolks Godhed og Skolens Stipendier«.

I Betragtning af den Fattigdom, under hvilken i hvert Fald de $\frac{2}{3}$ af La-

tinerne levede, maa man forbaves over følgende Skik: Alle Disciplene, hver efter sine Omstændigheder, gav Lærerne »Nytaar«. Det fik endda være, men i Mesterlektionen skød de sammen og skænkede den rige Rektor et betydeligt Stykke Sølv. I Rektor Hemmers senere Aar havde han alting i Sølv, lige ned til Tallerkener, og han bad derfor om det, de vilde unde ham, i Penge. Det blev ikke mindre end 50—100 Rd. Til Konrektoren det halve³⁰).

Vi kan ret levende forestille os, hvorledes disse Drengene har levet, borte fra deres Hjem — om de havde et —, overladt til sig selv og kæmpende for Udkommet, samtidig med at de maatte passe deres Pligter.

Men her er de blevet hjulpet, endog særlig meget af Aalborg Borgerne.

Ved denne Tid skriver Biskop *Mumme*: »Byens Borgerskab er saare godhjertig«, og Rektor *Hemmer* taler i Protokollen om »Aalborg gavmilde By«.

Kraftigst udtaler dog *Wille Høyberg* sig (Student fra Aalborg 1729):

»Det kan siges Aalborg til den allerstørste Berømmelse, at næppe nogen anden Stad viser flere Barmhjertigheds-Gerninger imod Skole-Discipler, som den gør, da der næppe findes nogen formuende Mand, som jo giver 1—2 og vel flere Discipler en Dags Kost ugentlig eller og i den Sted Penger, hvorudover der og er stor *Conflux* af fattige Børn der i Skolen«. Høybergs Vidnesbyrd har saa meget større Betydning, som han ellers kun er utilfreds med sine Omgivelser.

Denne Hjælpsomhedens Aand mod de fattige Latinere har sikkert ogsaa været der i de Tider, der gik forud, og den har ikke været indskrænket kun til Pengegaver eller Maden, men i mangfoldige Tilfælde har de hjemløse Latinere faaet et Hjem og er blevet hjulpet af flinke og gode Mennesker.

Om hvordan Latinerne kunde optages i Kredsen, og hvor morsomt de kunde have det sammen, har vi lige hørt en Aalborg-Pige fortælle (S. 161). Som denne unge Pige og hendes Hjem har der været mange. Men megen Ensomhed og Elendighed hos de hjemløse og fattige Latinere, de to Tredjedele af hele Skaren, er ikke blevet afhjulpet af »Aalborgs gavmilde By«, ofte har de siddet paa deres ensomme Kammer, i den fremmede By, hos fremmede Mennesker, og sultet og frosset. De har ikke blot haft Lektierne at tænke paa. Brødet?

Men saa underligt det lyder: naar Disciplene levede i saa stor Nød og Elendighed, var det ofte for at undgaa endnu større Nød og Elendighed. De kom ofte fra de fattigste Hjem, og ikke mindre end $\frac{2}{3}$ af Aalborg Skoles Disciple i 1756 var faderløse, de valgte altsaa tit Skolevejen for saaledes at kunne opretholde Livet, eller Slægtninge valgte Skolevejen for dem.

Men paa denne Maade kom mange uegnede ind, som baade fagligt og økonomisk tyngede paa Skolen. Tauber fortæller saaledes, at der endnu 1756 var dem, der havde siddet hele 4 Aar i nederste Klasse og vedblev at sidde der 2 Aar derefter*).

Naturligvis var Samfundet interesseret i at faa disse uheldige Forhold hævet.

Ved Forordningen af 17. April 1739 havde man skærpet Optagelsesprøven, »da Erfaringen viser, at de ved Skolen stiftede *stipendia* hidtil have lokket endel fattige Folk, endog Bønder, til at faa deres Børn i Skolen, dels for selv at lettes for en Del af den Byrde, som Børnenes Opfødsel medfører, dels for at befri saadant et Barn for det ved andre Stænder mødende Arbejde: hvorudover Skolerne og siden Universitetet med endel ej alene fattige, men ofte derhos til Studeringerne lidet bekvemme, ilde optugtede og iblandt til store Udyder eller i det mindste til et foragteligt Tiggeri vante Personer bebyrdes, hvilke dog bedre kunde have tjent Fædrelandet, om de ved en Profession eller Haandværk, Søfarten og i Bondestanden vare forblevne«.

Endnu tydeligere tales der i Indledningen til Forordningen af 23. Juli 1756: »Vor *Intention* er ej alene at se den Fornærmelse og Foragt, som Studeringer nødvendig maa lide under, at slette og maadelige *Ingenia* og derhos fattige Personer antages i Skolerne, forebygget og ophævet, men og at se de *publique* latinske Skoler satte i den Stand, at skikkelige, fornemme, formuende og velhavende Folk og kunne faa Lyst at sætte deres Børn derhen til Undervisning, naar de se og erfare, at de kunde gøre det uden Frygt for, at Børnene dør skulde blive forførte og vante til Liderlighed, Gemenskab, Nedrighed og andre en studerende Person allermest uanstændige Laster og Udyder».

Altsaa, det man har villet, har ikke været mindre end en social, moralsk og intellektuel Højnelse af Latinskolen.

I Tilslutning til denne Forordning af 23. Juli 1756 er det, at Aalborg Skole har faaet Ordre til at besvare de nys citerede Spørgsmaal (S. 171), og det Resultat, Protocollen viser os, er som nævnt, at $\frac{1}{3}$ af Skolens Elever helt

---

*) Det kunde ogsaa hænde, at Skolen selv for »Forretningen«s Skyld optog uegnede! Saaledes optog man her i Aalborg i 1750 en Person »allene for hans behagelige Stemmes Skyld og Lyst til Musiquen«. Han var da 21 Aar og gik 6 Aar derefter endnu i Mesterlektion. Ikke underligt, at han i Protokollen 1756 faar følgende Vidnesbyrd: »Han ligner en desperat Patient, der er bragt i stor Uorden ved sine onde Vædsker, hvilke om kunde maaske uddrives, kunde Patienten maaske endnu komme sig og restitueres til sit forrige Haab«.

og $\frac{1}{3}$ delvis maa klare sig ved Skolens Hjælp og fremmed Godgørenhed, at Skolen altsaa næsten er en Fattigskole.

Fik nu Staten Held med sig i disse Bestræbelser, der jo er samtidig med og parallelle med Kampen mod Skolen som Forretning?

At dømme efter hans Virksomhed for Ligs-katten har G. F. Thestrup ikke været ivrig for at hæve Skolens Værdighed paa dette Punkt.

Hans Efterfølger Gottschalck var saa vist ikke nogen Fremskridtsmand, men han lod dog 1. Dec. 1779 følgende Annonce indrykke i Jydske Efterretninger:

»Da jeg, for at forekomme adskillig Misbrug og Uorden, har funden fornødent ganske og aldeles at forbyde Disciplene i denne Bys latinske Skole al Overlevering af Nytaarsønsker eller og Taksigelser, enten i bunden eller ubunden Stil, saa har jeg herved villet bekendtgøre dette, paa det at Byens Indvaanere ej skulde fremdeles forulejliges med at modtage slige Skrifter« . . .

Vi ser ham altsaa her i Kamp med Betleriet, det fordækte ganske vist, et af Fattigdommens Mærker.

Mere end disse Antydninger kan ikke gives, men Resultatet er sikkert nok. I 1810 begyndte man at føre »Immatriculations Protocol«, og tager vi de 64 første Navne — Tallet der svarer til Protocollens af 1757 — viser de følgende om Hjemmene paa denne Tid:

Akademiske Embedsmænd (deriblandt juridiske 13, Præster 17) 32, Officerer 4, Andre Embedsmænd 5, liberale Erhverv 3, Godsejere 3, Industri og Handel 8, Haandværkere 3, Skolelærere 3, Gaardejere 3, ialt 64.

Altsaa Aalborg Katedralskoles Klientel er i Løbet af den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede blevet et andet, der socialt set ligger paa et højere Niveau. Medens før Forsorgen for Disciplene mest paahvilede Skolen og privat Godgørenhed, er Børnene nu helt i Hjemmets Varetægt*) og under dets Forsorg, lever i en tryggere Verden, med større Mulighed for Tilegnelse af Kundskab og Kultur.

Samtidig med, at Forretningen »Aalborg latinske Skole« var likvideret, var Ønsket fra 1756, at »skikkelige, fornemme, formuende og velhavende Folk og kunne faa Lyst at sætte deres Børn derhen til Undervisning« gaaet i Opfyldelse.

---

*) Karakteristisk er det, at medens der 1757—58 er ikke mindre end 22 faderløse, er der nu kun 3.

Høreren

Af det, der før er fortalt, er det klart, hvor ringe Vilkaar H ø r e r n e levede under: stort Arbejde i Skole og Kirke, ringe Løn, ofte Sulteløn, intet Familienliv, tvungen Bolig i et ofte forfaldent Kammer paa Skolen.

At disse uheldige Leveforhold indvirkede uheldigt paa Standen og var farlig for den enkeltes Karakter, er indlysende, og Aalborg har da ogsaa sikkert i Tidernes Løb haft mangfoldige uheldige Lærere, Tilbedere mere af Bacchus, Mars og Venus end af Pallas Athene.

Atter her finder vi den ulyksalige *Jens Skottenborg*.

I ovenfor anførte Brev af ^{20/9} 1694 fra Sognepræst P. Clausen Reenberg til Bircherod (S. 123) hedder det ogsaa:

»Maa jeg endelig andrage, at første Lektie Hører . . . Jens Skottenborg bor i et sært Hus for sig selv, som han har lejet, uden nogen anden i Huset, uden en Kvindes Person, som lang Tid haver haft Ord for at være hans Søster, men nu befindes at være hans Tjeneste Pige, hvilket siunes noget usædvanligt, mistænkeligt, umuligt og forargeligt, efterdi der siges, der ikke er flere Folk i Huset, hvorfor det siunes, Jens Skottenborg maatte tilholdes, enten at leve som andre Hørere og unge Karle af hans Stand eller og leje sig Kammer hos Godtfolk og nøjes der med *service*, eller og *kvitere* Skolen*), han er dog ikke vel set for hans udraabte Haardheds Skyld«.

Hvor megen Grund der her var til Forargelse, tilhører Privatlivet, men i det, som Biskop Bircherod fortæller, er der aabenlys Skandale:

»20. Juli 1702. Biskop *Deichmann* affærdiger til mig fra Gunderup Præstegaard et eget Bud, og giver mig tilkende, hvorledes tvende af *Scholæ Aalburgensis Collegæ*, nemlig Peder Svendsen *tertix*, og Hans Mouritzen *primæ classis Hypodidascali*, vaare *præcedente vespere*, strax efter min Bortrejse fra Gunderup, i Bryllupshuset indkomne, ubudne og hel beskænkede, hvor de med Klammeri og anden *importun* Forhold megen *Insolentz* skal have brugt og sig for velbem. *Episcopi* Nærværelse enten lidet eller intet undset etc. Som jeg over denne Tidende og *relation* fattede mig stor Harm og Fortrydelse, saa lod jeg strax samme tvende Hørere en Suspension *ab officio* indtil videre forkynde.

27. Juli 1702 havde jeg de tvende Hørere . . . hos mig, og med haarde Ord talte dem for deres begangne Exces skarpelig til, givendes dem derhos alvorlige Formaninger, at de herefter skulde tage sig vare for Drukkenskab

*) 1698 var J. S. ikke mere ved Skolen. Hans Skæbne er ubekendt.

og andre deslige *enormiteter*, saafremt de havde deres Velfærd kær. Hvorpaa jeg . . . *relaxerede* deres Suspension.«

Hvorvidt Hans Mouritsen forbedrede sig, kan ikke konstateres, men at Peder Svendsen ogsaa senere lod sig friste af Flasken, fremgaar af følgende:

9. Juli 1708 Indfandt jeg mig om Morgenen *in Schola nostra oppidana*, for at observere *docentium* Flittighed. 4. Lektie Hører, Peder Svendsen, hvilken jeg fornåm at være med sit Embeds Forsømmelse til Drik hengiven, gav jeg en skarp *reprimande*, med *remotions* Trudsel, om han ikke sit Levned forandrer«.

(Et Aar derefter fik de ham til Præst i Thy!)

Paa Grundlag af de mange, mange Skildringer af uduelige og udsvævende Lærere har dansk Skolehistorie fældet en meget haard Dom over Hørerer i den gamle Latinskole.

»Det er let nok at finde Grundene til, at Danmarks Lærerstand i over 200 Aar var saa tarvelig og saa uskikket til sin Gerning. Træls og opslidende Arbejde, ussel Løn, uhyggelige Boligforhold, intet Hjem, intet Haab om en lysere Fremtid var Hørerens Livslod, hvis de ikke i Tide slap ud af Trædemøllen. Luvslidte, forhutlede, ringeagtede af deres Foresatte, henviste til udannet Omgang, maatte de søge Trøst i Spiritus og andre grove Nydelser, og, da deres Arbejde var dem en daglig Lidelse og Plage, skaffe deres Bitterhed og Arrigskab Udløsning ved Mishandling af Disciplene, der i lige Grad frygtede og hadede dem«.

Saaledes hedder det et Sted hos en moderne Skolehistoriker³¹), og det har været den almindelige Dom.

Er den rigtig? Er en saadan Generalisering ikke farlig? Kan i den Grad ydre Forhold beherske M e n n e s k e t?

I Aalborg Katedralskoles Arkiv (Landsarkivet, Viborg) findes der 11 Hæfter fra 1709—22, 1714—16, 1718—19, 1721—22, »*Distributio Scholæ Alburgensis*«. Paa hver Side er skrevet en Klasses Navne, og hver enkelt Discipel har Hørerer givet et latinsk Vidnesbyrd, paa Grundlag af hvilket Rektor og Biskop fastsatte vedkommendes Stipendium (der noteres paa Siden til højre, ud for Navnet; se Side 178).

Endvidere har vi jo »*Protocol over Aalborg Latinske Skoles Discipler*, indrettet efter Hands Kngl. Majestæts allernaadigste Forordning af 23de Juli 1756«, hvor hver Elevs Censur for hvert Aar staar skrevet.

Den gamle Latinskoles Hørerer har hidtil været stum. Her taler nu til os 22 Hørerer fra 1709 til 1722 og alle Lærerne fra 1756, i alt altsaa c. 30, saa man tør sige, at vi ved disse ofte meget sigende Udtalelser virkelig lærer

Anno MDCCXII Alumni	Oratio Capis	
1. Ni. H. Otto Frøysius 16	Nepos populus v. v. p. primus.	Unguarum 2 - - 8 og 9 d.
2. Michaelus Bartsch 14	Optime spei Adolescentulus.	Unguarum d. - - 8 og 12 d. et 12. Martii.
3. Erichus Hennius 17	Dentibus vni. cornibus vnae laevis et in fidei progressi Summa, vnae Cornibus	Unguarum 4 - - 12 og 17 d. et 18.
4. Paulus Christ. f. S. 16	Dignus qui de pulchro vnae Cornibus	Unguarum 4. Martii. Lindes. p. vnae 7 og 8 d.
5. Severinus Ortel 14	Minguae otiosae. Sempere vnae affluens	Unguarum 4. Martii. Lindes. p. vnae 7 og 8 d.
6. Jacobus Franc. lex. 14	quibus vnae p. vnae. fidei. S. 16 Pro vnae p. vnae. vnae. vnae. vnae.	Unguarum 4. Martii. Lindes. p. vnae 7 og 8 d.
7. Johannes Steenb. 19	Pro vnae p. vnae. vnae. vnae. vnae.	Unguarum 4. Martii. Lindes. p. vnae 7 og 8 d.
8. Christiernus S. 16	vnae. vnae. vnae. vnae. vnae.	Unguarum 3. - - 8 og 9 d.
9. Severinus Terrier 18	vnae. vnae. vnae. vnae. vnae.	Unguarum 3. - - 8 og 9 d.
10. Petrus Ortel 14	vnae. vnae. vnae. vnae. vnae.	Unguarum 3. - - 8 og 9 d.
11. Petrus Thiel	vnae. vnae. vnae. vnae. vnae.	Unguarum 3. - - 8 og 9 d.

To Sider af »Distributio Scholæ Alburgensis« 1711. Til venstre: Navn, Alder og Vidnesbyrd (og Hørers Kilder) for Underskrift), til højre: de tilkendte Stipendier.

Høreren at kende; ikke blot Aalborg-Høreren, thi der er ingen Grund til at mene, at de i denne By har været noget for sig, men Høreren, som han var over det ganske Land.

De latinske Testimonier er skrevet paa formfuldendt ciceroniansk Latin, og det hænder naturligt ogsaa, at Høreren — Censuren var jo skrevet til

Biskop og Rektor — ikke var ked af at vise sin Lærdom ved Citater og et undertiden for formfuldendt Sprog, som i efterfølgende Eksempler:

»Denne kan let prale sammen med den store Scipio, at han aldrig er mindre ledig (*otiosus*), end naar han er ledig«.

»Hvor jeg dog vilde ønske, at nogle af de ovennævnte vilde lære noget af disses medfødte Gaver. Thi de bør prises ved de højeste Lovtaler, idet de er helt fremmede for enhver Kaadhed, og idet de i Had til den skuffende Tids falske Glæder arbejder energisk paa, at de Dag for Dag kan gøre flere Fremskridt i Lærdom og Øvelser«.

Undertiden er der ogsaa almene, ikke alt for dybsindige Livsbetragtninger:

»Menneskets Sind hæves af Lærdom, med Cicero som Vejviser, og det undersøger altid noget og er i Virksomhed, og føres af Glæden over at lære og høre. Dette Sind har Ole ogsaa, som stadig i sit Arbejde lægger an paa, at han kan løfte sin Aand højere ved at lære mere Dag for Dag. —

Testimonier af denne Art er dog i afgjort Mindretal; de aller fleste er ret kortfattede og saglige.

Nogle af Vidnesbyrdene tjener naturligvis — ligesom vore nu — kun til at konstatere Standpunktet, og vi finder her de samme Grupper som den Dag i Dag.

1) *De flinke:*

»E v n e r: *Promptum ingenium*. — Et klygtigt Hoved og idelig i sine Studeringer. — Har et hurtigt Hoved og hænger altid i Bogen«.

Her er et stort Felt, der af praktiske Grunde spiller en stor Rolle: Musikken:

»Han elsker Studierne, tilbeder Musikken«. — Selv den ellers ret umulige kan Musikken give Berettigelse: »Hvis Ansigtet er Sindets Dør og Spejl, synes denne Dreng at være temmelig dum (*simplicitatem aliquam præ se ferre*); men saa vidt jeg har gennemskuet hans Evner (*ingenium*), er der Haab; han er nemlig μέγαλο φωνότατος (god til at synge) og ferm til at ramse op.

Opførsel: Gud og Studierne hengiven. — Han er fremragende m. H. t. Sæder og Selvstændighed og ved Iver for Dyd og Ære«.

2) *De blandede:*

»Flid, men svigtende E v n e r: Det Haab, der er fattet om ham, forsøger han med Hænder og Fødder at forøge. — Han arbejder mere flittigt end heldigt.

Evner, men svigtende Flid: Han maa roses for sin Lærvillighed, men Energi (*quæ ad coepta maturanda conferant*) har han ikke. — Han vilde ikke afvises af Muserne, hvis han ikke var tvær (*aversus*) mod dem. — Han vilde faa Nødden, hvis han knækkede Skallen (*nucem*).«

3) De daarlige:

M. H. t.: Evner: »*Miserum et stupidum ingenium*«.

M. H. t.: Flid og Interesse: »De tørster og jager mere efter Lediggang (*otium*) end Beskæftigelse (*negotium*), mere efter Tidsfordriv (*saporem*) end Arbejde (*laborem*). — De er ivrigere efter at lege end at læse. — Farer fort i sin sædvanlige Dovenskab og Vanartighed«.

Anderledes bliver det med Yderpunkterne: de meget daarlige og de meget flinke: disses Testimonier er stærkt pointerede, og de er paa forskellig Maade meget personligt prægede:

Man ser næsten Drengen krybe frem ved Censuren: *Serpit humi* (: han holder sig til Jorden). Og endnu tydeligere er Billedet i: »Denne Plovmand gaar skævt, overmaade krumbøjet (*incurvus*)« og: »Af denne Blok bliver der næppe nogen Mercurius«.

Hørerens skarpe Satire lyder i Vidnesbyrdene: »Han indehaver den sidste Plads, naar han er tilstede. — Kødets (*corpus*) savnes aldrig, Aanden ofte«. — »Han glæder sig ved at være mellem de sidste«.

Og hensynsløst gives der klar Besked om Elendigheden, naar det skønnes nødvendigt: »Det Sjuskehoved, den Klaptorsk (*indiligens truncus*) slutter Skaren«. — »De Haab, der var fattet om ham forrige Aar, har han ødelagt, fordi han er forfalden til Sløvhed og Dovenskab«. — »Det eneste, de bestiller, er at sidde paa Skolens Bænke (*scholæ subsellia tantum vestiunt*)«.

»Intet uden Riis (*nil sine verberibus*)«. — Det er den eneste Gang Prygl omtales, men til Gengæld er det, som man derigennem faar et Indtryk baade af Læreren og Drengen.

I Vidnesbyrdene over de meget flinke Elever lyser Hørerens Glæde og Stolt-hed over hans Drenges os ofte i Møde:

Det er selvfølgelig tit de sædvanlige Skole-kvaliteter: Dygtighed og Flid, der roses:

»Se hvilket ypperligt Hoved (*ingenium*), født til at studere! — En mandig Begavelse, af hvilken vor Litteratur kan vente sig smukke Ting. — En Begavelse, levende og, hvis han ikke af Iver stammede i det, guddommeligt.

Han udviser en vidunderlig Iver og flammende Begærlighed efter at lære. — Han hænger saa ivrig ved Bogen, at han ofte forener Middag med Aften, Natten med Lyset. — Ved sin Flid før Dagry har han bevist, at hans Søvnstider er kortere end Natten. — Aldrig ledig (*otiosus*), altid i Virksomhed (*negotiosus*) har han vist mig saa stor Omhu, saa stor Iver efter at gaa frem, at han gennem nogle Nætter har benyttet sin Fritid med Iver til Fremskridt

i Studierne. — Han kan flytte enhver Sten. — En Soldat, der ikke kender til Træthed (*miles indefestus*)«.

Men lige saa hyppigt sker det, at Hørerens glæder sig over Drengens Karakter eller hele Person og Væsen:

»Hvad han lover i det ydre ved sit straalende Ansigt, det yder han ved sin Beskedenhed og utrættelige Flid. — En straalende Dreng, hvem ikke blot Talens men ogsaa Aasynets Skønhed er medfødt, saaledes at ved Synet af ham Billedet paa medfødt Dygtighed (*virtus*) og Ære springer frem. — Den evnerigeste af Disciplene, som dyrker Muserne; til ham smiler baade disse og Fortuna. — *Virtutis et diligentiae compendium*. — En meget flittig, skikkelig og yndig Discipel (1756). — Kerne, ikke Skal. — *Discipulus e discipulis*. — Liv over det hele (*totus vivus*). — *Est a natura sic, ut nihil supra*. — Han bærer Faklen foran sine Kammerater«.

Undertiden skinner Hørerens Spøgefuldhed igennem:

»Lidt, men godt (*Quantulacunque est materia hæc, proba est*). — Den sidste, ikke iblandt de sidste. — (Om en 10 aarig, der staar sidst; Klassekammeraterne er 12—16 Aar): Mindst af Alder, sidst i Rækken, men i Omhu og Beskedenhed ikke No. 2 i Forhold til nogen af de øvrige«.

Ogsaa hos hin Tids Hører møder vi Trangen til at lade Viddet spille om Disciplenes Navne:

»Han viser sig som en hurtig Karl« (Niels Hurtigkarl). — »En Urt, der blomstrer ogsaa om Vinteren« (Jens Urt). — »Rosen mangler ikke Torne« (Lars Rose). — »Hin Vig fryser ikke til med Is, men er stadig strømmende« (Andreas Hartvig). — »Er en fix Discipel« (Palle Fix).

I de nys nævnte Vidnesbyrd kommer Hørerens Glæde og Stolthed frem indirekte; men i flere træder deres Følelser helt direkte frem:

»En Dreng med de bedste Anlæg, hvis Maade at være paa (*mores*) jeg elsker. — Paa Grund af hans utrættede Virksomhed og smukke Opførsel er han mig kær som faa. — Ved sin uafbrudte, haardnakkede Flid og sit altid uplettede Liv gør han mig glad hver Dag og opfylder mig med et skønt Haab. — Et smukt lille Barn, har gode Naturens Gaver og er for sin Lærvillighed værd at rekommandere. — Gør mig i alting fuld Fornøjelse. — En meget dejlig Discipel, som for sin ubeskrivelige Flid fortjener at roses, elskes og belønnes. — En lille Dux, men en ferm Dux (1756).«

Det sidste Vidnesbyrd er sikkert oprindelig en Venlighed sagt til Drengen, og det samme gælder ogsaa andre (Navnevittighederne!).

Nu har man sikkert en Indvending paa Læberne: At have noget tilovers for de flinke i en Klasse er let nok, og egentlig selvfølgelig, selv for en Latin-

skole-Hører. Men lad os se, hvorledes er hans Følelser overfor de mere blandede, de problematiske og vanskelige?

Dette vil fremgaa af de følgende Censurer:

»En Stentor i Koret, egner sig særlig for Musikken«. (Grunden til, at der ikke staaar mere, ligger lige for.)

»Denne kan jeg ikke rose, men ønsker ej heller at dadle ham, fordi han er fraværende p. Gr. a. Sygdom; men han mangler sjældnere i Koret«. (Skønt Forholdet her er det, at han udebliver fra Timerne — pjækker den? — men er rask nok til at synge i Kirken, er der ikke et ondt Ord.)

»Med Gud og Tiden kan man vente sig en lille Smule. — Har meget af Alder, men lidt af Forstand. — Han kæmper med smaa Evner. — Han har ey et slet *ingenium*, men maadelig *memoria*, hvis Seenfærdighed hand søger at forbedre ved utrættet Vindskibelihood (1756). — Han søger at gjøre det lige med sine Med-Discipler; i det ringeste ønsker hand det af inderste Hierte«.

Gang paa Gang undskyldes altsaa de svigtende Evner:

»Født til Musikken, helliget Muserne elsker han undertiden Lediggang«. (Høreren finder Aarsagen til hans ringe Flid i hans Begavelses Art.)

»Et ikke sundt Sind i et usundt Legeme«. (Her er det, som om der dækkes over en grim Drengs Synder.)

Det rene Sind glemmes ikke, selv om de særlige Skolekvalifikationer mangler:

»En maadelig Forstand, svag Dømmekraft, men et Sind, der er fremmed for Lyster og Laster«.

Vi ser Høreren, der søger at hjælpe Eleven, der er kommet paa Afveje:

»Der siges, at Evnerne (*ingenium*) giver et daarligt Resultat, naar de er under Tvang, men ikke altid. Den Slaphed og Sløvhed, som jeg ofte har fordømt hos denne Dreng, anstrenger han sig nu saaledes for at faa rettet, at han, med Guds Hjælp, engang vil svare til mine Ønsker. — Intet er mig vigtigere end at jeg kan faa dette vildfarende Faar bragt ind paa den rette Vej. — Selv om han undertiden gør sig skyldig i en Forseelses Brøde, haaber jeg dog, at han forbedrer sig og faar mig til at glemme hans Taabelighed ved ny Omhu«.

Ja, selv naar der er Tale om noget saa graverende som *Vagabondering*, kan det hænde, at Høreren ikke udtaler nogen streng Dom, ja at han endogsaa her kan bevare Haabet:

»Han bør ikke roses meget, undtagen fordi han ikke undgaar Musikken, og ikke dadles, undtagen fordi han vagabonderer. — Han vagabonderer og nærer Afsky for Studierne, men vi (i jeg) haaber, at han vil blive gode Venner med Muserne«.

Høreren er klar over, at det ofte er umuligt at bedømme et Barn, hvis man ikke kender hans Forhold nærmere. Han har derfor Opmærksomheden fæstet paa, om der har været Sygdom eller andet, der kan hæmme, og anfører det som Undskyldning. Men først og fremmest giver Høreren Besked, om der er **F a t t i g d o m** hjemme:

»Han hænger fast ved Studierne, med Fattigdommen som Vejleder. — Dennes Fremskridt modarbejder trange Kaar hjemme«.

Han fortæller om Misforholdet mellem Evner og ydre Forhold. Gør opmærksom paa Anstrengelsen, Kampen:

»De er stærke ved Forstandens Skarphed, men døjer ved Fattigdommen. — Han staar ikke tilbage for nogen af sine Kammerater m. H. t. Flid og Fattigdom. — Han synger, arbejder for at fly Fattigdommen. — Han trykkes af Fattigdommen, men ikke til Jorden (*pauperitate premitur, non autem sup-primitur*). — Lider Nød, anvender Flid og elsker Gudsfrygt«.

Høreren er klar over, at Fattigdom ikke er nok til at opnaa Stipendium, men paa den anden Side erkendes ogsaa det fattige Barns vanskelige Vilkaar:

»Han har rige Evner, men han vil hellere anbefales ved Fattigdom end ved Flid. — Han har et godt Hoved, men han bor daarligt; jeg mener, at man bør bære over med Drengen, og jeg haaber, at han med Tiden maa vende tilbage til Visdommens Træ. — Han kæmper samtidig med Skæbnen og Minerva; naar han faar Bugt med hin, vil denne sidste ikke være uvillig«.

Et af Vidnesbyrdene fortæller om en særlig tapper Aalborgdreng:

»Med brave Folks Hielp her i Byen saavel som ved *Stipendiis* af Skolen ernærer hand ey allene sig selv, men endog deraf rækker sin fattige Moder Haand i hendes kummerlige Tilstand, hvilket er et rart og priseligt exempel (1756).

Hans rene Sind (*vitæ innocentia*) yder Trøst for Fattigdommen. — Han er fattig, derfor bedrøver hans Skæbne mig, thi han er ikke nogen Ven af Laster. — En virkelig lovende Discipel, paa hvis Vegne jeg føler Sorg, fordi han er fattig paa Venner og blottet for Slægtninge«.

Om Knud Skytte hedder det (idet hans Navn latiniseres):

»Hin *Cornutus Sagittarius*, som i det mindste et Par Gange om Maaneden hilser paa vore Musers Grænses, at han ikke trænger ind til en dybere Forstaaelse, tror jeg skyldes Hornene (*cornua*)*: naar han lægger dem af, tvivler jeg ikke paa, at Muserne vil hjælpe ham frem, og at han selv lykkeligt vil naa

*) Ved Depositsen blev de unge Studenter udstyret med Horn og andre Gevækster, og disse blev under kaade Løjer revet af, det lavere Væsen skulde dermed være aflagt og et nyt Liv begyndt.

frem til Klippen, fra hvilken han er flakket langt bort, ved Hjælp af sine ikke ringe Evner«.

Men Hørerer har ikke blot en god Tro til denne Dreng, trods hans sparsomme Besøg hos Muserne; han finder ogsaa Aarsagen til Elendigheden, og udtrykker smukt med Ord af Virgil (Ecloga IV 62) sit Forsvar for den dovne Dreng:

... cui non risère Parentes
nec Deus hunc mensa, Dea nec dignata cubili est.

(Den, hvem Forældrene ikke smiler til, ham skænker Guden ikke et Bord og Gudinden ikke et Leje.)

Paa Grundlag af disse Testimonier kan vi fastslaa, at Hørerer ikke kun var den Pryglemester og »Skarpretter«, man har villet gøre ham til, om han end utvivlsomt har slaaet en meget proper Næve, og det kan vel endogsaa være et Spørgsmaal, hvem der staar højest, den moderne Lærer eller han?

Vi har Fordelen ved en bedre Uddannelse, mere alsidige Kundskaber, og vel ogsaa den større Sikkerhed og det friere Væsen, som de noget bedre økonomiske Kaar og den noget højere sociale Placering skulde give. Vi pryglers ogsaa mindre, er ikke saa hidsige, har flere Hæmninger.

Men han kendte Børnene bedre, delvis p. Gr. a. at Klasserne var saa smaa (ca. 12 i hver), og navnlig fordi han havde dem i alle Fag. Han betød mere for dem og havde vist ogsaa mere tilovers for dem, fulgte dem med større Deltagelse. Der synes at have været større Fællesskab.

Nu er Hjemmene Børnenes naturlige Værn, og det er Hjemmenes Opgave at yde dem de elementære Fornødenheder. Men dengang var det, som vist, ganske anderledes. Til Skolen — Hørerer — var Børnene delvis henvist i Kampen for Tilværelsen, nu som i Skolens første Tid, omend maaske i noget ringere Grad.

Der var altsaa saa meget hos Børn, der kaldte paa Medfølelse og Hjælp-somhed, og at dømme efter Testimonierne har Hørerer været aaben ikke blot for Glæde og Stolthed over de dygtige og fremadstræbende, men ogsaa for Medfølelse og Sorg over Børnene, naar de led Savn og Nød. Han vidste jo ogsaa af Erfaring fra sin egen Skoletid, hvor Sult og Kulde kunde svide.

»Disse 5 beder med de øvrige ovenfor nævnte (thi Fortuna har gjort dem alle lige og lige fattige) med forenede Ønsker: Forbarmeder over os! (*Miserescite nostri!*)«

Med i dette de bedendes Kor fornemmes ogsaa Hørerers Stemme.

Hvis det er saadan — og det er det — at en vigtig Betingelse for, om en

Lærers Virksomhed kan faa Betydning for Børn og Unge, er hans større eller mindre Interesse og Deltagelse for dem, vil det være rigtigt, at vi fjerner enhver Arrogance og med nogen Usikkerhed i Stemmen siger:

V o r K o l l e g a , d e n g a m l e H ø r e r .

Det gaar næsten altid saadan, at det er de uheldige Lærere, der tales om, om de gode er der Stilhed; det gælder Samtiden, og det gælder i endnu højere Grad Fortiden. Mange Lærere lever for deres Udyders Skyld videre i Akterne, men Mindet om den flinke forsvinder med dem, der har oplevet ham. Det er ogsaa en af Grundene til den uskaansomme Dom om den gamle Hører.

En gammel Aalborg Lærer af de flinke kan vi imidlertid fremdrage, fordi Johan Henrik Tauber har haft ham, *Bjørn Glædrup**).

I sin Form som Lærer var han noget for sig: »I Stedet for at uerfarne Lærere mestendel holde Forelæsninger for deres Lærlinge, altid tale selv i eet væk, og forlange at Disciplene agtsomme skulle høre til: saa lod han altid sine Disciple være saa medvirkende, saa selvvirkende, saa deltagende i alt, saa vidt muligt var. Han udspurgte og udfrittede dem, hjalp dem paa det, rettede dem, naar de fejlede, eller lod andre deres Meddisciple sige det rette . . . tog uden Knur og Skænderi deres Svar, saadan som de kunde falde«.

Som man ser, lyder det helt moderne.

Han havde Blik for den enkelte Elevs Særpræg og behandlede ham derefter. Tauber var en nervøs Dreng, men hans »brave Lærer« søgte ved alle »Kunstgreb« at faa fjernet hans Forlegenhed og Frygtsomhed.

»Den store Menneskekender« kalder han ham.

»Det er ikke nok til at være en ret og fuldkommen Lærer, om En er vel belæst . . . har et skarpsindigt Hoved eller en veltalende Tunge, med mindre han tillige har et moderat Sind, saa han ved at *accomodere* sig efter Gemytterne og kende Genierne, saa at han intet fremfusent handler. — En Discipel skal ikke saa meget have Frygt, (men vel Respekt,) for sin Lærer, som han skal have Kærlighed og derhos Dristighed eller Frihed til at tale med ham og konsulere ham i Alting«.

Dette Ideal af en Lærer, som *Wille Høyberg* saa bittert savnede her i Skolen, blev virkeliggjort af *Bjørn Glædrup*.

Han, der »med al Opofrelse og Hengivenhed uindskrænket elskede sine Disciple«, søgte at hjælpe dem paa alle Maader: han gav dem Anvisning paa sit gode Bibliotek og leverede dem Nøglen til sit Studereværelse, for at de

*) Skippersøn fra Aalborg. Student 1748, Hører 1753, teol. Kan. 1763, † 1765, 36 Aar gl.

kunde bruge Bøgerne ogsaa i hans Fraværelse. Han understøttede og frem-skyndede dem, ved at bruge sin Fritid til at hjælpe dem.

De utrængende forærede han en og anden Bog og af sin usle Formue og ringe Løn gav han de Fattige Penge.

»Min Velgører« kalder Tauber ham.

Nu kunde man jo mene, at Taubers Syn var eensidigt. Lad os da se paa de Censurer, han giver h e l e sin Klasse (2. Lectie) i 1757-Protokollen:

»Har ikke just saa god en Hukommelse, men et godt *Judicium* og hænger idelig i Bogen«.

»Har et ypperligt Hoved, men lider stor Mangel«.

»Er et fromt Barn og gør sig al mulig Flid for sine Sager«.

»Er en priselig Discipel af ypperlige Naturens Gaver og mere end gemen Flittighed« (det er Tauber).

»Denne har jeg dobbelt Aarsag at recommendere, først fordi hans Fader har været min Lærer, dernæst fordi han noksom har overbevist mig om hans Bekvemmelighed til Studeringer«.

»Et fattigt fader- og moderløst Barn, men som Naturen har givet baade Hoved og Nemme til Studeringer, og er ikke heller doven, men en flink Dreng«.

»En god Dreng og fortjener at roses og elskes for sin Flittighed«.

»Denne Discipel er i Stand til at overbevise Phædrum, at det ikke altid er sandt: *quale caput est, talis præstatur sapor*«.

Eller som han ogsaa udtrykker det: »Er ej saa taabelig, som man skulde dømme af hans Udseende«.

Naar en hel Klasse faar Vidnesbyrd af denne Art, er vist Fortjenesten fuldt saa meget Lærerens som Børnenes.

Gennem hans Udtalelser gaar hans Lune, Medfølelse og Glæde over Drengene.

Han var en elskelig Lærer. I hans Timer har der altid været en god Tone.

Hvilken Lærer nu vilde ikke gerne ligne denne gamle Hører i Aalborg Skole?

Den store Skolereduktion

Hørernes ydre Kaar

Ved Kirkeordinansen 1539 bestemtes det som nævnt, at der skulde være en Latinskole i hver eneste Købstad.

Da de Midler, der var forhaanden til at holde disse omtrent 60 Latinskoler i Gang, mange Steder var smaa, førte det ofte til Armod og som Følge deraf til boglig og aandelig Elendighed.

Allerede under Kristian V. (1682) var det paa Tale at bringe Forandring i dette Forhold, men det blev først under Kristian VI., at den store Skolereduktion skete.

1732 var Universitetet blevet reformeret, og Aaret efter nedsattes en Skolekommission.

Denne indhentede Biskoppernes Betænkning om, hvad der burde gøres, og 25. Jan. 1736 drøftedes — paa Grundlag af de herved indkomne Klagemaal over *Rectorum* og *Collegarum* meget slette Indkomster samt *Beneficiorum* Ringhed for den fattige Ungdom i de fleste latinske Skoler — et Forslag om at »reducere en Del smaa og ringe Skoler, hvor fast ingen Discipler mere blive oplærte i Latin, eller, om det læres, sker det dog til liden Nytte, og at lægge en Del af deres *Beneficiis* og Revenuer til de andre Skoler i Stiftet«³²).

Det vedtoges at skrive til Bisperne for at høre deres Mening om denne vigtige Sag.

I Aalborg Stift var der — foruden Katedralskolen — ikke mindre end 5 Latinskoler: Skagen, Hjørring, Sæby, Thisted og Nykøbing, Mors.

Af disse var de to første de mindste, idet Lærerpersonalet kun bestod af Rektoren! og Embedet indehavdes af Sognepræsten.

Skagen havde kun to Klasser, og der var aldrig derfra blevet dimitteret til Universitetet. Hjørring var noget større, endnu 1716 nævnes der en Hører ved Skolen, og enkelte Aar dimitteredes der en enkelt til Universitetet, altsaa i Virkeligheden privat forberedt af Rektoren (Sognepræsten).

Størst af de tre andre var Thisted, med to Hørere (de andre een hver). De større Elever sendtes undertiden til Aalborg, men alle tre Skoler førte ikke saa sjældent frem til Artium.

Disse fem Skolens Skæbne skulde nu afgøres.

Da Biskopen *Christopher Mumme* (1735—37) havde modtaget Skrivelsen, sendte han den til Rektorernes Erklæring:

Hvad der svaredes fra de smaa Købstæder, kendes ikke, men Katedralskolens Rektor, *Thomas Hopp*, afgav følgende Betænkning³³):

For at en Skole kunde være god, maatte der sørges bedre for dens Lærere. Rektors Bestalling skulde skrives paa samme Sort stemplet Papir som *Assesores in Constistorio*, og han skulde nyde Rang og Gang med dem, paa samme Maade Konrektor med Sognepræster og Hørere med Kapellaner. Vigtigere er det naturligvis med Indtægterne: en Rektor burde have 6 à 700 Rd., Konrektor 500, hver Collega 300, »hvorved enhver af dem kunde opføre sig skikkelig efter sin Stand, at de ikke for deres slette Opførsel ellers maatte foragtes, og Embedet tillige med dem . . . Og naar der var saadan skikkelig Levned's Middel, maatte Ingen søge efter andet Brød anderledes end som andre *renomerede* og *meriterede* Mænd, som hans Majestæt allernaadigst selv benaader med højere Embeder, gejstlige eller verdslige, hver efter sine *Meriter*. I saa Maade blev der forfarne Lærere, som ved mange Aars Øvelse paa en hel *facil* Maade kunde oplære de unge til Guds Ære, Kongens Glæde og Landets Tarv og Bedste, ja brave Folk uden Undseelse sætte deres Børn i Skole«.

Men for at Skolen kunde være god, maatte der ogsaa sørges bedre for Disciplene. Der burde oprettes et Kloster eller Spisekvarter, hvor 50 Disciple skulde nyde Kosten ved 5 Borde; nogle af Mesterlektionen skulde . . . alle Tider holde *exercitser*, den Collega, som var *Hebdomadarius**), skulde overvaage det, og Rektor eller Konrektor være tilstede efter deres Lejlighed. En *Økonomus* skulde for 1000 Rd. aarlig paatage sig det, med de Vilkaar, at de om Middagen nød 2 Retter og Aftenen een.

Indtægterne til de forøgede Udgifter skulde fremskaffes ved, at en Del af de 5 smaa Skoler blev nedlagt, og deres Tiender, Jordegods og Degnepensioner blev henlagt til Katedralskolen.

Derpaa nævner og imødegaar Rektor Hopp de Argumenter, der kunde anføres mod de mindre Skolers »Incorporation«:

»Imod disse Skolers Afskaffelse siunes vel adskillige Ting at være stridige, saasom:

I. Fundatzerne, som under Forbandelse *legerer* et og andet Stipendium til saadanne smaa Skoler. Men (at jeg Intet vil tale om, hvor mange saadanne *Legata* forudm har vaaren henlagte til de ugudelige Sjælemesser under langt større Forbandelse, hvilke *Legata* nu ere til anden Brug) saa ere jo saadanne vel indrettede Fundatzer paa *Stipendia* til de smaa Skoler ikke derved op hævede, men snarere vorder mere strikte efterlevede, naar saadanne *Legata*

*) Havde Uge.

bliver fremdeles baade til samme Brug (om ikke just paa samme Sted, saa dog et andet bekvemligere Sted, hvor saadan en liden Latinsk Skole udi Cathedral Skolen bliver som *incorporeret*) saa og til de Børn, som fra saadan en Købstad og dens *Territorio* til Cathedral-Skolen forsendes, fremfor til andre vorder *destinerede*. Jeg vil intet mælde om andre Indkomster, til Lærere og Discipler i saadanne smaa Skoler henlagte, som ej ere af saadan Beskaffenhed; thi om dem er der intet at erindre, de jo frit til Cathedralskolen kan henlægges.

II. Folks Børn udi saadanne smaa Stæder og i Districterne deromkring synes herved at betages Lejlighed til at profitere af Studeringer. Men det er derimod alt for vel bekendt, at der ikkuns dels ere faa Discipler i saadanne Skoler (end ofte ikke saa mange som i een af de mindste Leitzer udi Cathedral-Skolen, hvor der ere 20 à 30 og derover udi en eneste Leitze) dels ogsaa de fleste fra saadanne smaa Skoler dimitteres efter Constitutionerne til Cathedral-skolerne.

III. Synes Kirketjenesten i de smaa Stæder at kunne savne Skolens Opvartning i Kirken. Men som der i saadanne Stæder er mestendelen ikkuns een Kirke, saa *profiterer* Menigheden snarere derved end den taber, naarsomhelst der til Degn for Menigheden blev beskikket en skikkelig og vel oplyst *Studiosus*, som tillige kunde være dansk Skoleholder og *Catechetes* . . .

IV. Forresten skulde det synes, at der maatte blive Mangel paa Studentere, naar der kun fra Cathedralskolerne til Academiet blev dimitteret. Men tværtimod kan man vist forsikre sig, at der aarlig vil blive ligesaa mange, om ikke langt flere fra Cathedralskolerne alene dimitterede til Academiet, end der hidindtil ere komne aarlig fra alle saavel store som smaa Skoler, naar Cathedralskolerne maatte nyde saa tilstrækkelige *Beneficia* og *Subsidia* baade for Lærere og Discipler. Efter hvilke Beskaffenheder de smaa Skoler siunes meget rimelig at kunne i Stifternes Cathedral Skoler ligesom *incorporeres*, naar de Lærere, som nu ere ved samme Skole, med andre bekvemme Tjenester igen allernaadigst blive forsiunede«.

Biskop Christopher Mumme gik, som det vil ses af det næste, meget grundigt til Værks, og det Resultat, han kom til, blev et ganske andet end Rektor Hopps. Hans Svar kom til at lyde^{33a}):

Deres Excellence, høj- og velbaarne Hr. Geheime Raad, Iver Rosenkrants, . . . velædle Herrer, Committerede i den Sag Skolerne betreffende.

Efter Befaling 31. Januar 1736.

1. *Forlanges en nærmere og tilstrækkelige Underretning om de latinske*

Skoler i de smaa Købstæder, som hidtildags skal kun have været til liden Nytte for den Studerende Ungdom?

Af de fra *Rectoribus* i Sæby, Thisted og Nykøbing nylig indkomne Underretninger saa og af den *à parte* Overhørelse, under hvilken jeg har taget 3 Sorter *Disciple* i *Suprema* her i Aalborg Skole, 2 Beste, 2 Middelmaadige, og 2 Slette, har jeg erfaret, at denne Skole er ingen af de andre i Profecter overlæggen, undtagen hvad *Musiquen* ere angaaende, som neppe kommer hver 20de i Længden til Nytte: Saa har og *Academiet* i de sidste 10 Aar approberet fra Sæbye 21, fra Thisted 19 og fra Nykøbing 7; detsforuden til andre Skoler fra Nykøbing dimitteret 18, fra Thisted 8, fra Sæbye 5 . . . De tre Skoler have ikke hidindtil været til liden Nytte, og vilde Hans Majestæt allernaadigst have Taalmodighed med dem i 6 Aar, understaar de sig allerunderdanigst at forsikre, at de ville *præstere paria* med de rigeligt forbedrede Skoler, eller og da ikke afbede sin Undergang.

Jeg kan ikke nægte, at jeg jo hellere ved denne samme Anledning ønskede en hellig *æmulation**) imellem de smaa og den store Skole, som kunde ikke andet end følge, naar hver *Candidatus* med sin *Rectore* — hvis egen Overværelse kunde erfare, at ingen Uret skede — mødte paa den aarlige Examenndag i den store Skole; og *præsterede* hans *Discipler* da ikke *paria*, maatte han tage dem hjem igen.

2. *Hvad der ene- eller andenstæds maatte være i Veyen til at hindre saadan Forandrings Iværksættelse?*

(Skolerne er oprettet af Kongen, Kristian III., og der er knyttet Donationer dertil.)

Ælden alene. Uden Fornødenhed for de nuværende Tider *mainteneres* *Lectorater*, *Cannonicater*, *Con-Rectorater* etc.; kunde da ikke og disse Stiftelsers Graahærdighed agtes *venerable*? — Forbandelserne.

De fattige Børn i samme Byer og næst omliggende Egn, som hidindtil har haft Belejlighed af Forældrenes og næstpaarørendes Tilsuon og Tilstød ved forn Skole Platzer, tabe efterdags Haab og Anledning at *emergere***), thi fattige Forældre kunde ikke seyle 7, 9 à 12 Mile.

3. *Efter Befaling aabner jeg mine Tanker, som ere disse.*

[Saadan Forandring] skulde være enten for *Docentium* eller *Discentium* Skyld. *Docentes* have ingen Nød: ingen af *Collegis* have ringere end 100 Dr., som efter denne Bys Lejlighed giver en hæderlig Udkomst, for en enlig***)

*) Kappestrid.

**) Komme frem i Livet.

***) Hørerne maatte jo ikke gifte sig.

og ædruelig. *Discentium* Forbedring skulde enten angaa deres Ophold eller Lære. De fattigste have Ugepenge af Hospitalet, og dem kunde man muligt, saasom Forstanderens Forvaltning er lykkelig, have Haab om med Tiden at staa noget til. Men Byens Borgerskab er saare godhjertig, og denne Post er ikke *gravissimum in deliberando*; men det gaar om Lærdommen, og da, hvor *habiles* Lærere her endog ere, og hvor god og aarvaagen en Formand jeg og havde*), har dog ingen af dem hidindtil opnaaet sit Ynske, for Mangel af Subsidual-Bøger (*de mange Lærebøger, der savnes, opregnes*).

Naar Conrektoratet afgik, som her importerer mellem 3 og 400 Rd., og Rector, som i mangfoldige Aar forhen — med Skolens Opkomst, Flor og Nytte — sket er i tre Biskoppers Tid**), fik ene for 6 dobbelt Indkomme ligesaa meget at bestille som en Collega, uden at feriere den halve Uge***) og somme Tider den hele, havde Skolen til Bøgers Indkøb, til Skrive- og Regnemester at holde, og fattiges Nødtørft mere ved denne eneste u-fornødne Tienestes Afskaffelse, end de kan *prosperare* ved de 3 Skolers Ruin.

Dertil maatte og strængelig forbydes, at ingen Docens maatte tage, til Foræring, Del i noget *discentis* distribueret Stipendium, enten under Forevenning af Skole-Gæld eller andet Navn: saa kunde herved Betlerie indeholdes, og flere opmuntres til Donationer, naar de saa de *beneficia* i Behold for dem, som de vare beskikkede.

Con-Rector†) her i Skolen stiler, Gud være Ære, endog i hans unge Aar, saa vel, at jeg haaber allerunderdanigst, Hans Majestæt ham efter hans *habilité* til bedre forhjælper, og haaber, uden nogen Novitet, alle Ting *in expedito* for denne Skole, uden de andres Fordærvelse, som alt raabe til denne By, bede for sig, med den store Motive: *quod tibi non vis fieri, id alteri non fecerist††*).

Aalborg 3. Maji

A° 1736.

Christoph. Mumme.

Mumme, der havde gode Betingelser for at kende Skolerne — ogsaa bortset fra hans Embedsstilling —, idet han i sin Ungdom havde været 3 Aar Hører i Thisted og 5 i Aalborg (S. 167), gaar altsaa paa alle Punkter mod Katedral-

*) Frants Thestrup (1709—35).

**) Søren Ware bestred jo — under Biskopperne Bornemann, Bircherod og Thestrup — saavel Rectoratet som Conrektoratet, men oppebar rigtignok ogsaa Indtægten af de to Embeder. (1684—1712.)

***) Konrektor besøgede jo i de tre Ugedage Undervisningen i Mesterlektionen, ligesom han deltog i Skolens Styrelse.

†) 1733 var den 20-aarige *Henrik Stampe*, det 18. Aarhundredes berømteste danske Jurist, blevet Konrektor. 1737 rejste han paa Studierejse til Udlandet.

††) Mat. 7,12.

skolens Rektor. Af al sin Kraft gaar han ind for de tre smaa Skoler (at Skagen og Hjørring ikke kunde reddes, indsaar han). Det er, som om han nærer nogen Uvilje mod Katedralskolen og Rektor Høpp, i hvert Fald ønsker han altsaa, at de Mangler, der er ved Skolen, skal afhjælpes ved at Konrektoratet nedlægges og Rektor faar dobbelt Arbejde; han synes altsaa ogsaa, at Hørerne har det godt.

Selv om Hans Gram gjorde sig til Talsmand for et lignende Synspunkt i Kommissionen som Mumme, sejrede dog Tilhængerne af den radikale Fremgangsmaade, og 22. Febr. 1737 udgik der et kongeligt Brev om, at de smaa Skoler skulde reduceres, for at Rektor, Konrektor og Hørerne ved de større Skoler kunde være saaledes aflagte, at »de kan have Lyst at blive deres Livstid ved Skolevæsenet, og ej straks at stræbe efter andet Kald«³⁴).

Ved Forordningen, der kom et Par Aar senere, 17. April 1739, forsvandt $\frac{2}{3}$ af Landets Latinskoler. At det var det rigtige, viste Udviklingen, idet i Aarhundredet derefter endnu flere af de smaa Skoler blev nedlagt.

27. November s. A. kom kgl. Reskript om de reducerede Skolers Henlæggelse til den latinske Skole i Aalborg.

Efter at det var trukket fra, som skulde gaa til at lønne danske Skoleholdere i Byerne, var følgende tilbage³⁵):

1) Af Degnepensionerne og Legaterne, der havde ligget til Disciplene i de reducerede Skoler, 108 Rd. 10 Sk. aarlig, der altsaa nu skulde gaa til Disciplene i Aalborg.

2) Indtægterne, der før havde ligget til Rektorerne og Hørerne, udgjorde 374 Rd. 2 Mk. aarlig.

Disse lagdes til Rektor med $\frac{2}{3}$ og til Konrektor med $\frac{1}{3}$. Naar man tænker paa Rektor Høpps ivrige Argumentering for Lærernes højere Løn til Skolens Bedste, bliver man lidt rød i Hovedet paa hans Vegne.

Ved denne Fordeling favoriseredes den rige Rektor, der havde mere i Indtægt end samtlige Colleger tilsammen, paa en skammelig Maade. Det eneste, Lærerne fik, var Løfte om Forbedring, hvis deres og Disciplenes (!) Indtægter konverteredes ved gunstigt Salg af Skolegodset.

Ved Auktionen over Bøndergaardene i Thy indkom 2126 Rd. 10 Sk., og dette gunstige Resultat fik Rektor Hemmer til 21. Marts 1745 at indsende følgende Andragende til Stiftsøvrigheden³⁶):

»Da Auktionen paa Skole-Godset i Thy saa ynskelig og vel er udfalden, at Skolen derved fast har vundet dobbelt saa meget i sine Indkomme, som den nogensinde tilforn har haft af Godset, saa understaar jeg herved at gøre denne underdanige Ansøgning, om ikke af Renten, som indkommer af det bortsolgte

Godses Capital, aarligen kunde tages 60 Rd. ialt til de 3de nederste *Collegiarum* Løns Forbedring, som er bekjendt at være saa slet og ringe, at de umuelig deraf kan subsistere . . .«.

Paa denne Maade fik de nu hver ialt 70—80 Rd. aarlig.

Men selv efter dette Løntillæg havde de tre Hørere tilsammen kun en Embedsindtægt paa Størrelse omtrent med det Tillæg, Rektoren fik, da de smaa Skoler blev nedlagt i 1739.

7 Aar senere (8. Marts 1752) indsendte alle 5 Hørere et Bønsskrift til Stiftamtmand Holck og Biskop Brorson^{36a}):

Kongen vilde i Skoleforordningen, at Collegernes Løn skulde forbedres, at de kunde faa deres skikkelige Udkomme, skrev de; men dette mangler de samtlige, og da de har tjent saa længe ved Skolen, har de billig Føje at bede Skolens Patroner hjælpe dem. Det er Kongens Vilje, at de, om de har Lyst, kan vedblive at anvende deres Tid og Flid paa Ungdommens Undervisning. Dertil er en Del af dem ikke utilbøjelig. Kongens Vilje er og, i Mangel af fornøden Subsistance, at befordre dem til Præsteembede. Det har ikke fejlet paa Ansøgning, men det tegner slet til Forfremmelse. — Hvorfra Forbedringen skulde komme, og hvor stor, overlades til de naadige Herrers eget Godtbefindende; deres høje Forstand og store Fromhed vil nok finde Udvej. »Gud bøje de høje Herrers Hjerte til at tage vores Begæring vel op og bønnhøre den«.

29. Marts s. A. resolverede Patronerne, at Kostpengene fra Hospitalet skulde forhøjes fra 21 Rd. 4 M. med 10 Rd. til hver Hører.

Der var sendt dem et Tiggerbrev — de svarede med en Almisse.

Skolens Budget

Skolen havde fra gammel Tid administreret Lig-, Musik- og Blokpengene. Da Degnepensionerne c. 1690 blev fastlagt efter det nye Grundlag, skete der ogsaa det, at de ikke længere blev betalt til Biskoppen, men til Skolens Rektor, hvem det ogsaa paahvilede i fornødent Fald at faa dem inddrevet, og under hans Administration falder de da nu som den 4. Indtægt. Det er vel Grunden til, at der fra 1692 hvert Aar foreligger Regnskab over disse Indtægter, og hvad de er brugt til³⁷), hvilket Regnskab Rektoren hvert Aar før den offentlige Distributs i Skolen skulde forelægge for Biskop, Sognepræst og Magistrat og have sanktioneret.

Ved samme Lejlighed skulde ogsaa »Skolebogen« med Regnskab over Legaterne og Modtagernes Underskrift af Rektoren forelægges de samme. —

Endvidere har man en fuldstændig Fortegnelse over Rektors og alle Lærernes Indtægter ved Aar 1691³⁸).

Paa Grundlag af disse tre Kilder vil det være muligt at opstille et Normalbudget for Aalborg Skole ved Aar 1700.

Indtægter:

A. Statens Bidrag (Indtægt af Gaver fra Staten)		
1) Stenum Tiende	15 Rd.	
2) Vester Torup Tiende	5 »	
3) Kostpenge fra Hospitalet til Rektor og Lærere..	183 »	
4) Kostpenge fra Hospitalet til 21 Disciple	165 »	
5) Jordskyld af Huse og Pladser	34 »	
	402 Rd.	
B. Kommunens Bidrag (til Rektors Løn)		33 »
C. Kirkernes Bidrag		
1) Husleje for Rektor og Konrektor	36 Rd.	
2) Vedligeholdelse af Skolen. Inventar	30 »	
	66 »	
D. Indirekte Skat lagt paa Embeder		
1) Afgift paa Hassing Præst	133 Rd.	
2) Degnepensionerne	170 »	
	303 »	
E. Godgørenhed		
1) Bøssepenge	13 Rd.	
2) Diskantkorets Indsamling til Jul	60 »	
3) Renten af Skolens Legater	320 »	
	393 »	
F. Biindtægter		
1) Ligpenge	80 Rd.	
2) Musikpenge	30 »	
3) Kantorens Indtægt	33 »	
4) Degnenes Indtægter	50 »	
	193 »	
	Ialt Rd. 1390	

Af den samlede Indtægt — Rd. 1390 — var altsaa Statens Bidrag 29 %, Kommunens 2¹/₂ %, Kirkernes 4 %, Afgift paa andre »Tjenestemænd« 22 %, 29 % skyldes Godgørelighed og 14 % Biindtægter.

ad A. 1—2) Indtægten af Hassing Tiende var lagt til Rektors Indtægt; men det nævnes ikke, hvor stor den var.

ad F. 3) De Penge, 1. Lektiehører oppebar som Kantor, staar paa Grænsen mellem ekstraordinære og ordinære Indtægter, idet han skulde øve Skolens Kor i Instrumental- og Vokal-musik.

ad F. 4) 5. Lektiehører var jo Degn i Budolfi, 4. Lektiehører i Vor Frue (30 + 20 Rd.). Deres Accidenser for Ligklokker og Sangopvartning ved Begravelse og Barnedaab er ikke kapitaliseret.

Udgifter:

A. Lærerlønninger		
1) Rektor	204 Rd.	
2) Konrektor	155 »	
3) 5. Lektiehører	78 »	
4) 4. Lektiehører	68 »	
5) 3. Lektiehører	70 »	
6) 2. Lektiehører	70 »	
7) 1. Lektiehører	93 »	
		738 Rd.
B. Hjælp til Disciplene		
1) Renten af Skolens Legater	320 Rd.	
2) Kostpenge fra Hospitalet til 21 Disciple	165 »	
3) Diskantkorets Indsamling til Jul	20 »	
4) Mindre Stipendier - Sygehjælp m. m.	60 »	
5) Bøger - Papir	25 »	
6) Klæder	25 »	
		615 »
C. Alle andre Udgifter		37 »
		Ialt Rd. 1390

Af den samlede Udgift — Rd. 1390 — gik altsaa 53,1 % til Lærerlønninger, 44,2 % til Understøttelser til Disciplene, og 2,7 % til alle andre Udgifter.

ad B. 3) De $\frac{2}{3}$ af Kollektpengene til Jul, 40 Rd., er indkluderet i Lærernes Lønninger.

ad B. 4) Ved Distributsen ligefør Jul uddelte Rektor en Række mindre Understøttelser til trængende Elever (1—3 Rd.); desuden ogsaa ofte, naar Disciplene skulde rejse over til Universitetet. Naar det var særlig paakrævet p. Gr. af Sygdom, traadte Skolen ogsaa til:

5. Juni 1714 givet den skikkelige og fattige Povel Gram i sin Svaghed. 2 Rd.

22. Juni 1714. Til en fattig Præstesøn, en skikkelig Discipel af 5. Lectie, ved Navn Povel Gram til hans Ligfærd. 1 Rd. 2 Mk.

ad B. 5) Hvert Aar indkøbtes der Papir til de fattige i de nederste Lektier, og Bøger, navnlig til de nederste Klasser.

ad B. 6) Rektor købte — af Blokpengene — Vadmel, Stykker af forskellig Størrelse, af Bønderne, der kom til Byen. Dette blev saa leveret til Engelbert Skrædder eller en anden, der syede en hel Klædning for 1 Mk. 4 Sk. eller 1 M. 8 Sk., efter Disciplenes Størrelse; Hægter og Traad imedberegnet. Med Stoffet kom det paa en lille Rigsdaler. — I Løbet af Aarhundredet forlod man denne Form for Godgørenhed og gav Penge i Stedet.

Har Disciplene mon syntes, at det ligesom var at bære Fattigdoms Uniform? I Regnskabet 1739 hedder det: »Vadmel udi dette Aar paa Skolens Bekostning er intet købt eller uddelt, dels fordi Prisen var højere end sædvanlig, dels fordi Disciplene og deres Forældre anser det for intet, at de nyder disse Vadmels Kjorteler, og er derfor bedst, at de nyder kuns Penge, indtil derom kan gøres andre Anstalter«.

Det indbyrdes Forhold mellem B. 4), 5) og 6) kan variere noget.

ad C. De 37 Rd. er 7 Rd., der betales af Skolens egen Kasse + 30, der betales af Kirkerne (cfr. Indtægt C 2).

De første brugtes til »Forretningen«. Der er navnlig to Poster, der gaar igen i Skolens Regnskaber: Udgifterne ved at faa Degnepensionerne rigtigt ind, naar de ikke betales frivilligt, eventuelt ved Proces, Dom og Eksekution, og de nødvendige Udgifter til »Kantoret«, Nyanskaffelser og Reparationer af Instrumenter og Musikalier.

De 30 Rd. (som altsaa maa søges i Kirkernes Regnskaber) brugtes til Reparation af Bygningen, til Inventar m. m. De svarer til følgende Konti paa Aalborg Katedralskoles Budget 1939—40: Bygningens Vedligeholdelse Kr. 7,000, Inventarets Vedligeholdelse og Fornyelse Kr. 2136,25 samt paa en vis Maade til Kontoerne Rengøring Kr. 5500, og Brænd-

sel og Belysning Kr. 9500 (hvortil slet intet var afsat paa de gamle Regnskaber).

Men disse Spørgsmaal er saa interessante, at de vil blive behandlet i selvstændige Kapitler.

Skolehuset og dets Anvendelse

Skolehuset

Anno 1554 skænkede jo Kr. III. den østre Sydfløj af Hospitalet til at blive et Skolehus (der altsaa ligger i Retning Nord—Syd).

Men det var ikke hele den gamle Skole.

Ligesom Skolen dannede den østre Side af den sydlige Gaard (Brødregaarden), dannede Hospitalskirken den sydlige.

Denne forfaldt snart. 1580 fik Lensmanden Tilladelse til, til Genopbyggelse af Aalborghus, at benytte Stenene fra en gammel forfalden Kirke ved Hospitalet, der ikke mere bruges, og ved Midten af det 17. Aarhundrede ved vi, at den var helt »øde«³⁹). Kun T a a r n e t, der laa mod Øst, stod tilbage.

Da Kirken skulde rives ned, har Skolen saa erhvervet den østlige Del deraf, som jo Sydgavlen stødte op til, i Sydgavlens Bredde.

Kirkens tykke Øst- og Sydmur blev staaende. Mod Vest opførtes en Mur af Bindingsværk. Det nye blev altsaa en integrerende Del af Skolen, men medens Skolen jo havde to Etager, var Endebygningen kun i een. — Den omtales første Gang 1655.

Det var Skolens K a n t o r. Her opbevaredes Skolens Musikinstrumenter, og her samledes Kantoren med *Discipulis Musicis* og øvede sig, det maatte jo være forholdsvis afsides fra Skolestuen. Nu havde man altsaa Kantoret paa selve Skolen, medens man før havde været henvist til Kantors Kammer og Kirken, Hospitalskirken, der jo ellers ikke blev brugt.

Inden der gaas over til en Skildring af Skolebygningen, skal lige T a a r n e t omtales. Det var jo Hospitalets, men laa som en Enklave omgivet af Skole.

Naar Skolebørnene legede i Skolegaarden, er deres Blik idelig stødt mod det 33 Alen høje Taarn (7 + 7 Alen i Omfang), og ofte har deres Øre lyttet efter, om ikke snart Klokkernes Klang lød deroppefra, det betød jo, som vi har hørt, at Undervisningen var forbi for denne Sinde.

»Ringedegnen« var sikkert en af Mesterlektien, og med ham var der engang en kedelig Historie. Hospitalsforstanderen klagede i 1673 over, at han altid lod

Døren, der jo førte ud i Skolegaarden, staa aaben. Det blev derfor besluttet, at denne skulde mures til, og at der skulde gøres en ny Indgang til Taarnet i n d e f r a, fra Kantoret, med Laas for, hvortil Degnen altid skulde hente Nøglen i Klosteret, »paa det Stedet ikke med saa megen Urenlighed skal opfyldes, som nu paa Hospitalets Bekostning af Natmanden blev rengjort«⁴⁰) — et ikke helt fint Blad i Skolens Historie!

Taarnet stod lige til 1806.

Kirkegaard fol.

De to Stenplader med Navnetrækkene F. 4. (1730) og C. 7. (1767), der endnu ses i den gamle Skoles Gavl (mod Adelgade).

Den ældste Beskrivelse af Skolehuset er fra Brandtaxationen 1761⁴¹); her hedder det:

Sønden for Klosteret 1 grundmuret Hus, 25 Fag, 2 Etager høj 2000 Rd.

Sønden for Enden af fornævnte Bygning med grundmuret Ende til Gaden og til den østere Side, og til den vestere Bindingsværk. 6 Fag. 1 Loft høj 200 »

(Til Sammenligning tjener følgende Taxationer: Raadhuset 6000 Rd., Slottet 10,880, Budolfi Kirke 20,000, Frue 18,000, Helligaandshuset 13,970.)

Selve Skolehuset (S. 17) var 42 Alen i Længden, 17 i Bredden, »Kantoret« 13 × 14. Murene var 1½ Alen tykke.

Over Indgangen til Skolen fandtes udenpaa i Muren paa Taarnet følgende i Sten:

Fr. IV. *Schola Cathedralis Alburgensis* 1730.

og C. VI. Sch. C. A. 1743. *Deo et populo**).

Ogsaa 1767 indsattes en Stenplade — med C. VII. De to første var til Minde om Ombygninger, der blev foretaget de nævnte Aar.

Ikke mindre ivrige end Kongerne efter at blive foreviget var Disciplene selv: Paa Skolens Mur ud mod Gaarden indpræntede de med stor Ihærdighed deres Navne-Initialer. De ses der den Dag i Dag i Snesevis, ligesaa uforgængelige som Kongernes Stenplader. (Se Side 3.)

Hovedkilden til vor Viden om Skolehuset er Budolfi Kirkerøgnskaber⁴²). Det paahvilede nemlig som sagt Kirkerne (Budolfi med 2/3, Frue med 1/3) at bekoste de nødvendige Reparationer, ja, i hvert Fald i det 18. Aarh., ogsaa Hovedstandsættelser. Til Reparationer hørte ogsaa Inventaret, idet man praktisk talt ikke regnede med Nyanskaffelser.

Summen, der medgik til Reparationer (+ Inventar) var yderst beskeden. En sjælden Gang er der en større Ombygning — 1726: 217 Rd., 1730: 457 Rd., 1743: 420 Rd., 1783: 381 Rd. — men ofte er Udgifterne kun et Par Rigsdaler! og sætter vi som nys nævnt (S. 196) den samlede Vedligeholdelse- og Inventarkonto til 30 Rd. aarlig, sætter vi den ikke for lavt.

Skolens Indretning

Om selve Skolens Indretning i den første Tid vides der saa at sige intet, ud over det lidt, der allerede er meddelt (S. 18).

At indrette »Stuen« til Undervisningsbrug har p. Gr. a. de metertykke Vægge været ugørligt; det var — og blev gennem 300 Aar — i Skolehusets andet Stokværk, at Undervisningen foregik.

Indgangen laa i den sydlige Ende.

Naar man var kommet op ad Trappen, stod man i »den ydre Skole«. Her underviste alle Hørerne, eller i hvert Fald de fire**). I hvert Hjørne var der en Forhøjning, et Kateder, hvorpaa Læreren havde sin Stol og sit Bord.

*) Kr. VI.s Valgsprog.

**) Man kan vanskeligt tænke sig 5 Klasser anbragt i Rummet. I den Tid, der har været 5 Hørere, har da maaske Første Lektiehører undervist sin Lektie, de smaa Disciple, paa sit Kammer.

Foran hvert Kateder var der stillet et langt Bord, i Retning Syd—Nord altsaa, og paa begge Sider af dette var Disciplene anbragt. Rækken ved Yder-væggen har været søgt af de mere urolige, idet der her frembød sig en god Udsigt over alle fire Klasser og hvad der nu maatte passere i disse; medens Indersiden, trods det Vindu, man maaske havde overfor sig, gav bedre Betingelser for at kunne arbejde og høre efter. Om de urolige Hoveder har faaet Lov til at indtage deres Yndlingspladser, er et andet Spørgsmaal; deres Aandsfæller i 1940 flyttes ofte frem fra de bagerste Pladser og op til nærmere Samarbejde med Læreren.

Lærerne har altsaa vistnok siddet to og to med Front mod hinanden i hver sit Hjørne af det lange Rum, Disciplene i fire lange Striber, afbrudt paa Midten; de to med Ryggen til hinanden og naturligvis med saa stor Afstand som muligt.

Vanen gør Underværker; vore Nerver kommer til at skælve bare ved Tanken om fire Klasser, hvor der undervises og maaske sker meget andet, morsommere, samtidigt.

Ved den nordlige Side af »den ydre Skole« var der en Bræddevæg, der adskilte den fra »den indre Skole« Mesterlektionen, hvor Disciplene gik de sidste to Aar, undervist af Konrektor og Rektor, der skulde være Mester (Magister), hver de 3 Ugedage.

De havde deres Kateder ved den nordlige Endevæg, og paa dette var anbragt deres Lænestole, saaledes at de gennem Døren, der var midt i Skillerummet, kunde have noget Indseende med, hvad der skete i de lavere Lektier.

Ogsaa her sad Disciplene ved lange Borde.

Skillerummet har naturligvis ofte været flyttet, men det kan vist ikke være meget galt at regne, at Mesterlektionen har indtaget c. $\frac{1}{3}$ af hele Rummet. Det hele Areal er 38×14 □ Alen. Den indre Skole kan altsaa takseres til c. 13×14 □ Alen, den ydre til c. 25×14 .

Da Skolen under Rektor Gottschalck var i Tilbagegang, indskrænkedes Arealet i Undervisningslokalerne, og fra denne Tid er det saa heldigt, at vi kan give en Grundplan (indsendt af den Aalborg Tømmermester *Hans Boss* sammen med hans første Forslag om en ny Skole. 1806).

Tegningen er ledsaget af følgende Forklaring:

- R. forhen Bibliotek, bruges nu til Brændekammer.
- S. Gangen udenfor.
- T. Opgangen fra nederste Etage.
- U. Gang.

- V. Opgang til Loftet over Læsestuerne.
- X. Bibliotek.
- Y. Læsestue for samtlige Underklasser, nemlig 3., 4. og 5. Lektie.
- Z. Bogskabe i Skillerummet.
- Æ. Læsestue for Mesterlektionen.
- Ø. Taarnet.

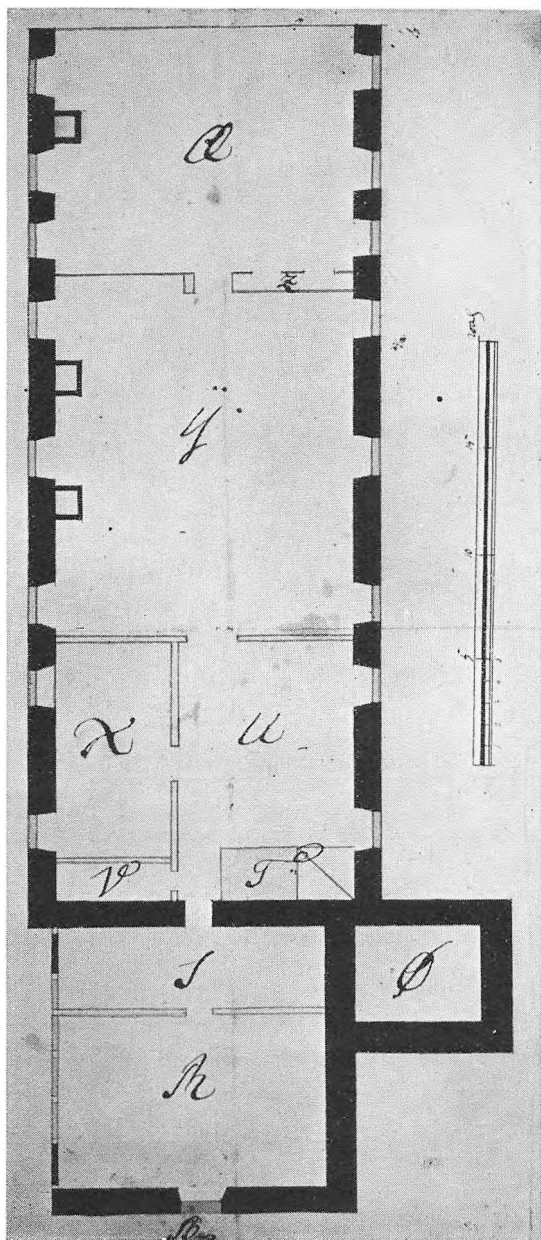
I Midten af det 17. Aarhundrede var jo hele »den nederste Part« af Skolehuset blevet indrettet til Embedsboliger for de fem Hørere. (S. 84.)

Man slog Skillevægge op i Midten af »Sakristiet« og »Kapitelsalen« og fik paa den Maade (med Kæmnerkontoret) fem Værelser, og paa lignende Maade delte man Munkegangen mod Vest i fem omtrent lige store Dele.

Saaledes fik hver Hører et forholdsvis rummeligt Yderværelse (6 × 8 □ Alen) ud til Gaarden og bag ved det et Inderværelse, et Hummer paa 6 × 4 □ Alen (men naturligvis maa vi regne med, at Skillevæggen her, ligesom ovenpaa, ret hyppigt er blevet flyttet).

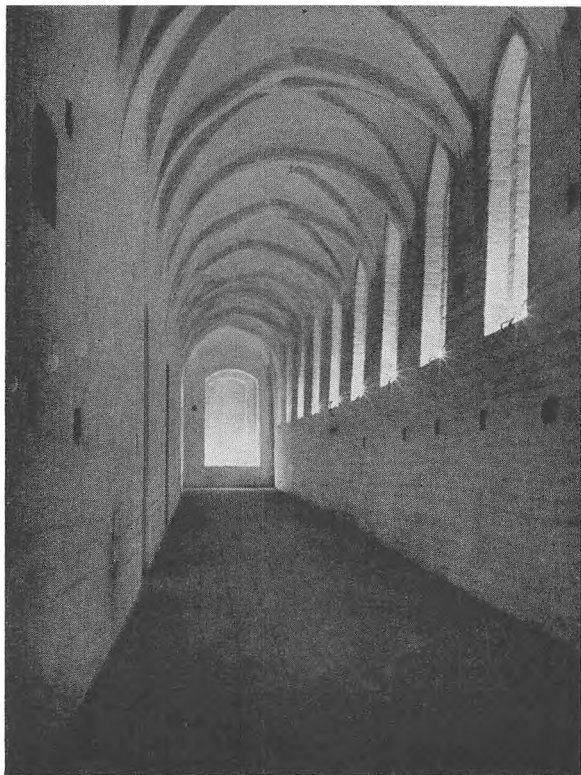
Alle Rummene var dækket af Dele af Hvælvinger og Højden overalt 6 Alen under Buerne Kryds. — Der var Stengulv flere Steder.

De smaa Inderrum — den gamle Munkegang — var vel forsynet med Vinduer, 11 ialt, men de var smaa, 1 Alen i Bredden (foruden Posten), 1½ i

Nord

Syd

Kirkegaard fot.

Den smalle Munkegang,
som man delte i 5 smaa Bagværelser til Hørerne.

Højden, alle siddende i dybt indhugne spidse Munkebuer, og Lyset blev saa meget ringere, som Træerne i Hospitalsforstanderens Have skyggede for de smaa Vinduer. Nogle af dem havde Bly-, andre Trærammer, og de var tildels forsynet med Jernstænger.

Vilde man fra sit inderste Værelse ud i det andet, kunde det kun lade sig gøre fra de tre (Indehaverne af de to andre Værelser maatte benytte Naboens til Gennemgang).

Dørene var ganske lave, under $2\frac{1}{2}$ Alen, men til Gengæld meget dybe — Murens Tykkelse.

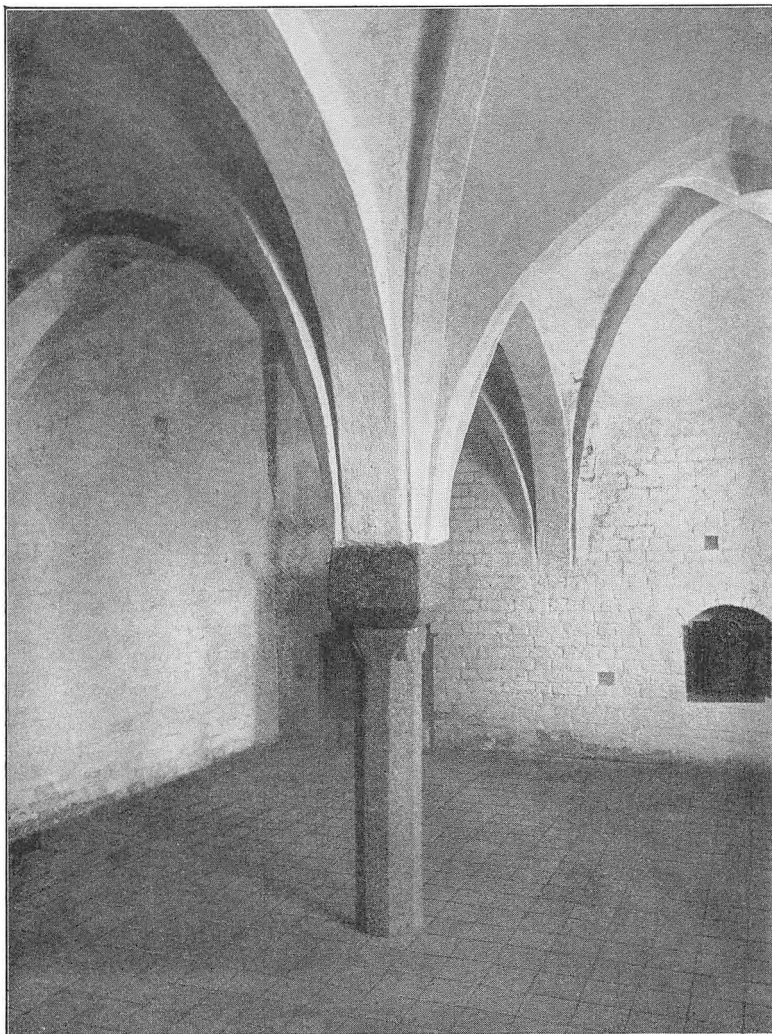
Af Yderkamrene havde kun to egen Indgang. Det var sparsomt med Lyset, de fik ikke andet end det,

der kom ind, naar Døren blev aabnet. — De tre dør-løse Kamre havde til Gengæld Vinduer, eet hver.

Værst var det dog, at det var 5 Halvkælderlejligheder, idet det sydligste laa mindst $1\frac{1}{2}$ Alen under Jorden, og endnu værre var det for de andre, idet der er et Fald paa ikke mindre end 22 Tommer fra Syd til Nord. Hvor generende Fugtigheden var for Hørerne, skal vi snart se.

1743 indrettedes der et Kammer i Kantoret til *Primus*, der jo var Kantor.

Her levede Hørerne altsaa Slægt efter Slægt i omtrent 200 Aar, i disse to Kamre havde de deres Spisestue, Dagligstue, Soveværelse, Køkken og Spisekammer, og — som om dette ikke var Funktioner nok — tjente Yderkamrene om Vinteren ogsaa til Skolestue. En og anden mere sart Natur kunde næsten faa ondt ved at tænke paa Luften i Kamret bag det tilgitrede Vindue eller

»Sakristiet« i Skolehuset (mod Syd), der ligesom »Kapitelsalen« deltes i to Rum, saa fire Hørere her (og i Baglokalerne) kunde have de sikkert ejendommeligste Embedsboliger i hele Landet.

den lukkede Dør med al den Raaddenskab og Skimmel, der fulgte med Fugtigheden.

Det er muligt (men ikke sandsynligt), at man i den første Tid har været tilfreds med disse Rum mellem Stengulvet, de tykke Mure og Hvælvingerne — det var jo saa forholdsvis kort Tid, man var Hører —, men sikkert er det, at

»Kapitalsalen« i Skolehuset (mod Nord).

man, d. v. s. Høerne, op mod det 18. Aarhundredes Slutning, har fundet, at de ikke var vel egnede til Menneskeboliger.

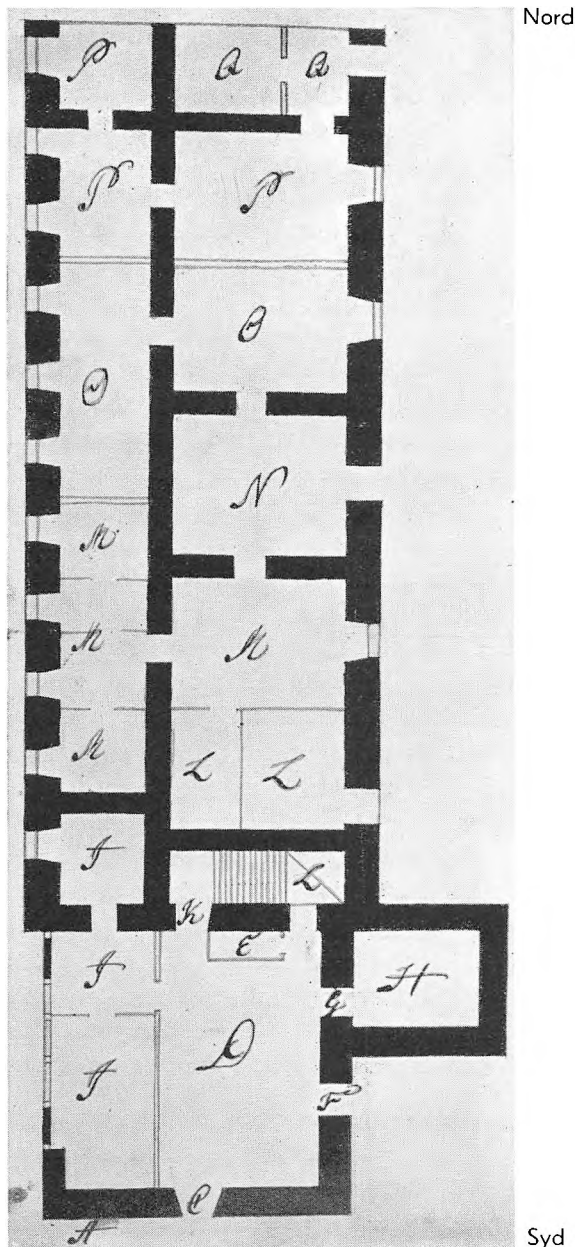
Reparationer udførtes kun, naar det var højest nødvendigt, saa der i Reglen har været forfaldent.

Hvor reducerede Embedsboligerne var i 1806, vil ses af Planen her og af de Oplysninger, der gives ved Siden af — idet Tømmermester Hans Boss ogsaa hjælper os med denne Etage.

- C. Hovedindgang fra Gaden af.
- D. Gangen eiler Forstuen.
- E. En lukket Trappe Opgang af Brædder til 2. Etage.
- F. Udgang til Gaarden.
- G. Indgang til Taarnet (cfr. S. 198).
- H. Taarnet.
- I. 5. Lektie Hørers Værelse, men har i de sidste 30 à 40 Aar ikke været beboet*).
- K. Indgang og Trappe til 2. Etage.
- L. Brændekammer.
- M. 4. Lektiehørers Værelser.
- N. Gang til 4. og 2. Lektiehørers Værelser.
- O. 2. Lektiehørers Værelser, som siden denne Lærers Post for nogle Aar siden indgik, har staaet ledige.
- P. 3. Lektiehørers Værelser.
- Q. Gang og Brændekammer.

Altsaa af de 5 (6) Boliger bliver paa dette Tidspunkt kun de to benyttet, og det har ikke forhøjet Hyggen for de to Hørere, at de var omgivet af forladte og forfaldne Kamre.

*) 5. Lektie Høreren, Jens Møller, var allerede blevet gift i 1767. Fra det Aar har sikkert hans Kamre staaet tomme. Den første Hører i Aalborg, vi ser indtræde i Ægtestanden, er Niels Schjæssing, 1741.

Bygningens Vedligeholdelse

Den indre Vedligeholdelse af selve Skolen bestaar, af let forstaaelige Grunde, kun af faa Poster.

Væggene maa udpækkes og hvidtes, og Aabninger lukkes.

Dørene maa forsynes med Hængsler og, som det andet, engang imellem fornyes. Sjældent er man saa fordringsfuld som Rektor Gottschalck, der 7. Maj 1783 udtaler Ønsket om at faa »til den øverste Læse-Stue dobbelte Døre, høje med behørige Gesimser, istedenfor den nu værende oventil runde Laage. Ligeledes ved Indgangen til den yderste Læse-Stue«.

Engang imellem maa Snedkeren drive Skillerummet sammen, »som var ganske løs og aaben«, eller nedtage det, naar det er gammelt og forfaldent.

Skorstenen har ikke været en Skønhedsaaftenbaring: »De tvende i det yderste Værelse værende Skorstene ere af Sod overmaade vederstyggelige, og uanstændige paa saadant et offentligt Sted« (7. Maj 1783).

Snedkeren maa sømme Gulvet, naar det giver sig op af Fugtighed. Særlig galt er det 7. Maj 1783: »Gulvet paa Skolen, især i den yderste Læse-Stue, er saa slet og ujævnt, at man hvert Øjeblik staar Fare for at snuble og komme til Skade, da der baade paa mange Steder ere Huller deri, og næppe tvende Fjæle ligger jævnt ved hinanden, men en op, en anden ned. Det maatte derfor overalt sættes i forsvarlig Stand, som et skikkeligt Gulv bør være«⁴³).

Men værre var det dog 19. Sept. 1753, da der »blev gjort Reparation paa Gulvet i Mesterlexien, som var ganske i Støkker og kunde gaa derigennem paa Hvælvingen«.

Kun ved ekstraordinære Lejligheder blev der forbrugt noget ekstra, som da man, i Anledning af Sal. Kongens Begravelse 4. Oktober 1746 efter Ordre fik *Cathedra* i Mesterlektien betrækket med 45¹/₂ Alen Baj, som man lejede hos Sr Niels Vadum, hvortil blev forbrugt sorte Søm og sorte Knappenaale.

Ellers har jeg gennem denne lange Række af Aarsregnskaber kun fundet eet Raffinement: Kønrog til at pynte Fodstykker og Gerichter med om Dørene, formedelst 12 Sk. Men da er vi ogsaa kommet saa langt ned i Tiden som til 1782.

I »den nederste Part« var Flotheden ikke større.

Her var det navnlig Kakkellovnen, det var galt med: 21. Dec. 1696. Paa 3. Lectie Hørers Cammer ladet gjort Tuden paa Kakkellovnen, som var ganske forfalden. 26. Sept. 1729: Ladet reparere en gammel Kakkellovn paa 4. Lectiehørers Cammer, som Bunden og Skinnerne var brækket paa. 14. Sept. 1733: Ladet opsætte en Vindovn paa 5. Lectie Hørers Cammer, som ellers havde gjort Skade.

Endnu større Fare, ved Forsømmelighed overfor Reparation, var der 10 Aar senere: 1743, den 13 Marts, da den Fare var paa Færde udi 4. Lectie Hørers Skorsten, samme Aften og Natten derefter bekom 3 Mursvende, som dæmpet Ilden og holdte Vagt, 1 Rd. 1. M. 6 Sk. — Her er man blevet saa forskrækket, at man, efter at have taget Syn d. 21. Marts, lod bygge 4 nye Skorstene (og lave 10 nye Vinduer), saa Kirkernes Udgifter det Aar kom paa 420 Rd.

Heller ikke med at faa Vinduerne repareret og sikret havde man saa stor Hast: 17. Juni 1737: Da Tiufe om Natten havde indsneget sig udi 1. Lectie Hørers Cammer Vindver, blev gjort til de yderste Cammer Vindver 2de Stænger med Løber*).

En Ansøgning fra 2. Lektiehører Knud Scott (S. 133) af 9. August 1718 taler sit tydelige Sprog:

At Skorstenen paa mit Cammers, som er nedfalden, og Vinduet paa det yderste Cammers, som ganske opsuger Varmen, kunde blive *renoverede*, beder jeg ydmigest den gunstige Magistrat ville behage at lade gøre nogen Anstalt, som det, der særligen ligger Magt paa og formedelst Vinterens Kuld umuelig kan opsættes. — De tre andre Hørere indsendte lignende Andragender.

Under 1785 in Okt. læses i Budolfi Regnskab: »Forfærdiget et Stykke Grundmur ved Cantor Møllers Cammer, da Fodtræ og Tømmer var afraadnet af Skarn«. Her paa den vestlige Side af Kantoret nær Hospitalsforstanderens Have — tilpas afsides — har Drengenes »Privet« været anbragt, med ovennævnte sørgelige Resultat for Kantor Møller (paa Planen S. 205 kan ses det Sted, hvor Grundmur altsaa har maattet afløse Bindingsværket).

Under samme Dato staar der: Ny Mur i Skolens Forstue Dør, Broen**) omlagt, at Vandet ikke skulde skylle ind fra Gaden! ***)

Har Vandet saaledes kunnet være til Gêne for Kantoret, har det været meget værre for de nordligere liggende Kamre, der jo laa saa meget lavere: 29. Oktober blev pikket et Fortoug i Skolegaarden langs Huset... udenfor 5. Lectie Hørers Cammerdør, som paaklagede, at han ikke kunde begaa sig for Indløb af Vand«.

En lignende Kalamitet havde man 12. Juli 1692: »Ladet Gaarden forhøje langs med Muren, eftersom den forrige Pikning var slet forfalden, saa Vandet af Tagdrobben stod og søkked ned under Muren og trækked ind i de ydre Cammere«.

Det har aabenbart ikke hjulpet nok. 23. Juli, kun 11 Dage senere »blev

*) To opretstaaende og een liggende Jernstang.

**) »Broen« vilde vi sikkert kalde Rendestensbrættet. Men Udtrykket viser, at Strømmen undertiden har været strid.

***) ! er anbragt af Kirkeværgen.

Jens Andersens yderste Cammer Gulv, som var meget slit og fugtig, optaget, forhøjet, og blev nedsat 2 Tønder i Jorden, Vandet kunde sige udi; dertil kom 16 Las Sand, foruden megen Fyld og Grus. Kosted tilsammen 2 Dr.«.

Dette har Kirkeværgen syntes var en urimelig Flothed, og han har truffet et privat Arrangement med den ulykkelige Jens: »Jens lovde at staa halv i den Omkostning«.

Men Biskoppen (Bornemann) har været ilde tilfreds hermed og har skrevet ude i Regnskabsbogens Margin: »Den fattige Skoletjeners Indkomster er ringe nok, hvorfor Kirken maa holde ham fri«.

I 1740 finder man det nødvendigt Muren i 5. Lektie-Hørers Kammer ved Sengen for Fugtighed med Fjæl at beklæde.

26.—27. Juni 1749 blev der opsat et nyt Skillerum mellem 3. og 5. Lektie-Hørers Kamre, i St. f. det forrige, »der var ganske forraadnet og af sig selv nedfaldt«.

Omgivelser som disse har været et Paradis for Rotter: 1757 blev alle Hørernes Kammergulv efterset, »som af Rotterne var en stor Del afskaaren, og igen blev opfyldt, med Grus tilstoppet«.

Men disse Kælderlejligheder maatte Hørerne lade sig byde og nøje sig med de yderst nødtørftige Reparationer. Vi har kun eet Eksempel paa en tapper Hører: »13. Okt. 1753 blev de Camre paa Skolen, som tilforn var til 5. Lektie Hører og nu skulde være 2. Lectiehørers, indspækket og overalt hvidnet, førend han vilde tage derimod«.

30. Sept. 1739 klager samtlige Hørere over deres Boligforhold: »Maatte vi erindre, at, som vel vides, at enhver af os er forsynet med Kammer ved Skolen, da finde vi dog, at vi fast lettere og med større *Menage* kunde betale *logement* tillige med Kosten andensteds i Byen, da vi baade til Seng, Stole etc. at leje, *item* Opvarterske at holde, ikke aarlig kan slippe ringere end 12 Rd., foruden det at vi dels med Fare, formedelst Sygstue-Taarns Brøstfældighed, dels med Nød, formedelst de aabne, dunkle og skrøbelige Vinduer og Døre maa *logere* paa samme Kamre, som desuden ere meget usunde for os, formedelst den overmaade Fugtighed, der er over alt«.

Og saaledes har der ofte været klaget.

En Post, der naturligvis ofte kommer igen, angaaende den ydre Reparation, er Tagsten: »24. Sept. 1756. Af skødseløse Drengene var alle 4 Render og en Del af Tagstenene der ved paa Taget sønderslagne«. Flere Gange hvert Aar maa Tagsten »indhænges« eller »indstikkes« p. Gr. a. Stormen.

Ofte lod Reparationen vente paa sig og kom rigelig sent. Under 27. Jan. 1714 læses i Skolens Regnskab: »Betalt ædle Madam Ware en Regning

for en Reparation, som den Salig Rector var nød til engang at gøre paa Skole-
taget med 17 Tagsten à 2 Sk.« (Biskop Thestrup har saare rimeligt skrevet
i Marginen: »Dette bør af Kirken betales«).

Dernæst var der Muren. 20. Aug. 1777. En Mursvend udspækket og
lukket nogle Aabninger paa Mesterlektien.

Med Vinduerne var det ofte den rene Elendighed. Samtidig med at
Knud Scott klager over dem i Kamrene, beder Rektor Thestrup Magistraten
gøre Forestillinger hos Kirkeværgen, da »der findes overalt paa Skolen stor
Mangel, saa at det regner ned paa Disciplerne«.

21. Januar 1704 gik Biskop Bircherod »post hor. 10mam omkring i Vor
Latinske Skoles under- og over-Værelser, og nøjagtig besaae saavel Hørernes
Kammere og deres Leylighed, som Skole-Husets øfrig Beskaffenhed, og, saa-
som jeg observerede hist og her adskillig Brøstfædighed, særdelis paa Vin-
duerne, hvilke vaare somme Stæder gandske ude (de fat-
tige Skole-Børn, hvilke skulde sidde der
inden for, til stor incommoditet i denne Vin-
ter-Kuld), saa skikkede jeg strax Bud til
Kirke-Værgen, at der motte, ved uforhalelig
Reparation, herpaa raadis Bod«.

Op da det var Biskoppen, der sagde det,
blev der uforhaleligt raadet Bod derpaa. Al-
lerede 30. J a n u a r fortæller Budolfi Kirke-
Regnskaber om et Orgie i Vinduer:

Betalt Knud Snedker for 3 nye Vindues
Karmere at gøre, til 4 Vinduer udi hver, og en
gammel dito at gøre til rette.

Paa Østre Side Skolen, som Karmene
blev indsat, kom derudi 7 nye Vinduer. Paa
samme Side af Skolen blev 3 Vinduer med
Glar, Bly og Thin forbedret, og de andre
Vinduer forsiunet med 11 Ruder udi.

Paa den vestre Side af Skolen blev ind-
sat en ny Vindue.

Noch 3 Vinduer der sammesteds med
Bly, Glar og Thin forbedret.

Betalt for 13 nye Stænger, som kom til
Vinduerne, hvor Behov gjordest.

(Desuden Reparationer i Underværelserne.)

Bes mee

Bied jeg post hor. 10mam
omkring i Vor Latinske
Skoles under- og over-Væ-
relser, og nøjagtig besaae
saavel Hørernes Kammere
og deres Leylighed, som
Skole-Husets øfrig Beskaff-
enhed, og, saasom jeg ob-
serverede Løst og løs adskill-
ig Brøstfædighed, særdelis
paa Vinduerne, hvilke
vaare somme Stæder gandske
ude, til stor incommoditet
i denne Vinter-Kuld, og
saasom jeg strax Bud
skikkede til Kirke-Værgen,
at der motte, ved uforhalelig
reparation, herpaa raadis
Bod.

Hvor dyr denne Sendrægtighed med at lade Reparationer udføre kunde være, viser følgende:

Under 28. April 1730 meddeler Budolfi Kirkevæрге Knud Christensen⁴¹⁾:

»Som Anno 1728 er efter . . . Borgmesters og Raads Befaling taget Siun til det meget brøstfældige Latinske Skoles Cantoir, men som denne Gang eller siden til nogen Reparation ej derpaa er resolveret, da er det nu meget værre end tilforn og højlig beklaget af Rektor og Skole Collegæ, saasom de ej kan i nogen Maade betiene sig deraf, men synes at vil udi Bund og Grund nedtages, hvorom deres velædle og Velvisheder ville behage at meddele vider Anstalt«.

16. Maj 1730 synede da Kirkeværgen og »de kyndigste Mestere« — efter Borgmesterens og Raadets Ordre — Skolen og kom til det Resultat, at Kantoret var overalt ganske forfalden og ubrugeligt, »vil derfor nedtages og ganske af ny opbygges«. Dette vilde koste 247 Rd., Arbejds løn u-beregnet. (Ialt kom Istandsættelsen som nævnt paa 457 Rd.)

I denne Forbindelse kan det ogsaa nævnes, at Aalborg Skole først 1767 blev brandforsikret (formedelst 2 Rd. 1 M. 12 Sk. aarlig).

Inventar

Til Skolens Inventar, der ogsaa skulde vedligeholdes af Kirkerne, hørte Hørernes Indbo, det mest nødvendige, d. v. s. Seng og Bord. Ellers finder man i Regnskaberne »nogle lange Skamler, som Disciplerne sidde paa« til Hørernes Kamre. Men vilde Hørerne ikke sidde paa dem, maatte de aabenbart selv anskaffe sig Stole.

Skolens Inventar er snart nævnt: der var Stole og mindre Borde til Lærerne, Bænke og lange Borde til Disciplene. Bænkene var Slagbænke forsynet med Laas og har sikkert indeholdt Disciplenes Bøger (alt Arbejdet saa at sige foregik jo paa Skolen). De har altsaa ogsaa svaret til vore Klasseskabe; Læreren har sikkert haft Nøglen.

Paa Katederet stod (aflaasede) »Bogstole«, indeholdende Lærernes Bøger, i Mesterlektien »det store Skab«, som 25. Juni 1763 blev forbedret med Hylder og Lister.

Disse Skoleborde og -bænke optræder ret ofte i Kirkens Regnskaber, men deraf følger ingenlunde, at Bord- og Bænkespørgsmaalet altid var i Orden:

2. Juni 1747 blev efter Rector Hemmers Begæring noget repareret i Mesterlektien paa den østre Side, hvor Bænken, som Disciplene sad paa, den ene Ende var ganske nedsunken.

25. Februar 1797 sendte Snedkeren følgende Regning til 3. Lektie Hører Hans Naschou:

»Efter Deres Forlangende forfærdiget en Bænk til den latinske Skole, 6 Alen lang med tvende Bene og tvende Sidestykker. — For samme at lade male trede Gange med Mahoni Couleur — ialt 2 Rd. 2 M. 6 Sk.«.

Denne Regning — kvitteret — indsender Rektor Gottschalck med følgende Bemærkning:

»Denne Udgift haver været højst nødvendig, da over 10 Disciple i Hr. Nascous Lectie tilforn maatte sidde paa en meget gammel og to Gange istandsat Bænk, som adskillige Gange faldt omkuld med dem. Samme Bænk, som var Hr. Nascous Ejendom, og som han fra sit Kammer havde ladet opflytte paa Skolen, duede ikke til at istandsættes tiere, og da den tillige skæmmede de andre Lectier tilhørende Bænke, syntes mig, det var bedst, siden dog en nyere skulde gøres, at den blev forfærdiget paa en, de andre Lectiers og Skolens Bænke ikke vanzirende Maade«.

Hvor sparsommelig man kunde være, kan ses af, at da 1. Lektie Hørers nye Værelse blev lavet i Kantoret (1743), blev der til de syv Trappetrin i den dertil hørende Trappe*) leveret Johan Tømmermand Materiale forinden, »som tilforn havde været i Brug paa Cantoret til Bænker«.

Samme Konserveringslyst viste Disciplene ikke:

1758 in Augusti, efter 2. Lektie Hørers Mr Bjørens Paaklagelse af hans Disciples Beskadigelse, var 3de lange Borde meget ilde spuleret og medhandlet.

1749. 3. Nov. blev, efter Professor Hemmers Begær, Bordene og Bænkene (som af Skolens Disciple vare til Jubel-Fæsten nedtaget og da ilde medhandlet**) af Snedkeren istandsat.

1755. 10. Maj. Efterset Skolens Borde og Bænke overalt, som var meget brøstfældig, og 2de Borde var ganske borte og af Disciplene opbrændt.

Gottschalck giver (7. Maj 1783) følgende Hjertesuk:

Bordene ere næsten alle, dog mest i det yderste Værelse, af Ælde saa brøstfældige, at de ej uden Fare nu bruges. Bænkene ere grove, uordentlige, og i vore Tider uanstændige.

Til Skolens Inventar hørte ogsaa Instrumenterne og Musikalierne. Men om disse findes der intet i Kirkens Regnskaber. Derimod er de aar-

---

*) Som det ses paa Planen (S. 205) hørte det lille sydvestre Rum i den egentlige Skolebygning med til Kantorens Lejlighed. Den omtalte Trappe gaar da fra Kantoret de 7 Trin ned i »Skolehuset«.

**) Børnene var aabenbart ikke saa artige som de var paa Kr. VII.s Fødselsdag 1772.

lige Udgifter til Reparationer og Nyanskaffelser anført i Skolens Regnskab, de var jo som nævnt Driftsomkostninger i Forretningen Aalborg Katedralskole.

Betalt Organisten for en Fløjte eller Kor-Pibe 3 M. — For nye Haar at sætte udi en Violbue 4 Sk. — Lade gøre nye Pinde til en Viol 8 Sk. — Til en ny Fiol og Streng 3 D. 4 Sk. — Olie til Bassunen 4 Sk. — Betalt Blikmageren for den gamle Bassune at flikke og gøre til rette. 2 M. — Til Bassunen et nyt Rør. 2 M. — Betalt Snedkeren for Bassen, som var løs i Limingen, at tage fra hinanden og lime sammen igen. 1 D.

Betalt for Musikalier til Skolen, som tjener til alle Festdage, Brylluper etc. Aaret igennem 7 D. 2 M. — Betalt Mons. Mariager for nogle Coralier, bestaaende af 120 Stykker og 8 Arier, som Cantor sagde højlig at gøres nødig til Cantoret. 9 D.

For den store sorte Tavle til Cantoret at male sort med røde Streger. 2 D.

Af Udsmykninger var der saa at sige intet. Det, man har kunnet finde frem, er følgende:

I 1759 var der i Mesterlectien en Tavle med *Rectorum* Navne.

Det kan være usikkert, om de 5 smaa Maatter, der 28. Dec. 1743 blev lagt udi Hørernes Sæder paa Skolen og slaet fast med Søm, har vakt Opsigt. Men det røde Skind, der omtrent samtidig blev lagt til et Sæde for Rector i Cathedra har straalet som en Aflans fra Kongens Trone.

4. Sept. 1737 blev den udhugne Sten over Indgangen 3de Gange anstrøgen med Oliefarve.

1743 (omtrent samtidig med det røde Skind) 8 Gardiner med Kapper. 3 M.

Men virkelig Letsindighed findes gennem de mange Aar kun een Gang (i 1732):

For 13 Skilderier af de danske Konger (som Hospitalsforstander Seigr Johannes Juul til Skolen haver foræret) at lade reparere givet 3 D.

Den Ekstravagance har man heller ikke turdet byde Budolfi Kirkes Værge. Udgiften er opført paa Skolens Regnskab.

Brændsel og Belysning

Det Brændsel, der blev forbrugt i Skolen, skulde købes og betales af Disciplene selv.

Oprindelig og sikkert langt ned i Tiden har der overhovedet ikke været nogen Kakkelovn i Mesterlectien, man har om Vinteren læst paa Rektors Kammer, der jo til c. 1640 var paa Skolen. Maaske har man anskaffet Kakkelovn der ved den Tid, Rektor flyttede bort og fik Privatlejlighed.

30. Okt. 1737 hører vi i hvert Fald om den; da blev »Kakkelovens Tud og Tromle i Mesterlectien, som var ganske bebunden af Sod, nedtagen og renoveret«, og Nov. 1751 blev der indrettet et Kammer til Brænde for Mesterlectien oven for Trappen til venstre Side.

Endnu ringere stillet var naturligvis de lavere Lektier, de læste alle paa *Collegarum* Værelser i Stuen, siddende paa »de lange Skamler«, vi har hørt om, og det blev ved længe efter at Mesterlectien havde faaet sin Kakkelovn, saa »den ydre Skole« stod tom en stor Del af Aaret.

Naar Forholdet er saaledes, forstaar vi noget bedre, at Disciplene hin 10. Maj 1755 opbrændte 2de Borde (S. 211): det var ikke kun Skødesløshed, de viste ogsaa økonomisk Sans; derved sparede de sig selv for en Udgift.

Dette Forhold blev først forandret 1783. Da skrev Rektor Gottschalck (7. Maj): »Jeg ønsker, at der i den yderste Læse-Stue maa opsættes en stor Kakkelovn, paa det alle Collegæ kunde hele Aaret igennem læse samlede og offentlig i de befalede Læsetimer, for desto større Ordens Skyld. Da altsaa en Kakkelovn maa anskaffes af nye til Skolen, ønsker jeg, at den store, som nu staar i Mester-Lectie, maa anbringes paa den yderste Læse-Stue, og den nye derimod i den inderste. For Smukheds Skyld ønsker jeg, den maa være af 3 eller 2 Etager, hvorved spares Bekostningen med Tromlen, som dog om nogle Aar forbrænder«.

Dette accepteredes af Skolens Inspektør (31. Sept.).

At meget herved var vundet, ses let.

Den første Lempelse i den Beskatning af de fattige Hjem, at Disciplene skulde holde Skolen med Brænde, skete 1764, da Rektor *Georg Thestrup* lod Skolen selv købe 2 Favne Brænde, og Aaret efter købte han det hele Forbrug, 6 Favne (for 20 Rd.) »til Kakkelovnen i Mester Lectie og til Varme for Disciplene paa *Collegarum* Kamre, som Disciplene ellers selv pleje at bekoste, men kan nu ej overkomme, da i nogle Lectier ere kuns saa faa Disciple«.

Fra det Aar har Skolen selv sørget for Brændselet.

Belysningen kostede ikke Skolen mere.

Ganske vist læser man i Skolens Regnskab for 1714: 2 Cheridonner med tilhørig Lyseplader til at sætte Lys i for Disciplene i den øverste Lectie. — Men Lysene, der skulde sættes deri, maatte Disciplene selv betale.

Et Par Gange optræder der i Regnskaberne nogle Lys, men det har vist været til festlige Lejligheder, der er intet, der tyder paa, at Eleverne ikke stadigvæk maatte sørge for Belysningen.

Rengøring

En sjælden Gang kan der i Kirkens Regnskaber over Skolens Udgifter komme Poster som:

»1743. 27. April. Havde jeg en paa Skolen at rengøre Borde, Bænker og Vinduerne at vaske baade de øvre og nedre 5 Dage à 10 Sk.«. (Hun var ikke Medlem af Kvindeligt Arbejderforbund!)

Men slig Rengøring finder kun Sted efter en Hovedstandsættelse, hvor det var helt nødvendigt, at der blev gjort noget extra; den daglige Rengøring paa hvilede — ligesom Brændsel og Belysning — Disciplene.

Noget Rengøringsarbejde var der naturligvis, de ikke kunde overkomme:

Skorstensfejarbejdet blev besørget af Natmanden. En Murersvend pikkede Hul i Skorstenen og lukkede det efter Rensningen; først 1800 fik man Ovndøre i St. f. de tilmurede Aabninger.

Natmanden sørgede ogsaa for Renovationen af Skolens »apartemang« »det magelige Hus« (der var forsynet med Laas, hvortil hørte 6 Nøgler, der administreredes af de 6 Klassers Lærere, med een hver).

1756. 21. Juni. Blev Skolens Nathus efter Hørernes Begæring gjort ren, som var paa det 3. Aar siden, og derfor betalt Natmanden som forhen 2 D. 8 Sk.

1759. 20. Marts. Blev Skolens Nathus efter Hørernes Forlangende renoveret, som er paa det 4. Aar siden.

Man forstaar saa udmærket Hørernes Begæring.

Det tredie Omraade var Sneen, den havde man Respekt for.

De eneste Redskaber til Rengøring, der er blevet anskaffet af Skolen selv, er en Skuffe og Koste til at rense Sne af »Renden« med imellem Kantoret og Taarnet; og naar Tøsneen var kommet ind gennem det utætte Tag og laa paa Loftet, var den farlig, og man rekvirerede 2de Mursvende til at feje den af Loftet.

Men ellers altsaa —.

Sangopvartning i Kirken var ikke det eneste, Peblingene maatte yde som en Slags Gengæld for det, de nød: i Virkeligheden paa hvilede hele Pedeltjenesten dem. Hver Lørdag Eftermiddag, naar Skolen ellers havde week-end, maatte 1., 2. og 3. Lectie, under Kommando af en Mesterlektianer, feje hele Skolen. Kosten maatte de endda selv anskaffe. Det har været et ret anseeligt Arbejde, idet det var en Uges Snavs, men Kravene til den ungdommelige Fejning har til Gengæld ikke været alt for store, og Al-

voren ikke alt for dyb, »ofte skedte der Uordener, de fejede hinanden eller blev fejede af deres Opsynsmand«. (Tauber.)

Til Datidens Pedeltjeneste hørte endvidere at opvarte Hørerne, der jo boede paa Skolen, saaledes at Disciplene i hver Lektie efter Tur var Pige hos deres Hører: kogte Thevand tidlig om Morgenen, børstede Støvler og Klæder, fyrede op, hentede Vand og Mad o. s. v.

De mere velhavende kunde købe de fattigere til at overtage denne Opvartning (og Fejningen paa Skolen).

Denne Pedeltjeneste var en gammel Skik — fra Arilds Tid, siger Tauber.

Netop i Taubers Tid mærker vi dog, at mere arbejdsvante Hænder undertiden tager fat:

1756. 24. Sept.. Alle Skolens Vinduer vasket, tillige med over alt at gøre rent (1 M. 12 Sk.).

1759. Mesterlectiens Skolevinduer vasket og 2de Vaskekoner 12 Sk.

1760. 22. Aug. For at feje Skolen ren. 12 Sk.

Det er muligvis, fordi der skulde være fint ved festlige Lejligheder, men 1763 staar der i Skolens Regnskab:

Til Konen, som ugentlig gør Skolen ren, og skaffer Sand, *item* Ild til Kakkelovnen. 3 Rd.

Skolen har altsaa nu faaet en Rengøringskonto — 3 Rd. (1939 Kr. 5500). De fleste Pedelpligter var herved taget fra Disciplene, men de maatte stadig en Tid lang gøre Tjeneste som Husassistenter hos deres Hører.

Denne Lettelse er sket omtrent samtidig med at Skolen paatog sig Indkøbet af Brændselet, og det er paa begge Punkter *Georg Thestrup*, der har Fortjenesten.

Biblioteket

Naar Rektor *Georg Thestrup* 25. Juni 1763 fik »det store Skab« i Mesterlektien (S. 210) forsynet med Hylde og Lister, var det, fordi det skulde rumme Skolens Bibliotek.

Da han et Par Maaneder tidligere var tiltraadt Rektoratet, havde han lavet en Fortegnelse over, hvad Biblioteket indeholdt: ¹⁾ Hofmans Samlinger af Fundationer I-IV; VI-VIII. ²⁾ 4. Tome à parte. ³⁾ 2de gamle Globi (coelestis et terrestris). ⁴⁾ En gammel Version »Husets Bibel«. Defect.

Den eneste faste Indtægt var Renten af Biskop *Thestrups* Legat 2 Rd. 4 M. Hertil kom 1781 det *Theilmanske* Legat, 20 Rd. aarlig.

Desuden skulde de Bøder, som private Folk idømtes for utilstrækkeligt Tilsyn med Disciple, hvem de tillod Nattesvir og anden Uorden, tilfalde Biblioteket, og *Gyldendal*, der var Student fra Skolen, sendte fra sin Boghandel en Gave paa 44 Bd., saa Biblioteket voksede da noget.

Efterhaanden blev der ikke Plads i Skabene i Mesterlektien, og Loftsværelset i Gavlen i Kantoret indrettedes da til Bibliotek (1792).

Men allerede knap 8 Aar senere var det rent galt, saa Gottschalck maatte skrive til Skolens Inspektører (4. Februar 1800):

»Jeg maa mælde, at det Værelse, som hidtil haver været brugt til Skolens Bogsamling, nu er i saa slet Stand, at Bøgerne ingenlunde kunne være der, uden at fordærves, da Vandet, saa ofte det regner, trænger ind igennem Loftet ind i Værelset. Aarsagen er, dels at Taget er saare brøstfældigt, og næppe kan holdes i god Stand, da Vand og Kalk og Stykker af Tagsten, som falder fra det næst og nær staaende Taarn, idelig beskadige det, dels at den Tværbjælke, som paa Loftet er lagt over de i Midten sammenflikkede Bjælker, har krummet sig, saa det Gibsede Loft har faaet en Del Sprækker og Revner, igennem hvilket Vandet fra Loftet strømmer ind i Værelset.«

Derfor ønskede han det Værelse paa 2. Sal, hvor Skolens Brænde nu forvaredes, til Bibliotek, og Biblioteket til Brændekammer (X og R, se Planen Side 201).

Det var endelig ogsaa bedre, at Vandet sivede ned paa Brændet end paa Bøgerne, naar det skulde sive.

Denne Beretning om Skolehuset og dets Indretning har jo mest hvilet paa Meddelelser om Reparationer, der i Reglen har været saare paakrævede, og det er muligt, Skildringen derved har faaet et noget for mørkt Skær; i hvert Fald har der været Tider efter en større Istandsættelse, hvor den gamle Skole har straalet, og hvor man syntes, det var en fin Skole.

Men saa meget kan siges med Sikkerhed, at i Slutningen af vor Periode var Skolen afgjort i Forfald.

Netop 1805 kom *Laurits Engelstoft* til Aalborg, og han noterer 23. April i sin Rejsedagbog⁴⁵⁾:

Den latinske Skole ser ud som et til en Stald forandret Kloster.

Hørernes Værelser kunde man tage for en Slags Casematter.

Aldrig har Muserne havt en mere melankolsk Residens.

Kulturskolen

De nye Ideer. Den nye Skoleordning.

Den nye Skole.

I 1775 var der kommet en ny Skolereform. Den var konservativt præget — det var *Guldbergs* —, det vigtigste var, at Modersmaalet blev Fag i den latinske Skole. Men der er ingen Grund til at tro, at den er blevet realiseret i Aalborg mere, end Skoleordningen af 1739 blev det.

Men i Slutningen af Aarhundredet kom der endelig Fart i Udviklingen efter de lange Tidens Stagnation.

Det var Oplysningens Tid. Hos de ledende herskede der en stærk Tro paa Oplysningens Værdi til at forædle Mennesket, en Stolthed over Menneskeandens Evne til at skabe Klarhed og Lys efter de gamle — »barbariske« — Tidens Mærke, og en lys Optimisme — en væsentlig Forudsætning for Reformen. Derfor tog man Skolen — den lærde Skole saa vel som Folkeskolen — op til Debat.

Ligesom Bondens Lænker løstes, vilde man befri Skoleungdommen fra Remseriets og Aandløshedens Aag, fra Ris og Ferle.

1790, 4 Aar efter den store Landbokommission, nedsattes en Skolekommission med Hertug *Frederik Kristian af Augustenborg* som Formand.

Jan. 1795 udsendte han (i *Minerva*) paa Kommissionens Vegne sine Ideer, vort lærde Skolevæsens Indretning vedkommende, der giver den nye Tids Skoleidealer.

Den Tid var forlængst forbi, da Latin lærtes, fordi det var Verdenssproget — i Skrift som i Tale — og fordi det lukkede op for al Verdens Visdom. De nationale Sprog og Kulturer var blevet rigere. Latin skulde stadig være Centrum i Skolen. Men, mente Ny-Humanismen, ikke for Sprogfærdighedens Skyld, men for at berige Aand og Tanke, udvide Menneskekundskaben, aabne Ideernes Rige.

I »Ideerne« siger Hertugen: »Jeg anser Sprogundervisningen for overmaade gavnlig, naar den ret nyttes, til at berige Hovederne med en Mængde Ideer, sysselsætte Tænkraften, og vænne den til logisk Rigtighed, indpræge Hukommelsen Mønstre i det Skønne, og tillige aabne og varme Hjerterne for dette. Intet Studium er i mine Tanker vigtigere til Hukommelsens Berigelse og Øvelse, til den dialektiske Skarpsindigheds og den kritiske Dømmekrafts Udvikling, til Smagens og den moralske Følelsens Dannelse, end et Sprogstudium. Men synker dette Studium til sjælløst mekanisk Udenadsværk, gives vel heller næppe noget fordærligere for alle Tænke- og Føle-Ævner, for Forstand og Hjerte«.

Samtidig med at Hertugen her giver en Kritik af Skolen, som den var, giver han netop Ny-Humanismens Program: den nye Skole skal være K u l t u r s k o l e.

Ogsaa m. H. t. M e t o d e maa den herskende Skik forlades. Grammatikkens Elementer maa for alting ikke fremstilles som et System, men stykkevis og tilsyneladende tilfældigt. Hovedreglen maa være at følge den menneskelige Aands naturlige Gang, Barnets Fatteevne. Først naar Disciplene har faaet Elementerne, efterhaanden som de har Interesse derfor, kan Læreren ved Syntese bringe Orden, Sammenhæng, System deri.

Den anden Hovedbestræbelse i Datidens pædagogiske Reformbestræbelse var F i l a n t r o p i s m e n. »Det gælder om«, sagde *Basedow*, »at forberede de unge til et almennyttigt, patriotisk og lykkelig Liv«. Derfor var det først og fremmest vigtigt at bibringe dem nyttige Kundskaber om den Virkelighed, hvori man lever. Undervisningen skal bibringe rigtige Forestillinger om det nærværende, det virkelige (*R e a l i s m e n*); det fortidige, den af Fantasien skabte Verden, Historiens, Poesiens, Ideernes, har for Filantropismen ingen Værdi som Undervisningsgenstande.

Ogsaa af denne Bevægelse har Hertugen, om end i langt mindre Grad, modtaget Impulser. Derfor ønsker han Fag som Fysik, Naturhistorie, Geografi, Samfundslære indført i Skolen, ligesom ogsaa de tre levende Hovedsprog.

Skolen skal først og fremmest være Kulturskole, mener Hertugen, men o g s a a — og her ligger Svagheden — en højere B o r g e r s k o l e. Ved Forsøget paa at forene disse Standpunkter opstaar der da ogsaa i hans Forslag en stærk Fagtrængsel.

Ogsaa m. H. t. Disciplinen er Hertugen Idealist. »Korporlige Straffe maa saavidt muligt undgaas, og kun hos forhærdede Subjekter anvendes. De skade ubeskrivelig, naar de uden Fornødenhed bruges hos ærekære Drengene af finere Følelse; men for en lad eller uvidende Lærer er de rigtig nok de letteste Straffe-

midler«. I Steden skulde bruges offentlig Dadel (og Ros), hyppigere i de lavere Klasser, sjældnere i de højere.

Endelig tager Hertugen kraftigt, næsten fanatisk Afstand fra »Kirkeskolen« og Gejstlighedens Indflydelse:

»Skolernes sædvanlige Henlægning under Gejstlighedens Opsyn skriver sig, om jeg ikke tager fejl, endnu fra hine Munkevæsenets og Overtroens Dage, da man søgte at spærre Vejen for hvert ren Erkendelses Lysglimt, der kunde fremsnige sig fra Skolerne. Aarsagen er ophørt; hvorfor da ikke ogsaa Virkningen? Man vilde finde det synderligt, om en civil Betjent fik Opsyn over et militært Korps; her er Forholdet næsten det samme. For at kunne bedømme og lede en Skolemand og vise ham til rette, naar han fejler, behøver man just ikke nødvendig selv at være Skolemand, men dog nødvendig at besidde Skolemandens Kundskaber. Unægtelig besidde mange Gejstlige disse... , men kan man med Billighed vente og fordre slige Kundskaber af alle? Den Gejstlige kan uden disse være i sin Stand en meget brugelig Mand; men til Skoleopsynsmand duer han uden disse aldeles ikke. Forener endnu Selvklogskab sig med Mangelen paa teoretiske og praktiske Kundskaber, vil han unægtelig gøre betydelig Skade«.

Efter aarelange Overvejelser blev endelig ved Plakat af 22. Marts 1805 og Forordning af 7. Nov. 1809 Hertugen af Augustenborgs Ideer, noget modificeret, ført ud i Livet.

Skolen bestod nu af 4 Klasser (cfr. Planen S. 221), hver paa to Aar, (I Aalborg gik de 10-aarige ind i den sydligste [F], og kom 8 Aar derefter ud af den nordligste [I]).

Medens Hørerne jo havde hver sin Klasse i alle Timer og alle Fag, var Adjunkterne Faglærere med visse Timer og visse Fag i hver Klasse. Derfor maatte der nu lægges en Timeplan, hvilket man slet ikke havde kendt til tidligere.

Til Held for den danske Ungdom fik Hertugen ikke gennemført sit Polyhistori; men der er Fag nok. De gamle Sprog dominerer stadig (i Aalborg med 71 Timer af 171), men andre Fag, navnlig Tysk og Fransk, har trængt sig frem. Dansk indtager en beskeden Plads ved Siden af Aritmetik og Fransk, med kun $\frac{1}{6}$ af de Timer, der ofres paa Latin.

Skolegangen var 8—12 og 2—5 (6). Det var Dogme dengang, at samlet Skoletid var af det onde.

Som allerede nævnt ophørte enhver Tjeneste i Kirken, for Lærere og

Disciple, Skolen var ikke længere Kirkens men Samfundets, skulde ikke opdrage Ungdommen til Præster men til Embedsmænd*).

Medens Skoleordningerne af 1739 og 1775 for en stor Del kun blev Papirbestemmelser, blev den nye Skoleordning virkelig ført ud i Livet.

Dette havde sin Grund i Oprettelsen af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler (1805). Før havde de enkelte Skoler delvis været styret lokalt, af de stedlige Myndigheder, navnlig Biskoppen. Nu centraliseredes Styrelsen i den nye Direktion, som fik alt Skolerne vedrørende under sig.

Som Melleminstans mellem sig og Skolen havde Direktoratet Effortet, Stiftamtmand og Biskop, hvem det paahvilede at have Indseende med Disciplinen, Forholdet mellem Lærerne samt Bygningerne og Samlingerne.

Før havde den enkelte Skole ogsaa økonomisk været selvstændig. Nu tilsikrede man ganske vist den enkelte Skole dennes Ejendomme og Fonds; men det eventuelle Indtægtsoverskud blev fælles og brugtes til de fattigere Skoler, saa der paa en vis Maade kun var een Kasse.

De mange private Stipendier blev slaaet sammen til eet ved hver Skole, Stipendiefonden (i Aalborg blev dog som bekendt navnlig Thuresens Legat holdt udenfor, da det sorterede under Magistraten).

Skolens Økonomi sorterede under Forstanderskabet — Byens Borgmester og Raadmand, Første Præst og Rektor — der, ved en Regnskabsfører, havde Ansvaret for Regnskabet og havde at indsende det til Direktionens Approbation.

(Aalborg Skoles Formue var i 1805: 82,719 Rd. — 18,494 i Kapitaler, 64,225 i Tiender; alt Jordegods var desværre solgt i de forholdsvis daarlige Tider. — Af alle Landets Skoler var den Nr. 6. Nr. 1 var Odense med 420,308 Rd. — Skolens aarlige Indtægter var 5447 Rd.

Som det vil erindres, skrev Laurits Engelstoft i sin Rejsedagbog (23. April 1805) om Skolebygningen: »Aldrig har Muserne haft en mere melankolsk Residens«.

Snart skulde imidlertid denne »Musernes melankolske Residens« fremstaa i en mere tiltalende ydre Skikkelse. Da den nye Skoleordning skulde realiseres, blev det nødvendigt helt at modernisere den.

---

*) At Disciplene nu ligefrem turde rebellere mod selve Sognepræsten, viser følgende fra 1805: »Den latinske Skole ligger i Fejde med Præsten til Budolphi Kirke: Provst Claudi. Aarsagen er især denne, at Provsten havde ved forrige Aars Konfirmation sat en Majors Søn øverst, da dog efter gammel, aldrig fravegen Sædvane Latinerne altid stode øverst. Følgen blev, at nu alle Skolens Discipler, som skal konfirmeres, søge den anden Sognepræst«¹⁾.

For denne Modernisering gav Skoledirektionen i København følgende Anvisninger:

a. 5 Læsesale, som maa støde til hinanden i lige Linie, med en Gang udenfor, paa det at man ikke maatte være nødt til at gaa igennem den ene for at komme til den anden Læsesal.

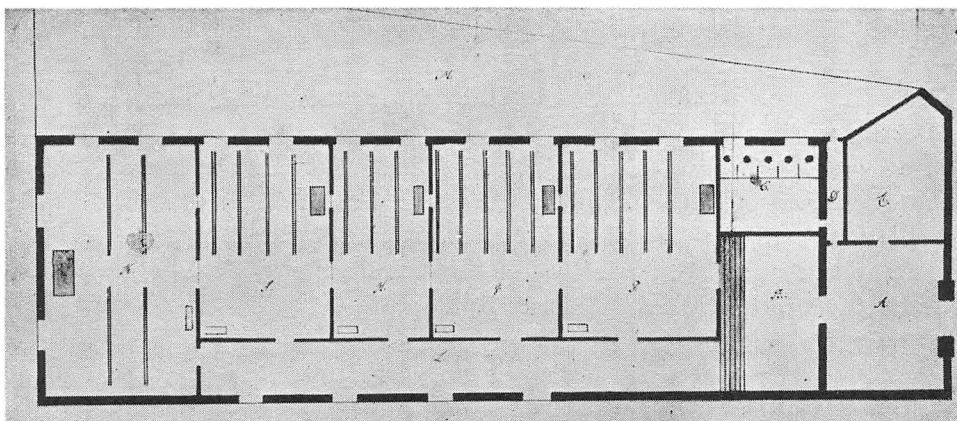
b. Alle Læsesale bør være forsynede med Kakkellovn. De bør være lyse og luftige, og 4 af dem saa store, at der i hver haves rummelig Plads til 30 Disciple, med Borde og Bænke foruden Lærerens Catheder. Den 5. eller sidste Læsesal bør være dobbelt saa stor som de andre.

c. I Skillevæggene, som afsondre den ene Læsesal fra den anden, maa anbringes Glas-Vinduer, saaledes at man kunde se fra den første ind i den sidste Læsesal, paa det at Rector stedse kan erfare, om hver Mand er paa sin Post.

d. Foruden Læsesale behøves et rummeligt Værelse til Bibliothek og den mathematisk-physiske Apparat. Her kunde tillige gøres Indretning til Skolens Archiv.

e. Lokumet bør være saaledes anlagt, at man fra Gangen kan se Indgangen. Det bør have 2 Afdelinger, afsondrede den ene fra den anden, saaledes at her ingen Samtale imellem Disciplene kan finde Sted. Hver Afdeling bør have sin egen Indgang og være saa lille, at kun een Person ad Gangen finder Plads i samme.

Efter Tilbud af den Aalborg Tømmermester *Hans Boss* overdroges Arbejdet ham for 3500 Rd. ved Kgl. Resolution af 24. Aug. 1806, og Efteraaret 1807 stod den nye Bygning færdig.

Nord

Plan over de nye Klasseværelser.

Syd

Den vigtigste Forandring i det ydre var — foruden at Taarnet blev revet ned —, at »Kantoret« forsvandt, og Bygningen overalt fik samme Højde.

Med Hensyn til det indre er — som det vil ses — Direktionens Anvisninger fulgt: Der er de 4 Klasser (F—I), »Auditoriet« (K), der brugtes til Festsal, Gangen (L), Biblioteket (A), Mellemdørene og Spionvinduerne.

Af Inventaret giver omstaaende Tegning, der vist er en Skitse, et galt Billede. Medens man ellers gik over til lange Bænke, anbragt saaledes at alle Disciplene sad med Front mod Læreren, brugte man i Aalborg i hver Klasse 3 lange Pulte med Bænke, anbragt i den lyse Del i Hestekoform, og midt for den øverste var anbragt en fin Stol til Læreren (intet Kateder). Saa kunde man let komme hen til hver Discipel, og den ene kunde ikke dække sig bag den anden. — Klasseværelser kom til at vende mod Vest.

Rummene i Stuen fik Lov til at ligge, omtrent som de var. Man opgav dem ud til Gaarden, og i de andre kunde 3 Hørere faa Bolig; de blev der aldrig længere, end de var nødt til det, og ofte stod en, to eller alle tre Lejligheder tomme. I det mindste ved 1825 kan vi sige, at Systemet med Embedsboliger til Hørerne har likvideret.

Hans Gottschalck og Rasmus Kisbye

Hertugen af Augustenborgs *Ideer vort lærde Skolevæsens Indretning vedkommende* sendtes 24. Febr. 1795 til alle Landets Rektorer til Erklæring GOTTSCHALCK (S. 140) gav (26. Marts) følgende Svar²⁾:

»Deres Durchlauthighed forlanger mine udførlige Anmærkninger over ovenmeldte Undersøgelse, efter nøjagtig og strængelig at have gennemgaaet den. — For at opfylde D. D.s naadigste Vilje maatte skrives en tæmmelig vidtløftig Afhandling, men jeg føler altfor meget, hvorledes Alderen begynder at svække Sjæls og Legems Kræfter*), til at vove mig i Færd med et, saa betydeligt, Arbejde, og da jeg selv i min Ungdom er dannet efter den for Skolen da fastsatte Undervisnings Maade, og siden, efter at have i 6 Aar undervist privat, har i fulde 37 Aar været offentlig Skolelærer, skulde maaske og mine Tanker om Skoleundervisningen blive ansete som Fordomme og Vedhængen ved det Gamle, hvis jeg ej bifaldt det meste Nyt.

D. D. vilde da naadigst tillade, at jeg kortelig paa medfølgende Blad ytrer mine uforgribelige Tanker om nogle Poster paa en let overskuelig Maade! *Le plus grande Faute, qu'on puisse commettre dans l'Éducation, est de trop*

*) G. var 61 Aar.

se presser, et de tout sacrifier, pour faire briller son Elève, hedder det, om jeg mindes ret, hos Rousseau. Om Sandheden af disse Ord har mange Aars Erfaring overbevist mig, og jeg anser det for en plat Umulighed at iværksætte i Skolerne og til Elevernes sande Gavn at udføre alt, hvad i Undersøgelsen finder Sted.

Til Deres højfyrstelige Durchlautheds naadige Protektion anbefaler jeg min kære Skole og mig selv.

Hans Gottschalck.

Hans Indlæg indskrænkede sig da til følgende:

Genstænderne for Skoleundervisningen S. 2—4 af den tilsendte Undersøgelse.

Hvad deraf i mine Tanker ej hører egentlig til Skolen.

1— 3. Læsning, Skrivning, Regning.	
4— 5. Modersmaalet, Fædrenelandets Litteratur.	5. <i>behøves næppe i Skolen.</i>
6— 7. Religionens Teori og Sædelære.	
8— 9. Fysik, Naturhistorie.	
10—11. Geografi og Historie.	
12. De borgerlige Kundskaber.	
13. Den rene Matematik - og	
14. den anvendte.	
15—21. Grammatik, Rhetorik, Poëtik, Mythologi, Antikviteter, Logik, Filosofi (egentlig den gamle Filosofis Historie) — i Forbindelse med	16. <i>har Disciplene lærte at læse med rigtig og passende Accentuation og Modulation behøves næppe heraf mere end at kende Troperne og Figurerne.</i>
22—23. romerske og græske Klassikere.	17. <i>at kende det mekaniske i de almindeligste Versarter er vel nok.</i>
	21. <i>hører næppe til Skolen.</i>
24. Den gamle Litteratur og dens Historie.	24—25—26. <i>behøves næppe i Skolen.</i>
25. Det hele videnskabelige Riges Encyclopædi og	
26. almindelig Indledning i den nye-	

re Bogkundskab.

27. Elementerne af det Hebraiske for tilkommende Teologer.

28—30. Tysk, Fransk, Engelsk.

28—30. *behøves vel ikke alle 3, men eet af dem skulde i det mindste læres, hvilket Discipulene selv ønskede.*

Altsaa forlanges, foruden 1—4, som alle kræve megen Tid, 3 levende Sprog, 2 eller 3 af de lærde, og 18 forskellige Videnskaber, hvoraf No. 18 og 19 maatte læres særskilte i det latinske og græske.

Derpaa følger nogle kortfattede — og meget magre — Anmærkninger deriblandt: (til Side 9). Grammatikens Elementer, tror jeg efter mange Aars Erfaring, bør for det meste læres samlede med behørig Eksempler, før der begyndes med Klassikernes Læsning.

Dermed er Rektor Gottschalck færdig.

Hertugen af Augustenborgs »Ideer« er saa absolut det betydningsfuldeste Forslag til Fornyelse af det lærde Skolevæsen, der var fremkommet siden Reformationen, og det var fremsat af en Mand, der i Virkeligheden var Danmarks »Undervisningschef«. Ved det aabnes Døren i den danske Skole ud mod Europa. Men i Aalborg sidder der en Rektor, der beder, at Døren maa blive ved at være lukket, at den gamle, mugne Luft kan blive ved at hvile over Skolestuen. I sit Brev siger han tydeligt, at han ikke ønsker Forandring paa noget Punkt. Hans »Betænkning« — hvis man kan kalde hans fattige Anmærkninger saaledes — indeholder næsten kun en — berettiget — Kritik af den Fagtrængsel, der vilde opstaa, naar Hertugens »Ideer« realiseredes — foranlediget ved Hertugens uheldige Forsøg paa at forene Ny-Humanisme og Filantropisme, Kulturskolen og Borgerskolen med hinanden. Ellers kun magre Annotationer, omfattende ialt een Side, der yderligere viser hans stokkonservative Indstilling.

Paa Grund af denne Jeronimus Indstilling, dette stive — stivnede — Sind kan det konstateres, at Aalborg Skole i denne Tid, hvor det nye blev til, har været helt uden for Bevægelsen.

Nu kan selvfølgelig et stærkt konservativt Styre være en fortræffelig Styrelse. Men det var Rektor Gottschalcks ikke, som vi kan ane ud fra det, vi allerede ved om ham. Hans Eftermæle var, at han vel var en lærd Mand,

men hans Styrelse manglede, navnlig i hans senere Aar, den fornødne Kraft³), og da L. Engestoft i 1805, Aaret efter at Gottschalck havde trukket sig tilbage, besøgte Byen, sagde Aalborgenserne: »Han var meget uvirksom. I hans sidste Aar havde Disciplerne næppe 150 Læsedage om Aaret⁴).

Skolens Elevtal var i hans Tid undertiden nede paa 45, hvoraf omtrent Halvdelen i Mesterlektionen.

Af Mangel paa Disciple blev først 1. Lektie nedlagt, derpaa 2. slaaet sammen med 3., saa der kun var tre Hørere ved Skolen.

I hans sidste 10 Aar (1795—1804) dimitteredes kun ialt 29 fra Aalborg (3 Aar var der kun een). Saaledes blev Aalborg ikke blot den Skole, der stod ringest af Landets 6 Katedralskoler, men den blev endogsaa distanceret af Slagelse, Vordingborg, Fredericia og flere andre, saa kun 6 af Landets Skoler (Nyborg o. desl.) havde et lavere Antal Dimittender.

I 1804 blev Gottschalck afløst af Konrektor i Bergen RASMUS KISBYE. Det skulde nu vise sig, om han var Manden, der kunde bryde denne stive Klamren sig til det gamle og styre Aalborg Skole i denne vanskelige Overgangstid, da en ny Skolebygning skulde indrettes og en ny Skoleordning indføres.

I Bergen havde Kisbye været vellidt, »den ejegode, lærde Kisbye! Større Hjertensgodhed, forenet med grundig og smagfuld Lærdom fandtes vel hos faa«, siger hans Elev Lyder Sagen, Forfatteren til »Mens Nordhavet bruser . . .«, og ogsaa i Aalborg blev han, trods »hans pedantiske Væsen med en Klæde- dragt, der giver ham Udseende af en gammel Skræddermester«, meget agtet for hans Kundskaber og hans retskafne Karakter (Engelstoft).

Men Hæderlighed og Lærdom er ikke nok til at udfylde Pladsen.

Allerede i Bergen havde han Ord for at »være altfor god og eftergivende imod mangan *ribaldus*« (Sagen), og Niels Hertzberg, Carsten Hauchs Plejefader i Malmanger, fortæller, at han brugte at sige, naar Disciplene lavede Spilopper: »Ih, nu skal jeg ret straks fare paa ham!« — men det skete bare aldrig.

Denne svage Haand, dette at han saaledes var en Hr. Næste Gang, bidrog stærkt til hans Ulykke.

En anden Diskvalitet var hans Mangel paa Ordenssans og Overblik. Hans Taler (han er den første Aalborg Rektor, der holder dem paa Dansk) er udvandede og kedelige, og hans Regnskaber saa uklare, at Stiftsrevisoren skrev under et af dem: »Uagtet al den Flid, Hr. Rector Kisbye har anvendt paa at sætte Indtægt og Udgift ud af hinanden i Regnskab for 1804, der mig blev til Revision leveret 1. Februar 1806, er desuagtet bemeldte Regnskab saa ind-

viklet og utydelig, saa jeg har maattet gennemgaa det adskillige Gange, men dog ikke funden videre ved samme end følgende at erindre« — hvorpaa der følger en Kritik paa to tætskrevne Foliosider!

Hans Mangel paa Evne til at gøre sig gældende fremgaar ogsaa af, at man — saa vidt det kan ses — overhovedet ikke har raadspurgt ham om, hvorledes den Skole skulde indrettes, som han selv ledede.

Et Indtryk af Skoletonen paa denne Tid giver *Jørgen Thisted* os i *Barnoms-Minder*⁵):

»Det er mig i frisk Minde, hvor frygtsom jeg besøgte Skolen første Gang, og hvilken Helvedangst jeg udstod, da de andre Disciple, størstedels voksne Mennesker, stimlede om mig, for at introducere mig paa gammel barbarisk Vis. Jeg var som et Vidunder for dem Alle. Saa lidet et Menneske havde de endnu ikke set inden de skumle Mure.

Et nyt Liv oplod nu sine Porte for mig, men det havde intet Lysteligt for mig fra første Færd.

De Sæder, som dengang herskede i Aalborg Latinskole, vare saa vilde, at man maatte korse sig derover. Vel var *Kisbye* en Mand af den mest eksemplariske Gudsfrygt, vel tillod han aldrig, at Undervisningen nogen Morgen begyndte uden Sang og Bøn, vel holdt han ogsaa Disciplene til flittig Kirkegang — men han vidste ikke at hævde sin Myndighed, ikke at haandhæve Skoletugten. Han var for god, for troskyldig. Jeg saa Laster udøves her, hvorom jeg før ikke havde mindste Begreb. Havde ikke Conrektor *Frost* holdt Skolen oppe, da havde den maattet styrte, thi da var den bleven en aabenbar Planteskole for det Onde«.

Om Rektor *Kisbye* fortælles følgende Historie⁶):

»Aalborgenserne have, som Du sagtens ved, Ord for at være vilde og ustyrlige, af Mangel paa Skoletugt. Deres gamle Rector, Magister *Kisbye*, er en Olding i Visdom, men et Barn i Fromhed og Godmodighed. I hvormeget end Disciplene holde af ham, kunne de dog ikke undlade at gøre ham til Genstand for deres gale Indfald, og han er saa langt fra at tiltro dem det, at han meget mere elsker og forsvare den ham betroede Ungdom som sin Øjesten.

I Aalborg er der en forrykt Skomager, ved Navn *Samson*. Ham havde nu Mesterlectianerne faaet op paa Skolen og udklædt ham i en Rectoren tilhørende Dragt, som man, Gud maa vide hvorledes, havde vidst at forskaffe sig. Da nu Magisteren, paa Slaget to, træder ind i Skolestuen, staar *gale Samson* allerede paa Katederet, med en ærværdig, nypudret Paryk paa Hovedet, iført sorte Underklæder og en kaffebrun Livkjole — Rectorens livagtige Billede!

Hans Tobaksdaase staaer foran ham, og i Haanden holder han Cicero *de officiis*, som han just synes i Færd med at udlægge for Disciplene, der sadde tavse og ærbare paa deres Bænke.

Rectoren studser, bliver staaende i Døren, og kan næppe komme til sig selv; men Pseudo-Rectorens Forundring synes endnu større — han rejser sig paa Tærne, sætter Brillerne tilrette, tager sig en Prise, klapper Bogen i, griber Hat og Stok, og spadserer hel gravitætisk ud af Døren tæt forbi den ærværdige Olding, der, inderlig godmodig og høflig, som han altid var, endog-saa besvarede hans Hilsen med et venligt Buk. — Længe saa han efter den Gale, sagde intet videre end: »Det var artig! Det var for Gud artig!« indtog derpaa sin Plads og begyndte at læse, som om Intet var forefalden«.

At tro paa det passerede i denne Historie, vilde være letsindigt, dertil er den for fantastisk. Men det Billede, den giver af Rektor Kisbye, er sikkert rigtigt: en Mand, som den alt for muntre Ungdom ikke havde den mindste Respekt for, og som var saa forblindet, at han ikke engang kunde se, hvor galt det var; en Mand saa verdensfjern og af en saa eventyrlig Godtroenhed og Naivitet, at der dannes Myter om, hvad man kunde foretage sig i hans Timer.

Skolens Dekadence viste sig tydeligt i Elevtallet. Medens dette ellers i samtlige Latinskoler (17 danske, 5 norske) i Tiden fra Skolens Reform (1805) til 1810 fordobledes (fra 411 til 823), gik det i Aalborg ned omtrent til det halve (fra 28 til 18). Der sad man i den gode, nye Skole med 18 Elever i 4 Klasser, medens Konrektor P. N. Frosts nye »borgerlige Realskole« voksede sig stor ved Rektorens Svaghed.

1811 tog Kisbye imod sit eget Ønske sin Afsked (med Pension), kun 57 Aar gammel. Han virkede som Lærer til 1820 under sin Efterfølger ved den Skole, hvor han selv havde været Rektor. 1826 døde han.

Hans Livs Aften blev lige saa trist som hans Livs Middag. Jan. 1826 døde hans Søn Hans Ivar; 26. April s. A. hans Søn Hans Diderich (nogen Tid forinden var dennes nyfødte Barn og hans Hustru døde), og 29. April døde hans Hustru, af hele Familien levede nu kun hans Datter. Efter at han havde mistet Synet paa det ene Øje, blev ogsaa det sunde angrebet, saa han, kort før den fuldstændige Blindhed indtraadte, kunde skrive: »Jeg finder mig om kort Tid ubrugbar ikke alene for Skolen, men for mig selv«. Læsning havde været den eneste Tidsfordriv, han hele sit Liv igennem havde nydt. Nu (27. Jan. 1820) ansøger han Skoledirektionen om et Tillæg til sin Pension, for at han dermed kunde lønne en Skolediscipel, »som kunde henbringe nogle faa ugentlige Timer med at forelæse mig noget af en eller anden Bog«.

Men hans sørgelige Skæbne skal ikke for os tilsløre det sørgelige Faktum, at han var en daarlig Rektor.

Ved Aalborg Skole var der i Rektor Kisbyes Tid en Adjunkt Thomsen. 1812 blev han Præst et Sted i Vendsyssel, og Rektor Tauber skrev: »Thomsens Bortgang er i flere end een Henseende forvindelig«.

Denne Thomsen var en meget haard Mand. Engang en Discipel ikke vilde tilstaa, gav han ham Tamp i Klassen, og da han stadig nægtede, raabte han, at Sandheden kunde erhverves ved Undersøgelse som en Chirurg under søger en Recrut. Da Drengen saa om Aftenen efter Ordre mødte paa hans Kammer paa Skolen, fik han Befaling til at klæde sig af, og han gennempiskede ham saa lagt over en Stol. Dette gentog sig flere Gange.

Paa Grundlag af disse »Privatissima« rettedes der flere Aar senere i Aalborg Bladet *Den cimbriske Mercur* (1821 No. 14) et Angreb paa ham (skrevet i Jeg-Form, men anonymt), hvor en grim Sigtelse aabenlyst rettedes mod ham. Hans Ven og Klassekammerat fra Aalborg Skole Kammerherre *Andreas Moltke* sendte ham Artiklen. I sit Svar overlader Thomsen til Vennens og Rektor Taubers Godtbefindende, hvad der skal foretages, men er selv mest stemt for at tie (22. Nov.). Efter at have læst hans Brev meddeler Tauber Moltke, at »efter de Oplysninger, han meddeler, og de Undskyldninger, der undslipper ham, vilde jeg som Medlem af en Jury, være mere tilbøjelig til at stemme *guilty* end *no guilty*« (2. Dec.).

Hans Tillidsmand Moltke, der tror paa ham, vil nu, at Thomsen skal indrykke et Avertissement, at det er kommet ham for Øre, at nogle mente Artiklen i *Den cimbriske Mercur* (hvori hans Navn ikke nævnes direkte) skulde gælde ham; hvis saa var, stemplede han den herved som Løgn. Dette havde Thomsen tiltraadt. Men da det skal til at blive til Alvor, sender han Moltke et Ekspresbrev (12. Dec.), hvor han beder ham standse Avertissementet. »Det bedste er aldeles at tie. Du sørg, saa vidt muligt, ved din Hr. Fader*) og Politimesteren, at denne Sag kan være endt uden videre Continuation«.

Nu har selv Vennen ikke megen Tiltro tilbage: »Enden paa denne Historie har været mig en sær ubehagelig Følelse. Jeg tror næsten, vi ere bedst tjente med Skumring« (13. Dec. til Tauber).

Hvorom alting er, vi maa regne ham for en slimet Herre.

En Lærer som denne, om hvem der stod en Følelse af Rædsel, Ubehag og Uhygge, har bidraget yderligere til at evakuere Skolen og skade dens Ry.

Aalborg Skole var i Sandhed »Musernes melankolske Residens« —

---

*) Stiftamtmand Frederik Moltke.

ogsaa efter at den nye moderne Bygning var kommet. Den var i 1811, under de to sidste Rektorer svage og vaklende Styre, saa ringe og reduceret, saa dybt i Vanry som efter Mogens Skolemesters, den store Ufreds Tid.

Der ventede den nye Mand, der kom, et Oprydningsarbejde, der ikke var mindre end Herakles' i Augias' Stald.

Emmanuel Tauber

Hovedkilden til vor Viden om Aalborg Skole i det 18. Aarhundrede er, som det erindres *Johan Henrik Taubers* Erindringer fra 1756—1762. Hans Skole og dens Lærere stod altid senere for ham — hvad der end kunde være at kritisere ved den og dem — i et skønt Lys, og han bevarede til sin Alderdom Kærligheden til og Taknemmeligheden mod Aalborg Skole.

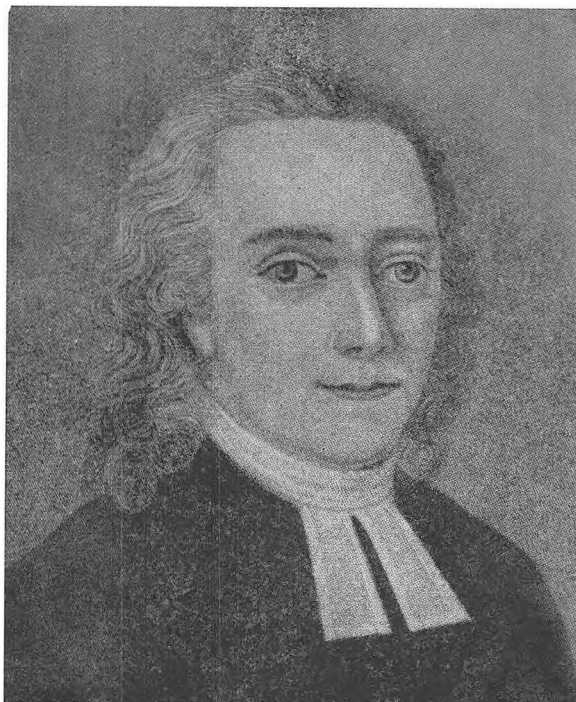
Som Skolemand blev han som sagt en af de førende i Kampen mod den gamle Tids Slendrian og Stagnation, Ramseri, Tamp og Sangopvartning, og som Skoleleder (i Horsens, Odense og Roskilde 1773—1808) arbejdede han ihærdigt for den nye Tid, ogsaa ved sin Pen, hans »Brøstfældigheder i det lærde Skolevæsen« (1789) kaldes af Datidens Skolehistoriker Rasmus Nyerup »det grundigst gennemtænkte, mest omfattende og dybest gennemtrængende Værk, vor Literatur ejer«.

Maaske lige saa meget som af den dygtige og kærlige Fader prægedes Hjemmet af den dygtige og kærlige Moder. »Ikke blot hvad ethvert Barn skylder sin Plejerinde i de første hjælpeløse Aar for ustanden Besværlighed og vaagne Nætter have vi 10 Søskende at takke vor Moder for«, skrev Sønnen Emmanuel ved hendes Død (3. April 1820), »men meget, uendelig mere. Hun opammede os alle selv, lærte os at stave og læse — og underviste os i Tysk og Fransk, indtil Sønerne kom i lat. Skole og Døtrene vare 12 à 14 Aar og kunde nogle Timer om Dagen gaa ud for at lære at gøre Pynt. Hvad min Fader var for en talrig Skoleungdom, var min Moder for sine Børn — en herlig Opdragerinde«.

I 1793 dimitterede Johan Henrik Tauber sin Søn *Emmanuel* fra Roskilde Skole. Men kun to Aar kom hen til at studere (Theologi) ved Universitetet; 19 Aar gammel blev han (1795) Lærer ved sin Faders Skole i Roskilde.

10 Aar virkede han her — kun afbrudt af et Aars Ophold paa det pædagogiske Seminarium i København — en ikke saa let Opgave, for et Par Aar siden havde hans Elever været hans Skolekammerater og sagt Du til ham; men han klarede den vanskelige Opgave smukt.

Lige til han var 29 Aar arbejdede han altsaa under og sammen med sin Fader og lærte af ham.

Johan Henrik Tauber

1805 kom han til Aarhus som Konrektor og vandt sig her som i Roskilde Venner hos store og smaa.

7. Maj 1811 udnævnedes EMMANUEL TAUBER til Rektor i Aalborg.

Men nu kom Tvivlen over ham. Han arbejdede under ideelle Forhold i Aarhus, og i Aalborg ventede der ham et slemt Arbejde. Aalborg havde intet tillokkende for ham. Det skrev han fra Aarhus til sin Fader om; det er tydeligt, at han helst vil springe fra.

Men Faderen skrev (8. Juni)⁷):

»Den Sindstemning, med hvilken Du modtager din Befordring til Rektor i Aal-

borg, er sørgeligst for dig selv, dog ej mindre for alle, som ville Dig vel. Dobbelt krænkende er mig den Tanke, at dette Embede ikkon kan være dig kær, for saa vidt at det kan være mig en Næring for min Enthusiasmus for min Plejeskole i Aalborg.

Enhver, som modtager et Embede . . . maa betragte dets blide Sider, og i Tillid til sin Gavnelyst vække hos sig en Slags Begejstring for sin betroede Virkekreds som en Velsignelseskilde . . .

Er det ikke en Lykke i al Ulykke, at Skolen mister alle sine forrige Lærere og du kan gøre Forslag til at vælge nye, dueligere og for fælleds Øjemed anderledes stemte, efter egnet Velbehag? En Skole, som er sin Genfødelse saa nær, og ikkun efter Ukruddets Aflugelse kan beholde de grødefuldeste Planter, er en Lettelse for den, som skal sørge for Skoleagerens Frugtbarhed. Du med din Skole er i den Stilling og Forventning som en Kone i velsignede Omstændigheder: hun venter ej, uden Fødselsveer, at blive en lykkelig Moder, men et velskabt Foster, som hendes Smerters Løn, vil give hende fuld Erstatning.

Da Forstanden staar stille hos mig, og jeg lige saa lidet i mine egne som i dine Anliggender kan i dette Øjeblik hjælpe Dig med Raad og Daad, passer det sig paa min Alder at gribe til den samme Barndoms Moral, Gnomiken*), som din Bedstefader glædede sig i sit Livs Aften at skærpe Dattersønnens Tænkekraft med.

Lemfældighed og Strængighed i rette Tid er den rette Kur. Du forstaar baade at beskære og luge. *Medici, si corrupta parte corporis, morbum in ceteras transjici vident, unius membri jactura pro reliqui corporis incolumitate paciscuntur**).* Og naar du maa gribe dertil, saa bryd dig hverken om Peder eller Povel. Naar alle Forsøg ere spildt paa en Lærling: saa ved du, at *verba sunt mortuo***)*, lad andre Værkstæder forsøge deres Lykke og prøve Styrke med ham. Min uforglemmelige første Lærer, som jeg skylder Alt, Bjørn Glædrup, havde det Mundheld: Den, som skyr Hovedværk, han lærer et Haandværk.

Du er jo ej ukendt med at staa til Rors i Kulevej: tag derfor modig i Tillid til Guds Forsyn og i Haab om et velsignet Udfald, fat paa at styre Skoleskibet, *ubi turbato mare rapitur venta navis, tum vero et Rectore opus est†).*

Mitto tibi navem, prora puppique carentem. Dum fata sinunt, vivite læti, TUM TU TUM TUI impense amandi††).

Dette er Faderens Appel til Sønnen. Som man ser, faar denne meget af sin Form og Farve fra de gode Minder, den gamle Tauber har fra sin Skoletid heroppe. Det er, som om den gode Skoleaand fra Rektor Hemmers og Bjørn Glædrups Tid, der lever i Johan Henrik Tauber, er med til at ægge Emmanuel Tauber til at uddrive den daarlige Aand nu fra Aalborg Katedralskole.

I hvert Tilfælde mærker vi nu efter Faderens Brev ikke til nogen Vaklen hos Sønnen, og der er ikke gaaet lang Tid, før han har taget sin faste Beslutning.

I Erindring om denne vanskelige Overgangstid og Faderens Indgriben var det, at han ved sin Banes Ende udtalte: »Usigelig gerne havde jeg ønsket at forblive i Aarhus i en kær Kreds. Men Forsynetsaarvaagne Øje ledede mine

*) Tankesprog.

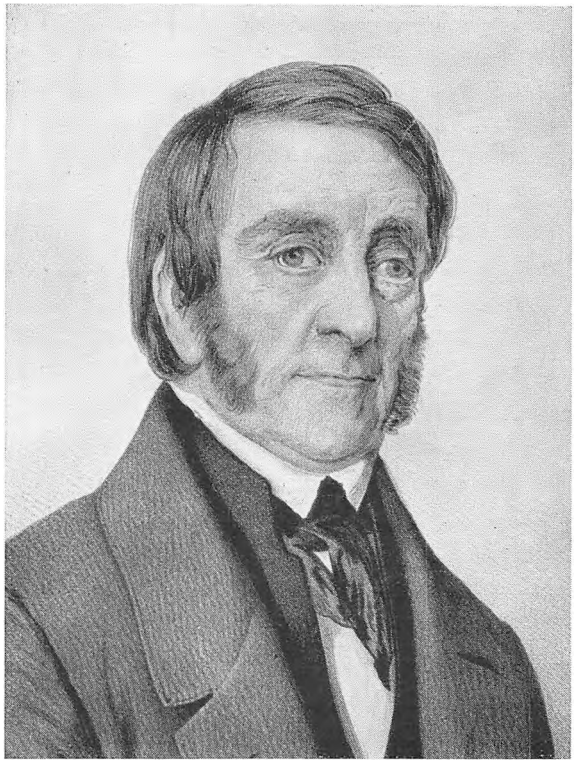
**) Hvis Lægerne, naar en Del af Kroppen er angrebet, ser, at Sygdommen breder sig til de øvrige Dele, saa ofrer de et Lem for hele Kroppens Sundhed.

***) Der er noget, der hedder en Ligprædiken.

†) Naar Skibet rives afsted af en voldsom Vind hen over Havet, saa er der Brug for en Styrer (rector).

††) Jeg sender dig et Skib, uden Forstav og Bagstav. Saalænge Skæbnen vil det saa, skal I leve lykkeligt, idet saavel du som Skolebørnene (tui) skal blive elsket inderligt.

Veje til et andet Maal, og en kær Faders inderlige Ønske, at jeg med Glæde skulde gribe Lejligheden til efter Evne at gavne hans Fødeby, hvor han i denne Skole havde nydt sin første Dannelse, gjorde mig det til en sønlig Pligt at modtage min nærværende Post og lade det fra nu af være mit Livs Opgave, med samvittighedsfuld Iver at fremme den mig betroede Ungdoms Udvikling, Dannelse og Forædling og desuden, saavidt det lod sig forene med mit egentlige Kald, at udvide min Virksomhed i enhver Retning, der kunde blive til Held og Gavn for den kære By og dens Omegn.

Emmanuel Tauber

Da Tauber skulde rejse fra Aarhus, holdt hans Broder Eric*), hvem den følgende Beretning, i et Brev til Faderen, skyldes, et Gilde for ham, hvor ogsaa kgl. Skuespiller H. C. Knudsen, der i Aarene efter Flaadens Tab indsang omtrent 26,000 Rd. til Kanonbaadene, var tilstede. Kl. 9 kom pludselig og uventet 41 Disciple. »Det var et rørende Syn at se disse Børn, der med hele deres Hjerte hængte ved ham«. Knudsen fængede, sprang ned mellem de unge og sang med sin Stemmes hele Kraft og Fylde nogle Ungdomssange.

Da Tauber Dagen efter kørte ud af Byen, langsomt, da hans Vogn var stærkt belæst med Flyttegods, kom der, lige uden for Aarhus Byport, en ny Overraskelse: 15 af Latinskolens ældste Disciple til Hest. Efter en kort Hilsen red de hen foran Vognen, og først et langt Stykke ud ad Randersvejen blev dette fyrstelige Optog indskrænket til en Flyttevogn.

*) Senere Rektor i Kolding og Direktor for Sorø Akademi.

Ud fra denne Afsked forstaar man saa godt, at det havde været svært for Tauber at rive sig løs fra Aarhus.

27. Juli 1811 kom han til den forfaldne Skole i Aalborg, og han fulgte Faderens Raad, han brugte Kniven, han skar væk. I September afholdtes Eksamen, og den var særdeles grundig: ved hver Eksamination fungerede ikke mindre end fem Censorer, to af Skolens faste Lærere og tre andre »Videnskabsdyrkere« fra Byen. Resultatet var det sensationelle, at (bortset fra to Dimittender) *d u m p e d e h e l e S k o l e n*, 15 Studerende og 6 Ustuderende, ikke en eneste flyttedes op. Derpaa optoges 18 nye (13+5). Og nu kunde Tauber med en vis Fryd konstatere: »Skolens Disciple udgøre nu en næsten ganske ny Slægt. Af 39 Disciple ere der kun 3, som vare til forrige Aars Examen, Resten ere alle optagne efter forrige og denne Eksamen« (27. Oktober 1811). Og han kan fortsætte: »Paa deres Sædelighed har jeg intet haft med Føje at udsætte siden min Ankomst; jeg kan endog rose dem baade for Flid og Omhu«. Tauber har haft den Evne, som Kisbye saa ganske manglede: at kunne se. Han har i sig haft saa megen Mildhed og Fashed, Overbærenhed og Aarvaagenhed, at Skoleaanden i Aalborg hurtigt er blevet en anden.

Paa samme Maade som Disciplene blev en ny Slægt, blev Lærerne det ogsaa. Allerede 1813 var samtlige Lærere fra Kisbyes Tid borte. De nye Lærere var ikke alle lige gode, og Lærerpersonalet blev i Taubers Tid rigtig godt, men aldrig fint; men betydelig Fremgang var der altsaa. Meget hjalp det, da Tauber senere kunde faa tidligere Elever, der havde fuldendt deres Studier, herover; i de sidste 25 Aar af hans Rektortid (1820—45) var af 17 Lærere ikke mindre end 10 Aalborg Studenter, dimitteret af ham selv.

Men trods det, at han saaledes særlig i Begyndelsen maatte »bruge Kniven«, skræmmede han ikke Børnene, de kunde frit komme til ham med deres Ønsker, som følgende *Pro Memoria* viser (16. Okt. 1813):

Vi undertegnede bede ydmygst om Deres Tilladelse til at spille Comedie, blot hver anden Søndag i Vinter, thi naar det ikke sker oftere, kunne vi ikke forsømme Noget derved; thi de Flittige forsømmer ikke det Vigtige for det mindre Vigtige, og desuden have de sex Søndage og en stor Del anden Tid til at læse over derpaa, som de alligevel bruge til Fornøjelse, naar de have lært det, de skulle. Enten den Dovne øder Tiden paa dette eller Andet, kommer paa et ud, naar han alligevel ikke bruger Tiden til det, han skal. Herved øve vi os ogsaa i at fremsige Ordene, da Enhver gerne vil komme saa godt derfra som muligt; vi øve Hukommelsen; det er en anstændig Fornøjelse. De var vel saa god at tillade os, at vi maatte spille, naar Julen kom, vi takke for Deres Godhed, men da de fleste rejse paa Landet, naar Julen kommer, saa

lader dette sig ikke gøre. Derfor stolende paa Deres Godhed haabe vi alle vort Ønske opfyldt.

Fra

et Antal Medlemmer.

Tauber kan ikke siges at være nogen vidtspændende Aand. Hans egentlige Studietid var kun 3 Aar, han rejste saa at sige aldrig, har vist ingensinde sat sine Ben uden for Landets Grænser.

Han bundede helt og holdent i sit Barndomshjem og i de Idéer og Idealer, der var oppe i hans Ungdom: Oplysning, Stræben efter at uddanne for Staten nyttige Borgere, efter hos Ungdommen at udvikle de solide *B o r g e r d y d e r*: Flid, Orden, Stræbsomhed og de »venlige Dyder« Hjælpsomhed og Menneskekærlighed.

Han var udpræget *R a t i o n a l i s t*, kunde give sine Elever en Stil for som Sammenligning mellem Sokrates og Kristus, og i hele hans Tid prægede denne Rationalisme Skolen.

Disse Idéer i Skolen havde i hans Ungdom været radikale, og da han holdt fast ved dem gennem Aarene, gik det ham, som saa mange, at han, uden egentlig at forandre sig, fra radikal blev konservativ. Til de nye Idéer, til det nationale Gennembrud, til Oehlenschlägers Romantik og Grundtvigs Kristelighed har han staaet fremmed og afvisende, og Tidens nye politiske Idéer kunde bringe den ellers saa rolige Mand i Harnisk. Som det 18. Aarhundredes Mand var han Tilhænger af Pressefriheden, men »naar denne Correxen af alt, hvad Regeringerne foretage, udbrede sig saa vidt, at enhver Lærd og Ulærd, Embedsmand og Spidsborger, Dannet og Udannet, ved enhver Lejlighed, ude og hjemme, skriftlig og mundtlig gør sig til Vane at være misfornøjet med, at dadle over, at spotte med, at le højt af alle off. Foranstaltninger, hvis Bevæggrunde og Indretninger, Fordele og Mangler, Hensigt og Bestemmelse de enten aldeles ikke kende eller kun kende saare lidet til, og efter deres Stilling ej heller kan kende, — da er det vist nok og harmeligt for den Fredelige og Sandhedskærlige at se, hvorledes Tidsaanden, der praler af liberale Grundsætninger, ved denne dadlende Modetone ganske og aldeles kvæler alt ædelt og godt ved en tankeløs Dom hen i Vejret. Og denne Snakke-Vane og Politisere-Tone er saa selvbehagelig og kildrende for Enhver, der blot har Mæle og kan læse en Avis, at Man daglig døves af den i Klubber og paa Concerter, paa Spadseretoure — kort, overalt hvor Man møder paa Mennesker«.

Som man kan forstaa, er Tauber imod »det almindelig gængse Constitutions-

magerie, hvor enhver Dreng i aandelig Forstand strax indbilder sig at kunne levere et Mesterstykke« (3. Nov. 1822 til Fr. Moltke).

De nye Idéer om mere Hensyn til Realklasser, der voksede sig stærke under Tidens Udvikling, og andre, havde han vanskelig ved at følge. Det samme viste sig, da Lærerne ønsker »den fine Stol og Pultene i Hesteskoform (S. 222) afløst af Kateder og frontale Borde og Bænke; selv om kan klogt bøjer af, er det ham imod. Interessant er ogsaa hans Stilling til Forslaget fra oven om at faa s a m l e t Skoletid: Hans Svar til Direktionen (5. Oktober 1843) lyder^o):

»Iflg. d. Kgl. Dir.s Skrivelse af 29. Aug. d. A. har jeg med mine Medlærere taget i nøjeste Overvejelse, hvad der kunde siges for og imod at forlænge Skoletiden til en sammenhængende Formiddagslæsning 6 til 7 Timer i Rad, imod at have aldeles Frihed om Eftermiddagen.

Efter at have drøftet denne Sag baade mundtlig og skriftlig have vi udbragt det Resultat, at vi i de lærde Skoler, uden for Hovedstaden, og i Aalborg Cath. Sk. i Særdeleshed, maa fraraade denne Forandring, som slø vende for Aanden og svækkende for Legemet i Arbejdstiden og for dærvelig ved den lange Frihedstid hver Eftermiddag, da den foranlediger, forleder og vænner Ungdommen — især de Yngre — til Lediggang, Forlystelsessyge, Omstrippen og Arbejdslede og bliver derved til uoprettelig Skade. Derimod formene vi, at det er ønskeligt, at de ældre Disciple nød mere Skolefrihed, især i det sidste Aar, til selvvalgt Forberedelse for det akademiske Liv og Tilvænnelse til fornuftig Brug af sin Frihed, før han ganske løses fra al Skoletvang...

En samlet Læsetid af 6—7 Timer uafbrudt fra 8—2 eller 3 hver Formiddag vil trætte Læreren og sløve Discipelen. Om Læreren ikkun har 4 Timer daglig (i Aalborg have 2 Lærere hver 5), vil han dog ikke med tilbørlig Livlighed og Aandsfriskhed kunne udholde at give disse uafbrudt i Rad, og om han endog tildeles en Mellemtid fri, vil denne vel blive ham til nogen Vederkvælgelse, men ellers til liden Nytte. Han vil kedes og trættes ved sit Arbejde og Undervisningen lide derved. Derimod vil han vist nok nyde en stor Behagelighed ved at faa hele Eftermiddagen fri, men naar der skal ses paa Lærlingens Tarv, maa Læreren Bekvemmelighed staa tilbage, og altsaa bør Læsningen ej derefter indrettes.

Naar man nu ser til den unge livlige Dreng, der i 6 til 7 Timer i Rad skal holdes i spændt lærebegærlig Opmærksomhed uden videre Forfriskning, end 5 à 10 Minutter imellem hver Time, der skulde bruges dels til at tilfredsstille Mavens Krav, dels til at strække og røre Lemmerne, da bliver hans Lod sandelig ikke glædelig. Han bliver baade sløv og afkræftet. Tænksomme og erfarne Læger forsikre, at en saa vedholdende Arbejdstid for unge, endog

sunde Mennesker kan ikke andet end være fra den physiske Side ligesaa skadelig som fra den psykiske. De blive forkrøblede ligesaa meget paa Legemet som paa Sjælen.

Efter at være holdt saaledes paa Skolen en 6 à 7 Timer uden tilstrækkelig Næring og Styrkning for Legemet og tumlet hid og did af forskellige Lærere komme de omsider hjem og søge begærligen, — men som oftest forgæves — Forfriskning i en kold Middagsmad, som fra Familiens Bord er afsat til dem for 2 à 3 Timer siden. — Nu kommer Eftermiddagen, der skal give dem Opvejsning for Formiddagens Byrder, og denne bestemmer man til deres fri Disposition til fortsat Aands Beskæftigelse eller legemlig Bevægelse. Hvor rimeligt da, at den Unge vælger helst det Sidste! Da gælder det Spadseretoure — korte eller lange i Omegnen — Skovrejser med de forlystelsessyge Forældre eller andre Byens Folk, eller med Kammerater i Fjordtoure — Baadforlystelser — Skydeselskaber — Jagtpartier — Besøg o. s. v. — Besøg paa Theatret — Opførelse af smaa Stykker paa selvgjort Theater — Løben paa Excercerpladsen — efter Beridere — Gøglere — Tyrolere, daglige Musikforlystelser i det Fri til Publikums Fornøjelse — om Vinteren Skøjteløben — Kanefart o. s. v. o. s. v. — hvor tillokkende og forførende for den 10 til 16 Aars Dreng, som i sit Logie, ikke blot hos Fremmede, men endog hos sine Forældre her i Byen i Almindelighed er sin egen Leder og Herre uden for Skoletiden! Kan man vente, at han skal afholde sig fra at følge sine Jævnaaldrendes Exempel af begge Køn, der ere idelig paa Farten? Skulde han foretrække fremdeles at anvende sin Eftermiddag paa samme Maade som Formiddagen til alvorlige Beskæftigelser og da af egen Drift forberede sig paa den følgende Dags 6 à 7 Pensa? og om nu Ærgerrighed drev ham til at opfylde sine Skolepligter til Punkt og Prikke, at udarbejde skriftlig sine Opgaver med sindig og stadig Eftertanke og maaske endda ovenikøbet søge sin Moro i Læsning af nyttige Bøger passende for hans Alder, var det da gavnligt for hans physiske Udvikling, at han blev en saadan Bogorm?

Alt dette undgaas ved den nuværende Fordeling af Skoletiden i Form. og Eft. Timer. Der presses Drengene ikke unaturligt om Form. og gives fri Tøjle om Eft.; — der sørges for, at Drengen faar sine ordentlige Maaltider daglig til borgerlige Tider og sin tarvelige Middagsmad Kl. 12 præcise med Husets øvrige Folk, saa at han har sine 2 à 3 Timer derefter til Fordøjelsen, før noget Arbejde paatvinges ham; — der fristes han ej ved mange Timers Frihed til at glemme sin Bestemmelse og bortødsle sin Tid uden for Skolen, men er ligesom ledet til at dele den imellem Legems Forfriskning og Forberedelse paa sine Lektier; der kan han, naar han er fornuftig og følger sine

Læreres Vink, benytte Morgentimerne i sit Hjem uforstyrret til sine Studeringer og følge Husets Exempel, hvor Gamle og Unge ere tidlig i Virksomhed, fordi de tidlig om Aftenen lukke deres Døre og søge Hvile«.

I Henhold til disse Argumenter udbeder han sig, at Aalborg Skole maa beholde den delte Skoletid, dog med nogen Modifikation for den øverste Klasse*).

At det lykkedes Tauber saa hurtigt at genrejse Aalborg Katedralskoles Anseelse, skyldes forskellige gode Egenskaber hos ham.

Han var selv en meget dygtig Lærer, ikke blot i Latin og Græsk, men ogsaa i Dansk, hvor han i de faa Timer, Faget havde, var ivrig efter at lære Eleverne at skrive en god dansk Stil.

Ved sin Punktlighed og Ordenssans og bestemte — venligt betonedede — Krav indvirkede han ogsaa paa de øvrige Lærere, saa Aalborg Skoles Dimittender kom til Universitetet med gode Kundskaber.

Han var i Besiddelse af en uforstyrrelig Ro — og en Taalmodighed, der blev strakt saa vidt, som det paa nogen Maade var muligt. Men naar det blev nødvendigt — overfor Elever eller Lærere — slog han til og slog godt til.

Ogsaa som Administrator var han dygtig. Han overtog selv Regnskabet, var nidkær over Skolens Indtægter og — som et ægte Barn af den fattige Tid efter Statsbankerotten — saare sparsommelig med Udgifterne: I Aarene 1811—20 sparede han Protokol til Rektoratets Korrespondance; han tog ganske simpelt en Bunke gamle Breve i Folio, Eksamensopgaver, Skriveøvelser, gamle Regninger etc., dem bøjede han over paa Midten, og saa havde han »Protokollen«; men ganske mærkeligt virker det at se hans Kladder til Embedsbreve blive afbrudt af gamle Brevstumper (som han skriver ved Siden af), Adresser (som han skriver hen over), umotiverede Tal og Sandheder som »Ægypterne mishandlede Israeliterne«, eller »Ingen Roser uden Torne«. Naar man ved, at Skolens Inventarie Conto 1939/40 er 2136 Kr., bliver man helt underlig ved, at Tauber i hele 1816 kun har følgende Nyanskaffelser: »En lang Bænk og 4 Lysesaxe, som ere anskaffede i St. f. 4 gamle, som vare ubrugelige«.

Naar Aalborg Skole ikke blot blev en Skole, som meddelte gode Kundskaber, og som administreredes godt, men ogsaa et Sted, hvor der herskede en god Skoleaand, skyldes det først og fremmest Taubers enestaaende Evne til at komme i personlig Kontakt med Skolens Elever.

Hans Kendskab til Disciplene, deres gode og daarlige Sider, Evner og Mangler, Helbredstilstand, Forhold i Hjemmet var imponerende.

---

*) Først under hans Efterfølger Tregder fik Skolen samlet Undervisningstid.

Her skal, for at vise dette, aftrykkes et Par af de Testimonier, Dimittenten skulde medbringe til Universitetet:

Ludvig Joachim v. Moltke, en Søn af Kammerherre A. v. Moltke (S. 291) paa Kærs Mølle er født i Aalborg i Efteraaret 1805, da Faderen dengang var Kaptajn ved 3. jyske Inf. Regiment. I sin Barndom drog han meget omkring med Forældrene, der under Krigen snart boede hist, snart her.

Han har et herligt Hoved, hurtig Fatteevne, efter sin Alder teml. moden Dømmekraft, god Takt for det Smagfulde og Passende og temmelig Øvelse i at følge sin Smag. Noget flygtig og stunddom lidt for hurtig i at skrive og tænke, kan han ej være saa sikker for at fejle, som han efter sin vellagte Grund og samlede Sprogkundskaber burde være. Han opvækker de bedste Forhaabninger om i Tiden at blive sit Fødeland til Nytte, maaske og til Ære; hvortil ikke blot Stand og Forbindelser, men og vel anvendt Ungdoms Tid i Skolen og ved Akademiet kan og bør bane ham Vejen. Hans Opførsel er som en ung Adelmands, der er opdraget paa Landet af veltænkende og dannede Forældre, der stedse omhyggelig vaagede saa vidt muligt over, at hans Sæder intet Præg skulde bære af Almuens Raahed og den jyske Bondes plumpe Bevægelser. Hjertet er blødt og bøjeligt, Legemet sundt og raskt, Sjælen aaben for Fornøjelser, Lysten til at tumle og bevæge sig stor, Følelsen for det Gode levende; Øjeblikkets Indtryk det bestemmende.

Han fortjener min varmeste Anbefaling, og det vil inderlig glæde mig, om han maatte finde en kær Ven og ærlig Raadgiver, der kan sikre hans hæderlige Fremskridt i Tiden paa den ofte slibrige Bane, han skal betræde*).

Chresten Bondrup, en Søn af Handelsmand Niels Bondrup i Nørre Sundby, der ligger for Aalborg som Abydos for Sestus. Dette brusende Sund har denne Yngling, som er født d. 14. Juni 1803, siden sit 12. Aar dagligen flere Gange sat over, for at frekventere Aalborg Cathedralskole. Han har saaledes lidt megen Storm og Kulde, været oftere i Livsfare ved Isgang og stærk Strøm for at kunne passe sin Dont og holde sig ved Bogen. Utrættelig besejrede han ikke alene disse udvortes Vanskeligheder, Naturen frembød for hans Ønskes Fremme, men lige saa kækt kæmpede han mod de indvortes Hindringer, et indskrænket Hoved og temmelig svag Dømmekraft lagde i Vejen for hans Udvikling. Imidlertid lykkedes hans vedholdende Anstrelgelser saa vel, at han hvert andet Aar vandt en fuldstændig Sejr og gik regelmæssigen saaledes igennem Skolens 4 Classer, indtil han nu staar paa den Punkt, at han, ikke slet udrustet med de fornødne Vaaben, agter at indlade sig i et

---

*) L. J. M. (1805—72). Sekretær ved Køn.s Borgerrepræsentation. Er særlig bekendt ved sin Oversættelse af Dickens, der stadig læses.

Hovedslag. Maatte han nu med Held komme fra Kampen, som hans omhyggelige Forberedelse fortjener. Han forsømte ingen Lejlighed til iforvejen at øve sig; han har ikke savnet den Opmuntring, hans rosværdige Flid fortjente, og taber han ikke Modet og Fatningen under alt for uventede Angreb og Manøvrer, vil han sikkert ikke blive stærkt saaret, endnu mindre aldeles falde. Lydighed, Omhu og god Opførsel er ham en Vane, og derved erhvervede han sig altid Foresattes og Ligemænds Yndest*).

Adolph Nicolai Winkel f. i Aalborg d. 28. September 1808. Faderen Søren W., en af vore driftigste og mest formuende Købmænd, lod denne sin eneste Søn lære alt, hvad han kunde lære i Byens Almue- og Borgerskole, samt saakaldte Institut, indtil han var fyldt 13 Aar. Han besluttede derpaa, at han skulde og gaa den latinske Skole igennem, og mente, at naar han havde lært noget og gjort sig vel bekendt med, hvad der var at lære for et dannet Menneske, vilde han under alle Conjunctioner blive et brugbart Menneske, endog for Handelen, om han i den modnere Alder skulde faa Lyst til at indgaa i Forbindelse med Faderen. Denne Plan understøttede og Sønnen troligen og villigen, og uagtet ingen anstændig Fornøjelse nægtedes ham i hans Opvækst, uagtet Faderens Casse stod aaben for enhver Udgift til Lystrejser, Rideture, Kanekørsler, Fjordsejladser, og intet ungt Menneske i Byen kunde saa fordelagtig udté sig ved smuk Gig, dejlig Ridehest, nydelig Kane og Sejlbaad, passede han dog stedse jævnt sin Bog og delte sin Tid imellem Arbejde og Fornøjelse, uden nogensinde slemt at misbruge Faderens Godhed.

Som hans Anlæg ere jævnt gode, saa er og hans Fremgang, og efter 7 Aars Skolegang medbringer han til Universitetet ret gode Kundskaber, især i Sprogene, som han mest har haft Smag for. Dømmekraften er bedre end Hukommelsen. Han takkelige Opførsel og efter den Opdragelse paafaldende sindige og anstændige Væsen og retskafne Tænkemaade erhvervede ham hans Læreres udelte Bifald. Han har naaet en Dannelse, som, i hvilken som helst Stilling han maatte komme i Livet, vil fordelagtigt anbefale og gavne ham**).

Jens Brix, f. 11. Dec. 1811, har ikke noget hurtigt Hoved, er tværtimod umaadelig langsom til at udtrykke sig, til alt Arbejde og i alle sine Bevægelser, men besidder megen Skarpsindighed og Grundighed. Han har en højst besværlig Udtale, læser langsomt og maadeligt op, er yderst sendrægtig til at forklare sig. Hans Undervisning har ofte sat Lærernes Taalmodighed paa en haard Prøve, men hans Godmodighed, Flid og fornuftige Svar har fortjent og

*) Chr. B. (1803—88). 1829 teol. Ex. med 2. Karakter. 1837 Præst i Serup.

**) A. N. W. (1808—85). Tog 1834 jur. Ex. med 1. Karakter. Købte 1838 Herregaarden Dybvadgaard.

vundet ham Overbærelse. For Kundskaber og Flid fortjener han at erholde den bedste Karakter, naar han ikke forspilder den ved sit usle vævende Foredrag. De skriftlige Prøver ville især vise hans Duelighed, hvis han blot fuldender dem i den bestemte Tid. Ogsaa i andre Fag uden for Skolestudierne har han gode Kundskaber, f. Ex. i Naturhistorie og især i Botanik. Han er tilbøjelig til Tungsind, forsagt og af Sygelighed og Trang noget fortrykt. Han fortjener Opmuntring og Understøttelse i en fortrinlig Grad. Han har altid vist en sædelig Opførsel og er Adstadigheden selv, stedse alvorlig, som en gammel Mand*).

I Anledning af disse Vidnesbyrd skrev *H. C. Ørsted*, der paa dette Tidspunkt (7. Sept. 1839) var Dekan for det filosofiske Fakultet: »Jeg maa bevidne Dem min særdeles Højagtelse, ikke blot grundet paa det meget Godt, jeg har hørt om Dem, men ogsaa paa mangeaarig Erfaring over de duelige Studerende, De sender til Universitetet, og den indsigtfulde Bedømmelse over dem, som Deres Indberetninger meddele«, og Tauber svarede: »Etatsraadens Opmærksomhed for mine aarlige Karakterskildringer af Dimittenderne har glædet mig usigeligt, ikke blot fordi det er opmuntrende at have en almenagtet Mands Bifald, men især fordi denne Opmærksomhed har gavnet mere end een vakker Yngling, der derved vandt Deres Yndest og blev uventet en Genstand for Deres goddædige Understøttelse og virksomme Vejledning til sin Lykkes Fremme«.

Som man ser, har disse Testimonier i flere Tilfælde gavnet og hjulpet den unge Aalborg-Student, hvad der ogsaa har været Meningen. Men alligevel er de nøgterne — og saa udførlige og alsidige, at de unge Aalborgensere staa lyslevende for os. De har sikkert været nogle af de allerbedste, Universitetet paa den Tid modtog, og man tør roligt sige, at i vore Dage er der ingen Skole der har saa indgaaende Kendskab til sine Elever, som Rektor Tauber i Aalborg havde.

Men dette indgaaende K e n d s k a b hvilede paa den store K æ r l i g h e d, han havde til »sine Dreng«.e.

Ofte har han staaet og set paa Drengenes Leg, som f. Eks. »Pyramider«: nogle større Elever tog hinanden under Armen, over deres Skuldre sattes mindre Dreng, og oven paa dem igen en af de aller mindste, 3 Etager, og saa bevægede Pyramiden sig hen over Skolegaarden, til den gik i Stykker; maaske har han ogsaa set, hvorledes to af de større, ved at lægge deres Arme sammen over Kors, kunde vippe en af de smaa over i Nabohaven, saa han regnede

---

*) J. B. døde kun to Aar efter at han havde taget Artium af Brystsyge (1833).

ned til Enkefruen dør. Og Spektaklet har næppe generet ham, skønt det var saa kraftigt, at en Kone, der engang kom forbi, udbrød: »I Jøsses Kors! De Knægte! Sikke Præster det maa blive!«⁹⁾)

At han saa godt kunde lide dem, udelukkede ikke, at han kunde være streng.

Han erfarede engang, at hele Flokke af de 10—15aarige daglig løb hen hos Konditoren, som boede i Wandalls Gaard, og der tilsatte mange Penge paa Slikkeri og Knas og blev forledt til mere end een Udyd. Tillige blev den nydelystne Dreng aflokket mangan en Skilling, som han ikke ejede, af de »Kurvetoese«, der indfandt sig, naar Drengene skulde hjem. Han ønsker nu, at Politiet skal mulkttere Konditoren og bortkyse Kurvetøsene. Og da han nu er ved det vigtige Sædeligheds Kapitel meddeler han ogsaa Raadmand Wøllfert (25. Febr. 1835), at der var nogle fæle Drengene, der om Aftenen, uden at faa Tilhold hjemme, optraadte som Gadedrengene ved at ringe paa Dørklokker, kaste Ærter paa Vinduerne og banke paa Skodderne. »For saadan Opførsel fortjener de Politiets Opmærksomhed og at optages paa færsk Gerning og derpaa efter Omstændighederne hensigtsmæssigen at irettesættes«.

Der var ofte Krigstilstand mellem Latinerne og de andre Instituters Drengene, og disse kunde være tarvelige nok til at hente Hjælp hos Læredrengene. I 1843 var det saa galt, at Institutbestyrer Topp klagede til Politiet over, at hans Drengene blev overfaldet. Da Tauber havde faaet Brev fra Politiet herom, meddelte han Drengene, at de ved slig uanstændig Opførsel beskæmmede baade sig selv og Skolen; han havde bedt Politiet at opsnappe enhver Dreng, der indlod sig i Tummel paa Gaden, og tildele ham en korporlig Straf, enten paa Stedet eller paa Raadstuen, da han ikke agtede at forsvare Disciplene, naar de havde Lyst til at være Gadedrengene.

Nok skulde Drengene have det godt, men der maatte ikke gøres Skaar i den Orden og Disciplin, han mente var nødvendig.

Om Tauber i Forholdet til hans Disciple blev der (10. Jan. 1845) sagt: »Taubers aarvaagne og kærlige Øje tabte dem ikke af Sigte; han understøttede dem som en Fader med Raad og Daad. Mangan trængende Student har ham at takke for, at det har været ham muligt, saavel i Skolen som ved Universitetet, at fuldende sine Studier. Mangan Vildfarende, som var skejet ud, har han ved sine alvorsfulde, men kærlige Formaninger bragt tilbage paa den rette Vej. Thi han sparede ingen Umage, ingen Opofrelse af Penge og Tid, naar det gjaldt om at grundlægge et ungt Menneskes Fremtids Vel. Og har han endogsaa, skønt kun saare sjældent, truffet paa utaknemlige Disciple, der gengældte hans Kærlighed med Uvilje, var han dog altid rede til at betale

Ondt med Godt. Thi han følte sig uvilkaarligen trukket hen til dem, det syntes ham, at han ligesom havde en Part i dem alle «.

Vi vil af følgende Brev se, hvorledes han med hele sit Hjærte og hele sit Sind kunde omfatte en af sine kære Disciples Skæbne:

»Deres fortrinlige Anlæg, kære Spies*), for Studeringerne, som bleve Deres Bestemmelse, og Deres godmodige Karakter, har bestandig glædet mig i de Aar, jeg havde Dem i min Skole, og vakte hos mig de bedste Forhaabninger om at se i Tiden ikke blot gode, men og rige Frugter af den nedlagte Sæd. Det er den eneste og kæreste Løn, en Skolelærer kan modtage for sin idelige Flid og alvorlige Iver for at bringe Ungdommen til det bestemte Maal, at han ser Arbejdet lykkes og at Hensigten naas med Held, til Glæde for Familie og Venner og Nytte for det Almindelige.

De kan derfor let begribe og vil og vist med Kærlighed tilgive, at min Opmærksomhed følger Dem, som enhver af mine kære Disciple, efter at De har forladt mit nøjere Tilsyn, og at jeg begærligen higer efter at erfare enhver Bestyrkelse i de gode Tanker, som jeg altid har næret om, at De vilde blive en af de Aalborgensere, som ved Duelighed og Fremgang fortrinligen vilde hædre den Skole, De gik i, og de Lærere, hvis Undervisning De nød.

Døm derfor, kære Spies, hvorledes jeg blev tilmode ved omsider at erfare, De ikke tog den første og letteste Del af anden Examen. Hvor mange ængstelige Forestillinger opvakte ikke denne Omstændighed hos mig, om Deres daglige Syslen og Færd? A a b e n b a r har jeg ikke turdet spørge Nogen om Aarsagen. Underhaanden har jeg Intet kunnet erfare til min Beroligelse. Hvad er der i Vejen? Jeg maa høre det af Dem selv. De vil ikke nægte mig et trøstende Svar. Vigtige maa de Grunde være, der skulle standse den haabefulde Yngling saa pludselig midt paa hans Bane. Hvad sige Deres Forældre dertil? Mangler De fornøden Understøttelse? Er De indviklet i uheldige, tidspildende, maaske forførende Forbindelser? O, kære Spies, jeg besværges Dem ved den Hengivenhed, som jeg tror De har for mig, og som jeg nødigt vil tabe — eftertænk alvorlig Deres Stilling og lad Dem ej godmodigen letsindig henrive af adspredende og — ødelæggende Glæder! Fat en rask Beslutning! Afbryd kækt alt, hvad der muligen leder Dem paa Afveje, og hold saa urokkeligt, som det egner den mandige Yngling, der ikke som Sivet lader sig bevæge af hvert Vindpust, det fattede gode Forsæt. Glæd mig med et Par Ord, der overbevise mig om, at Venskabs Røst høres villigen, og at mit vel-

---

*) Hans Peter Spies (f. 1807). Søn af Byfoged S., Nørresundby. Dim. 1826 med laud. Han synes ikke at have faaet nogen Embedseksamen.

mente Brev ej miskendes eller ringeagtes, og und mig for alt den Efterretning, at De til Efteraaret vil vise mig, at Sommeren har været vel anvendt.

Med Hengivenhed og Kærlighed

Deres oprigte Ven

Aalborg, 11. Juni 27.

Tauber.

Tauber havde selv ikke Børn, men Brevet her viser, at hans Interesse og Deltagelse og Ængstelse for Disciple kunde være som en Faders for hans Sønners.

Nu er det maaske ikke saa svært at føle Interesse for de flinke Disciple, men hvordan var hans Interesse for de vanskelige, problematiske Naturer? hvorledes forstod han at tage dem?

Til Belysning heraf skal følgende Tilfælde fremdrages.

Den bedste af de Elever, der skulde dimitteres i 1824, var saa absolut *Emil Wesenberg*. Hans Opførsel var der ellers ikke noget at klage paa, og han var elsket af de andre Lærere, men hans Latinlærer, Hr. *Colding*, og han skar ofte sammen; Drengen skildres af denne som »i sit Ydre vel sindig, stille, overordentlig og noget tungsindig, men i Grunden yderst pirsom og ærefølende«, og Hr. *Colding* var, som det snart vil fremgaa af det fortalte, langt fra nogen Solskinsnatur, saa de gik hinanden paa Nerverne.

En Eftermiddag i Maj 1824 begyndte Striden at blive rigtig alvorlig. 4. Klasse havde latinsk Stil fra 4—5, og da *Colding* holdt paa Drengene til omtrent 5¹/₂, skrev hans Fjende i sin Stilebog: »*Non meum est terere plus temporis in schola, quam quod legibus scholasticis institutum est (scil. 7 horas)*»^{*)}. Han var begyndt at viske sin dristige Bemærkning ud, men nu havde Hr. *Colding* travlt, og han blev ikke færdig dermed.

Da *Tauber* havde set Bogen, gav han *Wesenberg* en kraftig Irettesættelse, han maatte stræbe at tvinge det oprørte Sind og et ham selv maaske ubekendt Hang til Hævnerrighed, han maatte for Alvor se at løsrive sig fra den Tanke, at han led Uret.

Nu troede *Tauber*, at Sagen var endt og begge Parter beroliget. Men her tog han højlig fejl. *Colding* var nu helt i Kog. Da han sendte Stilebogen med de famøse Bemærkninger til *Tauber*, havde han skrevet: »Denne tøjlesløse Anmærkning bringer mig til at gøre Dem den sikkert overflødige Forestilling, at De som hans Foresatte ikke vil volde mig den Krænkelse længere at fordrage ham i min Klasse«.

Da *Tauber* ikke reagerede, som han ønskede: med Bortvisning, tog *Colding*

---

*) Jeg skøtter ikke om at sidde længere paa Skolen, end der er bestemt ved Skoleloven (nemlig 7 Timer).

det Parti, at han overhovedet ikke eksaminerede Wesenberg, og de Stile, denne afleverede, undlod han konsekvent at rette, Drengen eksisterede ikke for ham.

Tauber foreholdt ham det urigtige heri, men Colding kunde ikke se det, og ønskede Skoledirektionens Afgørelse om Spørgsmaalet Bortvisning.

Den taalmodige Tauber haabede, at han efterhaanden kunde faa Colding mildere stemt, naar denne saa, at Wesenberg stadig mødte i hans Timer. Men hans Haab slog fejl. Da Wesenberg stadig ingen Stile fik rettet, ophørte han først at levere nye og udeblev derpaa ganske fra Timerne.

Ved Trussel om Udelukkelse fra Undervisningen fik Tauber Wesenberg til at møde igen. Han gentog sin Anmodning til Colding om ved selv at vise et forsonligt Sind at lære den Yngre det samme. Men her var intet at udrette. Det blev nu en erklæret Kamp mellem Lærer og Discipel, om hvem der skulde sejre. Da Hr. Colding i Timerne stadig ikke saa Drengen, udeblev denne atter fra Timerne, og Rektoren suspenderede ham saa (3. Juli) som Discipel.

I sit Brev til Skole-Direktionen indstiller han, at denne udtaler sin Misbilligelse over Wesenbergs Opførsel, og at han mister det ham for 1824 tillagte Stipendium. Derpaa kunde Suspensionen hæves. »Skulde den høje Direktion finde sig foranlediget til at erindre Noget ved den ellers højst agtværdige og duelige, men tungsindige Lærers Hr. Coldings Forhold, beder jeg, med Hensyn paa hans ofte uheldige Sindsstemning, Ytringerne meddelte i skaansomme Udtryk i en særskilt Skrivelse«. (6. Juli).

Direktionen fulgte Indstillingen m. H. t. Wesenberg (Nogen »særskilt Skrivelse« ses ikke at være fulgt med). Og i Oktober kunde Wesenberg tage den skønneste Studentereksamen — efter disse saa altfor spændende sidste Maaneder i Aalborg.

Hvor »pirsom og ærefølende« den unge Mand end har været, har det dog været Colding, der har Hovedskylden for denne urimelige Strid, og Tauber har for at støtte Colding ofte været nødt til at være haard.

Men derfor holdt Wesenberg alligevel af Tauber, han besøgte ham flere Gange som Student og »viste ved sin venlige og opmærksomme Opførsel umiskendeligt, at han erkendte ham for sin velmenende Lærer«.

Og Tauber glemte hurtigt alle de Ærgrelser, Wesenberg havde skaffet ham. Han glædede sig over hans hurtige Fremskridt ved Universitetet (1829 tog han theol. Attestats med bedste Karakter) og »fandt stedse Fornøjelse i at tale med dette livlige, kundskabsrige og tillige beskedne Menneske«, og i 1830 søgte han ivrigt at faa ham til Lærer. Men Direktionen nærede Betænkelig-

heder ved at lade ham forny Samarbejdet med Hr. Colding, og det blev en anden.

Da Tauber saa tilbage paa sit Livs Værk, udtalte han (10. Jan. 1845): »Den oprigtige Kærlighed, hvormed jeg stedse har elsket de mig betroede Ynglinge, og den levende Deltagelse og Interesse, jeg har følt og uafbrudt vedbliver at føle for deres Vel og Ve, nu og i Fremtiden, var en indvortes Drift og uimodstaaelig Tilbøjelighed, som jeg ikke tør rose mig af«.

I disse beskedne Ord har vi det centrale hos Tauber. Det var af en indvortes Drift og uimodstaaelig Tilbøjelighed han tænkte, følte og handlede, det var Natur, det var ægte, og derfor saa betydningsfuldt i det Godes Tjeneste.

Endnu et Par Træk maa anføres til Karakteristik af Tauber.

Som det vil erindres, nævnede Tauber som et af sine Maal: »Virksomhed i enhver Retning, der kunde blive til Held og Gavn for denne kære By og dens Omegn«.

Navnlig paa to Punkter bar hans Bestræbelser Frugt:

1824 stiftede han sammen med 6 andre Aalborg Borgere Aalborg Bys og Omegns Sparekasse — nu den største udenfor København — og lige til 1841 sad han i Direktionen.

I 1738 stjal en Dreng hos Hospitalsforstanderen Spænder og Bind i Stiftsbiblioteket og udskar Billeder og Kobbere. I 80 Aar er der nu Tavshed om Bøgerne, men i 1818 faar Tauber samlet Resterne (199 Bind) og tog, støttet af Stiftamtmand Moltke, Biskop Jansen og Borgmester Hornsyld, Initiativet til Oprettelse af Stiftsbiblioteket, som havde sin store Mission i »denne bogløse og uvidenskabelige Egn«. Ved frivillige Gaver kunde man begynde med 2000 Bind. 1844 var man oppe paa 20,000 Bind. Biblioteket fik Plads i det søndre Gavlværelse i Skolen, hvor det var lige til 1889, da det blev slaaet sammen med Katedralskolens og fik Plads i den nye Bygning.

Gennem omtrent hele sin Embedstid (til 1844) var Tauber Sjælen i dette Foretagende, han førte Regnskabet, og han stod for Udlaanet. Det første Katalog (1819—21) er ogsaa af ham, og som Giver er han No. 3 (med 458 Bind).

Ogsaa her viser han sig som det 18. Aarhundredes Mand, det er Oplysningstidens »Gavnelyst«, der ligger ham i Blodet.

Endelig maa nævnes, at Tauber havde stor historisk, navnlig personalhistorisk Interesse. Han savnede vistnok Evnen til samlet Fremstilling, men var en ivrig og flittig Samler af Enkeltheder. Et Resultat af hans Flid er Samling af biografiske Notitser om Nogle af de fra Aalborg

dimitterede Disciple (i Skolens Program 1840, 41, 44), der er af stor Betydning for Skolens Historie. Ved sin Død efterlod han sig store Samlinger, der bl. a. er benyttet af hans Elev *A. H. Nielsen* i Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg (1879) og *Hundrup: Lærerstanden ved Aalborg Kathedral-skole* (1870).

I denne Forbindelse kan ogsaa nævnes hans meget udførlige Korrespondance Protokoller. Et Sted er der særlig Grund til at lægge Mærke til. Efter at have givet en dokumentarisk Fremstilling af hele den uhyggelige Historie i Anledning af Den cimbriske Mercurs »Alvorligt Tilbageblik« (S. 228), skriver han:

»At jeg her i denne Bog, som er en Embedsbog og ej kommer uden i Rectors Hænder, af hvem man er berettiget til at vente den fornødne Delicatesse og Discretion, har indskrevet samtl. Documenter, er for Eftertidens Skyld, naar Nogen skulde falde paa at skrive Aalborg Skoles Historie, og benytte de uforkammede Beskyldninger, som staae i Mercuren, han da kan vide, hvo Personen er, der sigtes til, og mindes, at Tiden der sigtes til sligt skulde være sket, er 1805—11 — og aldeles uskyldige Lærere fra den senere Tid derved kunde fries for ufortjent Brændemærke i Efterslægtens Aarbøger«.

Her mærker man saa tydeligt Følelsen hos den gamle Rektor af at være et Led i Slægters Række; det er, som om han ned gennem Tiderne strækker en hjælpende Haand ud mod Skolens fremtidige Historieskriver.

Som før nævnt var Lærerpersonalet ikke det bedste.

Naturligvis havde Tauber sine Vanskeligheder. Som f. Eks. kort efter hans Tiltrædelse med Tegnælæreren Hr. *Bruun*. Der var daarlig Disciplin i hans Timer, og han havde da i sin Fortvivlelse og Hidsighed taget en Tavle og slaaet hen mod en Urostifters Hoved, med det Resultat at førstnævnte brast. Desaaarsag blev der (14. Marts 1813) afholdt Lærermøde, og her blev det vedtaget, at »samtlige Lærere, for at forebygge for Fremtiden saa vidt muligt slige forargelige Optrin, skulde understøtte Hr. Bruuns Afmagt til at holde den fornødne Orden og i denne Hensigt lade Døren til den Klasse, hvor Hr. Bruun underviste, staa aaben, for at man paa Øjeblikket kunde mærke indfaldende Uordener, og tiltale de Skyldige til Afstraffelse. Hr. Bruun fandt sig fornøjet med denne Foranstaltning«. (!)

Men det forslog ikke, og det blev nødvendigt, at Tauber overvaagede hans Timer, fra de begyndte, til de endte, og da hans Tid naturligvis forbød ham at gennemføre disse »Vagttimer«, fik den uheldige Timelærer sin Afsked.

Endvidere kan nævnes Hr. *Clod*.

Han var konstitueret i 1821. Men at han ikke er faldet i Taubers Smag, fremgaar med al Tydelighed af dette Brev (7. Juni):

»Da Deres hyppige Skødesløshed i at varetage Deres Læsetimer; Deres Travlhed i at afknappe disse ved at begynde dem meget sent og ende dem meget snart; Deres maadelige Conduite i det hele som Lærer i Skolen og Deres ligesaa uforsigtige Opførsel uden for Skolen berøver mig stedse mere Haabet om, at De, uagtet gentagne Mindelser og Erindringer, vil blive skikket for den Post, De midlertidigen beklæder, maa det være mig kært at modtage Deres skriftlige Ønske om, at Constitutionen til Mikkelsdag maatte ophøre. De være overbevist om, at det er lige fordelagtigt for Dem selv og for Skolen, at De følger mit Vink«. — *Kniven!*

Da Konstitutionen var hævet, besluttede Clod at ombytte det snævre Virkefelt i Aalborg med et større: han vilde drage ned og undsætte Grækerne i deres Frihedskamp. Bladene opreklamerede ham (han var ogsaa selv Journalist), og hans Rejse gennem Jylland var et sandt Triumftog. Men jo længere han kom sydpaa, des simplere blev det for ham, og da han var kommet et Stykke ned i Tyskland, var han renonce paa Penge, og man maatte i Studenterforeningen splejse sammen for at faa ham løst hjem. Nogen Tid efter blev han Præst paa Anholt, hvor der er Vand paa alle Sider.

Han var nu kun et Stjerneskud, værre var det med de tre Overlærere, hvoraf i hvert Fald de to var Fixstjerner.

Bonnier (1785—1834) var 1812 blevet Adjunkt, 1818 Overlærer i Aalborg. Han var oprindelig vist ikke nogen daarlig Lærer, om end han var meget haard i sine Straffe og derved gav Tauber en Del Affærer at ordne. Men paa Grund af hans Drikfældighed blev det efterhaanden helt galt.

For at hjælpe et Par af hans Elever i Græsk, havde Tauber givet dem et Par Privattimer.

Hvilke Konsekvenser det førte med sig, vil ses af følgende Brev (18. Juli 1821):

»Havde De blot, Hr. *Bonnier*, ulejligen Dem med mundtlig at ytre for mig den mig ubegribelige Mistanke, at jeg havde Sind for at medvirke til Deres Nedsættelse i Disciplenes Øjne, skulde jeg snart give Dem en klar Overbevisning om Deres skæve Anskuelse af den Hjælp, jeg yder de to Disciple. De vilde da have sparet Dem selv megen Ærgrelse og Skam over de ubesindige Ytringer, De anordningsstridigt har tilladt Dem at nedskrive om mig i Disc. Karakterprotocol. Skal nu ikke engang Rectoren selv være sikker for Deres onde og arrige Lune? — Naar jeg ikke betragtede Sagen som en Følge af et ustyrligt Ilsind, hvorunder alle Deres Omgivelser ofte maa lide, og hvis jeg

havde grundet Aarsag til at agte Dem, som Lærer og Menneske, vilde vel saadanne Bemærkninger maatte smerte mig, maaske og skade mig i min Embedsstilling. Men da det er enhver bekendt, som jeg er mig selv bevidst, at jeg med større Varsomhed, end jeg maaske burde, undgik at foretage mig Noget, der kunde tænkes at være Dem til Skade, ja endog stedse behandlede Dem, saavel i offentlige og private Forhold med venskabelig Godhed og Velvillie, som om De virkelig fortjente det, kan dette sidste Bevis paa Deres uskønsomme Sindelag blot gøre mig ondt for Deres egen og Skolens Skyld, da De er ret meget at beklage under saadan en Sindsforfatning, der forleder Dem til at storme mod den Agtelse, De højlig behøver for at taales som Lærer . . . .

Jeg er nær ved at give Dem Ret i Deres egen Ytring, at De savner Fasthed til at udføre det Bedre, om De endog alvorlig vilde det. At gemme denne Overbevisning længere indsluttet hos mig selv, vilde være frugtesløs Overbærelse i Utide og at udsætte Skolen, mig og os Alle for forskyldte Ubehageligheder, Krænkelser og Beskæmmelser«.

Det gik rask ned ad Bakke med Bonnier:

»Hans Forfatning er skrækkelig og Følgerne af hans uordentlige Liv rædsomme. Store Portioner stærk Spiritus kræves daglig til at gøre Legemet stridigt. Naar den sædvanlige dosis mangler, kan han hverken staa eller gaa. I de sidste 8 Dage er han stundom fra Forstanden, og maa bevogtes. I Gaar blev jeg hentet ned fra Skolen*), da hans Omgivende ej formaaede at holde ham tilbage fra at løbe op blandt os under Læsningen. Jeg traf ham yderst forvirret og fik ham atter til at lægge sig. I Eftermiddag har han haft et nyt Anfald. Han har ingen Familie, der kan tage sig af ham, ingen Penge. Jeg ved ikke, hvad vi skal gribe til. Jeg frygter hver Dag, han skal smutte fra sin Oppasser og komme op blandt Disciplene til Spektakel« (29. November 1821).

Det er vel Dilerium.

26. December fik han sin Afsked, men en Pension paa 400 Rd. Sølv.

Milling (1785—1833) blev Adjunkt 1813, Overlærer 1830. Han var Elskeligheden selv, men uendelig distrahit og uden disciplinære Evner. Det kunde hælde, at han faldt hen i Læsningen af en Bog, og hans Timer var sande Spektakelorgier, hvor de utroligste Ting kunde foregaa. Han var af den ikke ukendte Slags Lærere, som man kun skal spørge, saa fortæller de, og Timen gaar, og man bliver ikke hørt. Hans Elever (i Historie og Geografi) stod sig daarligt til Artium. Hans Distraction var saa stor, at han, efter Taubers Mening, var ganske uskikket til geistlig Befordring, da det var at befrygte,

---

*) Bonnier boede i en af Hørerlejlighederne i Stuen.

at han ved sin Distraction vilde begaa Fejl, der ikke let vilde tilgives ham. (Men i Skolen kunde han altsaa nok bruges!)

Mest interessant er dog den 3. Overlærer i Taubers Tid *Peter Colding*.

Colding havde ført et uroligt Liv og havde haft vanskeligt ved at blive ved noget. Han havde Lyst til at studere Filologi, men valgte af praktiske Grunde Teologi. Efter et Par Aars Forløb opgav han det og tog Officerseksamen. Nu var han 3 Aar Secondløjtnant (1808—11), men blev saa ked af det, fik Orlov og begyndte atter sit Studium. 1814 søgte han om Forlængelse af Permissionen, men fik i Stedet (forstaaeligt nok) sin Afsked som Løjtnant. Efter nogen Tids Forløb blev han atter ked af Teologien og var saa Huslærer, indtil han 1818, 34 Aar gammel, kom i Havn i Aalborg Latinskole.

Det var ham imidlertid umuligt at faa Gagen til at slaa til, og han bombarderer Direktionen med Ansøgninger om Gageforsked, -Forhøjelse og Gratifikation. I sit blomstrende Sprog siger han i en af dem: »Skal Læreren have Fattigdom inde i Stuen og Creditorer uden for Døren, hvor kan man da af slig en plaget Stakkel vente Sindsro til Studering og Aandsblidhed til Ungdommens Behandling?«. Han fik Lønforhøjelse, han blev Overlærer, han blev endelig gift med den »agtværdige Pige, han havde kaaret sig«, men A a n d s b l i d h e d havde han stadig væk i samme ringe Kvantum, han havde jo faaet et saa inderlig disharmonisk Sind, som saa Verden fuld af Irritament, og som Omgivelserne derfor vel ogsaa ofte fandt en Fornøjelse i at irritere.

Lige fra Begyndelsen har han »taget fra sig med Næverne«, som han kaldte det; det mente han, han var nødt til. Naar han kom ind i Klassen, fo'r Fanden i ham, og naar Børnene saa begyndte den farlige Sport at lege med Flammen, kunde det ende med en generel Afbankning, — som sikkert har været nærmest fornøjelig for Synderne — saa at der sjældent gik en Elev ud af Skolen, som ikke af personlig Erfaring kendte Coldings Haand¹⁰). Hans Mund var lige saa kraftig som hans Haand, han kunde raabe: »Jeg skal træde paa dig, saa Pisset skal løbe ud af Munden paa dig«. Hans Elever fortalte, at han plejede at sige: »Tak du din Gud, min Dreng, at jeg ikke er hessig, for saa havde du straks faaet slemme Knoks«. Men under sin Straffetale talte han sig op, saa han endte med: »Jeg tror saagu, at du skal have dem alligevel!«¹¹). Efter en saadan Paroksysme er det nok, at Verset er blevet digtet:

Har, Ven, du aldrig Fanden skuet,
Saa se kun Colding i hans Fjæs,
Naar han har rigtig skændt og truet
Og er af Galskab blevet hæs.

Hvert Aar blev der skrevet »Censurlister«, hvor Lærerne gav deres Indtryk

af hver enkelt's Anlæg, Skoleflid, Hjemmeflid, Karakter og Opførsel. Af en Klasse paa 17 Elever mener Colding at maatte give de 5 følgende Vidnesbyrd (I. Kl. 1821):

Sørensen: Denne lille Person maa man være forsigtig med, da han har Forstand for 3 Andre til at mærke mindste Overilelse eller andet Misgreb af Læreren; og tror hans Smule Ærgerrighed sig forurettet, lukker han sig sammen som et lille Skaldyr, der hverken taler eller græder. — Fortjener særdeles Ros for sin udmærkede Flid i at skrive Gloser og lære dem.

Holm: Saa uregerlig og umaadelig sladresyg, at jeg har set mig nødt til at have ham bestandig ved Siden af mig; dog har jeg aldrig grebet ham i noget, der røbede ondt Hjerte eller gemene Sæder. Alle hans Optøjer flyde alene af en overordentlig Legems Karskhed og Overflod paa vildt Blod.

Færch: Denne Person har lidt vel høje Tanker om sig selv, som ytre sig i et mopset Ansigt, naar man ikke altid kan rose hans Gerninger.

Holst: Allerede tidlig i Hjemmet forkvaklet paa Legeme og Karakter og opfordrer Lærerens Agtpaagivenhed for Fremtiden. Hans Sædelighed har altid forekommet mig meget tvivlsom, skønt han er for snu og forsigtig til at lade sig gribe.

Jansen: Umiskendeligt er et maaske ved Opdragelse fremmet Hang til Forstillelse og alskens Kneb. Denne Sleskhed, tvetydige Sædelighed og forhutlede Sundhed giver ham Lighed med Holst, som han ellers staar langt efter i Aandsgaver.

I flere Tilfælde, naar der ikke kan siges noget nedsættende om Drengen, faar Forældrene deres Fedt:

Wigelsen: En særdeles godmodig og velopdragen lille Dreng. Lidt Forfængelighed synes at hænge ved ham som en Arvesynd.

Som man ser, har Hr. Colding ikke manglet Krudt, og naar han affyrede sine Salver i Timerne, har det været til stor indre, maaske ogsaa ydre Moro for en munter Klasse; men han var altsaa haard, som med Emil Wesenberg (S. 243) staar han ogsaa med de nys nævnte Drengene ene med sin Dom.

Tauber søgte af al Magt at modarbejde dette Sind, kunde f. Eks. skrive til ham (23. Aug. 1824):

»Det gør mig saa inderlig ondt saavel for Deres egen som for Disciplenes Skyld at se Dem i en saa uheldig og lidenskabelig Sindsstemning, naar De examinerer, som det i Aar oftere har været Tilfældet end tilforn. Disciplene kunne under saadan Tiltale, der ofte, uden De selv maaske bemærker det, er baade snerrrende og bitter, aldrig svare til Fornøjelse; de maa tabe deres Fatning, og, hvad der er det værste, fyldes med en Bitterhed mod deres

Lærer, som de ellers af Hjertet agte og i mange Henseender have Grund til at agte. Endog i Deres skriftlige Dom over Ungdommens Karakter og Forhold udtaler sig overalt denne Bitterhed. Tro mig, det er ikke Middelet til at gavne og forbedre. Rolig og glad Sindsstemning, Velvillie og nogenlunde Tilfredshed letter Arbejdet for Læreren, vinder Lærlingens Hengivenhed. Er der Nogen, der behøver Taalmodighed, er det vist vor Stand, der idelig har en fejlende Ungdom at rette og forbedre. Stræbe vi ej at væbne os imod Utaalmodighed og Vrantenhed, bliver Skolelivet os snart en uudholdelig Byrde«.

Men der er intet, der tyder paa, at Tauber fik noget Herredømme over ham. De var saa forskellige: Tauber den rolige, kritiske, som med Lempe fik Vanskelighederne fjernet, og Colding, der ofte selv skabte Vanskelighederne og saa dem dobbelt og 3dobbel, der altid følte, han havde Ret, og stædigt holdt paa denne Ret, den syvfold selvsikre Colding.

Som saa ofte er ogsaa Dommen over Colding forskellig: nogle mente, at han var en Tyran, raa og brutal, andre at der bag Bulderet var en hjertensgod og hjælpsom Mand. At han i hvert Fald ikke kun var det første, derpaa tyder det, at et stort Antal Venner og Disciple ved hans 50 Aars Embedsjubilæum (1858) skød en Sum sammen, hvorfor der — efter at en Mindegave var overrakt Jubilaren — stiftedes et Legat paa 500 Rd. Men saa meget er sikkert, at han ikke var nem at have i en Skole, hverken for Rektor, Kolleger eller Disciple, og at Tauber, navnlig i de sidste Aar, da han var saa svagelig, at han i lange Tider kun kom paa Skolen for at læse sine Timer, og Colding var Inspektør, døjede meget med ham*).

Ud fra disse enkelte Tilfælde maa man ingenlunde slutte, at Taubers Forhold til Lærerne gennemgaaende var daarligt. Vi har ingen Grund til at tvivle paa Sandheden i de Ord Adjunkt *Kemp*, efter 11 Aars Erfaring, udtalte (10 Januar 1845):

»Ogsaa i Forholdet til Deres Medlærere har den elskelige Humanitet, den ædle Liberalitet været en Norm for Deres Færd. Aldrig har nogen smaalig, besværlig Indblanding i disses daglige Undervisning og individuelle Anskuelser eller nogen pedantisk Fordring af ubetydelige Smaating fortræddiget deres Stilling. Aldrig har nogen Rektor mindre gjort Fordring paa udvortes Beviser paa Respekt, men dog har aldrig nogen bedre vidst at vinde deres Hjerters Kærlighed og Agtelse. Og er det end gaaet her, som i alle menneskelige For-

---

*) Det sidste Glimt af Colding faar vi gennem J. Forchhammers Erindringer: »Af mine Kolleger var Overlærer Colding en gammel Kraftkarl. Han var haardhændet og tilhørte aldeles en svunden Tid. Der var noget stereotyp over hans Væsen, og der gik mange Historier om ham. Vi yngre syntes, at han kunde være moden til Afgang, men selv hang han i, og først 1861 forlod han — neppe ganske godvilligt — Skolen« (75 Aar gammel).

hold, at der undertiden har været Personligheder, der ej have kunnet harmonere med Deres humane Tænkemaade, saa har Deres forsonlige Eftergivelse dog ogsaa her vidst at mildne det Anstødelige i et saadant Forhold«.

I 34 Aar ledede Tauber Aalborg latinske Skole. Han kom til den lille fattige By, der var ramt af Krigen og Statsbankerotten, og som blev yderligere forarmet, ved at det rige Sildefiskeri ophørte, efter at Vesterhavet var brudt igennem (1825). Der laa et Tryk over det hele, Skibe raadnede op i Havnen og Husene forfaldt, da der ikke var Raad til Reparationer. Og han saa Fremgangen og Velstanden i 30 og 40erne. Han virkede under Enevælden og saa paa Kongen med sønlig Beundring; helt rørende er det at høre om, hvorledes han under et Besøg af Frederik VI kommer til at græde af Rørelse, og Kongen græd med, og tog begge hans Hænder. Og han maatte opleve den nye Tid med de stærke Krav om Folkestyre. Han saa de Aalborg Studenter drage afsted i Slutningen af August til København i de smaa Jagter forsynet med stor Madkurv, da Overrejsen kunde vare flere Dage, har maaske ogsaa kigget ned til deres Soverum i Lasten ved Siden af Sildetønder; og han naaede at faa dem at se gaa ombord i Dampskibet.

Men det Sted i Aalborg By, hvor der var størst Fremgang, var dog vist Aalborg Skole.

Det Skib »uden Forstavn og Agterstavn«, som han havde overtaget, gik nu støt og for fulde Sejl.

Den gamle Johan Henrik Tauber havde, kort efter at Sønnen var blevet udnævnt, skrevet til Ove Malling, en af Direktørerne for den lærde Skole (31. Maj 1811):

»En ubeskrivelig Glæde maa det være for Sønnen at være sat i Stand til at afbetale paa Faderens Gæld til hans kære Plejeskole, ligesom en ny Kilde til Sindsro for den gældbundne Fader, der nu er alt for afmægtig til offentlig Virksomhed og derfor maa trøste sig med at fremleve i sine Børn og med dem fortsætte sin Gavnelyst til den yngre Slægts Forædling«.

Denne »Gæld« betalte Emmanuel Tauber tilbage paa den skønneste Maade, idet han virkede videre i Faderens Aand, forædlende.

Ligesom han gav meget, modtog han ogsaa meget.

Et ydre Tegn paa dette var det, at Dimittender fra Aalborg i København i 1836 — ved hans 25 Aars Rektor-Jubilæum 7. Maj — oprettede et E. m. Taubers Mindelegat, hvis aarlige Renter, 20 Rd., skal gives til en trængende Aalborg Student.

Hvor dyb hans Glæde var ved denne Hæder, kan ses af det Brev, han skrev til Komitéen (9. Maj):

»Vist nok har jeg ofte havt Lejlighed til at erfare, hvorledes Mange af mine kære Disciple med kærligt Sind og venlig Hengivenhed erindrede deres forrige Rektor og de Forhold, vi stode i til hinanden i Skoletiden, og ligeledes vidste jeg med mig selv, at disse kære Ynglinges Vel og Ve, Held og Uheld, Fremgang til og Tilbagegang fra Modenhed og Duelighed for Samfundet laa mig nær paa Hjertet, og interesserede mig, som det kunde være mine nærmeste Slægtninges. Men at Kærlighed og Hengivenhed og Højagtelse for mig skulde være saa almindelig eller saa overordentlig, som Deres venskabelige Lykønskings Brev vidner om, baade i Ord og i Gerning, er mig saa smigrende, at jeg ikke uden Undseelse maa bekende, at det er Venskabs Øje, der betragtede min Færd, og ædel Ynglings Varme, der vurderede min Embeds Virksomhed. Deres taknemmelige Ytringer af Kærlighed og Hengivenhed, og deres ædle Forsæt at ville knytte disse Følelser til Forevigelse af Mindet om deres tidligere Ungdoms Lærer og Leder har rørt mig usigeligen, og jeg kan kun svagt udtrykke min Taknemmelighed for den herlige og skønne Maade, De har valgt til at betegne Deres ædle Følelser, ved at fundere et Legat til Bedste for den Skole, hvor De lagde Grunden til videre Udvikling for almenyttig Virksomhed, som Embedsmænd i Statens Tjeneste . . .

Hengivnest

E. Tauber«.

Endnu tydeligere fik han at mærke, hvor meget han betød for sine »Drenge«, da han 10. Jan. 1845 fejrede sit 50 Aars Jubilæum som Lærer (blev »Jubellærer«). Da stiftedes der, af tidligere Elever og Skolens Lærere, et *E. M. Taubers Jubellegat* paa 1000 Rd., hvis Rente aarlig af Skolens Rektor skal uddeles til to flinke Elever*).

Dybt grebet udtalte han paa sin Festdag — og det blev som hans Afsked med Skolen, et Par Maaneder senere gik han af, og to Aar senere døde han:

Sorger, Bekymringer og Krænkelser var han ikke blevet forskaanet for, men alligevel »min Lod i Livet som Ungdomslærer har været misundelsesværdig lykkelig; jeg er blevet forynget blandt en god og mig hengiven Ungdom; jeg er bleven opmuntret, oplivet og glædet ved

*) I denne Forbindelse kan det ogsaa nævnes, at da Godsejer *N. E. W. Hansen* i 1875 oprettede et Legat, er den centrale Bestemmelse, at Resten anvendes af Skolens Rektor til Skolens Bedste, »kun at Prof. Taubers Grav paa Aalborg Kirkegaard forlods af denne Rente . . . stadig maa bevares i passende Stand«.

Denne *N. E. W. Hansen* var en af Taubers Drenge, Student fra 1830.

dens Lærvillighed, raske Fremskridt mod Maalet og et heldigt Udfald af vore fælles Bestræbelser. At Skolen Aar for Aar mere og mere vandt almindelig Agtelse for at levere vel oplærte, dygtige og retsindige Disciple til Universitetet, var vistnok en Hæder, der i fortrinlig Grad skyldes mine . . . Medlærere . . . , men allerede den Del, som . . . tilfaldt mig som Skolens Styrer og Formand, var stor nok til at lægge Aar til min Alder, og give min Aand Kraft til at sejre over Legemets ofte skøbelige Tilstand. Ja, jeg har været en lykkelig Skolemand og har ingen Aarsag til at ynde den almindelig bekendte Ytring: *Quem Jupiter odit, præceptorem facit* (?: i sin Vrede skabte Gud en Skolemester)«.

Med denne Kærlighedserklæring til Aalborg Skole og sin Livsgerning slutter Emmanuel Tauber sin lange Virksomhed.

Den Skoleleder, der skal have Udsigt til at skabe menneskelige Værdier, maa vel være i Besiddelse af følgende Egenskaber, eller saa meget som muligt deraf: sympatisk Indstilling, Evne til at forstaa, til venligt og smidigt at sætte sig ind i andres Tankegang, klog Tillidsfuldhed, der forudsætter det gode, men — uden Mistro — er forberedt paa Skuffelse, Evnen til at bære over, tilgive, og dog samtidig forfølge sit Maal, en vis Generøsitet, Taalmodighed, Evnen til at bruge de smaa Midler, til at lempe sig frem, Fasthed, roligt, ligevægtigt Sind.

Alle disse Kvaliteter finder vi hos Tauber.

Og endnu eet.

Hvor almindeligt er det ikke, at selv dygtige Skolefolk, naar de om Eftermiddagen gaar ned ad Trappen, lader alt efter sig, man gaar bort, en til sin Hustru, en til sin Ager, en til sin Okse, man dyrker sine mere private Børn, sine Studier, sin Have, Roser eller Grøntsager. Den barnløse Tauber tog sin Skole med sig hjem. Tanken paa og Omsorgen for Børnene og de unge fulgte ham. Og han slap dem ikke, naar de gik ud i Livet, deres Sejre var hans, deres Nederlag var hans.

Hvor ofte kommer man mon længere frem end til Periferien af de unges Liv. Ved sit rene, stærke Sind, og fordi han var Lærer af »indvortes Drift og uimodstaaelig Tilbøjelighed«, fordi han var et helt Menneske, trængte Tauber ofte ind i deres Livs Cirkel, maaske frem mod Centrum, skabte Livsværdier, gjorde sit til at hærde deres Karakter.

Aalborg har haft flere gode Rektorer. Ingen som Tauber.

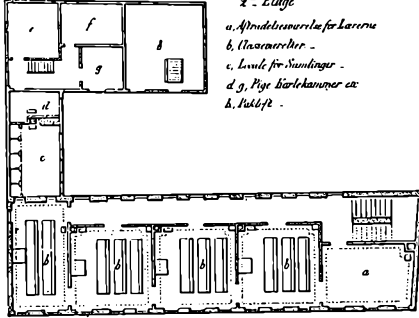
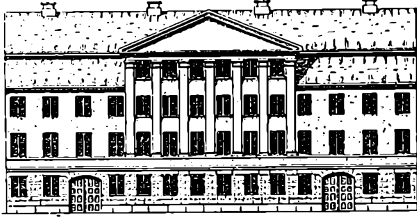
Skolen i Jomfru Ane Gade

Madvigs Skoleordning

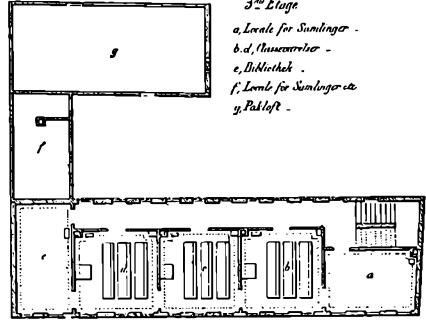
Tauber havde aldrig tænkt paa at forlade den gamle Skole, det var hans Skole, og det var hans Faders Skole. Men Maaneden var ikke gaaet til Ende, efter at den nye Rektor *Tregder* var tiltraadt, før han var i Gang med at faa en ny Skolebygning, idet han 23. Oktober 1845 skrev følgende til Skoledirektionen:

»Ved min Tiltræden af Rektoratet har jeg forefundet Skolens Lokale i en meget ussel Forfatning. Skoleværelserne ere for faa i Forhold til Skolens Størrelse (76 Elever), idet der kun haves 4 egentlige Klasseværelser med Udgang til Korridoren, men de 6 Klasser gøre det nødvendigt tillige at benytte saavel det saakaldte Auditorium . . . som Bibliotekets Lokale oven over de øvrige Værelser, til hvilket sidste Opgangen er ad en stejl og snæver Trappe, som jeg kun med Ængstelighed ser Disciplene passere. Disse Lokaler have vel tilstrækkelig Størrelse i Længde og Bredde, men til Skade for Luften i Værelserne ere de altfor lave og mangle tilstrækkelig Lysning; især gælder dette det forrige Bibliotheksværelse. Skolens Bibliothek har det været nødvendigt at flytte ind paa et Kammer ved Siden af, der kun modtager Lys igennem tre i Taget anbragte Ruder . . . Skolen mangler et Lokale til Højtideligheder, da Auditoriet . . . er taget i Brug til Klasseværelse . . . Der haves ingen Bolig for Rektoren paa Skolen . . . ; ja der findes ikke engang noget Værelse, hvori Rektoren kunde opholde sig i Skoletiden og henlægge de nødvendige Protokoller med videre, saa at han nødes til at opbevare Skolens Arkiv i sin private Bolig eller tildels henlægge det i et Hul, som er nødvendigt til Opbevaring af Lys og deslige Genstande. Skolen har fremdeles ikke noget eget Gymnastiklokale, det har hidtil af Hospitalet lejet et Lokale til dette Brug, men dette, som for øvrigt er det bedste og næsten eneste virkelig hensigtsmæssige af alle Skolens Lokaler, vil p. Gr. a. Hospitalets forestaaende Udvidelse allerede inden et Aar blive Skolen opsagt. Skolens Gaardsplads, hvor Disciplene imellem Timerne skulde nyde en for deres Sundhed gavnlig Bevægelse, er for indskrænket til, at de alle kunne bevæge sig paa een Gang, og har en saa ufordelagtig Beliggenhed, at den i fugtigt Vejrligt altid er oversvømmet af Regnvand, som svømmer derned fra den højere liggende Gade«.

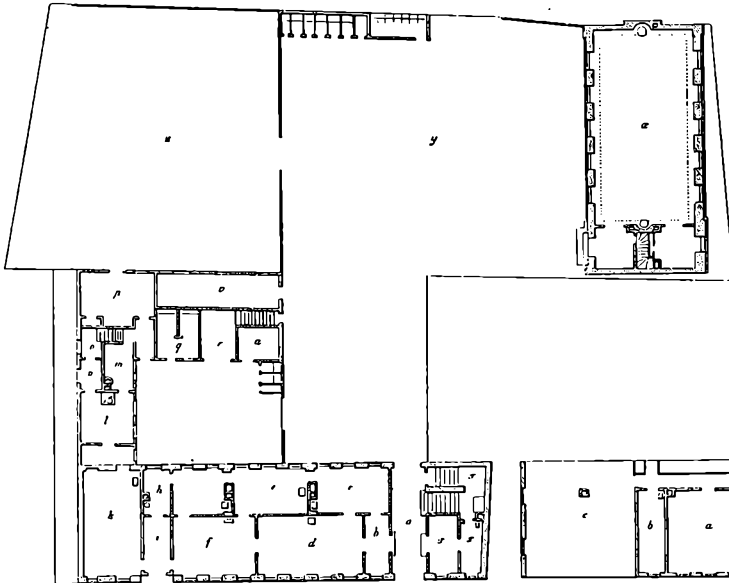
Med disse Ord henstillede *Tregder* til Direktionen snarest muligt at lade de fornødne Undersøgelser anstille for at »tilvejebringe et Skolelokale, der

- 2de Etage
- a. Afridelesoverlet for Lærerne
  - b. Classeroverlet -
  - c. Lokale for Sæmlinger -
  - d, g, Pige-børstekammer etc.
  - h. Pulløft -

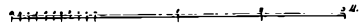

- 3de Etage
- a. Lokale for Sæmlinger -
  - b, d, Hængeoverlet -
  - e, Bibliotek -
  - f. Lokale for Sæmlinger etc.
  - g. Pulløft -

- 4de Etage
- a. Vestibule -
  - b, a. Hængeoverlet med Skild, Fingerringe etc.
  - c. Skoles Brudekøle -
  - d, e, Portkølig -
  - g. Legeplads -
  - h. Hængeoverlet -
  - i. Gymnasialklasse -

- Overstrøgen
- a. Pædagogisk Værelse -
  - b. Ligeoverlet -
  - c. Legeplads -

Skolen i Jomfru Ane Gade

kan være Undervisningsvæsnets nuværende Standpunkt og en af Landets største Skoler værdigt«.

Dette var jo saa rigtigt altsammen, og man har fra Begyndelsen været klar over, at en ny Bygning maatte der til, hvorfor ogsaa Rektorens Indsættelse blev udsat til den Dag, den nye Skole skulde indvies. Men naturligvis maatte der gaa nogen Tid, inden et passende Lokale kunde findes.

Efter for forskellige Muligheder var undersøgt, bestemte Direktionen sig for Sildepaladset — vel saadan kaldet efter Ejerens Konsul P. J. Wibroes vigtigste Handelsvare — den smukke, forholdsvis nye Bygning (fra 1815) i Jomfru Ane Gade (nu Nr. 14). Købesummen var 14.000 Rd. 18. December 1846 var Købet i Orden. Til Ombygningen maatte anvendes 10.000 Rd., til Gymnastikhuset 3000.

I April 1848 stod Bygningen færdig.

Facaden, der vender mod Vest, var 49 Alen, Dybde 14. Mod Nord var der en Sidebygning (14,6 Alen) og vinkelret paa denne et Baghus (24 × 10).

De 7 Klasseværelser laa alle paa 1. og 2. Sal (4 + 3) mod Vest, med Udgang til en lang Gang. Inventaret blev fornyet: lange Borde og Bænke med Plads til 6 paa hver, der kom til at sidde frontalt.

Desuden var der Lærerværelse, Bibliotek og to Rum til Samlingerne.

Arealet var omtrent 1500 □ Alen, c. 50 % mere end i den gamle Skole.

I næsten hele Stuen havde Rektoren sin anseelige Lejlighed (med Stald og Vognremise).

Naar man gik ind ad Porten (i Syd), kom man ind i den ret rummelige Gaard, i hvis sydlige Hjørne det nye Gymnastikhus stod, der ogsaa benyttedes til Festsal. Mod Nord gik Gaarden over i Rektors Have (900 □ Alen).

Bygningen med Inventar kom ialt til at koste Rd. 32.801. Den gamle Skole solgtes til Hospitalet for Rd. 3000.

1851 ophævedes Kirkernes gamle Forpligtelse at vedligeholde Katedralskolen »paa Tag og Fag« mod et Bidrag paa 100 Rd. aarlig.

Et underligt Øjeblik maa det have været, da man forlod den gamle Skolebygning, der havde huset Aalborg Ungdom gennem 300 Aar, der havde set og hørt saa meget af al Slags.

Den 14. April 1848 indviedes den nye Skole. Luften var ladet med Spænding, for 5 Dage siden havde vi sejret ved Bov, og man ventede nu Prøjsernes Angreb paa den danske Hær ved Slesvig. Og for et Par Uger siden havde Kongen lovet Folket Friheden.

I sin Indvielsestale kom Biskop *Fogtmann* ind paa dette. Friheden

maatte forpligte Folket til større Ansvar og Dygtighed. »Men dertil skal ogsaa denne Skole virke og bidrage. Her skal den velbegavede Ungdom dannes til oplyste Statsborgere, til dygtige Statstjenere«.

I den Tid, der var gaaet, var naturligvis Skoleordningen af 1805 blevet stærkt kritiseret — som enhver Skoleordning jo bliver det.

Angrebene kom navnlig fra to Sider: Realismens Mænd angreb Skolen, fordi den intet Hensyn tog til, hvad nu Købmandsstandens og Haandværkernes Børn havde speciel Brug for senere, og Naturvidenskabernes Tilhængere angreb, fordi disse Fag saa at sige ikke dyrkedes i Skolen.

Da den nye Tids Mænd var kommet til Magten i Marts 1848, søgte man at imødekomme disse Krav, og det blev *Madvig*, der fik gennemført den nye Skoleordning (13. Maj 1850).

At Bekendtgørelsen er udstedt af den nationalliberale Minister, kan ses paa det Krav, der stilles om Fortrolighed med Modersmaalet og dets Litteratur. Men det væsentlige var, at man foruden indgaaende Kendskab til den klassiske Oldtids Kultur, »der udgør Grundlaget for den nyere«, ogsaa krævede Indsigt i »Størrelsernes Love og det ydre Naturliv«. Dette sidste blev næsten betonet lige saa stærkt som det første, saa det i Virkeligheden blev en sproglig-matematisk-naturvidenskabelig Gymnasieskole.

Ellers kan mærkes, at man — i St. f. de 4 to-aarige Klasser — fik 6 eet-aarige og i Toppen 1 toaarig, saa det samlede Kursus blev som før paa 8 Aar (fra 8—18 Aars Alderen).

Den Ørstedske Karakterskala — ug—slet — der jo stadig er noksom bekendt og omtalt — indførtes.

Skoleaaret, der før var begyndt 10. Oktober med Eksamen i September (efter Sommerferien!), blev lagt om, saa det begyndte 23. August. Eksamen skulde falde umiddelbart før Sommerferien.

Samtidig blev examen artium ved Københavns Universitet ophævet; for Fremtiden skulde Studentereksamen tages ved Skolerne.

Børn, der ikke skulde studere, »Realister«, kunde optages i særlige Klasser, og noget senere oprettedes en »højere Realeksamen«.

Fra 1849 sorterede Skolen under Kultusministeriet.

Forandringen viser sig tydeligt i Timeplanen i Aalborg. Dansk gik frem fra 3,6 % af samtlige Timer efter 1805 Ordningen til 9,1 %. Tysk og Fransk

havde haft 9,3 %; nu fik de sammen med det nye Fag, Engelsk 16,6 %. De klassiske Sprog gik tilbage med Halvdelen fra 46,1 til 20,7 %, og samtidig steg den matematisk-naturvidenskabelige Faggruppe til det dobbelte, fra 15 til 28,2 %, delvis fordi Gruppen udvidedes med de nye Fag Fysik og Naturhistorie.

Eenheden i Kulturskolen var brudt.

P. H. Tregder

P. H. Tregder

Da Tauber og hans Efterfølger mødtes i Aalborg Skole, var det to Tidsaldere der mødtes her, Rationalismen og National-Liberalismen.

PAUL HAGERUP TREGDER var udgaaet fra et fint københavnsk Embedsmands-hjem, Faderen var Chef for Revisionskontoret under Generalpostdirektionen, Etatsraad, R. af D.

1832 blev han, 17 Aar gammel, Student med Udmærkelse i alle Fag og startede saaledes paa den akademiske Bane med at faa tilkendt Universitetets Sølv-medalje. Aaret efter tog han 2. Eksamen med Udmærkelse,

fire Aar derefter Guldmedaljen. Han studerede Filologi under Madvig, bestod 1838 Embedseksamen for overordnede Lærere med *Laudabilis unamimi consensus*, derpaa den praktiske Prøve med *Laudabilis* og erhvervede 1839 Magistergraden.

1843 blev han konstitueret som Lektor ved Sorø Akademi i latinsk Litteratur og brugte Tiden bl. a. til at skrive en Haandbog i den græske og latinske Litteraturs Historie, der hurtigt oversattes til Hollandsk, Svensk og (to Gange) til Tysk. Han har sikkert, som en af Madvigs dygtigste Elever, tænkt at gaa

den videnskabelige Vej, men da man agtede at nedlægge Sorø Akademi, blev han ikke fast ansat, og kom altsaa til Aalborg som Rektor, 30 Aar gl.! (1845.)

Det Opsving, som det offentlige Liv fik ved Kristian VIIIs Tronbestigelse, havde ogsaa indvirket paa ham. Ved Siden af sine Studier fandt han Tid og Løjlighed til at deltage i de offentlige Møder og Forhandlinger, især blandt Studenterne, saaledes ved Studentersamfundets (Academicums) Stiftelse, og han sad i Bestyrelsen af flere af de nye Selskaber.

Tregler var en dygtig Lærer, der forstod at lære Disciplene noget. Der var et næsten forrygende Tempo i hans Timer: 10 Sider Latin skulde oversættes uden Oplæsning og uden Standsning, og saa blev der endda god Tid til Indøvelse af en Mængde Grammatik og Gennemgang af en god Del *realia*.

Han var mild og venlig i Væsen og Sind og gjorde derved Eleverne trygge. Han gjorde ikke Forskel og omfattede alle sine Disciple med Interesse.

Da den Madvigske Skoleordning førte til Overbebyrdelse, undersøgte Tregder Spørgsmaalet, ved at konstatere, hvormange Oversiddere der var ved Aalborg Skole før og nu. Det viste sig da, at medens der i Tiaaret 1841—50 var 20 % af Dimittenderne, der havde været Oversiddere, var Procenttallet i 1851—60 steget til 39. Derfor ønskede han, at Kravene skulde sættes ned, ved at Tysk Stil og matematiske Opgaver bortfaldt til Artium, og drog endvidere den Slutning — hvorved han viste, at han paa dette Punkt var forud for sin Tid — at der burde være to Retninger, som man kunde vælge imellem, eftersom ens Evner nu laa: en klassisk-sproglig og en matematisk-naturvidenskabelig.

M e n —

Da Madvig som Undervisningsinspektør i 1863 anbefalede ham til Rektor i Sorø, skrev han¹²⁾, at han var en Mand af meget gode og velordnede Kundskaber, der i det hele frembragte hos dem, han havde at gøre med, Indtrykket af Dannelse og Modenhed, men som iøvrigt, naar man betragtede ham som Videnskabsmand, savnede egentlig Aand, dybere, mere indtrængende Stræben, og hvis Individualitet næppe frembød nogen rig, forfriskende Gemytsfylde. Nogle vilde maaske endog finde noget tørt og, naar det skulde udtrykkes stærkt, mod det spidsborgerlige hældende i hans Væsen.

Det sidste udtrykkes — noget stærkere — af Johs. Forchhammer, der som Overlærer havde rig Anledning til at lære ham at kende¹³⁾.

»Tregder havde tidligere været en lang, tynd Mand, der tilsyneladende kun levede for sine Bøger. Nu var han blevet noget mere korpulent . . . Havde Tregder før været en Bogorm, var han nu nærmest blevet Selskabsmand. Han var aldrig saa glad, som naar han skulde ud i Middagsselskab og havde Haab

om en L'hombre bagefter . . . . Han studerede næppe mere, men havde fra ældre Dage gode Kundskaber, som han bevarede i en paalidelig Hukommelse. Han havde aabenbart kulmineret«.

Jeg husker, at da jeg engang paa Søro Akademi stod foran Tregders Billede, udbrød min Ledsager, en gammel Sorø Lærer, der havde haft ham som Dreng: »Stakkels Tregder«; i Sorø gik det nemlig helt galt; han kunde ikke tage strenge Bestemmelser mod Disciple eller Lærere, naar det var nødvendigt, og hans Skole kom i Forfald.

Tregder var vokset op i trygge Forhold, havde altid haft Medgang og stod, kun 30 Aar gammel, som Leder af en stor Skole. Maaske er dette, at Livet altid havde været ham saa let, en af Aarsagerne, men i hvert Fald — det er, som om han tidligt er gaaet i Staa. Hans Sikkerhed kunde blive til Magelighed, hans Godhed til Svaghed.

Alligevel var Aalborg Skole en god Skole i hans Tid.

Nogen Del har Tregder naturligvis deri, men det er ikke ham, der har præget Skolen; dertil havde han for lidt Personlighed. Langt større Betydning har to andre Forhold haft.

I 34 Aar havde Tauber styret Skolen og paatrykt den sit Stempel af Humanitet og Kærlighed og skabt en smuk Skoleaand. Det var saaledes en rig Arv, Tregder overtog. Nu er det ganske vist givet, at en Skoleaand forholdsvis hurtigt kan forandres, hvis den nye Skoleleder er af en helt anden Aandsform end den gamle. Men de bedste Egenskaber hos Tregder — hans Venlighed, der naaede langt ind i Disciplenes Fortrolighed, noget da ikke almindeligt, hans Godhed, hans Retfærdighedssans — korresponderede saa nært med Taubers Aandsform, at han havde Betingelser for at vedligeholde den Skoleaand, som han, p. Gr. a. sin større Passivitet, ikke selv havde kunnet skabe.

Det andet Forhold — det vigtigste — var, at der i hans Tid ved Skolen var et godt Lærerpersonale (om end der naturligvis var svage Punkter, det undgaas vist ingensinde).

Her skal først nævnes *Søren Povelsen* (1847—56).

Han var en ualmindelig interesseret Pædagog. I Aalborg Katedralskoles Programmer for 1848 og 50 skrev han et Par Afhandlinger om to saa centrale Emner som *Lydigheds Betydning for Opdragelsen* og *Opdragelse til Sanddrthed*, der viser baade Belæstthed, Iagttagelsesevne, praktisk Sans og Humor.

Hans Fag var Græsk og Latin. Man saa i Bogen, og hvis man løftede Øjnene, kunde man være sikker paa at have hans Blik under de buskede Øjenbryn og

Krarup, Dahlenborg, D. H. Wulff og deres Fruer.

over Brillerne hvilende paa sig. Han brugte Prikkesystemet til Karaktergivningen, og Spørgsmaalene gik uafledelig Klassen rundt. Ingen Prik ug, 5 Prikker slet, og saa skulde man ikke gøre sig mere Umage i den Time. Havde man nu flere Dage i Træk naaet Bunden, foregik følgende: Povelsen tog ganske sagte sin Ring af og lagde den paa Katederet. Uden et Ord, man vidste Besked. Synderen marcherede derop og modtog en Øretæve, een, der knaldede. Skønt man altsaa vidste, hvad der faldt ned, parerede man aldrig. Derpaa kom ufravigeligt følgende Sætning: »Du burde have en Underofficer med en Hasselkæp til at læse

med dig og ikke en Magister artium«. Men ingen smilede¹⁴).

Hvor anset han var, kan ses af, at han 1856 ansattes som Rektor ved Katedralskolen i Slesvig By, vel nok den mest udsatte Post i Danmarks Rige. (Fordrevet 1864, 1865 Rektor i Roskilde, † 1875).

Den som nogle mente, de skyldte størst Taknemmelighed, var Skolens Matematik- og Fysiklærer, *Michael Assens* (1847—58).

Han gjorde alt, hvad der stod i hans Magt, for at bibringe Drengene de exakte Videnskaber ad Forstaaelsens Vej ved venlig Taalmodighed. Paa Legepladsen forstod han paa human Vis at holde Lystigheden inden for de rette Grænser. Naar Frikvarteret var omme, stillede han sig midt paa Pladsen, holdt Haanden i Raaber-form for Munden og raabte: Op! — han var Aalborg Skoleklokke.

(Senere Provst i Elbo. Entl. 1899.)

Marius Krarup (1855—63) var en ypperlig Lærer, flink Filolog (Græsk, Latin) og meget sympatetisk, ogsaa fordi han havde megen Humor. Hans

Dygtighed var parret med Beskedenhed. Han karakteriseres fra en noget senere Periode som »mandig, sikker, støt, ærlig, ligefrem, rettænkende, kort sagt en god Mand, ikke i passiv, men i aktiv Forstand«. (Han blev senere Rektor i Roskilde).

Dernæst var der de andre flinke unge Lærere, Forchhammer, Dahlenborg og Ovesen, der vil blive omtalt i det følgende.

Skolen havde den Fordel, at det var et ungt Lærerpersonele. Tager vi et tilfældigt Aar — 1859 — viser det sig, at Gennemsnitsalderen af samtlige Lærere er 36½ Aar, Colding med hans 73 medregnet. Og der synes at have været et godt kollegialt Forhold, de 5 af dem havde alle gaaet i Aalborg Skole, og da de var nogenlunde paa samme Alder, kendte flere af dem ogsaa hinanden fra København. Marius Krarup, Dahlenborg, D. H. Wulff, Herskind og Bøggild, der alle var (eller blev) ansatte i Aalborg, havde som Studenter haft et »Samfund« med det Formaal at øve hinanden i at tale Latin (naar Emnet eller Disputens Iver krævede det, slog de dog over i Dansk). Nu i Aalborg dannede 4—5 af disse unge Lærere i flere Vintre en Forening, hvis Formaal var fælles klassisk Læsning. Det var sikkert ikke kun Marius Krarup, der kunde tale om »det lykkeligste Samliv« med gamle og nye Kammerater og Kolleger¹⁵).

Sine Skoleminder begynder Skolebestyrer *Fr. Bokkenheuser* med: »Naar jeg efter saa mange Aars Skolevirksomhed ser med et kritisk Blik tilbage paa Skolen i Aalborg, er det jo naturligt; men Kritikken hjælper ikke. Jeg kommer tilbage til det samme Resultat: det var en udmærket Skole, baade hvad Undervisningen, hvad Aanden i Skolen, Bestyrelsen, Lærernes Dygtighed og den kammeratlige Tone blandt Disciplene angik«. Og han slutter med: »Min Skoletid i Aalborg mindes jeg med stor Glæde og Taknemmelighed«.

At Standarden var saa høj i denne Tid, skyldes altsaa Traditionen og Skoleaanden fra Taubers Tid, Tregders Evner til at holde den vedlige, og, først og fremmest, Lærerpersonelets Kvalitet.

Fra Tregders første Tid er bevaret en Anmærkningsbog; der læses blandt andet:

Ravnborg og Thomsen befandtes ved min Indtrædelse i Klassen liggende paa Gulvet i Haarene paa hinanden. R. var den angribende.

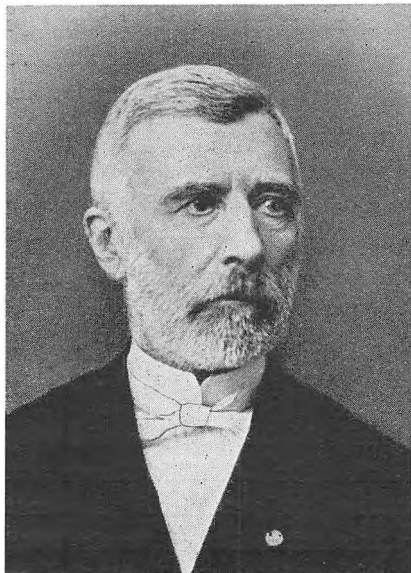
Der er spyttet i Lysesaxene; Herskind forsikrer kun at have spyttet i den ene.

Wiibroe maler sig Knebelsbarter med Blæk i Skrivetimen.

Henneberg har medbragt Tobak her paa Skolen, hvorved mange forstyrre Andagten ved at nyse.

Hvoraaf ses det i og for sig ikke overraskende, at visse Børn dengang var som nu.

En lille Revolution maa jeg maaske omtale til sidst. »Kalligrafen«, Lund (der snusede stærkt og stadig tørrede de vaade, tærnedede Lommetørklæder paa Kakkelovnen), havde altid været vant til Fjerpenne, som han selv skar til til Drengene. Saa kom Staalpennene og ødelagde Haandskriften for ham; »naa, ha' do no osse faaet en Spydspids aa skryw mæ!« sagde han til Modernisterne¹⁶).

Georg Lund

Tregder blev 1863 afløst af *Georg Lund*.

Det sidste Aar havde denne været fritaget for sine Timer som Overlærer i Nykøbing F., for at deltage i Konkurrencen om Professoratet i Oldnordisk, og Videnskaben synes stadig at have haft saa at sige hele hans Interesse, uden at han dog nogensinde fik præsteret noget af større Betydning.

Skolen laa i hans Periferi. Han synes at have været af de farveløse Personer, der gør, hvad de skal, men uden Lyst. Han var Skolemand, men mente, han skulde være Videnskabsmand, han boede et Sted, men fandt, han burde bo et andet Sted.

I Aalborg opdagede han snart, at »Klimaet er saa barsk og strengt, at det for dem, der ikke fra Ungdommen af ere vant dertil, ikke er til at taale«. Desuden var Aalborg »et saa afsides, fra Hovedstaden fjærnt liggende Punkt«.

Derfor søgte han 1868 Aarhus, som han fik (1875 var Luften ogsaa barsk i Aarhus, og han søgte derfra til Roskilde; uden Resultat).

Han var for Aalborg kun en transitorisk Rektor.

Han mindes for sin Interesse for Katte. Hans Bøger havde Mærker af deres Kløer. I Kattenes og sine islandske Bøgers Selskab sad han helst den ganske Dag.

En vigtig Nydannelse inden for den lærde Skole i disse første Aar under Madvigs Skolelov skal endnu nærmere omtales.

Inspireret af Filantropismen (S. 218) var der allerede i Begyndelsen af

Aarhundredet en ret stærk Bevægelse for at faa oprettet B o r g e r s k o l e r

Her i Byen kritiserede Konrektor *P. M. Frost* (S. 227) den lærde Skole og opfordrede til Oprettelse af en B o r g e r s k o l e (i Latinskolens Program! 1804):

»Bibringes Borgernes Børn (Forældrene være nu Embedsmænd, Handelsmænd eller Almuemænd) saa mange nyttige Kundskaber, som ere nødvendige for enhver af disse i deres vordende Kald, og sker det paa saa hensigtsmæssig en Maade, at man med Sikkerhed kan formode, at deres Forstand ved Undervisningen uddybes, og deres Hjærter forædles? Fædre, Mødre! dømm selv! I afsige Dommen! Fakta vil jeg ikke anføre!!

At danne de Unge til forstandige, moralsk gode og for deres Stilling i Livet brugbare Mennesker er Hensigten af al fornuftig Skoleundervisning. Men skal Undervisningen være hensigtsmæssig, da maa den ogsaa have disse Egenskaber; den maa være saaledes indrettet, at de Unge bibringes saa mange gavnlige Kundskaber, som ere nødvendige for dem i deres tilkommende Kald.

Den Fader, der altsaa agter at opofre sine Børn til Handelen, maa ønske og vente, at disse i en hensigtsmæssig indrettet B o r g e r s k o l e blive undervist ikke blot i Skønskrivning, Retskrivning og Regning, men og i Tysk, Engelsk og Fransk, i Tegning, Handelsgeografi, Fædrelandets Historie o. s. v.«.

I disse Ord har vi B o r g e r s k o l e n s Maal og Midler.

Hertugen af Augustenborg havde som nævnt (S. 218) søgt at komme denne Realisme i Møde ved at optage visse Fag og ved at give Børn, der ikke vilde studere, Adgang til Latinskolen, en Tilladelse, der dog saa at sige ikke blev benyttet, da der i Skolen intet Hensyn blev taget til disse Børn.

Hertugens Amalgeringsforsøg standsede ikke Kritikken, og i Liberalismens Gennembrudstid, da Borgeren forberedte sig paa at overtage Landets Styrelse, blev Kravet om B o r g e r s k o l e r stærkere. I 1836 rejste Algreen-Ussing det i Roskilde Stænderforsamling: »Skolen mangler! Skolen for Livet mangler! Skolen for de nyttige og brugbare Kundskaber mangler! Det er denne Røst, som vi ville lade udgaa til Landets Fader«.

Da de National-Liberale var kommet til Magten, kom der da ogsaa — i Madvigs Skolelov — den vigtige Bestemmelse, at Realister kunde optages i særlige Klasser (S. 258), og noget senere oprettedes, som nævnt, en »højere Realeksamen«.

Denne Realundervisning benyttedes ganske vist meget lidt i Aalborg i de første Aar, og Børnene blev taget ud efter Konfirmationen. Først 1860 tog de første Realeksamen her (4).

Men faktisk var ved denne Bestemmelse Borgerskolen, Realskolen, ind-
draget i Latinskolen, — i Aalborg som andetsteds. Den lærde Skole havde ikke
længere kun Universitetet til Maal.

Johannes Forchhammer

Af en helt anden Type end Bogormene Tregder og Lund var JOHANNES
FORCHHAMMER¹⁷).

I Klassen i Metropolitanskolen var hans Plads beskedent, han udviklede sig
langsomt og var ikke videre flittig, og ogsaa som filologisk Studerende var han
langt fra at overanstrengte sig.

Men han brugte sine Øjne og levede med i Tidens Rørelser.

I 1842 stod han paa Toldboden, »jeg stakkels Skoledreng«, og saa de lykkel-
ligere ældre Venner gaa ombord for at være med paa Studentertoget til
Upsala.

Da han var blevet Student Aaret efter, slog hans Friheds Time, og han
deltog med Begejstring i Studentermøderne i København 1845, Christiania
1852 og Stockholm 1856.

Ogsaa ellers saa han sig om i Verden: ved Rejser i Hertugdømmerne,
Sverige, Norge og en lang Udenlandsrejse til Italien 1852—55.

Sang var hans Glæde. Allerede i Skoletiden var det den, der forenede
ham og hans Kammerater (netop i de Aar var Kvartetsangen kommet fra
Sverige til os); Berggreen var hans Lærer og viste ham Velvilje.

Naturligvis blev han et ivrigt Medlem af Studentersangforeningen, og da
han rejste i Italien, sang Hostrup, han og to andre Kvartetter om Aftenen,
naar de naaede frem.

Ogsaa i det nationale Liv var han med, besøgte Peter Hiort Lorenzen i
Haderslev og Laurids Skau i Sommersted, og det var med Sorg og nogen
Skamfuldhed, han undlod at gaa med som Frivillig i 1848, da han var eneste
Barn, og da hans Fader, der var født i Husum, havde alle sine Slægtninge paa
den anden Side.

Hans ydre Forhold var gode, han tilhørte en Kulturslægt — Faderen var
Professor i Mineralogi — og levede i et lykkeligt Hjem. Da han havde alting
frit i Huset, kunde han bruge sine Penge til Bøger, Klæder, Ferierejser,
Hestevæddeløb; naturligvis havde han aldrig for mange, men i Reglen nok;
af og til ogsaa til gode Venner, der var i Forlegenhed.

Paa Grund af disse ydre Forhold og paa Grund af hans Sind var Livet
let for ham. Meget, der voldte andre Kampe og Vanskeligheder, kendte han

ikke: »Kvindelig Ynde og Skønhed har altid gjort et stærkt, men velgørende Indtryk paa mig, men voldsomme Lidenskaber har jeg ikke havt. Med Demimonden er jeg aldrig kommen i nogen Berøring; jeg tror, jeg tør sige, at hele min Kreds i saa Henseende stod fuldkommen ren«.

Ud fra disse Forudsætninger forstaar man, at Forchhammer havde Betingelser for at skabe Glæde omkring sig.

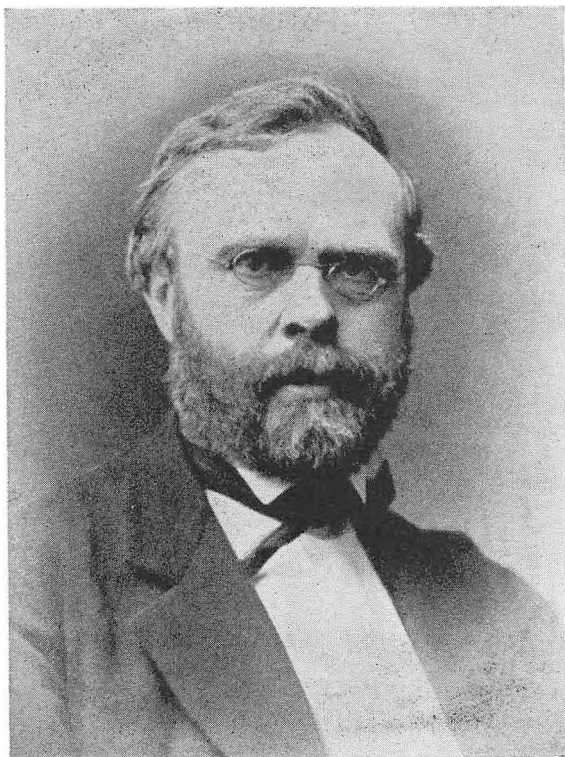
Lund vilde absolut være Videnskabsmand, Tregder vilde helst være det; Forchhammer var fra Begyndelsen klar over, at han vilde være Skolemand.

Da han havde taget filologisk Embedseksamen 1844 (med Udmærkelse; 1852 disputerede han for Doktorgraden), fastslog han: »Du er for meget Selskabsmand, for lidt Bogorm, for meget et let Hoved, for lidt grundig til ret at egne dig til Videnskabsmand«. Desuden tiltalte Skolevirksomheden ham meget, og da han havde faaet Timer hos *Martin Hammerich* paa Borgerdydskolen, Christianshavn, konstaterede han med Glæde: »Jeg føler mig tilfreds, jeg kunde sige hjemme mellem mine Disciple«.

Her var Forchhammer saa flere Aar. Han satte Pris paa sin Bestyrer og stod sig godt med sine Elever. »Mange af mine ældre Disciple blev senere mine kære Venner«.

Først i 1859 forlod han Skolen, idet han — 32 Aar gammel — beskikkedes til Overlærer ved Aalborg Katedralskole.

»Vi (F. var lige blevet gift) bestemte os for Stueetagen hos Vinhandler Weile ved Østeraa, i samme Hus, hvor Ovesen boede paa første Sal og Juel paa Kvisten. Dagligstuen havde en Huk med et Vindue, der vendte mod

Johannes Forchhammer.

Nord, hvorfra vi havde Udsigt ned ad Aaen til Limfjorden og de yderste Huse i Nørre Sundby. Ogsaa Kong Hanses Gaard kunde vi se herfra«.

Ligesom den unge Forchhammer saaledes valgte sin Bolig i Byens Hjerter, saaledes var han ogsaa snart — fuld af Iver og Ideer — midt inde i dens Liv.

»Aalborg var ved min Ankomst en død By, det Røre, som efter 1848 bredte sig ud over Danmark, var ligesom ikke naaet derhen. Aalborg Stiftstidende under Bernhard Rées Styrelse var eneraadende og repræsenterede en materiel Livsanskuelse uden alt højere Sving. I Politiken stod den ganske paa Helstatens forældede Standpunkt. Selv var jeg Skandinav og Eiderdansk, arbejdede ærligt for disse Anskuelser og for at føre lidt mere aandeligt Liv ind i disse Forhold og vække højere Interesser. I saa Henseende havde jeg en god Allieret i *Ovesen*. Kampen drejede sig straks om Valgene til Byraadet. Her gik *Ovesen* i Spidsen, og vor Sejr besegledes derved, at *Ovesen* uafbrudt har haft Sæde siden.

Det gjaldt især om at bryde Rées Enevælde ved at skabe en Modvægt i en ny Avis. Saaledes stiftedes i Sommeren 1861 Aalborgposten, og som Redaktør antoges *H. P. Barfod**), en Brodersøn af Fr. Barfod, et religiøst og poetisk Menneske og — for god i en vis Forstand til at være Redaktør — varm for alt ædelt og godt, men ikke skikket til Polemik.

Jeg talte dengang gerne og let, ogsaa offentligt, var i flere Aar Taler ved Grundlovsfester og lignende Lejligheder, og kom saaledes paa en Maade til at blive Fører for hele den politiske Retning, som Aalborgposten repræsenterede«.

I 1866 blev Forchhammer da ogsaa opstillet af de Nationalliberale til Landstingsvalget, det første efter den reviderede Grundlov, og valgtes.

Forchhammers store Virksomhed udadtil svækkede ikke hans Interesse for Skolen.

»Med mine Disciple i Borgerdydskolen havde jeg altid staaet mig godt, og med mange var jeg senere traadt i virkeligt Venskabsforhold. Vi var omtrent Jævnaaldrende. Anderledes blev det, da jeg kom til Aalborg, der var en betydelig Aldersforskel .... Dog var der flere, til hvem jeg sluttede mig nærmere..., særlig til det Hold, der blev Studenter 1866. *Carl Hansen*, Søn af en Skibsbygger i Frederikshavn, kæmpede med smaa Kaar og et tungt Sind. Jeg havde i flere Aar en haard Kamp i begge Henseender for at holde ham oven Vande. Mer end een Gang var han ved at opgive sig selv. (*Flere andre Elever nævnes*). Da jeg, faa Maaneder efter at dette Hold var dimitteret,

*) Senere Hospitalsforstander i Aalborg.

kom til København som Landstingsmand, fik jeg Lejlighed til at fortsætte det personlige Forhold, vejlede og støtte dem i de første vanskelige Studenteraar . . . Jeg var i de Aar alvorlig christelig bevæget. En Prædiken af Biskop Kierkegaard over Luc. 22.32. »Naar du engang omvender dig, da styrk dine Brødre«, havde gjort et stærkt Indtryk paa mig. Uagtet jeg ikke, paa indre Missions Vis, tør tale om Dag og Time for min Omvendelse, men min Udvikling er foregaaet ganske stilfærdigt, mente jeg dog at turde anvende Ordet, Herren henvendte til Peter, paa mig, og søgte at styrke mine unge Venner ogsaa i denne Retning; med hvad Virkning ved Gud alene. I de følgende Aar førte jeg med disse unge Venner en ikke lille Brevveksling, der ofte kom ind paa det christelige«.

I 1868 skete der en stor Forandring i Forchhammers Stilling, han vendte tilbage til Aalborg som Rektor (efter Lund).

7. Januar 1869 indsattes han af Biskop P. C. Kierkegaard.

Først blev der sunget en Sang, som Forchhammers Ven fra Studenterdagene, *Chr. Richardt*, havde skrevet til Skolen:

Velkommen igen vor Klokke slaar,
Den gamle, som vi kender,
Velkommen igen, mens end et Aar
Sin unge Fakkeltænder,
Velkommen igen til Skolens Gaard,
Fra Hjem, fra Slægt og Venner.

Er Hjemmet kun der, hvor Julens Træ
Med sine Smaalys luer?
Nej Hjemmet er og i Skolens Læ,
I disse Lærestuer,
Hvor Kundskaben tænder Lys paa Træ
Med Sandheds Straalebuer.

Og Venner og Slægt, er de kun der,
Hvor der er Spøg og Latter?
Nej, Venner og Slægt er ogsaa her
Hos gode Kammerater;
Blandt Store og Smaa vi har dem nær,
Her hilse vi dem atter.

Saa sige vi vort Velkommen dem
Og trykke deres Hænder,
Saa bære vi vort Velkommen frem,
Mens Nytaars Ny sig tænder:
Velkommen igen fra Barndoms Hjem
Her hjem til Slægt og Venner!

Efter Biskoppen talte den nye Rektor: om, hvad det er, der gør Lærerens Gerning fra en ensformig, triviel Bestilling til en taknemmelig og glæderig Virksomhed. Det er, at han med Forældrene deler Omsorgen for Børnenes Opdragelse; at han ikke alene har det Hverv at bibringe Børnene Kundskaber, men at han ogsaa har Muligheden og Forpligtelsen til at lægge sit Hjerte i sin Gerning; deri ligger det foryngende i dette Kald, som for Udenforstaaende tager sig saa eensformigt og mekanisk ud¹⁸).

Højtideligheden sluttede med en Sang af Chr. Richardt, der ligesom den første saa helt er i Aalborg Rektorens Aand:

Saa vil vi da øve vort Øje, vor Mund,
Som Fuglen i Luften sin Strube,
Og nytte vor Evne og øge vort Pund,
Og grave i Kundskabens Grube;
Af Slægtens Bedrift
Af Skabningens Skrift
Som Bierne sanke i Kube.

Og gik der et Uvejrs med knusende Magt
Saa vildt over Dannemarks Strande,
Desmer maa vi Ungdommen tage i Agt,
At Grenenes Marv sig kan danne;
Og bede vor Gud
Bevare hvert Skud,
Saa atter det løves om Lande.

Da Forchhammer kom tilbage fra København, ventede der ham en svær Opgave: at faa bekæmpet en for Skolens Aand farlig Tone, der under Rektor Lund var blevet herskende i øverste Klasse, og som der hidtil ikke var skredet ind imod:

»Da jeg efter Sommerferien overtog Skolens Ledelse, kom jeg gennem bekymrede Mødre snart ind i Forholdene, som jeg ved nærmere Undersøgelse fandt temmelig fortvivlede. Af Klassens sex Disciple var egentlig kun to

paalidelige; de fire var ganske uden Tilsyn og førte et frit Ungkarleliv, der gik langt ud over, hvad en Skole kan taale. *Johan Henrik Ahnfeldt*, Søn af Godsejer A. til Rugtved ved Sæby, var et godt Hoved, men doven og temmelig letsindig, kom fra et flot Hjem og levede uden alvorligt Tilsyn. Jeg havde mangen alvorlig Samtale med ham, og jeg tror med Guds Hjælp at have faaet ham paa ret Køl. Han havde trods sin Letsindighed Hjærtet paa rette Sted, og jeg kom til at holde meget af ham. *Marinus Bisgaard* var en Bondesøn fra Øster Skalborg, ikke saa begavet som Ahnfeldt, en noget tungere Natur, men et godt Menneske. Ham var det lettere at faa bort fra de gale Veje, og han har oprigtigt takket mig derfor. *Jacob Schmidt*, Søn af en Prokurator i Hjørring, kom vist ikke fra et godt Hjem og var ikke god at paavirke. Jeg tør ikke haabe at have faaet ham bort fra et daarligt Liv; men han opførte sig dog ordentlig den Tid, han gik i Skolen. Den fjerde, *Frits Haar* (Søn af afdøde Overlæge H.) var et meget godt Hoved, men en haard Hals. Han satte Trods mod alle mine Formaninger og Advarsler. Jeg fik ham fra sine Søstre, der ingen Magt havde over ham, og sat i Huset hos Adjunkt Herskind, men kun nødtvungen bøjede han sig og viste mig den Trods, han kunde. I Paasken tog jeg til København og sikrede mig Ministeriets Billigelse, hvis jeg skulde blive nødt til at vise ham ud af Skolen. Ved min Hjemkomst meddelte jeg ham, hvad jeg havde gjort, og nu først bøjede han sig, saa at der i de sidste Maaneder var en Slags Vaabenstilstand. Men i København fortsatte han, hvor han var blevet afbrudt i Aalborg, gik til Amerika og døde der).

Det var en streng Vinter for mig. Jeg har hverken før eller senere taget Opdragergerningen med den Alvor. Men jeg tør haabe, der var nogen Vel-signelse derved«.

Efter denne Tid mødte der ikke Forchhammer nogen Vanskelighed fra Elevernes Side.

Men hans Aalborg Tid derefter blev kun kort.

I 1872 trak Rektor Listov sig tilbage fra Herlufsholm, og Hall ønskede Forchhammer til hans Efterfølger. »Styrelsen af en Opdragelsesanstalt havde altid havt noget tillokkende for mig. Efter det Forhold, hvori jeg i Aalborg var kommen til mine Disciple og vedblev at staa til dem, efter at de vare blevne Studenter, troede jeg, at jeg særlig passede et saadant Sted. De store Vanskeligheder ligeoverfor Disciple paa en Opdragelsesanstalt saa eller anede jeg ikke. Mere betænkelig var jeg ved Forholdet til Lærerne. Det var ingen Hemmelighed, at Listov i saa Henseende havde havt store Vanskeligheder. Men ogsaa i det Punkt havde jeg maaske altfor gode Tanker om mig selv — og dog havde jeg fra de sidste Aar i Aalborg lidt Erfaring om, at Lærerne

kan være et vanskeligt Folkefærd for en Rektor*). I det hele havde jeg den Frejdighed og det Mod, der hører til at tage fat paa en stor Opgave. Herlufsholm drog mig stærkt. Det blev ingen lang eller haard Kamp«.

Men hans Virksomhed paa Herlufsholm blev en Skuffelse. Fra Begyndelsen fik han tre af de betydende Lærere imod sig, Striden var ret aabenlys, og de gamle Disciple (Herlovianersamfundet) demonstrerede tydeligt deres Standpunkt i mod Rektoren. Den glade Student fra København, den lykkelige Skolemand fra Aalborg var ikke mere. »Ofte var jeg Fortvivlelsen nær. Havde jeg vidst, hvad jeg gik ind til, havde jeg næppe turdet paatage mig det«.

Man overraskes over, at et Menneske kan reussere saa godt et Sted, og møde saa megen Modstand et andet, selv om meget selvfølgelig ligger i de forskellige ydre Forhold. Forchhammer nævner selv en Del af Grunden: »Om jeg havde den Varsomhed, der unnlader at løbe sig en Staver i Livet, og den Udholdenhed, der overvinder Vanskeligheder, er et Spørgsmaal. En vis formløs Gemytlighed, som jeg havde bevaret fra mine bevægede Studenterdage, var næppe heller ganske paa sin Plads for en Rektor«.

En anden Del af Forklaringen har man maaske i, at Forchhammer aldrig før, i København eller Aalborg, havde haft Vanskeligheder, ydre eller indre, af nogen Betydning at kæmpe imod, tilsyneladende en Aladdin-Natur, for hvem alt gik selvfølgeligt og let. Saa kom paa Herlufsholm de ydre Vanskeligheder, han kunde ikke overvinde dem, og dermed de indre, som han ikke var opøvet i at bekæmpe.

Tillige synes man i hans Domme om Lærerne at mærke en noget skarpere kritisk Indstilling end heldigt er overfor Mennesker, man skal arbejde sammen med.

Men hans Aalborgtid var en lykkelig Tid for ham, og hans Rektoraar en lykkelig Tid for Skolen; slikt er vel altid gensidigt.

Han fandt Tid til omfattende Virksomhed udadtil: som kommunal Politiker, Landstingsmand, Foredragsholder og Forfatter til adskillige populærvidenskabelige Skrifter, spændende fra »Nøglen til det etruskiske Sprog« til »Gustav IV Adolph og den finske Krig«. Men sine bedste Tanker og sin bedste Kraft ofrede han Skolen.

Han var en dygtig Lærer, en god Administrator, en livlig, for Tidens aandelige Strømninger interesseret Aand; men mest maa han mindes for hans Interesse for Disciplenes Ve og Vel. Da han blev indsat, sagde han jo: »Læreren har ikke alene det Hverv at bibringe Børnene Kundskaber, men ogsaa . . . For-

---

*) Et andet Sted siger F.: »Ogsaa mod mig kunde Ankjær være ubehagelig nok, og jeg skiltes ikke fra ham med venlige Følelser«.

pligtelse til at lægge sit Hjærte i sin Gerning«. Og selv gennem alle Skuffelserne paa Herlufsholm bevarede han, er der sagt, »en Hjærtets forstaaende Kærlighed til Ungdommen«. Ved dette Hjærtelag, om end af mindre Intensitet, fortsætter han smukt Linien fra Bjørn Glædrup og Emmanuel Tauber ved Aalborg Skole.

Halls Skolelov

Der var megen Modstand mod Madvigs Skoleordning. Eleverne blev overanstrengt, sagde man, grundig Uddannelse i baade klassiske Sprog og Matematik oversteg deres Kræfter.

Denne Kritik blev understøttet af Tidens Udvikling. I 1860'erne havde den danske Industri haft gode Kaar, og i 1870'erne falder Industrialismens Genembrud, og Udviklingen fortsættes stærkt, saaledes at Antallet af Industriarbejdere stiger fra 30,000 i 1872 til 180,000 i 1897.

I 1829 var Polyteknisk Læreanstalt blevet oprettet, men den højere Skole havde hidtil ikke specielt forberedt til den.

1. April 1871 skete der det vigtige, at Hall fik gennemført en Tvedeling af den højere Skole. Madvigs »baade-og Skole« blev til Halls »enten-eller Skole«, man kunde blive sproglig eller matematisk-naturvidenskabelig Student.

En ny Breche var skudt i Kulturskolens Mur.

Skolens to nederste Klasser blev nedlagt. Disciplene blev altsaa optaget i 12 Aars Alderen, og der var 6 eetaarige Klasser.

I I. og II. gik »Studerende« og »Realister«, der blev undervist sammen, undtagen at de første havde Latin, de sidste Engelsk.

I III. (14 Aars Alderen) skete der en ny Spaltning, idet »de Studerende« deltes i »Sproglige«, der fik Græsk, og Matematikere, der fik Fysik. IV. afsluttedes med Præliminæreksamen (for Realisterne) og IV. Klasses Hovedeksamen (for de »Studerende«), der gav samme Rettigheder. I V. opgav de Sproglige helt Matematik og Matematikerne helt Latinen, og i V.—VI. havde de første saa Særfagene Latin og Græsk (13 Timer), de sidste Matematik og Fysik (14 Timer).

Det talmæssige Forhold mellem de to Faggrupper var ikke væsentligt forrykket: de klassiske Sprog fik 16,6 % af samtlige Timer mod før 20,7, og Matematik-Naturvidenskaber 30,6 % mod før 28,7. Men det revolutionerende ligger altsaa i, at man nu kunde blive Student paa et andet Grundlag end det klassisk-sproglige, der gerne skulde være humanistisk.

Nu var »Inhumanismens Indbrud i den lærde Skole« sket, sagde en Modstander (V. Pingel).

Ved Metropolitanskolen, i Sorø, Odense og Aarhus skulde den matematiske Linie straks oprettes, og ved de andre Statsskoler, naar Betingelsernem. H. t. Discipeltal og økonomiske Forhold var tilstede.

Kampen for og imod denne nye Form for akademisk Dannelse bliver selv sagt noget af det, der præger Skolen i de kommende Aar.

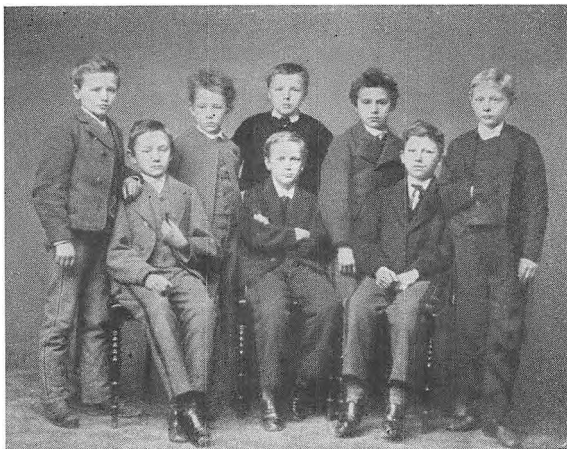
Det, der optog det danske Folk i de følgende Aar, var jo dels Kampen om Provisorierne, om »Folket«, om Bonden og Smaaborgeren, eller den akademiske Embedsstand og de ved Penge og Hartkorn begunstigede skulde styre Staten; dels den skærpede Kamp mellem Tro og Viden; var Forskningen fri? havde den en ubetinget Ret til at undersøge alt, Berettigelsen ved enhver Autoritet, enhver Tradition? eller var Kristendommen, den aabenbarede Religion, Biblen, hellig og ukrænkelig?

Halls Skole er helt farveløs, for saa vidt der i Loven intet staar om, i hvilke Ideers Tjeneste Skolen staar, hvilke Idealder den skal stræbe imod. Vi kan ogsaa sige, at den ingensinde direkte tog Del i den standende politiske og religiøse Strid, men indirekte...?

D. H. Bøggild

Ogsaa under Forchhammers Efterfølger P. K. Blichert (1828—94) stod Skolen i Flor.

Han havde haft en noget trang Barn-dom og maatte kæmpe sig frem i sin

Latinskoledrenge fra c. 1872.

P. H. Blichert.

D. H. Bøggild.

Ungdom. Hans Elever mindedes ham som en saare myndig Mand, en *Jupiter Tonans*, for hvis *quos ego!* alle bævede. Og de mindedes ham som en glimrende Lærer.

Han befandt sig godt heroppe, særlig var han henrykt for de jyske Drengene, som rigtig var Stof for ham at arbejde med. Men efter kun 3 Aars Ophold forflyttedes han til Roskilde (1875), hans gamle By, hvortil saa mange Minder var knyttet for ham. Han var kommet hertil, anset for sin pædagogiske Virksomhed i Slesvig og Roskilde, og hans 3 Aar i Aalborg kunde kun øge denne Anseelse.

Da Overlærer i Horsens, DAVID HORNSYLD BØGGILD*) en Sommerdag

i 1875 rejste nordpaa, var han opfyldt af Glæde over, at han havde naaet det Maal, han havde sat sig lige fra sin Ungdom. »Nu skal jeg til at lede den Skole«, tænkte han, »hvor jeg følte mig saa lykkelig, at jeg med Sorg forlod Skolen for at gaa til Universitetet. Maatte jeg nu kunne arbejde saaledes, at Børnenes og de unge Menneskers Skolegang kan blive til Gavn og Velsignelse for dem, og saaledes at Aalborg Katedralskoles ansete Navn under mig maa blive hævdet«. Dette Ønske og dette Maal fyldte hele hans Sjæl¹⁹).

Skolen skal nok følge med Tiden, mener han, men dog saaledes, at den ikke lempes sig efter vrang Opfattelser af Menneskets Livsopgave og Forhold til Natur og Skaber, som til en Tid kan være gængse. Skolen maa modarbejde den materialistiske Jagen efter Penge, Midlet til Livsnydelse, *virtus post nummos***). »Tildels i Modsætning til denne Retning,« siger han, »staar den

*) F. 1829 i Aalborg. Søn af Købmand L. P. B. sst. Student 1848, cand. philol. 1855.

**) Først Penge, saa Dyd.

saakaldte frie Tankes Tilhængere, der overvurdere Menneskets Evner og kun erkende for sandt, hvad den menneskelige Aand forstaar og videnskabelig kan godtgøre; de synes vel at have noget ideelt for Øje i deres Stræben og Forsken, men Resultatet bliver dog ikke væsentlig forskelligt fra den materialistiske Retnings; alt, ogsaa den menneskelige Aand, bliver dog Dele af Naturen, af den evige Materie; Moral og Religion faar deres Banesaar; Mennesket bliver kun en fuldkomnere udviklet Abe. Overfor slige vildfarende, fordærvelige Standpunkter skulde Skolen give de unge et Værn.«

Modvægten skulde være Kristendommen:

I Jesu Navn

Bør al vor Gerning ske,

Om den skal vorde os til Held og Gavn.

»Kristendommen er den store stiltiende Forudsætning, der bærer det hele«, gennem den kan Renhed i Sind og Sæder bevares hos Ungdommen.

Skolen har altsaa gennem Rektorens Udtalelser i saa utvetydige Ord som muligt taget Stilling i den standende Strid mellem Tro og Viden, for Kristendommen som Livsmagt og Autoritet, mod den frie Forskning, som han regner for lige saa skadelig som det materialistiske Livssyn.

For at opnaa det, Skolen vil, maa den stundom gribe til Revselse, og, tilføjer Bøggild, »heller ikke jeg skal undlade i saa Henseende at opfylde min Pligt« (og Synderne, der var inde med Karakterbogen om Lørdagen, kendte da ogsaa Spanskrørets Plads bag Skabet og erfarede hans Forkærlighed for Bagsiden af Laar og Skinneben).

»Men«, fortsætter han, »i Reglen lykkes det os dog ved lempeligere Midler at lede vore Disciple paa rette Vej... Jeg tror, at Kærlighed, i dette Forhold som overalt, er den Magt, der udretter mest. Hvis det lykkes os at bringe Disciplene til at elske Skolen og det Arbejde, de i den ere sysselsatte med, til at holde af deres Lærere, fordi de fornemme, at Lærerne elske dem og gerne vil føre dem frem til alt, hvad der er dem godt og tjenligt, saa naas Maalet bedst. Venlig Paamindelse og kærlig Advarsel vil da frugte mere, end idel Strængthed og Tugtelse«.

Der er Grund til at tro, at dette ikke kun er blevet skønne Teorier, men at Bøggild har haft Sind til at gennemføre dem.

Derfor holdt Eleverne ogsaa af ham. De mindedes ham, som han sad foran Katederet og »tydede« Horats' Oder, og det var, som hans Brilleglas funkledede af Glæde over Udtrykkenes Skønhed. De mindedes ham som den milde og

humane Mand; der var en egen Godhed, Varme og Glæde over hele hans Væsen, som gjorde godt²⁰).

Men at gennemsyre Skolen med denne humane Medfølelse, er vist ikke lykkedes ham. Der var mellem Lærerne stærke, stive Naturer, som var af en helt anden Slags, og Lærerpersonalet manglede den Ligesindethed, den Fællesfølelse, trods Forskellighed, der er Forudsætningen. »Vi har kunnet fejre her i den aller sidste Tid 3 Jubilæer, Dahlenborg, Wulff og Winde har været her i 25 Aar; det er imidlertid gaaet ganske upaataalt hen . . . Desværre er jo Stemningen her saaledes, at man ikke faar Lyst til slige Fester, den fulde Harmoni mangler«, skrev Ovesen 15. Okt. 1883 (til Forchhammer). Det tyder paa en vis sur Luft i Lærerværelset. I Brevene kommer Ovesen ogsaa med maliciøse Bemærkninger om Bøggild, han regner ham for naiv, hvorefter i hvert Fald fremgaar, at han ikke staar venlig overfor ham.

Bøggild var en forsigtig, konservativ Mand, loyal overfor det bestaaende og stærkt grebet af Kristendommen. I sine Taler var han ordrig og noget pastoral. Men han havde Gnisten; han saa noget stort i sin Gerning, havde et stort Maal at arbejde hen imod: ud fra sit varme, kærlige Sind at skaffe den ham betroede Ungdom gode Arbejdsvilkaar nu og Livsværdier for Fremtiden.

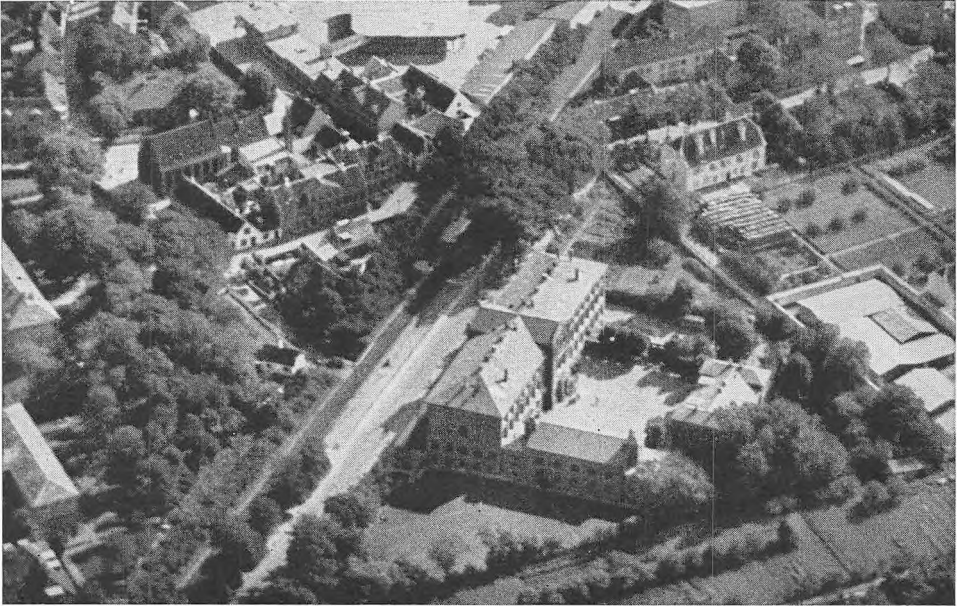
Det Ønske, han nærede, da han rejste op til sin Fødeby, »saa han levede deri med hele sin Sjæl« (hans eget Udtryk) — at han kunde bidrage sit til, at Aalborg Ungdommens Skolegang kunde blive til Gavn og Velsignelse for dem, og at Aalborg Katedralskoles Navn ikke maatte blive mindre anset — fik han opfyldt gennem de 12 Aar, han stod for Skolen (1875—87).

Skolen i Saxogade

Godt 20 Aar efter at man var flyttet ind i Jomfru Anegade, var Skolen der overfyldt, og Klagerne blev stadig stærkere.

Juli 1881 skrev Rektor Bøggild til Ministeriet og tilraadede en helt ny Skolebygning: Vinduerne i den gamle vendte mod Gaden, saa Undervisningen i høj Grad forstyrredes af Støj, Luften i Klasserne var daarlig, fra de nærliggende Fabriker kom der Røg og Støv, Legepladsen fyldtes ved 3 Vinde med Kulrøg, Grunden var fugtig og usund, befængt med Svamp.

I November s. A. delegerede Ministeriet Rektoren, Bygningsinsp. *Walther* og Kontorchef *Asmussen* til at forhandle med Byraadet om Plads til en ny Skole, idet en Forudsætning for, at det blev til noget, var, at Kommunen vilde overlade Staten en Grund billigt eller gratis. Kommunen tilbød først en Bygge-

Nord.

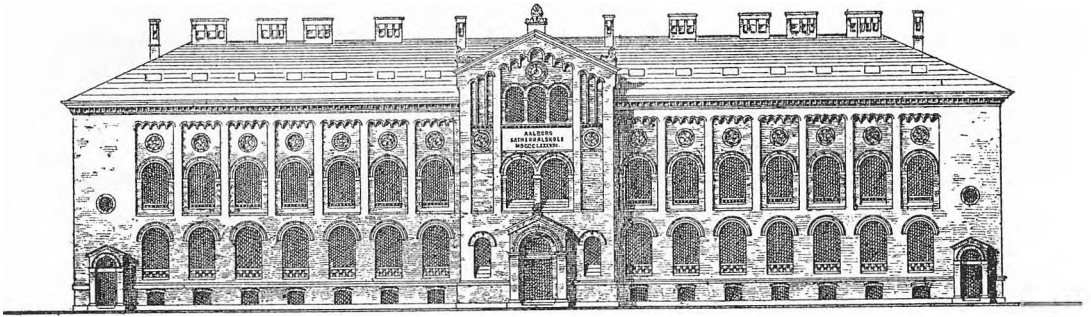
Skolen i Luftbillede (ca. 1930).

grund i »Kæret«, lige Vest for det militære Anlæg, men Tilbudet blev ikke modtaget, da Grunden var sumpet og ved Tøbrud i den Grad omflydt — siger Ovesen —, at man i Marts maatte bogstavelig sejle for at komme dertil. Skolens Repræsentanter vilde helst have en Grund syd for Kilden ved Hobro Landevej, Muld- og Kalkjord og smukt beliggende. Men den syntes Byen ikke, de vilde overlade. Interessen samlede sig saa om en Grund vest for Byen, mellem Kirkegaarden og Ladegaarden, *Sennepshaven* kaldet, og endnu samme Maaned meddelte Ministeriet, at man gik ind paa Bygningen af Skolen her, hvis Rigsdagen gav sin Tilslutning.

Men det var Provisorietiden, og Folketinget sagde helst nej, naar Ministeriet havde sagt ja.

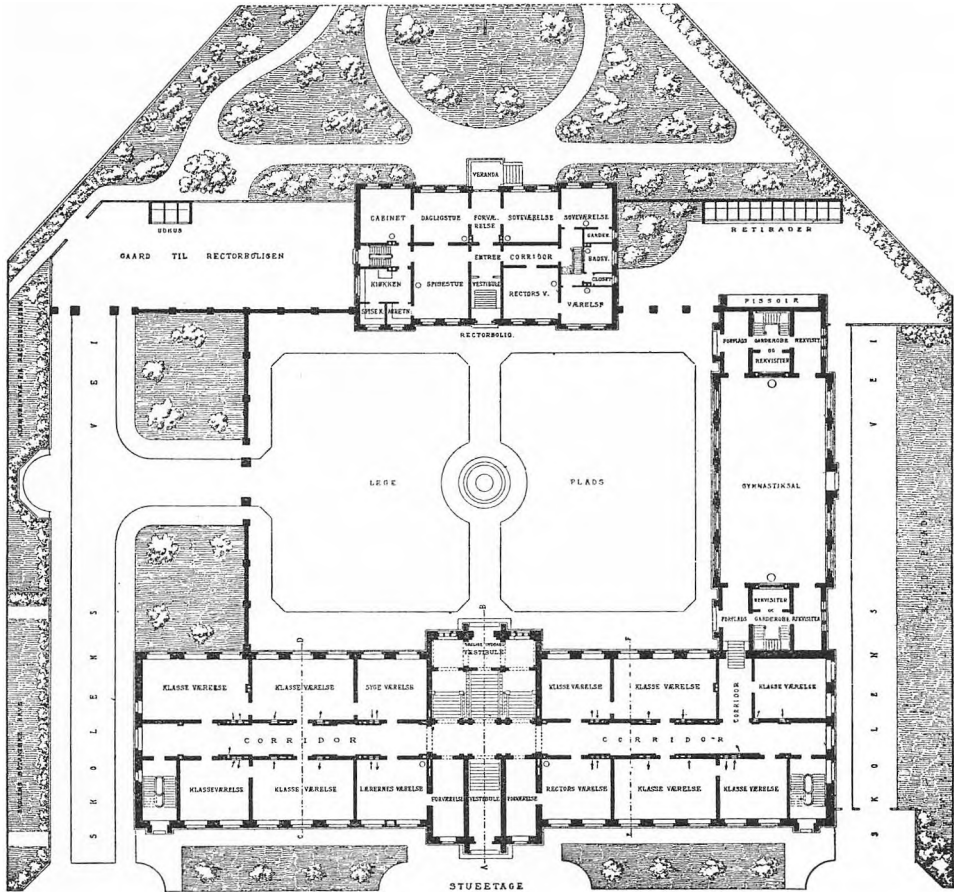
Ved Begyndelsen af Skoleaaret 1885—86 maatte man tage Rektorlejligheden (Stueetagen) i Brug til Klasser. Elevtallet var nu 160, mod 76, da man flyttede ind (i 1848).

Foraaret 1886 indsendte Bøggild en ny Skrivelse; til de gamle Klager føjede han følgende: de nye Klasseværelser i Stuen var endnu lavere end de andre, Støjen fra Gaden var dør endnu værre, de kunde ikke udluftes, uden at man generede Gadens Færdsel, Sygeværelset var saaledes, at det var mest skikket til at fremkalde Sygdom, Gymnastiksalen havde muggen og fugtig

HØVEDFACADE

AALBORG KATHEDRALSKOLE

Luft, saa det var temmelig utvivlsomt, at Gymnastikken dér ikke befordrede Sundheden.

Saa skete der endelig noget.

Samme Maaned (Marts) meddelte Ministeriet, at det vilde søge Bemyndigelse (2: Kongens Underskrift uden om Rigsdagen) til at begynde Opførelsen af den nye Skolebygning 1886—87, og 30. Marts købtes c. 2 Tønder Land af Sennepshaven af Kommunen for 3,500 Kr.

Et Udkast af Bygningsinspektør *Walther* blev antaget, og Muremester *Frohne* fik Bygningen i Entreprise.

I de følgende Aar opførtes saa den store nye Skole (med Inventar kom den paa Kr. 322,920).

3. Okt. 1889 indviedes den i Skolens Festsal. I sin Tale takkede Rektoren Kommunen og Ministeriet »men først og sidst maa vi takke Hans Majestæt Kongen, som gav sin Sanktion til Skolens Opførelse«. Om Rigsdagen blev der af gode Grunde ikke sagt et Ord.

Arealet var 8000 □ Alen i de 3 Etager, 5—6 Gange saa stort som i den Skole, man rykkede ind i 1848, 8 Gange saa stort som i Klosteret.

Dermed havde Aalborg en af Landets bedste Gymnasieskolebygninger. Hvor fremsynet og storslaaet den er bygget, kan ses af, at den — trods stadig større Krav til Faglokaler — uden større Vanskelighed kan rumme Skolens nuværende 530 Elever, 3—4 Gange saa mange som i 1889.

E. Ankjær

Da Skolen indviedes d. 3. Oktober 1889, og *Charles Gandrups* Ord og *Jastraus* Musik for første Gang lød:

Nye Hjem for Aandens unge Stræben,
Skønne Bo for Slægters friske Vaar!
Med den første Hilsens glade Jubel
Sangen gennem dine Sale gaar . . .

stod ikke Rektor Bøggild, hvis Værk Skolen var, paa Talerstolen, men den nye Rektor, EMIL ANKJÆR (1834—1919)*).

Han var i Danevirkedagene 1864 kommet til Aalborg som Adjunkt, og det viste sig hurtigt, at han var en dygtig, men ikke helt nem Lærer²¹).

Forchhammer skriver om ham: »Ankjær er en kundskabsrig Mand og dygtig Lærer, men kritisk anlagt og underlig indædt bitter og saarende i sine Udtalelser,

*) Født 1834 i Viborg, Søn af Guldsmed A. Student i Horsens, cand. philol. 1863.

en vanskelig Lærer for en Rektor. Det rev ogsaa snart helt ud mellem ham og Rektor Lund, der stod uden en eneste Ven og Forbundsfælle mellem Lærerne . . . Ogsaa mod mig kunde Ankjær være ubehagelig nok, og jeg skiltes ikke fra ham med venlige Følelser«.

Ogsaa under Bøggild var han en vanskelig Mand og et Splittelsens Tegn. Da de to nederste Klasser efter Halls Skolelov ophævedes, oprettede han og *Herskind* en Forberedelsesskole, der fik Lokale i den gamle Skole i Klosteret. Den gik daarligt til at begynde med, han og *Herskind* karambolerede, Ankjær blev Eneejer og drev Skolen videre med et udpræget, ogsaa forretningsmæssigt Talent; de to stejle Naturer forligtes aldrig, og Splittelsen gik dybt ned blandt Lærerne, med særlig *Dahlenborg* som Ankjærs Adjutant, og voldte megen Bryderi.

Det havde været lettere for ham, hvis han var blevet Rektor ved en anden Skole, at udvikle det elskværdige og charmerende, der ogsaa laa i hans Karakter; nu gjorde man den Fejl at gøre ham til Leder ved den Skole, hvor han i Forvejen stod med udprægede Fjender og Venner indenfor Lærerkorpset.

Det maa formodes, at Ansvarer har hævet ham noget over *Kiv* og *Kævl*, *Alder* har vel ogsaa mildnet ham en Del, men stadig kunde han mærke sig en tilfældig Ytring og gemme den Aarevis, for saa at benytte den mod vedkommende, der saa som Regel ikke anede, hvad der sigtedes til.

Engang kom han et Stykke ind i Timen forbi en Klasse, der manglede Lærer. Paa Spørgsmaalet hvem? svarede Børnene: Hr. *Rasmussen*. Da Ankjær hørte det som Hr. *Asmussen*, bebrejdede han denne, at han var kommet for sent. *Asmussen* svarede — delvis paa Grund af sin gode Samvittighed — hidsigt, og det kom til et voldsomt Sammenstød. Dette førte til, at *Asmussen* i samtlige Læreres Paahør maatte gøre Rektor en Undskyldning. Ved næste Aars Timeplan var *Asmussens* Timer indskrænket til de minimale 24. *Asmussen* bemærkede ved et Lærermøde, at der nok var Forbindelse mellem de to Ting. Da en Ankjær velsindet Lærer bagefter ytrede, at det vel ikke var Tilfældet, svarede Ankjær: »Jo, da det lader til, at Adj. *Asmussen* og jeg ikke kan arbejde sammen, er det bedst, vi ses saa lidt som muligt.«

At Lærerpersonalet var meget lidt enigt, havde han vist ikke noget imod, han gjorde intet for at udjævne Stridigheder, foretrak tværtimod at have Kollegiet delt i fjendtlige Lejre.

Endnu fjærnere end Forholdet til Lærerne var Forholdet til Børnene. Hvis man gik op ad Trappen i Rektorboligen, var det, som man skred op mod en højere Verden.

Paa Grund af denne Fjærnhed og hans myndige Væsen stod der stærk Respekt, af og til ogsaa Frygt, omkring ham. Naar hans Skridt hørtes paa lang Afstand, blev selv Herrerne i VI stille som Mus, og selv en Menneskealder derefter kunde en og anden vaagne op badet i Sved — han havde drømt, at han var oppe i gammel Lektie i Græsk hos Rektor.

Spanskrøret bag Skabet blev afskaffet. I Stedet havde Ankjær den Metode, at han tog Synderen i Haaret ved Tindingen og rykkede opad; den ulykkelige fulgte med for at formindske Pinen, og naar han stod helt oppe paa Tærne, faldt Lussingen.

Men som disciplinært Middel brugte han hellere skarpe, undertiden haarde Bemærkninger, der faldt med endnu større Vægt end Lussingen.

En Klasse, der i Aarets Løb havde været meget urolig hos en disciplinært set umulig Lærer, omtalte Ankjær offentlig ved Translokationen som: »Denne B a n d e, der har fordrevet en dygtig Lærer«.

En meget doven Dreng, P. T., var oppe til 4. Klasses Hovedeksamen. Han skulde have 55 Points for at bestaa, han fik alt ialt $\frac{1}{3}$. Ved Translokationen omtalte Rektor dette humoristiske Resultat med en egen Dvælen, og hele Aalborg lo.

For Gymnastik og Sport nærede han liden Interesse, men engang havde en af Skolens yngre Lærere dog bevæget ham til at udsætte to Præmier for Cricket. De to Vindere hørte just ikke til Skolens flittigste Elever, og det gav ham Anledning til efter Lørdagssangen at sige: »Og saa har jeg den Ære at uddele to Præmier for Cricket — til Skolens største Døgenigter, nemlig N. N. og M. M.. Træd frem foran Forsamlingen og modtag Præmien.«

Det var strengt forbudt at ryge paa Gaden og at gaa med Stok. Men i en Sommerferie, da der altsaa var Fred og ingen Fare, promenerede en ung Mand paa Vesterbro, nydende de to forbudte Artikler, og just som han svinger glad med Stokken og tager et inderligt Sug af Cigaren, dukker Rektor op. Den unge Mand hilser ærbødigt, idet han søger at skjule Cigaren. Der var 14 Dage igen af Ferien, og han haabede jo paa, at hans Brøde skulde tilgives ham p. Gr. a. de formildende Omstændigheder. 19. August oprinder, Skolen samles, Rektoren byder Velkommen i en Tale og slutter: »Det har gjort mig meget ondt nu i Ferien at se, at en af Skolens ellers flinke Elever, Olufsen, har opført sig paa en i høj Grad usømmelig Maade og overtraadt Skolens Reglement. Hvis dette gentager sig, vil Straffen ikke udeblive, da Skolen ej kan have slige Elever.« — Dér stod Drengen med alle Lærernes og Børnenes Blik paa sig.

Engang var flere Disciple — mod Reglementet — gaaet paa Restauration

(Pingels paa Algade). Ved Afslutningen før Jul, hvor jo Skolens Stipendier uddeles, hed det saa om Overtræderne af Skolens Regler: »Af Nissens Legat, N. N. skulde have haft 100 Kr., faar 50; M. M. skulde have haft 10 Kr., faar 5, o. s. v.«.

Engang senere traf han atter en af de større Elever rygende paa Gaden, en dygtig, begavet, ung Mand, og saa fattig, at han kun kunde klare sig, ved at en Familie lod ham bo gratis hos sig. Ved Begyndelsen af næste Græsktime gik Ankjær op til Tavlen og skrev langsomt og omstændeligt et Regnestykke op paa Tavlen: » $10000 : 6 = 1667$ «.

I den underlige Tavshed, som der blev, vendte han sig om mod den unge Mand og sagde: »Jeg staar og regner ud, hvor mange Cigarer, du, H., kunde købe for det Stipendium, du nu ikke faar. Det bliver 1667.« Derpaa gik han over til Lektien.

Reglementet maatte paa alle Punkter overholdes. En Fader havde holdt sin Søn hjemme — uden Skolens Tilladelse — for at fejre Forældrenes Sølvbryllup; Faderen kunde jo ikke straffes, saa straffedes Drengen med $\div 10$ for at udeblive fra Skolen uden Tilladelse.

Rektor Ankjær var en meget konservativ Mand. Han optraadte aldrig offentlig, men han undlod da at sende Aarsberetning og Eksamensresultat til Aalborg Amtstidende, skønt han sendte til de andre Blade, indtil Redaktør Thastum (9. Juli 1900) anmodede ham derom. Og da en af Skolens yngre Lærere havde foranstaltet en Indsamling og bekendtgjorde Resultatet i Amtstidende, bebrejdede Ankjær ham dette i hæftige Ord og udbrød i en barsk Tone: »Hvad mener De med at stille os i Gabestok i Amtstidende?«

I den standende Strid om Undervisningens Indhold stod han paa yderste højre Fløj. I de Aar, hvor man drøftede en ny yderliggaaende Reform, mente han, at skulde man have en Reform, maatte det være den, at den nye matematiske Retning blev ophævet og Matematik læst ogsaa i de to øverste Klasser, jævnsides med Latin og Græsk, altsaa en Tilbagevenden til den Madvigske Skoleordning, som han selv var blevet Student under.

Faren var, mente han, at de exakte og reale Videnskaber skulde tiltvinge sig endnu større Herredømme i Skolen. Den lærde Skole skulde ikke først og fremmest være en Forskole for det praktiske Liv, den tilsigter en almenmenneskelig Uddannelse, en harmonisk Udvikling af alle Sjælsevner. Og dertil yder de klassiske Sprog og Litteraturer, Forudsætning og Grundlag for vor egen Kultur, det bedste Stof. — Ankjær er i Virkeligheden den

sidste betydende Repræsentant ved Aalborg Katedral-skole for den gamle Kulturskole.

1871 var jo den matematiske Retning blevet indført ved 4 Skoler, i Jylland kun i Aarhus, hvor Aalborg-Gymnasiaster saa maatte tage hen, om de vilde være Matematikere.

Som det kan forstaas, strittede Ankjær saa længe imod, som han vel kunde, og han fik ogsaa Retningens Indførelse forhalet et Par Aar længere end hans Kollega Gemzøe i Randers.

Endelig fik nogle Forældre Linier gennemtvungen, 1894 begyndte de første Matematikere her, 1896 ansattes den første Lærer, *Niels Christensen*, med fuldstændig Uddannelse i Matematik og Fysik, og 1898 dimitteredes de første »Matematikere« fra Aalborg.

»Ih, Gud forbarme sig, sikke nogen Studenter!« sagde Rektor Ankjær. Men det var ham alligevel en Tilfredsstillelse at se, hvad de unge Mennesker paa denne Linie kunde naa under en dygtig Lærer, Flid og Ihærdighed fandt hans Interesse — ogsaa paa dette for ham fremmede Gebet.

Man kan ogsaa let tænke sig, hvor Ankjær vil være at finde i Tidens standende Strid mellem Autoritet og »Frihed«.

Tidsaanden er, finder han²³), svag og vigende overfor Børnene, de forkæles af Hjemmene, faar deres Ønsker opfyldt i urimeligt Maal, tager sig de Voksnes Friheder.

Hjemmene indser selv Faren her, mener han, men har ikke Mod til at gøre Modstand og er derfor ofte — skønt Modstandere — med til at fremme Tidsaanden.

Før var man for haard, men nu gaar man til den modsatte Yderlighed: man forlanger en alt for stor Frihed for den enkelte, anvender for lidt Tugt og Ave, giver efter for de Unges Selvraadighed og Lyst til at frigøre sig for strammende Baand.

Som Eksempel paa, hvorledes de Unge usurperer de Voksnes Privilegier, nævner han Sportsforeninger. Her har Skoledisciple intet at gøre, de har ikke godt af at omgaas Personer, som kun er bundet sammen med dem ved Interesse for Sporten, og som ikke er Skoledisciplin underkastet.

Her maa Skolen — særlig da Hjemmene saa ofte svigter — virke mod Op-løsningen ved sin Autoritet. Skolen er det første Samfund med egen Ordning, egne Ordensregler og Love, som den unge kommer til at leve i og under. Gennem Lydighed mod Skolens Love skal de opdrages til senere at kunne finde sig til rette i og indordne sig under det store Samfund. Ved at finde sig i disse nødvendige Indskrænkninger lærer de at resignere — som jo ogsaa de

ældre maa. Hvis det ikke sker, faar de ikke den rette Opdragelse for Livet, Skuffelsen vil blive alt for bitter, naar det virkelige Liv kommer med sin Belæring.

Man kan sige, at dette er et noget negativt Program, og man kan sige, at han, naar han realiserede Programmet — blandt andet i Kampen mod Piben og Cricketbolden — var noget smaatskaaren, man kan vel ogsaa sige, at der var nogen Forbindelse mellem disse Principper og hans Selvhersker-Tendenser; men naar man ser, hvorledes Forældrenes Dominans i Hjemmene nu ofte er afløst af Børnenes, ser, hvorledes Børns Krav i Hjemmene om Voksnes Friheder mange Steder paa Grund af Hjemmenes Svaghed realiseres, maa man indrømme, at Ankjær virkelig har haft Blikket aabent for noget, der kunde blive en Fare; og om end vor Tid vel ikke kan billige hans Midler, maa man beundre denne Konsekvens og det Mod, hvormed han stillede sig imod Strømmen.

Paa Aalborg Kirkegaard, mod Syd, tæt ved den vestre Mur, staar der en Gravsten, hvorpaa der læses:

SOPHIE ANKJÆR f. PHISTER*)

f. $0/_{12}$ 1833 † $11/_{10}$ 77

og Børn

KAMMA

f. $2/_{12}$ 1863 † $11/_{3}$ 72

ADAM

f. $11/_{7}$ 1871 † $25/_{3}$ 72

RIGMOR

f. $10/_{2}$ † $5/_{11}$ 77

KIRSTEN

f. $0/_{4}$ 1873 † $20/_{2}$ 86

CHARLOTTE

f. $27/_{2}$ 1869 † $10/_{8}$ 88

og tæt ved en anden Sten, hvorpaa der læses:

JOACHIM LUDVIG PHISTER ANKJÆR

f. $7/_{1}$ 1868 † $14/_{10}$ 91

Rektor

RUDOLF ALBERT EMIL ANKJÆR

f. $27/_{11}$ 1834 † $22/_{6}$ 1919

Her ser man hele Ankjærs sørgelige Skæbne som Familiefader.

En Morgen en Skoledreng (J. C. Jacobsen) gik til Skole, stod Ankjær i Vinduet og vinkede ad ham. Da han kom op, kunde han se, at hans Lærer havde grædt. »Godmorgen, vil du tage et Brev med til Rektor?« Han satte sig og skrev. »Værsgod! Du kan sige til Rektor, det er min Skyld, du

*) Datter af Ludvig Phister og Charlotte Oehlsenschläger.

kommer for sent.« Brevet afleveredes, og snart rygtedes det, at Fru Ankjær var død.

I de følgende Aar saa man ofte Ankjær spadsere med de tre Børn, han havde faaet Lov at beholde. Men ogsaa de døde, alle tre. Tuberkulosen hærgede Familien, skønt Ankjær ofte rejste med sin Familie til Syden. Densidste var Sønnen Ludvig, der blev en dygtig Student; han døde i den nye Rektorbolig. Ved Graven gjorde det et stærkt Indtryk paa de omstaaende, da Ankjær udbrød: »Han var den sidste af seks!«

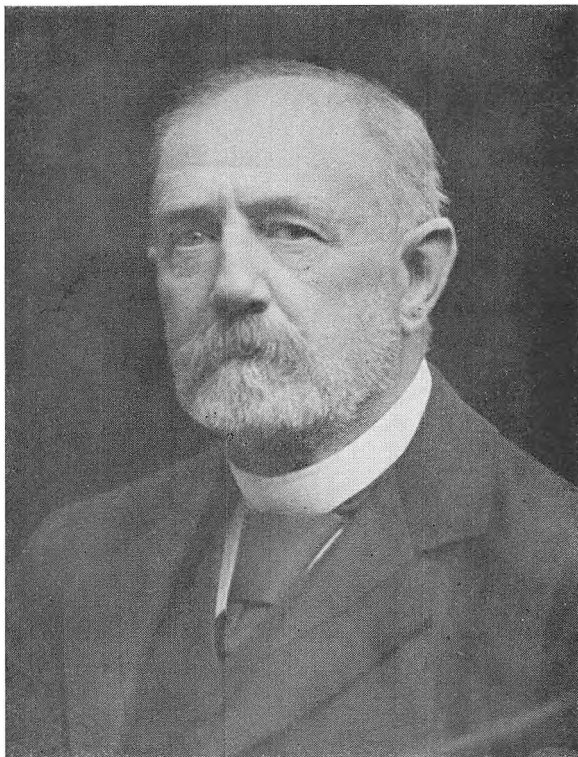
Hvis han ikke havde været en ensom Mand før, blev han det nu.

»Om man i Forvejen vidste, hvad man skal igennem i sit Liv, vilde Livet ikke være til at leve!« udbrød han engang.

Rektor Ankjær var nærmest en lille Mand med en meget rank Ryg, som han gjorde endnu rankere for ikke at blive overset. Han bar Fuldkæg, som helt skjulte Munden, men man kunde alligevel se, at den var fast lukket. Haaret var noget tyndt og redt hen over den skaldede Isse. Ansigtstudtrykket fast og bestemt som Holdningen. Han gik noget langsomt, af og til standsede han, naar han vilde understrege noget for den, han gik med.

Hans økonomiske Forhold var gode. Han var Eneejer af »Adjunktskolen«, som den hed fra før. Skolen, der 1889 fik til Huse i den nye Bygning, i den nordlige Halvdel af Stuen, gav ham en god Indtægt, lige saa meget som Rektorgagen, siger man.

Derved fik han, Grandseigneur som han var, Midler til at føre et stort og

E. Ankjær.

selskabeligt Hus, hvor visselig intet manglede. Engang to af Lærerne arbejdede paa Skolen med Forberedelser til Latinerballet, kom han pludselig over og sagde: »Vil De spise til Middag med? Men De maa tage det, som det kan falde!« Man begyndte med ægte russisk Kaviar, senere Agerhøns og endte med Is og Champagne. Det er ikke i hvert Aarhundrede sligt serveres i pædagogiske Krese.

Han rejste meget, vist hvert Aar, ofte i Julen, og af hvad der betog ham af Kunst skaffede han sig Afbildninger, som han skænkede til Skolen, idet han mente, at dette saaledes at være omgivet af skøn — navnlig klassisk — Kunst, maatte stemme Sindet; han brugte selv Sammenligningen «vi smykker jo ogsaa vore Gudshuse og anse det for rigtigt, at de ved deres Udstyrelse fremkalder skønne og opløftende Indtryk, der kan harmonere med det, der forkyndes i dem». Endnu i Dag er Skolen saaledes præget af ham.

I det ellers ganske ubevægelige Ansigt kunde der undertiden komme et lille humoristisk Glimt, naar han kom med en lunefyldt Bemærkning, som dog vist altid havde et Stænk af Satire.

Da en af Byens Damer spurgte ham, om det var sandt, at han havde 12 Slags Likører, svarede han: »Nej, det er det ikke, Frue, jeg har 14.«

En ung Mand af et kendt spøgefuldt Hold Brødre mødte en Dag op, klædt i Diplomatfrakke (som Rektoren selv) og med høj Hat. Rektoren, der fandt det rigtigt ikke at forstaa Spøgen, udlagde Diplomatfrakken som Pyntelyst, fik den unge Mand ind paa Kontoret, anbragte ham foran et stort Spejl og sagde: »Nu kan du staa her og beundre dig selv — en Time.« Det blev en hel Sportspræstation, men den var altsaa ikke helt frivillig.

Skolens Pedel Christensen — alle Drenges Ven — var om Eftermiddagen en meget optaget Mand som Inkassator m. m. for forskellige Foreninger. Da den inspektionshavende Lærer bad ham om — for Billedernes Skyld — at rulle ned efter Rengøringskonerne, og Pedellen mente, det ikke var hans Arbejde, kom Sagen til Rektors Afgørelse. Efter at han havde hørt Sagen fremsat, sagde han blot: »Hvad er nu det for noget, Christensen? Husk paa, De har ogsaa et Arbejde her paa Skolen!«

Da han havde taget sin Afsked, skrev en af Lærerne til ham, at man havde søgt om Penge til en Grammofon til Sprogundervisning i moderne Sprog, men ikke faaet dem. Ankjær svarede: »Naa, De fik ikke den Varieté-Trompet. Det glæder mig.«

1902 var det klart, at det nye ikke kunde holdes ude. Piger i Skolen! en Strøm af »Realisme« med den planlagte nysproglige Retning! og Aalborg

Skole en konstitutionel Skole, med en Forfatning, der gav Lærerraadet Indflydelse paa vigtige Punkter: Demokrati! Da strøg Rektor Ankjær, den gamle Stridsmand, Flaget for Tidsaanden.

Sine sidste 17 Aar levede han i København, ensomme Aar, nu havde han heller ikke Arbejdet. Først 1919 døde han, 85 Aar gammel.

Til at arbejde med sig havde Rektor Ankjær et gammelt Lærerpersonele (baade i 1888 og i 1901 var Gennemsnitsalderen $47\frac{1}{2}$ Aar; til Sammenligning tjener, at Gennemsnittet 1859 var $36\frac{1}{3}$, 1939 $40\frac{1}{2}$ Aar). Man var uenig om meget, men det var vist næsten alle Lærerne enig med Rektoren om, at Forandringer m. H. t. Undervisningens Indhold og Metode var af det onde. I Slutningen af det 18. Aarhundrede havde Aalborg Skole med Rektor Gottschalck staaet bestemt afvisende overfor det nye, Kulturskolen. Paa samme Maade staaer Aalborg Skole i Slutningen af det 19. med Rektor Ankjær bestemt afvisende overfor det nye, »Realgymnasiet«.

I disse Tiaar, da gammelt og nyt brydes, da den Tid, vi nu lever i, blev til, var Aalborg Katedralskole — under Ankjær i endnu højere Grad end under Bøggild — paa sit Omraade en Konservatismens Højborg, ikke ved direkte Paavirkning, men indirekte ved sin Aand.

Men ellers er det ikke Ligheden med Aalborg Skole 100 Aar tidligere, der falder i Øjnene — tværtimod: dengang var Ledelsen slap, under Rektor Ankjær var den fast. Han var den gamle Tids, Autoritetens, Stridsmand, konsekvent og ægte i sin Overbevisning, vist ikke elsket af mange, men respekteret af alle, for sin Vilje og sin Retfærdighedssans. En markant Personlighed, der helt prægede Skolen — Skolen, det var ham, og han var Skolen.

Hans Fejl, som det vil være overflødigt at nævne, var for en stor Del Tidsalderens; men bag hans barske Væsen var der altsaa noget, som kun faa fik fat paa, men som kunde vinde ham Hjerter, saa en af hans Lærere kan sige: »En ejendommelig Rektor var han, som det var en stor Glæde at arbejde under, det er der for mit Vedkommende ikke Tvivl om«, og noget lignende vil sikkert mange af hans Elever kunne sige.

I Livet havde den store Ulykke ramt ham, den syvfoldige Ulykke omtrent som Jobs, men maaske var det en endnu større Ulykke for ham, at han stod negerende og fjendtlig over for alt det, der havde Fremtiden i sig. Dette — i Forening med hans haarde, stridige Natur — gjorde ham til en ensom Mand. Men Ensomheden kuede ham ikke, med rank Ryg og sammenbidt tog han Kampen op mod de fjendtlige Magter, som han saa i Tidsaanden.

Han vilde en Slægt med Respekt for Autoritet, lydige mod Loven, opøvet ved Flid og maalbevidst Stræben, beriget ved klassisk Aand, som han selv

elskede, en Slægt, der baade forstod at resignere og at kæmpe, det som Livet saa grundigt og saa haardt havde lært ham selv.

Nogle Lærere fra de sidste Tiaar af forrige Aarhundrede

Om *Gusfav Münster* (Lærer 1852—80), skriver Forchhammer: »M. var en tarvelig Lærer, tilbageholden og trykket. Han var og blev Pebersvend«.

Dette er sikkert rigtigt. Men en af hans Elever, der havde særlig Lejlighed til at lære ham at kende, fortæller²³): »Nu nogle Ord om min kære gamle Adjunkt Gustav Münster, hos hvem jeg og flere Disciple boede i Skoletiden. En Type fra Chr. VIII.s Tid, gik altid med høj Hat, stift Silkebind om Halsen med Fadermordere. Gennemkultiveret, inde som faa i fransk og tysk Litteratur. Han var særlig Lærer i Fransk, og den, som vilde, kunde lære glimrende. Men ak! med Disciplinen i Timerne kneb det. Han var for godmodig. Men han, den ugifte, ensomme, hvor var han en vidunderlig Husfader i Hjemmet! Altid oplagt til Samtale, til at fortælle. Eller han sad med sine unge Venner og spillede Skak; en lille L'hombre kunde ogsaa falde af. Hvor han elskede og forkælede os. Vi røg hans Cigarer, drak hans Sauterne og Mælkepunsch, som han ikke sjældent spenderede. — Efter at vi var blevet Studenter, blev han ved at følge os. Hver Gang jeg tænker paa ham, bliver jeg tung om Hjertet, for jeg synes ikke, han fik noget for al sin Kærlighed. Men en Minde-rune er hermed ristet ham«.

Hvor farligt at bygge sin Dom paa et enkelt Vidnesbyrd (som allerede før bemærket)! For Skoledrengen, ikke for Rektoren, er det lykkedes at se »Mennesket bag ved Magisteren«.

Med *Fr. Ovesens* (1853—97) Disciplin var der derimod intet i Vejen. Han kunde være ret original i sin Maade at straffe paa. Hvis en af de nye Elever havde været uopmærksom eller var daarligt forberedt, steg »gamle Ove« smilende, venlig og gravitetisk ned til den ulykkelige intetanende. Men blide Haandbevægelser strøg han Delinkventen over Kinden og sagde: »Du er en

Gustav Münster.

sød lille Dreng, du skal have Chokolade og et Juletræ med en Engel i Toppen.« Drengen blev betuttet, men tryg. Men saa faldt der en aldeles velrettet Lussing med Ordene: »Skidne Unge, stygge Peddersen han er i sit Ansigt; han bliver sgu aldrig Professor! Vorherre død!«

»Du kære Verden, hvilken Lussing han kunde give!« udbryder en Elev. Dog gav han ofte Synderen Valget: »Vil du have Plus paa Kæften eller Minus i Bogen«. (Det første blev vist altid valgt.)

Men derfor elskede Drengene ham ikke mindre. Naar de saa paa hans Ansigt, de markante Træk, den lange, lige Næse, den skarpt skaarne Mund, de dybe Rynker skraat nedad fra Næsefløjene, den faste Hage, syntes de, han var Cato selv; han var jo som Cato Major: streng, men retfærdig.

Hans Fag var Matematik, og hans Undervisning heri staar for flere af hans Elever som fuldenendt mesterlig. Hans hele Færd var uforstyrret rolig, værdig. Han krævede Klassens Opmærksomhed uafbrudt fra Timens første Minut til dens sidste. Hans Undervisning var idealt klar og stringent.

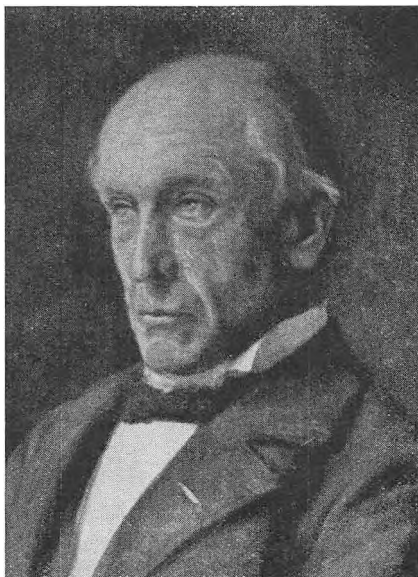
»Ovesen er det største pædagogiske Geni, jeg har kendt,« sagde hans tidligere Elev, Prof. J. L. Heiberg om ham, »den vidunderlige Adjunkt,« siger en anden (J. C. Jacobsen) om ham. »Ovesen var en Lærer af Guds Naade«, det var Rektor Ankjærs Ord om ham, da han tog sin Afsked.

Sit Humør, som havde gjort ham vellidt, bevarede han op gennem Aarene. Da han engang, efter at han havde taget sin Afsked, mødte en af de smaa paa Trappen, sagde han: »God Dag, jeg er den nye Lærer.« Ikke underligt, at den lille studsede, for man plejede da ikke at begynde, naar man var hvidhaaret og rynket.

Ovesen var Skolens Kasserer, og der kendes i hvert Fald eet Tilfælde, hvor han selv betalte Skolepengene for en flink Elev, som han til begges levende Generthed havde maattet rykke for Skolepenge.

Han blev ældgammel, 93 Aar, og døde i Aalborg 1915.

Af et blødere Malm var Ovesens Fagkollega, *Vilh. Winde* (1858—89). Han var

Fr. Ovesen. Efter Jens Viges Maleri.

af en gammel vendsysselsk Proprietærslægt (fra Burholt ved Brønderslev), et prægtigt Menneske, en fin og alvorlig Mand, men sørgelig uskikket til at være Lærer. Han havde vist gode Kundskaber, men var bred og uklar i sin Fremstilling og ganske ude af Stand til at beherske en Klasse. Hans Spørgeform var dunkel: Vi kan ikke opregne...? Svaret skulde være »dem allesammen«, underforstaaet Planeterne. Naar Fru Rektor Forchhammer var syg, generede

Winde.

det hende stærkt, hvis Winde læste i Lokalet ovenover, for der var en almindelig Trampen, da Klassen stadig var paa Vandring. Det var en Sorgens Dag, naar Studenterne skulde høres; den Dag nød Winde intet, førend det var overstaaet. Han havde en ubarmhertig Censor i Vejinspektør Asmussen. Naar Censuren faldt, kunde Asmussen stemme for mdl., W. for mg÷, lavere kom han sjældent. Han syntes, Eksaminanden havde kunnet en Del, men Censor gjorde ham opmærksom paa, at han selv havde sagt det hele.

Engang Rektor kom paa sit ugentlige Besøg, konstaterede han, at Rasmussen havde faaet mdl. for matematiske Opgaver. Drengen stod og havde intet at sige til sin Undskyldning. Men just som Uvejret skulde bryde løs over hans Hoved, hviskede

Winde — med nedslagne Øjne og stille rokkende —: »Han gør'et selv, han gør'et selv!« (altsaa: han har ikke snydt).

Slig Hjertensgodhed, der var saa aldeles ufortjent, kunde vel for en Stund dæmpe Gemytterne, men snart herskede Kaos atter, saa en Dreng, der godt kunde lide ham, sagde til en Kammerat, da de gik hjem: »Var det mig, der var ham, je' task sgu dem allesammen.«

1889 tog han sin Afsked, kun 60 Aar gammel.

D. H. Wulff (S. 262), Dansk- og Tysklærer, hidsig, men elskelig, er der særlig Grund til at nævne i dette Værk paa Grund af hans Interesse for Aalborg Katedralskoles Historie. Han var en flittig Lokalhistoriker, det skyldes navnlig hans Initiativ, at »Samlinger til jysk Historie og Topografi« blev udgivet 1866 og fortsat, og i Foreningens Bestyrelse sad han i 30 Aar derefter.

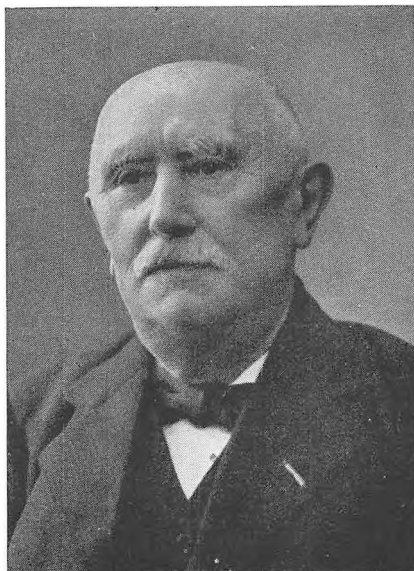
Han manglede Evne til at behandle Stoffet og tage Stilling; karakteristisk

er det, at da han offentliggør Dokumenterne om Mogens Wiingaards og Jacob Pedersen Bruuns Stridigheder, siger han: »I denne Sag er det ikke ganske klart, paa hvis Side Hovedskylden har ligget; rimeligvis har der været Fejl hos begge« (!). Men med stor Flid har han offentliggjort et mangfoldigt Materiale fra Arkiverne, ogsaa angaaende Aalborg Katedralskoles Historie, et Arbejde, der er kommet dette Værk til gode.

Om *G. M. Henningsen* (1861—1906) skriver Forchhammer, der jo kendte ham allerede fra hans første Aalborgaar:: »I Stedet for gamle Colding kom Adj. Henningsen, et godt Hoved, men meget indolent. Han havde aldrig brugt sine gode Evner, var en ivrig Kortspiller og blev ogsaa lovlign meget Stamgæst i Klubben«. I Begyndelsen af første Time talte han ofte sine Penge; var Resultatet tilfredsstillende, knipsede han med Fingrene, var det daarligt, stak han resigneret Portemonnaien i Lommen. I Reglen knipsede han med Fingrene; Børnene, der jo altid ved saa god Besked, hævdede, at han var saa fin en L'hombre-Spiller, at han med Gevinsten kunde bestride Pigeløn og Husleje.

Han havde Modvilje mod systematisk Arbejde og har sikkert ikke ofte skænket Skoledagen i Morgen en Tanke. Men han havde Naturgaver saa rige, saa flere regnede ham for det bedste Hoved og den aandfuldeste af Lærerkollegiet og syntes, at Timerne hos ham var en Fest. To af hans gamle Elever skriver:

»Der var vel noget efter vor Tids Begreber ikke helt regelmæssigt ved hans Undervisning. Men han var en højt begavet og belæst Mand og kendte — fra sin fattige Barndom i Viborg*) og Studentertiden i København — Livet intimere og i større Mangfoldighed end de fleste Lærere. Han havde en stor Gave til at faa os interesseret i mange Tidens spredte Litteratur ved at fortælle om Ting, han havde læst, og som havde grebet ham, saa at vi selv søgte dem paa Stiftsbiblioteket. Ofte læste han ogsaa op af disse Værker, og han var en af de ypperste Oplæsere, jeg har hørt. Han virkede altid med smaa, diskrete Midler, prøvede aldrig at spille Komædie udenfor Scenen, hvor det saa ofte

G. M. Henningsen.

*) Faderen var Hattemagersvend.

tager sig uægte og latterligt ud. Præsterede ypperlige Ting baade i Humor (Holberg) og i Patos (Antonius' Tale om Cæsar). Han fik os interesseret i Dante, Shakespeare, Hoffmann o. s. v. Han fik os ogsaa til at læse Latin som et moderne Sprog: tag en Oversættelse og læs løs af Cæsars Gallerkrig, der er ingen Indianerroman, der er mere spændende; før I ser jer om, læser I den paa Latin, saa let eller slet som en tysk eller fransk Bog« (Th. A. Müller). »Han læste

Herskind.

Blichers Jydske til Fuldkommenhed, og paa det Punkt var vi Landsbybørn ret strenge Kritikere. Naar han læste Skuespil, nævnede han i Almindelighed kun Personernes Navne første Gang, de have en Replik; forøvrigt spillede han dem ved Stemmeføring og Mimik saa forskelligt og karakteristisk, at de stod lyslevende for os« (J. C. Jacobsen).

En Aladdinnatur var han i mange Maader, ganske uden Ærgerrighed og vist ogsaa uden bevidst Stræben mod noget, men de rige Gaver, Naturen havde givet ham, dem havde han altsaa. Aladdin skaber jo Lys og Glæde omkring sig, og for mange skabte Henningsen muntre Erindringer og skønne Indtryk for Livet.

J. A. Herskind (1868—97) var en meget omhyggelig Lærer, som ved smaa Midler, uden Strenghed, forstod at holde en udmærket Orden i Klassen. Han formaaede ved sine anekdotiske Tilføjelser til de noget tørre historiske Lærebøger at gøre Historietimerne interessante. Som Engelsklærer lagde han mere Vægt paa Udtalen end dengang almindeligt. Fortalte ogsaa om engelsk Opdragelse, og dens Idealer, »saadan vilde en engelsk Dreng aldrig bære sig ad«. Han var venlig og ligetil.

Af *N. V. Nielsen* (1876—1902) giver en af hans første Elever (K. S. Bøggild) følgende smukke Billede: »I min Tid kom Adjunkt Nielsen til Skolen som et frisk Pust fra København og fornyede Undervisningen i Naturhistorie. Han lærte os at se og førte os ud i Naturen med Botaniserkasse, Sommerfuglenet og Catcher. Paa disse Ture var han ogsaa i Spidsen hjemad, førende an med Sange og Studentervisere. Han roede med os paa Fjorden i Skolens lange Baad

N. V. Nielsen.

— om Efteraaret med Afstikkere til Pæreskuderne, og da var han behagelig rundhaandet«.

Hvor dygtig han var i sin Undervisning, fik man ogsaa udenfor Aalborg hurtigt Øjnene op for. I et Cirkulære (trykt som Manuskript) 1878 fra Ministeriet, hvor kun de aller dygtigste Lærere i Landet nævnes, hedder det: »Naturhistorie og Geografi-undervisningen i Aalborg er nu i særdeles gode Hænder (konst. Adj. Nielsen). Examinationen gik med usædvanligt Liv og Præcision; de generelle Spørgsmaal bleve vel behandlede, og Prøven vidner om, at Undervisningen har været lagt an paa at øve Disciplenes Tænkeevne. Endvidere har Læreren omhyggeligt plejet, vedligeholdt og udvidet den af hans Formand i god Stand overleverede Samling; han har der-

hos grundet en Samling af oplysende Præparater af Plantedele i Spiritus og af tørrede Ting til stor Nytte for Undervisningen«.

Hans gode Humør holdt sig. Ofte kom han med Remser og Rim, som hele Klassen gentog i dundrende Kor:

Kommen, Dild og Pastinak,
Nu skal du ha' saa mange Tak,
t-g,
sæt dig ne'
Gaa saa hjem med den Beske'.
De andalusiske Heste
er Verdens de bedste
Sierra Nevada
Syd for Granada.

Men det var undertiden, som om Øjnene var alvorlige, samtidig med at Munden lo. Var det den familieløse Ensomhed? Følte han, Brøchners og Høffdings Ven, Darwins Lærling, Fritænkeren, sig isoleret i de konservative Omgivelser?

1902 blev han syg. »Nu ser det sort ud for mig, mit Blod bliver hvidt,« sagde han. Sygdommen (Leukæmi) førte til Døden.

C. S. Wendelbo (1882—1900) var det elskeligste Menneske paa Jorden. Den Karakter, han vist hyppigst gav, var »ug med et gruligt stort Spørgs«. Naar en af de mindre fik mg, kunde det hænde, at Eleven saa sin Regning i at give sig til at tude, undertiden kunde det ogsaa lykkes ham at give Vand, og han fik da Karakteren hævet til mg×.

Men denne Svaghed - Godhed virkede ikke som hos Winde destruerende paa Disciplinen. Wendelboe havde i sig den naturlige Myndighed og var selv saa optaget af sit Stof, at han fik Eleverne med.

Budskabet om, at han om Natten var død af et Hjerteslag udbredtes en mørk Marts morgen paa Skolen. Skolen fik fri, men der hvilede et underligt Tryk over Dagen. Ingen kunde glemme *Fatter Hu*, og paa hele den ekstra Fridag saa man hans venlige Ansigt og hørte hans bløde Stemme.

C. S. Wendelbo

Realgymnasiet

I. C. Christensens Skolelov

I 1901 kom »Systemskiftet«, Venstre havde endeligt sejret over Højre, Bondestanden over Borgerskabet og Embedsstanden.. Dette betød, at nu vilde Døds-klokkerne snart ringe over den gamle akademiske Dannelse hvilende paa Kulturarven fra den klassiske Oldtid, ringe over »Kulturskolen«, hvor mange Indrømmelser den end i Aarhundredets Løb havde gjort til Realismen. Ogsaa indenfor Latinskolen maatte det komme til et Systemskifte.

Det varede da ogsaa kun kort Tid, inden den nye Tids Mand, Kultusminister I. C. Christensen havde kaldt Oppositionen indenfor Latinskolerne til Arbejde ved (Juli 1902) at nedsætte en Skolekommission (hvori karakteristisk nok 7 Pædagoger fra den private og kommunale Skole men kun een Statsskolemand havde Sæde).

Paa Grundlag af dennes Arbejde blev allerede 24. April 1903 I. C. Christensens Lov om højere Almenskoler vedtaget.

Loven, der jo gælder endnu, er noksom bekendt. Man skal her forsøge at fremdrage nogle Hovedpunkter.

I. Som en Følge af Demokratiets Sejr ønskede man Eenhedsskolen. Den højere Skole skulde hvile paa Folkeskolen, idet Barnet i 11 Aars Alderen, hvis Begavelsen var til det, skulde kunne optages (ved Prøve) uden speciel Forberedelse, og ved 15 Aars Alderen skulde vel egnede Børn atter have Mulighed for at komme ind. »Ligesom man stiller alle Borgerne lige for Loven . . ., saaledes maa man ogsaa m. H. t. Borgernes Uddannelse sætte sig det til Opgave saa vidt muligt at aabne ligelig Adgang for alle til at kunne blive delagtige selv i den højeste Dannelse . . . for saa vidt deres aandelige Evner gør dem istand til at modtage den. Kun naar dette sker, vil Statssamfundet kunne naa at drage fuld Nytte af alle de gode aandelige Kræfter, det sidder inde med i alle sine forskellige Lag«¹).

II. Det andet Karakteristikon er en tydelig Stræben efter Realisme og Modernisme. Realismen erobrede helt Gymnasieskolens fire nederste Klasser,

Mellemskolen, der blev indrettet ganske som de private og kommunale Mellem- og Realskoler, ligesom ogsaa den eetaarige Realklasse.

Ogsaa i det treaarige Gymnasium trængte Realismen dybt ind. Der oprettedes en 3. Retning, den nysproglige, hvilende paa Engelsk og Tysk, der praktisk talt afløste den gammelsproglige, først og fremmest ud fra Nyttehensynet.

Overalt, hvor det kunde lade sig gøre, søgte man at lægge Vægten paa den mere moderne Tid.

Man havde dog Blikket aabent for den humanistiske Dannelses Betydning. Gennem Fællesfagene Dansk, Historie og Oldtidskundskab, samt den litterære Side af Engelsk og Tysk skulde der vindes Ækvivalens for de gamle Kulturværdier.

III. Det skulde forsøges at faa Elever til at yde relativt selvstændigt Arbejde paa Omraader, der havde deres særlige Interesse.

IV. Ligesom Skolen var Demokratiets, var den ogsaa Liberalismens Skole. Der skulde ikke agiteres for et bestemt Sæt af Meninger og Idealer, Eleverne skulde ikke støbes i en bestemt Form, maatte selv finde deres Stade. Det eneste Krav, Skolen kunde stille, var, at Meningerne skulde være begrundede ved gode Argumenter.

Elever — Lærere

Det kunde være interessant nok at faa undersøgt, om Kredsen af Hjem knyttet til Gymnasieskolen virkelig er blevet udvidet — hvilket jo Almenskoleloven af 1903 tilsigtede (S. 296) — eller ikke.

En Undersøgelse af, fra hvilke Hjem Skolens 543 Elever i 1939 kommer, og en tilsvarende fra hvilke Hjem 543 Elever for c. 100 Aar siden²⁾ kom, giver følgende Resultat:

	c. 1839	1939	
A. Akademiske Embedsmænd:			
By- og Herredsfogder	25	Juridiske Embedsmænd..... 4	
Gymnasielærere	5	Gymnasielærere	8
Præster	119	Præster	7
Embedslæger	7	Embedslæger	5
	———— 156		———— 24
B. Etaterne. — Kommunale			
<i>Embedsmænd.</i>			
Post- og Toldvæsen	17	De 4 Etater	18
Amtsforvaltere	2	Amtsforvaltere	1
Forsk. Skrivere og Inspektører	10	Kommunale Embedsmænd ..	11
	———— 29		———— 30

C. <i>Militære.</i>			
Officerer	34	Officerer	2
Underofficerer	1	Underofficerer	2
Regimentskirurger	5		4
	—————		
	40		
D. <i>Liberale Erhverv.</i>			
Prokuratorer	10	Sagførere	9
Apotekere	9	Apotekere	5
Læger (1), Dyrlæger (1),		Praktiserende Læger	10
Landinsp. (3), Skuespillere		Tandlæger	2
(1), ialt	6	Dyrlæger	2
	—————	Redaktører	6
	25	Landinspektører	2
		Andre	4
			—————
			40
E. <i>Andre Lærere</i>	13		40
F. <i>Bestillingsmænd og</i>			
<i>Funktionærer.</i>			
Stat og Kommune	0		28
Privat	3		26
	—————		—————
	3		54
G. <i>Handel (og Søfart).</i>			
.....	87	Handlende	124
	5	Prokurister	6
	—————	Repræsentanter	30
	92	Bankvæsen	10
		Forsikring (og Kreditfor-	
		eninger)	21
		Skibsfart	10
			—————
			201
H. <i>Industri (ledende Stillinger)</i>			
.....	9	Direktører	9
		Fabrikanter	15
		Ingeniører	11
			—————
			35
I. <i>Haandværksmestre</i>			
.....	27		31
K. <i>Svende — Arbejdere</i>			
.....	1	Svende	13
		Arbejdere	7
			—————
			20

L. *Landbrugere.*

Godsejere	13	Godsejere	7
Proprietærer	85	Proprietærer	2
Forpagtere og Forvaltere	18	Forpagtere	3
Godsforvaltere	7	Gaardejere	29
Gaardejere og Møllere	22	Husmænd	1
Husmænd	1	Mejeribestyrere, Slagteridir...	7
	———— 146		———— 49
M. <i>Andre</i>	2		13
	————		————
	Ialt 543		Ialt 543

Ser vi paa Fordelingen for c. 100 Aar siden, er der to Forhold, der falder i Øjnene:

Skolen rekrutteredes i udpræget Grad fra Embedsmandshjemmene, derfra kommer ikke mindre end 225 (A—C) eller 41 %. Særlig lægger man Mærke til de mange akademiske Hjem, Sønnen skulde følge i Faderens Fodspor, mere end hvert femte Barn kommer fra en Præstegaard. Ogsaa Officershjemmene er forholdsvis fyldigt repræsenteret med 40 — 7 %.

Det andet, der er værd at lægge Mærke til, er det store Antal Børn fra Landet 146 — 27 %, hvoraf de $\frac{5}{6}$ hører til det store Hartkorn. (P. Gr. a. de besværlige Trafikforhold har de saa at sige alle boet i Aalborg.)

Gruppen »Handlende« omfatter alle ligefra Høkere til »Overkøbmænd«. Sammen med Haandværkere kommer den paa 119, nøjagtig samme Tal som Præsterne alene!

Disse 3 Storgrupper omfatter saa at sige alle Skolens Elever.

Undersøger vi derpaa Hjemmene nu, viser det sig, at der er sket store Forskydninger i Skolens Klientel!

Militærgruppen er af nærliggende Aarsager næsten fuldstændig forsvundet, og medens Etaterne m. m. sender det samme Antal Børn som tidligere, er den akademiske Embedsstands Kontingent svundet meget stærkt ind, fra 156 til 24, fra 29 % til $4\frac{1}{2}$, navnlig fordi Præstebørn nu næsten ikke ses mere.

Børn fra Landet findes der nu ikke nær saa mange af, kun 9 % mod før 27, vel mest fordi der saa mange Steder i Oplandet er Mellem- og Realskoler.

Handelsstandens Kontingent er blevet fordoblet fra 92 til 201 — fra 17 % til 37 %, delvis ved de nye Virksomheder, der har saa nær Tilknytning dertil.

Børn fra Lærerhjem (Folkeskolen og den private Skole) er ogsaa langt talrigere nu, 42 mod før 13.

Af nærliggende Aarsager er ogsaa Industrigruppen steget betydeligt, fra 9 til 35.

To nye Grupper er opstaaet i Skolen, den ene er Børn af Bestillingsmænd og Funktionærer hos Stat og Kommune (28) og hos private (26), ialt 54; den anden Børn af faguddannede og ikke-faguddannede Arbejdere 20.

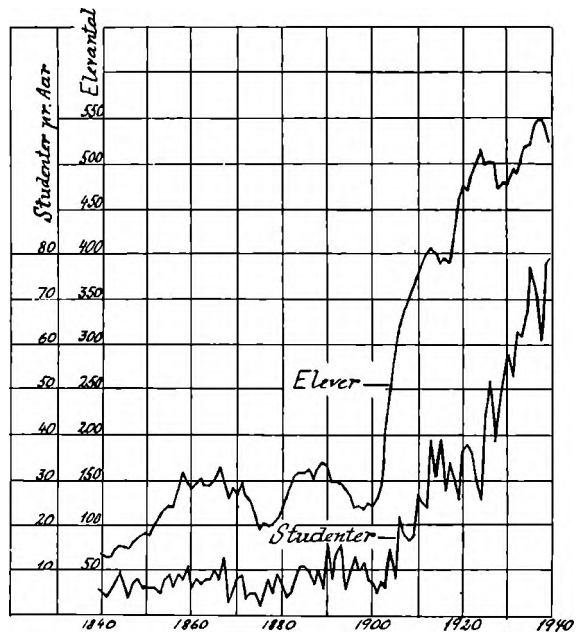
Samtidig er der sket en Forskydning i Landbrugernes Klasse: medens for 100 Aar siden kun 14 % af denne kom fra Gaardejerne (og Husmændene) og Resten fra det store Hartkorn, dominerer Gaardejerne nu med 60 %.

Paa Grundlag af det ovenfor anførte kan det fastslaaes, at der er sket en Demokratisering af Gymnasieskolen i det sidste Aarhundrede. Medens den før i det store og hele rekrutteredes fra Embedsmands-, Proprietær- (og Købmands-) hjem, er den nu alle Samfundslags Skole, ogsaa deres, der er økonomisk ringere stillet.

Dette Resultat understreges ved en Undersøgelse af, hvorledes Indtægten fordeler sig mellem de Hjem, der er knyttet til Skolen. Det viser sig da, at i 1939 havde 18,5 % fra 0 til 1000 Kr., 11,4 % fra 1001 til 2000, 9,7 % fra 2001 til 3000 Kr. i statsskattepligtig Indtægt, altsaa ialt 39,6 % under 3001 Kr.

Under Forhandlingerne om Almueskoleloven blev der udtalt det Ønske og Maal, at ikke Faderens Evne, men Barnets Evner skulde være det afgørende for, om det fik en Plads i den højere Skole. Ovenstaaende viser, at dette i det store og hele er sket.

Elevtallet og Tallet paa Studenter fra 1840 til 1939 vil kunne ses paa hosstaaende Kurver. Som man ser, stiger Elevtallet i de 30 Aar 1840—70 fra c. 60 til c. 150. Derpaa falder det i 1870'erne til c. 100, delvis fordi jo de to nederste Klasser blev nedlagt fra c. 1871. Ved Aar 1900 er Discipeltallet c. 125. Men i de næste 10 Aar sker der en rapid Vækst til c. 400, hvad der naturligvis skyldtes den nye Skoleordning, der jo lod Skolen begynde et Aar tidligere (ved 11 Aars Alderen) og (fra 1903) gav Piger Adgang til

Skolen. Siden er Stigningen fortsat mere jævnt; et forbigaaende Fald i Slutningen af 1920'erne har sin Aarsag i, at Mellemskolen, der var tredelt, blev todelt. Med det nuværende Elevtal 543 (1939) er Aalborg Katedralskole den største Gymnasieskole i Landet. Dens Opland gaar fra Vraa til Hadsund, fra Hals til Fjerritslev. Af samtlige Elever bor (1939) 76 % i »Stor-Aalborg«, 5 % i den nærmeste Omegn (cykler ind), 15 % længere borte (Tog og Bil) og 4 % saa fjernt, at de bor i Pension her i Byen.

Studentertallet ligger omtrent paa samme Højde 1840 og c. 1900. Og gaar vi længere tilbage i Tiden viser omtrent det samme Tal sig. Fra Aalborg Katedralskole dimitteredes der ialt

1611*)—1650	189	Studenter;
1651—1700	396	—
1701—1750	525	—
1751—1800	390	—
1851—1900	404	—

Det vil sige, at Studentertallet, i hvert Fald fra c. 1650 og til 1900, har holdt sig paa omtrent det samme i Aalborg, c. 8 aarlig.

Men fra 1905 kommer den bekendte voldsomme Stigning fra c. 10 til omkring 80 nu.

Elevtallets Vækst falder navnlig paa Gymnasiet: medens dette i 1910 havde 33 % af det samlede Elevtal, har det nu (1939) 44 ³/₁₀.

Af de Elever, der i Femaaret 1935—39 optoges i I. G., var 63 % udefra og kun 37 % var Skolens egne.

I de senere Aar er der — her som andetsteds — sket en stærk Forrykning hen mod den matematiske Retning. Forholdet mellem den klassiske, nysproglige og matematiske Retning var

1910 . . .	8 %	62 %	30 %
1939 . . .	8 %	37 %	55 %

At forsøge en Skildring af Forholdet mellem Elever og Lærer nu er fristende, men farligt. Det faar være nok at sige, at det utvivlsomt er lettere at være Lærer nu end før — disciplinært set —, og at Glæderne ved Professionen ogsaa gennemgaaende er større.

Om Lærernes Indstilling tidligere til de Aalborg Omgivelser og Borger-skabet taler følgende Brev fra Rektor Tauber (til Prof. Engelstoft. 30. Dec. 1820) sit tydelige Sprog:

»Jeg ved ikke, hvorledes det er; vore Studerende har ret en Modbydelighed

*) Først fra 1611 har man Universitetsmatrikelen.

for det Aalborg Væsen og den Aalborg Tone. Vist nok er Sandsen kun ringe for Studeringers og Videnskabers Værd; alt drejer sig om den kære Vinding og Pengehverven; men tolerere den beskedne og fordomsfrie Student har man dog altid gjort. Men hermed ere D'Hrr. *Studiosi et Adjuncti* ej fornøjede. De føle deres Overlegenhed i Dannelse og have derfor Prætensioner, som efter Omstændighederne ej kan fattes og begribes. Her er den sande Kilde til Misfornøjelse«.

J. R. Zerlang

Denne Hang til at isolere sig fra Omgivelserne, der vel har sin Aarsag i en Blanding af Selvtilfredshed, Overlegenhedsfølelse og Frygt for ikke at kunne gøre sig gældende, eksisterer ikke mere.

(Lærerbilleder Side 327 og 328.)

Ydre Begivenheder

At skrive Aalborg Katedralskoles Historie for Tiden efter 1902 paa samme Maade som før, vilde ikke rigtig passe sig, da Begivenheder og Personer er os for nær paa Livet. Her skal derfor kun — helt skematisk — nævnes de vigtigste ydre Begivenheder:

- 1902 J. R. Zerlang Rektor.
- 1903 Nye Skoleordning. Fællesskole.
- 1907 Første Gang Mellemskoleeksamen.
- 1908 — — Realeksamen.
- 1910 — — Studentereksamen med de 3 Retninger.
- 1917 Zerlang †. S. Neersø Rektor.
- 1918 Første Skolenævn (Forældreraad).
- 1921 Henrik Bang Rektor.
- 1922 Ombygning af Skolens øverste Etage (mod Vest). Der indrettes Faglokaler for Naturfag, Fysik og Kemi, og Laboratorierne monteres efter moderne Krav.
- 1924 Aalborg Katedralskoles Studielegat oprettes (se senere).

- 1926 Den gamle Gymnastiksal ombygges til at rumme to Sale, en for Drengene (nederst) og en for Piger (øverst) med tilhørende Omklædningsrum og Baderum. (Til Pigerne maatte tidligere lejes Sal paa Klostermarksskolen.)
- 1927 *Th. Thors* Rektor.
Biblioteksstuen og Historieklassen indrettes. — Gaardspladsen asfalteres. — Arboret'et nord for Skolen omdannes til Boldplads, saa Piger-nes Sportsplads er sikret.
- 1936 Aalborg Katedralskoles Lejrhus i Hammer Bakker bygges.
- 1936 *Kjeld Galster* Rektor.
- 1938 Ombygning af Skolens øverste Etage (mod Øst), hvorved tre gode Klasseværelser indvindes. Nyindretning af Naturhistorie- og Kemi-værelser.
- 1940 26. August Skolens 400 Aars Jubilæum.

S. Neersø

Henrik Bang

Th. Thors

Kjeld Galster

Stipendier

Til Aalborg Skole var knyttet ikke mindre end 43, mest smaa, Stipendier, som ved Forordningen af 7. Nov. 1809 blev slaaet sammen til Stipendiefonden, der stadig er Hovedkilden til Hjælp for Skoleelever ved Aalborg Katedralskole. Hvert Aar udbetales omtrent 2000 Kr.

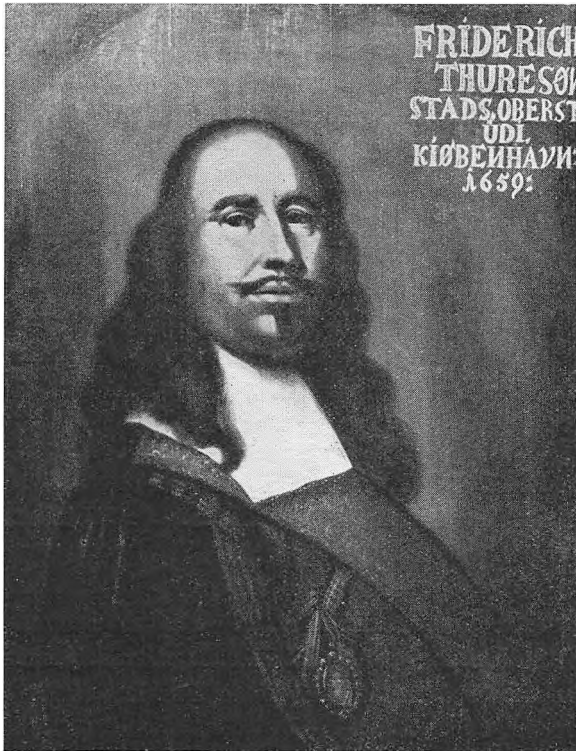
Af de gamle Stipendier uddeles dog et Par — paa Grund af specielle Betingelser — for sig selv.

Det vigtigste af disse er Thuresens Legat.

Til Aalborgs berømteste Sønner hører *Frederik Thuresen* (1613—75).

Baade hans Faders og hans Moders Slægt hørte til de styrende i Byen og havde i Tidens Løb talt adskillige Borgmestre og Raadmænd. Endnu minder »Maren Turisgade« om Slægten.

Under Københavns Belejring var han Stadshauptmand og udmærkede sig

Frederik Thuresen Museumsinspektør Riismøller fol.

baade ved Dygtighed og personlig Tapperhed, og under Enevældens Indførelse var han en af Frederik III's betroede Mænd.

Kort før sin Død betænkte han sin Barndoms Skole (14. Juni 1674) med en storlaaet Gave, 2000 Sl.d. Kapitalen skulde forvaltes af Magistraten og Renten uddeles til 6 fattige Drengbørn, ægte-fød i Aalborg, der skal beholde Stipendiet hele Resten af deres Skoletid, »saa længe de skikkeligen skikke sig og tilbørligen«.

Der stilledes een Betingelse: den store Stund i hans eget og Danmarks Liv skulde mindes: »Saasom Gud Almægtigst saa naadeligen haver bevaret den gode Stad København for Svenskens

Attaqve og Storm, de gjorde imod Byens Volde den 11. Februar 1659, som var en Fredag Morgen, . . . saa er tilbørligt at ihukomme med Taksigelse saadan Guds gode Velgerninger . . . at Danmarks Rige samt dets Indbyggere ere blevne under deres allernaadigste Herre og danske Konge, Staden med dens Indvaanere af Fiender udplyndret, jeg i tunge og besværlige Bestillinger paa Liv og Lemmer ej er blevet beskadiget, da skal de 6 fattige Skole-børn, til evig Ihukommelse hver Fredag Eftermiddag, Gud til Lov og Ære, Kl. 3 siunge i St. Budolphi Kirke O Gud, vi love dig«.

Medens næsten alle de andre gamle Stipendier nu er forsvundet, forsaavidt de er gaet op i den store Stipendiefond, eksisterer det Thuresenske endnu, endnu uddeles den aarlige Rente Kr. 140,76 (efter Rektors Indstilling) af Byens Borgmester til »6 fattige Drengbørn, ægtefød i Aalborg«, som kvitterer paa Byens Raadhus i en Protokol, som deres Skolekammerater lige fra 1737 ogsaa har underskrevet i (S. 4).

De andre specielle Legater under Stipendiefonden er følgende:

Biskop *Frans Thestrups* (1724) »et *præmium diligentiae* for den som *in examine* har udvist bedste Prøve«, og *Christian Reitzers*, forhen Stiftamtmand i Aalborg, udsat efter »min trofaste, kære Ven, Biskop Thestrups« Eksempel som et *præmium diligentiae* til »den flittigste og skikkeligste af dennem, som fra Skolen bliver dimitteret« (kort efter 1730).

De to smaa Legater (Kr. 5,33 og 10,39) udbetales aarlig til de to, der har faaet de bedste Eksaminer.

De K y n d e s k e P r æ m i e r skyldes *Hans Kynde* (1730—75). Han var Student her fra Skolen (1752) og blev theologisk Kandidat. Da han døde, havde han i sit Testamente bestemt, at Renten af 600 Rd., 24 Rd., aarlig skulde uddeles til 6 Disciple, 2 i hver af de 3 øverste Klasser, for den bedste latinske Eksamenstil. Nu gives Præmierne for de bedste danske Stile, to i hver af de tre Gymnasieklasser (8 Kr. til hver).

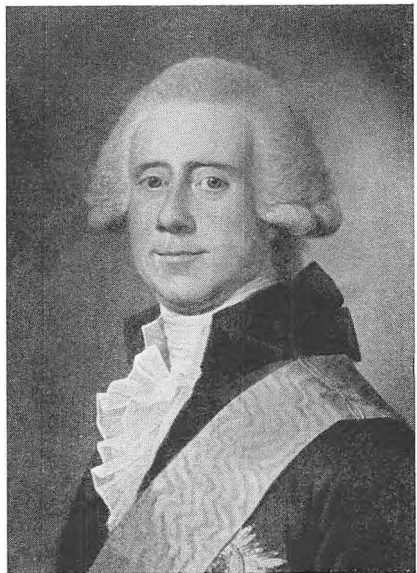
Hertil kan føjes, at Etatsraad *A. C. Teilmann* til Nørholm ved Varde 1790 oprettede et Legat for de lærde Skolers Bogsamlinger. Mellem de 6 Skoler, der hver fik 20 Rd., var Aalborg.

I det 19. Aarhundrede er følgende Legater kommet til:

Det Moltkeske. Lensgreve *Joachim Godske Moltke* (1746—1818) til Bregentved viste hele sit Liv, bl. a. som Chef for det kgl. Bibliotek, stor Interesse for Videnskaberne. I 1822 udførte hans Søn, *A. W. Moltke* (Førsteminister i 1848) hans Planer ved at oprette det Legat, der bærer hans (Faderens) Navn, stort 50,000 Rd. Sølv. Renterne skal i 50 Portioner uddeles — af Lensgreven paa Bregentved — til Sønner af kongelige Embedsmænd. Ved Aalborg Katedralskole uddeles aarlig 3 Portioner, hver paa 80 Kr.

Om *Taubers Jubellegat* 1845 er tidligere talt (S. 253). Der udbetales aarlig Kr. 93,96.

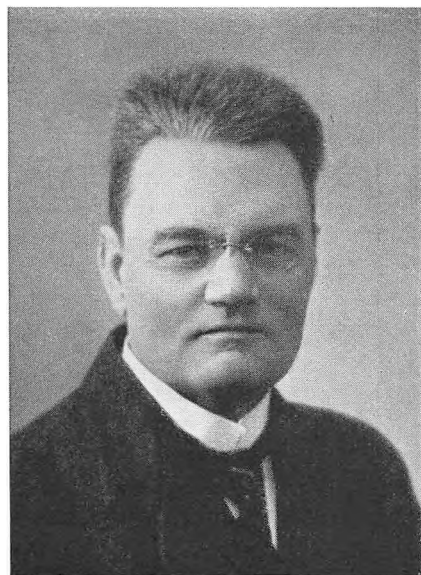
Niss Nissen (1771—1848) gik i Skole i Ribe Katedralskole, men blev 17 Aar gammel taget ud ved Faderens Død, idet han maatte hjælpe Moderen med Driften af Gaarden, Spøttrup i Salling. Denne Afbrydelse i hans Studier beklagede han altid meget, men et Grundlag havde han dog vundet, han var bestandig en Ven af

J. G. Moltke

N. E. W. Hansen

Lektor Knud Panduro

1924 Lærer her ved Skolen i Tysk og var af alle agtet og yndet for sin Dygtighed og Retsindighed. Renten af Legatet, Kr. 130, uddeles som Præmie for

god Læsning, mest historisk, kunde sin Holberg. Spøttrup, som han overtog efter Moderen, var en »Studegaard«, men han havde, som det er sagt⁹⁾, ikke blot Indsigt, men Sindelag til at drive en Gaard af denne Art, og ved Nøjsomhed og Dygtighed naaede han fra smaa Kaar til Velstand. Han havde ingen Børn, men han gjorde de fattige og Skoleungdommen til sine Børn. Ved sit Testamente af 1845 (konfirmeret 1851) bestemte han, at hele hans Formue skulde deles i 50 lige store Lodder, og de 10 af disse skulde skænkes til Skolerne i Ribe, Aarhus, Viborg, Randers og Aalborg med 2 til hver, — den Uddannelse, han selv havde maattet savne, vilde han hjælpe andre jyske Drengene til. Dermed var det største Legat, der hidtil er givet til dansk Skolevæsen, ialt Kr. 130,000, blevet oprettet. Ved Aalborg Katedralskole kan omtrent 1300 Kr. aarlig uddeles.

Til Taubers flinkeste Elever hørte *N. E. W. Hansen* (1813—1875). Han blev Student herfra 1830, og Juridisk Kandidat 1835. Han ejede og drev Hovedgaarden Krastrup ved Løgstør. Sin Kærlighed til sin gamle Skole og Rektor viste han ved 1875 at oprette et Legat paa 6000 Kr., hvis Renter anvendes »til Aalborg Latinskoles Bedste efter Rektors Skøn« (S. 253).

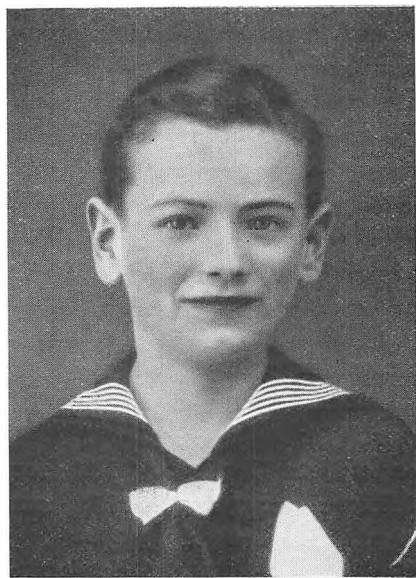
I det 20. Aarhundrede er følgende Legater kommet til:

Rektor Ankjærs Boglegat (1907), som tildeles 3 Elever, der optages i 1. M., med 25 Kr. hver, til Bogindkøb.

Lektor Panduros Mindelegat (1931). Lektor Panduro (1861—1924) var 1889—

Grethe Hegelund

Dahl Stokkilde

den bedste tyske Stil ved Studentereksamen.

Grethe Hegelunds Legat (1932). Grethe Hegelund (f. ^{10/9}1902), Datter af Stationsforstander H., indmeldtes her i Skolen i 4. M. Aug. 1917. Hun var en dygtig, kraftig og livsglad Pige, interesseret, ogsaa i Musik, vellidt af baade Kammerater og Lærere. Det var hendes varme Ønske at blive Student. Men en Dag i den spanske Syges Tid kom hun syg hjem, og efter kun 1½ Dags Sygeleje bukkede hun under for en voldsom Influenza og Lungebetændelse (^{10/1}1920), kun 17 Aar gammel.

Hver 16. September, hendes Fødselsdag, udbetales der af Legatet en Sum, f. T. 50 Kr., til en Pige i II. G., som Grethe Hegelund gik i, da hun døde.

Skoleelev Dahl Stokkildes Mindelegat (1933). Dahl Stokkilde (1919—32), Søn af Lærer S., Lindholm, var en livlig og begavet Dreng, der udviklede sig godt. Det var hans og Forældrenes Mening, at han senere skulde læse Medicin eller Jura, men 11. Sept. 1932 dræbtes han, idet en beruset Lastbilchauffør paakørte ham ved Skalborg. Hvert Aar udbetales der 25 Kr. til en flink Elev i 3. M., Dahl Stokkildes Klasse.

En Del af Stipendiefonden uddeles »til Oplæg«, saaledes at Beløbet udbetales, naar Nyderen er immatrikuleret, ellers er alle de nævnte Legater bestemt for Skoleelever.

Til Studenter fra Aalborg Kate-dralskole er knyttet følgende Legater:

Om *Taubers Mindelegat* (1836) er allerede talt (S. 252).

Prokurator *Niels Dannisøe* og *Hustrus* Legater I.—II. (1896 og 1901) tildeles 3 (2 + 1) trængende Studenter fra Aalborg med c. 50 Kr. aarlig.

Landstingsmand Jørgen Berthelsens Studielegat. *Jørgen Berthelsen* (1851—1922) var Søn af en Husmand i Lindholm. Hjemmet var fattigt, og han maatte 6 Aar gammel ud at tjene som Hyrdedreng. Han begyndte som Karl paa Landet, arbejdede senere paa Aalborg Glasværk og som Havnearbejder. 1880 købte han en Vognmandsforretning, blev Entreprenør og tjente sig efterhaanden en Formue. Hans Navn er særlig knyttet til Kolonihavesagen, hvilken Bevægelse han først af alle har sat i Gang. Hans Arving Frk. *Bartholine Jørgensen* skænkede 1922 15,000 Kr. til Oprettelse af nævnte Studielegat, hvilken Sum hun 1930 forøgede med 10,000 Kr. Renterne af Kapitalen, Kr. 1200, uddeles hvert Aar til tre dygtige Aalborg Studenter, der mangler Midler.

I Erkendelse af, at dette Studielegat var det eneste af nogen større Betydning, der ydedes Aalborg Studenter, og p. Gr. a. de stadig vanskeligere Studieforhold, samledes Foraaret 1924 — paa Rektor *Bangs* Initiativ — en Kreds af interesserede Mænd for at drøfte Oprettelsen af et *Aalborg Katedralskoles Studielegat*.

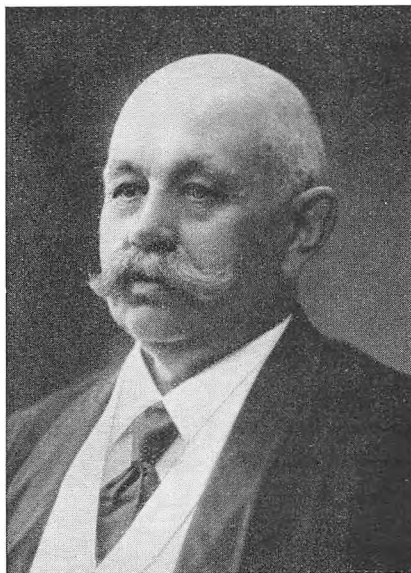
Paa et Møde 10. Maj 1924 vedtoges følgende Vedtægter:

§ 1. Legatets Formaal er at yde Støtte til Studenter, saavel mandlige som kvindelige, der er udgaaet fra Aalborg Katedralskole, og som maa antages at have udpræget Lyst og Evner til fortsat Studium, fortrinsvis ved Universitetet eller den polytekniske Lærestanstalt, men som savner de tilstrækkelige Midler dertil.

Understøttelsen, der skal være saa stor, at den betyder en væsentlig økonomisk Hjælp for den paagældende, ydes som Regel kun for de to første Studieaar . . .

§ 3. Legatets Indkomster bestaar dels af de aarlige Bidrag, dels af Gaver eller andre ekstraordinære Tilskud.

Hvad der indkommer som aarlige Bidrag, skal i Almindelighed uddeles hvert Aar.

Landstingsmand Jørgen Berthelsen

Gaver og andre ekstraordinære Tilskud henlægges til en Legatfond, hvis Renter uddeles sammen med Aarsbidragene . . .

§ 4. Legatets Bestyrelse bestaar af Katedralskolens Rektor og 4 af og blandt de aarlige Bidragydere valgte Medlemmer . . .

§ 5. Aarsbidraget fastsættes til 10 Kr.

Den første Bestyrelse kom — foruden Rektor *Bang* — til at bestaa af Konsul *M. Kragelund*, Malermester *Anton Lassen*, Ingeniør *Algreen-Ussing* og Dommer *J. Vogelius*.

Tanken vandt saa stærk Genklang, at der allerede det første Aar (1925) kunde uddeles 2400 Kr. ved Medlemsbidrag.

I de sidste Aar er der aarlig udbetalt 3000 Kr. i Portioner à 600 Kr., som indkommer ved Medlemsbidrag fra c. 185, ved Tilskud fra Aalborg Sparekasse og Landbosparekassen (1000 Kr. + 50 Kr.) og Renter af en lille Legatkapital paa 1300 Kr.

Fra 1925 til 1940 er der ialt udbetalt Kr. 42,600.

Der er ingen Tvivl om, at Aalborg Katedralskoles Studielegat, der var — og er — ment som en Hjemegnens Støtte i de vanskelige Aar, altid har været en Hjælp til og ofte en Betingelse for, at den dygtige Aalborg Student har kunnet begynde Studiet og drive det videre.

Jo vanskeligere Tiderne er, des betydningsfuldere er det, om Hjælpen stadig kan ydes.

Skolens Budget

I det følgende skal gives et Uddrag af Skolens Regnskab i Finans-
aaret 1938—39:

Indtægt:

Indtægter fra gammel Tid*):

Jordskyldspenge	100.00
Indtægt af Kirker og Præstekald	750.83
Kostpenge af Aalborg Hospital	828.16

1,678.99

Afgift fra Eleverne:

Skolepenge	36,721.25
Eksamensgebyrer	1,800.00

38,521.25

Tilskud fra Staten .....

247,578.46

Diverse .....

580.45

288,359.15

Saldo (Underskud) .....

405.06

288,764.21

Udgift:

Lønninger og Honorarer .....

211,230.14

Pensioner .....

19,368.12

Bibliotek og Samlinger. Sløjd. Inventarets Vedligeholdelse ....

5,577.84

Bygningens Vedligeholdelse .....

9,352.18

Rengøring .....

5,498.81

Brændsel og Belysning .....

7,988.95

Skatter .....

2,139.74

Kontorudgifter .....

1,768.47

Mindre Udgifter .....

845.43

263,769.73

Ombygning paa 2. Sal .....

24,994.48

288,764.21

Den interesserede Læser kan drage en Sammenligning med Budgettet fra
c. 1700 (S. 194). Den giver et godt Indtryk af Forholdet mellem før og nu.

*) Jordskyldspengene gaar helt tilbage til Skolens aller første Tid, Kongens Gave 29. Maj 1542, og svares af Kommunen. Først i 1939 er Afgiften blevet afløst. — Indtægt af Kirker og Præstekald er Afløsning af Aalborg Kirkernes Forpligtelse til Vedligeholdelse af Skolen, af Huslejegodtgørelse til Rektor og Konrektor, Tiende af V. og Ø. Hassing og Afgift fra Kirkerne. — Kostpenge af Hospitalet gaar naturligvis tilbage til de Kostpenge, der ydedes til Rektor, Hørere og Disciple.

Skolen i Arbejde og Fest — Skoleaand

Allerede en halv Time før Skoletidens Begyndelse ser man de første, mere morgenduelige, stille paa Pladsen, og naar Øjeblikket nærmer sig, da »det ringer«, kommer de sidste, mindre morgenduelige, ilende, kastende sky Blikke paa de to Vagtposter, der skal notere dem, der i Praksis beviser Ordsproget: Den varme Seng og den dovne Dreng kunne ej vel skilles ad — og kommer for sent.

Mellem disse to Tidspunkter er Klasserne blevet fyldt. Men Inspektionen har et let Arbejde, om overhovedet noget, en vis Morgenmathed hviler over Forsamlingen, og mangfoldige er — ofte under kyndigere Kammeraters Vejledning — travlt beskæftigede med en allersidste Forberedelse.

Naar det en Time senere atter ringer, iler man ad de brede Gange og Trapper ned i den store, solfyldte Gaard. F r i k v a r t e r.

I gamle Dage (?: for c. en Menneskealder siden) var Livet paa Pladsen noget voldsommere. Slagsmaal var ingenlunde sjældne og udkæmpedes paa Stedet (hvis man ikke valgte Sygehusets Grund indenfor Porten eller Phønix' Gaard efter Skoletid, hvor man var fri for Uvedkommendes forstyrrende Indgreb), og mangan gammel Latiner husker sig selv som Sejrherre, naar han forlod Valpladsen fulgt af en stor og beundrende Skare, eller hinkede bort som Besejret, kun ledsaget (og støttet) af en enkelt trofast, og saaledes høstede en værdifuld Verdenserfaring. — Ganske vist var dengang den Skik omtrent gaaet af Brug, at Skolegangen skulde indvies ved, at hver ny Dreng kom grundigt under Vandposten. Men man undgik ikke at blive »døbt«: paa den første rigtige Snevejrsgang blev der i et Hjørne af Gaarden redet et Leje for den nye, og en Dyrge af Sne blev skovlet op over ham; hele Skolen tog Opstilling i to lange Rækker, og naar en passende Tid var gaaet, opløftede de alle et kimberlandsk Hyl, som var Signalet til, at man kunde stige op fra Graven, og saa gjaldt det saa hurtigt som muligt at komme gennem de to lange Rækker, der stod bevæbnede med godt krystede Snebolde. Det var noget, man skulde igennem, og det var ogsaa morsomt, naar det var overstaaet.

Nu er Slagsmaal yderst sjældne, om det nu er Tidsaanden eller Pigerne, der har mildnet de vilde Gemytter. Stregerne i Gaarden (til Tennis og Langbold) har affødt nye Lege: Tagfat, som skal foregaa paa dem (»Strege-Tagfat«), eller at to Drengene stiller sig op paa hver sin Streg, og saa gælder det om at faa Modparten trukket over.

Bolden spiller selvfølgelig en stor Rolle. Et Hold Drengene kæmper f. Eks

mod et Hold Piger, og saa længe Bolden gribes fra Dreng til Dreng, er den deres; Pigerne er ofte de bedste Gribere. Men saa kan det hænde, at Drengene løber ned til Hjørnet ved deres W. C. er, og Pigernes Blufærdighed forbyder dem at følger efter derhen; det er ikke *fair play*. — De smaa Piger kender lidt til den brutale Verden og véd, at deres Bold kan komme i andre, større, Hænder. Derfor bruger de ofte et Stykke sammenkrøllet Papir til Bold.

De uheldige Sider i den menneskelige Natur kan ogsaa vise sig ved følgende: naar det ringer ned, gælder det om at komme saa hurtigt ned, at man kan faa Plads paa en Bænk. Man sidder saa tæt som Brædderne i et Plankeværk, og nogle synes saa det er morsomt — f. Eks. ved at stemme Benene mod Muren — at faa de yderste presset ud, helst saa at de falder ned paa Asfalten med et Bump.

De, der ikke leger, spadserer. Naar Drengene kommer ud af Skoledøren, bevæger de sig fra højre — mod Solen — rundt i en større Kreds i Gaarden; Pigerne promenerer i en mindre Kreds indenfor, fra venstre — med Solen —; to modgaaende Kredsløb altsaa. Der fortælles, at i en Kirke ved Flensborg havde Menigheden i umindelige Tider bøjet sig, naar de kom forbi et bestemt Sted i Kirken. Paa Væggen var intet at se, men da man slog Kalkpudset af, viste der sig et gammelt Madonnabillede. Noget lignende er Tilfældet her. For c. 10—12 Aar siden stod der endnu midt i Gaarden et Cementspringvand, der var det naturlige Midtpunkt for Promenaderne; dette er nu forsvundet, men man spadserer alligevel stadig uden om det.

Naar det ringer ned 3. Gang, til det store Frikvarter, iler en stor Del af Eleverne hjem til den ventende Frokost. Resten befolker Skolens Gange og Trapper. Overalt ser man Ben, der er strakt længere eller kortere ud i Gangen, og Kroppe op langs Væggen, og i Vinkelen mellem Krop og Ben en Madpakke, der bliver mindre og mindre; ogsaa Trapperne er okkuperet.

Naar der ringes ned 6. Gang — mon ikke en og anden har siddet nogen Tid i Forvejen og lyttet efter Lyden? — forsvinder alle de c. 550 — hurtigt, og om Aftenen er det saa underligt at se paa den tomme Skole, se Maanen spille ind paa den lange Gang, nu saa tom, før saa fyldt med Liv.

Undertiden, naar man mener, at Tidspunktet er gunstigt, drøftes paa Pladsen Spørgsmaalet Maanedsslov. Et Par behjertede tager fat med Raabet: *Maanedsslov, Maanedsslov*, og snart hører et hundredstemmig Kor: *Maanedsslov, Maanedsslov, ø, ø, ø*. En Deputation fra III G. møder paa Kontoret, og er Svaret ikke en Afvisning, stiger Raabet, saa det lyder som tusindstemmig:

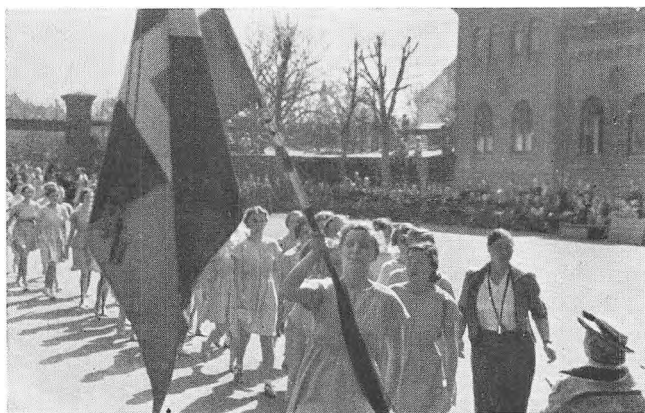

MAANEDSLOV — MAANEDSLOV — Ø — Ø — Ø...

Killierich fot.

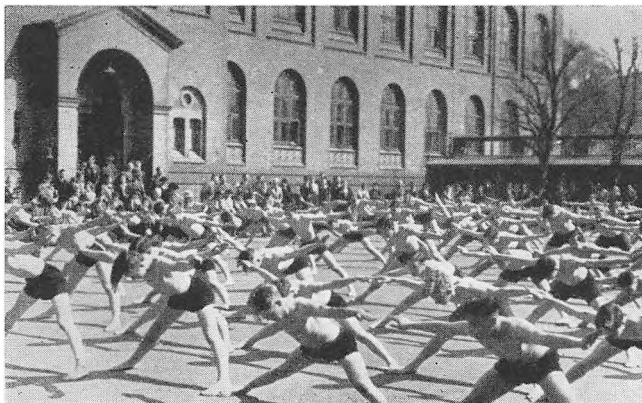
Rektor maa saa vise sig paa Trappen. Det larmende Raab gaar over til dyb, dyb Stilhed. Der staar de, Hoved ganske tæt ved Hoved, haabende, forventningsfulde, spændte; de Fornuftsgrunde, der fremføres mod Maanedsløvs, væk-

ker larmende Protest, men smilende — man aner *happy end*. Hvad hjælper det, at man sætter Spørgsmaalet under Afstemning, kun Gaardinspektør stemmer imod. Naar saa det forløsende Ord er sagt, vinker en herlig Dag, fri.

Ved Foraarstid foretages undertiden en

Gymnastikopvisning af hele Skolen. Smukt er det at se Indmarsjen og den Iver, hvormed Øvelserne i Salen og i Gaarden drives. »Det betog mig, hvad jeg i Tirsdags saa i Aalborg«, skrev Gymnastikinspektør K. A. Knudsen⁴). »Jeg saa *ver sacrum*, det hellige Foraar. Jeg saa det i Katedralskolens Gymnastiksal«.

Denne Interesse for Gymnastik viser sig ogsaa i mangfoldige Fodbold-, Haandbold- og Langboldskampe.

I Januar Maaned kommer der Røre i II. G. Der skal mellem Lærerne findes en Instruktør til S k o l e k o m e d i e, et passende Skuespil skal vælges, og

Scene af Molière: Doktor mod sin Vilje (1940)

Kirkegaard fot.

de formentlig til Skuespillere anvendelige Elever skal udtages. Den første Læseprøve er i Reglen en Ynk, og helt op imod Forestillingen synes Instruktøren, at det gaar aldrig. Først til aller sidst begynder der at komme Glimt; naar Dragterne kommer, hjælper det svært. Paa Forestillingsaftenen synes de unge Skuespillere helt scenevante, og Publikum er velvilligt.

Efter Forestillingen er der Skolebal.

En ligesaa stor Fest er den aarlige Skovtur.

Efter at Fanen højtideligt er ført frem, sætter Toget sig — under Musikens stærke Toner — i Bevægelse til Stationen, og den lange Tur til Sæby gaar hurtigt (nu er det altid Sæby, der skal være Stedet, før var det Mosskov).

Formiddagen gaar med Røver- og Soldaterleg, hvor nogle af de yngre

Lærere maa vove Trøjen, 2: Skjorten, i den vilde Leg.

Eftermiddagen gaar med forskellige Kampe. Et Hold af Skolens yngre, forholdsvis mobile Lærere spiller Fodbold med et Hold Elever, udvalgt med tilpas Hensyntagen til den svagere Modstander, og da Elevholdet ogsaa viser en passende Hensynsfuldhed mod Lærerholdet under Kampen, er det virkelig, som om Partiet er nogenlunde lige, og der holdes en vis Spænding vedlige.

Senere er der andre Kampe, saasom Tovtrækning. Hosstaende Billede viser, at Lærerne ikke altid er de absolut overlegne. Vi

Interesserede Tilskuere

S. C. Hellskov fot.

1939

sejrede nu virkelig, men den besejrede Modstander tillod sig at mene, at dette kun skyldtes den ubestridelige Overlegenhed i Vægt.

Mod Aften gaar Toget hjemad, og Stemningen er nu saadan, at selv en Ko paa Marken sætter i hvert Fald de yngre Aargange i en Begejstringstilstand, der maa give sig Udslag i Hurraraab.

Naar man har taget Afsked paa Skolen, synes vist alle, at Turen i Aar har været den bedste Tur af alle, man har været paa.

For III G. er dog den største Festdag den Dag, de har været oppe i sidste Fag og altsaa nu er færdige.

Man sætter sig op i blomstersmykkede Charabanc'er, kører rundt i Skolegaarden

Dimission (1940)

Kirkegaard fot.

og føler sig ovenpaa. Naar en romersk Feltherre havde besejret sin Fjende, var det en stolt og frydefuld Følelse at føre ham foran sin Triumfvogn gennem Roms Gader. Men mon ikke det at trække sin Fjende og Tyran, Lærebogen, gennem Støv og Snavs i Skolegaarden efter sin Triumfvogn for en Aalborg Student er en ligesaa stolt og frydefuld Følelse?

Videre gaar Toget gennem Byen.

Og kort Tid derefter er der Dimissionen i Skolens Festsal. Den faar en Ende, Verden ligger lys og aaben og vinker.

Som noget af det, der sætter Kulør paa Skolen, maa ogsaa Ydun nævnes, den gamle Gymnasiastforening (stiftet 26. November 1861).

Nu som tidligere samles de to ældste Klasser Lørdag Aften i Maanederne før Jul paa Skolen til Foredrag, Diskussion og kammeratligt Samvær. Nu som før har Ydun sin Avis, hvor Ungdommen muntre sig som tidligere for en Generation eller to siden. Jeg lader et Par Linier af Yduns Avis 1938 følge med som en Hilsen til de ældre Aargange, alle, selv de ældste, vil vist genkende Stil og Tone.

Lærer-rige Fortællelser

Det, De hører her, er Resultaterne af flere Aars flittigt Arbejde af omhyggelige Sprogrensere og Stilister. Efter de velklingende Fortællelser er for det meste Kilden vedføjet.

Du skal ikke høre med Ørerne, men med Forstanden. (—)

Dette Ord kan ikke staa alene undtagen i Sætningsætninger (*Houken*).

Joh — de er døde — mere eller mindre (*Alling*).

Under den franske Revolution blev en Officer skudt paa Livstid (*salig Prior*).

Skal vi store Drengene saa sidde roligt (*Rektor*).

Ja — og Aralsøen forsvinder jo stadig (*Bøje*).

I maa ikke svare mig, før jeg spørger (ogsaa *Bøje*).

Kan De da ikke lære, at naar et Stykke Kridt ikke kan skrive, skal De bare trykke Enden haardt mod Tavlen (*Kristensen*).

Alle Australnegre kan nu saa godt som læse og skrive (*Bøje*).

Det er meget kedeligt, hvis jeg altsaa skulde blive nødt til at blive vred paa dig paa Grund af Mangel paa upaaklagelig Opførsel (*Pedersen*).

Den sidste Lørdag før Juleferien holdes der stadig et Ydun-Gilde og Sold.

Medens Arbejdet, der forlanges af Mellemskolen, ikke er overvældende, er det Arbejde, der fordres af Gymnasiasterne, ikke ringe. I 1938 foretoges der her paa Skolen en statistisk Opgørelse, paa Grundlag af Oplysninger af de Unge selv. Opgivelserne — man traf saadanne Forsigtighedsregler, at der ingen Grund er til at tvivle om deres Rigtighed— gav følgende Resultat om den gennemsnitlige Arbejdsdag:

I ns. 4	Timer	12	Min.	II ns. 4-26	III ns. 4-38
I mn. 4	-	10	-	II mn. 5-8	III mn. 4-59
I kl. 3	-	27	-	II kl. 4-56	III kl. 4-31

Naar dertil kommer, at Arbejdstempoet i Timerne maa være temmelig stærkt, forstaar man, at det ikke er smaa Krav, der stilles.

Som Metode trængte fra 1903 »Klasseundervisningen« mere og mere igennem: man spurgte ikke straks den enkelte, men hele Klassen, og først efter at de, der mente at kunne besvare Spørgsmaalet, havde markeret, svarede den enkelte (efter at hans Navn var nævnt). — Denne Metode anvendes stadig, navnlig i de lavere Klasser, men er ikke eneraadende. Man søger saa meget som muligt at fremme Elevernes Selvvirksomhed ved, at de — naturligvis ansporet af Læreren og under hans Vejledning — faar større og mindre Opgaver at løse, saaledes at de føler, de arbejder paa egen Haand.

Et Led i disse Bestræbelser er Ekskursionerne, historiske og naturhistoriske, og navnlig hele Lejrskolearbejdet. Ved Ophold paa indtil tre Dage i Skolens Lejrhush i Hammer Bakker faar Eleverne Lejlighed til Arbejde i selve Naturen, til at se og indsamle Tingene og saa bagefter i Lejrhytten og hjemme bearbejde Materialet.

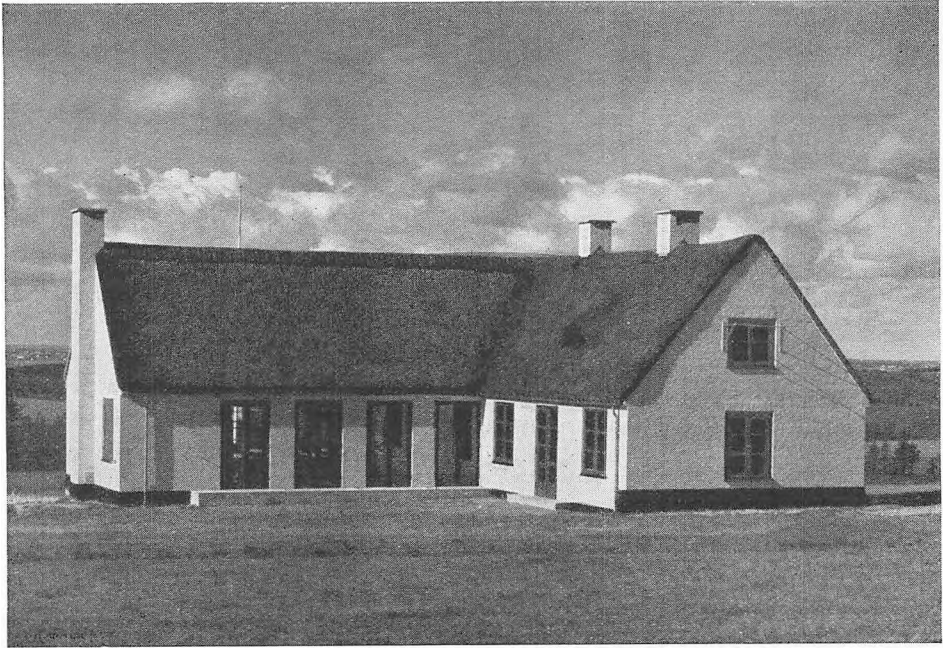
Paa Ekskursion om Foraaret til Lundbykrat

Ekskursion til Kridtgraven ved »Norden«

Her er man Schausen Petersen fot. i hvert Fald ikke ked af at arbejde

Skolens Lejrhytte i Hammer Bakker

Karner fot.

Skal man angive de Idéer, i hvis Tjeneste Gymnasieskolen har virket, er det ikke saa let som i visse andre Lande. Det negative kan straks siges, at Skolen ikke har virket for nogensomhelst Ideologi, intet bestemt Sæt af Meninger; hvilke Meninger, de Unge kom til, politisk, socialt, religiøst og nationalt, har været Skolen uvedkommende.

Vi har tilstræbt Objektivitet (idet vi dog har erkendt, at den fuldstændige Objektivitet ikke kunde naas), Lærerne maatte ikke paavirke Eleverne for nogen bestemt Idékreds, Stoffet maatte fremlægges nøgtern, Sagen belyses fra alle Sider, Niels Ebbesen og Grev Gert var Mennesker begge to, og deres Bedrift maatte man søge at forstaa ud fra deres Forudsætninger. De Unge skulde, ubundet af nogen Autoritet, søge at komme til en personlig Mening om Personer, Idéer og Problemer; ud fra Arbejdet og inciterende Spørgsmaal skulde deres Kritik vækkes, deres Forstand skoles, deres Dømmekraft uddybes.

I Forbindelse hermed har vi virket for en vidtgaaende Tolerance, Forstaaelse af anderledes tænkende, Mildhed i Dommen, Anerkendelse af det beretigede ogsaa i Modstanderens Synspunkter.

Sagt kort har der paa den danske Gymnasieskoles Fane staaet Ordene: *humanitas, ingenium, judicium justitia, veritas, indulgentia*. Aar efter Aar

har vi søgt at dimittere en Ungdom med roligt Omdømme, Besindighed, Forstaaelse og Mildhed i Sindet.

Da skete en Begivenhed —.

Ved en Skolehøjtidelighed (Rektorindsættelse) for nogle Aar siden blev der udtalt omtrent følgende:

Taleren begyndte med at fremdrage en Erindring, at han i en vis Periode af sin Skoletid sammen med andre uheldige havde maattet stille udenfor Rektor Ankjærs Kontor Lørdag Eftermiddag og der — under behørig Paatale — havde faaet de daarlige Karakterer understreget med Rektors egen Haand. — Der fortsattes:

»Nu staar jeg altsaa indenfor Døren til Rektors Kontor, den samme Dør, og jeg vil søge ikke at glemme den noget uheldige 12 Aars Dreng, der engang stod udenfor, saaledes at jeg, naar jeg mener, at Skolen kunde have Grund til Beklagelse over En, i det længste vil have Tro paa og Tillid til, at de gode Kræfter i ham eller hende vil faa Overhaand, trods Fejl og Mangler og begaaede Synder.

Men jeg vilde gerne, at dette Tillidsforhold bliver gensidigt. I har sikkert allerede konstateret, hvor forskelligt den samme Person — Voksen eller Barn — kan blive bedømt af andre. Det kan selvfølgelig have sin naturlige Grund i. at hans Opførsel har været forskellig overfor disse, men i mangfoldige Tilfælde har han været den samme overfor de andre. Men deres Sind og Indstilling har været forskellig. Nogle skal altid rakke ned, Kværunter, og andre — men de er forholdsvis sjældne — har den gode Evne altid at kunne synes godt om de andre. Men de fleste af os er en Blanding af mer eller mindre skarp Kritik og Velvilje.

Nu er det min Anmodning til Jer, at I paa samme Maade vil have Tro paa og Tillid til os Lærere i det længste, at vi — trods mulig Strenghed — vil jert Vel, — det kan gøre Arbejdet lettere og Livet lysere for begge Parter. I hvert Menneske er der en Sjoever og en Konge, siger Johan Skjoldborg, kald paa Sjoeveren, og han kommer, kald paa Kongen, og han er der. Det skal være vor Bestræbelse, at Sjoeveren ikke viser sig i vort lille Samfund; der skal kaldes paa Kongen i os, i jer og i os.

Naar denne Skoleaand er skabt, følger deraf to Ting.

Der fares med Lempe, de strenge Straffemidler danner en saa vidt muligt ubrugt Reserve. Nordenvinden er kold og gold, Solskinnet varmer og giver

Frugtbarhed. Men uden Arbejde ingen Høst, og selvfølgelig maa Skolen have sine absolute Krav, baade her og der, der maa honoreres.

Den anden Følge af denne Skoleaand skulde være Sammenholdet og Følelsen af Ansvar overfor Helheden. Den enkelte vil forstaa, at hvis der er noget lusket eller lumpent i hans Opførsel, saa rammer det ikke blot ham selv, men Skolen og dens Ære.

Denne Samfølelse skulde gerne udstrækkes til Hjemmene og gøres saa stærk som muligt. Intet er naturligere, thi Maalet er fælles: Børnenes Udvikling og aandelige Vækst. Lærerne er Børnenes naturlige Fjender, siger Georg Brandes i sit Levned. Saa forkert som vel muligt! Lærerne er Børnenes naturlige Venner og Hjælpere. Det er vor Stræben at give dem de bedste Kundskaber, saa de kan faa Betingelser for at naa de bedste ydre Kaar, men endnu langt mere at føre dem ind i Aandens Verden, sætte dem paa Sporet, skabe Sindets Reserver, give dem Betingelser for at opnaa det indre Liv, der er Livets Lykke.

Men udenom Skolens, udenom Hjemmets Kreds er der en anden, Landets.

Naar I modtager et Stipendium af Skolen, giver jeg jer at betænke, at det er en Adelsdame fra Vendsyssel, en Herremand fra Himmerland, en Proprietær fra Salling eller en Borger fra Aalborg, en god Dansk, der for mange Slægtled tilbage ogsaa har tænkt paa Jer, har villet hjælpe Jer. Naar I føler Jer beriget af et dansk Aandsværk, naar I ser paa de gode Lokaler, I her kan arbejde i, naar I hører om Aalborg Drengen Frederik Thuresen, der var med til at forsvare København og derved gjorde sit til at bevare Danmarks Frihed og Selvstændighed, naar I læser om Dybbøls Helte, hvis Forsvar er Betingelsen for, at Danmarks Grænsepæl atter blev rykket frem mod Syd, saa er det altid og stadig Røsten fra den danske Fortid, der lyder, kaldende, manende.

Uden denne danske Fortid var I ikke, hvad I er. Til denne danske Fortid er vi alle i Gæld. Og denne Gæld kan kun betales eet Sted: til Danmarks Fremtid. Vær arbejdsomme og modige, arvaagne og faste, tænk ikke paa Rettigheder, men paa Pligter, kom ikke med Krav, men bring Offer, naar det kræves. Gælden maa betales. Ansvarer er nu jeres og vores.

I gamle Dage, da Hørere og Peblinge sammen sang for Dørene og gik for Lig, var der — paa dette økonomiske Grundlag — et *societas scholæ*. Ogsaa i vore Dage kan vi ved gensidig Forstaaelse, Samfølelse, Sammenhold danne et *societas scholæ*. Men dette vort lille Skolesamfund er uadskilleligt Led i, ubrydelig Del af det store Fællesskab, *societas Danica*, Fortidens, Nutidens, Fremtidens Danmark.«

Hermed slutter Aalborg Katedralskoles 400 Aars Saga. For dennesinde.

Snart er vi, der nu er Led i Slægters Række, forsvundet, og andre staar paa vores Post. Skolens Liv leves videre; gennem Opgang og Nedgang, Fald og Oprejsning, Nederlag og Sejr fortsættes Aalborg Katedralskoles Saga — ind i Aarhundreder.

Nye Omskiftelser og Tilskikkelser venter Land og Skole. Men Skæbnen gror — af den Sæd, der spredes.

Oplysninger om Lærere 1870—1940

Embedsaar	Navn	Uddannelse	Fag	Stilling, evt. Dødsaar
1847—1885	Nathan		Sang	† 1885.
1849—1876	A. G. Juel	Cand. phil.	Naturhist. Geo.	† 1903.
1852—1880	Gustav Adolph Münster	Cand. theol.	Fr. Geo.	† 1881.
1853—1897	V. Fr. Ovesen	Cand. theol.	Mat. Regn.	Overl. 1877. † 1915.
1856—1873	H. J. J. Schmith	Cand. philol.	Hist.	Overl. 1859. † 1889.
1857—1872	H. P. Malmstrøm	Cand. theol.	Rel. Mat. Gymn.	Præst i Børglum 1872. † 1883.
1858—1889	D. H. Wulff	Cand. philol.	Lat. Gr. Da. Ty.	Overl. 1887. † 1900.
1858—1889	Vilh. Winde	Mag. scient.	Fys. Mat. Regn.	† 1901.
1858—1885	J. C. Dahlenborg	Cand. philol.	Lat. Gr. Hist.	Overl. 1868. R. i Aarhus 1885. † 1922.
1859(68)—1872	Johannes Forchhammer	Cand. philol.	Lat. Gr. Hist.	Overl. 1859. Rektor 1868. R. paa Herlufsholm 1872. † 1909.
1861—1906	Georg M. Henningsen	Cand. philol.	Lat. Gr. Da.	Overl. 1889. † 1922.
(1864)87—1902	Emil Ankjær	Cand. philol.	Lat. Gr. Ty.	Overl. 1879. Rektor 1887. † 1919.
1868—1897	J. A. Herskind	Cand. philol.	Eng. Hist.	Overl. 1885. † 1897.
1871—1897	Nielsen	Sergeant	Gymn.	† 1897.
1871—1904	Tiedemann	Stabssergeant	Gymn.	
1872—1875	Peder Blichert	Cand. philol.	Lat. Gr.	Rektor i Roskilde 1875, i Sorø 1882. † 1894.
1873—1876	Preben Hansen	Cand. theol.	Rel.	Præst i Tranekær 1876. † 1930.
1875—1887	D. H. Bøggild	Cand. philol.	Lat. Gr.	† 1887.
1876—1902	N. V. Nielsen	Mag. Scient.	Nat. Eng.	Overl. 1896. † 1902.
1879—1882	Herman Holm	Cand. theol.	Rel. Da. Hist.	Præst i Ørtofte 1882. † 1931.
1880—1913	L. F. I. Fabritius	Cand. philol.	Fr. Gr. Skr.	Overl. 1901. † 1915.
1882—1900	C. S. M. Wendelbo	Cand. theol.	Rel. Hist.	† 1900.
1882—1921	Jens Asmussen	Studeret ved Polyt. Lærestalt	Mat. Regn.	Overl. 1903. † 1939.
1885—1929	J. Ernst	Organist	Sang	† 1934.
1885—1889	G. L. J. A. Sick	Cand. polit.	Fr. Ty.	Journalist 1890. †
1887—1897	Vald. Oppermann	Cand. philol.	Lat. Gr. Geo.	† 1897.
1888—1922	Knud Rasmussen	Cand. mag.	Da. Fr. Geo.	Overl. 1909. † 1935.
1889—1902	Vilh. Behrend	Cand. mag.	Lat. Gr.	Sekr. v. Det kgl. Bibliotek 1902. † 1937.
1889—1924	Knud Isidoro Panduro	Cand. theol.	Ty.	Overl. 1911. † 1924.
1889—1929	Mathias Petersen	Cand. phil.	Fys. Mat. Geo.	Overl. 1910. † 1929.

Embedsaar	Navn	Uddannelse	Fag	Stilling, evt. Dødsaar
1889—1910	Hylling Georg Wiwel	Cand. philol.	Da. Lat. Gr.	Overl. 1907. † 1910.
1896—1918	Niels Christensen	Cand. mag.	Mat. Fys.	Rektor i Randers 1918.
1897—1913	Vincens Strøm	Cand. mag.	Hist. Ty. Lat.	Adj. i Odense 1913.
1897—1933	Ove Simonsen	Cand. mag.	Lat. Gr.	Lektor 1919. † 1939.
1897—1921	Emil Sørensen	Stabssergeant	Gymn.	† 1923.
1900—1931	Martin Elisius Pagh	Cand. mag. & theol.	Rel. Hist. Ty.	Lektor 1919. † 1931.
1902—1917	Johan Reimer Zerlang	Cand. philol.	Fr. Gr.	† 1917.
1902—1938	Christen Anton Bøje	Cand. mag.	N.hst. Geo. Nat.fag	Lektor 1919.
1903—1920	V. E. J. Andersen	Cand. mag. Dr. phil.	Eng. Da.	Lektor i Haderslev 1920. † 1933.
1903—1937	Thora Fritsche	Alm. Forbered.eks.	Haandgern. Eng.	Adj. 1909.
1904—1908	C. H. A. Lassen	Cand. theol.	Gymn. Geo.	† 1908.
1905—1920	H. P. Sørensen	Cand. mag.	Mat. Fys.	Lektor 1919. Rektor i Fredericia 1920.
1906—1919	Hans Brix	Cand. mag. Dr. phil.	Da. Eng. Hist.	Dr. phil. 1907. Docent ved Univers. 1919.
1907—1910	C. V. Østergaard	Cand. mag.	Ty. Da.	Timelærer i Frederiksborg 1910.
1909	Elise Lassen f. Zerlang	Alm. Forbered.eks.	Rel. Hist. Da.	Adj. 1916.
1909—1924	Chr. E. Otterstrøm	Cand. theol.	Gymn. Hist. N.hist.	† 1924.
1910—1920	Anker Jensen	Cand. mag.	Da. Hist.	Lektor i Haderslev 1920. † 1937.
1912—1922	A. V. Thilo	Cand. mag.	Lat. Ty.	Lektor 1921. † 1922.
1913—1930	Martin Rasmussen	Cand. mag.	Gr. Lat.	Lektor 1921. † 1930.
1913	Bernh. Hage	Cand. mag.	Hist. Lat.	Lektor 1921.
1914—1917	Karen Lomholt		Gymn.	Gymnastikl. i Nykøbing F. 1918.
1917—1921	Søren Neersø	Cand. mag.	Mat. Fys.	Rektor for Svanholm Gymn., Kbh., 1921.
1917	Wilhelmine v. Buchwald	Lærereksamen	Gymn.	Timelærer 1917.
1918	Aage Meulengracht	Cand. mag.	Da. Fr. Eng.	Lektor 1930.
1918	Anders Pedersen	Cand. mag.	Fys. Mat.	Lektor 1926.
1918—1920	K. Bardenfleth	Cand. mag.	Nat.hist. Nat.lære.	Adj. i Birkerød 1920.
1919—1933	Ejnar Gjessing	Kunstmaler	Tegning	† 1933.
1919	N. H. Stegmann	Cand. mag.	Hist. Ty.	Lektor 1933.
1920—1939	N. Brorson Fich	Cand. mag.	Da. Eng.	Lektor 1934. Rektor for Marselisborg Gymnasium, Aarhus, 1939.
1920—1927	Lauritz Agerskov	Lærereksamen	Gymn. Nat.lære	Overlærer i Ebeltoft 1927.
1921—1927	Henrik Bang	Cand. mag.	Lat.	Rektor i Ordrup 1927.
1921	Aage Madsen	Cand. mag.	Eng. Da.	Adj. 1924.
1921—1926	P. V. Modeweg Hansen	Lærereksamen	Gymn. Nat.hist	M.skolelærer v. Lyngby Statsskole 1930.

Embedsaar	Navn	Uddannelse	Fag	Stilling evt. Dødsaar
1921—1929	Johs. Fischer-Petersen ..	Mag. Scient.	Mat. Fys.	Adj. 1921. † 1929.
1922	Albert Alling	Cand. polyt.	Mat. Fys.	Lektor 1938.
1922—1927	P. P. O. Boisen	Cand. mag.	Eng. Da.	Adj. v. Metropolitanskoler 1927.
1922	Aage Schousgaard	Cand. mag.	Da. Fr.	Lektor 1938.
1924—1932	Albert Kristensen	Cand. mag.	Fys. Mat.	Lektor v. Sct. Jørgens Gymn., Kbh., 1932.
1924—1932	Erik Giødesen	Cand. mag.	Gymn. Rel.	Adj. v. Efterslægtens Gymn., Kbh., 1932.
1925	Aage Houken	Cand. mag.	Da. Ty. Eng.	Adj. 1925.
1926	Knud Bang	Lærereksamen	Gymn. Nat.hist. ..	Mellemskolelærer 1926.
1927—1936	Th. C. Thors	Cand. mag.	Eng. Da.	Rektor v. Vestre Borgerdydsk., Kbh., 1936.
1927—1940	Ragnhild Kristensen	Cand. mag.	Mat.	Adj. 1928.
1929	Vagn Secher Marcussen..	Cand. mag.	Sang. Fr.	Adj. 1929.
1930	Thure Hastrup	Mag. art.	Gr. Lat.	Adj. 1930.
1930	Fr. Schausen Petersen	Cand. mag.	Nat.fag. Geo.	Adj. 1930.
1930—1940	Erling Kristensen	Cand. mag.	Mat. Fys.	Lektor v. Stat.s Artiumskursus, Kbh., 1940.
1931	Knud Stenbjerre	Cand. mag.	Hist. Ty.	Adj. 1931.
1932	Svend Jakobsen	Cand. mag.	Fy. Mat.	Adj. 1932.
1932—1938	Helge Prior	Cand. mag.	Rel. Hist.	Lektor ved Svanholm Gymn., Kbh., 1938.
1932	Jørgen Briër	Cand. mag.	Eng. Ty. Da.	Adj. 1932.
1932	Chr. Lyng	Cand. mag.	Gymn. Hist.	Adj. 1933.
1933	Karl Madsen	Cand. mag.	Mat. Sløjd	Adj. 1936.
1933—1938	Jens Holt	Cand. mag.	Lat. Gr.	Docent ved Aarhus Universitet 1938.
1933	Viggo Vagnby	Tegner	Tegning	Timelærer 1933.
1935	Kirsten Okholm	Cand. mag.	Eng. Gymn.	Adj. 1940.
1935	Svend Sørensen	Cand. mag.	Da. Fr.	Adj. 1939.
1936	Kjeld Galster	Cand. mag. Dr. phil.	Da. Hist.	Rektor 1936.
1937	Alf Kiilerich	Mag. scient.	Nat.fag. Geo.	Adj. 1937.
1937	Leo Hjortsø	Cand. mag.	Gr. Lat. Ty. ...	Timelærer 1937.
1937—1939	Ida Elise Jensen	Cand. mag.	Haandgern. Da. ...	Adj. i Rønne 1939.
1938	Else Lütz Jensen	Cand. mag.	Nat.fag. Geo. Hndg.	Timelærer 1938.
1938	Søren Holm	Cand. mag. Dr. phil.	Rel. Hist. Lat.	Lektor 1938.
1939	Frede Hansen	Cand. mag.	Rel. Eng.	Timelærer 1939.
1940	Erik Sonne	Cand. mag.	Da. Eng.	Timelærer 1940.
1940	William W. Hansen	Mag. scient.	Fysik. Mat.	Timelærer 1940.
1940	Poul Hansen	Cand. mag.	Mat. Fysik	Adj. 1940.
1940	Ejner Torkild Sørensen ..	Cand. mag.	Mat. Fysik	Adj. 1940.

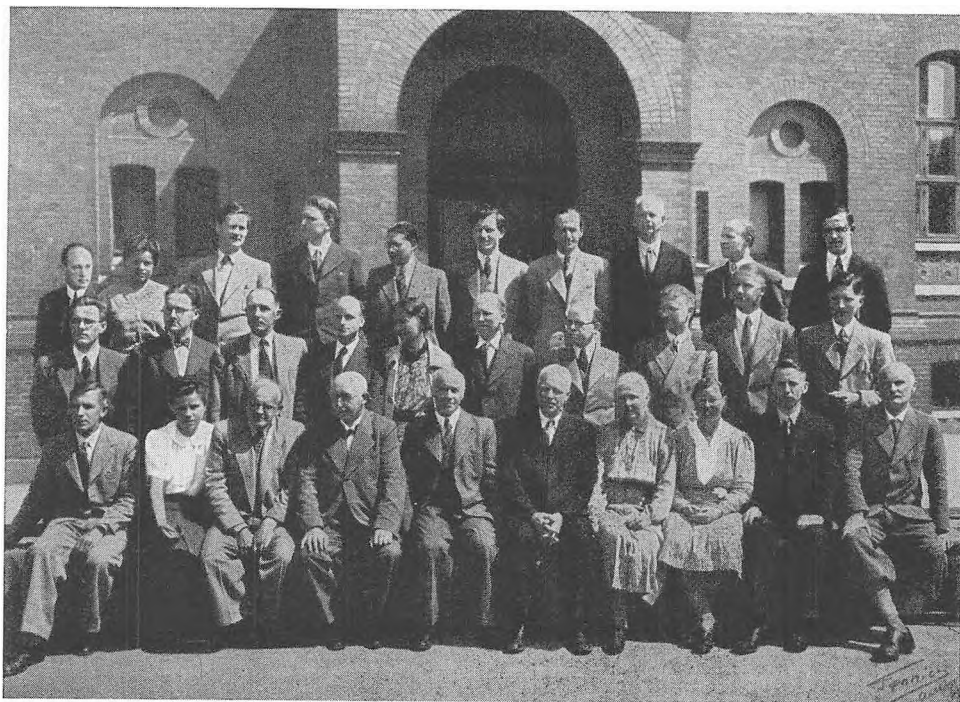

Lærerne 1913:

1. Række (siddende) fra venstre: Asmussen, Fru Lassen, Fru Fritsche, Zerlang, Fru Wiese, Fru Laesgaard, Pagh.
2. Række: Anker Jensen, Otterstrøm, Andersen, Simonsen, Fabricius, Niels Christensen, Rasmussen.
3. Række: H. Brix, Bøje, H. P. Sørensen, Strøm, Panduro, M. Petersen.

Oplysninger om Elever 1870—1938

<i>Studentens Navn</i>	<i>Fødselsaar</i>	<i>Søn (Datter) af</i>	<i>Senere Stilling og evt. Dødsaar</i>
1870			
Erhard Christian Assens ..	1851	Provst i Jerne	Sognepræst, Brøndum og V. Nebel. † 1919.
Odin Tidemand Christensen	1851	Sognepræst, Hals..	Dr. phil., Professor v. Landbohøj- skolen. † 1914.
Henrik Seerup Colding ..	1853	Købmand	Cand. phil., Aalborg. † 1903.
Jens Schibbye Herskind ..	1852	Grosserer	Konsul, Riga. † 1934.
Johan Chr. Hinding	1852	Agent, Nykøbing M.	Justitsraad, fhv. Læge, Nykøbing M. Gentofte.

Lærerne 1940:

1. Række (fra venstre): Alling, Frk. Lütz Jensen, Stegmann, A. Pedersen, Hage, Galster, Fru Lassen, Frk. Buchwald, Schousgaard, Meulengracht.
2. Række: Fr. Hansen, S. Sørensen, Aa. Madsen, Brier, Fru Kristensen, E. Kristensen, Houken, S. Jakobsen, Lyng, Stenbjerre.
3. Række: Holm, Frk. Okholm, Hastrup, Hjortsø, Sonne, Kiilerich, Schausen Petersen, Bang, Secher Marcussen, K. Madsen.

<i>Studentens Navn</i>	<i>Fødselsaar</i>	<i>Søn (Datter) af</i>	<i>Senere Stilling og evt. Dødsaar</i>
Niels Borup Jensen	1851	Gartner	Cand. phil., Journalist. † 1883.
Frederik Christian Krarup	1852	Sognepræst, Vraa..	Dr. theol., Sognepræst, Sorø. † 1931.
Alex. Gustav Adolf Stade	1852	Stentrykker	Lærer, Realskolen, Slagelse. † 1935.
1871			
Ivan Hartvigsson	1854	Bankdirektør	Overretssagfører, Kbhvn. † 1914.
Vilhelm Herman Conradin			
Johan Heckscher	1853	Oberst	Dr. med., Professor, Kbhvn. † 1910.
Johan Ludvig Heiberg	1854	Sygehuslæge	Dr. phil., Professor v. Københavns Universitet. † 1928.
John Theodor Knuthsen	1851	Sognepræst, S. Jernløse	Sognepr., Terslev og Ørslev. † 1924.

<i>Studentens Navn</i>	<i>Fødselsaar</i>	<i>Søn (Datter) af</i>	<i>Senere Stilling og evt. Dødsaar</i>
Alfred Sylvester Levinsen	1854	Glasværksejer	Sognepræst, Herredskirke. † 1913.
Sophus Christian Lystrup	1852	Farver, Nr. Sundby	Sognepr. i Lyng og Braaby. † 1885.
Ludvig Daniel Nielsen	1852	Lærer, Hals	Sognepræst, Nebbelunde og Sæddinge. † 1932.
Niels Chr. August Pedersen	1852	Sognepr., Skelund	Cand. philol., Assistent i Geheimearkivet. † 1884.
Svenning Vilh. Swendsen	1853	Farver, Hjørring ..	Kommunelæge, København. † 1905.
1872			
Victor Emanuel Brummer	1855	Sognepræst, Askø ..	Sognepræst, Verninge. † 1933.
Joachim Godske Hansen	1854	Provst, Vrensted ..	Cand. med. † 1880.
Axel Julius August Ovesen	1855	Overlærer ved Aalb. Katedralsk.	Amtsfuldmægtig i Aalborg. †
Ivar Joachim G. Schmith	1853	Overlærer ved Aalb. Katedralsk.	Cand. polyt., Amtsvejinspektør i Vejle. † 1934.
1873			
Carl Peter Ferd. Dilling	1855	Bager, Bælum	Herredsfuldmægtig, cand. jur., St. Hedinge. † 1884.
John. Martin Christensen Ellermann	1854	Overlærer	Kontorchef i Finansminist. † 1909.
Thom. Schmidt Kampmann	1855	Provst	Provst, Taulov. † 1921.
Frederik Nordlien	1854	Gaardejer Mortensen, Skallerup ..	Generaldir. f. Telegrafvæsnet. † 1924
Peder Rosenstand Wøldike	1855	Provst, Skivum	Landeskulturinspektør, cand. polyt., Dorpat. † 1935.
1874			
Louis Hornemann	1856	Læge, Hjørring ..	Overlæge i Søværnet. † 1934.
Carl Christian Jessen	1856	Sognepræst, Stege	Professor, Læge, København. † 1937.
Carl Joh. Jensen Aarberg	1856	Politibetjent	Cand. polit., Toldass., Aarhus. † 1891.
Albert Julius Paulsen	1857	Fysikus	Fuldm. i Overformynderiet. † 1900.
Jens Petersen	1856	Boghld., Hjørring .	Overretssagfører, Forfatter. † 1902.
1875			
Alf. Henrik Vilh. Ellermann	1856	Lærer	Stud. med. † 1886.
Anders Chr. Jacob Lund Grønbeck	1857	Prop., Halkier	Professor, Dr. med., Kbhvn. † 1912.
1876			
John Peter Valdemar Boss	1858	Arkitekt	Herredsfoged, Kolding. † 1918.
Peter Chr. Stenersen Gad	1859	Stiftsprovst	Sognepræst, Kundby. † 1934.
Anders Johansen	1857	Gaardejer, Næsborg	Stiftsfysikus, Kontorchef i Sundhedsstyrelsen. † 1937.
Jac. Scharschou Schiørring	1858	Agent	Birkedommer og Byfoged, Nykøbing S. † 1922.
Knud Hjalmar Wøldike ..	1857	Herredsfoged	Byfoged, Rønne. † 1917.
1877			
Otto Chr. Adam Ahnfeldt	1859	Proprietær	Cand. phil. † 1884.
Ivar Ammitzbøll	1857	Proprietær	Sognepræst, Ø. Velling, cand. jur. & theol. † 1930.

Søren Jensen Andreasen . 1858	Husmand, Rendbæk	Lektor ved Efterslægtsselskabets Skole, København. † 1933.
Tyge Emil Bang 1858	Propr., Stensbæk . .	Herredsfoged, Horsens. † 1921.
Niels Christian Møller 1860	Købm., Nr. Sundby	Sognepræst, Saltum. † 1935.
Carl Christian Georg Olsen 1858	Sognepr., Gudum . .	Skolebestyrer, cand. theol., Nr. Sundby. † 1938.
Anders Sandø Louis Ditlev Pedersen 1858	Provst, Oue	Sognepræst, Søby, Hornslet. † 1936.
Viggo Thalbitzer 1859	Toldkontrollør	Sognepræst, V. Tørslev. † 1929.

1878

Tage Niels Chr. Egede Christensen 1859	Lærer, Mov	Lærer ved Varde kommunale Skolevæsen. † 1938.
Peter Emil Mortensen Nordlien 1861	Propr., Skallerup . .	Amtsforvalter, Odense. † 1932.
Holger Vilh. Nyholm 1860	Propr., Bjørnekær	Cand. phil. † 1881.
Knud Isidoro Sidenius Panduro 1861	Sognepræst	Cand. theol., Lektor, Aalb. † 1924.
Carl Chr. Schjørring 1860	Købmand	Sognepræst, Tranekjær † 1925.

1879

Eduard Emil Ankjær 1861	Købmand	Fhv. Provst i Elbo Herred. Strib.
Vilh. Frederik Bech 1862	Mølmester	Cand. mag., Lektor i Ribe. † 1336.
Nicolaj Kruse Bøggild 1860	Sognepræst, Aaby	Provst, Nr. Sundby. † 1912.
Henrik Gottlieb Nic. Gad 1862	Stiftsprovst	Cand. theol, fhv. Lektor ved Sorø Akademi. Charlottenlund.
Asmund Alexander Reu- mert Herskind 1860	Overlærer	Cand. phil. † 1884.
Elif Reumert Herskind 1861	Overlærer	Fhv. Kredslæge, Nykøb. S. Gentofte.
Oluf Kirstein Peter Olesen 1860	Lærer	Biskop i Ribe. † 1930.
Ludvig Chr. Petersen 1859	Lærer, Snedsted . .	Sognepræst, Bredstrup. † 1924.
Eigil Helge Wøldike 1861	Herredsfoged	Forstkandidat, Skovrider for Viborg Statsskovdistrikt. † 1923.

1880

Chr. Fred. Gersdorff Bang 1862	Proprietær	Sognepræst, Ringe. † 1917.
Carl Joh. Bruun Behrend 1862	Kantor	Handelsrejsende. † 1919.
Bagge Mørup Bolwig 1862	Købmand	Dommer, Nykøbing M. † 1925.
Theodor Guido Michael Georg Emil Carlsen . . 1860	Redaktør	Amtsforvalter, Varde. † 1928.
Johannes Chr. Jacobsen . . 1862	Sognepr., Hvornum	Dr. theol., fhv. Professor v. Københavns Universitet.
Frantz Henry Betzyon Neergaard-Petersen 1862	Propr., Ouegaard . .	Proprietær, cand. jur., Oue, Vivebroggaard, Hadsund.
Christian Peter Nielsen . . 1862	Husmd., Dronningl.	Ekspeditionssekretær i Finansministeriet. † 1929.

1881

Kai Severin Bøggild 1863	Rektor	Fhv. Amtslæge i Viborg. Horsens.
Carl Georg Kirchheiner . . 1861	Agent	Afsk. Oberstløjtnant. Charlottenld.
Nicolin Matthias Theodor Schjørring 1864	Købmand	By- og Herredsfuldægtig, Kolding. † 1894.
Ivar Chr. Speyer 1863	Stiftsprovst	Fhv. Kontorchef, Kbhvn. Valby.

1882

Johannes Gad	1863	Stiftsprovst	Cand. polit., Toldmdhj., Aalb. † 1898.
Peter Andreas Heiberg ..	1864	Sygehuslæge	Cand. med., Underarkivar. † 1926.
Anton Pedersen Hvet	1862	Gaardejer Andersen, Aaby	Fhv. Sognepræst, Jelstrup og Lyngby. † i Australien 1927.
Poul Andreas Petersen ..	1861	Skolelærer	Kapellan, Bjørnsholm og Malle. † 1889.
Niels Chr. Ludvig Støckel	1864	Gaardejer	Cand. jur., Revisionsassistent i Landstinget. † 1893.

1883

Magnus Kruse Barfoed ..	1864	Herredsfgd., Skjern	Civildommer, Odense. † 1939.
Axel Frederik Gad	1865	Stiftsprovst	Dommer, Bogense. † 1939.
Christian Hald	1864	Herredsfoged, Nr. Sundby	Politiinspektør, København. † 1920.
Simon Severinsen Hørlyk	1866	Propr., Kopperholt	Underdommer, cand. jur., St. Croix. † 1903.
Ludvig Jak. Kr. Ingerslev	1864	Sognepr., Veggerby	Valgmenighedspr., Odense. † 1930.
Jens Orten Bøving-Petersen	1864	Sognepr., Egtved ..	Lektor, mag. scient., Kbhvn. † 1937.
Carl Ludvig Speyer	1865	Købmand	Øre- og Halslæge, København.
Vilhelm Terndrup	1865	Prokurator, Hune..	Civildommer, Kolding. † 1940.

1884

Anton Marius Andersen ..	1866	Smed, Nr. Uttrup	† 1885.
Jørgen Alfr. Bang Biering	1864	Sognepr. Dronngld.	Sognepr., Hørning-Blegind. † 1928.
Carl Frederik Dencker ..	1864	Møllebygger, Elling	Overlæge, Süd-Sanator., Dresden.
Niels Chr. Hansen	1866	Overdyrlæge	Cand. theol. & mag., Realskolelærer, Thisted. † 1938.
Hans Kr. Søltoft Jensen ..	1866	Skolelærer, Torslev	Rigsdagsstenogr., cand. mag. † 1928.
Einar Thorvald Malling ..	1866	Konsul	Amtslæge, Aalborg. † 1934.
Theodor Alfred Müller ..	1865	Overlærer, Hjerr...	Fhv. Lektor, cand. mag., Kbhvn.
Holger Isidoro Panduro ..	1867	Sognepræst	Cand. polit., Rigsdagsstenogr. † 1930.
Christian Peter Pedersen	1865	Restauratør	Forretningsmd. i Pittsburg, U.S.A. †
Carl Abel Severin Neergaard-Petersen	1865	Propr., Ouegaard ..	Fhv. Kontorchef i Finansministeriet, København. Charlottenlund.
Christian Frederik Ferd. Gotfred Peter Rasmussen	1866	Skibsbygger	Læge, Aarhus. † 1921.

1885

Joachim Ludvig Phister Ankjær	1868	Rektor	Stud. mag. † 1891.
Hans Christian Bang	1865	Grdr., Nr. Uttrup..	Sognepræst, Aunslev og Bovense. † 1933.
Waldemar Bierberg	1868	Oberstløjtnant	Overretssagfører, Aalborg. † 1927.
Carl Christian Clausen ..	1868	Skibsfører	Journalist, Forfatter. † 1934.
Holger Dam	1869	Fabrikant	Overretssagfører, Kbhvn. † 1937.
Niels Søren Jepsen	1866	Drainer	Cand. jur. † 1891.
Peter Kr. Julius Mørck ..	1865	Købmand, Asaa ..	Sognepræst, Nr. Næraa og Bederslev. † 1934.
Jens Jacob Nielsen	1865	Husmand, Asaa ..	Seminarlærer, cand. mag. † 1916.

Rasmus Alfred Rohbeck .. 1864	Kæretmager Olsen, Nr. Utrup	Landsdommer, Viborg. † 1930.
Arth. Theobald Stenersen 1864	Murermester	Sagførerfuldmægtig, Kbhvn. † 1899.
Paul Carl Wolff	1867 Kaptajn i Hæren ..	Cand. jur., Fuldmægtig i Finansministeriet. † 1905.
1886		
Carl C. Ludv. Clemmesen 1868	Farver	Fhv. Kaptajn i Hæren, København.
Ove Stenersen Gad	1869 Stiftsprovst	Kaptajn i Fodfolket. † 1920.
Immanuel Kr. Ryge Jensen 1868	Lærer, Torslev ..	Valgmenighedspr., Silkeborg. † 1938.
Andreas Christian Møller 1868	Gdr., Nr. Sundby ..	Cand. phil., Farmer, Argentina.
Julius Frederik Møller .. 1869	Cand. pharm., Kantor	Cand. mag., Skolebest., Aalb. † 1936.
Chr. Peter Johs. Petersen 1865	Lærer, Lindholm ..	Sognepræst, Tunø. † 1920.
Halfdan Repsdorph	1868 Provst, Hjerm	Overretssagfører, København.
Thomas Chr. Schultz 1868	Boghandler	Dr. med., fhv. Sygehuslæge i Ringe. København.
Bertel Bekker Skøtt	1868 Lærer	Cand. jur. † 1893.
Leopold Wolff	1868 Kaptajn	Kaptajn i Artilleriet. † 1928.
1887		
Jens Ingvar Aldal	1867 Grdr. Jørgensen ..	Fhv. Overl., cand. mag., Holstebro.
Jac. Wøldike Winther Bach 1868	Gaardejer	Lærer v. Nykøbing Katedralskole, cand. mag. † 1910.
Thorvald Kerstens	1869 Navigationssk.forst.	Fhv. Stadsing., cand. polyt., Slagelse.
Johannes Jac. Kjeld Løchte 1869	Sognepræst	Overlæge i Hæren. † 1935.
Marinus Peter Petersen .. 1869	Støbemester	Stud. jur. † 1892.
Johannes Martin Benedict Reimuth	1869 Propr., Ferslevgrd.	Cand. jur. & polit., fhv. Amtsforvalter, København.
Theodor Østergaard	1867 Førstelærer, Lyngsaa	Læge, Sdr. Felding. † 1930.
1888		
Christian Frederik Marius Rohweder Broe	1871 Politibetjent	† 1889.
Adam Giede Bøving	1869 Sognepræst, Nsb...	Dr. phil., Zoolog, ansat i Department of Agriculture, Washington. Kgl. Translatør, København.
Jens Christian Christensen 1869	Restauratør	
Peter Chr. Vilh. Eduard Kjærulf Lassen	1869 Stationsforstander, Svenstrup	Læge, København.
Erik Lassen	1871 Gaardejer	Læge, Asaa. † 1939.
Stephan Peter Nyeland Løchte	1870 Sognepræst	Belysningsdirektør, cand. polyt., Aarhus. † 1935.
Frederik Rahlff	1869 Herredsfoged	Overretssagfører, København.
Poul Poulsen Svanholm .. 1869	Godsejer, Porsgrd.	Sagfører, Aalborg. † 1925.
Viggo Strøyberg	1870 Apoteker	Mag. scient, Beregner, København.
Palle Louis Terndrup 1869	Prokurator, Hune..	Cand. phil., Kommunerærer, Aalborg. † 1933.
1889		
Valdemar Bie	1872 Brygger, Hobro ..	Overlæge, Prof., Dr. med. † 1939.
Kay Esbensen	1870 Forpagter, Ellidshøj	Fhv. Kontorchef i Finansministeriet. Charlottenlund.
Frederik Abraham Forman 1870	Sognepr., Næsborg	Cand. theol. † 1901.

Johs. Hoppe Sjelle Hansen	1869	Dyrlæge	Assistent i Københavns Magistrat.
Jens Chr. Borch Krarup	1871	Bogholder	Læge, Dr. med., København.
Carl Peter Salicath	1871	Branddir., Hjørring	Toldinspektør, København. † 1918.

1890

Benjamin Blicher	1872	Sognepræst	Sognepræst, Elsted og Elev. † 1918.
Carl Chr. Mynster Boisen	1872	Stadslæge	Amtsfuldm., Auditor, Odense.
Carl Edvard Moldenhawer		Skibsbygger, Frhv.	Cand. phil., ansat i Dansk Folkeforsikringssanstalt. † 1928.
Buhl	1871		
Ove Balthasar Bøggild	1872	Forp., Jetsmark	Professor i Mineralogi ved Københavns Universitet.
Johan Frederik Richardt		Gartner,	
Christensen	1873	Visborggaard	Cand. mag., Realskolelærer, Nyborg.
Gustav Erik Wennerberg			
Hansen	1872	Herredsfoged	Stud. jur. † 1893.
Lars Chr. Vald. Larsen	1872	Overretssagfører	Farmer, Colorado, U.S.A.
Jens Larsen Mortensen	1870	Grdr., Vadum Torp	Læge, Kalundborg. † 1935.
Hans Hartvig Møller	1873	Apoteker, Nordborg	Rektor, Gl. Hellerup Gymnasium.
Wilh. Ernst Emil Petersen	1872	Købmand	Direktør for Burmeister & Wain. † 1925.
Axel Vilhelm Oliver Rafn	1871	Fabrikant	Cand. phil., Fabrikant, Aalborg.
Frederik Kølpin Ravn	1873	Fuldmægtig	Professor ved Landbohøjskolen, Dr. phil. † 1920.
Axel Repsdorph	1871	Provst, Hjerm	Direktør, København.
Biørn v. Scholten	1871	Overlæge	Administrator for det Benzonske Familielegat, Odense.
Christian Sørensen	1870	Grdr., Blenstrup	Cand. theol., fhv. Adjunkt, Nakskov. Fakse Ladeplads.
John F. Wahl	1871	Stiftamtmand	Grosserer, København.

1891

Viggo Emanuel Andersen	1873	Overretssagfører	Overretssagfører, København.
Niels Soph. Mar. Bentzen	1870	Propr., Kastbjerg	Overlæge, St. Elisabeths Hospital, København.
Axel Perch Forman	1873	Sognepræst	Fhv. Sognepræst, Aggersborg. Valhøj, Taastrup.
Peter Tetens Hald	1873	Forretningsfører	Dr. med., Ørelæge, Kbhvn. † 1917.
Henrik Kirkeby	1872	Sognepræst, Lem	Stud. med. † 1894.
Rasmus Ludv. Michelsen	1873	Overlærer	Overretssagfører, København.
Hans Jacob Bie Secher	1871	Propr., Ørsted	Tandlæge, Svendborg. † 1939.
Hans Balthasar Worm	1872	Konsul	Revisor v. Nationalbanken, Aalborg. † 1924.

1892

Sofus Bergsøe	1872	Pastor	Cand. jur. † 1899.
Folkmar Holm Blichfeld	1874	Provst, Dronningld.	Ingeniør, Viborg.
Jens Voldby Broe	1874	Politibetj., Thisted	Skoleinsp., Ordrup. Charlottenlund.
Carl Anton Diechmann	1873	Oberstløjtnant	Oberstløjtnant, Aalborg. † 1938.
Viggo Flindt-Larsen	1872	Dyrlæge	Læge, Odense.
Jacob Henning Hasselbalch	1873	Prokurator	Overretssagfører, Aalborg.
Maximilian Elmerhaus			
Haxthausen	1872	Generalmajor	Sparekassefuldm., Aalborg. † 1910.

Carl Peter Højbjerg	1873	Lærer, Idum	Sognepræst, Ringe.
Carl Chr. Kallenbach Pedersen	1873	Stiftsprovst	Sognepræst, Rise, Sønderjylland.
Hjalmar Kryger Kiær	1871	Borgmester	Medhj., Bogense Apotek. † 1926.
Mads Pallesen Madsen Palsgaard	1874	Fæster Madsen, Sejlfjord	Kommunelærer, København.
Einar Schäffer	1875	Distriktslæge	Læge, København.
Chr. Vilh. Segelcke	1872	Brønderiejer	Kontorchef, fhv. Politimester paa St. Croix. † 1937.
Vilh. Chr. Silkeborg	1872	Stabssergent	Skolebestyrer, cand. theol., Kbhvn.

1893

Axel Emil Bisgaard	1875	Sagfører	Overlæge, Dr. med., St. Hans Ho- spital. † 1939.
Michael Frederik Blichfeld	1875	Provst, Dronningl.	Sognepr., St. Marcus K., Kbhvn.
Frants Chr. Giede Bøving	1873	Sognepræst	Kontorchef i Kbhvn.s Hypotekfor.
Henrik Callisen Dyhr	1874	Købmand	Skolebestyrer, Slagelse. † 1936.
Hans Chr. Georg Eriksen	1874	Restauratør	Kaptajn i Kongostatens Tjeneste. † 1903.
Gertron Valdemar Gjedde	1874	Godsejer, Mors ..	Koncertsanger, København.
Jacob Chr. Gotfred Holdt	1874	Sognepræst, Grejs	Sognepr., Dallerup-Laasby. † 1920.
Peder Axel Holm	1874	Godsejer	Overretssagfører, København.
Asger Kellermann	1874	Landmand	Læge, Frederiksberg.
Lauritz Emil Waldemar Lauritzen	1875	Politibetjent	Adjunkt, mag. art., Ribe. † 1931.
Julius Claudi Lund	1874	Købmand	Cand. phil., Viby, Jylland.
Nicolai Gerhard Michelsen	1874	Overlærer	Cand. theol., Kantor ved Budolfi Kirke, Aalborg. † 1911.
Peder Pedersen Mølgaard	1875	Lærer, Nr. Uttrup	Ørelæge, Randers.
Johan Møller	1875	Gdr., Nr. Sundby..	Læge, Hadsten, nu Riisskov.
Henry Johannes Wibroe ..	1874	Fabrikant	Overretssagfører, København.
Aksel Johannes Ziegler ..	1875	Tandlæge	Tandlæge, Holte.

1894

Henning Colding Hasselbalck	1876	Prokurator	Proprietær, Brovst.
Svenning Krag Nielsen Rytter	1875	Gaardejer, Vedum	Fhv. Justitsminister, Byretspræsi- dent, København.
Erik Peter Petersen Stær	1874	Toldassistent	Fhv. Sognepræst, Brabrand.
Joh. P. Ingenuus Sørensen	1876	Rentier, Frederhvn.	Sygehuslæge, Dronninglund.
Frederik Tønnesen	1875	Sognepr., Saltum..	Provst, Taarup. † 1933.
Peter Østergaard	1875	Overlærer	Sognepræst, Ovsted og Taarning. † 1919.

1895

Cai Løwe Christensen	1878	Oberstløjtnant	Ingeniør, Michigan, U.S.A.
Søren P. Albert Cortsen ..	1878	Stabssergent	Lektor, Dr. phil., Helsingør.
Jenseni M. Nielsen Klit	1874	Husmand, Brovst..	Inspektør for Tilsynet v. Handels- skolerne. † 1920.
Michael Chr. Roedsted Kuhlmann	1876	Læge	Sognepræst, Vejerslev. † 1925.
Jørgen Nicolaj Lundbye ..	1874	Sognepr., Boddum	Sognepræst, Hammel.

Peter Møller Munck	1875	Lærer, Sdr. Vraa ..	Res. Kapellan v. Kristkirken, Kbhv.
Axel Kallenbach Pedersen	1876	Stiftsprovst	Ingeniør, U.S.A.
Chr. Petresch-Christensen	1875	Propr., Dronningld.	Ekspeditionssekretær i Kbhvns By- ret, cand. jur., Forfatter.
Holger Johs. Rafn	1875	Fabrikant	Kapellan v. Kbhvns, Domkirke.
Knud Salicath	1877	Branddir., Hjørring	Overretssagf., Godsforv., Vordingb.

1896

Niels Peter Ahlmann- Lorentzen	1878	Læge	Godsejer, cand. jur., Langholt.
Aage Imm. Tang Barfod ..	1878	Hospitalsforstander	Departementschef i Undervisnings- ministeriet, København.
Andreas Emil Rossing Bodenhoff	1878	Skibskaptajn, Hals	Læge, Horsens.
Niels Holger Børge	1877	Købmand Petersen	Læge, Helsinge.
Niels Christensen Furbo ..	1876	Gaardbest. Chri- stensen, Valsted	Ingeniør, cand. polyt., Aarhus.
Olaf Holdt	1878	Sognepræst, Kjøng	Cand. theol., Sanglærer. † 1918.
Jacob Kjellerup	1877	Godsejer, Kjellerupgaard ..	Cand. jur. † 1906.
Joh. Kallenbach Pedersen	1879	Stiftsprovst, Ribe..	Sognepræst, Femø. † 1928.
Julius Paludan Seedorff ..	1878	Fabrikant	Overretssagfører, København.
Andreas Stenum	1876	Proprietær	Skolebestyrer, Aabybro. † 1907.
Knud Peter Tommerup ..	1878	Sognepræst, Nr. Tranders	Cand. theol. † 1915.
Søren M. Nielsen Vendel	1878	Højskoleforstander Nielsen, Brdrsl..	Læge, Ballerup. † 1939.
Aage Weywadt	1877	Distriktslæge, Skagen	Læge, Løkken.

1897

Ewald Bech Andersen ..	1880	Købmand	Sagfører, Rønne.
Eivind Mynster Boisen ..	1880	Stadslæge	Herredsfuldm., Odder. † 1919.
Eiler Eilersgaard	1879	Redaktør	Overretssagfører, Middelfart.
Joh. Fred. Stockfleth Eysen	1879	Bogholder	Bibliotekar ved Universitetsbiblio- teket, København.
Theodor Andreas Begtrup- Hansen	1880	Sognepræst	Overlæge, Dr. med., Silkeborg.
Fred. Ludv. Heintzelmann	1877	Kaptajn, Læsø	Læge, Aalborg. † 1932.
Sigvard Konr. Jac. Høyer	1878	Lærer	Seminarieforstander, cand. theol. & mag., Aarhus.
Frederik Gaarn Larsen ..	1874	Husmand, Læsø ..	Sognepræst paa Tunø. † 1915.
Erhardt Næss-Schmidt ..	1878	Læge, Haverslev ..	Læge, Ringkøbing.

1898

k. Vilhelm Carl Andersen ..	1879	Læderhandler	Sagfører, København. † 1927.
Jørgen Nik. Oxholm Bay	1880	Propr., Rolykkegrd.	Sognepræst, Thorstrup og Horne. † 1915.
Har. Kr. Steingrim Forman	1879	Sognepr., Næsborg	Kommunelærer, København.
Arthur Hansen	1878	Propr., Gøttrup ..	Sagfører, Løgstør.
Mathias Kjeldsen	1879	Propr., Valstedgrd.	Ingeniør, cand. polyt., Argentina. † 1914.
Jens Henrik Poulsen	1881	Dyrlæge, V. Hassing	Postmedhj., Nykøbing S. † 1904.

	Niels Edvard Schmidt	1879	Murermester, Balle ved Silkeborg ..	Overretssagfører, Hobro. † 1930.
	Søren Vandborg	1880	Skolelærer Sørensen, Gunderup..	Overretssagfører, Fredericia. † 1930.
	Holger Weywadt	1879	Distriktsl., Skagen	Stud. jur. † 1903.
	Magnus Vilhelm Weywadt	1880	Distriktsl., Skagen	Cand. phil., Nibe.
<i>mn.</i>	Lorentz Hald	1881	Forretningsbestyrer	Overdommer i Belgisk Kongo, cand. jur. † 1913.
	Otto Jelstrup	1879	Købm., Frederiksh.	Ingeniør, cand. polyt., København.
1899				
<i>k.</i>	Knud Balslev	1880	Sognepr., Sulsted ..	Landinspektør, Nykøbing M.
	Christian Frederik Bang	1880	Godsejer, Gl. Vraa	Dommer, Sæby.
	Adam Ludvig Bruun	1879	Sognepr., Ingstrup	Dommer, Saksøbing.
	Knut Haubroe	1881	Fabrikant	Overretssagf., Nakskov. † 1933.
	Chr. Nic. Johan Heilskov	1879	Prpr., Nr. Tranders	Læge, Aalborg.
	Otto Emil Ravn	1881	Prokurist	Professor v. Universitetet, Dr. phil.
<i>mn.</i>	Albert Krogh Aubeck	1881	Distriktsinspektør..	Prof. v. Danm. tekn. Højsk., Kbh.
	Harald Emil Sophus Louis Schlegel	1882	Amtsvejnspektør..	Baneing., cand. polyt., København.
1900				
<i>k.</i>	Niels August Møller	1881	Grosserer	Læge, Slagelse.
	Kr. Henrik Kasper Nyborg	1882	Kaptajn	Læge, Lou. † 1935.
	Julius Gustav Paludan	1882	Sognepr., Gunderup	Læge, Grejs.
	Erik Schæffer	1880	Distriktslæge	Auditor ved Søværnet, København.
<i>mn.</i>	Ludvig Georg Dresler	1881	Distriktslæge	Lektor, Esbjerg.
	Knud Anton Knudsen	1880	Prop., Aabybro ..	Kaptajn, Aalborg.
	Jens Christian Zinck	1882	Fabrikant	Leder af en Mail Order Business, U.S.A. † 1919.
1901				
<i>k.</i>	Knud Begtrup-Hansen	1882	Sognepræst	Vicepolitichef, København.
	Harald Viggo Eyser	1882	Assurandør	Civildommer, Hjørring.
	Mads Chr. Joh. Korsgaard	1881	Lærer	Sognepr., Hjørdemaal. † 1918.
	Knud Esge Kier Nielsen	1883	Bogholder	Revisor i Aalborg.
<i>mn.</i>	Vald. Pedersen Mølgaard..	1882	Kommunelærer ..	Maskiningeniør, cand. polyt., København.
1902				
<i>k.</i>	Martin Berg	1883	Organist	Res. Kapellan, Luthersk., Kbhvn.
	Poul Thorsen	1884	Margarinefabrikant	Grosserer, København.
<i>mn.</i>	Axel Bendixen	1883	Kæmner, Thisted..	Ingeniør, Direktør, Dr. techn., Buenos Aires, Argentina.
	Niels Alex. Spliid Macholm	1883	Entrepr., Nr. Sdby.	Grosserer, København.
	Georg Marckmann-Hansen	1883	Telegrafbestyrer ..	Direktør f. Amagerbanken, Kbhvn.
	Carl Johan Roedsted Kuhlmann	1884	Læge	Driftsbestyrer v. Hillerød—Hunde- sted Banen, cand. polyt.
	Theodor Paludan Seedorff	1885	Fabrikant	Entrepreneur i Sevilla.
1903				
<i>k.</i>	Einar Bjørnbak	1883	Lærer, Fjellerad..	Sognepræst, Randers.
	Simon Groth Teisen	1884	Godsejer	Godsejer, Vognserup. † 1939.

	<i>Studentens Navn</i>	<i>Fødselsaar</i>	<i>Søn (Datter) af</i>	<i>Senere Stilling og evt. Dødsaar</i>
<i>mn.</i>	Louis Jakob Ernst	1885	Organist	Overretssagfører, Aalborg.
	Thomas Øst Jacobsen	1884	Købmand	Ing., cand. polyt., Horsens. † 1935.
	Peder G. Brix Jørgensen..	1884	Overlærer	Grosserer, København.
	Laur. Georg Westh Hansen	1885	Overdyrlæge	Dyrlæge, København. † 1917.
1904				
<i>k.</i>	Carl Bindslev	1884	Manufakturhandler	Cand. theol., Missionær, Nellikup- pam, Indien.
	Kjeld Galster	1885	Fabr., Nr. Sundby	Rektor, Dr. phil., Katedralsk., Aalb.
	Svend Peter Grünwald ..	1887	Stiftskasserer .... Knud Petersen ..	Pianist, København.
	Holger Mosbech	1886	Lærer, Mosbjerg ..	Professor ved Universitetet, Dr. theol., København.
	Vilhelm Schlegel	1887	Amtsvejnspektør..	Civildommer, Vejle.
	Jens Hostrup Stær	1884	Toldassistent	Apoteker, Aabyhøj.
	Søren Knakkeg. Sunesen ..	1884	Landpostbud, Hillerslev	Cand. theol., Præst, Cascalares, Arg.
	Leon Zerlang	1886	Rektor	Lektor, Birkerød.
<i>mn.</i>	Johannes Buchholtz	1886	Smedem., Brdrsl. ..	Overlæge, Dr. med., Vejle.
	Hans Chr. Ivar Hansen ..	1886	Overpakmester ..	Dir. v. A/S Laurits Knudsen, cand. polyt., København.
	Holger Hartmann	1885	Prop., Hellum ..	Ingeniør, cand. polyt., Gentofte.
	Niels Stenild Møller Hjorth	1886	Forp., Lindenberg	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Jens Rostrup Kragh	1886	Købmand, Hals ..	Overlæge i Hæren, Dr. med., Kbhvn.
	Christen Lundsgaard.....	1883	Grdr., N. Kongersl.	Professor, Dr. med. † 1930.
	Axel Chr. Andr. Nielsen	1885	Lærer, Gudum ..	Dommer, Nørresundby.
1905				
<i>k.</i>	Chr. Christensen Heilesen	1886	Gaardejer, Tornby	Højesteretssagfører, København.
	Aage Rold Lundbye	1886	Entreprenør	Overretssagfører, København.
	Søren Jensen Sørensen		Kreditforenings- direktør Sørensen	Overretssagfører, Hjørring.
	Augustinus Vandborg	1886	Lærer, Gunderup	Overretssagfører, Aalborg. † 1938.
<i>mn.</i>	Carl Hjorth	1887	Urmager	Cand. phil., Revisor, København.
	Poul Wilcke Degner	1885	Forpagter, Nørkjær	Cand. phil., Lærer ved Vaisenhuset, København.
	Jens Jensen Østergaard ..	1888	Skatteraadformd..	Lektor, cand. mag., Nykøbing F.
	Hans Kristian Ad. Jensen	1886	Restauratør	Dommer, Vestervig.
1906				
<i>k.</i>	Alfred Carl Andersen	1886	Gaardejer, Skovsg.	† 1910.
	Georg Bech	1889	Murer	Læge, Holstebro.
	Gorm Decem Bremmer ..	1886	Hotelejer Jensen, Faaborg	Direktør, Konsul, Aalborg.
	Oluf Ernst Kruse Bøggild	1887	Provst, Nr. Sundby	Rektor, Nakskov.
	Thorkil Dahl	1887	Godsejer, Buderup- holm	Godsejer, Østergaard pr. Malling.
	Karl Emil Falcon	1888	Stationsforstander.	Cand. pharm., Hobro. † 1929.
	Henrik Boye Hartmann ..	1887	Postm., Nr. Sundby	Landsretssagfører, Tønder.
	Jens Christian Hejlesen ..	1887	Husmand, Rakkeby	Cand. theol., Valgmenighedspræst, København.

	Aksel Einar Larsen	1888	Grdr., Lindholm ..	Overretssagfører, København.
	Edv. Chr. Wichmann Mat- thiessen	1886	Toldkontr., Skagen	Læge, Fredericia.
	Victor Emil Mortensen ..	1888	Købmand	Overretssagfører, København.
	Holger Axel Møller	1889	Købmand	Sognepræst, Bandholm.
	Frederik Schiøler	1888	Biskop	Hotelejer, Musiker, Stavern, Norge.
	Tom Jens Jul. Smidt	1887	Telegrafist, Nibe ..	Forfatter, København.
<i>mn.</i>	Ejnar Cordes	1886	Branddirektør	Overretssagfører, Fuglebjerg. † 1930.
	Julius Galster	1889	Fabr., Nr. Sundby	Ingeniør, cand. polyt., teknisk Kon- sulent f. Grønlands St. Kbhvn.
	Asta Jacobsen, f. Jensen	1888	Sagfører, Hjørring	Cand. jur., g. m. Gross. J., Kbhvn.
	Carl Emil Langgaard	1887	Manufakturhdl., Halvrimmen	Ingeniør, cand. polyt., New York.
	Michael Møller	1886	Købmand	Overretssagfører, København.
	Ejnar Mørch Olesen	1889	Kommunelærer ..	Cand. phil., Aalborg.
	Thormod Petersen	1887	Redaktør, Præstø..	Cand. polit., Assistent i General- tolddirektoratet. † 1914.
	Knud Vestergaard	1887	Sagfører, Thisted..	Amtsfuldm., cand. jur., Skanderb.
1907				
<i>k.</i>	Otto Begtrup Hansen	1888	Sognepræst	Dommer, Nykøbing M.
	A. Højberg Christensen ..	1888	Fabrikant	Undervisningsinsp., Dr. phil., Kbh.
	Chr. Emanuel Christensen	1890	Kontorchef	Højesteretssagfører, København.
	Jens Mathias Eriksen	1889	Stationsforstander, Hornum	Provst, Tved pr. Knebel.
	Otto Heinr. Urban Petersen	1888	Grosserer	Dommer, Ringsted.
	Andreas Guldbech Thorn	1889	Grdr., S. Tranders	Ekspeditionssekretær i Rigsdagen, cand. jur. † 1935.
	Agnes Marie Vefling, f. Hvidegaard	1887	Kommunelærer	Cand. mag.; g. m. exam. jur., Di- rektør V., København.
<i>mn.</i>	Marie Elisabeth Baanrud, f. Larsen	1889	Direktør	Tandlæge; g. m. Tandlæge B., Kongsvinger, Norge.
	Anker Dolleris Engelund..	1889	Maskininspektør ..	Prof. v. Danm. tekn. Højsk., Kbhvn.
	Frederik M. Frederiksen	1888	Gæstg., Hjallerup..	Købmand, cand. polyt., Skørping.
	Peder Tonnisen Frederiksen	1887	Gaardejer, Visborg	Ingeniør, cand. polyt. † 1921.
	Christian Em. Vald. Larsen	1888	Sagfører, Nibe	Overretssagfører, Aalborg.
	Johannes Larsen	1889	Provst, Ø. Sennels	Ingeniør, cand. polyt., Valby.
	Otto Haugaard Larsen	1890	Sagfører, Nibe	Ingeniør, cand. polyt., Valby.
	George Henry Lund	1889	Direktør	Raadg. Ingeniør, cand. polyt., Aalb.
	Thomas Chr. Olsen	1889	Læge, Brønderslev	Læge, København.
	Johannes Fischer-Petersen	1889	Lærer, Tanderup..	Adjunkt, mag. scient, Aalb. † 1929.
	Kaj Joh. Chr. Schrøder ..	1888	Hotelejer, Hobro ..	Overretssagfører, Direktør, Kbhvn.
1908				
<i>k.</i>	Poul Andreas Andersen ..	1889	Sparekassedirektør	Direktør i Privatbanken, Kbhvn.
	Signe Vilhelmine Nielsen, f. Møller	1889	Handelsskolebest. .	G. m. Bankdir. Olaf N., Aalborg.
	Aage Gjerløv Schiøler	1890	Biskop	Cand. jur., Assistent i Landbrugs- ministeriet. † 1929.
	Kai Wilhelm Staun	1891	Konsul	Landsretssagfører, Kbhvn. † 1938.

<i>mn.</i>	Eygil Hjalmar Hertz 1890	Skomagermester ..	Vandbygningsdirektør, cand. polyt., København.
	Axel Anton Hvidegaard .. 1890	Kommunelærer ..	Cand. med. † 1919.
	Svend Aage Chr. Jacobsen 1889	Kaptajn	Kaptajn, Vinhandler, København.
	Jens Jensen	Propr., Gjerding ..	Landsretssagfører, Terndrup.
	Evald Julius Kauffeldt 1889	Fabr., Nr. Sundby	Kredslæge, Nørresundby.
	Kaj Vilhelm Sejer Kühle 1886	Stationsf., Sulsted	Kontrollør under Rodeforvalt., Kbh.
	Folmer Chr. E. Lützhøft 1889	Propr., Tandrup ..	Forpagter, Tandrup pr. Bedsted.
	Aage Mich. Steen Myrhøj 1889	Oversergent	Lærer, Kalundborg.
	Erik Peter Nyemann	Maskininspektør ..	Fhv. Læge i Nederlansk Indien.
	Knud Christian Nyemann 1889	Maskininspektør ..	Læge, Skive.
	Fritz Jac. Wildt Schmidt.. 1887	Stationsforstander, Storvorde	Fhv. Læge i Belgisk Congo, nu Ryttergården, Hals.
	Jens Sørensen	Gaardejer, Saltum	Læge, Østervraa.
	Alfred Vangsted	Husmand, Rakkeby	Kommunelæge, København.

1909

<i>k.</i>	Robert Lassalle Hansen .. 1890	Redaktør	Biblioteksinsp., mag. art., Kbhvn.
	Chr. Christensen Landbo.. 1887	Lærer, Hjermitalev	Sognepræst, Egebjerg, Ods Herred
	Mads Ledet	Gaardejer, Stenum	Forfatter, Stenum pr. Brønderslev.
	Carla Nathalia Herholdt Petersen, f. Granlie 1888	Statistiker i D.S.B.	Cand. pharm.; g. m. Apoteker H. P., Søborg.
	Harald Rolff-Petersen 1890	Sagfører	Læge, Nr. Sundby.
	Henrik Levinsen Paludan Seedorff	1891 Fabrikant	Legationsraad, cand. jur., Paris.
	Octavius Fode	1891 Købmand	Overretssagfører, København.
<i>mn.</i>	Niels Christian Jensen .. 1890	Træhdl., Saltum ..	Mag. scient, Ass. v. Pol. Læreanst.
	Gudrun Brix Jørgensen .. 1891	Overlærer	Sagfører, cand. jur., Terndrup.
	Marius Dorff Kjeldsen .. 1889	Købm., Solbjerg ..	Læge, Aalborg.
	Nikolaj Johs. Krogsgaard.. 1891	Lærer, Lillevorde..	Læge, Aalborg.
	Christian Frederik Lunøe 1891	Amtsvejinsp, Hjørr.	Ingeniør, cand. polyt., London.
	Axel Nordentoft Nielsen .. 1890	Tandlæge, Thisted	Læge, Sindal.
	Niels Chr. A. Nielsen 1890	Lærer, Hvorup ..	Landsretssagfører, København.
	Ove Walther Rasmussen.. 1890	Generalmajor, Kbh.	Kaptajn af Fodfolket, Vordingborg.
	Thomas Chr. Thomsen 1888	Gaardejer, Ajstrup	Ing., cand. polyt., Entreprenør, Kbh.
	Poul Oscar Winther	1891 Bankdirektør	Kontorchef i Kongeriget Danmarks Hypotekbank, København.
	Aage Chr. Ørum	1890 Prpr., Voerbjerggd.	Overretssagfører, København.

1910

<i>k.</i>	Mikkel Peter Vilhelm Søn- dergaard Filtenborg.... 1891	Købm., Aalestrup..	Sognepræst, Fole
	Peder Larsen Jensen 1892	Købm., Bonderup..	Sognepr. v. Esajas Kirke, Kbhvn.
	Stig Pedersen	1892 Grdr., Molbjerg ..	Kontorchef i Københavns Magistrat.
	Aage Rasmussen	1892 Lektor	Sognepr., Hylleholt pr. Fakse Ldpl.
	Hans H. Busch-Møller .. 1893	Isenkr., Skørping..	Pens. Fuldmægtig i Overpræsiediet, cand. jur., Helsingør.
<i>ns.</i>	Arnold Christensen	1891 Købmand	Overlæge, Løgstør.

	Anna Regine Laurentze Dahl, f. Brandt	1889	Forv. v. D.F.D.S...	G. m. Sognepræst D., Horsens.
	Erik Th. Chr. Freiesleben	1892	Oberst	Oberstløjtnant af Fodfolket, Sønderborg.
	Asta Hansen	1892	Købmand	† 1936.
	Astrid Jelsbo, f. Christensen	1891	Restauratør	G. m. Amtsfuldmægtig J., Aalborg.
	Arthur Jens Mar. Jensen..	1891	Bødkermester	Direktør, Sylvester Hvids Reklamebureau, København.
	Niels Chr. Jeppesen	1891	Grdr., Torsted	† som Student.
	Johannes Hagen Kiil	1891	Læderhandler	Ekspeditionssekretær i Skattedirektoratet, cand. jur., København.
	Svend Hassing Licht	1892	Fabriksbestyrer	Læge, Esbjerg. † 1937.
	Arnold Chr. Madsen	1892	Postmester	Læge, Helsingør.
	Carl Marius Viggo Munch	1891	Lærer, Vraa	Læge, København.
	Johannes Irgens-Møller ..	1891	Sognepr., Saltum..	Læge, Gentofte.
	Lars Nielsen	1892	Ekvipier.hdl., Hobro	Rektor, Vejle.
	Eduard Peder Pedersen ..	1892	Murer	Sygehuslæge, Fjerritslev.
	Axel Rolff-Petersen	1892	Sagfører	Landsretssagfører, Aalborg.
	Niels E. Sehestedt Schoubye	1892	Overlæge	Amtslæge, Næstved.
	Svend Linde Tygstrup ..	1892	Købmand	Læge, Vejle.
<i>mn.</i>	Charl. E. Norden Andersen	1893	Lods, Hals	Læge, Aalborg.
	Viggo Børsholt	1892	Bagermester	Ingeniør, cand. polyt., Direktør i A/S Dansk Normal-Tid, Kbhvn.
	Hans Smidt Nielsen	1892	Murer	
	Axel Olesen	1890	Fabr., Nr. Sundby	Ingeniør, cand. polyt., Direktør for Dansk Købestævne, Strib.
	Elis Walther Schiøtz	1892	Prop., Enggaarden	Ingeniør, cand. polyt., Indehaver af Firm. Andersen & Cordes, Aalb.
	1911			
<i>k.</i>	Lars Chr. Melgaard Hoff..	1892	Grdr., Romdrup ..	Cand. phil., Revisor, Aalborg.
	Carl Chr. Lund	1891	Sadelmagermester, Sæby	Sognepræst, Lemvig.
	Johannes Sørensen	1891	Købmand	Sognepræst, Holstebro.
<i>ns.</i>	William Egeberg	1890	Skræddermester ..	Tandlæge, Nykøbing M.
	Carl Joh. Jensen Frejlev..	1893	Stabssergent	Lektor, cand. mag., Odense.
	Johanne Guldmann, f. Eilermann	1893	Købmand	G. m. Direktør G., Horsens.
	Thomas P. Heile	1891	Købmand Sørensen, Hjermitslev	Dir. f. Landsskolescenen, Kbhvn.
	Jens Hartvig Jacobsen ..	1892	Togfører	Højesteretssagf., Dr. jur., Kbhvn.
	Hans Laurits Klitgaard ..	1891	Køb., Nr. Sundby	Pianist, København. † 1928.
	Kaj Jørgen Kragelund	1893	Konsul	Cand. pharm., Fabrikant, Aalborg.
	Ole Prydtz Larsen	1892	Snedkermester	Grosserer, København.
	Carl Adolf Lyngbo	1893	Lærer, Kollerup ..	† 1919.
	Oluf Anker Olsen	1893	Prop., Rørdal	Sognepræst, Næstved.
	Marcus Pedersen	1892	Grdr., Hvorup	Lektor, cand. mag., Sorø Akademi.
	Svend Algreen Reimer ..	1893	Boghandler	Landsretssagfører, Slagelse.
	Florence Elizab. Mc. Kinley Wilson	1893	Slagteridirektør	Oversætterinde, København.

	Mary Knakkegaard, f.				
	Ørnshøj	1891	Købmand	G. og udvandret til Amerika.	
	Thora Ørnshøj	1893	Købmand	?	
<i>mn.</i>	Emil Als	1894	Sparekassedirektør	Læge. † 1923.	
	Jacob Thorv. Eigenbrod ..	1892	Brændehandler ..	Landsretssagfører, Odense.	
	Gunnar George Hertz	1893	Trafikassistent	Administrator, København.	
	Axel C. Jensen Kjærgaard	1892	Dir., Nr. Sundby..	Dir., Konsul, Casablanca, Marokko.	
	Theodor Marinus Ramby..	1892	Sognefoged Ras-	Fuldmægtig i Dansk Folkeforsik-	
			mussen, Bælum..	ringsanstalt. † 1920.	
	Aage Thilker	1893	Købmand	Sagfører, cand. jur., København.	
	Peder Madsen Veilgaard ..	1892	Mejeribest., Ranum	Ingeniør, cand. polyt., København.	
	1912				
<i>ns.</i>	Victor Emil Bagger	1894	Købmand	Missionær, Santhalistan.	
	Hemming Gad	1892	Politimester	Direktør, Skive.	
	Adalbert Gade	1893	Glarimester	Banksekretær, Frederiksberg.	
	Arthur Will. Gammelgaard	1894	Lokomotivfører ..	Sekr. i A/S Filmsproduksjon, Oslo.	
	Kristian Thøger Jensbye..	1895	Førstelærer, Volstr.	Landsretssagfører, Viborg.	
	Helene Emilie Juhlert	1893	Urmager	Lærerinde, Realskolen, Horslunde.	
	Fritz Heinrich Koopmann	1894	Slagteridirektør ..	Politiuldmægtig, Aarhus.	
	Siri Bihl Lagoni	1893	Kaptajn	Kommunelærerinde, København.	
	Nanny Marcussen	1894	Particulier	Cand. jur., Fuldmægtig i Overfor-	
	Harriet Mikkelsen, f. We-			mynderiet, København.	
	stergaard	1892	Mejeribest., Vraa..	G. m. Sognepræst M., Højby.	
	Anna Nielsen Mouritsen ..	1893	Tømmerhandler ..	Læge, Aalborg.	
	Kristian Langdal Møller ..	1894	Købmand	Lektor, cand. mag., Helsingør.	
	Frederik Obel	1894	Fabrikant	Fabrikant, A/S C. W. Obel, Aalb.	
	Carl Valdem. J. Schneider	1895	Direktør	Forretningsmand, Aalborg.	
	Hans Svanholm	1892	Godsejer, Sebberkl.	Fuldmægtig i Skattedirektoratet,	
				cand. jur., København.	
<i>mn</i>	Chr. Bøje Borner	1893	Købmand Nielsen,	Ingeniør v. Vandbygningsvæsenet,	
			Nr. Sundby	cand. polyt., Skærbæk.	
	Erik Lange	1893	Sparekassedirektør	Grosserer, Kunstmaler, København.	
	Erik Hassing Licht	1894	Fabriksbestyrer ..	Sagfører, cand. jur., Grindsted.	
	Kai Otto Moe	1893	Apoteker, Nykb. F.	Afdelingsingeniør ved K. T. A. S.,	
				cand. polyt., København.	
	John Lemberg-Møller	1893	Kbmd., Nr. Sundby	Direktør, København.	
	Andr. Engelbert Rasmussen	1893	Murermester	Ingeniør, cand. polyt., Medindeh. af	
				Firma Jens Rasm. & Sønner, Aalb.	
	Christian Svennevig	1893	Lærer, Ørum	Ingeniør, cand. polyt., Medindeh. af	
				Firma Hans Buch & Co., Gentofte.	
	Kristian Svanum	1895	Overlærer Søren-		
			sen, Hostruphuse	Kornet; udvandrede 1915.	
	Aage Westergaard	1894	Mejeribest., Vraa..	Læge, Dr. med., København.	
	1913				
<i>k.</i>	Jeppe T. Jepsen Krøgholt	1893	Grdr., Mygdal	Sognepræst, Brønderslev.	
	Jens Christian Richter	1894	Grdr., Gandrup ..	Provst, Øland pr. Halvrimmen.	
	Jens Christian Winther ..	1895	Grdr., Kettrup ..	Sognepræst, Skørping.	
<i>ns.</i>	Anders Larsen Andersen..	1891	Grdr., Korup	Læge, Kjellerup.	
	Viggo Andreas Barfoed ..	1895	Sognepræst, Nørre		
			Tranders	Redaktør, Berl. Tid., København.	

	Elna Maritta Bodin, f. Møller	1894	Handelsskolebest. .	G. m. Konsul B., Gäfle, Sverige.
	Kaja Grandjean, f. Brandt	1894	Handelsrejsende	G. m. afd. Overretssagf. G., Aarhus.
	Richard Frederik Faber ..	1894	Hospitalsforst.	Bankrevisor, Hellerup.
	Andr. M. Bech Fabiansen	1895	Købmand	Landsretssagfører, Aarhus.
	Aage Theodor Gregersen..	1895	Provst, Nr. Sundby	Sognepræst, Karlslunde. † 1933.
	Hartvig Græsbøll	1895	Gaardejer Larsen, Ranum	Læge, Nors.
	Carl Chr. Munch-Hansen..	1895	Postpakkemester ...	Repræsentant, København.
	Johan Heilesen	1892	Grdr., Dalgaard ..	Landsretssagfører, København.
	Jørgen Andr. S. Chr. Kamp	1894	Postekspedient	Assistent, København.
	Anker Holm Koch	1895	Lærer	Konsulent, København.
	Hans Peter Kristensen	1893	Bødker	† som Student.
	Erik Larsen	1893	Vognmand	Vognmand, Aalborg.
	Olaf Frede Lauesgaard ..	1893	Læge	Tandlæge, Brande.
	Karen Juul Pedersen, f. Lehmann	1894	Læge	Bosat i København.
	Aage Martin Lorentzen ..	1895	Køb., Løgstør ..	Landsretssagfører, Aabenraa.
	Asta Juliette Nielsen	1893	Oberstløjtnant	Overass, Frederiksberg Skattevæsen
	Kristen Peder Nielsen	1895	Købmd., Vedsted..	Nielsen & Co., London.
	Ellen Holch, f. Blangstrup Pedersen	1893	Lektor M. P.	G. m. Kommunelærer H., Kbhvn.
	Svend Rohleder	1895	Oberstløjtnant	Kredslæge, Varde.
	Eja Packness, f. Schiøttz-Christensen	1895	Redaktør	Cand. polit., g. m. Arkitekt P., Aalb.
	Otto Emil Simony	1895	Købmand	Læge, Hellerup.
	Hugo Robert Ove Thonfelt	1894	Formand v. D.S.B.	Kontorchef i K.T.A.S., København.
	Kai Winding	1895	Dyrlæge, Brovst ..	Dyrlæge, Brovst. † 1940.
<i>mn.</i>	Tage Chr. BroenChristensen	1893	Lærer, Rubjerg ..	Baneing., cand. polyt., Rungsted.
	Jacob Chr. Georg Jacobsen	1895	Grdr., Simested ..	Dr. phil., Amanuensis v. Bohrs Institut, København.
	Peter Madsen	1893	Gaardejer, Als	Ingeniør v. Københavns Sporveje, cand. polyt., København.
	Karl Møller Nielsen	1895	Rejsebud, Brdrsl...	Ingeniør, cand. polyt., Brasilien.
	Ole Torben Nielsen	1894	Grdr., Fristrup ..	Olieforhandler, Hjørring.
	Peder Pedersen	1894	Gaardejer, Em	Dyrlæge, Vraa.
	Carl Neergaard Petersen..	1895	Proprietær	Skovejer, Tralskov pr. Graasten.
	Johan Harluf Skjoldager..	1894	Gärtner	Kaptajn, København.
	Knud Strøyberg	1895	Konsul	Direktør, Aalborg.
	A. Willy Syndergaard ..	1894	Frugthandler	Ingeniør v. Det danske Petroleums-selskab, cand. polyt., København.
	Astrid Thors, f. Høeg	1894	Havneingeniør	G. m. Rektor T., V. Borgerdyds-skole, København.
	1914			
<i>k.</i>	Søren Chr. Christensen ..	1894	Fyrbøder	Sognepræst i Ballerup-Maaløv.
	Ejnar Hjordt	1895	Forretningsfører ..	Skuespiller, København.
	Carsten Høeg	1896	Havneingeniør	Prof. v. Kbhvn.s Univ., Dr. phil.
	Peter Rugholm	1893	Grdr., Jerslev	Sognepr. i Serup-Lemming. † 1938.
<i>ns.</i>	Sten Tolle Andersen	1896	Lektor, Dr. phil...	Stud. med. † 1922.
	Erik Gerhard Berg	1895	Amtsforvalter	Landsretssagfører, Glostrup.

	Peder Valdemar Bækgaard	1889	Købmand	Læge, København. † 1933.
	Ellen Bækgaard, f. Lebrecht-Nielsen	1895	Købmand	Tandl., Kbhv.; g. m. Læge P. V. B. Lektor, Dr. phil., Ordrup Gymn. Fabrikant, København.
	Poul M. Petresch Colding	1896	Købmand	Assist. p. Kommunekontoret, Aalb.
	Harry Cordes	1895	Entreprenør, Nsb...	
	Sofie Everil Jacobsen	1895	Godsekspeditor	
	Johanne Louise Damtoft Jacobsen, f. Rasmussen	1895	Lektor	G. m. Maler D. J., København.
	Anton Johan Jensen	1895	Grdr., Vadum	Fuldm. i Nationalb.s Filial, Aarhus.
	Aage Kristian Johansen	1897	Stationsm., Hørdum	Overass. v. Statsb. Rejseb., Kbhv.
	Tonny Kaarsberg	1895	Læge, Terndrup	Fhv. Ass. v. D. kgl. Teater, Terndr.
	Viggo N. S. Christ. Kragh	1895	Vinhandler	Kaptajn af Fodfolket, Slagelse.
	Martin Godfred Krogh	1894	Lærer, Lundby	Fuldmægtig i Sø- og Handelsretten, cand. jur., København.
	Karl Julius Lillien skjold	1896	Boghandl., Fjerr...	Journalist, Randers. † 1933.
	Erik Hjorth Nielsen	1896	Sagfører	Landsretssagfører, Aalborg.
	Ellen Margrethe Olsen	1895	Direktør	Bosat i Aalborg.
	Johan Junge Pedersen	1895	Kommunelærer	Læge, Kolding.
	Andr. Vorsaa Schmidt	1896	Murermester	Fuldm. i Klasselotteriet, Kbhvn.
	Harald Schoubye	1896	Overlæge	Kgl. Skovrider, Silkeborg.
	Karl Nordahl Skou	1896	Hotelejer Jensen	Læge, Hasseris.
	Ellen Dorth. M. Steensen	1895	Købmand	Indeh. af en Lys- og Mass.kl., Aalb.
	Augusta Marie Unmack	1896	Direktør	Cand. polyt., Amanuensis v. Landbohøjskolens kem. Laboratorium.
	Vilhelm Richard Konrad Eagle (Ørnshøj)	1895	Ekviperingshdl.	Indehaver af en Dekorationsvirksomhed, New York.
mn.	Ejnar Glerup	1895	Lærer, Gistrup	Redaktionssekretær, Hjørring.
	Frederik Vilh. Hartz	1896	Propr., Lengsholm	Grosserer, København. Gentofte.
	Peter Emil Wenø	1896	Købmand	Direktør, Vicekonsul, Odense.
1915				
k.	Thomas Daniel Berthelin	1895	Teknisk Assistent	Sognepræst, Haverslev.
	Lauritz P. Jensen	1895	Grdr., Bonderup	Sognepræst, Horsens-Langholt.
	Erling Schiøler	1897	Biskop	Læge, Brønshøj.
	Hedvig Stegmann, f. Grove	1895	By- og Herredsf., Nibe	G. m. Lektor S., Aalborg.
ns.	Johannes Bendix	1897	Kommunelærer	†
	Nanna Moe, f. Bittmann	1897	Missionær, Madras	G. m. Ingeniør M., København.
	Ellen Brüel Gauthier, f. Brüel	1895	Proprietær	Gymnastiklærerinde, Aarhus.
	Harald Christensen	1897	Murermester	Læge, Silkeborg.
	Carl Gerhard Piil Crone	1897	Kasserer	Tandlæge. † 1920.
	Harald Øyvind Ersted	1896	Skolel., Vodskov	Kontorfuldmægtig i Handelsministeriet, København. Lyngby.
	Dora Margr. Eschen	1897	Overlæge	Sygeplejerske, København.
	Saaby Kristian Garde	1895	Karetmager, Hobro	Sagfører, cand. jur., Hillerød.
	H. J. Erik Gyde-Jørgensen	1897	Oberstløjtnant	Kontorchef, cand. jur., Handelsbanken, København.

	Erik Chresten Hansen	1896	Kommunelærer	Cand. jur., Ekspeditionssekr. i Fællesrepræsentationen for Dansk Haandværk og Industri, Kbhvn.
	Else Henningsen, f. Strøberg	1896	Konsul	G. m. Arkitekt Poul H., Kbhvn.
	Helge Thorsøe-Jacobsen ..	1897	Konsul, Frederiksh.	Landsretssagfører, København.
	Johannes C. Fr. Jacobsen	1897	Toldassistent	Gartner, Rørvig.
	Christian Valdemar Jensen	1894	Skrædderm., Arden	Bankkasserer, Landmandsbanken, København.
	Aage Larsen	1897	Overlærer	Landsretssagfører, Aalborg.
	Niels Peter Larsen.....	1896	Mejeribest., Bierst.	Læge, Grinderslev, Vihøj pr. Roslev.
	Ellen J. Lorentzen	1897	Købmand, Løgstør	† 1939.
	Ebbe Lund	1896	Købmand	Læge, København.
	Thorkild Meyer	1897	Dyrlæge, Flauenskn.	Læge, København.
	Carl Christian Møller	1897	Købmand, Sæby ..	Landsretssagfører, Herning.
	Karl Quortrup	1897	Grosserer	Landsretssagfører, København.
	Aage Gustav Schousgaard	1897	Købmand	Lektor, cand. mag., Aalborg.
	Aage Wagner	1897	Direktør	Overlæge v. Amtssygehuseets Røntgenafdeling, Dr. med., Aarhus.
	Jørgen Fr. Obel Wilkens..	1896	Møller	Filmsfotograf, Detroit, U.S.A.
mn.	Carl Louis Hoë Andersen	1897	Postmester, Asaa..	Seminarlærer, Ranum.
	Poul Thurø Carstensen ..	1897	Fabr., Brønderslev	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Fred. Mølholm Græsbøll ..	1897	Købm., Frøstrup ..	Ing. v. Elektrolux, cand. polyt., Kbh.
	Helmuth Hansen	1896	Købmand	Ritmester, København.
	P. M. Hoffmann Jacobsen	1897	Apoteker	Ingeniør i F. L. Smidth & Co., cand. polyt., København.
	Andreas Peter Koch	1896	Kommunelærer ..	Ing., cand. polyt., Aalborg. † 1940.
	Anders Worre Krogh	1896	Skolelærer, Ferslev	Ingeniør v. Københavns Stadsingeniørs Direktorat, cand. polyt., Kbh.
	Holger Sten Myrhøj	1896	Stabssergent	Stud. med. † 1927.
	Anton Nielsen	1897	Skolelærer, Hvorup	Overdyrlæge, Aalborg.
	Aage Rikard Olsen	1895	Læge, Brønderslev	Grosserer, København. Herløv.
	Aksel Fr. Jensen Storch ..	1897	Overlærer	Kaptajn af Generalstaben, Kbhvn.
1916				
k.	Ella M. Glaesner, f. Møller	1899	Herredsfm., Fjerr.	Massøse; g. m. Bankass. G., N. York.
	Gustav Frederik Kinch ..	1897	Provst, Torslev ..	Sognepræst, Strib.
ns.	Ole Nielsen Bouet	1896	Gaardejer Nielsen, Øksenhede	Overlæge, Brørup.
	Svend Aage Carstensen ..	1898	Læge	Redaktør, København.
	Karen M. Hansen, f. Tügel	1898	Direktør	G. m. Fuldm. H., Kbhvn. Kastруп.
	Aage M. Jac. Ch. Jensen..	1897	Frugthandler	Bibliotekar ved Christianshavns Kredsbiibl., Kbhvn. Hørsholm.
	Rigmor Kirstine Kathr. Karelis, f. Kjærdal	1898	Arkitekt	Bosat i Aalborg.
	Anna Lovise Krogh-Svend- sen, f. Hvorup	1898	Købmand	G. m. Handelsrejsende K. S., Tarrup pr. Odense.
	Frida Merete Larsen	1898	Læge	Bosat Charlottenlund.
	Poul Riis Lassen	1897	Bryggeriejer, Hjerr.	Ritmester, Randers.
	Jørgen Chr. Riegels Linde	1898	Oberstløjtnant	Kapt. i Fodf., Kbhvn. Hellerup.
	Ellen M. Oluf, f. Pedersen	1897	Fabrikant	G. m. Legationsr. O.. Tallinn, Estl.
	Aage Birkkjær Pedersen..	1897	Particulier	†

	Helga Petersen, f. Rosendal	1897	Fabrikant	Cand. mag., Lærerinde; g. m. Kom- munelærer P., København.
	Anker Poulsen	1897	Købm., Fjerritslev	Dampskibsekspeditor, København.
	Isabella Rennie, f. Wiese..	1898	Grosserer	G. m. Læge R., Bradford, York- shire, England.
	Jens Vilh. Carl Skov	1898	Stationsfst., Nibe..	Cand. pharm., Disponent i Firma »Gustav Lotze«, Odense.
	Peter Chr. Vuust	1898	Grdr., Kjettrup ..	Overlæge, Ebeltoft.
	Edith Marie Kjølbye West- mann, f. Harms	1897	Postassistent	Sanglærerinde; g. m. Fogedassistent W., Aalborg.
	Jørgen Peter Chr. Wraae..	1898	Købm., Skørping ..	Læge, Viskinde pr. Svebølle.
m.n.	Anders Larsen Albrektsen	1896	Grdr., Sulsted	Kaptajn, Haderslev.
	Gotfred Møller Beck	1896	Grdr., Borris	Farmer, Kanada.
	Andreas Colding	1898	Propr., Ulsted	Ingeniør v. Min. for offentlige Ar- bejder, cand. polyt., Københ.
	Kaj Ove Cortes	1898	Sagfører	Fabrikant, København.
	Poul Hjertholm	1896	Grdr., Vraa	Læge, Aalborg.
	Valdemar Emil Jonsbak ..	1898	Mejeribestyrer Pe- dersen, Arden ..	Officer i Hæren, Chicago.
	Ellen K. Kofoed, f. Schultz	1897	Boghandler	G. m. Vognm. K., Klampenborg.
	Edvard Mørch	1897	Fabrikant	Apoteksvisitator, cand. pharm., Kbh.
1917				
k.	Isak Aggerholm Brovang..	1899	Maler, Ø. Vraa ..	Sognepræst, Jørlunde.
	Johan Marinus Larsen	1895	Sadelm., V. Hass.	Sognepræst, Ø. Brønderslev.
	Gunnar Damgaard Nielsen	1898	Højskolef, Aabybro	Højskolefrst., cand. mag., Ryslinge.
	Viggo Nielsen	1894	Sognepr., Nørholm	Cand. phil., Aalborg.
	Søren Roelsgaard	1897	Købm., Attrup ..	Sognepr., Ansgars K., København.
n.s.	Gudmund Schiøler	1900	Biskop	Sognepræst, Tølløse.
	Poul Germ. Andresen	1898	Klubvært	Tandlæge, Stege.
	Niels Aage Barfoed	1899	Sognepr., Nr. Trds.	Res. Kapellan, St. Hans K., Odense.
	Niels Fabritius Buchwald	1898	Trafikkontrollør, Langaa	Cand. mag. Amanuensis v. Landbo- højskolen, København.
	Hans Poul Christensen	1898	Faktor	Sognepræst, Spentrup.
	Erik Conradt Eberlin	1899	Borgm., Thisted ..	Dir. for Reklamebureau, Kbhvn.
	Gerda Ellermann	1898	Købmand	Exam. Massøse, Aalborg.
	Berta Marie Eschen	1899	Overlæge	Lærerinde, cand. mag., Christians- havns Døtreskole, København.
	Boje Laue H. Bay Jensen	1899	Sognepr., Vignæs	Sognepræst, V. Ulslev.
	Asta Jürgens, f. Wiese ..	1897	Sagf., Nr. Sundby	Bosat i København.
	John Møller	1898	Prokurist	Landsretssagfører, Aalborg.
	Niels Chr. Agri Nielsen	1899	Gartner, Gug	Kommunelærer, Aalborg.
	Karl Ingemund Plesner	1900	Sognepr., Juelstrup	Fuldm. i Valutacentr., stud. polit.
	Svend Kr. Aage Rosenbak	1898	Bogholder	Kommunelærer, Kalundborg.
	Karen Margr. Rørbeck, f. Olsen	1899	Stadsingeniør	G. m. Provst R., Kundby pr. Sandby.
	Gunild Schiøler, f. Unmack	1899	Direktør	G. m. Sognepræst S., Tølløse.
	Aage Eugen Schough	1898	Overretssg., Hurup	Fuldmægtig i Københavns Byret.
	Emma Margr. Schreiber Sørensen	1898	Direktør	Lærerinde, Børkop komm. Realsk.

	Marie Cecilie Stefanie Sø- rensen, f. Mortensen 1898	Guldsmed	G. m. Dir. S., Thors kem. Fbr., Kbh.
	Alfred Thygesen	1899 Lærer, Terndrup..	Arkivar i Kongr. Danmarks Hypo- tek- og Tiendebank, København.
	Kristian Westergaard 1898	Grdr., Sulsted	Tandlæge, Nr. Sundby.
	Thøger Valdemar Bay .. 1898	Dommer, Nr. Sdb.	Ingeniør, cand. polyt., »Bay & Vin- ding«, Hellerup.
	Hemming A. Bruun	1898 Stiftamtmand	Sekretær, Gentofte.
	Ant. Chr. Svarre Larsen.. 1897	Købmand, Ydby ..	Cand. phil.; bosat i Ydby.
	Christian Mortensen 1897	Manufkth., Aabybro	Cand. polyt., Ingeniør i Firma Sty- rup & Prosch Jensen, København.
	Arnold Steen Myrhøj 1899	Oversergent	Fuldm. i Finansmin., cand. jur.
	Niels Peter Nielsen	1898 Toldpakhusfmd. ..	Redaktør af Lolland-Falster Ven- streblad, Nykøbing F.
	Erik Schiøtz	1899 Kgl. Vejer og Maa- ler, Nr. Sundby..	Bankbogholder, Nr. Sundby.
	O. K. Stampe-Danielsen.. 1898	Stationsf., Kongersl.	Landinspektør, Holstebro.
1918			
k.	Elis Hansen	1899 Stationsf., Vaarst..	Er udvandret til U.S.A.
	Einer Carstens Larsen 1899	Førstel., Nr. Uttrup	Res. Kapellan, Lyngby.
	Julius Florentinus Poulsen 1898	Fyrskibskpt., Læse	Sognepr., Øls og Hørby pr. Hobro.
	Carl Jac. Vald. Rørbeck.. 1899	Købmand	Provst, Kundby pr. Sandby.
	Hans Gunnar Soetmann .. 1899	Sognepræst	Læge, Viborg.
	Niels Christian Sørensen.. 1899	Skolel., Klitgaard..	Adjunkt, cand. mag., Esbjerg.
	Niels Thomsen	1899 Førstelærer, Rørdal	Provst, Sønder sø pr. Odense.
ns.	Eva D. Kathr. Christensen 1900	Kommunelærer ..	Tandlæge, Aalborg.
	Ragni Einer-Jensen, f. Dam 1900	Overretssagfører ..	Rigsdagsstenograf; g. m. Raadmand E.-J., København.
	Harry Heidemann	1899 Konsul	Læge, København.
	Ebba Mette Jørgensen, f. Eldrup	1900 Fabriksejer, Vejle	G. m. Overlæge V. J., Vejle.
	Niels Peter Aage Kjærdal 1899	Arkitekt	Læge og Tandlæge, København.
	Asta Klitgaard. f. Andersen 1898	Læge, Aabybro ..	G. m. Købmand E. K., Nr. Sundby.
	Frantz Carl Ludv. Neer- gaard-Petersen	1898 Propr., Ouegaard ..	Kontorchef i Handelsministeriet.
	Aage Ole Nørgaard	1900 Prpr., Aggersborgg.	Ørelæge, København.
	Karen M. A. Rammeskov 1899	Driftsbestyrer	Kontorist i D. S. B., København.
	Robert William Rasmussen 1899	Murermester	Bogholder, Nr. Sundby Kulkomp.
	Georg Christian Steffensen 1899	Handelsrejsende ..	Kommunelærer, Hasseris.
	Hedevig Magnine Thod- berg, f. Bastholm	1898 Grdr., Ulsted	Enke efter Pastor T., København.
mn.	Axel Bertelsen	1895 Kaffehandler	Tandlæge, Aarhus.
	L. L. Borup	1898 Partikulier	Prokurist, København.
	Bent G. Calow	1899 Bankdir. Jørgensen	Bankbogholder, Kalundborg.
	Erik Andreas Fredskilde.. 1899	Prokurist	Fuldmægtig i Assuranceselskabet »Danmark«, København.
	Jens Boel Hansen	1899 Mejeribestyrer, Arentsminde	Skolebestyrer, Aalborg.
	Ole Chr. Hansen	1900 Grdr., Skibsted ..	Landsretssagfører, København.

Svend Ove H. Hertz	1899	Godsekspeditor	Arkitekt, København.
Søren Jensen	1899	Fiskehandler	Kommunelærer, Aalborg.
Martin S. J. Hansen Muhle	1899	Seminarief., Hjørr.	Ingeniør v. Siemens Elektricitets Aktieselsk., cand. polyt., Lyngby.
Ole Gunnar Mørch	1899	Fabrikant L. M.	Raadg. Ingeniør, cand. polyt., Aalb.
Christian August Sommer	1899	Provst	Assistent v. Frederiksberg Komm.
Georg Friedrich Wiese	1899	Grosserer	Ingeniør, Californien, U.S.A.

1919

<i>k.</i>	Jens Thøger Gregersen	1900	Gaardm., Tingstrup	Sognepræst, Hoven pr. Tarm.
	Jens Jensen Hansen	1901	Stationsf., Vaarst.	I U.S.A.
	Kristoffer Olesen Larsen	1899	Husmand, Torslev	Res. Kapellan, Esajas K., Kbhvn.
	Erik Moltke	1901	Trafikass., Ringsted	Redaktør, cand. mag., Kbhvn.
	Frederik Emil Sørensen	1901	Lærer, Hjørdemaal	Sognepr. til Stigsbjergby og Mørkøv.
<i>ns.</i>	Vibeke Margr. Boye, f. Andersen	1901	Dommer, Nr. Sdb.	G. m. Læge B., Stockholm.
	Tyge Brun	1900	Stiftamtmand	Cand. jur., Dommerfuldm., Thisted.
	Eva E. Hammer, f. Olesen	1899	Forretningsbestyrer	G. m. Farvehandler H., København.
	Holger Jensen	1899	Snedkermester, Brønderslev	Kreditforeningsfuldmægtig, cand. jur., Ringkøbing.
	Kristian Lemmergaard	1900	Dyrlæge, Nr. Sdb.	Afdelingslæge, Sindssygehospitalet, Vedsted.
	Haldur Vald. Møller Op- permann	1899	Kredslæge, Læsø.	Politifuldmægtig, Rudkøbing.
	Henry Marinus Pedersen	1900	Gæstgiver, Farsø.	Grosserer, Silkeborg.
	Jørgen Thisted Simonsen	1900	Lektor	Tømmerhandler, Stege.
<i>mn.</i>	Karl Marinus Andersen	1900	Politibetjent, Ø. Brønderslev	Overlæge ved Give Sygehus.
	Jacob Erik Gerhard	1901	Trafikassistent	Ingeniør i Vandbygningsvæsenet, cand. polyt., Ringkøbing.
	Hj. H. Svanekjær Hilden	1900	Provst Petersen, Hillerslev	Dommerfuldmægtig, Vejle
	Claus Johs. Jensen	1900	Musikdir., Khvn.	Dr. med., Afdelingsforstander ved Seruminstitutet. † 1938.
	Vilh. Carl Malling	1901	Amtslæge	Ingeniør, cand. polyt., ansat ved Københ.s Byplanslaboratorium.
	Andreas Kr. Mikkelsen	1900	Husejer	Cand. phil., København.
	Anna Neersø	1900	Rektor	Tandlæge, København.
	Aage Rich. Vald. Nielsen	1900	Bogholder	Socialinsp., cand. jur., Rudkøbing.
	Morten Lassen Nielsen	1897	Murer, Mou	Ingeniør, cand. polyt., Holland.
	Carl J. A. Hundt Ransby	1900	Bogholder	Bankassistent, Aalborg. Nr. Sundby.
	Paul Louis Rygaard	1900	Dir., Nr. Sundby	Ingeniør, cand. polyt., ansat ved Andels-Cementfabr., Nr. Sundby.
	Svend Ove Schrøder	1901	Apoteker, Hobro	Ingeniør, cand. polyt., Aarhus.
	Axel Wagner	1901	Direktør	Tandlæge, Hjørring.

1920

<i>k.</i>	Ellen Ingeborg Bering, f. Marcussen	1900	Provst, Gunderup	Exam. pharm.; g. m. cand. pharm. B., København.
	Olga M. Hedegaard	1899	Missionær Olesen	Cand. theol., Privatlærerinde, Aalb.

	Andreas Vorsaa Jessen .. 1901	Snedkermester	Cand. phil. † 1932.
	Karla Marie Johannsen, f. Svendsen	1901 Købmand	G. m. Redaktionssekr. J., Kbhvn.
	Jacob Georg Kinch	1901 Provst	Timelærer, København.
	Thomas Krogh	1898 Grdr., V. Hassing..	Skolebest., cand. mag., Dronningld.
	Johannes Simonsen	1898 Husm., Kathrinelyst	Res. Kapellan, Filips K., Kbhvn.
	Thomas Chr. Sørensen	1902 Karetm., Langholt	Sognepr., Dragstrup og Skallerup, Mors.
ns.	Astrid Christensen	1902 Kommunalærer ..	Sygeplejerske, Amtssygeh., Aalb.
	Ingrid E. Christiansen ..	1897 Gartner, Skovsgrd.	Sekretær ved Gentofte Komm.s sociale Forvaltning, cand. jur., Kbhvn.
	Agnes Daviðsson, f. Christensen	1902 Faktor	G. m. mag. art. D., Reykjavik.
	Astrid Bay Engelstoft, f. Lauesgaard	1902 Læge	G. m. Dommerfuldm. E, Toftlund.
	Arne Lunde-Christensen ..	1902 Kæmner, Vejgaard	Skolebest., cand. mag., Slagelse.
	Baldur Parner	1901 Revisor	I U.S.A.
	Birthe Petersen, f. v. Buchwald	1902 Læge	G. m. Sognepræst P., Dejbjerg.
	Else Petersen, f. Bentzen	1901 Lærer	G. m. Montør Kay P., Racine, U.S.A.
	Poul Hakon Oppermann Svanholm	1902 Overretssagfører ..	Landsretssagfører, Aalborg.
mn.	Haagen Algreen-Ussing ..	1902 Ing., Nr. Sundby ..	Ing., cand. polyt., Fabriksb., Hobro.
	Einer Boeck-Hansen	1902 Direktør	Ingeniør, cand. polyt., London.
	Inger Brønner, f. Olsen ..	1901 Stadsingeniør	G. m. Direktør B., Faaborg.
	Arne Bye-Jørgensen	1901 Regnskabschef	Ingeniør, cand. polyt., ansat i A/S F. L. Smidt, London.
	Bodil Vibeke Calov	1902 Bankdir. Jørgensen	Bibliotekar, Landsbibl., Aalborg.
	Erik Hugo Carstensen	1902 Læge	Ingeniør, cand. polyt., Flyvetrop-ernes tekn. Afdeling, Værløse.
	Mogens Ursin Djørup	1901 Kriminaldommer, Nordre Birk	Ing., cand. polyt., »Vølund«, Kbhvn.
	Carl Flyger	1902 Kommunalærer ..	Tandlæge, Aalborg.
	Vilhelm Galster	1902 Fabr., Nr. Sundby	Forretningsm., S. Francisco., U.S.A.
	Frederik Hollesen	1902 Købmand	Korrespondent, København.
	Volmer Hans Schack Grotum Holm	1901 Fabr., København..	Officer i Matson Lin., S. Francisco.
	Frede Bach Kristiansen ..	1901 Redaktør, Rudkøb.	Direktør, København.
	Peter Chr. Larsen	1900 Købmand, Læsø ..	Tandlæge, Næstved.
	Aage Lauesen	1899 Mejeriejer, Læsø ..	Stadsing., cand. polyt., Vordingborg.
	Jens F. Markussen	1901 Gaardejer, Aars ..	Journalist, Aars.
	Gerda Marie Olesen	1901 Fabrikant	Boligkonsulent hos Ole Haslund, København.
	Kay A. Bunde Stougaard..	1902 Købmand	Direktør, Hellesen & Co., Kbhvn.
	Kaj Hwid Thune	1902 Fabrikant	Forretningsmand, U.S.A.
	Gertrud Vandborg	1901 Lærer, Gunderup..	Landsretssagfører, Aalborg.
1921			
k.	Niels Theodor Friis	1902 Sognepr., Aaby ..	Sagfører, cand. jur., Vordingborg.
	Jens Andersen Jensen	1903 Grdr., Brovst Enge	Læge, Kvissel.

	Valdemar Madsen	1902	Tømmerhandler, Frederikshavn ..	2. Reservekirurg, Kommuneh., Aarh. Bosat i Aalborg.
<i>ns.</i>	Ellen Johanne Andersen ..	1902	Sagfører	
	Helga Andersen, f. Mathiasen	1901	Fabr., Løgstør	Lærerinde, Lillevorde; Enke efter Landinspektør A.
	Jørg. D. Wolf v. Buchwald	1903	Læge	Cand. jur., Aalborg.
	Harald Magn. Engesgaard	1901	Vinhandler	Vinhandler, Aalborg.
	Else K. Hauge, f. Andersen	1902	O.R.sagf., Nsb.	G. m. Korrespondent H., Kbhvn.
	Inger Jacobsen	1903	Kbmd., Nr. Sundby	Musiklærerinde, København.
	Elise Jacobsen, f. Schiøtz	1903	Kgl. Vejer og Maa- ler, Nr. Sundby..	G. m. Fuldm. A. J., København.
	Margrethe Kragh, f. Hornemann	1902	Dommer	G. m. Kaptajn i Fodf. K., Kbhvn.
	Carl Chr. David Larsen ..	1903	Dyrlæge, Frdrksh.	Radiotelegrafist, Frederikshavn.
	Asta Bispekov Lomholt, f. Holt	1903	Redaktør	G. m. Ing., Forstander L., Odense.
	Henny Isabel Maintz, f. Mølbach	1902	Havnefoged	G. m. Fabrikant M., Berlin.
	Ingrid Ansgar Mortensen, f. Sørensen	1902	Skiltefabrikant	G. m. Godsejer A. M., Bräkentorps Gård, Ljungby, Sverige.
	Kirstine Møller	1902	Grdr., Torslev	Lægemissionær, Sudan.
	Marie Pedersen, f. Pedersen	1903	Tømmermester	G. m. Lærer P., Vejgaard.
	Gyda S. Sørensen, f. Kirk	1903	Redaktør	Cand. mag., g. m. Lærer S., Nyk. M.
	Hugo Wagner	1902	Direktør	Landsretssagfører, København.
<i>mn.</i>	Anders Peter Andersen ..	1900	Gaardejer, Aarup..	Husmand, Skovsgaard.
	Tage Chr. Bayer	1902	Sognepr., Nordby, Samsø	Radiotelegrafist, Lærer, Kbhvn.
	Bodil Begtrup, f. Andreasen.....	1903	Dommer, Nibe ..	Filmcensor, cand. polit., Kbhvn
	Erik Haack	1902	Manufakturhandler Nr. Sundby	Lærer. † 1936.
	Thorolf Hammershaimb..	1903	Direktør	Overassistent i »Hafnia«s Beregnerkontor, cand. mag., København.
	Børge Høygaard Nielsen..	1904	Apoteker, Nibe ..	Prokurist i Andersen og Bruuns Fabriker, København.
	Johannes Imm. Kinch	1902	Provst	Kontorchef, Chicago.
	Lars Chr. Lomholt	1901	Sognepræst	Forstander f. Teknisk Skole, cand. polyt., Odense.
	Carl Elias Nielsen	1904	Guldsm., Hjørring	Kommunelærer, København.
	Jens Berlin Obel.....	1903	Fabrikant	Læge, København.
	Thomas Peter Olesen	1904	Fabrikant	Dir. i »Esprit de Valdemar«; Medarb. v. Dagbl. »Børsen«, Kbhvn.
	Viggo Ambt Steenstrup ..	1903	Ingeniør	Raadg. Ing., cand. polyt., Aalborg.
	Jens Frederik Stenholm..	1902	Tandlæge	cand. pharm., Holbæk.
	Sigurd Carl Strøyberg	1902	Apoteker	Apoteker, Aalborg.
	Kjeld Therard Aage Sørensen	1903	Direktør	Ingeniør, cand. polyt., Jysk Jernstøberi, Brønderslev.

	Thomas Arne Sørensen ..	1903	Overlærer, Nsb. ..	Ingeniør, cand. polyt., Aarhus.
	Harald Emanuel Ussingø..	1900	Grdjr. Christensen, Engen	Ing., cand. polyt., Michigan, U.S.A.
	Niels Caprani Winkel	1902	Forretningsfører ..	Ingeniør., cand. polyt., Wright, Thomsen og Kier, København.
	Georg Wolf	1901	Stationsforstander .	Kaptajnløjtnant i Marinen, Kbhvn.
	1922			
k.	Erling Hammershaimb....	1904	Direktør	cand. theol., mag. art., Undervisningsassistent, København.
	Aage Benjamin Kinch	1903	Provst	Sognepræst, Holmsland.
	Arne Lundmann Olesen ..	1904	Maskinbygger	Adjunkt, cand. mag., Gentofte.
	Knud Rasmussen	1904	Lektor	Sognepræst til Vive og Rostrup
ns.	Nelly Ahrenfeldt f. Skølstrup	1903	Grdjr., Skølstrup..	Enke eft. Propr. A., Privatsekr. hos Medicinaldirektøren, Kbhvn.
	Svend Verner Andersen ..	1904	Sagfører	Landsretssagfører, Aalborg.
	Inger Brun, f. Boeck Hansen	1904	Direktør	g. m. Direktør B., Holbæk.
	Emil Fruensgaard	1903	Arbejdsmand	Bankdirektør, cand. jur., Fakse.
	Niels Eiler Hame	1904	Lærer Hansen	Læge, Skjern.
	C. Vilhelm Knudsen	1903	Bankdirektør	Skibsreder, Helsingfors.
	Gerda Krogsgaard, f. Hasselbalch	1903	Overretssagfører ..	g. m. Landsretssagf. K., Odense.
	Karen J. Lomholt, f. Lomholt	1903	Sognepræst	g. m. L., Fuldmægtig i Videnskaberne Selskab, København.
	Stig Madsen	1901	Boghandler	Boghandler, Aalborg.
	Ellen Kristine Cecilie Overgaard, f. Lauritsen..	1904	Kasserer	g. m. Overlæge, Dr. med. O., Viborg. Kommunelærerinde, g. m. Grosse- rer S.-L., København.
	Inger Sander-Larsen, f. Paludan	1903	Læge, Skelund ..	Reservelæge, Komm.hosp., Kbhvn.
	Karen Margr. Simonsen ..	1903	Lektor	Lærerinde i Lundby, Sjælland.
	Magda K. B. Søgaard	1904	Afholdsvært, Nors St.	Sognepræst til Slemminge og Fjælde (pr. Sakskøbing).
	Søren Klitgaard Sørensen	1903	Pakhusforvalter ..	Politikommisær, cand. jur., Kbhvn.
	Mogens Wolf	1903	Stationsforstander .	Sagfører, Nibe.
mn.	Holger Algreen Ussing ..	1904	Ingeniør, Nsb.	Revisor, Aarhus.
	Einar Lauritz Brodersen..	1904	Manufakturhandler	Ing., cand. polyt., Yucatan, Mexico.
	Anders Christensen	1902	Gaardejer, Dall ..	Ingeniør, cand. polyt., Aalborg.
	Martin Christiansen	1904	Gaardejer, Kettrup	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Jørgen Alfrun Gry	1903	cand. pharm.	Ingeniør, cand. polyt., Carsdorf a. d. Unstruth, Tyskland.
	Eigil Olkjær Hald	1903	Forretningsfører ..	Dr. med., 2. Reservekirurg, Bispebjerg, København.
	Svend Aage Harild	1904	Kontorchef	Radiotekniker, Esbjerg.
	Harald Jensen	1903	Købmand	Sekretær, Spritfabrikkerne, Aalb.
	Kaj Vilh. Jensen	1903	Maskinassistent .	Kaptajn i Artilleriet, København.
	Ejnar Lauritz Ørsøe Ludvigsen	1904	Købmand	

	Knud Axel Nielsen	1904	Lærer, Hvorup	..	Landsretssagfører, Hadsund.
	Meta Christine Olsen, f. Dicksen	1903	Bankdir., Sæby	..	Tandlæge, g. m. Prokurist O., Vejg.
	Aage Pedersen	1903	Gaardejer, Hvorup		stud. med., † 1925.
	J. H. William Simonsen	1904	Maskinm., Vejgrd.		Aktuar, cand. act., Forsikringselsk.
	Chr. Kærsgaard Nielsen Staun	1903	Grdjr., Binderup	..	»Skandinavia«, København.
	Niels Chr. Steufer	1902	Boelsmand Nielsen, Als Hede	.....	Adjunkt, cand. mag., Slagelse.
	E. H. H. Thon	1903	Pedel	.....	Ingeniør, cand. polyt., Aarhus. Kommunelærer, Aalborg.
1923					
k.	Johannes Kristiansen	1900	Kommunelærer, Vilsund	.....	Sognepræst, Thorup pr. Dyssekilde.
ns.	Christen Andersen	1904	Grdr., Brovst	....	Dyrlæge, Skovsgaard.
	Erna V. Archen, f. Borup	1905	Købmand	.....	G. m. Vingross. A., Luxembourg.
	Ellen Margrethe Dreyer, f. Sørensen	1904	Grdr., Als	.....	G. m. D., Farmer v. Buenos Ayres, Argentina.
	Esther Eskelund, f. Hansen	1905	Kredslæge, Terndr.		G. m. Læge E.; † 1932.
	Jacob Hasselbalch	1905	Prop., Brovst	....	Løjtnant, Aarhus.
	Carlo Frederik Jensen	1905	Arkitekt	.....	Tandlæge, Brønderslev.
	Kamma Bergishagen Jes- sen, f. Maintzhusen	1905	Direktør	.....	G. m. Revisor i F. L. Smith B. J., København.
	Henry William Karlsson	1904	Glasmaker	.....	Adjunkt, cand. mag., Haderslev.
	Poul Karner	1905	Fotograf	.....	Fotograf, Løjtn. af Reserv., Aalb.
	Ellinor Knudsen, f. Wagner	1905	Direktør	.....	Tandlæge; g. m. Tandlæge K., Kbh.
	Poul Korup	1905	Direktør	.....	Sagfører, cand. jur., Brønderslev.
	Sigurd Lange-Nielsen	1904	Domorganist	.....	Tandlæge, Espergærde.
	Ester M. Valentin Laursen	1904	Afd. Skolebestyrer, Ø. Sundby	.....	Translatrice, København.
	Aage Valdemar Rossing	1905	Apoteker, Skørping		Læge, Nyborg.
	Knud C. Ørsnes Schoubye	1905	Overlæge	.....	Sekretær i Finansministeriet, cand. jur., København.
	Sigrid Ambt Steenstrup	1905	Ingeniør	.....	Malerinde, København.
	Ingrid Lønborg	1904	A. K. Pedersen	....	Hjemmevæverske, København.
	Oluf Zinck	1904	Grdr., Sejlflod	....	Gartner, Vanløse.
	Ragnhild Østerberg, f. Lar- sen	1905	Overlærer	.....	Tandlæge, København. Hellerup.
mn	Jørgen St. Bye-Jørgensen	1905	Regnskabschef	....	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Finn Christensen	1904	Overlærer	.....	Kiropraktor, København.
	Chr. B. Nielsen-Dinesen	1904	Købmand	.....	Sekretær i Overformynderiet, Kø- benhavn.
	Niels Nielsen Estrup	1905	Inspektør	.....	Reservel., Usserød Sygehus; † 1933.
	Ernst Otto Franck	1904	Fuldmægtig	.....	Tandlæge, København.
	Karl Nielsen Sørensen Gundtoft	1904	Grdr., Ydby	.....	Cand. pharm., København.
	Tage G. Kierulff Hansen	1904	Gartner, Clausholm		Ingeniør, cand. polyt., Direktør for Entreprenørf. »Tekra«, Helsingfors.
	Kaj H. Lindbøg Hansen	1903	Forpagter, Aabybro		Ingeniør, cand. polyt., i Stadsarki- tektens Direktorat, København.

	Aksel J. NordlundPedersen	1904	Bagermester	Tandlæge, Casablanca, Marokko.
	Erik Pedersen	1905	Bogholder	Bogholder, Aalborg.
1924				
<i>k.</i>	Christian B. Kinch	1906	Provst	Bibliotekar, Kommunebibl., Aarhus.
	Aage Møldrup	1906	Lærer, Vestbjerg..	Læge, Odense.
<i>ns.</i>	Marie Agersnap, f. Eldrup	1905	Fabrikant	G. m. Kunstmaler A., København.
	Erik Bang	1906	Manufakturhdr., Nr. Sundby	Prokurist, Helsingør.
	Johanne T. Bennedsen	1905	Købmand	Exam. pharm., København.
	Agnete Høyer Bisgaard ..	1905	Direktør	Adjunkt, cand. mag., Aabenraa.
	Frederik Vilhelm Brandt..	1905	Statsaut. Revisor ..	Timelærer, cand. mag., Øregaards Gymnasium, Hellerup.
	Jørgen H. Brandt	1904	Konsul	Ingeniør, Philadelphia.
	Ove Bøje	1904	Lektor	Læge, Dr. med., København.
	Armgard Hammershaimb	1905	Livforsikringsdir..	Ansæt paa Livforsikringsselskabet »Dana« Beregnerkontor, Kbhv.
	Karen E. Henriksen	1905	Direktør	Korresp. hos C. W. Obel, Aalborg.
	Kjeld W. Horneman	1906	Dommer	Statsadvokatmdhj., cand. jur., Aalb.
	Else V. Jensen	1906	Snedkermester	Kommunelærer, Husum, Kbhvn.
	Emmanuel Borup Jensen..	1904	Fhv. Gaardejer, Lindholm	Dyrlæge, Frøstrup.
	Knud Jørgensen	1905	Købmand	Købmand, Aalborg.
	Vermund Graves Laustsen	1905	Forsikringsinsp. ..	Kursuslærer, cand. mag., Køben- havn.
	Inger L. Mertz Nielsen, f. Steensen	1905	Grosserer	G. m. Grosserer M. N., København.
	Eli Holle Møller	1906	Kommunelærer ..	Kontorass. (Valutacentr.), Kbhvn.
	Søren Peter Panum	1905	Gaardejer, Kaas ..	Dr. med. fra Greifswalde Universi- tet, København.
	Anna Charlotte Poulsen, f. Andersen	1906	Manufakturhdr. ..	G. m. Direktør P., Roskilde.
	Poul August Spleth	1907	Dommer, Thisted ..	Fuldm. i Justitsministeriet, Kbhvn.
	Simon Svendsen	1906	Købmand, Tylstrup	Læge, Poulstrup pr. Vraa.
	Niels Vagn Chr. Wermuth	1907	Bankdir., Løgstør..	Fuldmægtig i Landbrugsministeriet, cand. jur., København.
<i>mn.</i>	Oscar V. Bach	1905	Grdr., Bislev	Læge, København.
	Carsten Forman	1905	Sognepr., Vammen	Cand. polyt., stud. theol., Borchs Koll., København.
	Walter Wessel Hansen	1905	Købmand	Ingeniør ved Statsbanerne, cand. polyt., København.
	Hans Oskar Jensen	1905	Tømrmester	Stadsing., cand. polyt., Brønderslev.
	Per Kindt	1905	Øjenlæge	Læge, København.
	Poul Würtzen Kjølgaard ..	1905	Postmester, Nibe ..	Læge, Dybvad.
	Svend V. E. Linde	1906	Oberstløjtnant ...	Tandlæge, København.
	Karen L. Meulengracht ..	1905	Landinspektør	Kontorist v. Toldvæsenet, Aalborg.
	Kaj C. G. Mertz Nielsen ..	1905	Amtsvandinsp.	Grosserer, København.
	Thomas Poul Ejbye Nielsen	1906	Træhandler	Kaptajn i Artilleriet, Ringsted.
	Ejnar Pedersen	1906	Redaktør	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Børge C. Wøhlers Pedersen	1906	Købmand	I U.S.A.
	Olaf Deboa Povlsen	1906	Grdr., Nr. Uttrup..	Læge, København.

1925

k.	Svend Aage Bay	1907	Sognepræst, Sønderholm	Cand. theol. & mag., Nr. Gymnasium, København.
	Arne Moll Niemann	1907	Kontorist	Cand. jur., Kriminalbetjent, Nsb.
ns.	Bodil Bang, f. Christensen	1906	Overlæge	G. m. Overlæge O. B., København.
	Eva Bendix	1907	Kommunelærer	† 1926.
	Else Boesbøll, f. Peters	1906	Pianist	Klaverlærerinde; g. m. Forretningsbestyrer B., Aalborg.
	Arne Buus Hansen	1906	Provst, Ellidshøj	Læge, København.
	Aa. Regitze Illum, f. v. Buchwald	1907	Læge	G. m. Docent, Dr. jur. I., Aarhus.
	Aage Bjørn Jensen	1907	Farvehandler	Købmand, Aalborg.
	Kaj Arne Juhl	1906	Maskinmester	Repræsentant for Firma K. Drescher, København.
	Ejnar Bjerre Jørgensen	1906	Købmand	Distriktslæge, Egedesminde, Grønland.
	Karen Mikkelsen Sørensen, f. Parner	1907	Revisor	G. m. Murerm. M. S., København.
	A. Valborg Mortensen	1906	Handelsrejsende	Bibliotekar, Landsbibl., Aalborg.
	Ella Nielsen	1907	Forp., Thorstedlund	Lærerinde, København.
	Kaj Robert Porsaa	1907	Overserg. Pedersen	Læge, København.
	Willy Rasmussen	1905	Manufakturhdr.	Kommunelærer, Aalborg.
	Kirsten Ring, f. Rübner-Petersen	1905	Apoteker, Nsb.	G. m. Ingeniør R., København.
	Børge Anthonson Rosthøj	1907	Tandlæge	Tandlæge, København.
	Ellen Overgaard Smed	1906	Vognmand	Exam. Massøse, Kuranstalten, Hald.
	Gerda Steener, f. Petersen	1906	Dekorationsmaler	G. m. Repræsentant S., Hellerup.
	Gerda Trolle-Schultz, f. Larsen	1906	Sagfører, Fjerritsl.	G. m. Kontorchef T-S., Aarhus.
mn.	Helge Algreen-Ussing	1907	Ing., Nr. Sundby	Ing., cand. polyt., Teheran, Iran.
	Christian S. Alsted	1907	Læge, Nr. Sundby	Ingeniør, cand. polyt. Odense.
	Harry Andersen	1907	Tømrrerm., Nsb.	Ingeniør, cand. polyt., Lærer ved Tekn. Skole, Horsens.
	Kaj Holten Andersen	1905	Afd. Skovrider	Skovrider, Svenstrup Skovdistrikt, Ringsted.
	Poul Andersen	1906	Overretssagf., Nsb.	Sagfører, Nr. Sundby.
	Poul Jul Andersen	1907	Sagfører	Sekretær, København.
	Thomas Chr. Jensen Dahl	1904	Afd. Husmand, Moukjær	Landsretssagfører, København.
	Jens Krarup Elsnab	1907	Læge	Læge, Aalborg.
	Søren Oscar Franck	1906	Fuldmægtig	Kaptajnløjtn. i Flaaden, Kbhvn.
	G. J. Frisland	1907	Landmand, Gug	Første Styrmand, »Switzer«, Kbhvn.
	Georg Frode Johansen	1906	Bogholder	Læge, Aalborg.
	Christen Larsen	1905	Grdr., Langholt	Ingeniør, cand. polyt., hos C. Wil- lerup, Charlottenlund.
	Knud Lauritsen	1906	Kasserer	Gymnastiklærer, cand. mag., Kbh.
	N. G. Høst Madsen	1907	Handelsr., Nsb.	Ingeniør, cand. polyt., Hillerød.
	Otto J. Hübertz Mortensen	1907	Inkassator	Operarepetitør v. Det kgl. Teater.
	Orla Møller	1907	Afd. Handelsr.	Insp. v. Carlsberg Brygg., Kbhvn.
	N. Anker Chr. Nielsen	1907	Skomager	Mag. scient, ansat i Insulinfb., Kbh.

	<i>Studentens Navn</i>	<i>Fødselsaar</i>	<i>Søn (Datter) af</i>	<i>Senere Stilling og evt. Dødsaar</i>
	Erik Pedersen	1904	Kaffehandler	Ansæt i Aalborg Damp-Sennep- og Kaffebrænderi.
	A. O. Rasmussen	1907	Gaardejer, Sandby	Landbrugskandidat, Lærer v. Tune Landbrugsskole.
	Sunneva Rasmussen, f. Hammershaimb	1907	Forsikringsinsp.	G. m. Underdirektør R., Nordisk Livs- og Ulykkesforsikr., Kbhvn.
	Ove Simonsen	1906	Lektor	Statsgeodæt, mag. scient., Kbhvn.
	Svend Erik Stapelfeldt	1906	Slagtermester	Læge, Ulsted.
	Sven Stuhr	1907	Konsul	Ingeniør, cand. polyt., Vojens.
	Carl Einer Theilgaard	1907	Particulier	Reservelæge, Amtssygeh., Hjørring.
	Knud Thomsen	1906	Lærer, Rørdal	Kommunelærer, Aalborg.
	Else E. Westergaard, f. Schultz	1907	Ingeniør	Kontorassistent i »Fremtiden«, g. m. Trafikassistent W., Aalborg.
1926				
<i>k.</i>	Sv. Bjørn J. Gaarn Larsen	1908	Sognepræst, Tunø.	Sognepræst, Gørding.
	Ejnar Mikkelsen	1906	Mejerist, Sejlflod.	Læge, Aalborg.
	Jens Kr. Ovesen	1908	Lærer, Torpet	Kaptajnløjtnant, Haderslev.
	Knud W. Stenum	1908	Postb. Madsen, Nsb.	Sagfører, cand. jur., Tarm.
	Sigurd Svenningsen	1907	Fh. Lærer, Storvorde	Sognepr., Aggersborg og Bejstrup.
	Henning Olav Vogelius	1908	Dommer	Læge, København.
<i>ns.</i>	Poul Andersen	1907	Automobilforhdl.	Prokurist, Aalborg.
	Lissa Barfoed, f. Barsøe	1908	Stiftsprovst	G. m. Pastor B., Odense.
	Evelyn Chrom, f. Rafn	1908	Fabrikant	G. m. Direktør C., København.
	Aage Dybdal	1909	Lærer, Nr. Sundby	Lærer, Realskolen, Vraa.
	Gudrun Eisenhardt, f. Christensen	1908	Afd. Gaardejer	Tandlæge, g. m. Tandl. E., Kbhvn.
	Elise Flensted-Jensen, f. Schmitt	1906	Ingeniør, Nsb.	Lærerinde, g. m. Kommunelærer F. J., Gentofte.
	Tove E. Gylling, f. Boeck-Hansen	1907	Direktør	G. m. Ing. G., Setubal, Portugal.
	Ragna Haugaard, f. Nielsen	1907	Togbetjent	G. m. Hovedbogh. H., Aalborg.
	Ellen Johanne Jakobsen, f. Hjerminde	1908	Stationsforstander, Nr. Sundby	G. m. Sognepræst J., Tornby.
	Ragnhild Agnete Jensen, f. Hansen	1908	Lærer	G. m. Fuldm. J., »Fremtiden«, Aalb.
	Else Jensenius, f. Lassen.	1908	Adjunkt	Cand. mag., g. m. Lekt. J., Kolding.
	Ester Glud Johansen, f. Jensen	1908	Handelsrejsende	G. m. Isenkræmmer G. J., Aalb.
	Grete Jordan	1908	Redaktør	Bosat i Aalborg
	Frode Linde	1909	Oberstløjtnant	Dommerfuldm., cand. jur., Aalborg.
	Christian M. Møller	1907	Købmd., Skørping	Købmand, Skørping.
	Else Møller, f. Heidemann	1907	Direktør	G. m. Bogholder T. M., Aarhus.
	Carl P. Mariager Petersen	1908	Lærer	Lærer, cand. mag., Vebstrup.
	Gunnar Rode-Jepsen	1908	Arrestforvarer	Sekretær, »Gutenberghus«, Kbhvn.
	Erik F. Rygaard	1908	Direktør, Nsb.	Dommerfuldm., cand. jur., Kalundb.

	Alf K. Schiøttz-Christensen	1909	Redaktør	Redaktør, Aalborg.
	Aksel Stoustrup	1908	Direktør	Dommerfuldm., cand. jur., Aalborg.
	Henning Thorndahl	1908	Malermester	Sekretær i Kirkeminist., cand. jur.
	Thordis Unmack-Larsen, f. Unmack	1908	Direktør	Adjunkt, cand. mag., Struer. Enke efter Læge U.-L.
	Casper Grove Veilstrup	1908	Bogholder, Nsb.	Dyrlæge, Hillerød.
	Cæcilia Wolf, f. Schou	1908	Kaptajn	G. m. Landsretssagf. S., Kolding.
	Jørgen C. Wolf	1908	Stationsforst.	Landsretssagfører, Kolding.
<i>mn.</i>	Carl F. Holten Andersen	1908	Afd. Skovrider	Ansat i Ø. K., Rangoon.
	Eigil Banner-Voigt	1907	Kaptajn	Ingeniør, cand. polyt., ved Aalborg Margarinefabrik, Aalborg.
	Erik F. Christensen	1907	Togbetjent	Tandlæge, Aalborg.
	Hans Chr. H. Christensen	1907	Trikotagehdl.	Assistent, Spritfabriken, Aalborg.
	Ole M. Fabiansen	1908	Købmand	Bogholder, Randers.
	Niels Gravesen Frandsen	1907	Forretningsbestyrer	Læge, København.
	Oluf Hanghøj	1907	Lærer, Sahl	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Elna Hansen, f. Lund	1907	Forretningsfører	G. m. cand. pharm. H., Aarhus.
	Ejvind Dyre Jensen	1907	Arkitekt, Nsb.	Arkitektstuderende; † 1936.
	Helge Jørgensen	1907	Skibsfører	Fuldmægtig, Hasseris Kommune.
	Richard Poul Andersen Kristiansen	1904	Skræddermester, Fjellerad	Sognepræst, Rold.
	Sven Kronborg	1907	Ing., Brønderslev	Reservelæge, Amtssygeh., Hjørring.
	Nicolaj H. Michelsen	1908	Afd. Kantor	Landsretssagfører, Aalborg.
	Charles Bech Nielsen	1907	Automobilhdl.	Lagerforvalter, Aarhus.
	Otto Chr. Nielsen	1907	Købmand	Ingeniør, cand. polyt., ansat i Firma A. Rindom, Søborg.
	Magnus Chr. Pedersen	1906	Statshusmand, Mou Kær	Læge, Marselisborg Hosp., Aarhus.
	Hjortd	1907	Direktør	G. m. Inspektør P., København.
	Aksel Emil Springborg	1907	Fabrikant	Læge, Rud. Berghs Hosp., Kbhvn.
	Knud E. G. Thomsen	1908	Overlærer, Nsb.	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Poul Wibrand	1908	Overingeniør	Ingeniør, cand. polyt., hos Kommu- neingeniøren i Hørsholm.
 1927				
<i>k.</i>	Holcha Johanne Bøje f. Claudi	1907	Købmand, Løgstør	G. m. Dr. med. B., København.
	Axel Pedersen	1905	Gaardejer, Mou	Sognepræst, Kvong og Lyne pr. Tistrup.
	Janus Clausen Pedersen	1908	Grdr., Gundersted	Sognepræst, Selde og Aasted pr. Roslev.
	Svend Falsig Pedersen	1908	Tømrrerm., Vejgrd.	Adj., cand. mag., Stenhuspr. Holbæk.
	Viggo Gadegaard Pedersen	1908	Sognepr., Astrup	Sognepræst, Østrup.
	Poul Rasmussen	1909	Postkontrollør	Cand. phil., Aarhus.
<i>ns.</i>	Hans O. Honoré Bjersing	1909	Enkefru	Læge, Brørup.
	Inge Brandt	1908	Revisor	Sundhedsplejerske, København.
	Børge Werner Christensen	1909	Grosserer, Nsb.	Prokurist, København.
	Estrid Marg. Garff, f. Vold	1909	Lærer	G. m. Adjunkt G., Randers.
	Børge Rabes Høholt	1909	Bagermester	Seminarlærer, cand. mag., Aarh.

Studentens Navn	Fødselsaar	Søn (Datter) af	Senere Stilling og evt. Dødsaar
Inger Malthe Jacobsen, f. Teisen	1909	Overpostinsp.	Cand. mag.; g. m. Læge M. J., Odense.
Inger E. Jensen, f. Martens	1908	Enkefru	Kommunelærerinde; g. m. Kommune­lærer J., Aalborg.
Ingvard Johs. A. Jensen..	1908	Fiskehandler	Cand. theol., Sekretær i K.F.U.M.s Centralforening, København.
Gunner Sørensen Krog....	1909	Apoteker	Ekspeditionssekretær v. Socialkon­to­ret, cand. jur., Aarhus.
Georg Theodor Larsen	1908	Smedem., Vejgrd.	Kaptajnløjtn. af Feltartill., Kbhvn.
Bodil Lauritzen, f. Jepsen	1908	Grosserer	G. m. Ingeniør L., Hasseris, Aalb.
Will. Ludwigs	1907	Apoteker, Brovst..	Cand. pharm., Odense.
Stig Hartvig Mervild	1908	Læge Larsen	Korrespondent, København.
Sven Egon Mertz Nielsen	1908	Amtsvandinsp.	Landsretssagfører, Odense.
Margrete Skjærbæk Ole­sen, f. Lauritsen	1909	Kasserer	G. m. Reservelæge O., Amtssyge­huset, Kjellerup.
Friedrich Wilh. Opderbeck	1908	Assurandør	Kriminalforfatter, Medarb. v. Da. Familieblads Redaktion, Kbhvn.
Laurids Anker Pedersen ..	1907	Grdr., Hyllebjerg..	Sagførerfuldmægtig, cand. jur., Kø­benhavn.
<i>mn.</i> Svend Andersen	1908	Toldkontrollør	Salgsass., Hedegaard & Co., Nsb.
Rudolf Beier	1908	Brødkusk, Vejgrd.	Fuldmægtig i »Fremtiden«, Aalb.
Bendt Goth Bendtzen	1908	Forp., Lykkeseje..	Kaptajnløjtn. af Søværnet, Kbhvn.
Carl Christian Berthelsen	1909	Dyrlæge, Dronninglund ..	Dyrlæge, Dronninglund.
Børge Christensen	1908	Depotarbejder	Læge, Lindholm, Nr. Sundby.
Henning Børge Christensen	1909	Tømremester	Ingeniør, cand. polyt.; ansat ved Havnevæsenet, Odense.
Karen Johanne Ehler, f. Højfeldt	1907	Repræsentant	G. m. Politifuldm. E., Aalborg.
Axel Højfeldt	1909	Repræsentant	Journalist, København.
Kaj Henry Jensen	1908	Mekaniker	Ingeniør, cand. polyt., Færdsepoli­ti­et, København.
Vilhelm Lassen Jordan ..	1909	Redaktør	Raadg. Ing., cand. polyt., Aalborg.
Knud Engel Høst Madsen	1910	Fru M., Nr. Sundby	Ingeniør, cand. polyt., Firma Leh­mann & Réé, København.
Martin Kr. Pedersen	1905	Husm., Skovsgaard	Læge, Tirstrup.
Richardt Raetzel	1908	Bandagist	Læge, Aalborg.
Hans Peter Springborg ..	1908	Fabrikant	Repræsentant, København.
Carl Chr. Svenstrup	1909	Depotarbejder	Læge, København.
Svend Erik Visse	1908	Købmand	Kontorchef v. Invalidenævnet, cand. jur., Sønderborg.
1928			
<i>k.</i> Karl K. Fromholt Hansen	1909	Lærer, Kærup	Sognepræst, Fuglse og Kronge pr. Holeby.
Eilif E. R. S. Krogager ..	1910	Murer, Thisted	Sognepræst, Sneum og Tjæreborg.
Harald Nordholm	1910	Tilskærer	Sognepræst, V. Hæsinge.
Sven Arvid Rode Paludan	1910	Arkitekt	Sekretær i Landbrugsm., cand. jur.
Arne Emil Stærmosé	1910	Møllermester	Sognepræst, Enderslev og Vraaby.

	Johannes Mouritz Søbye..	1909	Sognepræst	Sognepræst, Hjørdemaal.
	Gunnar Vilhelm Thygesen	1909	Sognepr., V. Hass.	Sagførerfuldm., cand. jur., Nakskov.
	Vagn Christensen Tranberg	1909	Lærer, Tømmerby	Sognepræst, Sebbø og Aistrup.
ns.	Arnold Chr. Andersen	1909	Grdr., Vadum	Bankassistent, Aalborg.
	Else Bjersing, f. Hassel- balch	1909	Overretssagfører ..	G. m. Læge B., Brørup.
	Andr. Dahl Engelbrechtsen	1909	Snedkerm., Vejgrd.	Kommunelærer, Vejgaard.
	Knud Aage Eriksen	1910	Dyrlæge, V. Hass.	Dyrlæge, V. Hassing.
	Jørn Ethelberg	1909	Forretningsfører ..	Sekretær, cand. polyt., København.
	Gerda Helms	1910	Hdlsrejs., Brøndsl.	Direktionssekretær i »Magasin du Nord«, København.
	Lilly Husted, f. Stolk	1908	Sagfører Sørensen	G. m. Kaptajnlojtnant H., Kbhvn.
	Svend Aage Jacobsen	1910	Togfører	Dommerfuldm., cand. jur. Næstved.
	Anker Jensen	1910	Grdr., Gudumholm	Dyrlæge, Aalborg.
	Helga Hedvig Møller Jen- sen, f. Nielsen	1909	Enkefru, Kærby ..	G. m. Lærer M. J., Nr. Halne, Tylstr.
	Vibeke Kenholt, f. Lange- Nielsen	1909	Domorganist	Tandlæge, g. m. Journal. K., Kbh.
	Karen Kirkeby	1909	Læge	Exam. Massøse, Hasseris.
	Ellen Lauritzen, f. Bach ..	1909	Kbm., Flauenskjold	G. m. Prokurist L., Silkeborg.
	Inger Margr. Madelung, f. Hansen	1910	Kredslæge, Terndr.	G. m. Dyrlæge M., København.
	Kaja Mensen, f. Nielsen ..	1909	Købmand, Sæby ..	G. m. Dommerfuldm., cand. jur. M., Vejle.
	Fritz Georg Michelsen ..	1909	Lærer	Adjunkt, cand. mag., Maribo.
	Karl Vilh. Munksgaard....	1908	Grosserer	Assurandør, Aalborg.
	Svend Plougmand	1908	Tømmerm., Vejgrd.	Læge, Suldrup, pr. Støvring.
	Else Resting, f. Bladt ..	1910	Direktør	G. m. Isenkræmmer R., Fredericia.
	Ellen Agn. Rise, f. Spring- borg	1909	Fabrikant	Tandlæge; g. m. Fuldmægtig i Ar- bejdsgiverforeningen, cand. jur. R., København.
	Aage Verner Anthonson Rosthøj	1910	Tandlæge	Tandlæge, Aalborg.
	Jørgen Vinten	1909	Overlærer	Forretningsbestyrer, Aalborg.
	Helge Wagner	1910	Kaptajn	Cand. pharm, København.
	Orson Brinck West	1909	Fotograf	Ansæt ved Københavns Sporveje.
mn.	Erik Garby	1910	Lærer	Adjunkt, cand. mag., Randers.
	Peer Holm	1909	Forretningsfører ..	Ingeniør, cand. polyt., Amtsvejvæ- senet, Haderslev.
	Poul V. Fjelsted Iversen ..	1909	Møllebygger, Vejg.	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Poul Wilhelm Iversen	1909	Snedkermester	Trikotagehandler, Aalborg.
	Hans Hartvig Kristensen..	1909	Overlærer	Assistent paa Insulinfabriken, cand. mag., København.
	Karl Peter Mar. Larsen ..	1907	Smedem., Sejlflod..	Cand. phil., Sejlflod.
	Bent Mølgaard Nielsen ..	1910	Snedkermester	Stud. med., København.
	Olaf Sig. Østerø Poulsen..	1909	Enkefru	Seminarlærer, cand. mag., Haslev.
	Poul Vilhelm Poulsen	1909	Lærer	Stud. med.; † 1930.
	Volmer Barkley Rasmussen	1909	Maskinmester	Timelærer, cand. mag.; Metropoli- tanskolen, København.
	Arne Riishøj	1909	Enkefru, Vejgaard	Kommunelærer, Aalborg.

Sigurd Herman Stenholm	1909	Tandlæge	Revisor, Odense.
Knud Stuhr	1909	Konsul	Prokurist, Aalborg.
Kaj Ingenuus Sørensen ..	1910	Sygehuslæge, Dronninglund ..	Stud. med., København.
Ove Kaj Teglkamp	1909	Auktionsholder Hansen	Reservelæge, Julemærkesanatoriet, Kolding.
Tagge Færch Troelsen	1911	Amtsvejsinspektør..	Ingeniør, cand. polyt., Charlottenld.

1929

k.	Harry Emil Agerbak	1910	Tømrer, Nsb.	Journalist, Socialdem. Provinspres- se, København.
	Børge Gabriel Barsøe	1911	Stiftsprovst	Sognepræst, Virring og Essenbæk,
	Børge Duedahl Carstens ..	1910	Slagtermester	Journalist, Aarhus Stiftstidende.
	Ingeborg J. Holt, f. Larsen	1910	Overlærer	G. m. Fabrikant H., Aarhus.
	Godtfr. Kristensen Jensen	1908	Bestyrer, Vaarst..	Stud. theol.
	Erik Ussing Jepsen	1910	Sognepr., Skagen..	Sognepr., V. Vellinge og Skjern.
	Andreas Pedersen	1909	Fisker, Nr. Bork..	Res. Kapellan, Simeons Kirke, Kbh.
	Poul O. Østergrd. Poulsen	1910	Lærer	Kaldskapellan, Ansager Sogn.
	Karl Fr. Joh. Peter Rosing	1911	Førstepræst, Grønland	Assistent i Grønland. Styre, Kbhvn.
ns.	Vilhelm Teisen Bang	1911	Kbmd., Nr. Sundby	Dommerfldm., cand. jur., Brøndrsl.
	Thorkil Bluhme	1910	Branddirektør	Fabrikant, Randers.
	Else Rigmor Borggaard Christensen, f. Hansen..	1911	Assistent	Cand. jur., g. m. cand. jur. C., Kbh.
	Engelhart Clausen	1910	Gasværksbst., Vejg.	Kommunelærer, Aalborg.
	Eva Fibiger Dagnæs	1911	Trafikkontrollør ..	Cand. mag.; ansat i Udenrigsmini- steriets Arkiv, København.
	Kjeld Gravgaard	1912	Stationsforst., Sulsted	Timelærer, cand. mag., Helsingør.
	Peder Krebs Hansen	1909	Grdr., Sdr. Trand.	Sagførerfuldm., cand. jur., Ringkb.
	Inger Jørgensen, f. Momm- sen	1910	Lærer	G. m. Kommunelærer J., Valby.
	Martha Kjær, f. Peschardt	1910	Læge	Læge; g. m. Læge K., Aalborg.
	Gudrun Almer Lilienkampf f. Nielsen	1911	Afd. Malermester..	Bibliotekar; g. m. Ing. L., Kbhv.
	Erna Månsson, f. Lassen ..	1910	Handelsr., Svenstr.	Kontorist; g. m. Sparekasseassistent M., Randers.
	Ruth Agnes Olesen	1910	Købmand	Sygeplejerske, Bispebj. Hosp., Kbh.
	Arild Leth Pedersen	1911	Enkefru, Hvorupg.	Læge, Bispebj. Hospital, Københ.
	Axel Dinesen Riishøj	1911	Kantor	Sekretær i Finansmin., cand. jur.
	Viggo Torpet	1911	Overofficiant	Dyrlæge, Aalborg.
	E. N. Marie Vestergaard	1911	Grdr., Grønslet ..	Sekretær i Finansmin., cand. jur.
	Palle Vinten	1911	Overlærer	Pater i Abbaye St. Maurice et St. Maur, Clervaux, Luxembourg.
	Ellen Harboe Andersen, f. Andersen	1910	Forretningsfører ..	G. m. Afdelingschef H. A., Aalb.
	Eiler Giørtz Behrens	1911	Postkontrollør	Kaptajnløjtn., Hærens Flyvertropp.
	Arne William Christensen	1910	Vaskeriejer, Nsb..	Adjunkt, cand. mag., Maribo.
	Kaj Willy Christensen	1910	Cigarhdl., Vejgrd..	Redaktionssekretær, Nordj. Social- demokrat, Aalborg.
	Chresten Andreas Krarup Elsnab	1911	Læge	Journalist, Aarhus Amtstidende.

Steen Ethelberg	1910	Forretningsfører ..	Ingeniør, cand. polyt.; v. Burwain Autodiesel, København.
Aksel Pretzmann Jensen	1910	Mejeribestyrer, Tømmerby	Læge, Amtssygehuset, Randers.
Henning Kirkeby	1910	Læge	Sekretær, cand. polit., De danske Spritfabr.s Hovedkontor, Kbhvn.
Axel Würtzen Kjelgaard..	1911	Postmester, Nibe..	Ingeniør, cand. polyt., i A/S F. L. Smidt, København.
Poul Kjeldsen Kjær	1909	Købmand	Afdelingschef, Bülow Service, Kbh.
Arne Kofoed	1910	Overretssagf., Nibe	Cand. jur., i Skattedepartem., Kbh.
Folmer Larsen	1910	Trafikkontrollør ..	Stud. polyt., København.
Kirsten Astrid P. Østerø Lund, f. Poulsen	1910	Enkefru	G. m. cand. mag. L., København.
Poul Kay Bygom Nielsen	1910	Overpostbud	Adjunkt, cand. mag., Frederiksborg.
Bagge Hybertz E. Pedersen	1912	Bryggeriejer, Nr. Sundby	Ansat i Ø.K., Saigon.
Elida Marie Pedersen	1910	Enkefru, Volstrup	Kommunelærerinde, Vejgaard.
Elly J. Petersen, f. Døhr	1911	Typograf	Kommunelærerinde, Aalborg; g. m. Lærer P., Hasseris.
Hugo Jagd Petersen	1910	Postkontrollør	Exam. pharm; † 1937.
Inger Rasmussen, f. Tybjerg	1910	Ingeniør	G. m. Repræsentant R., Slagelse.
Henrik Fr. G. Iwan Rung	1911	Kaptajn	Ingeniør, cand. polyt., hos Thomas B. Thrige, Odense.
Jenny Smidt, f. Schultz ..	1909	Bestyrerinde Fru S.	G. m. Gartner S., Lyngby.
Hakon Møller Sørensen ..	1911	Stationsforst., Dronninglund ..	Cand. pharm., Brønshøj.
Bode Tvergaard	1909	Fhv. Bagermester, Biersted	Ingeniør, cand. polyt., Lærer ved Teknisk Skole, Odense.
Niels Ulrik	1911	Cand. pharm.	Cand. pharm., Ass., Spritfb., Hobro.
Kjeld Mogens Vestergaard	1910	Læge, Brovst	Plantageassistent, Kenya.

1930

k.	Ove Brandt	1911	Revisor	Sekr. i Kbh.s Magistrat, cand. jur.
	Erik Dahlerup-Petersen ..	1909	Sognepræst	Højskolel., cand. theol., Kerteminde.
	Ejvind Fog-Petersen	1912	Landstingsmand ..	Dommerfuldm., cand. jur., Terndr.
	Niels Melgaard	1911	Grdr., Ø. Uttrup ..	Sagførerfuldm., cand. jur., Aalborg.
	Lona-Marie Noring	1912	Sognepr., Brdrsl..	Cand. mag., Viborg.
	Ingvard Overgaard.....	1912	Skomagermester, Thisted	Cand. theol., Sekretær, K.F.U.M., Aarhus.
	Carl Kr. Gregersen Strøm- berg	1911	Skibsfører	Dyrlæge, Brønshøj.
	Ejner Hove Østergaard ..	1911	Gaardejer, Mou ..	Cand. theol., Sekretær, K.F.U.M., Randers.
n.s.	Ejnar Hvilshøj Andersen..	1911	Købmand	Stud. med., København.
	Erik Andersen	1911	Forvalter, Rørdal..	Dommerfuldm., cand. jur., Hjørring
	Kjeld Aage Bech	1911	Dyrlæge, Løgstør..	Læge, København.
	Chr. Brix	1911	Rentier, Søgaard pr. Halvrimmen	Bosat i Halvrimmen.
	Inger Marie Henriksen, f. Christiansen	1912	Direktør	Industriforen.s Bibliotek, Kbhvn.

Knud Henriksen	1912	Købmand	Afdelingschef i Firma Brdr. Dahl, København.
Niels Holger Hornemann	1911	Forpagter, Birkelse	Sekretær i Trafikmin., cand. jur.
Niels B. S. Roesdahl Høst	1912	Prop., Vadsholt	Byretssekretær, cand. jur., Kbhvn.
Ingrid Kersten Jensen, f. Hjørngaard	1911	Kirkegaardsinsp.	G. m. Kontorassistent J., Aalborg.
Elisabeth Kortegaard	1912	Forvalter, Nsb.	Kontorassistent, København.
Agnete Lange-Nielsen	1911	Domorganist	Direktionssekretær, »Magasin du Nord«, København.
Valdemar Lauritzen	1912	Kasserer	Stationsleder, Flyverløjtn., Kbhvn.
Tage Lomholt	1911	Pastor	Havebrugskandidat, (p. t.) Aalborg.
Else Mortensen, f. Jørgensen	1912	Købmand	Cand. pharm.; g. m. cand. pharm. M., Aalborg.
Gunnar Ovesen	1910	Lærer, Torpet	Cand. theol., København.
Edith Alma Pedersen	1913	Kreatureksportør	Indehaver af en Syskole, Kbhvn.
Thor Pedersen	1913	Malermester	Kommunelærer, Aalborg.
Edith Østergaard Poulain, f. Rasmussen	1911	Lærer, Restrup	G. m. Redaktionssekretær, Løjtnant P., Paris.
Aage Richter	1910	Grdr., Sulsted	Dyrlæge.
Anni Schoustrup-Nielsen, f. Mikkelsen	1911	Trafikassistent	G. m. Havebrugskandidat, Overgartner S.-N., Gentofte.
Karen Vestergaard	1912	Læge, Brovst	Assistent v. Zoofysisk Laboratorium, cand. mag., København.
Grethe Zimsen, f. Ulrik	1912	Cand. pharm.	Cand. pharm.; g. m. cand. pharm. Z., Reykjavik.
<i>mn.</i> Knud Albrechtsen	1913	Købm., Langholt	Læge, Asaa.
Arthur Reinh. Andersen	1910	Landpost, Nibe	Cand. act., Beregnerassistent i »Hafnia«, København.
Knud Tage Christensen	1912	Grdr., V. Vadskær	Læge, Amtssygehuset, Randers.
Edith Marie Christoffersen	1911	Murermester	Kommunelærerinde, Aalborg.
Knud Westphal Eriksen	1911	Stationsforst., Ellidshøj	Ingeniør, cand. polyt. (Søværnets Bygningsvæsen), København.
Jens P. Joh. Glavind	1912	Murermester	Ingeniør, cand. polyt., ved Statens biokemiske Institut, København.
Børge Grinsted	1912	Dyrlæge	Ingeniør, cand. polyt., Venezuela.
Hugo Hjelm Hansen	1912	Apoteker	Apoteker, Grenaa.
Franz Ludv. Heintzelmann	1912	Læge	Læge, Haderslev Bys Sygehus.
Tage Johs. Hilden	1911	Provst Hilden-Pedersen, Hilderslev	Læge, Statshospitalet, Sønderborg.
August Fremantle Hjorth	1912	Brofoged, Nsb.	Cand. pharm., Rønne.
Holger Isak Hjortsvang	1911	Sognepr., Sjørring	Ingeniør, cand. polyt., København.
Else Johanne Lütz Jensen	1912	Cand. pharm., Nr. Sundby	Timelærer, cand. mag., Katedralskolen, Aalborg.
Poul Jepsen	1912	Grosserer	Bankassistent, cand. oecon., Aarhus.
Mogens Erik Krarup	1910	Cand. pharm.	Arkitekt, København.
Signe A. Lind, f. Madsen	1912	Afd. Lærer, Vejg.	G. m. Arkitekt L., Frederikshavn.
Knud Erik Lomholt	1911	Pastor	Aktuar, København.
Harald Lundsgaard	1911	Vejassist., Vejgrd.	Ingeniør, cand. polyt., ansat paa Stadsingeniørens Kontor, Randers.

	Johan Mathiesen	1912	Statsbetjent	Assistent ved Danm. geol. Undersøgelser, Aalborg.
	Johannes Mulvad	1912	Købmand	Assistent i Statsradiof.s Nodearkiv.
	Erik Nærø	1912	Repr., Svenstrup..	Kontorassistent, Aarhus.
	Jens Chr. Meelsen Ottesen	1912	Paraplyfabrikant ..	Ingeniør, cand. polyt., København.
	Valdemar Pedersen	1911	Snedkermester	Cand. mag., København.
	Rachel Plesner	1910	Sognepr., Juelstrup	Cand. polit., København.
	Anders Brix Rabes	1911	Trikotageh., Fjerr.	Forretningsbestyrer, Fjerritslev.
	Erik V. Antonsen Rosthøj	1912	Tandlæge	Reservelæge, Amtssygeh., Rudkøbg.
	Niels Vagn Steinø	1912	Kommunel. Hansen	Cand. pharm., Otto Benzons Fabrikker, København.
	Poul Søbye	1912	Sognepræst	Læge.
1931				
k.	Asger Fredsted	1911	Sognepr., Jerslev..	Sognepræst, Veterslev og Høm.
	Asger Ussing Jepsen	1912	Sognepr., Skagen..	Timelærer, cand. mag., Herlufsholms Skole.
	Frode Gaarn Larsen	1911	Sognepr., Læsø ..	Sognepræst, Sdr. og N. Kongerslev.
	Poul Glavind Nielsen	1913	Sekretær	Assistent i Varelatteriet, Kbhvn.
	Gunnar Sloth	1912	Arbejdsmand	Sognepræst, Storvorde og Sejlflod.
	Jens Westergaard	1912	Provst, Ranum ..	Stud. mag., København.
ns.	Børge Agesen	1912	Snedkerm., Skalbg.	Arkitekt, København.
	Esther Christensen	1912	Grosserer, Nsb. ..	Paa Alfars Kontor, Vejen.
	Gudrun Gram-Hanssen, f. Bodholt Hansen	1911	Oberst	G. m. Assistent i Danmarks Nationalbank G.-H., Aarhus.
	Esther Flensted Hvid	1912	Amtsforv., Thisted	Timelærer, cand. mag., Maribo Gym.
	Erling Jensen	1912	Brugsforeningsbestyrer, Gl. Hass.	Cand. jur.
	Ejnar Krogh	1912	Bundskærer, Brdsl.	Hjælpepræst, Utterslev.
	Ingeborg Lange, f. Olsen..	1912	Forretningsfører ..	G. m. Kontorassistent L., Kbhvn.
	Karen Lauritsen, f. Wisborg	1912	Ejendomshdl.	G. m. Flyverløjtnant V. L., Kbhvn
	Edith Lerche, f. Nørmølle	1912	Direktør	G. m. Repræsentant L., Aalborg.
	Harald Chr. Mogensen ..	1912	Teglbrænder	Cand. mag., Journalist.
	Svend Aage Nielsen	1913	Togbetjent	Cand. mag., København.
	Esther Rhein Hansen f. Nielsen	1912	Købmand	Postassistent, g. m. Postassistent R. H., København.
	Helene Streibig Pedersen	1912	Læge, Saltum	Bosat i Saltum.
	Harry Skaanild	1913	Lærer, Lindholm ..	Stud. med., København.
	Carl Emil Steinø	1913	Kommunel. Hansen	Cand. jur., Sekr. i Handelsminist.
	Erik Glud Stolpe	1913	Købmand	Læge, Amtssygehuset, Svendborg.
	Anna Margr. Thomsen Støtt.....	1912	Murermester	Cand. mag., Nr. Gymnasium, Kbh.
	Carl Einer Sørensen	1913	Postkontrollør ...	Kontorassistent i D.F.D.S., Aalborg.
	Otto Sørensen	1911	Gaardejer, Sejlflod	Kommunelærer, København.
mn	Bendt Jørgen Alsted	1913	Læge, Nr. Sundby	Ingeniør, cand. polyt., Odense.
	Oskar Børge Borgaa	1912	Formand	Lærer, Sønderborg.
	Karen Elise Christensen f. Sørensen	1912	Postkontrollør ...	G. m. Isenkræmmer C., Kbhvn.
	Poul Martin Færgeman..	1912	Kommunelærer ..	Læge, Kommunehospitalet, Kbhvn.

Fritz Hartz	1913	Bankdir., Thisted	Bankassistent, Kalundborg.
Børge Hauschildt	1913	Bøssesmager	Ingeniør, cand. polyt., Gentofte.
Aage Vilh. Jensen	1911	Lærer, Vejgaard	Lærer, Realskolen, Bjerringbro.
Jens Kjær Jensen	1912	Tømrermester	Kontorassistent, Aalborg.
Poul Ejlef Jensen	1913	Arkitekt, Nsb.	Stud. polyt., København.
Knud Vejbye Johansen	1911	Lærer, Dybvad	Tandlæge, Aalborg.
Helge Stig Krarup	1912	Cand. pharm., Nakskov	Premierløjtnant v. Livgarden, Kbh
Jørgen Henry Kruuse	1912	Skibsinpektør	Cand. pharm., København.
Betty Johanne Larsen f. Hedin	1912	Apoteker, Brovst.	G. m. Grosserer Tage Larsen, Kbh.
Poul Larsen	1912	Ingeniør	Revisor, stud. jur., København.
Jens Aage Emil Laugesen	1912	Lærer	Revisor, København.
Erhardt Aage Madsen	1913	Skibsfører	Cand. mag., København.
Holger Madsen	1913	Malermester	Ingeniør, cand. polyt., Vordingborg.
Henry Peter Arendrup Mortensen	1912	Portør, Tylstrup	Ingeniør, cand. polyt.; v. Københavns Belysningsvæsen.
Christian Nielsen	1913	Lervarefabrikant	Bankassistent, Aalborg.
Eva Streibig Pedersen	1913	Læge, Saltum	Lærerinde, Torpe Skole, Ringsted.
Karl Erik Petersen	1912	Bestyrer	Assistent i »K.T.A.S.«, København.
Niels Henry Sahl	1912	Fabrikant, Løgstør	Læge, Amtssygehuset, Aarhus.
Sigrid Høyer Sangill f. Bisgaard	1912	Købmand	G. m. Købmand S., Nykøbing F.
Svend Erik Saxov	1913	Købmd. Jensen	Geodætassist., cand. mag., Kbhvn.
Knud Trolle Schultz	1912	Kaptajn	Fuldm. i »Nye Danske«, Aalborg.
Poul Chr. Løth Søborg	1914	Stationsfst., Ulsted	Kontorassistent, Spritfabrikkerne, Aalborg.
Olaf Waage-Jensen	1912	Dommer, Faaborg	Cand. jur., København.
Thora Østergaard f. Teisen	1912	Overpostinspekt.	G. m. Adjunkt, cand. mag. Ø., Studenterkursus, København.

1932

k.	Jørg. Chr. Tauber Bindslev	1914	Læge, Fjellerad	Kasserer h. Brd. Justesen, Randers.
	Aage Bjerno	1913	Metodistpræst	Cand. theol., Hjælpepr., Brønshøj.
	Claus Katharos Dueholm	1913	Lærer, Kraghede	Læge, Amtssygehuset, Gentofte.
	Elsa Kamp Engby-Larsen f. Rasmussen	1913	Tandlæge	G. m. Dommerfuldmægtig E.-L., Haderslev.
	Hans Chr. Flintholm	1911	Sognepræst	Kontorassistent v. Odense Herreds Politi.
	Knud Stuart Hanghøj	1914	Lærer	Res. Kapellan, Frederikshavn.
	Rud. Harald Ditlev Kaas	1913	Smed, Brøndersl.	Sognepræst, Farslev.
	Svend Aage Krogsgaard	1914	Lærer, Vejgaard	Stud. jur., Aarhus.
	Alfred Larsen	1911	Gaardejer, Stagsted	Stud. med., København.
ns.	Ingeborg Buck f. Møller	1913	Fru	G. m. Arbejdsm. B., Aalborg.
	Else Andrea Elbak f. Andersen	1913	Repræsentant	Bogholderske, g. m. Assistent E., København.
	Henny Christensen f. Pallisgaard	1914	Tømrermester	G. m. Ingeniør C., Odense.
	Vera Halstrøm f. Balle	1913	Repræsentant	G. m. Sekretær H., København.

Eva Henriksen f. Ørum Nielsen	1913	Statsbetjent	G. m. Læge Frode H., Kommune- hospitalet, Aalborg.
Inga Hillersborg f. Bennike	1915	Oberstløjtnant	G. m. Gaardejer H., Gimsing pr. Struer.
Karen Esther Hjorth Christensen f. Gregersen	1913	Cigarmager	G. m. Assistent i De danske Sprit- fabriker H. C., Aalborg.
Mads Melchior Holme ..	1913	Gdjr., Fjerritslev ..	Læge, Sct. Josephs Hospital, Kbh.
Knud Jensen	1914	Overofficiant	Premierløjtnant, Sønderborg.
Knud Ejvind Jensen	1913	Pakmester	Læge, Kommunehospitalet, Kbhvn.
Hans Ole Klingenberg ..	1914	Direktør	Ansæt i Firmaet »H. Klingenberg«, Aalborg.
Søren Kristensen	1914	Læge, Sulsted	Stud. med. † 1938.
Johannes Mark	1914	Lærer	Læge, Amtssygehuset, Vejle.
Kirsten Vibeke Bering Mikkelsen	1913	Oberstløjtnant ..	Lærerinde, Odense.
Svend Aage Andr. Møller	1913	Fru	Cand. mag., København.
Svend Olav Nielsen	1913	Brandmand	Journalist v. »Politiken«, Kbhvn.
Svend Teodor Nissen	1914	Banearbejder	Sagførerfuldm., cand. jur., Kbhvn.
Magda Pedersen	1913	Snedkermester ...	Husbestyrerinde, Aalborg.
Jørgen Günther Petersen	1914	Sparekassedirektør	Sagførerfuldm., cand. jur., Kbhvn.
Kamma Klitgaard Povlsen	1912	Lærer, Støvring ..	Lærerinde, Realskolen, Børkop.
Erling Rützebeck	1913	Direktør	Fuldm. i Firma Chr. Simoni, Aalb.
Asger Smidt	1913	Ingeniør	Revisor, København.
Per Sørensen	1913	Læge, Østervraa..	Premierløjtnant, Viborg.
Grethe Thykier	1912	afd. Kbm., Thisted	Stud. polit., København.
Anne Waaben f. Kindt ..	1913	Øjenlæge	Tandlæge; g. m. Tandl. W., Kbhvn.
Hans Andersen	1914	Kasserer	Læge, København.
Erik Skat Andersen	1914	Forretningsbest. ..	Arkitekt, København.
Kaj Geert Andersen	1914	Politibetjent	Lærer, Aalborg
Nicolaj Holten Andersen..	1913	Ingeniør, N. Uttrup	Ingeniør, cand. polyt., The Tai Ce- ment Co., Bangkok, Thailand.
Carl Marius Bak	1913	Førstelærer, Sønderholm	Dyrlæge, Ørum, Sønderlyng.
Gerh. N. Kjelgaard Bolet	1913	Elektricitets- værksbest., Brdrsl.	Ingeniør, cand. polyt., København.
Viktor Dam	1914	Pantelaaner	Premierløjtn. v. Ingeniørreg., Kbh.
Carl Chr. Grabow Fode ..	1912	Købmand	Stud. mag., Aarhus.
Ole Færch	1913	Snedkerm., Brdrsl.	Tandlæge, Brønderslev.
Tage Grinsted	1914	Dyrlæge	Læge, Amtssygehuset, Vejle.
Børge Wessel Hansen	1912	Bogholder	Stud. med, København.
Frode Henriksen	1913	Togbetjent	Læge, Kommunehospitalet, Aalb.
Inger Hermansen f. Nielsen	1914	Købmand	Cand. mag.; g. m. Adjunkt, cand. mag. H., Struer.
Axel Styrbeck Jensen	1914	Mekaniker	Beregnerass., »Fremtiden«, Aalborg.
Claus Johannsen	1914	Mejeribest., Nsb...	Ingeniør, cand. polyt., København.
Ove Kampmann	1913	Købmand	Stud. polyt., København.
Erling Visse Kierkegaard	1914	Pantefoged	Ingeniør, cand. polyt., ansat hos F. L. Schmidt, Madrid.
Ellen M. Kjær f. Christensen	1912	Kbmd., Nr. Sundby	G. m. Copraopkøber K., Celebes.

m.n.

Erik Adolf J. Marcussen..	1914	Direktør	Ingeniør, cand. polyt., ansat i Firma F. L. Smidth, Frederikshavn.
Kaj Skovgaard Mortensen	1914	Cementst., Ulsted..	Stud. med.; † 1936.
Aage Mosbæk	1914	Handelsrejsende ..	Stud. act., København.
Mogens Rosendahl Møller	1914	Skolebestyrer	Ingeniør, cand. polyt., ansat ved »De forenede Papirfabr.«, Kbhvn.
Adolf H. Sommer Nielsen	1910	Snedker, Gudum..	Stud. med., København.
Svend Erik Overbeck	1913	Grdr., Dronningld.	Sagførerfuldm., cand. jur., Roskilde.
Anker Chr. Jul. Overby..	1914	Mejeribst., Skørp..	Mejerist, Vanløse.
Ejnar Nielsen Staua	1911	Grdr., Binderup..	Sagførerfuldm., cand. jur., Køge.
Else Sørensen f. Nielsen..	1913	Fabrikant, Nsb. ..	G. m. cand. pharm. A. S., Kbhvn.
Rigmor Elisabeth Troelsen	1914	Amtsvejinsp.	Bosat i Aalborg.
Ingeborg Vinten	1913	Overlærer	Kommunelærerinde, Frederiksberg.

1933

k.	Chr. Henr. M. Christensen	1914	Sognepræst	Cand. theol., København.
	Venzel U. Hammershaimb	1914	Direktør	Attaché ved Gesandtskabet i London, cand. jur.
	Ejnar Jensen	1911	Boghandl., V. Hass.	Stud. theol.
	Eskild Nederg. Kiilerich..	1913	Sognep., Ø. Hornum	Forpagter, Halkjær.
	Carl Aage Larsen	1913	Førstelærer, Nr. Uttrup	Cand. polit.
	Hans Imm. Krogh Nielsen	1913	Fabriksarb., Brdrsl.	Cand. theol., København.
	Vilh. Gade Thomsen	1915	Kommunaldir.	Sagførerfuldm., cand. jur., Kbhvn.
ns.	Ellen Bech f. Hornemann	1914	Forpagter, Birkelse	G. m. Læge B., København.
	Ruth Bolet f. Vendel	1914	Automobilh., Brdsl.	Exam. Massøse, g. m. Ing. B., Kbh.
	Erling Langer Gorm Brem- mer	1915	Direktør	Tekstilfabriker ved »De forenede Tekstilfabriker«, Aalborg.
	Johan H. C. H. v. Cappeln	1915	Grosserer	Sagførerfuldm., cand. jur., Aarhus.
	Anna K. L. Forup f. Nielsen	1915	Trafikass., Nsb. ..	G. m. Fabrikant L. F., København.
	Annalise Selmer Gunvald	1915	Viceskoleinsp.	Huslig Plads, København.
	Jørgen Balle Hansen	1915	Skibsmægler	Cand. mag., København.
	Else Marie Holm	1916	Sognep., Dronningl.	Stud. med., København.
	Knud Chr. Holm	1915	Sognep., Dronningl.	Cand. theol., København.
	Marie Elisabeth Hartington Jensen f. Hansen	1914	Kommunelærer ..	G. m. Læge H. J., Vejle.
	Sejer Nørgaard Johansen	1915	Lærer, Gravlev ..	Stud. mag., København.
	Bjarne Henning Jordal ..	1915	Klinikejer	Stud. med., København.
	Lise M. Kjær f. Rosted- Løvgreen	1914	Oberstløjtnant	G. m. Afdelingschef K., Kbhvn.
	Georg A. P. Kofod	1915	Kommunelærer ..	Sagførerfuldm., cand. jur., Kbhvn.
	Hedevig Krogh f. Larsen	1913	afd. Lærer	G. m. Ekspeditionssekretær, cand. jur. K., Aarhus.
	Esther Nielsen Lyngsholm	1913	Købmand	Kontorassistent, Aalborg.
	Anna Marie Poulsen	1914	Kbmd., Brøndersl.	Paa Kommunekontoret, Brøndersl.
	Vibeke Rump f. Holten Andersen	1915	Dir., Nr. Uttrup ..	G. m. Læge R., Kolding.
	Elin Sørensen	1915	Kommunelærer, Brønderslev	Kontorassistent, Brønderslev.
	Erna Barslund Sørensen..	1913	Jenstøber, Langaa	Kommunelærerinde, Silkeborg.

	Ole Toft Testrup	1915	Socialkontrollør	Kontorassistent, Aalborg.
	Stephan Lewini Vendel	1914	Læge, Brønderslev	Stud. med., København.
	Grethe Marie Vestergaard	1914	Læge, Brovst	Landvæsenselev, p. t. København.
	Poul Vinten	1915	Overlærer	Revisor, København.
	Erna Voerbeck f. Wisse	1914	Købmand	G. m. Herreekviperingsh. V., Kbh.
	Torben Woidemann	1915	Direktør	Ass. i Husmandskreditforen., Aalb.
<i>mn.</i>	Børge Andersen	1912	Kasserer	Stud. jur., København.
	Ebba Jagd Andersen f. Petersen Nordlund	1913	Bagermester	G. m. Lærer J. A., Frederiksberg.
	Jørgen Bay	1914	Forvalter, Langholt	Stud. act., København.
	Jørgen Ib Bender	1914	Købmand	Disponent, Aalborg.
	Vilh. P. Sparrewohn Bøgh	1913	Grosserer	Arkitektstuderende, København.
	Mogens Chr. Denver	1915	Ingeniør	Stud. polyt., København.
	Harald Høyer Ejsing	1914	Arbejdsmd., Nibe.	Assurandør, København.
	Palle Henrik Fogtmann	1915	Stadsingeniør, Nsb.	Cand. polyt.
	Knud Gravgaard	1915	Stationsfst., Sulsted	Cand. jur., København.
	Betty Hansen	1914	Typograf	Kontorassistent, Aalborg.
	Ellen Marie Høier	1914	Manufakturhdl.	Stud. act., Beregnerassistent, »Fremtiden«, Aalborg.
	Aage E. Blaaberg Jensen	1912	Prop., Frejlev	Cand. polyt., København.
	Niels Otto Færch Jensen	1914	Købmand	Tandlæge, København.
	Alb. C. Will. Nørg. Larsen	1914	Grdr., Nr. Trdrs.	Stud. polyt.
	Jørgen Lauritsen	1913	Kasserer	Flyverløjtnant, København.
	Aage Lundgaard	1914	Grdr., Torslev	Stud. med., København.
	Thomas Mortensen	1914	Lagerchef	Ansæt i Nord. Fjerfabrik, Stockh.
	Chr. Edvard Nielsen	1914	Toldpakhusfmd.	Premierløjtn. v. Infant., Vordingb.
	Svend Aage Nielsen	1915	Landm., Skovsgrd.	Cand. polyt.
	Frank Nørgaard Petersen	1915	Enkefru, Mølholm	Assistent v. Aalb. Socialkontor.
	Johannes Evers Petersen	1913	Grdr., Ulsted	Lærer v. Hasseris Skolevæsen.
	Thorkild Louison Ramskou	1915	Telegrafkontr.	Stud. mag., København.
	Agner Svendsen	1914	Lærer, Vaarst	Stud. med., København.
	Inge Agnete Sørensen	1912	Malermester	Laborant, Svovlsyrefabr., Aalborg.
	Sigrid Pauline Sørensen	1914	Intallatør	Translatørstuderende, København.
	Sven Stöckel Thostrup	1915	Lods, Nr. Sundby	Søløjtnant, København.
	Erik Tybjerg	1914	Ingeniør	Stud. polyt.
	Rigm. Vilting f. H. Nielsen	1913	Blikkenslagerm.	G. m. Grosserer V., Aalborg.
	Anders Georg Wibroe	1914	afd. Fabr., Nibe.	Stud. med., København.
	1934			
<i>k.</i>	Helge Ahrensburg Christensen	1915	Direktør	Stud. jur., København.
	Oluf Ussing Jepsen	1914	Sognepr., Skagen	Forststuderende, København.
	Ingvar Johan Mølbjerg	1913	Grdr., Sdr. Vraa	Dyrlæge, København.
	Margrethe Mølbjerg f. Grønkjær	1914	Forvalter, Nsb.	G. m. Dyrlæge M., København.
	Else Adsker Nielsen	1915	Cand. pharm., Nr. Sundby	Bosat i Viby.
<i>ns.</i>	Jørgen Ahlmann-Lorentzen	1916	Godsejer, Langholt	Forvalter, Rabensminde, Nyborg.
	Axel Jørgen Bentzen	1915	Lærer	Stud. med., København.

Esther Bostrøm f. Mouritzen	1916	Købmand	G. m. Ingeniør B., København.
Johanne Brandt	1915	Revisor	Korresp. hos Crome & G., Kbhvn.
Helge Kai Christensen	1915	Direktør	Bankassistent, Aalborg.
Inge Christensen	1915	Mekaniker	Kontorassistent, Aalborg.
Ruth Fog-Petersen	1916	Landstmd., Skalb...	Lærerinde, Aalborg.
Agn. Grønkvist f. Skotnborg	1915	Toldkontrollør	G. m. Politifuldm. G., Silkeborg.
Aase Henriksen	1916	Købmand	Faglærerinde, ansat v. Københavns Kommunebiblioteker.
Sigrid Flensted Hvid	1915	Amtsforv., Thisted	Tandlæge, Roskilde.
Ole Peter Jacobsen	1915	Kbm., Nr. Sundby	Stud. jur., København.
Harry Emmanuel Jensen	1915	Jernbanearb.	Stud. mag., København.
Kell Vital Jordal	1916	Klinikejer	Stud. med., København.
Anna Margr. Kaalund-Jørgensen f. Heintzelmann	1915	Hotelejer, Skagen	G. m. Reservelæge K. J., Kbhvn.
Ruth Kofod f. Neldemand	1915	Landinsp., Nsb. . .	G. m. Sagførerfuldm. K., Kbhvn.
Sophie Korsgaard	1916	afd. Sognepræst, Brovst	Seminarieelev, Haderslev.
Edith Alfrida Krogsgaard	1915	Lærer, Vejgaard	Lærerinde, Hasseri.
Jens Frost Larsen	1915	Avlsbruger	Stud. jur., København.
Esther Mortensen	1915	Ølbrygger, Brovst	Assistent, Kommunkont., Brovst.
Rigmor Nielsen	1917	Købmand	Kommunelærerinde, Aalborg.
Poul Schmith	1916	Tandlæge	Sagførerfuldm., cand. jur., Kbhvn.
Karen Mrg. Stevnss f. Olsen	1916	Fotograf, Vejgaard	G. m. Fabrikant S., København.
Knud Boas Therkildsen	1914	Murermester	Stud. polyt.
Gerda Thorsen	1916	Slagtermester, Halvrimmen	Kontorassistent, Aalborg.
Anna Margr. G. Thuesen	1916	Købmand	Sygeplejeelev, Aarhus.
Erik Worm	1915	Købmand	Regnskabsfører, »Frigidaire«, Kbh.
Preben Hostrup Aagaard	1914	Brygger	Brygmester, Aalborg.
Martin Leo Abildgaard	1916	Kbm., Nr. Sundby	Premierløjtnant i Søværnet.
Aage Arnold I. Aggerholm	1914	Rentier, Nsb.	Seminarieelev, København.
Erik Andersen	1915	Ingeniør	Ingeniør, cand. polyt.
Just Fr. Gerh. Andersen	1916	Agent	Stud. jur., København.
Ester Gerda Andersen	1915	Forretningsfører	Arkitektstuderende, København.
Grethe Bentzen f. Lauritzen	1914	Fabrikant	G. m. stud. med. B., København.
Svend Erik Højer Bisgaard	1916	Købmand	I Trælastforretning, Aalborg.
Niels Elsnab	1916	Grdr., Ø. Hassing	Cand. polyt., Ingeniør, København.
Niels Peer Friis	1916	Enkefru	Stud. med., København.
Fr. Preben P. R. Gamst	1916	Apoteker	Stud. med., København.
Kaj Harne	1916	Togfører	Cand. jur., København.
Jørgen Holst Hansen	1916	Prop., Hallund	Cand. polyt., København.
Gudrun Henriksen f. Ryø	1915	Ingeniør	G. m. Disponent H., København.
Gunnar Høegh	1915	Købmand	Stud. med.
Hans Otto Jensen	1915	Lærer, Vejgaard	Stud. mag., København.
Peter Korsgaard Johansen	1916	Førstelærer, Aarestrup	Lærer.
Peter Stentoft Kappelgaard	1914	Grdr., Stagstrup	Stud. med., København.
Carl G. Würtzen Kjelgaard	1915	Postmester, Nibe	Postmedhjælper, Skive.

Lars Herman Larsen	1915	Grdr., Hjallerup ..	Løjtnant, Viborg.
Erik Lunøe	1916	Postm., Aabybro..	Ansat i Magasin du Nords Plan- lægningsafdeling, København.
Aase Mygind f. Ballermann	1915	Bogtrykker	G. m. Arkitekt M., Aalborg.
Jonas Møller	1916	Overlæge	Stud. med., København.
Erling Nielsen	1916	Værkf., Svenstrup	Forstkandidat, Gissselfeld.
Niels Nordholm	1915	Tilskærer	Forsikringsstuderende, København.
Poul Nørgaard	1916	Lærer, Ø. Hassing	Stud. med., København.
Mogens Streibig Pedersen	1915	Læge, Nr. Saltum	Ingeniør, cand. polyt., ansat ved Skibsværftet, Aalborg.
Lars Peter Erik Petersen	1915	Montør, Nsb.	Sekretær i K.F.U.M., København.
Maud Raetzel	1915	Bandagist	Tandlæge, København.
Ebbe Rung	1916	Kaptajn	Cand. polyt., Ingeniør.
Axel Rübner-Petersen	1916	Apoteker, Nsb.	Cand. pharm, København.
Poula Sinding f. Trolle Schultz	1915	Kaptajn	G. m. Ing. S., Issefjordsværket.
Hans Skibsted	1915	Vildthandler	Stud. polit., København.
Knud Gunnar Steinø	1915	Lærer Hansen	Stud. med., København.
Henrik Børge Søholm	1915	Fabrikant	Stud. med., København.
Ellen Widriksen, f. Larsen	1915	Arbmd., Vejgaard..	G. m. Slagter W., København.

1935

k.	Anna Kj. Friedrichsen....	1915	Købmand Kjem- trup, Arden	Kontorass. i K.T.A.S., København.
	Per Flemming Kofod	1916	Vinkyper	Lærer, Hirtsholmene.
	Niels Chr. M. Larsen	1915	Formd., Lindholm	Stud. mag., København.
	Aage Poulsen	1913	Husejer, Støvring	Stud. theol., København.
	Axel Georg Poulsen	1916	Husejer, Støvring	Stud. jur., København.
	Svend Aage Traulsen	1915	Sognepr., Vejgaard	Secondløjtnant, paa Officersskolen.
ns.	Niels Jacob Alsted	1916	Læge, Nr. Sundby	Boghandlermedhj., København.
	Karen Vibeke Holten An- dersen f. Schousboe	1917	Overlæge, Hobro..	G. m. Ingeniør H. A., Bangkok.
	Tove Bennike	1916	Oberstløjtnant ...	Uddannet paa Kunsthaandværker- skolen i Roskilde.
	Anna Bering f. Overgaard	1915	Prop., Nykøb. M.	G. m. Ingeniør B., København.
	Ruth T. Glinvad Bertelsen	1916	Repræsentant	Tandlæge, Viborg.
	Karen Nielsen Dahl	1917	Sagf., Nr. Sundby	Stud. jur., København.
	Grete Selmer Gunvald ..	1916	Viceskoleinsp.	Kontorass., Valutacentr., Kbhvn.
	Ellen Hansen	1917	Maskinmester	I Aalborg.
	Gunver Hasseriis Jensen	1917	Lærer, Nr. Sundby	Stud. mag., København.
	Karen Charlotte Jensen ..	1917	Arkitekt, Hasseriis	Stud. med. dent., København.
	Ellen Margrethe Johnsen	1916	Handelsrejsende ..	Korrespondent, København.
	Grethe Bielefeldt Kjeldsen	1916	Direktør, Nsb.	Skr. i »De foren. Jernst.«, Kbhvn.
	Grethe Knudsen f. Klausen	1915	Hotelejer, Skagen	G. m. Afd.chef K. i Firma «Illum».
	Svend Knud Leleur	1917	Postkontrollør, Nykøbing M.	Elev paa de Brockske Handelssko- ler, København.
	Lissi Vibeke Marcussen ..	1917	Direktør	Kontorassistent i Ministeriet, Kbh.
	Inger Mors f. Bender	1916	Købmand	G. m. Købmand M., Vejle.
	Ove Vilken Mikkelsen ..	1916	Købm., Svenstrup..	Fabrikant, Svenstrup.
	Hans Adolf Mølbjerg	1915	Grdr., S. Vraa ..	Stud. mag., København.

	Holger Simon Pedersen .. 1916	Forretningsfører ..	Ansæt i F.D.B., Aalborg.
	Lis Petersen f. Pedersen.. 1916	Købmand	G. m. Civilingeniør J. P., Kbhvn.
	Marie Kristence Rasmussen 1916	Højskolef., Bælum	Translatørstuderende, København.
	Niels Chr. Rasmussen .. 1916	Laboratoriearb. ..	Stud. jur., København.
	Lissa Harriet Schrøder .. 1917	Postkontrollør	Exam. pharm., København.
	Gertrud Skibsted	Fru	Exam. Massøse, København.
	Hans Peter Stenum	Grdr., Aabybro ..	Stud. jur., København.
	Peder Svendsen	Direktør	Forretningsmand, Aalborg.
	Lis Thiel	Repr. L. Hansen..	Kontorass., Nationalbanken, Aalb.
	Jens Chr. Dahl Thorn 1915	Repr., Skalborg ..	Seminarieelev, Ranum.
	Marie Worm	Grosserer	Bosat i Aalborg.
mn.	Henning Jesper Andersen 1916	Tømrer	Stud. med., København.
	Niels Jensen Andersen .. 1915	Førstelærer, Hjall.	Stud. med. dent., København.
	Svend Bøgh Andersen .. 1916	Repr., Kærby ...	Paa Kunstakadem. Arkitekturskole.
	Leo Andreasen	Tandtekniker	Stud. polyt.
	Erik Bennike	Oberstløjtnant	Premierløjtn. v. Infanteriet, Kbhvn.
	Kuno Bloch	Grdr., Gudumholm	Stud. polit., København.
	Sven Thomas Bowmann .. 1916	Lagerarbejder	Stud. theol., Aarhus.
	Svend Brint Nielsen 1916	Købmand	Stud. med., København.
	Niels Peter Broe	Direktør	Stud. polyt., København.
	Engeltoft Frede Clausen .. 1915	Gasværksbest., Vjg.	Stud. med. vetr., København.
	Harald Ditzel	Typograf	Lærer, Viborg.
	Ole Hansen	Gasværksbestyrer..	Sekondløjtnant; paa Officersskolen paa Frederiksberg.
	Agnete Horstmann	Stiftsprovst	Stud. polyt.
	Emil V. Carlson Johannsen 1915	Mejeriejer, Nsb. ..	Stud. med., København.
	Knud Jordening	Boghandler, Nsb...	Lærer.
	Henning Birch Jørgensen 1917	Realskolelærer ..	Lærer, Aalborg.
	Jens P. Duus Jørgensen.. 1916	Repræsentant	Stud. polyt.
	Holger Kjær	afd. Brøndborer, Gudumholm ...	Premierløjtnant.
	Olaf Holm Klitgaard 1914	afd. Bagerm., Nibe	Stud. polyt.
	Jørgen Kristen Kristensen 1916	Lærer, Brøndersl.	Ass. i Kgr. Danm. Hypotekb., Kbh.
	Poul Krøjer	Smedemester	Tandlæge, Odense.
	Niels Leo Larsen	Forretningsfører ..	Arkitektstuderende.
	Annelise Ludvigsen f. Thom- sen	Overassist., Brdrsl.	G. m. Politibetjent L., København.
	Henrik Birger Madsen .. 1917	Fru M., Skagen ..	Lærer, Vinding pr. Vejle.
	Bjørn Thorkil Markmann 1916	Kreditf.repr., Aars	Stud. polyt.
	Eva Henriette Møller 1917	Overlæge	Stud. mag., København.
	Alf Thorleif Mørkbak .. 1916	Typograf Sørensen	Stud. med., København.
	Ib Neldemand	Landinsp., Nsb. ..	Landinspektør, stud. polyt., Kbhvn.
	Jens Chr. Høegh Nielsen.. 1915	Møller, Lindholm..	Stud. polyt.
	Svend Lynge Nielsen 1915	Maskinmester	Musiker, København.
	Lars Andreas Olesen 1911	Grdr., Vindblæs..	Stud. polyt.
	Irene Olsen	Maskinpasser	Apotekerdiscipel.
	Anna Petersen f. Behr .. 1915	afd. Postmester ..	G. m. Kontorist P., Aalborg.
	Erik Hoff Siegumfeldt .. 1916	Sognepr., V. Hass.	Forststuderende.
	Erik Stæhr	Skolebestyrer	Cand. mag., Herlufsholm.

	Erik Thomsen Støtt	1916	Murermester	Stud. polyt.
	Niels Thostrup	1917	Lods, Nr. Sundby	Exam. pharm., København.
	Knud Robert Tonndorff	1917	Købmand, Arden..	Stud. med., København.
	Leif Oberg Utzon	1916	Ingeniør, Vejgaard	Stud. polyt.
	Jens Lindstrøm Vadmand	1915	Uddeler, Tranum..	Stud. med., København.
	Jørgen Alfred Wangel	1916	Købmand	Stud. med., København.
	Alfi Lyngbye Wendelboe	1916	Grosserer	Sygeplejeelev, Bispebjerg Hospital, København.
1936				
<i>k.</i>	Børge Berentsen	1914	Grosserer	Stud. theol., København.
	Harry Hansen	1913	Grdr., Sæby	Stud. theol., København.
	Vibeke Lundt	1917	Telegrafkontr.	Stud. mag., København.
	Karl Richard Olesen	1917	Brugsforenings- bestyrer, Hørdum	Stud. mag., København.
	Lisbeth Ooppelstrup	1917	Førstelærer, Korup	Stud. med. dent., København.
	Edith Robæk	1918	Grosserer	Kontorassistent, F.D.B., Aarhus.
	Kaj Sigurd Thomsen	1912	Kommunalarb.	Stud. theol., København.
<i>ns.</i>	Karen Skov Andersen	1915	Gaardmand, Vraa..	Kontorassistent, Vildmosetilsynet, Tylstrup.
	Karen Selma Christensen	1915	Fru C., Uggerhalne	Seminarieelev, Ranum.
	Erik Drachm. Christiansen	1918	Postkontrahent, Arden	Bankass., Landmandsb., Kbhvn.
	Asger Joh. Corneliussen	1918	Overassistent	Stud. med., Aarhus.
	Jessie Margrethe Guldager	1918	afd. Apoteker	Bibliotekselev, Aalborg.
	Inge Aase Gunvald	1916	Insp., Nr. Tranders	Stud. med., København.
	Anna Christine Hald	1917	afd. Lærer, Thisted	Tandlæge.
	Hanne Lise Heilskov	1917	Ørelæge	Stud. med., Aarhus.
	Harriet Homann	1917	Købmd., Thisted..	Paa Massageskolen, København.
	Tove Hoppe	1918	Landsretssagf.	Translatørstuderende.
	Marie E. Høyer-Petersen	1917	Førstelærer, Sejlfl.	Stud. polit., København.
	Mette Jensen	1917	afd. Arbm., Thisted	† 1937.
	Verner Poscholann Kofod	1917	Lærer	Sekondløjtn.; paa Officersskolen.
	Gudrun Langer	1918	Direktør	Bosat i Aalborg.
	Vibeke Thykjær Madsen	1917	Fru T.	Paa Statstelefonens Kontor, Kbhvn.
	Kirsten Meulengracht	1918	Lektor	Stud. jur., København.
	Inge Nørmølle	1917	Direktør	Stud. med. dent.
	Ane Marie Olesen	1918	Forp., Vodskov	Stud. jur., København.
	Alice Frida Pade	1917	Vekselerer, Skagen	Kontorassistent, København.
	Anna Pedersen f. Rosenkvist	1917	Førstelærer, Vraa	G. m. Lærer P., Ry.
	Erik Pedersen	1916	Murermester	Manufakturist, Randers.
	Aase Nonny Petersen	1916	Restauratør	Laboratorieass., Statens Seruminst.
	Gustav Rosenkvist	1917	Førstelærer, Vraa	Stud. med., Aarhus.
	Elisabeth Thorbjørnsen	1918	Skomagerm., Vejg.	Stud. mag., København.
	Inger Marie Thorn	1917	Repræsentant	Postmedhjælper, Brønderslev.
	Ebba Wohlert	1917	Manufakturhdl.	Tandlæge.
<i>mn.</i>	Oluf Borch	1917	Gartner, Kærby..	Stud. polyt.
	Inger Bjørck Giese	1917	Købmand	Beregnerass., »Fremtiden«, Aalborg.
	Knud Erik Gunge	1917	Skrædermester	Stud. polyt.
	Knud Harald Hansen	1916	Sognepr., Øsløs	Forststuderende.
	Evan Frede Hermann	1917	Elektromek., Vejg.	Stud. mag., København.

Gorm Erik Hjort	1917	Læge, Støvring ..	Stud. polyt., København.
Børge Hjørngaard	1918	Kirkegaardsinsp. ..	Stud. polyt.
Helmuth Hvims	1917	Cigarhdl., Hadsund	Landinspektørstuderende.
Kaj Aage Høholdt	1917	Overmontør Mathiesen, Vejg.	Stud. polyt.
Poul Rabes Høholt	1917	Bågermester	Kontorass., Spritfabrikerne, Aalb.
Knud Lønsmann Iversen..	1917	Maskinarbejder ..	Exam. pharm., København.
Børge Jensen	1916	Skræderm., Fjerr.	Stud. mag., København.
Ejvind Kristian Jensen ..	1917	Fotograf, Skørping	Postmedhjælper, Lemvig.
Svend Erik Jensen	1917	Slagtermester	Stud. jur., København.
Verner Martin Jensen	1917	Staldforpagter	Seminarieelev, Jonstrup.
Bodil Vibeke Jerslev	1919	Apoteker, Fjerr. ..	Exam. pharm., København.
Kaj Johansen	1917	Kontormand	Søløjtnant, København.
Orla Frank Jørgensen	1916	Ølhandler, Hasseris	Kiropraktor, København.
Theodor Kærgaard	1917	Købmd., Skelund..	Stud. theol., København.
Vibeke Larsen	1917	Kaptajn	Seminarieelev, Aarhus.
Kjeld Anton Laursen	1917	Fuldmægtig	Exam. pharm., København.
Erik Lavbjerg Madsen ..	1918	Malermester	Stud. polyt.
Hugo Mayntzhusen	1918	Direktør, Hjall. ..	Stud. jur., København.
Helge Thomsen Mølgaard	1917	Viceinsp., Brdrsl..	Stud. polyt.
Jakob Thesbjerg Nielsen..	1918	Enkefru, Agersted	Stud. jur., København.
Jens J. Fischer Nielsen ..	1917	Fabrikant	Exam. pharm., Akureyri.
Vagn Nyborg	1917	Forretningsfører ..	Revisorassistent, Odense.
Ellen Okkels	1917	Realskolebestyrer, Aabybro	Stud. pharm.
Knud Thorndahl Pedersen	1918	Købmand, Mølholt	Revisorassistent, Aalborg.
Carl E. Haubro Petersen	1919	Trafikass., Skørp..	Trafikmedhjælper, Sindal.
Mogens Walther Petersson	1916	Bibliotekar	Arkitektstuderende.
Christian Ravn	1917	Realskoleb., Hadsd.	Stud. oecon., Aarhus.
Knud Springborg	1917	Købmand	Kornetelev.
Poul Stæckel	1916	afd. Ingeniør	Stud. med., København.
Gunnar Thomsen	1919	Fru T., Præstbro..	Aalborg Skibsværft.
Jørgen Christian Tornøe..	1917	Apoteker, Frøstrup	Stud. jur., København.
Aage E. Nic. Tuxen	1917	Sognep., St. Brønd.	Stud. med., København.
Preben Chr. Wistisen	1919	Ingeniør	Stud. polyt.

1937

k.	Ingrid Drejergaard	1918	Tømrrerm., Brdrsl.	Lærerinde.
	Margrethe Hansen	1918	Insp., Brønderslev	Ansæt paa Statstelef.s Kont., Kbh.
	Hans Peter Larsen	1908	Maskinarbejder ..	Stud. theol., København.
	Niels Jul Petersen	1917	Førstelærer, Gistrup	Stud. theol., København.
	Martin Peter Thomsen ..	1918	Tømrrerm., Vadum	Stud. theol., København.
	Jens Yde	1919	Arbejdsmand	Stud. theol., København.
ns.	Margith Abildgaard	1919	Købmand, Nsb. ...	Stud. med., København.
	Kirsten Andersen	1919	Prop., Gug	Stud. med. dent., København.
	Ulla Bendix-Poulsen	1918	Amtslæge	Kontorist i Socialministeriet.
	Svend Helge Christensen..	1918	Repræsentant	Revisorassistent i »Jydske Revi- sionsanstalt«, Aalborg.
	Ulla Espensen	1918	Hotelejer, Brdrsl..	Bosat i Brønderslev.

Ellen Gregersen	1919	Stationsf., Gandrup	Trafikelev, København.
Ulla Heilbuth	1919	Maskinm., Nsb. ..	Kontorassistent, Toldboden,, Kbh.
Henry Jakobsen	1918	Stationsf., Biersted	Matelev.
Arne Buus Jensen	1919	Kasserer, NyLindh.	Gartner, Aalborg.
Birgitte Schou Jensen	1918	Bankdirektør	Paa Sagførerkontor, Aalborg.
Carsten Levinsen	1918	Dommer, Bogense	Stud. mag., København.
Kirsten Lynge Nielsen f. Lindemann	1918	Apoteker, Haversl.	G. m. Musiker L. N., København.
Ellen Lotzfeldt	1918	Afdelingschef	Sekretær i »Aalborg Stiftstidendes« Reklameafdeling.
Agnes Mølgaard	1917	Lærer, Torslev ..	Sygeplejerske, Blegd. Hosp., Kbh.
Else Mette Mølgaard	1918	Førstelærer, Bælum	Kontorassistent, København.
Bent Nielsen	1919	Ingeniør, Nsb.	Stud. jur., København.
Karen Nielsen	1918	Isenkræmmer, Nsb.	Laborant, Glud & Marstr., Kbhvn.
Lis Nørby	1918	Prokurist	Paa Sagførerkontor, Odense.
Bodil Skovbæch	1918	Lærer, Vejgaard..	Kontorass., Grundejerforen., Kbhv.
Erik Stampe	1918	Arkitekt	Stud. jur., København.
Sigrid Raaballe Sørensen	1918	Overlærer, Brdrsl.	Sygeplejerske, Bispebj. Hospital.
Else Thomsen	1918	Slagterm., Løjbjerg	Stud. mag., Aarhus.
Geert Andersen	1917	Politibetjent	Apotekerdiscipel, Aalborg.
Herluf Andersen	1918	Rutebilejer	Stud. polyt.
Povl Andersen	1918	Forretningsfører ..	Stud. polyt.
Karen Buus	1917	Sognepræst, Aabybro	Paa Husholdningsskole, København.
Knud Dichmann Carlsen	1918	Cigarmager	Stud. med., København.
Harald Christiansen	1919	Materialforv.	Stud. oecon., Aarhus.
Erik Franck	1919	Fuldmægtig	Stud. polyt., København.
Tage Fredsted	1919	Sognepr., Jerslev..	Stud. polyt., København.
Dagmar Bjørck Giese	1919	Faktor	Kontorassistent, Aalborg.
Aage Johannes Gunge	1918	Skrædermester ..	Stud. mag., København.
Johanne Haages	1916	Provst Jensen, Torslev	Apotekerdiscipel, København.
Ole Hedin	1919	Apoteker, Brovst..	Apotekerdiscipel, Aalborg.
Elisabeth Holst	1917	Inspektør	Beregnerelev, »Fremtiden«, Aalb.
Kjeld Esten Jensen	1917	Skorstensfejerm. ..	Arkitektstuderende, Aalborg.
Knud Jensen	1919	Snedkermester, Gl. Lindholm ..	Ingeniørstuderende, København.
Ole Povl Jensen	1919	Repræsentant	Stud. med., Aarhus.
Niels Aage Jeppesen	1918	Vognmand, Hals..	Stud. polyt., København.
Inga Kjølbye	1918	Købmand	Apotekerdiscipel, Vejgaard.
Svend Aage Langhorn	1918	afd. Kaptajn	Stud. polyt.
Jørgen Lund	1919	Ingeniør	Stud. polyt.
Ole Marcussen	1919	Direktør	Stud. polyt.
Erik Plesner Mathiasen	1919	Musiker Lindtner..	Apotekerdiscipel, Aalborg.
Arne Nordholm	1918	Tilskærer	Stud. polyt.
Gerda Brandborg Pedersen	1918	Dræningsm., Tylst.	Apotekerdiscipel, Hals.
Jens M. Østerg. Pedersen	1917	Grd., S. Kongerslev	Stud. polit., København.
Just Pedersen	1919	Købmand	I Handelslære i Stellings Farve- handel, København.

Peter Diinhoff Pedersen..	1917	Amtsskolekon- sulent, Skalborg	Stud. oecon., Aarhus.
Svend Erik Pedersen	1918	Isenkræmmer	Handelsstuderende, København.
Ejvind Riisberg	1918	Apoteker, Give ..	Apotekerdiscipel, Give.
Erik Rosenven	1918	afd. Skovfoged ..	Stud. polyt.
Finn Sonne	1918	Bogholder	Kontorassistent, Aalborg.
Jens Johs. Ullitz Sørensen	1917	Karetm., Haverslev	Stud. med., København.
Jørn Utzon	1918	Ingeniør, Vejgrd..	Arkitektstuderende, København.

1938

k.	Giovanni B. Borella	1920	Sognepræst, Mou..	Stud. theol., København
	Orla Jørgensen	1913	Murerm., Vejgaard	Baptistpræst, Aarhus.
	Thorvald P. Kristensen ..	1913	Gaardmand, Vraa	Stud. theol., København.
	Inge Dorthea Lenler	1920	Ingeniør	Stud. mag., København.
	Frede Kristensen Mølgaard	1920	Førstelærer, Torsl.	Stud. theol., København.
	Guri Schat-Petersen	1919	afd. Ingeniør	Kontorass. (De Smithske), Aalborg
	Erik Svenné Schmidt	1919	Statsadvokat	Stud. jur., Aarhus.
	Alfred Toft	1909	Landmand, Sæsing	Stud. theol., København.
	Jytte Sawman Andersen			
	f. Boeck-Hansen	1917	Direktør	Stud. mag.; g. m. stud. med. A., Kbh.
	Per Bartholdy	1919	Læge, Skørping ..	Stud. med., Aarhus.
	Agnete Bluhme	1919	Branddirektør	Kontorassistent, Aalborg.
	Dorthe Brier	1919	Skolebestyrer	Paa Dommerkoret, Aalborg.
	Ruth Christensen	1919	Skrædermester	Huslig Plads, Hellerup.
	Rigmor Nielsen Dahl	1920	afd. Sagfører, Nsb.	Eksam. fra Brockske Handelsskole, København.
	Erik Dynesen	1919	Fotograf, Brdrsl..	Stud. jur., København.
ns.	Kirsten Erichsen	1920	Tandlæge	Korrespondent, København.
	Georg Hemmingsen	1919	Tømrerm., Vejgrd.	Journalist v. Nordj. Socialdem.
	Inga Henriksen	1919	Togbetjent	Bibliotekselev, Aalborg.
	Carl Hermansen	1919	Assistent	Stud. med. dent., København.
	Arthur Fladeland Iversen	1918	Bagermester	Apotekerdiscipel, Aalborg.
	Elise Jensen	1919	Uddeler, Hasseris..	Seminarieelev, Ranum.
	Herdis Jensen	1919	Malermester	Sygeplejeelev, Ortop. Hosp., Kbv. n.
	Ida Katholm	1920	Dyrlæge, Fjerritsl.	Apotekerdiscipel, Hobro.
	Jytte Kindt	1919	Øjenlæge	Paa Kunsthåndværkersk., Kbh. n.
	Anna Grethe Kjelgaard..	1919	Postmester, Nibe..	Sygeplejeelev, Kommuneh., Aarhus
	Thorkild P. Korsgaard ..	1918	Sognepr., Brovst ..	Stud. mag, Aarhus.
	John Lotzfeldt	1919	Afdelingschef	Kontorass., 5. Udskr.kontor, Aalborg
	Peder Hedegaard Løth ..	1919	Grdr., Sønderøxe..	Stud. jur., København.
	Grethe Nerlung	1919	Repræsentant	Seminarieelev.
	Annalise Nielsen	1919	Bagermester	Kontorassistent, Aalborg.
	Gudrun Nielsen	1920	Købmand	Kontorelev, »Fremtiden«, Aalborg.
	Knud Nielsen	1918	Dommer, Nsb.	Stud. jur., København.
	Cathe Hjorth Odde	1919	Tandtekniker Fru H.	Kontorassistent, Aalborg.
	Else Pedersen	1920	Bogholder, N. Sdb.	Paa Sagførerkontor, Aalborg.
	Ingvar dt Aa. A. Pedersen	1920	Købmand	Stud. jur., København.
	Irene Mariane Pedersen ..	1919	Politibetjent	Stud. med., København.
	Martha Bruun Pedersen..	1918	Gaardejer, Hobro..	Seminarieelev, Ranum.
	Inger Skjøt	1919	Købmand	Kontorelev, »Fremtiden«, Aalborg.

	Jørn Stæhr	1920	Skolebestyrer	Stud. jur., København.
	Ketty Anker Sørensen	1919	Snedkermester	Paa Sagførerkontor, Aalborg.
	Rosa Thendrup-Jensen	1919	Fotohandler	Defektrice, Løveapoteket, Aalborg.
	Grethe Thies	1919	Redaktør, Brdrsl.	Stud. med., Aarhus.
	Anne Wrenschér f. Grind-			
	sted	1920	Dyrlæge	G. m. Landsretssagfører W.
mn.	Poul Baastrup	1918	Repr., Nr. Sndb.	Stud. med., Aarhus.
	Gert Buch	1918	Godsbestyrer	Kornetelev.
	Joh. Bech Christensen	1919	Cyklehandler	Stud. polyt.
	Einer Christensen	1919	Fru C., Manstrup	Stud. polyt.
	Erling Eiken	1919	Overlæge, Skørping	Stud. polyt.
	Lars Eriksen	1919	Dyrlæge, V. Hass.	Stud. med. vetr.
	Erik Fog-Christensen	1919	Sognepr., Ferslev	Paa Ranum Seminarium.
	Evald Frederiksen	1919	Murerm., Brndsl.	Stud. polyt.
	Gunnar Hanghøj	1920	Førstelærer,	
			Rørholt	Stud. mag., København.
	Aage Hansen	1919	Restauratør	Apotekerdiscipel, Hovedgaard.
	Christian Hermansen	1918	Assistent	Apotekerdiscipel, Kolding.
	Ruth Hertel	1919	Kbmd., Nr. Sdb.	Beregnerlev, »Fremtiden«, Aalb.
	Frank Høgby	1919	Malermester	I Elektrikerlære.
	Martha Jensen	1920	Arkitekt, Nr. Sdb.	Paa Systue, København.
	Leif Jessen	1918	Købmand	Ansæt paa Aalborg Annoncebureau.
	Vermund Jylling	1919	Overbetjent	Stud. polyt.
	Karl Vilh. Kjær	1919	Elektromekaniker	Apotekerdiscipel, Aalborg.
	Børge Ingem. Knudsen	1918	Boghandler, Brovst	Stud. polyt.
	Thorvald Lund Larsen	1918	Grdr., Sulsted	Stud. jur., København.
	Ib Lauridsen	1919	Købmand	Kornet. Elev paa Officersskolen.
	Torkil Lund	1920	Ingeniør	Stud. mag., København.
	Søren Møllerup	1919	Repræsentant	Stud. polyt., København.
	Ove Nielsen	1920	Lods	Stud. polyt.
	Else Okkels	1919	Førstelærer, Bov.	Kontorassistent, København.
	Niels Erik Ooppelstrup	1919	Førstelærer, Korup	Stud. polyt.
	Adda Eva Pedersen	1919	Bankbogholder	Stud. med., København.
	Borris Pedersen	1919	Ølhandler	Stud. polyt.
	Frode Pedersen	1919	Stationsm., Kaas.	Stud. polyt.
	Niels Streibig Pedersen	1919	Læge, Saltum	Stud. polyt.
	Herbert Petersen	1919	Montør	Kontorelev, »Aalb. Stiftst.«s Eksp.
	Johan Günther Petersen	1920	Sparekassedir.	Journalist, Aalborg Stiftstidende.
	Kristian Poulsen	1918	Lærer, Gedsted	Stud. med., Aarhus.
	Ellen Ryø	1919	Ingeniør	Elev paa Landsforeningens Børne-
				hjem, Nr. Sundby.
	Esther Skytte	1919	Købmand	Stud. med., Aarhus.
	Jørn Sonne	1919	Dyrlæge, Farsø	Stud. polyt.
	Asker Thune Stephensen	1919	Assurandør	Seminarielev, Ranum.
	Else Thomsen	1919	Sagfører, Brdsl.	Sygeplejeelev, Hørsholm.
	Bent Thorlacius-Ussing	1919	Realskolebestyrer,	
			Fjerritslev	Forststuderende.
	Torben Vej	1920	Ingeniør	Stud. polyt.
	Edith Ørsnes	1920	Købmand	Apotekerdiscipel, København.

Henvisninger

Kirkeskolen Side 9—71

¹ Skr. af Paulus Helie III S. 34. ² Luther: An die Ratsherren i Chr. Pedersens Over-sættelse: Om Børn at holde til Skole og Studium. ³ Visitatsbog. 1925. S. 92—93. ⁴ C. Ny-rop: Gilde- og Lavsskraaer I S. 654. ⁵ Rørdam: Danske Kirkelove I S. 163. ⁶ Danske Kancelliregister 1535—50 S. 222. ⁷ Norvin: Kbhns Univ. i Reform.s Tidsalder S. 142. ⁸ K(irke)h(istoriske) S(amlinger) 3 R III S. 406. ⁹ Kancelliets Brevbøger 1551—54 S. 322. ¹⁰ Bjørn Kornerup og Vilh. Lorenzen: Aalborg Stiftshospitals Historie S. 24 ff.

¹¹ Ny kgl. Saml. 4° 747. Kgl. Bibl. ¹² Kornerup og Lorenzen: Aalborg Stiftshosp. Hist. S. 181. ¹³ Jyske Samlinger II S. 160. ¹⁴ Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden 4. Udg. VII S. 87. ¹⁵ P. C. Knudsen: Aalborg Bys Hist. I S. 88. ¹⁶ Kh. S. 4 R. I S. 562. ¹⁷ Samst. S. 559. ¹⁸ Samst. S. 554. ¹⁹ Samlinger til jysk Hist. 2 R. III S. 186 ff. ²⁰ D. H. Wulff: Statistisk Bidrag til Vendelbo Stifts Hist. S. 187.

²¹ M. Hans Ægidius v. D. H. Wulff (Kh. S. 3 R. III S. 678 ff.). ^{21a} Vendsysselske Aar-bøger. 1922. S. 330. Retskrivningen her som senere normaliseret. ²² Denne og de følgende Akter fra A(alborg) B(ispe) A(rkiv). Capsa B. Loc. 10. Fasc. 4 (Viborg). ²³ Kh. S. 3 R. III S. 728. ²⁴ A(alborg) K(atedralskoles) A(rkiv). Viborg. ²⁵ Urban Hansen: Fru Ingeborg paa Voergaard. ²⁶ A.B.A. Viborg. ²⁷ Rørdam: Kbhns Universitets Hist. III S. 603. Suhms Samlinger II S. 3. 13. ²⁸ Hundrup: Lærerstanden v. Aalborg Katedralskole (Program 1869). Rektor v. Aalborg Skole 1574—1684. (Kh. S. 4 R. III S. 425), en Liste fra c. 1700. Ved kritisk Benyttelse af disse to Kilder, samt hvad der ellers har kunnet oplyses, er denne Rektorliste opstillet. ²⁹ Kh. S. 4. R. I S. 557. ³⁰ Smst. S. 560.

³¹ Oversat af Lektor Hage. ^{31a} A.B.A. ³² Danske Samlinger. 2 R VI S. 250. ³³ Kornerup: Hans Poulsen Resen I S. 39. ³⁴ Fortalen til hans *Etymologicum Latinum* 1622. ³⁵ Rørdam: Danske Kirkelove III S. 17.

Aalborg Skole i Opløsning Side 73—122

¹ A.B.A. ² Jyske Samlinger 5 R. I S. 225. *Andreas Jani Brynderløf* blev først Student 1654. ³ Hans Ægidius v. D. H. Wulff (Kh. S. 3 R. III S. 679 ff.). ⁴ Aalborg Tingbog. ⁵ Oplysninger om Christen Christensen er givet mig af Lektor *Hans Fussing*, København, der ogsaa har givet mig Anvisning paa Fleskum Tingbog. ⁶ Kh. S. 3 R. III S. 689. ⁷ Personalhist. Tidsskr. 7 R. IV S. 221. ⁸ Hovedkilden til dette Kapitel er: Wulff: En Hørers Afskedigelse fra Skolen (1669). Saml. t. jysk Hist. 2 R. I S. 669—81. ⁹ Kilder til »Rektor i Offensiven« er navnlig Højesterets Dombog 1676 (Rigs Arkivet) og Landemodets Protokoller (Viborg Lands Arkiv). ¹⁰ Eksisterer endnu i Skolens Arkiv (Viborg).

¹¹ Den følgende Skildring er bygget paa Hundrup: Lærerstanden ved Aalborg Kate-dralskole. S. 14—33. M. H. t. Højesteretsdom af 26. Aug. 1682 er Hundrup nu primær Kilde, idet Domsprotokollen 1682 er brændt paa Kristiansborg 1804. ¹² Ny kgl. Saml. 4° 3118. Kgl. Bibl. ¹³ Stenholm: Aalborg Bispedømmes Hist. Tillæg. S. 54. ¹⁴ Skolebogen. A.K.A. ¹⁵ Højesterets Dombog 1684. S. 734—77. ¹⁶ A.B.A. ¹⁷ Landemodeprotokol. (L.A.) ¹⁸ A.B.A. ¹⁹ Pers.hist. T. 7 R. IV S. 219. ²⁰ Dr. med. Fr. Hallager: Mag. Ole Bjørn 1901.

Kundskabs-, Hukommelses- og Remseskolen Side 123—216

¹ A.B.A. (Capsa B. Loc. 10 Fasc. 2 B.). ² Chr. Falster: Lærdoms Lystgaard II, Discours XXIV. Aftrykt i Løllesgaard: Nykøbing Kat.sk. Hist. S. 129. ³ Hist. T.skr. 3 R. IV S. 547. ⁴ Et Tidsbillede fra det 18. Aarh., udg. af Vor Ungdom 1900. ^{4a} Brøstfældigheden i det lærde Skolevæsen. ⁵ Kh. S. 4 R. II. S. 151. ⁶ R(igs) A(rkivet). Jyske Tegnelser. No. 62. ⁷ Jens Bircherods Dagbøger, udg. af C. Molbech. S. 286. ⁸ Findes i Skolens Bibliotek.

⁰ Et Tidsskrift. f. det 18. Aarh., udg. af Vor Ungdom, S. 23. ¹⁰ Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. 4. ° 747.

¹¹ Gl. kgl. Saml. fol. 1101. ¹² Kgl. Bibl. Thott 1537. 4. °. ¹³ Aalborg Kat.sk.s Indbydelsesskr. 1840. S. 39. ¹⁴ Jyske Efterretninger. ¹⁵ Landemodeprotokollen. L.A. ¹⁶ A.B.A. (Capsa B. Loc. 10 Fasc. 2 A). ¹⁷ R.A. (Danske Kanc. indkomne Breve). ¹⁸ A.B.A. (Capsa B. Loc. 10 Fasc. 2 B). ¹⁹ Hofman: Foundationer IV S. 69. ²⁰ R.A. (Jyske Tegnelser).

²¹ Kh. S. 4 R. II S. 325 ff. ²² Jyske Efterretninger. ²³ Dansk Maanedsskrift I (1861). S. 151. ²⁴ Aalborg Tingbog. ²⁵ A.B.A. ²⁶ Bircherods Dagbøger. S. 327. ²⁷ Kh. S. 4 R. I S. 149. ²⁸ Danske Magazin 3 R. I S. 98. ²⁹ Jyske Efterretninger. 1767. No. 17. ³⁰ Taubers Dagbøger.

³¹ Georg Bruun: Dronning Dorotheas Skolehus. 1928. S. 136. ³² Nyerup: Hist.-statistisk Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge III, 1, S. 197 ff. ³³ Findes i Skolens Arkiv. (L.A. Viborg). Den er uden Underskrift, men af Skriften er det tydeligt at se, at det er Hopps; den er udateret, men hører iflg. sit Indhold hjemme i denne Sammenhæng. ^{33a} R.A. (Danske Kancellies henlagte Sager). ³⁴ Nyerup: Hist.-stat. Skildr. III, 1, S. 200. ³⁵ Hofmans Foundationer IV S. 98. ³⁶ Skolens Distributions Protokol. 1740—41. ^{36a} Stiftshospitalets Arkiv. ³⁷ Disse Regnskaber findes i Skolens Arkiv. ³⁸ D. H. Wulff: Bidrag til Aalborg Stifts Hist. i Slutn. af det 17. Aarh. S. 16—17. ³⁹ Kornerup og Lorenzen: Aalborg Stiftshospitals Hist. S. 188. ⁴⁰ Smst. S. 188.

⁴¹ L.A. ⁴² L.A. ⁴³ Gottschalcks Indstilling af 7. Maj 1783 findes — som andre her benyttede Akter — i Skolens Arkiv. L.A. ⁴⁴ Aalborg Raadstues Kopibog 1729—31. ⁴⁵ Samlinger t. jysk Hist. III: 6. S. 38.

Kulturskolen Side 217—295

¹ Laurits Engelstofts Rejseiagttagelser (Saml. t. jy. Hist. 3 R. VI S. 40). ² R.A. (Kommissionen f. Univ. og de lærde Skoler). ³ Hunerup: Lærerstanden v. A. K. S. 50. ⁴ Saml. t. jy. Hist. 3 R. VI S. 40. ⁵ Repertorium f. aandelige Sager I. 1828. S. 57. ⁶ Elmquist: Læsefrugter 45. B. 1829. S. 5. ⁷ Utrykte Dagbøger. Aalborg Katedralskoles Bibl. ⁸ Taubers Kopibøger (A.K.A.) er meget omhyggeligt ført. De er naturligvis en Hovedkilde her. ⁹ Fr. Nielsen: Minder. S. 22. ¹⁰ Smst. S. 14.

¹¹ Meddelt af Lektor Th. A. Müller, hvis Fader, Overlærer M., havde været Coldings Elev. ¹² Sorø II (1931). S. 583. ¹³ Forchhammers utrykte Erindringer, der ogsaa senere vil blive benyttet. Velvilligt udlaant mig af Fru Lektor Traustedt, Forchhammers Datter. ¹⁴ Fr. Bokkenheuser: Minder om Aalborg Skole fra Midten af Aarhundredet (Vor Ungdom. 1897. S. 499 ff.). Optrykt i Det var i Aaret . . . ! Ogsaa i det følgende er disse Minder noget benyttet. ¹⁵ Nykøbing Katedralskoles Arkiv. Meddelt mig af Rektor Jacob Krarup. ¹⁶ Meddelt af Th. A. Müller (fra hans Faders Skoletid). ¹⁷ Til det følgende er Forchhammers utrykte Erindringer Hovedkilden. ¹⁸ Aalborgposten 7. Jan. 1869. ¹⁹ Tale ved Rektorindsættelsen 7. Jan. 1876. (Aa. Kat.sk.s Indbydelsesskr. 1876.), der ogsaa er Hovedkilden for det følgende. ²⁰ I. Amnitzbøll: Latinskoleliv for 50 Aar siden (Nat.tid. 31. Aug. 1927).

²¹ Til dette og det næste Kapitel har jeg som Kilde bl. a. haft Skoleminder, der venligt er stillet til min Raadighed af Amtslæge Bøggild, Prof. Dr. theol. J. C. Jacobsen, Lektor Th. A. Müller, Rektor Niels Christensen og Lektor V. Strøm. ²² Tale 3. Okt. 1889. (Aarsberetn. 1889—90). ²³ I. Amnitzbøll i Nat.tid. 31. Aug. 1927.

Realgymnasiet Side 296—323

¹ Meddelelser ang. de lærde Skoler f. Skoleaaret 1902—3. S. 30. ² Paa Grundlag af A. Kat.sk.s Indmeldelsesprotokol. For at faa de 543 Elever maatte man tage samtlige Indmeldelser 1830—57. ³ Viborg Katedralskoles Indbydelsesskr. 1852. S. 85. ⁴ Aalborg Amtstid. 17. April 1938.

Navneliste

I dette Register er Navne, der kun nævnes i Forbigaaende, og som er ganske betydningsløse, ikke nævnet. Ej heller Navne fra Lærer- og Studenterbiografierne. — Forkortelser: (B) Biskop, (P) Præst, (R) Rektor, (K) Konrektor, (H) Hører, (O) Overlærer, (A) Adjunkt, (S) Student, (D) Discipel.

- Ahnfeldt, J. H. (D) 271
 Algreen-Ussing, Th., Ingeniør. 310
 Algreen-Ussing, T., Stænderdep. 265
 Ankjær, E. (R) 272, 280—289, 290, 307, 321
 Ankjær, Sophie og Børn 285
 Anders Degn. 146
 Andersen, Anders (B) 79—86, 146
 Andersen, Jens (H) 208
 Asmussen, A. F., Kontorchef. 277
 Asmussen, Vejinsp. 291
 Assens, M. (A) 262
 Augustenborg, Fr. Chr., Hertug af. 217 ff. 222, 224, 265
 Axelsen, Hans. 40 ff.
 Bang, Henrik (R) 302, 309, 310.
 Banner, Otto. 43, 45
 Barfod, H. P., Hospitalsforstander. 158, 268
 Basedow. 218
 Berg, Chr. Nielsen (S) 89
 Berggreen, A. P. 266
 Berthelsen, Jørg., Lands-tingsmand. 309
 Bircherod, Jens (B) 55, 70, 121—123, 125, 131—32, 142—143, 145, 148—150, 154, 170, 176, 209
 Bisgaard, Mar. (D) 271
 Bjørn, Ole (K) 93, 97 ff, 112, 115, 120—124, 130, 131, 133
 Bjørnson, Jon, Købmand 87, 89
 Blichert, P. H. (R) 273—74
 Bokkenheuser, Fr., Skolebestyrer. 263
 Bondrup, C. (D) 238
 Bonnier, P. W. (O) 247—48
 Bornemann, Henrik (B) 108 ff, 116, 120, 130—31, 146, 162—64, 208
 Boss, Hans, Murermester 200, 204, 221
 Brahe, Otto. 18
 Brahe, Tycho. 18, 68, 70
 Brix, Jens (D) 239
 Brorson, Broder (B) 147, 152
 Bruun, Jacob Pedersen (H) 87 ff, 116
 Bruun, Tegnælærer. 246
 Brøns, Villads (R) 54, 68
 Bøggild, D. H. (R) 263, 275 ff, 288
 Bøggild, R. S., Kredslæge. 293
 Christensen, Chr. (D) 75—79
 Christensen, Chr. (D) 162—164
 Christensen, Chr. (P) 75—79
 Christensen, Hans, Kantor. 97
 Christensen, J. C. 296
 Christensen, Niels (A) 264
 Claudi, Provst. 220
 Clod, Lærer. 246—47
 Colding, P. (O) 243—45, 249—51, 263
 Conradsen, Bendix, Instrumentist. 150
 Dahlenborg, J. C. (A) 263, 277, 281
 Dannisøe, Niels. 309
 Deichmann (B) 176
 Dioscorides. 63, 64
 Engelstoft, L. 216, 220, 225
 Falster, Chr. 125
 Fogtmann, Nic. (B) 257
 Forchhammer, Joh. (R) 251, 260, 263, 266—73, 280
 Foss, Mathias (B) 47, 93—108, 116, 117, 120
 Fransen, Christoffer (D) 63, 65—71
 Frederik II. 18
 Frederik III. 84
 Friis, Chr., Kansler. 45 ff, 50
 Friis, Christoffer Herremand. 52
 Frohne, Murerm. 280
 Frost, P. N. (K) 226, 227, 265
 Fusmand, Inger. 145
 Galenus. 63, 65
 Galschiøt, Thomas (R) 54
 Galster, Kjeld (R) 303
 Gandrup, Charles. 280
 Glædrup, Bjørn (H) 166, 185—86, 231, 273
 Gottschalck, Hans (R) 140—141, 175, 200, 206, 211, 213, 216, 222—25, 288
 Gram, Hans. 135—36, 192
 Grave (B) 130
 Guldsberg, Fr. 217
 Guldsmed, Niels (R) 54
 Gyldendal, S., Forlægger 216
 Gøje, Birgitte. 53
 Gøje, Falk. 44
 Haar, Frits (D) 271
 Hall, C. 271, 273
 Hammerich, M., Skolebestyrer. 267
 Hansen, Carl (D) 268
 Hansen, Chr. (B) 35, 45 ff, 56, 70, 71, 73, 79
 Hansen, Jørgen (H) 111—113

- Hansen, N. E. W., Godsejer. 253, 307
 Hauch, C. 225
 Hegelund, Grethe (D) 308
 Heiberg, J. L., Prof. 290
 Helie, Paulus. 9
 Hemmer, Laurits, Raadmand. 84—86
 Hememr, Ludv. (R) 128, 135—39, 169—70, 173, 192, 210, 211, 231
 Henningsen, G. M. (A) 292—93
 Herskind, J. A. (A) 263, 271, 281, 293
 Hoffman, Hans. 136
 Holberg, L. 168
 Holck, Stiftamtmand, 140, 147, 152
 Holm, Jacob Jensen (B) 37 ff, 56, 57, 67 ff
 Holm, Jens Nielsen (R) 54
 Hornsyld, Borgm. 245
 Hopp, Thomas (R) 134—135, 156, 165, 188, 192
 Hostrup, C. 266
 Hundrup, E. 246
 Høyberg, Wille. 127, 133—134, 164, 173, 186
- Jacobsen, J. C., Prof. 285, 290, 293
 Jansen, R. (B) 245
 Jastrau, Komponist. 280
 Jens Degn. 29, 30
 Jensen, Anders (D) 74
 Jensen, Mads (R) 54
 Jensen, Malte, Herremand 48
 Jensen, Ole (R) 33, 54
 Johannis, Laurencius (R) 13
 Juel, Axel, Lensmand 13, 14, 29
 Juel, Kjeld (B) 15, 29
 Juul, Johannes, Hospitalsforstander. 212
 Jørgensen, Bartholine. 309
- Kaas, Helvig. 52
 Kaas, Niels. 43
 Kemp, C. E. (A) 251
 Kierkegaard, P. C. (B) 269
- Kisbye, Rasmus (R) 225—229, 232
 Kitting, Svegger (R) 54, 71
 Kjærulf, Peder (P) 52
 Klement, Skipper. 13
 Klementsens, Peder (D) 76—79
 Knudsen, Anders (R) 34, 54
 Knudsen, H. C., Skuespiller. 232
 Knudsen, K. A., Gymnastikinspektør. 315
 Knudsen, Palle (R) 54
 Kolding, Povel Jensen (R) 44 ff, 54, 68 ff
 Krabbe, Anna, Dorte, Karen Iversdatter. 40 ff
 Kraft, Ole (R) 139, 140
 Kragelund, M., Dir. 310
 Krarup, Marius (A) 262—263
 Kristian II. 9, 13
 Kristian III. 10, 14, 15, 18, 31
 Kristian IV. 32 ff
 Krog, Niels (R) 54
 Krog, Niels (K) 164—65
 Kruchow, Anne, Christence. 52
 Kynde, Hans. 306
 Køning, Mourits (B) 87, 90—92
- Lassen, Anton, Malermester. 310
 Lassen, Prost. 146
 Laursen, Niels, Skrædder. 74
 Lind, Lyder, Instrumentist. 149
 Lindenow, Birgitte, Laurits. 52, 53
 Lorenzen, P. Hiort. 226
 Lund, Georg (R) 264, 266—267, 270, 281
 Lund, Kalligraf. 264
 Lunge, Jørgen. 50 ff.
 Lunge, Ove, Sidsel. 48
 Luther, Martin. 10, 11, 65
 Luxdorph, Bolle. 136
 Lykke, Erik. 44.
 Lykke, Kaj. 84—86
- Madvig, J. N. 258, 260, 264
 Maltesdatter, Anne. 48 ff
 Marsvin, Jørgen. 146
 Marsvin, Margrete. 73, 77—78
 Melanchton. 10, 69
 Milling, J. C. (O) 248—49
 Moltke, Andreas. 228, 238
 Moltke, Frederik. 228, 245
 Moltke, J. G. 306
 Moltke, L. J. 238
 Mortensen, Anders (D) 82
 Mortensen, Christen (R) 82—87, 94, 120
 Mortensen, Jørgen (B) 31, 56
 Mouritsen, Hans (H) 176, 177
 Mumme, C. (B) 167, 173, 187, 189—192
 Munk, Oluf, Lensmand. 30
 Müller, Th. A., Lektor 293
 Münster, G. (A) 289
 Møller, Jens (H) 205, 207
- Naschou (H) 210.
 Neersø, S. (R) 302
 Nielsen, A. H. (P) 246
 Nielsen, Laurits (B) 15, 16, 56
 Nielsen, N. V. (A) 293—94
 Nielsen, Peder, Købmd. 92
 Nielsen, Peiter, Degn. 147
 Nissen, Niss. 306—7
- Ovesen, Fr. 263, 267—68, 278, 289—90
- Paaske, Niels (R) 22, 54, 68
 Palladius, Peder (B) 11, 12, 21, 26, 121
 Panduro, K. S. (A) 307
 Parsberg, Manderup, Lensmand. 45
 Pedersdatter, Elsebe. 35
 Pedersen, Chr. 167
 Pedersen, Hans (R) 54
 Pedersen, Peder. (P) 22

- Pedersen, Peder, Magister. 75
 Pingel, V. (A) 273
 Plinius. 63, 67
 Povelsen, Søren (O) 261—262

Quist, Jens (D) 170—71

Randers, Poul Nielsen (R) 54, 56
 Rantzau, Johan. 13
 Ravn, Hans Mikkelsen (R) 126
 Resen, Hans Poulsen (B) 68, 70
 Reventlow, Henrik, Lensmand. 43
 Rée, Bernh., Redaktør 268
 Reenberg, Peder Clausen (P) 105, 113, 123—24, 163, 176
 Reitzer, Chr., Stiftamtmand. 306
 Rhimann, Jens (H) 143—145, 149
 Richardt, C. 269—70
 Rodsten, Palle. 52, 71
 Rodsten, Sten. 71
 Rosenkranz, Margr. 52
 Rosenkranz, Thala. 52

Sagen, Lyder, Forfatter 225
 Sahle, Jens Chr., Degn 147
 Samson, Skomager. 226
 Scott, K. (H) 133, 207, 209
 Schjæssing, N. (H) 205
 Schmidt, Jacob (D) 271
 Schmidt, Vilh. (P) 142—43
 Schroeder, Hans (R) 54
 Skau, L. 266
 Skeel, Ingeborg, 37—47

 Skeel, Otto. 34, 52, 53, 84
 Skottenborg, Jens (H) 150, 162—64, 167, 176
 Skønning, Jacob (B) 12—14
 Spies, H. P. (S) 242
 Stampe, Henrik. 191
 Stokkilde, Dahl. 3
 Svendsen, Jacob, Klokker 144—45
 Svendsen, Peder (H) 148—149, 176—77

 Tauber, Emmanuel (R) 228—54, 261, 263, 273, 301, 306, 308
 Tauber, Eric (R) 232
 Tauber, Johan Henrik (R) 127—30, 139, 140, 153—54, 159, 165—68, 174, 185—86, 215, 229—30, 252
 Teilmann, A. C., Godsejer. 306
 Thastum, Redaktør. 283
 Theodorus, Johannes (R) 54
 Thestrup, Christian (K) 132—3, 155—56
 Thestrup, Frans (B) 132 133, 137, 155—156, 191, 209, 306
 Thestrup, Georg Frederik (R) 137—39, 150—52, 158, 167—68, 173, 175, 213, 215
 Thestrup, Matthias (R) 132—33, 137, 155—56, 158
 Thisted, J. (P) 226
 Thomesen, P. (B) 12
 Thomsen (A) 228—29
 Thomsen, Chr., Kansler 79, 80
 Thors, Th. (R) 303
 Thuresen, Fr. 304—5, 322
 Tregder, P. H. (R) 237, 255, 259—63, 266—67
 Trolle, Herluf. 53

 Urbansdatter, Ane. 92
 Urbansdatter, Johanne, 111, 113

 Walther Bygningsinsp., 277, 280
 Varde, Hans (H) 79
 Ware, Søren (R) 123—24, 130—32, 142—43, 150, 163, 170, 208, 209
 Wendelbo, C. S. (A) 295
 Wesenberg, Emil (D) 243—245
 Wessel, Ejler (H) 132
 Wibe, M., Justitiarius. 114, 118
 Viborg, Søren (R) 54, 65, 168
 Wibroe, P. J., Købm. 257
 Vidsted, Jens Ibsen (P) 117
 Wiingaard, Kjeld Mogensen (P) 119
 Wiingaard, Mogens Mogensen (R) 27, 84, 87—124, 130—31, 133, 147, 156
 Wiingaard, Mogens Thomsen. 87
 Willumsen, Søren (H) 149
 Winde, V. (A) 277, 290—91
 Winkel, A. N. (D) 239
 Vistisen (K) 89
 Vogelius, J., Dommer. 310
 Worm, Georg, Herremand 71
 Wulff, D. H. (A) 263, 277, 291—92

 Zerlang, J. R. (R) 302

 Ægidisen, Hans (R) 34—36, 73—82, 84
 Ægidisen, Peder (K) 36

 Ørsted, H. C. 240